UNIVERSAL
LIBRARY
OU-232909
UNIVERSAL
LIBRARY

فہرس مضامین خیر المواعظ

مضمون	صفحہ
دیباجۃ الکتاب	۲
فی ثناء اللہ جل ذکرہ وعز اسمہ	۴
فی مدح النبی القرشی صلوۃ اللہ وسلامہ علیہ	۱۵
کتاب الایمان	۲۸
باب الکبائر وعلامات النفاق	۴۶
باب فی الوسوسۃ	۵۱
باب الایمان بالقدر	۵۶
باب الاعتصام بالکتاب والسنۃ	۶۶
کتاب العلم	۸۷
باب ماجاء فی فضل العلم والعلماء	۸۷
باب ماجاء فی علم بلا عمل وذم العلماء	۱۰۳
کتاب الطہارۃ	۱۱۰
باب آداب الخلاء	۱۱۶
باب السواک	۱۱۸
کتاب الصلوۃ	۱۲۰
باب ماجاء فی الترغیب فیہا	۱۲۱

مضمون	صفحہ
باب ماجاء فی اتخاذ المساجد الصلوۃ	۱۲۷
باب تعجیل الصلوۃ	۱۳۰
باب فضل الاذان واجابۃ المؤذن	۱۳۲
باب فضل الصلوۃ علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم	۱۳۷
باب الذکر بعد الصلوۃ	۱۵۱
باب تعمیر المساجد	۱۵۵
باب فضیلۃ الجماعۃ	۱۶۵
باب اثم ترک الجماعۃ	۱۷۰
باب تسویۃ الصف	۱۷۴
باب السترۃ واثم المار بین یدی المصلی	۱۷۸
باب السنن	۱۸۰
باب صلوۃ التہجد والترغیب علی قیام اللیل	۱۸۲
باب صلوۃ الضحی	۱۸۹
باب التطوع	۱۹۲
باب الجمعۃ	۱۹۵

بَابُ بَيَانِ اِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ	۲۰۵
بَابُ الْعِيدَيْنِ	۲۰۹
كِتَابُ الْجَنَائِزِ	۲۱۲
بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ	۲۱۳
بَابُ مَاجَاءَ فِي اَجْرِ الْمَصَائِبِ اِذَا صُبِرَ عَلَيْهَا	۲۱۹
بَابُ تَمَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهِ	۲۳۴
بَابُ مَا يُقَالُ عِنْدَ مَنْ حَضَرَهُ الْمَوْتُ	۲۴۰
بَابُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَمَا يُلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ	۲۴۴
بَابُ غُسْلِ الْمَيِّتِ وَتَكْفِينِهِ	۲۶۷
بَابُ الْمَشْيِ بِالْجَنَازَةِ وَالصَّلٰوةِ عَلَيْهَا	۲۶۹
بَابُ دَفْنِ الْمَيِّتِ	۲۷۶
بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ اَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلٰى مَوْتِ اَوْ لَادِهِ	۲۷۸
بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ	۲۹۱
كِتَابُ الزَّكٰوةِ	۲۹۳
بَابُ مَنْ لَّا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهُ	۲۹۸
بَابُ الْاِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْاِمْسَاكِ	۳۰۳
بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالٰى	۳۱۶
بَابُ اَفْضَلِ الصَّدَقَةِ	۳۲۷
كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِ لَيَالِيهِ	۳۳۲
بَابُ السَّحُورِ وَالْاِفْطَارِ	۳۴۱
بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ	۳۴۴
بَابُ فَضِيلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ	۳۵۱
بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ	۳۵۵
بَابُ الْاِعْتِكَافِ	۳۶۰
كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْاٰنِ	۳۶۱
بَابُ تَفْضِيلِ فَضَائِلِ سُوَرِ الْقُرْاٰنِ وَاٰيَاتِهِ	۳۷۴
كِتَابُ الدَّعَوَاتِ	۳۸۵
بَابُ ذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالتَّقَرُّبِ اِلَيْهِ	۳۹۳
بَابُ اَسْمَاءِ اللّٰهِ الْحُسْنٰى	۴۰۱
بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيحِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ	۴۰۷

كِتَابُ الْحَجِّ	۴۱۱
بَابُ فَضَائِلِ مَكَّةَ زَادَهَا اللّٰهُ تَعَالٰى شَرَفًا	۴۱۹
بَابُ فَضَائِلِ الْمَدِينَةِ زَادَهَا اللّٰهُ تَعَالٰى كَرَامَةً	۴۲۲
بَابُ مَنَاقِبِ الْقُرَيْشِ وَالْعَرَبِ	۴۲۹
فِي فَضَائِلِ الْيَمَنِ	۴۳۲
فِي فَضْلِ الْعَجَمِ	۴۳۴
فِي فَضْلِ الشَّامِ	۴۳۵
بَابُ الْكَسْبِ وَطَلَبِ الْحَلَالِ	۴۳۸
بَابُ الْمُسَاهَلَةِ فِي الْمُعَامَلَةِ	۴۴۵
بَابُ الرِّبٰوا	۴۴۸
بَابُ الْاِحْتِكَارِ	۴۵۳
بَابُ الْاِفْلَاسِ وَالْاِنْظَارِ وَالتَّشْدِيدِ فِي الدَّيْنِ	۴۵۴
بَابُ الْغَصْبِ	۴۶۱
بَابُ الْاِسْتِئْذَانِ	۴۶۵
بَابُ فِي الْهِبَةِ وَالْهَدِيَّةِ	۴۶۶
بَابُ الْوَصِيَّةِ	۴۶۹
بَابُ الْاِجَارَةِ	۴۷۱

كِتَابُ النِّكَاحِ	۴۷۲
بَابُ النَّظَرِ اِلَى الْمَخْطُوبَةِ وَبَيَانِ الْعَوْرَاتِ	۴۷۶
بَابُ الْمُبَاشَرَةِ	۴۸۱
بَابُ الْوَلِيمَةِ وَبَيَانِ اِجَابَةِ الدَّعْوَةِ	۴۸۳
بَابُ الْقَسْمِ	۴۸۶
بَابُ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَمَا لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنَ الْحُقُوقِ	۴۸۷
بَابُ الطَّلَاقِ	۴۹۲
بَابُ حَقِّ الْمَمْلُوكِ عَلٰى سَيِّدِهٖ وَحَقِّهٖ عَلَى الْمَمْلُوكِ	۴۹۵
كِتَابُ الْعِتْقِ	۵۰۲
بَابُ الْاَيْمَانِ	۵۰۴
بَابُ فِي النُّذُورِ	۵۰۸
كِتَابُ الْقِصَاصِ	۵۱۰
بَابُ مَا لَا يُضْمَنُ مِنَ الْجِنَايَاتِ	۵۱۹
بَابُ السِّيَرِ وَالرَّدِّ وَالشَّطَارِنْجِ وَغَيْرِهٖ	۵۲۴
بَابُ اِقَامَةِ الْحُدُودِ	۵۲۵

بَابُ اِثْمِ الزُّنَا	۵۲۷
بَابُ اِثْمِ اللِّوَاطَةِ	۵۳۲
بَابُ السَّرِقَةِ	۵۳۴
بَابُ الْمُسْكِرَاتِ وَوَعِيْدِ شَارِبِهَا	۵۳۶
بَابُ الشَّفَاعَةِ فِي الْحُدُوْدِ	۵۴۳
كِتَابُ الْاِمَارَةِ وَالْقَضَاءِ	۵۴۴
بَيَانُ ثَوَابِ الْعَادِلِيْنَ	۵۴۵
بَيَانُ وَعِيْدِ اُلُوْلَاةِ الظَّالِمِيْنَ	۵۵۱
بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ	۵۶۰
بَابُ الْاَمْرِ بِالْمَعْرُوْفِ	۵۶۲
بَابُ الظُّلْمِ	۵۶۷
بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ	۵۷۲
كِتَابُ الْجِهَادِ	۵۷۹
بَابُ ثَوَابِ الْاِعَانَةِ عَلَى الْجِهَادِ	۵۹۲
بَابُ اِثْمِ تَارِكِ الْجِهَادِ	۵۹۵
بَابُ مَنَاقِبِ الشَّهَادَةِ وَالشُّهَدَاءِ	۵۹۷
بَابُ اَصْنَافِ الشُّهَدَاءِ	۶۰۲
كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ	۶۰۹
بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ	۶۱۱
بَابُ قَتْلِ الْمُؤْذِيَاتِ	۶۱۳
بَابُ الْاَطْعِمَةِ	۶۱۷
بَابُ الْاَشْرِبَةِ وَبَيَانِ اَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ	۶۲۴
بَابُ الضِّيَافَةِ	۶۲۷
بَابُ فِي ذِكْرِ لِبَاسِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّهْيِ عَنِ الْاِسْبَالِ وَالْاَحْمَرِ وَالْحَرِيْرِ وَجُلُوْدِ السِّبَاعِ وَثَوْبِ الشُّهْرَةِ	۶۳۳
بَابُ الْخَاتَمِ وَالْحُلِيِّ وَالْاَجْرَاسِ	۶۳۷
بَابُ اللِّحَى وَالشَّوَارِبِ وَالنَّهْيِ عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ وَذِكْرِ الْخِضَابِ وَالْقَزَعِ وَالْاِكْتِحَالِ وَالْمُخَنَّثِيْنَ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ وَالْوَصْلِ وَالْوَشْمِ	۶۴۲
بَابُ التَّصَاوِيْرِ	۶۵۰
بَابُ الْفَالِ وَالطِّيَرَةِ	۶۵۳
بَابُ الْكَهَانَةِ	۶۵۵
بَابُ الرُّؤْيَا	۶۵۸

هذا بيان للناس وهدى وموعظة للمتقين

قد طبع النصف الاول من هذا الكتاب المستطاب نافع كل المتعظ واعلم

باسعى الجميل الذي عزى الى الاخ الاصغر الاكبر بالفضل والامتنان الى والاني مولوي محمد مسيح خان الزمان

في المطبعة الميمنة اواني بلدة صين الفتن والفساد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع مے کنم بنام خدا بخشندہ مہربان۔

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ

ہمہ ستایش خدائرا کہ آفرید آسمان ہا و زمین را و فرود آورد از آسمان آب پس بیرون آورد

بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ هُوَ الَّذِيْ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّيُنْشِئُ

بسبب ازان انواع میوہ ہا روزی برای شما است آنکہ مے نماید شمارا برق برای پیدا کردن ترس امید و بر میدارد

السَّحَابَ الثِّقَالَ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهٖ وَالْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ خِيْفَتِهٖ لَآ اِلٰهَ

ابرہاے گران را و بپاکی یاد میکند رعد بستایش او و فرشتگان از ترس او نیست ہیچ معبود

اِلَّا هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ وَرَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِيْنَ فَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا

مگر او زندہ میکند و می میراند پروردگار شما است و پروردگار پدران نخستین شما است پس چون میکند کارے

فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ يُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَّشَآءُ وَاِلَيْهِ تُقْلَبُوْنَ

پس ہمانا این نیست کہ میگوید او را باش پس میشود عذاب کند ہر کرا کہ خواہد و رحم کند ہر کرا کہ خواہد و بسوے او باز گردانیدہ خواہید شد

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَّالْقَمَرَ نُورًا وَّقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا

اوآنست کہ ساخت آفتاب را روشنی بخشندہ و ماہ را روشن و مقرر ساخت برای او منزل ہا تا بدانید

عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ إِنْ يَّشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ

شمار سالہا و حساب را اگر خواہد دور کند شمارا ای مردمان و بوجود آرد دیگران را

وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيرًا ۝ تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلٰى عَبْدِهِ

وہست خدا براین کار توانا بسیار بابرکت ہست آنکہ فرو آورد فرقان را بر بندۂ خویش

لِيَكُونَ لِلْعٰلَمِينَ نَذِيرًا ۝ قَدْ جَآءَكُمْ مِّنَ اللّٰهِ نُورٌ وَّكِتَابٌ مُّبِينٌ يَّهْدِي

تا باشد ترساندۂ عالمیانرا ہرآئینہ آمد شمارا از جانب خدا نورے و کتابے روشن بسبب آن ہدایت

بِهِ اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ إِلَى النُّورِ

می نماید خدا کسے را کہ طلب رضا کرد بسوے راہ نجات و بیرون می آرد ایشانرا از تاریکیہا بسوی روشنی

بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۝ لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

بحکم خود و راہ می نماید ایشانرا بسوے راہ راست ہرآئینہ نعمت فراوان داد خدا بمومنان انگاہ کہ فرستاد

فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيٰتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

در میان ایشان پیغمبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتہاے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزاند ایشانرا

الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ۝ وَّآخَرِينَ

کتاب علم و ہرآئینہ ایشان بودند پیش ازین در گمراہے ظاہر و پس ایمان آرید

بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمٰتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ

بخدا و بہ پیغمبر او کہ نبی اُمّی ہست آنکہ تصدیق مے نماید خدارا و سخنان اورا و پیروی کنید اورا تا بود کہ شما

تَهْتَدُونَ ۝ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ

راہیاب شوید محمد پیغمبر خدا ہست و آنانکہ ہمراہ وے اند سخت اند بر کافران مہربانند

بَيْنَهُمْ تَرٰهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَّبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ

در میان خود ہا می بینی ایشانرا رکوع کنندگان و سجدہ نمایندگان می طلبند فضل را از خدا و خوشنودی بر نشان صلاح ایشان

فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

در روے ایشان ست از اثر سجود ہر آئینہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۞ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ

ای مسلمانان درود فرستید بروی و سلام سلام گفتنی و سبقت کنندگان نخستین

مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

از مہاجران و انصار و آنانکہ پیروی ایشان کردند بنیکوکاری خوشنود شد خدا از ایشان

وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

و خوشنود شدند ایشان از وی و آماده ساخت برای ایشان بوستانہائی کہ میرود زیر آن جویہا جاوید باشند در انجا

أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۞ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

ہمیشہ اینست فیروزی بزرگ ای پروردگار بیامرز مارا و برادران مارا کہ سبقت کردند بر ما

بِالْإِيمَانِ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞

بایمان آوردن ای پروردگار ما تمام کن مارا نور ما و بیامرز مارا ہر آئینہ تو بر ہر چیز توانا ست

فِي ثَنَاءِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ وَعَزَّ اسْمُهُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ

ستایش خدائرا ست کہ بدست اوست انچہ در آسمانہا و انچہ در زمین ست و مر اوراست ستایش در آخرت

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ

و اوست باحکمت آگاہ مے داند انچہ درمے آید بزمین و انچہ برمے آید ازوی و انچہ فرود می آید

مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ۞ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ

از آسمان و انچہ بالا میرود در وی و اوست مہربان آمرزندہ آفرینندۂ آسمانہا

وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۞ وَهُوَ

و زمین ست و چون میکند کارے پس جز این نیست کہ میگوید او را بشو پس میشود و اوست

ءِ اللّٰهِ مَعَ اللّٰهِ ۚ وَلَوْ اَنَّ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَّالْبَحْرُ يَمُدُّهٗ

اَ با معبودی است باخدا واگر انچه در زمین است ازدرختان قلمها شوند ودریا اسیاهی ان سے

مِنْ بَعْدِهٖ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمٰتُ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

از پس او هفت دریاے دیگر بیاران فزایند سخنان خدا هرآینه خدا غالب باحکمت است

فَسُبْحٰنَ الَّذِيْ بِيَدِهٖ مَلَكُوْتُ كُلِّ شَيْءٍ وَّاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝

پس پاکست آنکه بدست اوست بادشاهی هرچیزو بسوی او بازگردانیده شوید

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی هریره رضی الله تعالے عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ اَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَّاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ

وسلم مرخدا یتعالی راست صد رحمت فرود آورده است ازان صد رحمت یکرحمت را میان

وَالْاِنْسِ وَالْبَهَآئِمِ وَالْهَوَامِّ فَبِهَا يَتَعَاطَفُوْنَ وَبِهَا يَتَرَاحَمُوْنَ

پریان وادمیان وستوران جارپایان وجنبدهای روی زمین بان رحمت انهمدیگر ساسکنند برمکدیگر

وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلٰى وَلَدِهَا وَاَخَّرَ اللّٰهُ تِسْعًا وَّتِسْعِيْنَ رَحْمَةً

وبان رحمت می مهربانند برمکدیگر وبان رحمت مهربان شود وحش برفرزند خود وبان رحمت جانوران ادمی برفرزندان خود وپس گذاشته است خدای تعالے نود ونه رحمت

يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ عَنْ

که رحم میکند بان رحمتها بندگان خود را روز قیامت متفق علیه ودر روایتی مرمسلم را از سلمان فارسے

سَلْمَانَ نَحْوَهٗ وَفِيْ اٰخِرِهٖ قَالَ فَاِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ اَكْمَلَهَا بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ

مانند این اورده است ودر اخرش این عبارت است که گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میکرداند انرا باین یکرحمت

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است ازوی رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغامبر خدا رحمت خدا بادبروے

وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الْعُقُوْبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهٖ

وسلام اگر بداند مومن چیزیرا که نزد خداست از عذاب طمع نکند ببهشت خدا

ف ۱ سبع ۱۲

ف ۲ سبع ۱۲

جزء ۲۳

أَحَدٌ وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ متفق علیہ

ولی از سوءظن و اگر بداند کافر چہ نزد خداست از رحمت نا امید نگردد و از بہشت او ہیچ کس از کافران

وَعَنْهُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از وی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

يَدُ اللهِ مَلْأَى لَا تَغِيضُهَا نَفَقَةٌ سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ

دست عنایت خدا پر است ہی نمیسازد او را ہیچ نفقہ عطای ریزندہ و سیل کنندہ در شب و روز خبر

مُذْ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ

دہد کہ چہ قدر انفاق و عطا کردہ است وی تعالی از ان باز کہ پیدا کردہ است آسمان و زمین را پس بدرستی کہ عطای او کم نساخت چیزی را کہ در

عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ متفق علیہ

دست او بود در وقت پیدا کردن آسمان و زمین عرش او بر آب و بدست قدرت او است ترازو پست میکند و برمیدارد و ترازو را متفق علیہ است

وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى

روایت است از ابی موسی اشعری رضی اللہ تعالی عنہ گفت استاد میان ما پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ فَقَالَ إِنَّ اللهَ لَا يَنَامُ وَ

وسلم برای وعظ و تذکیر بہ پنج سخن پس گفت آنحضرت بدرستی کہ خدا تعالی خواب

لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ

نمیکند و نمی سزد او را کہ خواب کند پست میکند ترازو را و بالا میبرد از برو داشتہ میشود بسوی او در گاہ وی

اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ حِجَابُهُ النُّورُ

شب پیش از عملہای روز و برداشتہ میشود عمل روز پیش از عمل شب پردہ وی تعالی نور است

لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ

اگر بردارد این پردہ را بر آینہ بسوختی انوار روی وی ہر چیز را کہ رسید بسوی او از خبر بصر خدا

مِنْ خَلْقِهِ رواہ مسلم وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

کہ خلق خدا ایباشد رواہ مسلم و روایت است از ابی ذر رضی گفت فرمود پیغمبر خدا

وَاز ضمیر مجرور بعبد را فروگذاشت

راجع است بسوی ہر

وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ بخفض را منصوب بنزع

بخفض را مرفوع قائم

پیدا کردن را بر بود

کہ می بیند خدا تعالی بآن چیزرا

بعد از ما صاد ساکن

بعضی نسخ را شت بیچ زیادہ

و صواب بگفتہ است ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ

صلی اللہ علیہ وسلم میگوید خدای تعالی ای بندگان من ہمہ شما گمراہید

اِلَّا مَنْ هَدَيْتُ فَاسْئَلُوْنِي الْهُدٰى اَهْدِكُمْ وَكُلُّكُمْ فُقَرَآءُ اِلَّا

مگر انکسی کہ راہ نمودم من او را پس سوال کنید از من راہ راست بنمایم شما را راہ راست و ہمہ شما فقیرانید

مَنْ اَغْنَيْتُ فَسْئَلُوْنِي اَرْزُقْكُمْ وَكُلُّكُمْ مُذْنِبٌ اِلَّا مَنْ عَافَيْتُ

مگر کسی کہ غنی گردانم من او را پس سوال کنید از من کہ رزق دہم شما را و ہمہ شما گناہگارانید مگر کسی کہ عفو کردم من

فَمَنْ عَلِمَ اَنِّيْ ذُوْ قُدْرَةٍ عَلَى الْمَغْفِرَةِ فَاسْتَغْفَرَنِيْ غَفَرْتُ لَهٗ

او را پس کسیکہ بداند کہ من خداوند قدرتم بر امرزیدن گناہان پس طلب آمرزش کند از من می آمرزم

وَلَا اُبَالِيْ وَلَوْ اَنَّ اَوَّلَكُمْ وَاٰخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ

او را و باک ندارم و اگر بدرستی کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما و مردہ شما و تر شما

وَيَابِسَكُمْ اِجْتَمَعُوْا عَلٰى اَتْقٰى قَلْبِ عَبْدٍ مِّنْ عِبَادِيْ مَا اَزَادَ

و خشک شما جمع شوند بر ترسندہ تر دل بندہ از بندگان من زیادہ نگرداند

ذٰلِكَ فِيْ مُلْكِيْ جَنَاحَ بَعُوْضَةٍ وَلَوْ اَنَّ اَوَّلَكُمْ وَاٰخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ

آن در ملک من مقدار بازوی پشہ و اگر بدرستی کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما

وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ اِجْتَمَعُوْا عَلٰى اَشْقٰى قَلْبِ عَبْدٍ

و مردہ شما و تر شما و خشک شما جمع شوند بر بدبخت ترین دل بندہ

مِّنْ عِبَادِيْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِيْ جَنَاحَ بَعُوْضَةٍ وَلَوْ اَنَّ

از بندگان من کم نگرداند آن از ملک من مقدار بازوی پشہ و اگر بدرستی

اَوَّلَكُمْ وَاٰخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ اِجْتَمَعُوْا

کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما و مردہ شما و تر شما و خشک شما جمع شوند

فِيْ صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ فَسَاَلَ كُلُّ اِنْسَانٍ مِّنْكُمْ مَا بَلَغَتْ اُمْنِيَّتُهٗ

در یک روی زمین پس سوال کند ہر آدمی از شما چیزی کہ نہایت آرزوی اوست۔

فَاَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِيْ اِلَّا كَمَا

پس بدہم ہر سائل را ہر چہ خواہد کم نکند آن از ملک من مگر چنانکہ اگر بگذرد

لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ مَرَّ بِالْبَحْرِ فَغَمَسَ فِيْهِ اِبْرَةً ثُمَّ رَفَعَهَا ذٰلِكَ

یکی از شما در دریا پس فرو برد در ان سوزنی را پس بردارد آن سوزن را

بِاَنِّيْ جَوَادٌ مَاجِدٌ اَفْعَلُ مَا اُرِيْدُ عَطَائِيْ كَلَامٌ وَعَذَابِيْ كَلَامٌ

آن بجہت انکہ من بخشندہ کریم بخشایش کنندہ بزرگم میکنم ہر چہ میخواہم دادن من سخن ست وعذاب من سخن ست

اِنَّمَا اَمْرِيْ لِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْتُهُ اَنْ اَقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ رواہ احمد

بست کار من بچیزی وقتیکہ خواہم مگر اینکہ بگویم مر انچیز را شو پس میشود انچیز روایت کرد

والترمذی وابن ماجۃ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا

این حدیث را احمد و ترمذی و ابن ماجہ و روایت ست از عبد اللہ ابن عمر رضی اللہ تعالی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْوِي اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بپیچید خدای تعالی آسمان ہا را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ

روز قیامت پس میگیرد آسمانہا بدست راست خود باز میگوید منم بادشاہ

اَيْنَ الْجَبَّارُوْنَ اَيْنَ الْمُتَكَبِّرُوْنَ ثُمَّ يَطْوِي الْاَرْضِيْنَ بِشِمَالِهٖ

کجا اند جبر کنندگان و کجا اند تکبر کنندگان پستر بپیچد زمین ہا را بدست چپ خود

وَفِيْ رِوَايَةٍ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْاُخْرٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ اَيْنَ

و در روایت دیگرست کہ میگیرد آنہا را بدست دیگر خود پستر میگوید منم بادشاہ کجا اند

الْمُتَكَبِّرُوْنَ رواہ مسلم وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ قَالَ اَتَيْتُ

تکبر کنندگان روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت ست از فرزند دیلمی گفت کہ آمدم

اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ فِيْ نَفْسِيْ شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ

نزد ابی ابن کعب پس گفتم مر او را بتحقیق در افتاد در دل من چیزے شک از قضا و قدر

فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللهَ اَنْ يُّذْهِبَهُ مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ اَنَّ اللهَ

پس حدیثی بخوان مرا شاید که خدا تعالی ببرد آن شک را از دل من پس گفت اگر بر آینه خدا تعالی

عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوَاتِهٖ وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ

عذاب میکرد تمامه آسمانیانرا و زمینیانرا عذاب کند ایشانرا و حال آنکه وی غیر ظالم

لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَّهُمْ مِّنْ اَعْمَالِهِمْ

کننده است مر ایشانرا و اگر رحمت میکرد بر آنها بیود رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان

الْحَدِيْثَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ

تا آخر حدیث رواه احمد و ابو داؤد و ابن ماجه روایت است از ابی ذر رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْمَا يَرْوِيْ عَنِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در آنچه روایت می کند از

اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اِنَّهٗ قَالَ يَا عِبَادِيْ اِنِّيْ حَرَّمْتُ الظُّلْمَ

خدا تعالے که بتحقیق وی گفت ای بندگان من بتحقیق که من حرام گردانیده ام ظلم را

عَلٰى نَفْسِيْ وَجَعَلْتُهٗ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوْا يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ

بر نفس خود و گردانیده ام ظلم را در میان شما حرام پس ظلم نه کنید بر یکدیگر ای بندگان من همه

ضَالٌّ اِلَّا مَنْ هَدَيْتُهٗ فَاسْتَهْدُوْنِيْ اَهْدِكُمْ يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ جَائِعٌ

گمراهید مگر کسیکه راه نمودم او را پس طلب هدایت کنید از من که هدایت کنم شما را ای بندگان من همه شما گرسنه

اِلَّا مَنْ اَطْعَمْتُهٗ فَاسْتَطْعِمُوْنِيْ اُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ عَارٍ

مگر کسیکه طعام بخورانم او را پس طلب طعام کنید از من که اطعام کنم شما را ای بندگان من همه شما برهنه

اِلَّا مَنْ كَسَوْتُهٗ فَاسْتَكْسُوْنِيْ اَكْسُكُمْ يَا عِبَادِيْ اِنَّكُمْ

مگر کسی که جامه پوشانم او را پس طلب کسوت کنید از من که کسوت دهم شما را ای بندگان من بتحقیق شما

تُخْطِئُوْنَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَاَنَا اَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا

گناه میکنید شب و روز و من می آمرزم همه گناهان را

فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا

پس طلب آمرزش کنید از من که بیامرزم مر شما را ای بندگان من تحقیق که شما هرگز نمیرسید

ضُرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي

گزند مرا تا که گزند رسانید مرا و هرگز نمی رسید سود مرا تا سود رسانید مرا ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى

اگر باشند اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر پرهیزگارترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما زیاده نمی کند آن در ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر گناهکارترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما کم نکند آن از ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما بایستند در یک روی زمین

وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا

پس سوال کنند مرا پس بدهم هر آدمی را که نکند آن از آنچه

عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ

نزدیک است اگر جامه که میکرداند سوزن چون در آورده شود در دریا ای بندگان من نیست آن

أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا عَلَيْكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا

عملهای شما که بد کرملهای شما میشمارم بر شما پس تمام میدهم شما را جزای آن اعمال پس کسیکه بیابد نیکی را

فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید که شکر کند خدا را و کسیکه بیابد غیر شکر را پس باید که نکوهش نکند مگر نفس خود را رواه مسلم

فی مدح النبی القریشی الهاشمی المکی صلوة الله وسلامه علیه وعلی اله وصحبه

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ

البتہ تحقیق آمدہ است بشما پیغمبری از قبیلہ شما دشوار است بروی رنج شما حریص است

عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ

بر ہدایت شما بمسلمانان شفقت کنندہ مہربان است وسخن نمیگوید از خواہش نفس نیست

هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ قَالَ اللَّهُ تَعَالَىٰ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا

ان سخن مگر وحی کہ بسوی او فرستادہ میشود فرمود خدای تعالے ہر آئینہ فرستادیم ترا بحق مژدہ دہندہ

وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ

وبرسانندہ وبرسیدہ نخواہی شد از اہل دوزخ وفرود آوردہ است خدا بر تو کتاب

وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ

وداناش واموختہ است ترا انچہ نمیدانستی وہست فضل خدا بر تو

عَظِيمًا وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَمَا كَانَ اللَّهُ

بزرگ ونہ افگندی تو وقتیکہ افگندی ولیکن خدا افگند ونیست خدا کہ عذاب کند

لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنتَ فِيهِمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

ایشان را وتو درمیان ایشان باشی ونفرستادیم ما ترا مگر رحمت برای عالمیان۔

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا

ای پیغامبر ہر آئینہ فرستادیم ترا گواہی دہندہ ومژدہ دہندہ وبرسانندہ وخواندہ

إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ

بسوی خدا بحکم او وچراغ روشن وبشارت دہ مومنان را بانکہ ایشانرا

مِنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۝ قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ

از جانب خدا بخشایش بزرگ بگو که ای مردمان هر آینه من فرستاده خدام بسوی

جَمِيْعًا ۨ الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

همه شما آنکه او راست بادشاهی آسمانها و زمین نیست معبود مگر او زنده میکند

يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۠ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِيْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمٰتِهٖ وَاتَّبِعُوْهُ

و می میراند او است آنکه برانگیخت در ناخواندگان پیغامبر را از قوم ایشان

لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۝ هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ

تا شما راه یابید او آنست که برانگیخت در ناخواندگان پیغامبر را از قوم ایشان

وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ

که میخواند بر ایشان آیات او را و پاک میکند ایشان را و می آموزد ایشان را کتاب و دانش

وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ

و اگرچه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر ۝ هر آینه خدا و فرشتگان او درود

يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ۭ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

میخوانند بر پیغامبر ای مسلمانان درود بخوانید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رض که گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَوَّلُ مَنْ يَّنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ

من سید و سردار فرزندان آدم روز قیامت و نخست کسی ام که شگافته خواهد شد از وی قبر

وَاَوَّلُ شَافِعٍ وَّاَوَّلُ مُشَفَّعٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ

و من نخستین شفاعت کننده ام و نخستین کسی که قبول کرده شود شفاعت وی رواه مسلم و روایت است از ابی سعید رض که گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم من سیر فرزندان آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِيْ لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَّبِيٍّ يَوْمَئِذٍ اٰدَمَ

و میگویم بطریق فخر و بدست من است رایت حمد و نیست فخر و بدست هیچ پیغمبری نه در روز قیامت نه آدم

وَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ

وجیہ سوای اوست مگر آنکہ در زیر لوای من در آید و من اوّلم کہ نخستین شگافتہ شود از زمین

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

و نیست فخر رواہ ترمذی و در روایت است از جابر کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا قَائِدُ الْمُرْسَلِينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا خَاتِمُ

وسلم فرمود من پیشوائے مرسلینم و نیست فخر و من خاتم

النَّبِيِّينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ

الانبیاءم و نیست فخر و من نخستین شفاعت کنندہ و شفاعت قبول کردہ شدہ ام و نیست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

رواہ ترمذی و در روایت است از انس رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ خُرُوجًا إِذَا بُعِثُوا وَأَنَا

علیہ وسلم من نخستین مردم ازروی بیرون آیندہ از قبر وقتیکہ برانگیختہ شوند از قبر و من

قَائِدُهُمْ إِذَا وَفَدُوا وَأَنَا خَطِيبُهُمْ إِذَا أَنْصَتُوا وَأَنَا مُسْتَشْفَعُهُمْ

پیشوائے مردم وقتیکہ بیایند بدرگاہ خدا و من خطبہ خواندہ ایشانم وقتیکہ کلام نتوانند کرد و من طلب کردہ شدہ ایشانم

إِذَا حُبِسُوا وَأَنَا مُبَشِّرُهُمْ إِذَا أَيِسُوا الْكَرَامَةُ وَالْمَفَاتِيحُ

شفاعت بسوے خدا وقتیکہ حبس کردہ شوند مردم و من بشارت دہندہ ام مردم را وقتیکہ نومید شوند بزرگی و کلیدہا

يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَلِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَأَنَا أَكْرَمُ وَلَدِ

آن روز بدست من باشد و لوای حمد در آن روز بدست من باشد و من بزرگوارترین فرزندان

آدَمَ عَلَى رَبِّي يَطُوفُ عَلَيَّ أَلْفُ خَادِمٍ كَأَنَّهُمْ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

آدم نزد پروردگار خود گرد من میگردند ہزار خادم گویا این خادمان بیضہای پوشیدہ اند

أَوْ لُؤْلُؤٌ مَنْثُورٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

یا مروارید ہای برانگندہ شدہ روایت کرد این را ترمذی و دارمی و در روایت است از وی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوَّلُ شَفِيْعٍ فِي

گفت فرمود پیغامبر صلے اللہ علیہ وسلم من نخستین کسی ام کہ شفاعت کنند

الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ مِنَ الْاَنْبِيَآءِ مَا صُدِّقْتُ وَاِنَّ مِنَ الْاَنْبِيَآءِ

بہشت تصدیق کردہ نشد ہیچ پیغامبر از پیغامبران آنمقدار کہ تصدیق کردہ شدم و تحقیق از جملہ پیغامبران

نَبِيًّا مَا صَدَّقَهُ مِنْ اُمَّتِهٖ اِلَّا الرَّجُلُ وَالرَّجُلَانِ رواہ مسلم وَعَنْ

پیغمبری ست کہ تصدیق نکرد او را از امت وی مگر یک مرد رواہ مسلم و در روایت ست

جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

از جبیر ابن مطعم رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود

اِنَّ لِيْ اَسْمَآءً اَنَا مُحَمَّدٌ وَاَنَا اَحْمَدُ وَاَنَا الْمَاحِي الَّذِيْ يَمْحُو اللّٰهُ

تحقیق کہ مرا نامہا ر ست من محمد و من احمد و من ماحی ام آنکہ محو می کند خدا

بِيَ الْكُفْرَ وَاَنَا الْحَاشِرُ الَّذِيْ يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَاَنَا

بوجود من کفر را و نام من حاشر ست کہ برانگیختہ شوند مردم بر قدم من و نام من

الْعَاقِبُ وَالْعَاقِبُ الَّذِيْ لَيْسَ بَعْدَهٗ نَبِيٌّ متفق علیہ وَعَنْ

عاقب ست و عاقب آنکہ نیست پس از وی پیغمبری متفق علیہ ست و در روایت ست

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ اِنَّمَا اَنَا رَحْمَةٌ

از ابی ہریرہ رض از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تحقیق آنحضرت ص فرمود کہ من رحمت ام

مُهْدَاةٌ رواہ الدارمی والبیہقی فی شعب الایمان وَعَنْ عَمْرِو

در راہ یافتہ شدہ رواہ دارمی و البیہقی در شعب الایمان و در روایت ست از عمر

بْنِ قَيْسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَحْنُ

بن قیس تحقیق کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ما در امور

الْاٰخِرُوْنَ وَنَحْنُ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاِنِّيْ قَآئِلٌ قَوْلًا غَيْرَ فَخْرٍ

پسینہ آمدیم و در مرتبہ سابق و پیشیم روز قیامت و تحقیق من گویندہ ام گفتاری نی مفاخرت

إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ اللهِ وَمُوسَى صَفِيُّ اللهِ وَأَنَا حَبِيبُ اللهِ وَمَعِي

کہ ابراہیم خلیل اللہ است وموسی برگزیدہ خدا است ومن محبوب خدا ام وبا من باشد

لِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَإِنَّ اللهَ وَعَدَنِي فِي أُمَّتِي وَأَجَارَهُمْ

لوای حمد روز قیامت وبتحقیق خدا تعالے وعدہ کردہ مرا در بارہ امت من وامان داد ایشانرا

مِنْ ثَلٰثٍ لَا يَعُمُّهُمْ بِسَنَةٍ وَلَا يَسْتَأْصِلُهُمْ عَدُوٌّ وَلَا يَجْمَعُهُمْ

از سہ چیز در نگیرد ایشانرا بقحط سال وہلاک نکند ایشانرا دشمنان وجمع نکنند

عَلٰى ضَلَالَةٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالٰى

ایشان را بر گمراہی رواہ دارمی روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ گفت تحقیق کہ خدا تعالے

فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ

فضیلت داد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را بر پیغمبران وبر اہل آسمان

فَقَالُوا يَا أَبَا عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالٰى

گفتند ای ابا عباس بچہ چیز فضل داد خدا آنحضرت را بر اہل آسمان گفت تحقیق کہ خدای تعالے

قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ

فرمود فرشتگان را این کلام وکسی کہ گوید از فرشتگان کہ من خدا ام جز خدا پس آنکس پاداش

نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِينَ وَقَالَ اللهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ

میدہیم اورا دوزخ ہمچنین پاداش میدہیم ظالمان را وفرمود خدای تعالے مر آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ

صلے اللہ علیہ وسلم را بتحقیق کہ فتح دادیم ترا فتح ظاہر تا بیامرزد مر خدای تعالے

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَلَوْ أَوْمَا فَضَّلَهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

ہر چہ پیش رفتہ از گناہ تو وہر چیز کہ پس آید گفتند وچیست فضل محمد بر انبیا

قَالَ قَالَ اللهُ تَعَالٰى وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ

گفت فرمود خدای تعالے ونفرستادیم ما ہیچ پیغامبر را مگر بزبان قوم او

لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَآءُ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

تا آنکه بیان کند برای قوم خود پس گمراه میگرداند خدا هر که را میخواهد تا تمام آیته و گفت خدا تعالی مر محمد صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ فَاَرْسَلَهٗ اِلَى الْجِنِّ

علیه و سلم نه و نفرستادیم ما ترا مگر برای کافه آدمیان پس فرستاد خدا ایشانرا و اسوی پریان

وَالْاِنْسِ رواه الدارمی وَعَنِ الْعَبَّاسِ رض اَنَّهٗ جَآءَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و آدمیان رواه دارمی در روایت ست از عباس رض که وی آمد بسوی آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَاَنَّهٗ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ

علیه وسلم پس گویا که عباس شنیده بود چیزی را پس ایستاد آنحضرت صلے الله علیه وسلم بر سر منبر

فَقَالَ مَنْ اَنَا فَقَالُوْا اَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا

پس فرمود که من کیستم پس گفتند صحابه تو پیغمبر خدای صلے الله علیه وسلم فرمود که من

مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ

محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ام تحقیق که خدای تعالے پیدا کرد خلق را پس گردانید

خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ

مرا در بهترین ایشان بیشتر گردانید آدمیان را دو گروه پس گردانید مرا در بهترین فرقه ایشان بیشتر گردانید انها

قَبَآئِلَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا فَجَعَلَنِيْ

قبیله پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روے قبیله بیشتر گردانید ایشانرا خانه ها پس گردانید مرا

فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَاَنَا خَيْرُهُمْ نَفْسًا وَّخَيْرُهُمْ بَيْتًا رواه الترمذی

در بهترین خانه های ایشان پس من بهترین ایشانم از روی نفس و بهترین ایشانم از روی خانه رواه ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِيْ

در روایت ست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم مثال من

وَمَثَلُ الْاَنْبِيَآءِ كَمَثَلِ قَصْرٍ اُحْسِنَ بُنْيَانُهٗ تُرِكَ مِنْهُ مَوْضِعُ

و مثل پیغمبران سابق همچو مثل کوشکی ست که نیکو کرده شد بنای او گذاشته شد ازان جایے

بعض نسخ میں پیغمبر

بعض نسخ میں

لَبِنَةٍ فَطَافَ بِهِ النُّظَّارُ يَتَعَجَّبُونَ مِنْ حُسْنِ بُنْيَانِهِ إِلَّا مَوْضِعَ

خشت پس گرداگرد آن گشتند نظر کنندگان درحالیکه تعجب میکردند از خوبی بنای آن مگر جای

تِلْكَ اللَّبِنَةِ فَكُنْتُ أَنَا سَدَدْتُ مَوْضِعَ اللَّبِنَةِ خُتِمَ بِيَ

آن خشت که خالی مانده پس بودم من که بستم جای آن خشت را ختم کرده شد بمن

الْبُنْيَانُ وَخُتِمَ بِيَ الرُّسُلُ وَفِي رِوَايَةٍ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتِمُ

بنا و ختم کرده شد بمن پیغمبران و در روایت دیگر پس منم مثل آن خشت و من ختم کننده

النَّبِيِّينَ متفق عليه وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

پیغمبران ام متفق علیه است و روایت است از انس رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتِي بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتِحُ

صلی الله علیه وسلم می آیم در بهشت را روز قیامت پس طلب میکنم گشادن در را

فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُ

پس میگوید دارونه بهشت که تو کیستی پس میگویم من محمدام صلی الله علیه وسلم پس میگوید آن دارونه

بِكَ أُمِرْتُ أَنْ لَا أَفْتَحَ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ رواه مسلم وَعَنِ الْعِرْبَاضِ

بسبب تو امر کرده شدم که نه کشایم برای کسے پیش از تو رواه مسلم و روایتست از عرباض

بْنِ سَارِيَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ

ابن ساریه رضی الله عنه از پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بتحقیق آنحضرت فرمود

إِنِّي عِنْدَ اللَّهِ مَكْتُوبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَإِنَّ آدَمَ لَمُنْجَدِلٌ

که تحقیق من نزد خدا نوشته شده ام خاتم پیغمبران حال آنکه آدم هر آینه افتاده بود

فِي طِينَتِهِ وَسَأُخْبِرُكُمْ بِأَوَّلِ أَمْرِي دَعْوَةُ إِبْرَاهِيمَ وَبِشَارَةُ

در گل خود و قریب است که خبر دهم شما را به نخست کار خود دعاے ابراهیم است او خوشخبری

عِيسَى وَرُؤْيَا أُمِّي الَّتِي رَأَتْ حِينَ وَضَعَتْنِي وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُورٌ

عیسی است و خواب مادر من است که دید وقتیکه زائید مرا و بتحقیق برآمد مر آمنه را روشنی

أَضَاءَ لَهَا مِنْهُ قُصُورُ الشَّامِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ

کہ ظاہر شد برای آمنہ ازان نور کوشکہای شام روایت کرد آنرا در شرح سنہ و روایت کرد

أَحْمَدُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهِ سَأُخْبِرُكُمْ إِلَخْ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

احمد از ابی امامہ از قول او کہ ساخبرکم است تا آخر و روایت است از ابی ہریرہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَأَلْبَسُ حُلَّةً مِنْ حُلَلِ

از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت پس پوشانیدہ میشوم من حلہ از حلہ ہاے

الْجَنَّةِ ثُمَّ أَقُومُ عَنْ يَمِينِ الْعَرْشِ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ الْخَلَائِقِ

بہشت پس بپا میشوم من از جانب راست عرش نیست کسے از خلق

يَقُومُ ذٰلِكَ الْمَقَامَ غَيْرِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ

کہ بایستد دران مقام جز من رواہ ترمذی و در روایۃ

جَامِعِ الْأُصُولِ عَنْهُ أَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ فَأُلْبَسُ

جامع اصول ازینست کہ من اول آنکسے ام کہ شگافتہ میگردد از وی زمین پس پوشانیدہ میشوم

وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

و روایت است از ابی بن کعب از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ كُنْتُ إِمَامَ النَّبِيِّينَ وَخَطِيبَهُمْ وَصَاحِبَ

باشد روز قیامت باشم پیشوائے پیغمبران و باشم خطیب ایشان و خداوند

شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

شفاعت میان ایشان بے آنکہ مخر کنم رواہ ترمذی و روایت است از نبی صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَلُوا اللهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ

اللہ علیہ وسلم فرمود بخواہید از خدا برای من وسیلہ گفتند ای پیغمبر خدا

وَمَا الْوَسِيلَةُ قَالَ أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ

و چست وسیلہ فرمود وسیلہ بلند ترین پایہ ایست در بہشت نمی یابد آنرا مگر یک مرد

وَاحِدٌ أَرْجُوا أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امید میدارم کہ باشم من آن مرد رواہ ترمذی و روایت است از

وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واثلہ بن اسقع گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وُلْدِ إِسْمٰعِيلَ وَاصْطَفَى

کہ میگفت کہ بتحقیق کہ خدا برگزید کنانہ را از اولاد اسمعیل و برگزید

قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِي

قریش را از کنانہ و برگزید از قریش بنی ہاشم را و برگزید مرا

مِنْ بَنِي هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَى

از بنی ہاشم رواہ مسلم و در روایت ترمذی اینقدر زیادہ کرد بتحقیق خدا برگزید

مِنْ وُلْدِ إِبْرَاهِيمَ إِسْمٰعِيلَ وَاصْطَفَى مِنْ وُلْدِ إِسْمٰعِيلَ بَنِي كِنَانَةَ

از فرزند ابراہیم اسمعیل را و برگزید از اولاد اسمعیل بنی کنانہ را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ

و روایت است از وے گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست از پیغمبران

مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ

ہیچ پیغمبرے مگر بتحقیق داده شد از معجزات معجزہ کہ مثل وی را اعجاز ایمان آورده اند بران آدمیان

وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَى اللّٰهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ

و جز این نیست معجزہ کہ داده شده ام من وحی است کہ فرستاده است خدا بسوے من پس امید میدارم کہ

أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

باشم من اکثر پیغمبران از روی تابعان روز قیامت متفق علیہ و روایت است از وے

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

بتحقیق پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود فضیلت داده شدم من بر پیغمبران

بِسِتٍّ أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُحِلَّتْ

بشش چیز داده شدم کلمات جامع را و نصرت داده شدم برعب و حلال کرده شد

لِيَ الْغَنَائِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَأُرْسِلْتُ

برای من غنیمت ها و گردانیده شد برای من همه زمین مسجد و پاک و فرستاده شدم

إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بسوی تمام خلق و ختم کرده شدند بمن پیغمبران رواه مسلم و روایت است از

ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

ثوبان گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بتحقیق خدا

زَوَى لِيَ الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِيَ

جمع آورد برای من زمین را پس دیدم من بلاد مشرق و مغرب را و بدرآمیزه امت من

سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِيَ مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ

نزدیک است که برسد بادشاهی ایشان آنقدر که فراهم آورده شد برای من زمین و داده شد مرا دو گنج

الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ الْحَدِيثَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوا يَا

سرخ و سفید تا آخر حدیث و روایت است از ابی هریره گفت گفتند صحابه ای

رَسُولَ اللّٰهِ مَتَى وَجَبَتْ لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَآدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ

پیغمبر خدا کی لازم شد ترا نبوت فرمود در انحال که آدم میان روح

وَالْجَسَدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ

و جسد بود رواه ترمذی و روایت است از عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم

عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ

عبد الله ابن عمرو بن عاص را گفتم خبر ده مرا از بعضے صفات

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَاةِ قَالَ أَجَلْ وَاللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم که در تورات است گفت آرے سوگند بخدا

إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ

تحقیق کہ آنحضرت وصف کردہ شدہ است در تورات ببعض صفات وے کہ در قرآن ست

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا

ای پیغمبر ما فرستادیم ترا گواہی دہندہ و بشارت دہندہ و بیم کنندہ و پناہ

لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ

مر عرب را تو بندہ خاص من و پیغمبر من ہستے نام نہادہ ام ترا متوکل کہ نیست درشت خو

وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

و نہ درشت سخن و نہ آواز بلند کنندہ در بازار و نہ دور کند بہ بدے

السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللهُ حَتَّى يُقِيمَ

بدے را و لیکن درگذر میکند و می پوشد و ہرگز قبض میکند خدا تعالے اورا تا آنکہ راست میگرداند

بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَيُفْتَحَ بِهَا أَعْيُنًا

بوجود وے دین قوم کج را کہ بگویند لا الٰہ الا اللہ و تا آنکہ میکشایند خدا بایں کلمہ چشمہا

عُمْيًا وَآذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَكَذَا الدَّارِمِيُّ

کوررا و گوشہاے کررا و دلہاے را کہ نمی فہمد رواہ بخاری و ہمچنین روایت کرد دارمی

عَنْ عَطَاءِ ابْنِ سَلَامٍ نَحْوَهُ وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

از عطا بن سلام مانند آن و روایت ست از جابر رض تحقیق کہ پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللهَ بَعَثَنِي لِتَمَامِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ

علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ خدا فرستادہ ست مرا برای اتمام خوبے ہاے نیک

وَكَمَالِ مَحَاسِنِ الْأَفْعَالِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

و برای کامل گردانیدن نیک اعمال رواہ فی شرح السنۃ و روایت ست از

كَعْبٍ رض يَحْكِي عَنِ التَّوْرَاةِ قَالَ نَجِدُ مَلْتُوبًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

کعب رض حکایت میکند از تورات گفت کہ یافتم من نوشتہ کہ محمد رسول اللہ

عَبْدِيَ الْمُخْتَارُ لَا فَظٌّ وَلَا غَلِيظٌ وَلَا صَخَّابٌ فِي الْأَسْوَاقِ

بندۂ برگزیدۂ من است نہ سخت خوست و نہ درشت سخن و نہ آواز بلند کنندہ در بازار

وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ مَوْلِدُهُ

و پاداش نمیدہد بدی را بہ بدے مانند او لیکن محو میکند و می بخشد ولادت او

بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

در مکہ است و ہجرت او بمدینہ و بادشاہی او در شام و امت وے بسیار حمد گویان اند

يَحْمَدُونَ اللهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ يَحْمَدُونَ اللهَ فِي كُلِّ

کہ حمد میگویند مر خدارا در شادی و غمے حمد میگویند مر خدارا در ہر

مَنْزِلَةٍ وَيُكَبِّرُونَهُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ رُعَاةُ الشَّمْسِ يُصَلُّونَ

منزل و تکبیر میگویند خدارا در ہر جاے بلند رعایت کنندگان آفتاب را میگذارند

الصَّلٰوةَ إِذَا جَاءَ وَقْتُهَا يَتَأَزَّرُونَ عَلٰى أَنْصَافِهِمْ

نماز چون آید وقت نماز ازار می بندند بر میانہاے خود

وَيَتَوَضَّئُونَ عَلٰى أَطْرَافِهِمْ مَنَادِيهِمْ يُنَادِي فِي جَوِّ

و وضو میکنند بر اطراف خود آواز کنندۂ ایشان آواز میکند در میان

السَّمَاءِ صَفُّهُمْ فِي الْقِتَالِ وَصَفُّهُمْ فِي الصَّلٰوةِ سَوَاءٌ لَهُمْ

آسمان وصف بستن ایشان در کارزار و صف بستن ایشان در نماز برابر است مرایشان را

بِاللَّيْلِ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ هٰذِهِ لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

در شب آوازیست مانند آواز مگس شہد این لفظ مصابیح است

وَرَوَى الدَّارِمِيُّ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ

و روایت کرد دارمے باندکے تغیر از عبد اللہ بن سلام

قَالَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نوشتہ است در توریت صفت محمد صلے اللہ علیہ وسلم

وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يُدْفَنُ مَعَهُ قَالَ أَبُو مَوْدُودٍ وَقَدْ بَقِيَ

وآنکه عیسی بن مریم دفن خواهد شد با آنحضرت ﷺ گفت ابو مودود تحقیق باقیمانده است

فِي الْبَيْتِ مَوْضِعُ قَبْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؓ

در خانه آنحضرت ﷺ جای یکقبر رواه ترمذی و روایت است از ابن عباس ؓ

قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِّنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نشسته بودند مردمان از یاران رسول خدا صلے الله علیه وسلم

فَخَرَجَ حَتّٰى إِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ يَتَذَاكَرُونَ قَالَ بَعْضُهُمْ

پس برون آمد آنحضرت ﷺ تا آنکه چون نزدیک شد آنحضرت ﷺ ایشان را شنید اصحابرا که تذکره میکردند گفت بعض ایشان

إِنَّ اللّٰهَ اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا وَقَالَ آخَرُ مُوسَى

بتحقیق که خدا تعالے گرفت ابراهیم را دوست و گفت دیگر که موسی

كَلَّمَهُ تَكْلِيمًا وَقَالَ آخَرُ عِيسَى كَلِمَةُ اللّٰهِ وَرُوحُهُ

را سخن کرد خدا او را سخن کردنی و گفت دیگر که عیسے کلمه خدا و روح خداست

وَقَالَ آخَرُ آدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ

و گفت دیگر که آدم برگزید ویرا خدا پس ناگاه بیرون آمد برایشان پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ

خدا صلے الله علیه وسلم و فرمود بتحقیق شنیدم من سخن شما را

وَتَعَجُّبَكُمْ أَنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَمُوسَى

و تعجب آوردن شما را که ابراهیم دوست خداست و وی همچنین است و موسے

نَجِيُّ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَعِيسَى رُوحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ

همراز خداست و وی همچنین است و عیسے روح خدا و کلمه خداست و وی

كَذٰلِكَ وَآدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ وَهُوَ كَذٰلِكَ أَلَا وَأَنَا حَبِيبُ اللّٰهِ

همچنین است و آدم برگزیده خداست و وی همچنین است آگاه باشید من دوست خدایم

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

ونیست فخر ومن بردارندۂ لواے حمد روز قیامت ام

تَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُوْنَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ

زیر آن لوا ے حمد آدم است وہر کہ جز اوست ونیست فخر ومن اول

شَافِعٍ وَّأَوَّلُ مُشَفَّعٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا

شفاعت کنندہ واول شفاعت قبول کردہ شدہ ام روز قیامت ونیست فخر ومن

أَوَّلُ مَنْ يُحَرِّكُ حَلَقَ الْجَنَّةِ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ لِيْ

اول آنم کہ جنباند حلقہاے بہشت را پس میکشاید خدا برای من

فَيُدْخِلُنِيْهَا وَمَعِيَ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا فَخْرَ

پس آورد مرا در بہشت حال آنکہ با من باشند درویشان مسلمانان ونیست فخر

وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا

ومن بزرگترین اولین وآخرین الیشانم بر خدا ونیست

فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ كتاب الايمان

فخر رواہ ترمذی ودارمی

هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ

اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر او دانندهٔ نهان و آشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا

اوست بخشاینده مهربان اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر

هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ

او بادشاه نهایت پاک سلامت از هر عیبها امن دهنده

الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ

نگاهبان غالب خود اختیار بزرگوار پاکی

اللّٰهِ عَمَّا یُشْرِكُوْنَ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ

خدائرا است از شریک مقرر کردن اینان اوست خدا آفریدکار نو پیدا آرنده

الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰی یُسَبِّحُ لَهٗ مَا

صورت سازنده او راست نامهای نیک بپاکی یاد میکنند او را هر چه

فِی السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ

در آسمانها و زمین است و اوست غالب با حکمت

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا

اوست آنکه آفرید شمارا از گل باز مقرر کرد وقت مرگ

وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ۝ وَهُوَ

ومدتے معین است نزدیک او باز شما شک میکنید واوست

الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

آنکه پدید آورد برای شما شنوائی و دیده ها و دلها

قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ

اندکے شکر گزاری میکنید واوست آنکه پیدا کرد شمارا

فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي

در زمین و بسوے او برانگیخته خواهید شد واوست آنکه

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

زنده میکند و می میراند و اورا است آمد و شد شب و روز

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ يَا أَيُّهَا النَّاسُ

ایا نمی فهمید فرمود حق تعالے ای مردمان

إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا

اگر در شک اید ز رستخیز پس هر آینه ما

خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ

آفریدیم شما را از خاک باز از نطفه باز

مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ

از خون بسته باز از گوشت پاره صورت داده

وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ

و غیر صورت داده تا واضح سازیم برای شما و قرار میدهیم

فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ

در رحم ها چیزے را که خواهیم تا میعادے

مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ

معین باز بیرون مے آریم شما را کودک باز

لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ

تربیت میکنم تا برسید بنهایت جوانی خود و از شما کسے بود کہ قبض روح کردہ شود

وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا

و از شما یکے بود کہ باز گردانیدہ شود طرف بدترین عمر تا نہ

يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ

داند چیزے را بعد از انکہ میدانست بگو کہ ایمان آوردیم بخدا

وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

و آنچہ فرود آوردہ شدہ است بر ما و آنچہ فرود آوردہ شدہ است بر ابراہیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

و اسمعیل و اسحاق و یعقوب و نبیرہ گان وے

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ

و آنچہ دادہ شد موسیٰ و عیسیٰ و پیغمبران را

مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ

از پروردگار ایشان فرق نمی کنیم میان ہیچ یکے از ایشان

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ

و ما خدارا منقادیم سوال میکنند ترا از قیامت

أَيَّانَ مُرْسٰهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي

کو کی باشد استقرار بے بگو جز این نیست کہ علم قیامت نزد یک پروردگار

لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰتِ

بدیدہ آرد او را در وقت او مگر او گران شدہ است در آسمانہا

وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ

و زمین نیاید بشما مگر ناگہان چنان این نیست

الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ

کہ مومنان آنانند کہ چون یاد کردہ شود خدائے

وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ

بترسد دل ایشان و چون خواندہ شود بر ایشان

آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلٰى رَبِّهِمْ

آیات خدا زیادہ سازد آن آیات ایمان ایشان را و بر پروردگار خویش

يَتَوَكَّلُونَ ۝ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا

توکل مے کنند آنانکہ بر پا میدارند نماز را و از انچہ

رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ ۝ أُولٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا

روزی دادہ ایم ایشانرا خرج مے کنند این جماعت ایشانند مومنان بتحقیق

لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ایشان راست مرتبہ ہا نزد یک پروردگار ایشان و آمرزش و روزی نیک

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضه قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ

روایت ست از عمر بن خطاب رضه گفت در اثنای آنکه ما نزد

عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صلعم صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بودیم

يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ

روزی ناگاه پیدا گشت بر ما مردی سخت سفید جامه ها سخت

شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ

سخت سیاه موے دیده نمی شد بروے نشان سفر حال آنکه نمی شناخت اورا

مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ما هیچ یکی تا آنکه نشست پیش آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ

وسلم پس تکیه زد هر دو زانوی خود را بهر دو زانوی آنحضرت و نهاد آنمرد هر دو کف دست خود را

عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ

بر هر دو ران آنحضرت و گفت ای محمد خبر ده مرا از حقیقت اسلام

قَالَ الْاِسْلَامُ اَنْ تَشْهَدَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ

فرمود آنحضرت اسلام آنست که گواهی دهی که نیست هیچ معبودی بحق مگر خدا و بتحقیق

مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَتُقِيْمَ الصَّلٰوةَ وَتُؤْتِيَ

محمد فرستادهٔ خداست و برپا داری نماز را و بدهی

الزَّكٰوةَ وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ اِنِ

زکوة را و روزه داری بماه رمضان و بگذاری مناسک حج را اگر

اسْتَطَعْتَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا قَالَ صَدَقْتَ فَعَجِبْنَا

میتوانی بسوی وی راه گفت آنحضرت راست گفتی پس شگفت داشتیم ما

لَهٗ يَسْئَلُهٗ وَيُصَدِّقُهٗ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِيْمَانِ

حال آنحضرت را می پرسد آنحضرت را و تصدیق میکند او را گفت آنحضرت پس خبر ده مرا از ایمان

قَالَ اَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ

فرمود که بگروی بخدا و بفرشتگان وی و بکتابهای وی و بپیغمبران او

وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ

و بروز پسین و ایمان آری بقضای خدا که همه چیز از نیک و بد و راست و خسته بتقدیر

قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِحْسَانِ قَالَ

گفت راست گفتی گفت پس خبر ده مرا از احسان فرمود احسان

اَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرٰاهُ فَاِنْ لَّمْ تَكُنْ تَرٰاهُ فَاِنَّهٗ

آنست که عبادت کنی خدا را گویا که می بینی او را پس اگر نیستی تو او را بحال که می بیند ترا

يَرٰاكَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُوْلُ

عبادت کن که او می بیند ترا گفت امز که خبر ده مرا از وقت قیامت فرمود نیست آن کس را بدان

عنها يا عمر من السائل قال فاخبرني
از قیامت دانا تر از کسے کہ پرسندہ است گفت پس خبر دہ مرا
عن امارتها قال ان تلد الامة ربتها
از علامتہای قیامت فرمود اینکہ بزاید کنیز ک مزلی خود را
وان ترى الحفاة العراة العالة رعاء
و ببینی برہنہ پایان برہنہ تنان فقراء چرانندگان
الشاء يتطاولون في البنيان قال ثم
گوسفندان را زیادتی کنندگان بر یکدیگر در بناہا گفت عمر پس
انطلق فلبثت مليا ثم قال لي يا عمر
روان شد پس درنگ کردم زمانی دراز باز فرمود آنحضرت مرا ای عمر
اتدري من السائل قلت الله ورسوله
آیا دریابی کہ بود سائل گفتم خدا ورسول خدا
اعلم قال فانه جبريل اتاكم يعلمكم
داناتر است فرمود پس این سائل جبرئیل بود آمد شمارا در حالیکہ تعلیم میکند
دينكم رواه مسلم ورواه ابو هريرة مع
بشما دین شمارا روایت کرد آنرا مسلم و روایت کرد این حدیث را ابو ہریرہ ہم
اختلاف وفيه اذا رايت الحفاة العراة
اختلافے کہ با حدیث عمر دارد و در حدیث ابو ہریرہ است کہ چون ببینی تو برہنہ

وَايْتَاءِ الزَّكٰوةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

وسوم دادن زکوٰۃ چہارم حج و پنجم روزہ ماہ رمضان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

متفق علیہ است و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

اَلْاِيْمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُوْنَ شُعْبَةً فَاَفْضَلُهَا

ایمان ہفتاد و چند شاخ ست پس فاضلترین شعبہا ایمان

قَوْلُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَدْنَاهَا اِمَاطَةُ الْاَذٰى

گفتن لا الہ الا اللہ کلمہ طیبہ و فروترین شعبہا دور کردن آنچہ ایذا کند مردم را

عَنِ الطَّرِيْقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِّنَ الْاِيْمَانِ

از راہ و شرم داشتن شعبہ عظیمہ ست از ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

متفق علیہ ست و روایت ست از عبد اللہ بن

عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عمرو رض کہ گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ

علیہ و سلم مسلمان کامل کسے ہست کہ سلامت ماند مسلمانان

مَنْ لَّسَانِهٖ وَيَدِهٖ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى

از زبان بے وفا و از دست دغا و ہجرت کنندہ کسی ست کہ ترک کند ہر چیز را کہ نہی کردہ ست

اللّٰهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

خدا ازان روایت کرد بخاری این حدیث را از انس ست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ایمان نے آرد

اَحَدُكُمْ حَتّٰى اَكُوْنَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ وَّالِدِهٖ

یکی از شما تا آنکہ باشم من دوست داشتہ تر بسوی او از پدرش

وَوَلَدِهٖ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

و فرزندش و ہمہ مردم متفق علیہ ست و روایت ست

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ

اللہ علیہ وسلم سوگند بخدا ئیکہ بقبضۂ ذات محمد

بِيَدِهٖ لَا يَسْمَعُ بِيْ اَحَدٌ مِّنْ هٰذِهِ الْاُمَّةِ يَهُوْدِيٌّ وَّلَا نَصْرَانِيٌّ

در دست او ست نفس من مرا هیچ کس از ین امت یهودی باشد یا نصرانی

ثُمَّ يَمُوْتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِيْ اُرْسِلْتُ بِهٖ اِلَّا كَانَ مِنْ

پس بمیرد و نگرود بآنچه ایمان نیاورد بدین و شریعتیکه فرستاده شده ام من بان مگر آنکه باشد

اَصْحٰبِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

از اهل دوزخ روایت کرد مسلم و روایت است از ابوهریره رض گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى يُؤْذِيْنِيْ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت خدای تعالی میرنجاند مرا

ابْنُ اٰدَمَ يَسُبُّ الدَّهْرَ وَاَنَا الدَّهْرُ بِيَدِيَ الْاَمْرُ اُقَلِّبُ

فرزند آدم دشنام میدهد ابن آدم روزگار را و حال آنکه منم روزگار بدست من است کار که میکردانم

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى الْاَشْعَرِيِّ رض

شب و روز را متفق علیه است روایت است از ابوموسی اشعری رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَحَدٌ اَصْبَرُ عَلٰى

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست هیچ کس صابر تر از خدا بر

اَذًى يَسْمَعُهٗ مِنَ اللّٰهِ يَدَّعُوْنَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَافِيْهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ

مرد هی که میشنود آزار ایشان را بسخن که برای وی فرزند پسر میگویند و درست میدارد و روزی میدهد ایشان را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ قَالَ اَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه و روایت است از ابی ذر رض گفت آمدم پیغمبر را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ اَبْيَضُ وَهُوَ نَائِمٌ ثُمَّ اَتَيْتُهٗ وَقَدِ

وسلم و حال آنکه بود بر او حضرت جامه سفید و او حضرت در خواب بود پس آمدم باز او را و حال آنکه بتحقیق

اسْتَيْقَظَ فَقَالَ مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ثُمَّ مَاتَ

بیدار شده بود پس گفت نیست هیچ بنده که گفت لا اله الا الله پس بمرد

عَلٰى ذٰلِكَ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى

برانچه گرچانکه دزی آید ان بنده بهشت را گفتم اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

دوزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد

قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى

گفتم اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

واگرچه دزدی کرده باشد گفتم اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد

قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ

گفت اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد داخل شود در خاک الوده بینی

اَبِیْ ذَرٍّ وَكَانَ اَبُوْ ذَرٍّ اِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا

ابی ذر وبود ابوذر در وقتی که بیان میکرد این حدیث را

قَالَ وَاِنْ رَغِمَ اَنْفُ اَبِیْ ذَرٍّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بگفت اگرچه خاک الوده شود بینی ابوذر رغم متفق علیه است

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ لِلّٰهِ وَأَبْغَضَ لِلّٰهِ وَأَعْطَى

علیہ وسلم کسیکہ دوست دارد کسی را برای خدا و کسیکہ دشمنی دارد برای خدا و بدہد

لِلّٰهِ وَمَنَعَ لِلّٰهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ رَوَاهُ

برای خدا و منع کند برای خدا پس تحقیق کامل گرداند ایمان خود را رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

ابو داؤد و در روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین

الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِي اللّٰهِ رَوَاهُ

علہا دوست داشتن است کسی را از جہت خدا و دشمن داشتن از جہت خدا رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ابو داؤد و در روایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَانِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت

مُوجِبَتَانِ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا الْمُوجِبَتَانِ

موجبتان گردانندہ اند گفت مردی ای پیغمبر خدا چیست معنی موجبتان

قَالَ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ

فرمود کسیکه مرد درحالیکه شریک میگرداند خدا چیزی را می در آید آتش دوزخ

وَمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

وکسیکه بمیرد درحالیکه شریک نمیگرداند بخدا چیزی را میدرآید بهشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

رواه مسلم درروایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت فرمود مرا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَفَاتِيْحُ الْجَنَّةِ شَهَادَةُ اَنْ لَّا اِلٰهَ

وسلم کلیدهای بهشت گواهی دادن است باین کلمه که لا الہ

اِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ وَهْبِ بْنِ

الا اللہ است رواه احمد روایت است از وهب ابن

مُنَبِّهٍ رض قِيْلَ لَهٗ اَلَيْسَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مِفْتَاحَ

منبه رض گفته شد اورا آیا نیست لا الہ الا اللہ کلید

الجنة قال بلى ولكن ليس مفتاح إلا وله أسنان

بہشت گفت آری ولیکن نیست کلیدے مگر آنکہ مراورا دندانہا ہست

فإن جئت بمفتاح له أسنان فتح لك وإلا لم يفتح لك

پس اگر آری تو کلید بر آنکہ مراورا دندانہا است کشادہ میشود برائے تو ورنہ کشادہ نمیشود برائے تو

رواه البخاري في ترجمة باب وعن أبي هريرة رض

رواہ بخاری در ترجمۂ باب روایت ہست از ابی ہریرہ رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أحسن

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون نیک گرداند

أحدكم إسلامه فكل حسنة يعملها تكتب بعشر

یکی از شما اسلام خود را پس ہر کار نیک کہ میکند او را نوشتہ می شود

أمثالها إلى سبع مائة ضعف وكل سيئة يعملها

برابر او چند ش تا ہفت صد زیادتی وہر بدی کہ می کند

تكتب مثلها حتى يلقى الله متفق عليه وعن

نوشتہ می شود یکی ہمچو یکے تا دم مرگ ولقاے خدا متفق علیہ و روایت ہست از

أبي أمامة رض أن رجلا سأل رسول الله صلى

ابی امامہ رض بدرستیکہ مردی پرسید پیغامبر خدا را صلے اللہ

عليه وسلم ما الإيمان قال إذا سرتك

علیہ وسلم چیست نشان ایمان فرمود چون شاد گرداند ترا

حسنتك وساءتك سيئتك فأنت مؤمن

عمل نیک تو وبد کند ہ گمین گرداند ترا بدی تو پس تو مومن بہ ایمانی

قال يا رسول الله فما الإثم قال

گفت اے پیغامبر خدا پس چیست گناہ

إِذَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ فَدَعْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

چون بخلد در سینهٔ تو چیزے پس بگذار آنکار را روایت کرد آنرا احمد

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رض قَالَ قَالَ

و روایت ست از عباس ابن عبد المطلب رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صلی اللہ علیہ وسلم ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چشید ذائقهٔ

الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

ایمان آنکس کہ راضی باشد باخدا از روی پروردگار و باسلام از روی دین

وَبِمُحَمَّدٍ صلی اللہ علیہ وسلم رَسُولًا

و با محمد صلے اللہ علیہ وسلم از روی نبی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْكَبَائِرِ وَعَلَامَاتِ النِّفَاقِ

رواہ مسلم این باب در بیان گناہان کبیرہ و نشانہای نفاق ست

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ

ای پیغمبر چون بیایند نزدیک تو زنان با ایمان کہ بیعت کنند با تو

عَلٰٓى اَنْ لَّا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْـًٔا وَّلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِيْنَ

باین شرط کہ نکنند شریک باخدا چیزیرا ونکنند دزدی ونکنند زنا

وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَاْتِيْنَ بِبُهْتَانٍ

ونکشند اولاد خودرا وبپیش نیارند سخن دروغ

يَّفْتَرِيْنَهٗ بَيْنَ اَيْدِيْهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيْنَكَ

کہ بستہ باشند آنرا درمیان دستہای خویش و پائہای خویش نافرمانی نکنند ترا

فِيْ مَعْرُوْفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ

درکار نیک پس بیعت قبول کن ازایشان وطلب آمرزش کن برای ایشان

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ

ہرآئینہ خدا آمرزگار مہربان ست ہرآئینہ خدا نمی آمرزد آنرا

يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ

کہ شریک آرد بخدای وی آمرزد غیر شریک را ہرکہ را خواہد

وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيْدًا

وہرکہ شریک مقرر کند باخدا برآئینہ گمراہ شد ازحق گمراہی وبیفتد درنہایت ضلالت

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت ست ازابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوْبِقَاتِ

صلی اللہ علیہ وسلم پرہیز کنید از ہفت خصلت کہ ہلاک کنندگان اند

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ

گفتند صحابه ای پیغمبر خدا چیز اند آن هفت فرمود شرک آوردن

بِاللّٰهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ

باخدا وجادو کردن وکشتن ذاتیکه حرام کرده است

اللّٰهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَوٰا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ

خدا مگر بحق وخوردن ربا وخوردن مال یتیم را

وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصِنَاتِ

وپشت دادن روز جنگ ودشنام دادن بزنان پارسا

الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مسلمان غافل از بد کرداری مسلمانان متفق علیست ومرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ

زنا نمیکند زنا کننده در هنگامی که زنا میکند وحال آنکه وی مومن است

وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِيْنَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ

و دزدی نمیکند دزدی کنندہ ہنگامی کہ دزدی میکند و حال انکہ مومن است و نمینوشد شراب را کسی

حِيْنَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ

ہنگامی کہ مینوشد و حال انکہ وی مومن است و غارت نمیکند کسی غارت کردنی کہ برمیدارند مردم

اِلَيْهِ فِيْهَا اَبْصَارَهُمْ حِيْنَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ

بسوی آن غارت کنندہ در ان غارت کردن چشمہای خود را انگہ غارت میکند و حال انکہ وی مومن است خیانت نمیکند

اَحَدُكُمْ حِيْنَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاِيَّاكُمْ اِيَّاكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

یکی از شما از غنیمت ہنگامیکہ خیانت میکند و حال انکہ وی مومن است پس دور دارید خود را از ین گناہ متفق علیہ است

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَلَا يَقْتُلُ حِيْنَ يَقْتُلُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

و در روایت ابن عباس است و نمیکشد ہیچکس ہنگامیکہ میکشد و حالانکہ وی مومن است

قَالَ عِكْرِمَةُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ يُنْزَعُ الْاِيْمَانُ مِنْهُ

گفت عکرمہ گفتم من مر ابن عباس را چگونہ کشیدہ میشود ایمان از ین شخص

قَالَ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ ثُمَّ اَخْرَجَهَا فَاِنْ تَابَ

گفت اینچنین و تشبیک کرد میان انگشتان خود پس ازہم بیرون اورد انگشتان را پس

عَادَ اِلَيْهِ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ وَقَالَ

اگر توبہ کرد و برگشت ازان معصیت باز میگرداند ایمان بسوی وی تشبیک کرد میان انگشتان خود و گفتہ است

اَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ لَا يَكُوْنُ هٰذَا مُؤْمِنًا تَامًّا وَلَا يَكُوْنُ

ابو عبد اللہ بخاری نمیباشد این شخص مومن کامل و نمیباشد

لَهٗ نُوْرُ الْاِيْمَانِ هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

مر او را نور ایمان این عبارت بخاری است روایت است از ابو ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا زَنَى الْعَبْدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون زنا میکند بندہ

خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ فَكَانَ فَوْقَ رَأْسِهِ كَالظُّلَّةِ فَإِذَا

بیرون می آید ایمان پس میباشد بالای سر وی مانند سایبان پس چون

خَرَجَ مِنْ ذٰلِكَ الْعَمَلِ رَجَعَ إِلَيْهِ الْإِيمَانُ رَوَاهُ

بیرون میآید بنده از آن عمل باز میگردد بسوی او ایمان رواه

التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَرَجَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

ترمذی وابو داود ورج وروایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلٰثٌ وَإِنْ صَامَ وَإِنْ

نشان منافق سه خصلت است اگرچه روزه دارد و

صَلّٰى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ ثُمَّ اتَّفَقَا إِذَا

نماز بگذارد و گمان می برد که من مسلمانم پس اتفاق دارند همگی بر

حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ خَلَفَ وَإِذَا ائْتُمِنَ

دروغ گوید چون وعده کند خلاف کند و چون امانت نهاده شود

خَانَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

خیانت کند متفق علیه وروایت است از عبد الله بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعٌ

گفت فرمود پیغمبر ما صلی الله علیه وسلم چهار خصلت است

مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ

هرکس که باشند این چهار در وی باشد آنگس منافق خالص و هرکه باشد در وی

خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ

یک خصلت ازین چهار باشد در وی یک خصلت از نفاق

حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا ائْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

تا آنکه بگذارد آنرا چون امانت پسرده شود خیانت کند و چون سخن گوید دروغ گوید

وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و چون عهد بندد بشکند و چون پیکار کند سرکشی ورزد متفق علیه

بَابُ فِي الْوَسْوَسَةِ وَلَقَدْ خَلَقْنَا

این باب در بیان وسوسه است و در آینه ایم

الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

آدمی را و دانیم چیزیکه بخاطر میگذراند نفس او

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ بِسْمِ اللَّهِ

و نزدیکتریم باو از رگ جان بنام خدای بزرگ

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ

بخشاینده مهربان بگو پناه میگیرم بپروردگار مردمان پادشاه

النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

مردمان معبود مردمان از شر وسوسه اندازنده پس رونده

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ

آنکه وسوسه می افکند در سینه های مردمان از جنس جن یا از جنس

وَالنَّاسِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

مردمان روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ عَنْ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی درگذرنده است

أُمَّتِي مَا وَسْوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ

از امت من چیزیکه وسوسه کرد بدان ضمیرهای انسان را دم که عمل نکرده

بِهِ أَوْ تَتَكَلَّمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

بدان چیز یا بگفته متفق علیه است روایت است از وی گفت

جَاءَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمدند جماعت از یاران پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَاَلُوْهُ

وسلم بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس پرسیدند ازو

اِنَّا نَجِدُ فِيْ اَنْفُسِنَا مَا يَتَعَاظَمُ اَحَدُنَا اَنْ يَّتَكَلَّمَ

بتحقیق میابیم در ذاتهای خود از وسواس چیزی که سخت بزرگ میدارد یکی از ما که

بِهٖ قَالَ اَوَقَدْ وَجَدْتُمُوْهُ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ ذَاكَ

از گفتن ایا بتحقیق یافتید شما از گفتند آری گفت این

صَرِيْحُ الْاِيْمَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

محض ایمان است رواه مسلم و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت گفت رسول خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْكُمْ مِّنْ اَحَدٍ اِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهٖ قَرِيْنُهٗ

نیست از شما کسی یک مگر آنکه بتحقیق گماشته شده است بروی قرین او

مِنَ الْجِنِّ وَقَرِيْنُهٗ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ قَالُوْا وَاِيَّاكَ

از جنیان و قرین وی از فرشتگان گفتند صحابه و خود را اراده میکنند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ وَاِيَّايَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَعَانَنِيْ

ای پیغمبر خدا فرمود و خود را نیز داخل این حکم میدانم لیکن خدا یاری داد مرا

عَلَيْهِ فَاَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِيْ اِلَّا بِخَيْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بروی پس اسلام آورد و پس امر نمیکند مرا او بهیچ چیز مگر به نیکی رواه مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِيْ

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ شیطان میرود

مِنَ الْاِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

در آدمی مانند رفتن خون در بدن متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اِبْلِيْسَ يَضَعُ عَرْشَهٗ

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ ابلیس مے نہد تخت خود را

عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ يَفْتِنُوْنَ النَّاسَ

بر آب پس میفرستد لشکرہا خود را کہ در فتنہ می اندازند مردم را

فَاَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً اَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيْءُ

پس نزدیک تر ایشان از روی مرتبہ بزرگترین ایشانست در رتبہ کہ فتنہ می آرد

اَحَدُهُمْ فَيَقُوْلُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا فَيَقُوْلُ

یکی از لشکریان پس میگوید کردم من چنین و چنین پس میگوید ابلیس

مَا صَنَعْتَ شَيْئًا قَالَ ثُمَّ يَجِيْئُ أَحَدُهُمْ فَيَقُوْلُ

نکردی چیزی را گفت جا برسیدی آید یکی از لشکریان او پس بگوید

مَا تَرَكْتُهُ حَتّٰى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ قَالَ

نگذاشتم فرزندادم را تا انکه جدائی انگندم میان وی و میان زن وی گفت

فَيُدْنِيْهِ مِنْهُ فَيَقُوْلُ نِعْمَ أَنْتَ قَالَ الْأَعْمَشُ

پس نزدیک میگرداند او را پس میگوید نیکو باشی تو گفت اعمش

أُرَاهُ قَالَ فَيَلْتَزِمُهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

گمان میبرم من جابر را که گفت پس یکدیگر میگیرد او را روایت کرد این حدیث را مسلم در روایت است

عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رض قَالَ قُلْتُ يَا

از عثمان ابن ابی العاص رضی الله عنه گفت گفتم اے

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه

الشَّيْطَانَ قَدْ حَالَ بَيْنِيْ وَبَيْنَ صَلٰوتِيْ وَ

شیطان حایل میگردد میان من و میان نماز من و

بَيْنَ قِرَاءَتِيْ يَلْبِسُهَا عَلَيَّ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

میان قراءة من و تخلیط میکند قراءة را بر من پس گفت پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ

الله علیه وسلم آنکه باطل میشود شیطانے است گفته بغیر و مراد ادا

خِنْزَبٌ فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللّٰهِ مِنْهُ وَاتْفُلْ

خنزب پس چون دریابی این وسواس را پس پناه جو بخدا از ان شیطان و تف کن

عَلٰى يَسَارِكَ ثَلٰثًا فَفَعَلْتُ ذٰلِكَ فَأَذْهَبَهُ اللّٰهُ

بر جانب چپ خود سه بار پس کردم ازا پس دور گردانید او را الله تعالے

عَنِّی رَوَاہُ مُسْلِمٌ بَابُ الْاِیْمَانِ بِالْقَدَرِ

ازمن رواہ مسلم این باب ایمان بقدر است

وَعِنْدَہٗ مَفَاتِحُ الْغَیْبِ لَا یَعْلَمُھَا اِلَّا ھُوَ ط

ونزد یک اوست کلیدہای غیب نمیداندش مگر او

وَیَعْلَمُ مَا فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ

ومیداند انچہ در بیابان ودریاست ونمی افتد

وَّرَقَۃٍ اِلَّا یَعْلَمُھَا وَلَا حَبَّۃٍ فِیْ ظُلُمٰتِ الْاَرْضِ

برگ مگر میداند اندش ونمی افتد ہیچ دانہ در تاریکیہای زمین

وَلَا رَطْبٍ وَّلَا یَابِسٍ اِلَّا فِیْ کِتٰبٍ مُّبِیْنٍ ط

ونہ ہیچ تر ونہ ہیچ خشکے مگر ثبت است در کتاب روشن

وَمَا مِنْ دَآبَّۃٍ فِی الْاَرْضِ اِلَّا عَلَی اللّٰہِ رِزْقُھَا

ونیست ہیچ جنبندہ در زمین مگر بر خداست روزے

وَیَعْلَمُ مُسْتَقَرَّھَا وَمُسْتَوْدَعَھَا کُلٌّ فِیْ کِتٰبٍ

ومیداند جای ماندن او وجای گذاشتن او ہر یک در کتاب

مُبِيْنٌ ۝ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

روشن است و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نوشت خدا تعالیٰ

مَقَادِيْرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

اقدار خلایق را پیش از پیدا کردن آسمانہا و زمین

بِخَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ قَالَ وَكَانَ عَرْشُهٗ عَلَى الْمَاءِ

پنجاہ ہزار سال گفت و بود عرش خدا بر آب

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِحْتَجَّ اٰدَمُ وَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مباحثہ کردند یکدیگر آدم و

مُوْسٰى عِنْدَ رَبِّهِمَا فَحَجَّ اٰدَمُ مُوْسٰى قَالَ مُوْسٰى اَنْتَ اٰدَمُ

موسیٰ نزدیک پروردگارشان پس غالب آمد حجت آدم موسیٰ را گفت موسیٰ تو آن آدمی

الَّذِيْ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ

کہ پیدا کرد خدا ترا از دست قدرت خود و میدمید تو از روح خود

وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَسْكَنَكَ فِيْ جَنَّتِهٖ

و ساجد گردانید مر ترا فرشتگان خود را و سکونت داد ترا در بہشت

ثُمَّ اَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيْئَتِكَ اِلَى الْاَرْضِ فَقَالَ اٰدَمُ

پس فرود آوردی مردمان را بسبب گناہ خود بسوی زمین پس گفت آدم

اَنْتَ مُوْسٰى الَّذِيْ اصْطَفَاكَ اللّٰهُ بِرِسَالَاتِهٖ وَبِكَلَامِهٖ

تو موسیٰ آن کسی کہ برگزید ترا خدا بہ پیغامہای خود و بہ کلام خود

ثُمَّ تَلُوْمُنِيْ عَلٰى اَمْرٍ قَدَّرَهُ اللّٰهُ عَلَيَّ قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَنِيْ

پس ملامت میکنی مرا بر امری کہ مقدر کردہ ست خدا بر من پیش از آنکہ بیافریند مرا

بِاَرْبَعِيْنَ سَنَةً فَحَجَّ اٰدَمُ مُوْسٰى ثَلٰثًا

بہ چہل سال پس غالب آمد حجت آدم موسیٰ را سہ بار

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مومن قوی

خَيْرٌ وَّاَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيْفِ وَفِيْ كُلٍّ خَيْرٌ

بہتر ست و دوست تر بسوی خدا از مومن ضعیف و در ہر یکی خیر ست

اِحْرِصْ عَلٰى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَلَا تَعْجَزْ وَاِنْ

حریص باش بر آنچہ نفع کند ترا و مدد خواہ از خدا و عاجز مشو و اگر

اَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ لَوْ اَنِّيْ فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا

رسد بتو چیزی پس مگو اگر من کردمی چنین و چنان

وَلٰكِنْ قُلْ قَدَّرَ اللّٰهُ وَمَا شَآءَ فَعَلَ فَاِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطٰنِ

و لیکن بگو مقدر کرد خدا و ہر چہ خواست کرد پس بدرستیکہ اگر باز میکند کار شیطان را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ اِلَّا الدُّعَآءُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم باز نمیگرداند قضا را مگر دعا

وَلَا يَزِيْدُ فِي الْعُمُرِ اِلَّا الْبِرُّ وَاِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ

و زیادہ نمیکند در عمر را مگر نیکی و بدرستیکہ مرد محروم میشود روزی را

بِالذَّنْبِ يُصِيْبُهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَلْمَانَ رض

بہ گناہ کہ میکند رواہ احمد و ابن ماجہ و روایت ست از سلمان رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرُدُّ الْقَضَآءَ

گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم باز نمیگرداند قضا را

اِلَّا الدُّعَآءُ وَلَا يَزِيْدُ فِي الْعُمُرِ اِلَّا الْبِرُّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مگر دعا و زیادہ نمیکند در عمر را مگر نیکی رواہ ترمذی

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ اَبِيْ خُزَامَةَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ

و گفت ہذا حدیث غریب ست و روایت ست از ابی خزامہ از پدر او گفت

قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ رُقًى نَسْتَرْقِيْهَا وَدَوَآءً نَتَدَاوٰى بِهٖ

گفتم یا رسول اللہ آیا دیدی افسونہا را کہ طلب میکنیم بہ آن افسون را و دوا را کہ مداوا میکنیم بہ آن

وَتُقٰى نَتَّقِيْهَا هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ اللّٰهِ شَيْئًا قَالَ هِيَ مِنْ قَدَرِ اللّٰهِ

و نگاہداشتنی کہ نگاہ میداریم بہ آن آیا باز میگرداند از قضای خدا چیزی گفت آن

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

از قضای خدا ست رواہ ترمذی و گفت ہذا حدیث غریب ست و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا عَدْوٰى وَلَا طِيَرَةَ

گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست سرایت بیماری و نہ بدشگونی

وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفَرَ وَفِرَّ مِنَ الْمَجْذُوْمِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْاَسَدِ

و نہ ہامہ و نہ صفر و بگریز از مجذوم چنانکہ میگریزی از شیر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُوْرِدُ مُمْرِضٌ عَلٰى مُصِحٍّ

صلے اللہ علیہ وسلم نباید کہ بیاورد صاحب بیمار شتر بر صاحب تندرست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَمَنَّى اَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ

صلے اللہ علیہ وسلم نباید کہ آرزو کند یکی از شما مرگ را بسبب

نَزَلَ بِهٖ فَاِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ اَحْيِنِيْ مَا كَانَتِ

رنجی کہ رسیدہ ست بہ او پس اگر ناچار ست او را پس باید کہ بگوید خدایا زندہ دار مرا تا وقتیکہ

الْحَيٰوةُ خَيْرًا لِّيْ وَتَوَفَّنِيْ اِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّيْ

زندگانی بہتر باشد مرا و بمیران مرا چون مرگ بہتر باشد مرا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَمَنَّى اَحَدُكُمُ الْمَوْتَ وَلَا يَدْعُ بِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم نباید کہ آرزو کند یکی از شما مرگ را و نباید کہ دعا کند بہ آن

مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَهٗ اِنَّهٗ اِذَا مَاتَ اَحَدُكُمْ اِنْقَطَعَ عَمَلُهٗ وَاِنَّهٗ

پیش از آنکہ بیاید بہ او بدرستیکہ چون بمیرد یکی از شما منقطع میشود عمل او و بدرستیکہ

لَا يَزِيْدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُهٗ اِلَّا خَيْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ

نمیزاید مومن را عمر او مگر خیر رواہ مسلم و روایت ست از ابی قتادہ

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى اَحَدُكُمُ

رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بیند یکی از شما

الرُّؤْيَا يُحِبُّهَا فَاِنَّمَا هِيَ مِنَ اللّٰهِ فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا

خواب کہ دوست میدارد آن را پس بدرستیکہ آن از خدا ست پس باید کہ ستایش کند خدا را بر آن و باید کہ بیان کند آن را

وَاِذَا رَاٰى غَيْرَ ذٰلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَاِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَلْيَسْتَعِذْ

و چون بیند غیر آن از آنچہ کراہت دارد پس بدرستیکہ آن از شیطان ست پس باید کہ پناہ جوید

مِنْ شَرِّهَا وَلَا يَذْكُرْهَا لِاَحَدٍ فَاِنَّهَا لَا تَضُرُّهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

از شر آن و نباید کہ یاد کند آن را بہ کسی پس بدرستیکہ آن ضرر نمیرساند بہ او رواہ بخاری

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی سعید رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا رَاٰى اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يُحِبُّهَا فَاِنَّمَا هِيَ بُشْرٰى فَلْيُحَدِّثْ بِهَا

چون بیند یکی از شما خواب کہ دوست میدارد آن را پس بدرستیکہ آن بشارت ست پس باید کہ بیان کند آن را

مَنْ يُّحِبُّ وَاِذَا رَاٰى غَيْرَ ذٰلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَاِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطٰنِ

کسی را کہ دوست میدارد و چون بیند غیر آن از آنچہ کراہت دارد پس بدرستیکہ آن از شیطان ست

فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا وَلْيَتْفُلْ ثَلٰثًا وَّلَا يُحَدِّثْ بِهَا اَحَدًا فَاِنَّهَا

پس باید کہ پناہ جوید از شر آن و باید کہ آب دہن بیندازد سہ بار و نباید کہ بیان کند آن را بہ کسی پس بدرستیکہ آن

لَا تَضُرُّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ضرر نمیرساند بہ او رواہ مسلم و روایت ست از ابی قتادہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ وَفِيْ رَوَايَةٍ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ

صلے اللہ علیہ وسلم خواب نیک و در روایتی خواب حسن

مِنَ اللّٰهِ وَالْحُلُمُ السَّيِّئُ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَمَنْ رَاٰى شَيْئًا يَكْرَهُهٗ

از خدا ست و خواب بد از شیطان ست پس ہر کہ بیند چیزی کہ کراہت دارد آن را

فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَّسَارِهٖ ثَلٰثًا وَّلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَاِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهٗ

پس باید کہ آب دہن بیندازد بر چپ خود سہ بار و باید کہ پناہ جوید از شیطان پس بدرستیکہ آن ضرر نمیرساند بہ او

وَفِيْ رَوَايَةٍ فَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهٖ النَّاسَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و در روایتی پس باید کہ برخیزد پس باید کہ نماز کند و نباید کہ بیان کند آن را بہ مردمان رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكَدْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ

چون نزدیک شود زمان کم باشد کہ خواب مومن دروغ گوید و خواب مومن

جُزْءٌ مِّنْ سِتَّةٍ وَّاَرْبَعِيْنَ جُزْءًا مِّنَ النُّبُوَّةِ وَمَا كَانَ مِنَ النُّبُوَّةِ

جزوی ست از چہل و شش جزو از نبوت و ہر چہ از نبوت

فَاِنَّهٗ لَا يُكْذَبُ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيْرِيْنَ وَاَنَا اَقُوْلُ هٰذَا وَمَا

پس بدرستیکہ دروغ نمیگوید گفت محمد بن سیرین و من میگویم ہذا و ما

يُدْرِيْنِيْ لَعَلَّهٗ مِنَ الْاَحْلَامِ الَّتِيْ يَتَلَعَّبُ بِهَا الشَّيْطٰنُ فِي الْيَقْظَةِ

میداند مرا شاید کہ او از خوابہای ست کہ بازی میکند بہ آن شیطان در بیداری

فَيُفْزِعُ صَاحِبَهَا مِنْهَا وَيَهُوْلُهٗ فَاِنْ كَانَ لَا يَدْرِيْ اَحَقٌّ هُوَ اَمْ لَا

پس میترساند صاحب خواب را از آن و بیم میدہد او را پس اگر نمیداند کہ حق ست یا نہ

فَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِيْ كَانَ عَلَيْهِ وَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا

پس باید کہ بگرداند از پہلوی خود کہ بر آن بود و باید کہ نماز کند و نباید کہ بیان کند آن را

النَّاسَ قَالَ وَاَحَبَّ اَنْ يَّتَحَوَّلَ فِي الْقَيْدِ وَاَحَبَّ الْغُلَّ فَوْقَ الْقَيْدِ

بہ مردمان گفت و دوست میداشت کہ بگرداند در قید و دوست میداشت غل را بالای قید

وَاَحَبَّ الْقَيْدَ فِي الدَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ

و دوست میداشت قید را در خانہ رواہ ترمذی و گفت ہذا حدیث حسن ست

صَحِيْحٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صحیح و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا ثَلٰثٌ فَرُؤْيَا حَقٌّ وَرُؤْيَا يُحَدِّثُ الرَّجُلُ بِهَا نَفْسَهٗ

وسلم خواب سہ قسم ست پس خواب حق و خواب کہ بیان میکند مرد بہ آن نفس خود را

وَرُؤْيَا تَحْزِيْنٌ مِّنَ الشَّيْطٰنِ فَاِذَا رَاٰى اَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ فَلْيَقُمْ

و خواب کہ اندوہگین میکند از شیطان ست پس چون بیند یکی از شما آنچہ کراہت دارد پس باید کہ برخیزد

فَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا النَّاسَ قَالَ وَاَحَبَّ الْغُلَّ وَاَحَبَّ الْقَيْدَ

پس باید کہ نماز کند و نباید کہ بیان کند آن را بہ مردمان گفت و دوست میداشت غل را و دوست میداشت قید را

وَقَالَ تَجْعَلُوْنَهُ عَلَى الدَّارِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

و گفت میکنید آن را بر خانہ رواہ احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا ثَلٰثٌ

گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خواب سہ قسم ست

حَدِيْثُ النَّفْسِ وَتَخْوِيْفُ الشَّيْطٰنِ وَبُشْرَى مِنَ اللّٰهِ فَمَنْ رَاٰى رُؤْيَا

حدیث نفس و ترسانیدن شیطان و بشارت از خدا ست پس ہر کہ بیند خوابی

فَكَرِهَهَا فَلَا يَقُصُّهَا عَلٰى اَحَدٍ وَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ قَالَ وَكَانَ يُعْجِبُهُمْ

کہ کراہت دارد آن را پس نباید کہ بیان کند آن را بر کسی و باید کہ برخیزد پس باید کہ نماز کند گفت و دوست میداشتند

اَنْ يَّقُوْمَ فَيُصَلِّيَ عِنْدَ ذٰلِكَ وَقَالَ لَا يُحَدِّثُ بِهَا النَّاسَ اِذَا رَاٰى

کہ برخیزد پس نماز کند نزد آن و گفت نباید کہ بیان کند آن را بہ مردمان چون بیند

اَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَاِنَّهَا مِنَ اللّٰهِ فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا

یکی از شما آنچہ دوست میدارد پس بدرستیکہ آن از خدا ست پس باید کہ ستایش کند خدا را بر آن و باید کہ بیان کند آن را

وَاِذَا رَاٰى مَا يَكْرَهُ فَاِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا

و چون بیند آنچہ کراہت دارد پس بدرستیکہ آن از شیطان ست پس باید کہ پناہ جوید از شر آن

وَلَا يَذْكُرْهَا لِاَحَدٍ فَاِنَّهَا لَا تَضُرُّهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ

و نباید کہ یاد کند آن را بہ کسی پس بدرستیکہ آن ضرر نمیرساند بہ او رواہ بخاری و روایت ست از ابی

سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى

سعید رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بیند

اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يُحِبُّهَا فَاِنَّمَا هِيَ بُشْرٰى فَلْيُحَدِّثْ بِهَا مَنْ يُّحِبُّ

یکی از شما خواب کہ دوست میدارد آن را پس بدرستیکہ آن بشارت ست پس باید کہ بیان کند آن را

کسی را کہ دوست میدارد

وَاِذَا رَاٰى غَيْرَ ذٰلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَاِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَلْيَسْتَعِذْ

و چون بیند غیر آن از آنچہ کراہت دارد پس بدرستیکہ آن از شیطان ست پس باید کہ پناہ جوید

مِنْ شَرِّهَا وَلْيَتْفُلْ ثَلٰثًا وَّلَا يُحَدِّثْ بِهَا اَحَدًا فَاِنَّهَا لَا تَضُرُّهٗ

از شر آن و باید کہ آب دہن بیندازد سہ بار و نباید کہ بیان کند آن را بہ کسی پس بدرستیکہ آن ضرر نمیرساند بہ او

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت ست از ابی قتادہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ وَفِيْ رَوَايَةٍ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ

صلے اللہ علیہ وسلم خواب نیک و در روایتی خواب حسن

مِنَ اللّٰهِ وَالْحُلُمُ السَّيِّئُ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَمَنْ رَاٰى شَيْئًا يَكْرَهُهٗ

از خدا ست و خواب بد از شیطان ست پس ہر کہ بیند چیزی کہ کراہت دارد آن را

فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَّسَارِهٖ ثَلٰثًا وَّلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَاِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهٗ

پس باید کہ آب دہن بیندازد بر چپ خود سہ بار و باید کہ پناہ جوید از شیطان پس بدرستیکہ آن ضرر نمیرساند بہ او

وَفِيْ رَوَايَةٍ فَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهٖ النَّاسَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و در روایتی پس باید کہ برخیزد پس باید کہ نماز کند و نباید کہ بیان کند آن را بہ مردمان رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكَدْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ

چون نزدیک شود زمان کم باشد کہ خواب مومن دروغ گوید و خواب مومن

جُزْءٌ مِّنْ سِتَّةٍ وَّاَرْبَعِيْنَ جُزْءًا مِّنَ النُّبُوَّةِ وَمَا كَانَ مِنَ النُّبُوَّةِ

جزوی ست از چہل و شش جزو از نبوت و ہر چہ از نبوت

فَاِنَّهٗ لَا يُكْذَبُ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيْرِيْنَ وَاَنَا اَقُوْلُ هٰذَا وَمَا

پس بدرستیکہ دروغ نمیگوید گفت محمد بن سیرین و من میگویم ہذا و ما

يُدْرِيْنِيْ لَعَلَّهٗ مِنَ الْاَحْلَامِ الَّتِيْ يَتَلَعَّبُ بِهَا الشَّيْطٰنُ فِي الْيَقْظَةِ

میداند مرا شاید کہ او از خوابہای ست کہ بازی میکند بہ آن شیطان در بیداری

فَيُفْزِعُ صَاحِبَهَا مِنْهَا وَيَهُوْلُهٗ فَاِنْ كَانَ لَا يَدْرِيْ اَحَقٌّ هُوَ اَمْ لَا

پس میترساند صاحب خواب را از آن و بیم میدہد او را پس اگر نمیداند کہ حق ست یا نہ

فَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِيْ كَانَ عَلَيْهِ وَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا

پس باید کہ بگرداند از پہلوی خود کہ بر آن بود و باید کہ نماز کند و نباید کہ بیان کند آن را

النَّاسَ قَالَ وَاَحَبَّ اَنْ يَّتَحَوَّلَ فِي الْقَيْدِ وَاَحَبَّ الْغُلَّ فَوْقَ الْقَيْدِ

بہ مردمان گفت و دوست میداشت کہ بگرداند در قید و دوست میداشت غل را بالای قید

وَاَحَبَّ الْقَيْدَ فِي الدَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ

و دوست میداشت قید را در خانہ رواہ ترمذی و گفت ہذا حدیث حسن ست

صَحِيْحٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صحیح و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا ثَلٰثٌ فَرُؤْيَا حَقٌّ وَرُؤْيَا يُحَدِّثُ الرَّجُلُ بِهَا نَفْسَهٗ

وسلم خواب سہ قسم ست پس خواب حق و خواب کہ بیان میکند مرد بہ آن نفس خود را

وَرُؤْيَا تَحْزِيْنٌ مِّنَ الشَّيْطٰنِ فَاِذَا رَاٰى اَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ فَلْيَقُمْ

و خواب کہ اندوہگین میکند از شیطان ست پس چون بیند یکی از شما آنچہ کراہت دارد پس باید کہ برخیزد

فَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا النَّاسَ قَالَ وَاَحَبَّ الْغُلَّ وَاَحَبَّ الْقَيْدَ

پس باید کہ نماز کند و نباید کہ بیان کند آن را بہ مردمان گفت و دوست میداشت غل را و دوست میداشت قید را

وَقَالَ تَجْعَلُوْنَهُ عَلَى الدَّارِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

و گفت میکنید آن را بر خانہ رواہ احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا ثَلٰثٌ

گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خواب سہ قسم ست

حَدِيْثُ النَّفْسِ وَتَخْوِيْفُ الشَّيْطٰنِ وَبُشْرَى مِنَ اللّٰهِ فَمَنْ رَاٰى رُؤْيَا

حدیث نفس و ترسانیدن شیطان و بشارت از خدا ست پس ہر کہ بیند خوابی

فَكَرِهَهَا فَلَا يَقُصُّهَا عَلٰى اَحَدٍ وَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ قَالَ وَكَانَ يُعْجِبُهُمْ

کہ کراہت دارد آن را پس نباید کہ بیان کند آن را بر کسی و باید کہ برخیزد پس باید کہ نماز کند گفت و دوست میداشتند

اَنْ يَّقُوْمَ فَيُصَلِّيَ عِنْدَ ذٰلِكَ وَقَالَ لَا يُحَدِّثُ بِهَا النَّاسَ اِذَا رَاٰى

کہ برخیزد پس نماز کند نزد آن و گفت نباید کہ بیان کند آن را بہ مردمان چون بیند

اَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَاِنَّهَا مِنَ اللّٰهِ فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا

یکی از شما آنچہ دوست میدارد پس بدرستیکہ آن از خدا ست پس باید کہ ستایش کند خدا را بر آن و باید کہ بیان کند آن را

وَاِذَا رَاٰى مَا يَكْرَهُ فَاِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطٰنِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا

و چون بیند آنچہ کراہت دارد پس بدرستیکہ آن از شیطان ست پس باید کہ پناہ جوید از شر آن

وَلَا يَذْكُرْهَا لِاَحَدٍ فَاِنَّهَا لَا تَضُرُّهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ

و نباید کہ یاد کند آن را بہ کسی پس بدرستیکہ آن ضرر نمیرساند بہ او رواہ بخاری و روایت ست از ابی

سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى

سعید رضہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بیند

اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يُحِبُّهَا فَاِنَّمَا هِيَ بُشْرٰى فَلْيُحَدِّثْ بِهَا مَنْ يُّحِبُّ

یکی از شما خواب کہ دوست میدارد آن را پس بدرستیکہ آن بشارت ست پس باید کہ بیان کند آن را

کسی را کہ دوست میدارد

ثُمَّ اَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيْئَتِكَ اِلَى الْاَرْضِ قَالَ

خود پستر فرود افگند تو مردم را به سبب گناهی که کردی بر زمین گفت

اٰدَمُ اَنْتَ مُوْسَى الَّذِيْ اصْطَفَيْكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهٖ

آدم تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدائتعالی به پیغمبری خود

وَبِكَلَامِهٖ وَاَعْطَاكَ الْاَلْوَاحَ فِيْهَا تِبْيَانُ كُلِّ شَيْءٍ

و بکلام و داد ترا الواح که در بیان هر چیز است

وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا فَكَمْ وَجَدْتَ اللّٰهَ كَتَبَ التَّوْرٰيةَ

و نزدیک گردانید ترا راز گوینده پس بگو چند مدت یافتی خدا را که نوشت

قَبْلَ اَنْ اُخْلَقَ قَالَ مُوْسٰى اَرْبَعِيْنَ عَامًا قَالَ

پیش از انکه پیدا کرده شوم گفت موسی چهل سال گفت

اٰدَمُ فَهَلْ وَجَدْتَ فِيْهَا وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهٗ

آدم پس ایا یافتی تو در توریت و گناه کرد آدم پروردگار خود را

فَغَوٰى قَالَ نَعَمْ قَالَ اَفَتَلُوْمُنِيْ عَلٰى اَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا

پس گم کرد راه را گفت موسی آری یافتم گفت آدم ایا پس ملامت میکنی مرا بر انکه کردم

كتبه الله علي ان اعمله قبل ان يخلقني باربعين

نوشت خدا بر من كه بكنم آنرا پيش از انكه پيدا كند مرا بچهل

سنة قال رسول الله صلى الله عليه

سال فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم فحج آدم موسى رواه مسلم وعن

وسلم پس غالب آمد آدم بر موسى رواه مسلم و روايت است

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

از ابي هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم ما من مولود الا يولد على الفطرة فابواه

و سلم نيست هيچ زائيده شده مگر انكه زائيده ميشود بر فطرت پس مادر و پدر

يهودانه او ينصرانه او يمجسانه كما تنتج

يهودي مي گردانند او را يا نصراني يا مجوسي همچنان كه زايانيده ميشود

البهيمة بهيمة جمعاء هل تحسون فيها من

چهارپايه چهارپايه تمام كامل در اعضاء آيا مي بينيد شما در آن بهايم هيچ بهيمه

جدعاء ثم يقول فطرة الله التي فطر الناس

بي گوش بريده پس گفت و خواند اين آيه را لازم گيريد خلقت خدا كه پيدا كرده است

عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم

آدميان را بر آن نيست تغيير پيدايش خدا را اين مقتضاي دين راست است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ

متفق علیہ روایت ہے از عبادہ بن صامت رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ مَا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ نخستین چیز کہ پیدا کرد

خَلَقَ اللّٰهُ الْقَلَمَ فَقَالَ لَهُ اُكْتُبْ قَالَ مَا اَكْتُبُ قَالَ اُكْتُبِ الْقَدْرَ

خدا قلم را پس گفت مر او را بنویس گفت چہ بنویسم گفت بنویس ہر چیز را

فَكَتَبَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنٌ اِلَى الْاَبَدِ رَوَاهُ

کہ تقدیر کردہ شدہ است پس نوشت آنچہ بود و آنچہ خواہد بود تا ابد رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي خُزَامَةَ عَنْ اَبِيهِ قَالَ قُلْتُ

ترمذی و روایت ہست از ابی خزامہ و او از پدر خود گفت گفتم

يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ رُقًى نَسْتَرْقِيهَا وَدَوَاءً

ای پیغمبر خدا خبر دہ ما را از حال افسونہا کہ افسونگری میکنیم بآنہا و از

نَتَدَاوَى بِهِ وَتُقَاةً نَتَّقِيهَا هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ

مداوی میکنیم بآن و جامہا کہ پناہ میجوئیم بدان آیا باز می گرداند آنہا

اللّٰهِ شَيْئًا قَالَ هِيَ مِنْ قَدَرِ اللّٰهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از قضا و قدر خدا تعالی چیزی را گفت این چیزہا از قضا و قدر خدا ست رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ

و ترمذی و ابن ماجہ و روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

برآمد از خانه بر ما پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتّٰى احْمَرَّ

و ما بحث و نزاع میکردیم در مسئلہ قضا و قدر پس خشم کرد تا آنکہ سرخ شد

وَجْهُهٗ حَتّٰى كَاَنَّمَا فُقِئَ فِيْ وَجْنَتَيْهِ حَبُّ

روی مبارک وی گویا شکستہ شدہ است در ہر دو رخسار وی دانہاے

الرُّمَّانِ فَقَالَ اَبِهٰذَا اُمِرْتُمْ اَمْ بِهٰذَا

انار پس گفت آیا باین امر کردہ شدہ اید شما را یا باین

اُرْسِلْتُ اِلَيْكُمْ اِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

فرستادہ شدہ ام من بسوے شما ہلاک نشدند کسانیکہ بودند پیش از شما

حِيْنَ تَنَازَعُوْا فِيْ هٰذَا الْاَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ

کہ ہنگامیکہ بحث کردند در قضا و قدر واجب میگردانم بر شما

عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ اَلَّا تَتَنَازَعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ

واجب میگردانم بر شما کہ نزاع نکنید در این امر رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ قَالَ

ترمذی و در روایت است از عبد اللہ ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شنیدم من پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ خَلْقَهٗ فِيْ ظُلْمَةٍ

کہ میگفت بدرستی کہ خدا تعالی پیدا کرد خلق خود را در تاریکے

فَاَلْقٰى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهٖ فَمَنْ اَصَابَهٗ

پس بینداخت بر خلق از نور خود پس کسیکہ رسید او را

مِنْ ذٰلِكَ النُّوْرِ اهْتَدٰى وَمَنْ اَخْطَأَهٗ

از آن نور راہ راست یافت و کسیکہ نرسید

ضَلَّ فَلِذٰلِكَ اَقُوْلُ جَفَّ الْقَلَمُ

گمراہ شد پس ازین جہت میگویم خشک شد قلم

عَلٰى عِلْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بر آنچہ دانست خدا رواہ ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از عائشہ رضہ گفت گفت رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم شش کس اند کہ لعنت کردہ ام من ایشان را لعنت کردہ ایشان را خدا

وَكُلُّ نَبِيٍّ يُجَابُ الزَّائِدُ فِي كِتَابٍ

وہر پیغمبر ی قبول کردہ شدہ است دعای او یکی ازان زیادہ کنندہ در کتاب

اللهِ وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللهِ وَالْمُتَسَلِّطُ

خدا دوم تکذیب کنندہ بتقدیر الٰہی سوم غلبہ نمائندہ بر مردم

بِالْجَبَرُوتِ لِيُعِزَّ مَنْ أَذَلَّهُ اللهُ وَ

بجبروت تا گرامی دارد جمعہ کرداند کسیرا کہ خوار کردانیدہ است خدا اورا

يُذِلَّ مَنْ أَعَزَّهُ اللهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ

وخوار کرداند کسیرا کہ عزیز کردانیدہ است اورا خدا چہارم استحلال کنندہ مرحرم

اللهِ وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللهُ

خدا را یعنی حلال داننده از اہل قرابت من چیزیرا کہ حرام کردانیدہ است خدا

وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِي فِي الْمَدْخَلِ

ر ششم ترک کنندہ سنت مرا رواہ بیہقی در مدخل

وَرَزِيْنٌ فِي كِتَابِهِ وَعَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَكَامِسٍ رَضِ

ورزین در کتاب خود روایت است از مطرف بن عکامس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون

قَضَى اللّٰهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوْتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ

حکم کند خدا برآنکہ کہ بمیرد در زمین گرداند مر آن بندہ را

إِلَيْهَا حَاجَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوی آن زمین حاجتے رواہ احمد والترمذی روایت است

أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از ابی درداء رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَغَ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ فارغ شدہ بسوی ہر بندہ

مِنْ خَلْقِهِ مِنْ خَمْسٍ مِنْ أَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَمَضْجَعِهِ

که از مخلوقات اوست از پنج چیز از اجل او و از عمل او و از مسکن او

وَأَثَرِهِ وَرِزْقِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ

و حرکت و رزق هر بنده رواه احمد و روایت است از ابن دیلمی

قَالَ أَتَيْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ قَدْ وَقَعَ

گفت آمدم من نزد ابی بن کعب پس گفتم من او را تحقیق که افتاد

فِي نَفْسِي مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُذْهِبَهُ

در دل من چیزی از تکذیب قضا و قدر پس حدیث کن بمن شاید که خدای تعالی ببرد آن تکذیب

مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ

از دل من پس گفت اگر همه آنست که خدا عذاب کند همه آسمانیان را

وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ

و زمینیان را عذاب میکرد ایشانرا و حال آنکه او غیر ظالم است مرایشان را و اگر رحمت میکرد

كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ وَلَوْ اَنْفَقْتَ مِثْلَ اُحُدٍ

ایشانرا او بهتر مرایشانرا از عملهای ایشان و اگر خرج کنی مانند کوه احد

ذَهَبًا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَا قَبِلَهُ اللّٰهُ مِنْكَ حَتّٰى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ

طلا را در راه خدا قبول نکند خدا او را از تو تا آنکه ایمان نیاری بقضا و قدر

وَتَعْلَمَ اَنَّ مَا اَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاَنَّ مَا اَخْطَاَكَ

و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود آنکه نرسد ترا و بدانی که آنچه نرسیده است ترا

لَمْ يَكُنْ لِيُصِيْبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلٰى غَيْرِ هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ

نبود آنکه برسد ترا و اگر بمیری بر غیر این حال هر آینه در آیی بآتش دوزخ

قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ مِثْلَ

گفت پس آمدم من عبد الله ابن مسعود رضه را پس گفت مانند

ذٰلِكَ قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ فَقَالَ

این سخن پس آمدم من نزد حذیفه بن یمان پس گفت

مِثْلَ ذٰلِكَ ثُمَّ اَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَحَدَّثَنِيْ

مانند این سخن پس آمدم زید بن ثابت را پس حدیث کرد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذٰلِكَ

مرا از پیغمبر صلے الله علیه وسلم مانند آن

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه

بَابُ الْاِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

این باب در چنگ زدن بکتاب و سنت است

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

بگو اگر دوست میدارید خدارا پس پیروی من کنید تا دوست دارد شما را خدا

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ قُلْ

و بیامرزد شما را گناهان شما و خدا آمرزنده مهربان است بگو

أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ

فرمان برید خدارا و پیغمبر را پس اگر رو گردانید پس هرآینه خدا دوست ندارد

الْكَافِرِينَ ۝ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ

کافران را هر که فرمان برد خدا و رسول را پس این جماعت

مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ

همراه کسانند که انعام کرده است خدا بر ایشان از پیغمبران و

الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ ۚ وَحَسُنَ

صدیقان و شهیدان و صالحان و نیکو رفیق

أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ

اند ایشان این بخشایش از خدا است و بس است خدا

عَلِيمًا ۝ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

دانا و بنافرید جن و انس را

لِيَعْبُدُونِ ۝ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ

مگر تا که پرستند مرا نمیخواهم از ایشان رزق را

وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ

که مرا طعام دهند هر آینه خدا همو ست رزق دهنده

ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ

خداوند توانائی استوار و هرچه بدهد شما را پیغمبر

فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ

بگیرید امر او هرچه منع کند شما را ازان باز ایستید و بترسید از خدا

إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

بر آینه خدا سخت کنندهٔ عقوبت است و فرمان بردار کنید خدا و فرمان بردار کنید

الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ

رسول را پس اگر روگردان شوید پس جز این نیست که بر پیغمبر ما پیغام رسانیدن

الْمُبِينُ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ

آشکارا است ای مسلمانان بترسید از خدا و باید که تأمل کند

نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ

هر شخص چه پیش فرستاده است برای فردا و بترسید از خدا بر آینه خدا خبردار است

بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ

بآنچه میکنید بر آینه ما پیش آوردیم امانت را بر آسمانها

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ

و بر زمین و بر کوهها پس قبول نکردند که بردارند آنرا و بترسیدند

مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

از آن و برداشت آنرا آدمی بر آینه وی هست ستمگار نادان

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا

بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوهُمْ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ

الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى قَالَ فَمَنْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ

هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللهِ

ثَلٰثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ

سه کس اند الحاد کننده در زمین حرم و طلب کننده در اسلام طریقه جاهلیت را

وَمُطَّلِبُ دَمِ امْرِءٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهْرِيقَ دَمَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

و طلب کننده خون مرد یرا بنا حق برای آنکه بریزد ادرا رواه بخاری

وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رَضِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابیموسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِيَ اللّٰهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ

و سلم جز این نیست که قصه من و قصه چیزی که فرستاده است مرا پروردگار بدان چیز مانند قصه مردیکه

أَتٰى قَوْمًا فَقَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا

آمد قومی را پس گفت ای قوم بدرستی که من دیده ام لشکر را بدو چشم خود و بدرستیکه من

النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ فَالنَّجَا النَّجَا فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ

خبر خوف رساینده ام برهنه شتابی کنید شتابی کنید پس فرمانبرداری کردند اورا بعضی از قوم او

فَأَدْلَجُوا فَانْطَلَقُوا عَلٰى مَهَلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ

پس رفتند شبانه پس رفتند برا رستگی خود پس رستگاری یافتند و تکذیب کردند بعض

مِنْهُمْ فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ

از قوم وی پس صبح کردند بامکان خود پس صبح گردانید بر ایشان لشکر و درآمد ایشان را پس هلاک گردانید ایشان را

وَاجْتَاحَهُمْ فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ مَا جِئْتُ بِهِ

و ازیخ برکند ایشان را پس این قصه کسی است که فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد چیزیرا که آورده ام انرا

وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ مَا جِئْتُ بِهِ مِنَ الْحَقِّ

و حال کسیکه نافرمانی کرد مرا و دروغ داشت چیزیرا که آورده ام من انرا از نزد خدا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا

صلی اللہ علیہ وسلم حال من بمجو حال مردی است کہ افروخت آتشی را

فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهَا جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ

پس ہرگاہ کہ روشن کردان آتش انچیکہ گرداوست در استاد پروانہ ہا واین جنبیدہ وکرمہا

الَّتِي تَقَعُ فِي النَّارِ يَقَعْنَ فِيهَا وَجَعَلَ يَحْجُزُهُنَّ وَيَغْلِبْنَهُ

کہ در عادت ایشان ست کہ می افتند در آتش و در استاد او مرد کہ منع میکند انہا را و غالب میشوند او را پس بر میکنند

فَيَتَقَحَّمْنَ فِيهَا فَأَنَا آخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَأَنْتُمْ

پس از و حام کردند در آتش پس من گیرندہ ام بجا ہند از شما را کہ بازدارم شما را از آتش و شما

تَقَحَّمُونَ فِيهَا هٰذَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهَا

از و حام میکنید در ان آتش این روایت بخاریست و مر مسلم را مانند این روایت است

وَقَالَ فِي آخِرِهَا قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ أَنَا آخُذُ

و گفتہ است مسلم در پایان روایت خود گفت پس آنند کہ حال من بحال شما ست من گیرندہ ام

بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ فَتَغْلِبُونِي

بجای ہند ہای ازار شما را از آتش بیائید بسوی من از آتش پس غالب می آئید مرا

تَقَحَّمُونَ فِيهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

می افتید در آتش متفق علیہ و در روایت است از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ دَجَّالُونَ كَذَّابُونَ يَأْتُونَكُمْ

بباشند در آخر الزمان تلبیس کنندگان و دروغ گویان می آرند شما را

مِنَ الْأَحَادِيثِ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ

از احادیث انچہ نشنیدہ اید شما و نہ

پدران

فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّونَكُمْ وَلَا يَفْتِنُونَكُمْ

دور دارید خود را از ایشان و ایشان را از خود تا گمراه نکنند شما را و در فتنه نیندازند شما را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواه مسلم و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفٰى بِالْمَرْءِ كِذْبًا

صلی الله علیه وسلم بس است مرد را از روی دروغ گفتن

أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

انکه حدیث کند هر چیز را که شنیده است رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ

و در روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ دَعَا إِلٰى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ

کسیکه بخواند بسوی راه راست باشد او را از اجر مقدار

أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ

مزدهای کسانیکه پیروی میکنند او را کم نمیکند این از

أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلٰى ضَلَالَةٍ

اجرهای ایشان چیزی را و کسیکه بخواند بسوی گمراهی

كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْاِثْمِ مِثْلُ اٰثَامِ مَنْ تَبِعَهُ

باشد بر وے ازینہ مقدار بزہای کسانیکہ پیروے کنند اورا

لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ اٰثَامِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ

کم نمی کند این از اثام ایشان چیزے را رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مسلم و از وے است گفت گفت رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَأَ الْاِسْلَامُ غَرِيْبًا

صلے اللہ علیہ وسلم پیدا شد اسلام در آغاز کار غریب

وَسَيَعُوْدُ كَمَا بَدَأَ فَطُوْبٰى لِلْغُرَبَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و زود باشد کہ باز گردد غریب چنانکہ پیدا شد پس خوشی مر غریبان را رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْاِيْمَانَ لَيَاْرِزُ اِلَى الْمَدِيْنَةِ كَمَا تَاْرِزُ الْحَيَّةُ اِلٰى جُحْرِهَا

ایمان کرد بجای آید بسوی مدینہ چنانکہ بازگیرد مار بسوی سوراخ خود

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رض قَالَ فِيْ

متفق علیہ است و روایت است از عرباض ابن ساریہ رض گفت در

حَدِيْثِهٖ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ

حدیث خود از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس لازم گیرید بر شما سنت من

وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ تَمَسَّكُوْا بِهَا

و سنت خلفای راشدین کہ راہ یافتگان اند چنگ در زنید بسنت من

وَعَضُّوْا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَاِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْاُمُوْرِ

و دست نزنید بر سنت بدانہا را و دور دارید خود را از کارہای نو پیدا

فَاِنَّ كُلَّ مُحْدَثَاتٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

پس بدرستیکہ ہر حصلت احداث کردہ شدہ بدعت است و ہر بدعت ضلالت است روایت

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

و ابو داؤد و ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ ابن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ایمان نمی آرد

است الی یوم القیامہ وادنی بدعت سیئہ مکروہ واعلی سیئہ کفر کذا فی مائۃ المسایل

أَحَدُكُمْ حَتّٰى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهٖ

یکی از شما تا آنکہ باشد ہوای نفس او تابع مر چیزی را کہ آوردم من ازرا

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ

روایت کرد در شرح سنہ این حدیث را و در روایت است از بلال ابن حارث

الْمُزَنِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مزنی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحْيَا سُنَّةً مِنْ سُنَّتِي

علیہ وسلم کسیکہ زندہ گرداند سنتی از سنتہای مرا

قَدْ أُمِيتَتْ بَعْدِي فَإِنَّ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أُجُورِ

کہ بہ تحقیق میرانیدہ شدہ است پس از من پس بدرستیکہ مر او راست از مزد مانند مزدہای

مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ

کسانیکہ کار کنند بآن سنت بی آنکہ کم کردہ شود از مزدہای ایشان

شَيْئًا وَمَنِ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضَلَالَةً لَا يَرْضَاهَا اللّٰهُ

چیزی و کسی کہ بدعت پیدا کرد بدعت ضلالت کہ راضی نیست ازان بدعت خدا

وَرَسُولُهُ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ عَمِلَ بِهَا

پیغمبر خدا باشد بروی از بزه مقدار بزه های کسانیکه پیروی کرده اند

لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

او را کم نمیکند این از اثام ایشان چیزیرا رواه ترمذی در روایت است

عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عمر بن عوف رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ الدِّينَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ

وسلم بدرستیکه که اسلام گردی آید بسوی حجاز چنانکه بازمیگردد مار

إِلَى جُحْرِهَا وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَعْقِلَ الْأُرْوِيَّةِ

بسوی سوراخ خود و هر آینه پناه بیجوید دین از زمین حجاز پناه جستن بزکوهی

مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ

از سر کوهی بدرستیکه دین پیدا شده است غریب و تنها و قریب است که باز گردد چنانکه

فَطُوبٰى لِلْغُرَبَاءِ وَهُمُ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ

پس خوش خبری باد مر غربا را و غربا آن کسانی اند که بسوی سازند چیزیرا که بد ساخته اند مردم

مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بعد از من از سنت من رواه ترمذی در روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمرو رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَيَأْتِيَنَّ عَلٰى أُمَّتِي كَمَا أَتٰى عَلٰى بَنِي إِسْرَائِيلَ حَذْوَ النَّعْلِ

هر آینه بیاید بر امت من مانند انچه آمده بر بنی اسرائیل مطابق یکدیگر

بِالنَّعْلِ حَتّٰى إِنْ كَانَ مِنْهُمْ مَنْ أَتٰى أُمَّهُ عَلَانِيَةً لَكَانَ

تا انکه اگر بود از بنی اسرائیل کسیکه آمد با مادر خود را آشکارا هر آینه باشد

فِي أُمَّتِي مَنْ يَصْنَعُ ذٰلِكَ وَإِنَّ بَنِي إِسْرَآءِيلَ

در امت من کسیکه بکند آن فعل شنیع را و هر آینه بنی اسرایل

تَفَرَّقَتْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ

جدا شدند هفتاد و دو ملت و جدا خواهد شد

أُمَّتِي عَلَى ثَلٰثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ

امت من بر هفتاد و سه مذهب همه ایشان

فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا مَنْ هِيَ يَا

مستحق در آمدن دوزخ باشند مگر یک ملت گفتند کیست آن یک ملت ای

رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي رَوَاهُ

پیغمبر خدا فرمود آن ملت که من بر آنم و صحابه من بر آنند رواه

التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ وَأَبِي دَاوُدَ

ترمذی و در روایت احمد و ابی داؤد

عَنْ مُعَاوِيَةَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ

از معاویه آمده که اهل هفتاد و دو ملت در آتش اند

وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ وَإِنَّهُ سَيَخْرُجُ

واہل یک ملت در بہشت و آن سبی بہ جماعت است و بدرستی کہ شان است کہ بیرون خواہد

فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ تَتَجَارَى بِهِمْ تِلْكَ الْأَهْوَاءُ

در است سن کردہ ہای کہ روان میشود با ایشان آن اہوا

كَمَا يَتَجَارَى الْكَلْبُ بِصَاحِبِهِ لَا يَبْقَى مِنْهُ عِرْقٌ

چنانکہ سرایت میکند گزیدن سگ مر صاحب خود را باقی نمیماند از صاحب او ہیچ

وَلَا مَفْصَلٌ إِلَّا دَخَلَهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رگی مگر در می آید و ران در روایت است از ابن عمر رضی اللہ گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ لَا يَجْمَعُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ گردنمی آرد خدا

أُمَّتِي أَوْ قَالَ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امت مرا یا گفت است امت محمد صلے اللہ علیہ وسلم

عَلَى ضَلَالَةٍ وَيَدُ اللهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَذَّ شَذَّ

بر گمراہی و دست احسان خدا بر جماعت است و کسیکہ تنہا افتد از جماعت افتادہ شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

در آتش رواه ترمذی و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِتَّبِعُوا السَّوَادَ الْاَعْظَمَ فَاِنَّهُ مَنْ شَذَّ شُذَّ

اللہ علیہ وسلم پیروی کنید مہتر را بدرستیکہ شان است کہ کسیکہ تنہا افتد از جماعت افتاد تنہا شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ لِيَ

در آتش رواہ ابن ماجہ و در روایت است از انس رض گفت فرمود مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بُنَيَّ اِنْ قَدَرْتَ اَنْ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ای پسرک من اگر توانی کہ

تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِي قَلْبِكَ غِشٌّ لِاَحَدٍ فَافْعَلْ

صبح کنی و شام کنی و حال آنکہ نیست در دل تو کینہ با ہیچ کس پس بکن

ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ وَذٰلِكَ مِنْ سُنَّتِي وَمَنْ اَحَبَّ سُنَّتِي فَقَدْ

پس گفت ای پسرک من و آن کار از سنت من است و کسیکہ دوست دارد سنت مرا پس تحقیق

اَحَبَّنِي وَمَنْ اَحَبَّنِي كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دوست میدارد مرا و کسیکہ دوست دارد مرا باشد با من در بہشت رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از ابوہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِي فَلَهُ

علیہ وسلم کسیکہ چنگ در زند بسنت من نزد فساد امت من پس او را است

أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ لَهُ مِنْ

مزد وثواب صد شهید رواه بیهقی در کتاب الزهد لفظ له بنیز از نا

حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

از حدیث ابن عباس رضی و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود رسول الله

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عُشْرَ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه شما در زمانی هستید که هر که بگذارد از شما دهم حصه

مَا أُمِرَ بِهِ هَلَكَ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعُشْرِ

انچه امر کرده شده است بدان هلاک شود پس می آید زمانیکه هر که بکند از ایشان دهم حصه

مَا أُمِرَ بِهِ نَجَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض

انچه امر کرده شده است بدان نجات یابد رواه ترمذی در روایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان

ذِئْبُ الْإِنْسَانِ كَذِئْبِ الْغَنَمِ يَأْخُذُ الشَّاذَةَ وَالْقَاصِيَةَ

گرگ آدمی است مانند گرگ گوسفند که میگیرد گوسفند پراکنده نا گیرنده است بکله

وَالنَّاحِيَةَ وَإِيَّاكُمْ وَالشِّعَابَ وَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَ

و دور رونده از کله و یک جانب افتاده است و دور دارید خود را از راههای میان دره کوه و لازم گیرید جماعت را

الْعَامَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

و کثیر را رواه احمد در روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم کسیکه جدائی کرد جماعت را

شِبْرًا فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

مقدار یک شبر پس بتحقیق برکشید ریقه اسلام را از گردن خود رواه احمد

وَابُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ مَيْسَرَةَ رض

وابو داود و روایت است از ابراهیم ابن میسره رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ وَقَّرَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ تعظیم کرد

صَاحِبَ بِدْعَةٍ فَقَدْ اَعَانَ عَلٰى هَدْمِ الْاِسْلَامِ

خداوند بدعت را پس تحقیق مدد کرد بر ویران کردن دین اسلام

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ مُرْسَلًا وَعَنِ

رواہ بیہقی در شعب الایمان مرسل و روایت است از

اِبْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ مَنْ كَانَ مُسْتَنًّا فَلْيَسْتَنَّ بِمَنْ

ابن مسعود رضی گفت کسیکہ پیشرو باید کہ برود براہ راست پس باید کہ برود براہ

قَدْ مَاتَ فَاِنَّ الْحَيَّ لَا تُؤْمَنُ عَلَيْهِ الْفِتْنَةُ اُولٰٓئِكَ

کسانیکہ تحقیق از عالم گذشتہ اند پس ہر کہ زندہ است زندگان ایمنی کردہ نمیشود بر ایشان از فتنہ آن مردگان

اَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانُوْا اَفْضَلَ

یاران محمد صلے اللہ علیہ وسلم اند بودند فاضل تر

هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبَرَّهَا قُلُوْبًا وَاَعْمَقَهَا عِلْمًا وَاَقَلَّهَا

از ہر کہ جز ایشان است در ین امت نیک ترین است از روی دلہا و دور اندیش تر است از روی علم و کمتر آن

تَكَلُّفًا اِخْتَارَهُمُ اللّٰهُ لِصُحْبَةِ نَبِيِّهٖ وَلِاِقَامَةِ دِيْنِهٖ

از روی تکلف برگزید ایشان را خدا از برای صحبت پیغمبر خود و برای بپا داشتن دین وی

۵۱ ۵۲ ۸۲ ۸۳

فَاعْرِفُوا لَهُمْ فَضْلَهُمْ وَاتَّبِعُوهُمْ عَلَى اَثَرِهِمْ وَتَمَسَّكُوا

پس بشناسید برای ایشان فضل ایشان و پیروی کنید ایشان را بر نشانهای ایشان و چنگ زنید

بِمَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ اَخْلَاقِهِمْ وَسِيَرِهِمْ فَاِنَّهُمْ كَانُوا

بانچه توانید از خویهای ایشان و روشهای ایشان که بتحقیق بودند

عَلَى الْهُدَى الْمُسْتَقِيمِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ

بر راه راست رواه رزین و روایت است از

اَنَسٍ رض اَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

انس رض بدرستیکه وی گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ حَتّٰى اَكُونَ اَحَبَّ اِلَيْهِ

وسلم ایمان نمی آرد یکی از شما تا انکه باشم من دوست داشته تر بسوی او

مِنْ نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ

از جانش واز مالش واز فرزندش و پدرش و مردمان همه

رَوَاهُ الشَّيْخَانِ وَاَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ

رواه شیخان واحمد ونسائی وابن ماجه

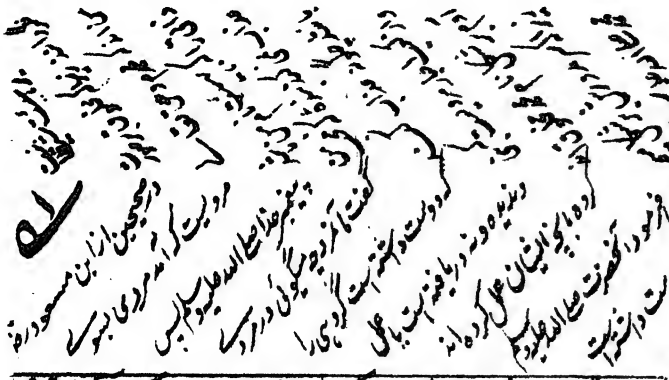

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى أَكُونُ

وگفته شد مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کے باشم

مُؤْمِنًا وَفِي لَفْظٍ آخَرَ مُؤْمِنًا صَادِقًا قَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ

مومن و در لفظ آخر مومن صادق گفت چون دوست داشته باشی

اللهَ فَقِيلَ وَمَتَى أَحَبَّ اللهَ فَقَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ رَسُولَهُ

خدا را پس گفته شد وکی باشم که دوست دارم خدا پس فرمود چون دوست داشته باشی پیغمبر او را

فَقِيلَ وَمَتَى أَحَبَّ رَسُولَهُ قَالَ إِذَا اتَّبَعْتَ طَرِيقَتَهُ

پس گفته شد وکی دوست دارم پیغمبر او را فرمود چون پیروی کنی طریقه او را

وَاسْتَعْمَلْتَ سُنَّتَهُ وَأَحْبَبْتَ بِحُبِّهِ وَأَبْغَضْتَ بِبُغْضِهِ

وعمل کنی سنت او را و دوست داری بسبب دوستی وی و دشمن داری بسبب دشمنی وی

وَوَالَيْتَ بِوَلَايَتِهِ وَعَادَيْتَ بِعَدَاوَتِهِ وَيَتَفَاوَتُ

و دوست شوی بدوستی وی و عداوت کنی بعداوت وی و متفاوت اند

النَّاسُ فِي الْإِيمَانِ عَلَى قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي مَحَبَّتِي

مردمان در ایمان بمقدار تفاوت ایشان در محبت من

وَيَتَفَاوَتُونَ فِي الْكُفْرِ عَلَى قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي بُغْضِي الَّا

وتفاوت میشوند در کفر بر اندازهٔ تفاوت ایشان در بغض من آگاه باشے

لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ اَلَا لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ

نیست ایمان مر آن شخص را کہ نیست محبت مر ویرا آگاه باش نیست ایمان مر آنکس را کہ نیست محبت مراورا

اَلَا لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقِيلَ

آگاه باش نیست ایمان مر آنکس را کہ نیست محبت آنرا چنین ست در دلائل خیرات - وگفته شد

لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَرَى مُؤْمِنًا يَخْشَعُ وَ

مر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را می بینیم مومنے را کہ خوف میکند

مُؤْمِنًا لَا يَخْشَعُ مَا السَّبَبُ فِي ذٰلِكَ فَقَالَ مَنْ وَجَدَ لَا يَمَانِهِ

ومومنی را کہ خوف نمیکند چیست سبب در انمیان پس گفت ہر کہ یابد برائے ایمان خود

حَلَاوَةً خَشَعَ وَمَنْ لَمْ يَجِدْهَا لَمْ يَخْشَعْ فَقِيلَ بِمَ تُوجَدُ

ذائقہ خوف میکند وکسیکہ نیافت آنرا خوف نمی کند پس گفته شد بچہ یافته میشود آن حلاوت

أَوْ بِمَ تُنَالُ وَبِمَا تُكْتَسَبُ قَالَ بِصِدْقِ الْحُبِّ فِي اللّٰهِ فَقِيلَ

یا بچہ حاصل کردہ میشود وبا چہ کسب کردہ میشود گفت بہ راست محبت در معاملۂ خدا پس گفته شد

وَبِمَ يُوجَدُ حُبُّ اللّٰهِ أَوْ بِمَ يُكْتَسَبُ فَقَالَ بِحُبِّ رَسُولِهِ

وبچہ یافتہ میشود محبت خدا یا بچہ کسب کردہ شود پس گفت بسبب محبت پیغمبر وے

فَالْتَمِسُوا رِضَاءَ اللّٰهِ وَرِضَاءَ رَسُولِهِ فِي حُبِّهِمَا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ

پس بجوئید رضاے خدا ورضاے پیغمبر او در محبت ہر دو چنانست در دلائل الخیرات

۸۵

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ آلُ مُحَمَّدٍ

وگفته شده مر پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم را کیستند آل محمد

الَّذِينَ أَمَرْتَنَا بِمَحَبَّتِهِمْ وَإِكْرَامِهِمْ وَالْبُرُورِ بِهِمْ فَقَالَ

که امر کرده خدا ما را بمحبت ایشان وگرامی کردن ایشان ونیکوکاری کردن با ایشان پس گفت

أَهْلُ الصَّفَاءِ وَالْوَفَاءِ مَنْ آمَنَ وَأَخْلَصَ فَقَبِّلْ وَمَا عَلَامَتُهُمْ

صاحب صفا و وفا آنکسان که ایمان آورد و خالص کرد پس گفته شد و چیست نشان های ایشان

فَقَالَ إِيثَارُ مَحَبَّتِي عَلَى كُلِّ مَحْبُوبٍ وَاشْتِغَالُ الْبَاطِنِ

پس گفت اختیار کردن محبت من بر همه دوست داشته شده و مشغول داشتن باطن خود را

بِذِكْرِي بَعْدَ ذِكْرِ اللهِ وَفِي أُخْرَى عَلَامَتُهُمْ إِدْمَانُ

بذکر من بعد از ذکر خدا و در روایت دیگر نشان ایشان دوام کردن

ذِكْرِي وَالْإِكْثَارُ مِنَ الصَّلَوَاتِ عَلَيَّ دَلَائِلُ وَقِيلَ

ذکر من و بسیار درود فرستادن بر من است و گفته اند

لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ الْقَوِيُّ فِي الْإِيمَانِ

مر پیغمبر خدا را صلے الله علیه وسلم کیست قوی در ایمان اوردن

بِكَ فَقَالَ مَنْ آمَنَ بِي وَلَمْ يَرَنِي فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ بِي عَلَى

بتو پس فرمود کسیکه ایمان آورد بمن و ندید مرا پس بدرستیکه وی مومن است بمن بر

شَوْفٍ مِنْهُ وَصِدْقٍ فِي مَحَبَّتِي وَعَلَامَةُ ذَلِكَ مِنْهُ أَنَّهُ

شوقیکه او راست و بر صدق که در محبت من است ونشان انکار از اوانست که او

يَوَدُّ رُؤْيَتِي بِجَمِيعِ مَا يَمْلِكُ وَفِي أُخْرَى مِلْءُ الْأَرْضِ

دوست میدارد رویدار مرا بتمام انچه که مالک شده است و در روایتیه دیگر لفظ ملاء الارض

ذَهَبًا ذَلِكَ الْمُؤْمِنُ بِي حَقًّا لَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ

زیبا است انکس مومن است بامن حقیقةً چنین است در دلایل وگفته است

صَاحِبُ الْمَطَالِعِ فِي هٰذِهِ الْاَحَادِيْثِ الْاَرْبَعَةِ لَا

صاحب المطالع درین چہار حدیث کہ

اَعْرِفُهَا وَلَمْ اَجِدْهَا كُتُبَ الْعِلْمِ اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ

نمیشناسم اینہا را و نیافتم این ہر چہار را جز این نیست کہ بہتر میترسد خدا

مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ مِنْ قَبْلِ

عالمان از بندگان او و شتابی مکن بخواندن قران پیش از انکہ

اَنْ يُّقْضٰٓى اِلَيْكَ وَحْيُهٗ وَقُلْ رَّبِّ زِدْنِيْ عِلْمًا

انجام رسانیده شود بسوی تو وحی او و بگو ای پروردگار من بیفزا مرا دانشی

بَابُ مَا جَآءَ فِيْ فَضْلِ الْعِلْمِ

وَالْعُلَمَاءِ ۝ وَعَنْ كَثِيرِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كُنْتُ

و روایت است از کثیر ابن قیس رض گفت بودم من

جَالِسًا مَعَ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ

نشسته با ابو درداء در مسجد دمشق پس آمد او را مردے

فَقَالَ يَا اَبَا الدَّرْدَاءِ اِنِّي جِئْتُكَ مِنْ مَدِينَةِ الرَّسُولِ

پس گفت ای ابا درداء بدرستیکه من آمده ام ترا از مدینهٔ پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَدِيثٍ بَلَغَنِي اَنَّكَ تُحَدِّثُهُ

صلے اللہ علیہ و سلم جهت شنیدن حدیثے کہ رسیده است مرا که تو خبر میدہی از ان

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا جِئْتُ لِحَاجَةٍ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیامده ام از جهت حاجتے دیگر

قَالَ فَاِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس بدرستیکه من شنیده ام پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللّٰهُ بِهِ

میگوید کسے که برود راه را که طلب کند در وے علمے ببرد خدا اورا

طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ لَتَضَعُ اَجْنِحَتَهَا

براهے از راه هاے بهشت و بدرستیکه فرشتگان هر آئینه می نهند بازوهاے خود را

رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَاِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ

فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالْحِيْتَانُ فِي جَوْفِ الْمَاءِ

در آسمان است و هر که در زمین است و ماهیان در میان آب

وَاِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

و بدرستیکه فضیلت عالم بر عابد همچو فضل ماه شب

الْبَدْرِ عَلٰى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ وَاِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ

چهاردهم است بر باقی همه کواکب و بدرستیکه عالمان وارثان

الْاَنْبِيَاءِ وَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوْا دِيْنَارًا وَلَا دِرْهَمًا

پیغمبران اند و بدرستیکه پیغمبران وارث نگردانیدند دینار را و نه درهم را

وَاِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ اَخَذَهُ اَخَذَ بِحَظٍّ وَّافِرٍ رَوَاهُ

و نگذاشته اند بارث مگر علم را پس کسیکه گرفت علم را گرفت نصیبه تمام رواه

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَ

احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجه و

الدَّارِمِيُّ وَسَمَّاهُ التِّرْمِذِيُّ قَيْسَ ابْنَ كَثِيْرٍ

دارمی و نام برده است را در ترمذی به قیس ابن کثیر

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهٗ

علیه وسلم چون بمیرد آدمی بریده میشود از وی هر عملی که میکند

إِلَّا مِنْ ثَلٰثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ

مگر از سه عمل یکی از ان صدقه جاریه یا علم که نفع گرفته شود

بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

بان یا فرزند نیک کردار که دعا کند اورا رواه مسلم و در روایت است

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

وسلم نیست حسد مگر در بن دو کس مرد یکه داد اورا خدا

مَالًا فَسَلَّطَهُ عَلٰى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

مال پس بر گماشت وی تا انرا در راه حق هلاک کردن انفاق در طاعت حق و مرد یکه داد اورا خدا

الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

حکمت پس انرا در عمل میکند بدان و تعلیم میکند انرا متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و در روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً

صلے اللہ علیہ وسلم برسانید از من اگرچہ ایتی باشد

وَحَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ

و حکایت کنید از بنی اسرائیل و نیست گناہ

وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

هر کہ دروغ برند و برمن قصدا پس باید کہ بگیرد جای نشست خود را از آتش

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایہ بخاری ہم از وی روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ رہا نیش دہد دور گرداند از مسلمانی اندوہی

مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِّنْ

از اندوہ ہای دنیا آسایش دہد دور گرداند خدا تعالی از انکس اندوہ را از

كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلٰى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ

اندوہ ہای روز قیامت و کسیکہ آسان گرداند کار بر تنگدستی در دنیا آسان گرداند بر وی خدا تعالی

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ فِي

در دنیا و آخرت و کسیکہ بپوشد عیب مسلمانی را بپوشد او را خدا تعالی

الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ

در دنیا و آخرت و خدا تعالی در یاری کردن بندہ است مادام کہ بندہ

فِي عَوْنِ اَخِيْهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيْقًا يَلْتَمِسُ فِيْهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللّٰهُ

در یاری کردن برادر خود است و کسیکہ برود راہی را کہ طلب کند در وے علمی را آسان کند حق تعالی

لَهٗ بِهٖ طَرِيْقًا اِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِيْ بَيْتٍ مِّنْ بُيُوْتِ اللّٰهِ

مر او را بسبب آن طریقی است بسوی بہشت و نہ فراہم آیند گروہی در خانہ از خانہ ہای خدا

يَتْلُوْنَ كِتَابَ اللّٰهِ وَيَتَدَارَسُوْنَهٗ بَيْنَهُمْ اِلَّا نَزَلَتْ

کہ بخوانند قرآن را بطریق ورد و یا تعلیم کنند آنرا با یکدیگر مگر آنکہ فرود آید بر ایشان

عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ

آرام باطن و بپوشند ایشانرا رحمت و گرد میگیرند ایشانرا

الْمَلٰٓئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ وَمَنْ بَطَّاَ

فرشتگان و یاد کند ایشانرا خدا تعالی در میان کسیکہ نزد او بندد کسیکہ

بِهٖ عَمَلُهٗ لَمْ يُسْرِعْ بِهٖ نَسَبُهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس اندخت او را عمل او پیش نمی آرد او را انساب او رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رض قَالَ ذُكِرَ

روایت است از ابی امامہ باہلی رض گفتہ شد کہ کردہ شد پیش

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو مرد یکے

اَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْاٰخَرُ عَالِمٌ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از ان دو مرد عابد و دیگر عالم پس فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ

صلے اللہ علیہ وسلم فضل عالم بر عابد

كَفَضْلِيْ عَلٰٓى اَدْنَاكُمْ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ہمچو فضل من است بر ادنائی شما پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَهْلَ السَّمٰوٰتِ

علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی و فرشتگان او واهل آسمانیان

وَالْاَرْضِ حَتَّى النَّمْلَةَ فِيْ جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوْتَ لَيُصَلُّوْنَ

و زمینیان تا مورچه در سوراخ خود و تا ماهی هر آینه درود میفرستند

عَلٰى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بر تعلیم کنند خیر مردم را رواه ترمذی و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی هریره رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْحَكِيْمِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ

سخن علم و حکمت چیز گم شده حکیم است پس هر جا که یافت آنکلمه را پس او حکیم

اَحَقُّ بِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

سزاوار تر است بآنکلمه رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقِيْهٌ وَّاحِدٌ اَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ اَلْفِ

وسلم یک فقیه سخت تر است بر شیطان از هزار

عَابِدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

عابد رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از انس رضه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَبُ الْعِلْمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب علم

فَرِيْضَةٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ وَوَاضِعُ الْعِلْمِ عِنْدَ غَيْرِ اَهْلِهٖ

فرض است بر ہر مسلم و نہندہ علم نزد کسیکہ اہل آن نیست

كَمُقَلِّدِ الْخَنَازِيْرِ الْجَوْهَرَ وَاللُّؤْلُؤَ وَالذَّهَبَ

ہمچو انداختہ است بگردن خوکان قلادہ جواہر و مروارید و طلا

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رواہ ابن ماجہ و روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

اِلٰى قَوْلِهٖ مُسْلِمٍ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ مَتْنُهٗ مَشْهُوْرٌ

تا قول او کہ مسلم است و گفت این حدیث حدیثی است کہ مشہور شدہ است

وَاِسْنَادُهٗ ضَعِيْفٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ اَوْجُهٍ كُلُّهَا ضَعِيْفٌ

و در بیان مردم و اسناد او ضعیف است و تحقیق روایت کردہ شدہ است بوجوہ و طرق کہ ہر ضعیف است

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ فِيْ طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِيْ سَبِيْلِ

علیہ وسلم کسیکہ بیرون آمد برائے طلب علم پس او در راہ

اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

خدا است تا ہنگام باز گشتن رواہ ترمذی و دارمی

وَعَنْ سَخْبَرَةَ الْأَزْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت است از سخبره ازدی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ كَانَ كَفَّارَةً

صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ طلب کند علم را باشد این طلب او کفارت

لِمَا مَضَى رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

گناہان را کہ گذشتہ است رواہ ترمذی و دارمی و در روایت است از ابو سعید

الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتّٰى يَكُونَ مُنْتَهَاهُ

ہرگز سیر نمیگردد مومن از شنیدن سخن نیک تا آنکہ میباشد عاقبت او

الْجَنَّةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ سَمِعْتُ

بہشت رواہ ترمذی و در روایت است از ابن مسعود رض گفت کہ شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ نَضَّرَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت تر و تازہ گرداند خدای تعالے

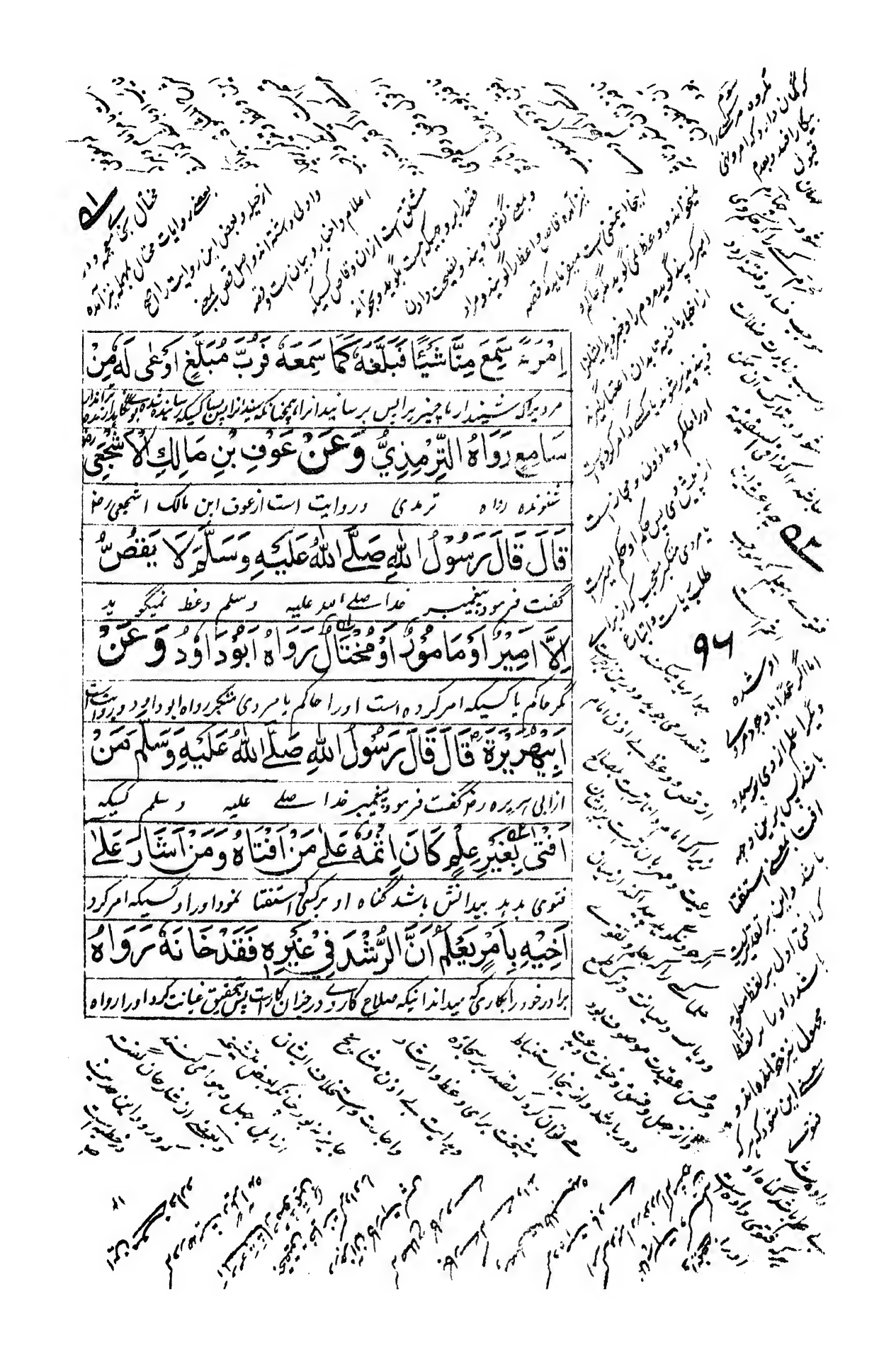

اِمْرَءً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ اَوْعٰى لَهُ مِنْ

مرد یرا کہ شنید از ما چیزی پس برساند آنرا بہمچنانکہ شنیدہ است ازما پس بسا کسیکہ رسانیدہ شود بوی گاہ باشد کہ نگاہدارندہ تر

سَامِعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْاَشْجَعِيِّ رض

شنوندہ رواہ ترمذی و روایت است از عوف ابن مالک اشجعی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقُصُّ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دعظ نمیگوید

اِلَّا اَمِيْرٌ اَوْ مَاْمُوْرٌ اَوْ مُخْتَالٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

مگر حاکم یا کسیکہ امر کردہ است او را حاکم یا مردی متکبر رواہ ابو داود و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

اَفْتٰى بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ اِثْمُهٗ عَلٰى مَنْ اَفْتَاهُ وَمَنْ اَشَارَ عَلٰى

فتوی بدہد بیدانش باشد گناہ او بر کسیکہ استفتا نمود او را و کسیکہ امر کرد

اَخِيْهِ بِاَمْرٍ يَعْلَمُ اَنَّ الرُّشْدَ فِيْ غَيْرِهٖ فَقَدْ خَانَهٗ رَوَاهُ

برادر خود را بکاری کہ میداند اینکہ صلاح کار او در خلاف کار است پس تحقیق خیانت کرد او را رواہ

أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابوداود در روایت ست از معاویه رض گفت بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله

وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ الْأَغْلُوْطَاتِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

علیه وسلم نهی کرد از اغلوطات یعنی از مغالطات رواه ابوداود و روایت ست

أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض رِوَايَةً يُوْشِكُ أَنْ يَضْرِبَ النَّاسُ أَكْبَادَ

از ابی هریره رض بطریق روایت نزدیکست که بزنند مردم جگرها

الْإِبِلِ يَطْلُبُوْنَ الْعِلْمَ فَلَا يَجِدُوْنَ أَحَدًا أَعْلَمَ

شتران را در آنجا که طلب می کنند علم را پس نیابند هیچ یکی را داناتر

مِنْ عَالِمِ الْمَدِيْنَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از عالم مدینه مطهره رواه ترمذی

وَعَنْهُ فِيمَا عَلِمَ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از وی در آنچه میداند از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم این حدیث را فرمود

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْاُمَّةِ عَلٰى رَاْسِ كُلِّ

پیغمبر خدا بتحقیق خدا برانگیزد برای نفع این امت بر سر هر

مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ

صد سالی کسی را که نو می گرداند برای این امت دین او را رواه ابو داود و روایت ست از

الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حسن رض از روی ترسل گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْاِسْلَامَ

کسیکه بیاید او را موت حال آنکه وی طلب میکند علم را تا زنده گرداند بآن علم دین اسلام را

فَبَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّينَ دَرَجَةٌ وَّاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

پس میان او و میان پیغمبران یکپایه تفاوت ست در جنت رواه

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

دارمی و روایت ست از واثلة بن اسقع رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ فَاَدْرَكَهُ كَانَ لَهُ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بجوید علم دین را پس دریابد آنرا باشد مر او را

كِفْلَانِ مِنَ الْاَجْرِ فَاِنْ لَمْ يُدْرِكْهُ كَانَ لَهُ كِفْلٌ مِّنَ الْاَجْرِ

دو نصیب از ثواب پس اگر در نیافت آن علم را باشد مر او را یک ثواب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه دارمی و روایت ست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر ما

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهٖ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه از انچه میرسد مسلمانرا از ثواب کردار وے

وَحَسَنَاتِهٖ بَعْدَ مَوْتِهٖ عِلْمًا عَلَّمَهٗ وَنَشَرَهٗ وَوَلَدًا

و از نیکیهای وے بعد از مرگ وے علمیست انست او را و پراگنده کرد آن را و فرزندے

صَالِحًا تَرَكَهٗ اَوْ مُصْحَفًا وَرَّثَهٗ اَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ اَوْ بَيْتًا

نیک گذاشت کرد او را یا مصحفے که بارث گذاشت او را یا مسجدے که بنا کرد او را یا خانه

لِابْنِ السَّبِيْلِ بَنَاهُ اَوْ نَهْرًا اَجْرَاهُ اَوْ صَدَقَةً اَخْرَجَهَا

که برای مسافران بنا کرده هست یا نهریکه روان ساخت آنرا یا صدقه که بیرون آورد آنرا

مِنْ مَالِهٖ فِيْ صِحَّتِهٖ وَحَيَاتِهٖ تَلْحَقُهٗ بَعْدَ مَوْتِهٖ

از مال خود در تندرستی خود و در حیات خود میرسد ثواب این چیزها آن مسلمان را پس مرگ او

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رواه ابن ماجه و بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و در روایت ست از عائشه رض بدرستیکه گفت شنیدم من از حضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ اَوْحَى اِلَيَّ

صلی الله علیه وسلم + میگفت بدرستی خدا تعالی وحی کرد بسوے من

أَنَّهُ مَنْ سَلَكَ مَسْلَكًا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ سَهَّلَتْ لَهُ طَرِيقَ

هر کہ برود راہی در طلب علم آسان گردانم مر او را راہ

الْجَنَّةِ وَمَنْ سَلَبْتُ كَرِيمَتَيْهِ أَثَبْتُهُ عَلَيْهِمَا الْجَنَّةَ وَفَضْلُ

بہشت و ہر کہ بربایم من ہر دو چشم او را ثواب دہم او را در مقابلہ دو چشم بہشت و فضل

فِي عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ فَضْلٍ فِي عِبَادَةٍ وَمِلَاكُ الدِّينِ الْوَرَعُ

در علم بہتر ست از زیادتی در عبادت و سبب استحکام و قوۃ دین ورع و تقوی ست

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت ست از ابن عباس رض

قَالَ تَدَارُسُ الْعِلْمِ سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنْ إِحْيَائِهَا

گفت درس گفتن علم یک ساعت از شب بہتر ست از زندہ گردانیدن تمام شب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ

رواہ دارمی و ز روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رض بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ فِي مَسْجِدِهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بدو مجلس کہ در مسجد شریف وی بود

فَقَالَ كِلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ أَمَّا

پس فرمود آن حضرت اہل ہر دو مجلس ثابت اند بر نیکی و یکی از آن دو اہل مجلس فاضلتر ست از دیگر اما

هٰؤُلَاءِ يَدْعُونَ اللّٰهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ

ایشان جماعت مشغول اند بدعا پس میخواہند خدا را و رغبت می کنند بسوی او پس اگر میخواہد

أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ وَأَمَّا هٰؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ

عطا کند ایشان را و اگر میخواہد منع کند ایشان را و اما اینطایفہ کہ مشغول اند بذاکرہ

الْفِقْهَ أَوِ الْعِلْمَ وَيُعَلِّمُونَ الْجَاهِلَ فَهُمْ أَفْضَلُ *

فقہ را یا علم را و می آموزند نادان را پس ایشان فاضلتر اند

وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي

و فرستاده شده ام من مگر آموزنده علم را پس نشست آنحضرت درمیان ایشان روا ه دارمی و روایت است از ابی

الدَّرْدَاءِ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَدُّ الْعِلْمِ الَّذِي

درداء رض گفت پرسیده شد از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ چیست نہایت علمی کہ

إِذَا بَلَغَهُ الرَّجُلُ كَانَ فَقِيهًا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چون برسد مرد انمرتبہ را باشد در اعداد فقہا پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ حَفِظَ عَلَى أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا فِي أَمْرِ دِينِهَا بَعَثَهُ اللهُ فَقِيهًا

کسیکہ یاد کرد و برساند بر امت من چہل حدیث از کار دین ایشان برانگیزد خدا تعالے او را در زمرہ فقہا

وَكُنْتُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَافِعًا وَشَهِيدًا وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

و باشم من او را در روز قیامت شفاعت کنندہ و گواہی دہندہ و روایت است از انس ابن مالک

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُونَ مَنْ أَجْوَدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا میدانید کہ کیست زیادہ تر

جُودًا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ اللهُ تَعَالَى أَجْوَدُ جُودًا ثُمَّ أَنَا

از روی جود و کرم گفتند صحابہ خدا و رسول خدا داناتر است گفت کامل تر از روی جود خدا تعالے است پس من

أَجْوَدُ بَنِي آدَمَ وَأَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَهُ

جوادترام از میان آدمیان جوادترین نوع انسان بعد از من مردیست کہ حاصل کرد علم را پس نشر کرد علم را

يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمِيرًا وَحْدَهُ أَوْ قَالَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَعَنْهُ

می اید در روز قیامت تنہا مانند امیرے کہ ہمراہ او تابعان باشند یا گفت راوی مانند امت واحدہ و روایت است از وے

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْهُومَانِ لَا يَشْبَعَانِ

بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دو حریص سیر نے شوند

مَنْهُومٌ فِي الْعِلْمِ لَا يَشْبَعُ مِنْهُ وَمَنْهُومٌ فِي الدُّنْيَا لَا يَشْبَعُ

یکی حریص در علم سیر نمی شود از تحصیل علم و حریص در دنیا سیر نمیشود

علماء کبار از سلف و خلف
احادیث مختلفہ در شمار
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
مشتمل امور مراد و مقصود
باشد ان چہل حدیث
یا بیان اربعین
و مضمون آن نہ مخصوص

مِنْهَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ

ازان روایت کرد بیہقی این ہر سہ احادیث را در شعب الایمان و گفت

قَالَ الْاِمَامُ اَحْمَدُ فِيْ حَدِيْثِ اَبِي الدَّرْدَاءِ هٰذَا مَتْنٌ مَشْهُوْرٌ فِيْمَا

کہ گفت امام احمد در حدیث ابی درداء متن ایں حدیث مشہور است در میان

بَيْنَ النَّاسِ وَلَيْسَ لَهٗ اِسْنَادٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ عَوْنٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

مردم و نیست مر وی را اسناد صحیح و روایت است از عون گفت گفت عبد اللہ

بْنُ مَسْعُوْدٍ مَثَلُهُمَا مَثَلُ لَا يَشْبَعَانِ صَاحِبُ الْعِلْمِ وَصَاحِبُ الدُّنْيَا

ابن مسعود رض دو حریص سیر نمی شوند اہل علم و اہل دنیا

وَلَا يَسْتَوِيَانِ اَمَّا صَاحِبُ الْعِلْمِ فَيَزْدَادُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَاَمَّا

و برابر نیستند ایں ہر دو اما صاحب علم پس زیادہ میکند خوشنودی خدائے مہربان را و لیکن

صَاحِبُ الدُّنْيَا فَيَتَمَادٰى فِي الطُّغْيَانِ ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللّٰهِ كَلَّآ اِنَّ

صاحب دنیا پس نہایت میرود در سرکشی باز خواند عبد اللہ ایں آیت را حقا ہر آئینہ

الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى قَالَ وَقَالَ الْاٰخَرُ

آدمے از حد میگذرد و قتیکہ می بیند خود را تونگر شدہ گفت و گفت بار دیگر

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

جز ایں نیست کہ می ترسند از خدا عالمان از بندگان او رواہ دارمے و مروایت از وی

مُرْسَلًا قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَجُلَيْنِ

ارزوی مرسل گفت پرسیدہ شد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از حال دو مرد

كَانَا فِيْ بَنِيْ اِسْرَآءِيْلَ اَحَدُهُمَا كَانَ عَالِمًا يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ

کہ بودند در فرزندان یعقوب یکے ازان دو مرد بود عالم کہ میگذارد نماز فرض را پستر

يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَالْاٰخَرُ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ

می نشست پس می آموخت مردم را علم و مرد دیگر روزہ میداشت بروز و نماز میگذارد

اللَّيْلِ أَيُّهُمَا أَفْضَلُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ هَذَا

درشب کدام یکے ازین دو مرد افضلترست فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیادتی ثواب این

الْعَالِمِ الَّذِي يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ عَلَى

عالم کہ صفتش اینست کہ میگذارد نماز فرض را پس می نشست و تعلیم میکرد مردم را علم بران

الْعَابِدِ الَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ

مرد عابد کہ روزہ میداشت بروز و نماز میگذارد بشب ہمچو فضل من ست بر مرد یکے پست پایہ ترست از شما

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ بَابُ مَا جَاءَ فِي عِلْمٍ بِلَا عَمَلٍ وَشِرَارِ الْعُلَمَاءِ

رواہ دارمی باب احادیثیکہ وارد شدہ ست در علم بلا عمل و بدترین علماء

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ

ایا دیدی کسے را کہ معبود خود گرفتہ ست خواہش نفس خود را و گمراہ کرد او را خدا با وجود دانش و مُہر نہاد

عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ

بر گوش او و دل او و پیدا کرد بر چشم او پردہ پس کیست کہ راہ نماید او را

بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ

بعد از خدا ایا پند نمی گیرید ایا میفرمائید مردمان را بنکوکاری و فراموش میکنید

أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

خویشتن را و شما میخوانید کتاب ایا نمی فہمید و روایت ست از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ عِلْمٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مثال علمے کہ نفع گرفتہ نمی شود بو

كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ مِنْهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو حال گنجے ست کہ داوہ نمی شود از وی در راہ خدا رواہ احمد و دارمی

وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوشِكُ

و روایت ست از علی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیک ست

جزء ۱۰ ربع ۱۹

جزء ۱۰ ربع ۲۰

أَنْ يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ

کہ بیاید بر مردم روزگاری کہ باقی نماند از دین مگر نام او

وَلَا يَبْقَى مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ مَسَاجِدُهُمْ عَامِرَةٌ وَهِيَ خَرَابٌ

و باقی نماند از قرآن مگر آثین وی مسجدہاے ایشان آبادان است وحال آنکہ آن مسجدہا ویران است

مِنَ الْهُدَى عُلَمَاءُهُمْ شَرٌّ مَنْ تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ مِنْ عِنْدِهِمْ

از ہدایت دانشمندان ایشان بدترین مردم اند کہ زیر آسمان اند از نزد ایشان

تَخْرُجُ الْفِتْنَةُ وَفِيهِمْ تَعُودُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بیرون مے آید فتنہ و باز ہم در ایشان باز میگردد روایت کرد بیہقی در شعب ایمان این حدیث را

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و مروی است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جُبِّ الْحُزْنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ

پناہ جوئید بخدا از جُبّ حزن گفتند ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا جُبُّ الْحُزْنِ قَالَ وَادٍ فِي جَهَنَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ

وسلم وچیست جُبّ حزن فرمود وادی است در دوزخ پناہ میجوید از وی دوزخ ہر

يَوْمٍ أَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَدْخُلُهَا قَالَ

روز چہار صد مرتبہ گفتہ شد ای پیغمبر خدا کہ مے در آید آنرا فرمود

الْقُرَّاءُ الْمُرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَكَذَا ابْنُ مَاجَةَ

قرآن خواندگان ریا کنندگان بعملہای خود رواہ ترمذی و ہمچنین ابن ماجہ

وَزَادَ فِيهِ وَإِنَّ مِنْ أَبْغَضِ الْقُرَّاءِ إِلَى اللَّهِ الَّذِينَ يَزُورُونَ الْأُمَرَاءَ

و زیادہ کرد در آنچہ بیان این کلام را و بدرستیکہ از جملہ دشمن داشتہ شدہ ترین قراء بسوے خدا آن کسانند کہ ملاقات میکنند امرا را

قَالَ الْمُحَارِبِيُّ يَعْنِي الْجَوَرَةَ وَعَنِ الْحَسَنِ قَالَ الْعِلْمُ عِلْمَانِ

گفت محاربی مراد بہ امرا جابرانند وروایت است از حسن رض گفت علم دو علم است

فَعِلْمٌ فِي الْقَلْبِ فَذَاكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَاكَ حُجَّةُ

پس یکے علم علمی است کہ در دل است پس آن علمی است سود مند و دیگر علمی است کہ بر سر زبانست پس این علم حجت

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ابْنِ آدَمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ زِيَادِ بْنِ

خدا است بر آدمیان کہ بدان الزام خواہد داد ابن آدم را رواہ الدارمی و روایت است از زیاد ابن

حُدَيْرٍ قَالَ لِي عُمَرُ رض هَلْ تَعْرِفُ مَا يَهْدِمُ الْإِسْلَامَ قُلْتُ لَا قَالَ

حدیر کہ گفت مرا عمر رض ایا می شناسی چہ چیز می شکند بنای اسلام را گفتم من نمی شناسم گفت عمر

يَهْدِمُهُ زَلَّةُ الْعَالِمِ وَجِدَالُ الْمُنَافِقِ بِالْكِتَابِ وَحُكْمُ الْأَئِمَّةِ

می شکند بنای اسلام را لغزیدن عالم و نزاع منافقان بکتاب خدا و حکم کردن امراء جور

الْمُضِلِّينَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ إِنَّ مِنْ

کہ گمراہ کنند گمان خلق اند رواہ دارمی و مرویست از ابی درداء گفت بدرستیکہ از جملہ

أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَالِمٌ لَا يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ رَوَاهُ

بدترین مردمان نزد خدا یکے از روی مرتبہ روز قیامت عالمی است کہ فایدہ نمیگیرد از علم خود رواہ

الدَّارِمِيُّ وَعَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ

دارمی و روایت است از احوص بن حکیم از پدر خود گفت پرسید مردی پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرِّ فَقَالَ لَا تَسْأَلُونِي عَنِ الشَّرِّ وَسَلُونِي

صلے اللہ علیہ وسلم از بدے پس فرمود نپرسید مرا از شر و بپرسید مرا

عَنِ الْخَيْرِ يَقُولُهَا ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ

از خیر فرمود این کلمہ را سہ بار بیشتر فرمود بدانید کہ بدترین بدی بدان بدترین علما اند و بدرستی کہ

خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ

نیکترین نیکان نیکان علما اند رواہ دارمی و مرویست از سفیان بدرستی کہ عمر ابن

الْخَطَّابِ رض قَالَ لِكَعْبٍ مَنْ أَرْبَابُ الْعِلْمِ قَالَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِمَا يَعْلَمُونَ

خطاب رض گفت مر کعب را کہ گیستند گفت آنکسان اند کہ عمل میکنند بانچہ علم دانند

قَالَ فَمَا أَخْرَجَ الْعِلْمَ مِنْ قُلُوبِ الْعُلَمَاءِ قَالَ الطَّمَعُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت پس چه چیز بیرون می کشد نور علم را از دلهای علماء گفت طمع بیرون می کند رواه دارمی

وَعَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آفَةُ الْعِلْمِ

و روایت است از اعمش رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آفت علم

النِّسْيَانُ وَإِضَاعَتُهُ أَنْ تُحَدِّثَ بِهِ غَيْرَ أَهْلِهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

فراموشی ہست و ضائع گردانیدن علم اینست کہ حدیث کنی علم را بغیر اہل علم رواہ دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ

و روایت ہست از عبد اللہ ابن مسعود رض گفت اگر بودے کہ اہل علم نگاہ میداشتند علم را

وَوَضَعُوهُ عِنْدَ أَهْلِهِ لَسَادُوا بِهِ أَهْلَ زَمَانِهِمْ وَلَكِنَّهُمْ بَذَلُوهُ

و می نہادند علم را نزد اہل آن ہر آئینہ مہتر می شدند بسبب علم اہل زمان خود را و لیکن اہل علم در باختند علم را

لِأَهْلِ الدُّنْيَا لِيَنَالُوا بِهِ مِنْ دُنْيَاهُمْ فَهَانُوا عَلَيْهِمْ سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ

مر اہل دنیا را تا بیابند بدان علم چیزے از دنیا ایشان پس خوار شدند نزد اہل دنیا شنیدم پیغمبر شما را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا هَمَّ آخِرَتِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود کسے کہ بگرداند قصدہا ے خود یک قصد کہ قصد آخرت است

كَفَاهُ اللهُ هُمُومَ دُنْيَاهُ وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ أَحْوَالَ الدُّنْيَا

بسنده کند او را خدا تعالے مقصود دنیا و ویرا و کسے کہ پریشان گرداند او را قصدہا ے او کہ احوال دنیا ست

لَمْ يُبَالِ اللهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَتِهَا هَلَكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

باک نمیدارد خدا کہ در کدام یکے از وادیہاے دنیا ہلاک گردد رواہ ابن ماجہ و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُنَاسًا

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بعضے مردم

مِنْ أُمَّتِي سَيَتَفَقَّهُونَ فِي الدِّينِ وَيَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ وَيَقُولُونَ

از امت من نزدیک باشد کہ فقیہ شوند در دین و خوانند قرآن را و بگویند

نَأْتِي الْأُمَرَاءَ فَنُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ وَنَعْتَزِلُهُمْ بِدِينِنَا وَلَا يَكُونُ

می آئیم امرارا پس میرسیم چیزے از دنیائے ایشان و گوشه میگیریم از ایشانرا با دین خود و نمی شود

ذٰلِكَ كَمَا لَا يُجْتَنَى مِنَ الْقَتَادِ إِلَّا الشَّوْكُ كَذٰلِكَ لَا يُجْتَنَى مِنْ قُرْبِهِمْ

آن چنانکه چیده نمی شود از درخت خاردار مگر خار همچنین حاصل نمی شود از قرب امرا

إِلَّا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ كَأَنَّهُ يَعْنِي الْخَطَايَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

مگر گفت محمد بن صباح گویا میخواهد ازان گناهان را رواه ابن ماجه وروایتست ازو

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى عَلَيْهِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه نخستین مردیکه که حکم کرده شود برو

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا فَقَالَ

روز قیامت مردیست که کشته شد در راه خدا پس آورده میشود پس بے شناسانه خدا امرا آنرا نعمت ہاکه دراو پس شناسد بے نعمت خدا پس میگوید

فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ قَاتَلْتُ فِيكَ حَتّٰى اسْتُشْهِدْتُ قَالَ كَذَبْتَ

باو پس بگو چه عمل کردی درشکر این نعمت بگوید آورد کارزار کردم برائے تو تا آنکه کشته شدم میگوید خدا دروغ گفتی

وَلٰكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ جَرِيٌّ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ

ولیکن تو کارزار کردی برای اینکه گفته شود که فلان دلیر است پس تحقیق گفته شد بسنزا مر کرده شود بحجت و پس کشیده شود

عَلٰى وَجْهِهِ حَتّٰى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ

بر روے خود تا آنکه انداخته شود در آتش دوزخ و دیگر مردیکه آموخت علم را و آموزانید آنرا و خواند

الْقُرْآنَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ

قرآن را پس آورده شود او را پس شناسانند او را خداوند نعمتها بے خود را پس بشناسد بے آن نعمتها را میگوید خدا پس چه کار کردی در شکر این نعمتها میگوید آموختم

تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ قَالَ كَذَبْتَ وَلٰكِنَّكَ

آموختم علم را و آموزانیدم آنرا و خواندم قرآن را در رضاے تو میگوید خدا تعالے دروغ گفتی ولیکن تو

تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ إِنَّكَ عَالِمٌ وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ

علم آموختی تا اینکه گفته شود بتحقیق که تو عالمی و خواندی قرآن را تا بگویند مردم که فلان خواننده قرآن است

فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه حتى القي في النار ورجل وسع

پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت وی پس کشیده شود بر روی وی تا آنکه انداخته شود در دوزخ و دیگر مردیکه گردانیده است

الله عليه الرزق واعطاه من اصناف المال كله فاتي به فعرفه نعمه

خدا بر وی روزی وداده است او را از گونه ها ی مال همه مال پس آورده شود او را پس شناسانده خدا او را نعمتهای خود

فعرفها قال فما عملت فيها قال ما تركت من سبيل تحب ان ينفق

پس شناسد آن نعمت ها را میگوید پس چه عمل کردی در شکر این نعمت میگوید نگذاشتم هیچ راهی را که دوست داری تو که صرف کرده شود

فيها الا انفقت فيها لك قال كذبت ولكنك فعلت ليقال هو

در آن مگر آنکه صرف کردم در آن بهر خاطر تو میگوید خدا تعالی دروغ گفتی ولیکن تو کردی این کار تا که گفته شود که او

جواد فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه ثم القي في النار رواه

سخی است پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت وی پس کشیده شود بر روی خود پس انداخته شود در دوزخ رواه

مسلم وعن عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه

مسلم و روایت است از عبد الله بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم ان الله لا يقبض العلم انتزاعا ينتزعه من العباد ولكن يقبض

وسلم بدرستیکه خدا نه گیرد علم را بطریق کشیدن که بکند آنرا از دست بندگان ولیکن باز میگیرد

العلم بقبض العلماء حتى اذا لم يبق عالما اتخذ الناس رؤسا

علم را بمیراندن علماء تا آنکه چون باقی نگذارد هیچ عالمی را میگیرند مردم سران

جهالا فسئلوا فافتوا بغير علم فضلوا واضلوا متفق عليه وعن

قوم جاهلان را پس پرسیده شوند پس فتوی بدهند بغیر علم پس خود هم گمراه میشوند و هم دیگر انرا گمراه میکنند متفق علیه و روایت است از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سئل عن علم

ابی هریره رض گفت فرمود رسول خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه پرسیده شود از علمے

علمه ثم كتمه الجم يوم القيمة بلجام من نار رواه احمد

که میداند آنرا پس پوشد آنرا لگام کرده شود در دنیا او روز قیامت از آتش دوزخ رواه احمد

وابو داود والترمذي ورواه ابن ماجة عن انس وعن كعب بن

و ابو داود و ترمذے ورواہ ابن ماجہ از انس رض و روایت است از کعب ابن

مالك رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من طلب العلم ليجاري به

مالک رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ طلب کند علم را تا کہ مجاہی کند علما را

العلماء او ليماري به السفهاء او يصرف به وجوه الناس اليه ادخله

بآن یا آنکہ جدال کند بآن علم جاہلان را یا بگرداند بآن علم روے ہاے مردم بسوی خود در آورد او را

الله النار رواه الترمذي وروى ابن ماجة عن ابن عمر رض وعن

خدا در آتش دوزخ رواہ ترمذے و روایت کرد ابن ماجہ از ابن عمر رض و مروی است از

ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قال في القرآن

ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ بگوید در قرآن بتفسیر

برأيه فليتبوء مقعده من النار رواه الترمذي وعن ابي هريرة

از قیاس خود پس باید کہ بگیرد جاے نشست خود را از آتش رواہ ترمذے و روایت است از ابی ہریرہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من تعلم علما مما يبتغى به

گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیاموزد علمے را از جنس علمے کہ طلب کردہ شود بآن علم

وجه الله لا يتعلمه الا ليصيب به عرضا من الدنيا لم يجد عرف

ذات الٰہی نیاموزد آن علم را مگر آنکہ برسد بسبب آن علم متاعی را از دنیا نیابد آنکس بوے

الجنة يوم القيمة يعني ريحها رواه احمد وابو داود وابن ماجة

بہشت روز قیامت رواہ احمد و ابو داود و ابن ماجہ

وعن اسامة بن زيد قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و مروی است از اسامہ بن زید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يجاء بالرجل يوم القيمة فيلقى في النار فتندلق اقتابه في النار

آورده شود مردے روز قیامت پس انداخته شود در آتش پس بیرون آید بسرعت روده ہاے او در آتش

فَيَطْحَنُ بِهَا كَطَحْنِ الْحِمَارِ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ أَيْ

پس اس میکند گرد رو دهای خود همچو اس گردن خر باسیای خود پس گرد آیند اهل دوزخ بر آمزد پس بگویند ای

فُلَانُ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ

فلان چه حال تست ایا نبود تو که امر میکردی مارا بمعروف ونهی میکردی مارا از منکر

قَالَ كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ

میگوید آمزد بودم من کرا امر میکردم شمارا بمعروف و خود نمیکردم آنرا ونهی میکردم شمارا از منکر وخود میکردم آنرا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

متفق علیه وروایتست از انس رض بدرستی پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم گفت

رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي رِجَالًا تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ

دیدم من شبے کہ سیر کنانیدند مرا مردمان راکہ بریده میشد لبهای اوشان از مقراض هاے آتش

قُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرَئِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ خُطَبَاءُ مِنْ أُمَّتِكَ

گفتم من کیستند ایشان ای جبرئیل گفت ایشان خطیب هااند از امت تو که

يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

بودند امر کنندگان مردم را بانیکی و فراموش میکردند ذات هاے خودرا رواه در شرح سنة

كِتَابُ الطَّهَارَةِ

این کتاب طهارت است

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ

ای مسلمانان چون بر خیزید بسوے نماز پس بشوئید روهای خودرا ودستهای خودرا

إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَاغْسِلُوا أَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ

تا آرنج ومسح کنید سرهاے خودرا وبشوئید پاهای خودرا تا شتالنگ واگر باشید

جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ

باجنابت پس غسل کنید واگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید کسے از شما

مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا

از خلا جائے یا مباشرت کردہ باشید زنان را پس نیابید آب را پس قصد کنید خاک

طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ

پاک را پس مسح کنید بر روہائے خود و دستہائے خود ازان خاک نہ میخواہد خدا تعالیٰ کہ مشروع کند برشما

مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ

مشقتے ولیکن میخواہد کہ پاک سازد شمارا و تمام کند نعمت خود را برشما تا شوکہ

تَشْكُرُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شکر کنید و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ قَالُوْا بَلٰى

ایا راہ نمایم شمارا بر عملہائیکہ محو میکند خدا تعالیٰ بسبب آن گناہان را و بلند میگرداند بسبب آن مرتبہا را گفتند آری

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطٰى اِلَى

یا رسول اللہ فرمود تمام و کمال کردن وضو در ہنگام مشقت و بسیار رفتن گامہا در رفتن بسوے

الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مسجدہا و انتظار نماز بعد از نماز پس اینست رباط رواہ مسلم

وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و مروی است از عثمان رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ

وضو کند و نیک کند وضو را می برآیند گناہان او از بدن او تا آنکہ برآیند از

تَحْتِ اَظْفَارِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

زیر ناخنہاے او متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ اَوِ الْمُسْلِمُ فَغَسَلَ وَجْهَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم چون وضو میکند بندۂ مومن یا مسلم پس می شوید روے خود

خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنِهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ

بیرون می آید از روی وی هر گناه که نظر کرده است بسوی آن گناه بهر دو چشم خود همراه آب یا با آخر

قَطْرِ الْمَاءِ فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ بَطَشَتْهَا

قطره از قطره های آب پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آید از دست وی هر گناهی که گرفت آن گناه را

يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَ كُلُّ

هر دو دست او همراه آب یا همراه آخر قطره از قطره های آب پس چون می شوید هر دو پای خود بیرون می آید هر

خَطِيْئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتَّى يَخْرُجَ

گناهیکه رفته است بسوی آن هر دو پای او همراه آب یا با آخر قطره از قطره های آب تا آنکه بیرون می آید

نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از جای وضو پاک از گناهان رواه مسلم و مرویست از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلٰوةٌ مَكْتُوْبَةٌ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست هیچ مردے مسلمان که حاضر میشود اورا وقت نماز فرض

فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهَا وَخُشُوْعَهَا وَرُكُوْعَهَا إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا

پس نیک میکند وضو نماز را و نیک میکند خشوع نماز را و نیک کند رکوع نماز را مگر باشد این نماز کفاره مر آنچه را که پیش

مِنَ الذُّنُوْبِ مَا لَمْ يُؤْتَ كَبِيْرَةً وَذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از ین کرده است از گناهان مادام که بوجود نیارد گناه کبیره را و این کفاره بودن همیشه است رواه مسلم

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عقبه ابن عامر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ

نیست هیچ مسلمانی که وضو کند پس نیک سازد وضوء خود را پس بایستد پس بگذارد دو رکعت

مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

در حالیکه روی پیش آینده است بدان دو رکعت بدل خود و روی خود مگر آنکه واجب گردد مر او را بهشت رواه مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُمَّتِیْ

در روایتست از ابی هریره رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه امت من

یُدْعَوْنَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ غُرًّا مُحَجَّلِیْنَ مِنْ اٰثَارِ الْوُضُوْءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْکُمْ

خوانده شوند در محشر غر محجلین از آثار وضو پس کسیکه می تواند از شما

اَنْ یُّطِیْلَ غُرَّتَهٗ فَلْیَفْعَلْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

که دراز کند غره خودرا باید که بکند متفق علیه وازوی روایتست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ تَبْلُغُ الْحِلْیَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَیْثُ یَبْلُغُ الْوُضُوْءُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیه وسلم میرسد سیما و نشان وضو در دست روی مستوضی تا آنجا که میرسد آب وضو رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّاَ

وروایتست از ابن عمر رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه وضو سازد

عَلٰی طُهْرٍ کُتِبَ لَهٗ عَشْرُ حَسَنَاتٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضه

بر طهارت نوشته شود برای وی ده نیکی رواه ترمذی وروایتست از جابر رضه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلٰوةُ وَمِفْتَاحُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کلید بهشت و مقدمه در آمدن آن نمازست و کلید

الصَّلٰوةِ الطُّهُوْرُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ الصُّنَابِحِیِّ رضه قَالَ

نماز و مقدمه او طهارتست رواه احمد وروایتست از عبد الله صنابحی رضه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ فَمَضْمَضَ

فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون وضو سازد بنده مسلمان پس آب در دهن میکند

خَرَجَتِ الْخَطَایَا مِنْ فِیْهِ وَاِذَا اسْتَنْثَرَ خَرَجَتِ الْخَطَایَا مِنْ

بیرون می آیند گناهان از دهن وی وچون بینی می افشاند بیرون می آیند گناهان از

اَنْفِهٖ وَاِذَا غَسَلَ وَجْهَهٗ خَرَجَتِ الْخَطَایَا مِنْ وَجْهِهٖ حَتّٰی تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ

بینی وی وچون می شوید روی خودرا بیرون می آیند گناهان از روی وی تا آنکه بیرون می آیند از زیر

اَسْتَفَارِ عَيْنَيْهِ فَاِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ حَتّٰى تَخْرُجَ

موی پلک دیدهٔ او پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو دست وی تا آنکه بیرون می آیند

مِنْ اَظْفَارِ يَدَيْهِ فَاِذَا مَسَحَ بِرَاْسِهٖ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رَاْسِهٖ حَتّٰى

از ناخنهای هر دو دست وی پس چون مسح میکند بسر خود بیرون می آیند گناهان از سر وی تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ اُذُنَيْهِ فَاِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ حَتّٰى

بیرون می آیند از هر دو گوش وی پس چون می شوید هر دو پای خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو پای وی تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ اَظْفَارِ رِجْلَيْهِ ثُمَّ مَشْيُهٗ اِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلٰوتُهٗ

بیرون می آیند از زیر ناخنهای هر دو پای او پس تمام باشد رفتن او بسوی مسجد و نماز گذاردن او

نَافِلَةً لَهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ رَافِعٍ قَالَ اُهْدِيَتْ

زیادتی بر پاک شدن از گناهان مر او را رواه مالک و نسائی و مروی است از ابی رافع رضی گفت بهدیه فرستاده شد

لَهٗ شَاةٌ فَجَعَلَهَا فِي الْقِدْرِ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

مر او را گوسفندی پس گردانید آن گوسفند را ابو رافع در دیگ پس در آمد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس فرمود

مَا هٰذَا يَا اَبَا رَافِعٍ فَقَالَ شَاةٌ اُهْدِيَتْ لَنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَطَبَخْنَاهَا فِي

آنحضرت چیست آیندهٔ در دیگ ای ابا رافع پس گفت این گوشت گوسفندیست که بهدیه فرستاده شده است برای ما ای پیغمبر خدا پس پختم آنرا

الْقِدْرِ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ يَا اَبَا رَافِعٍ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي

در دیگ فرمود آنحضرت بده مرا دست ای ابا رافع پس دادم آنحضرت را ذراع پس فرمود بده مرا

الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ

ذراع دیگر پس دادم آنحضرت را ذراع دیگر پس فرمود بده مرا ذراع دیگر

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّمَا لِلشَّاةِ ذِرَاعَانِ فَقَالَ لَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت ای پیغمبر خدا نمی باشد گوسفند را مگر دو ذراع پس فرمود مر او را پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا اِنَّكَ لَوْ سَكَتَّ لَنَاوَلْتَنِيْ ذِرَاعًا فَذِرَاعًا مَا سَكَتَّ

علیه وسلم آگاه باش بدرستیکه اگر خاموش میماندی هر آینه میدادی مرا ذراعی بعد از ذراعی مادام که خاموش می بودی

ثم دعا بماء فتمضمض فاه وغسل أطراف أصابعه ثم قام فصلى

پس طلبید آنحضرت آب را پس مضمضه کرد دهان مبارک خود را و شست کرانهای انگشتان خود را پس بایستاد پس بگذارد نماز را

ثم عاد إليهم فوجد عندهم لحما باردا فأكل ثم دخل المسجد

پس بازگشت بسوی اهل و عیال ابی رافع پس یافت نزد ایشان گوشت سرد را پس بخورد از آنجا پس برخاست درآمد مسجد را

فصلى ولم يمس ماء رواه أحمد وعن أنس قال كان رسول الله

پس بگذارد نماز را و مس نکرد آب را رواه احمد و مروی است از انس رضی الله عنه گفت بود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم يتوضأ بمدين ويغتسل بالصاع جمع الجوامع

صلی الله علیه وسلم که وضو میکرد از دو مد و غسل میکرد از یک صاع مروی است در جمع الجوامع

وعن أبي الدرداء قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و در روایت است از ابی درداء رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

أنا أول من يؤذن له بالسجود يوم القيمة وأنا أول من يؤذن

من اول کسی ام که دستوری داده شود مرا در السجده روز قیامت و من نخستین کسی ام که اذن کرده شود

له أن يرفع رأسه فأنظر إلى ما بين يدي فأعرف أمتي من بين

مرا در که بردارد سر خود را پس نگاه کنم بسوی خلق که ایستاده اند پیش و دست من پس شناسم امت خود را از میان

الأمم ومن خلفي مثل ذلك وعن يميني مثل ذلك وعن شمالي

امتهای دیگر و بینم از جانب پس پشت خود مانند آن و بینم از جانب راست مانند آن و از جانب چپ

مثل ذلك فقال رجل يا رسول الله كيف تعرف أمتك من بين

مانند آن پس گفت مردی ای پیغمبر خدا چگونه شناسی امت خود را از میان

الأمم فيما بين نوح إلى أمتك قال هم غر محجلون من أثر

امت ها در میان همه امتها که در میان نوح است تا امت تو گفت امت من نورانی باشند از نشان

الوضوء ليس أحد كذلك غيرهم وأعرفهم أنهم يؤتون كتبهم

وضو نیست هیچیک باین صفت غیر ایشان و شناسم ایشان را باینکه داده شود ایشان را نامهای

بِأَيْمَانِهِمْ وَأَعْرِفُهُمْ تَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بدست راست ایشان و شناسم ایشانرا بآنکه بروند پیش پیش ایشان فرزندان ایشان رواه احمد

بَابُ آدَابِ الْخَلَاءِ

این باب در بیان ادبهای قضاء حاجت است

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

مرویست از ابی ایوب انصاری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون

أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا

بیائید شما قضای حاجت را پس رو نکنید سوی قبله و نه پشت دهید بجانب آن ولکن رو بجانب شرق کنید

أَوْ غَرِّبُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَلْمَانَ قَالَ نُهِينَا يَعْنِي رَسُولُ اللهِ

یا بجانب غرب متفق علیه و مرویست از سلمان رض گفت نهی کرده ما را یعنی پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ لِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ

صلے الله علیه وسلم از روی آوردن بقبله برای پاخانه و شاشه و از استنجا کردن ما

بِالْيَمِينِ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِأَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيعٍ

بدست راست و از استنجا کردن بکمتر از سه سنگ و نهی کرد ما را از استنجا کردن بسرگین

أَوْ بِعَظْمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

یا باستخوان رواه مسلم و مرویست از انس رض گفت انس که بود پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ

الله علیه وسلم چون درمی آمد بپاخانه میگفت اللهم انی اعوذ بک من

الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

الخبث والخبائث و مرویست از ابن عباس رض گفت گذشت پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَ[illegible] فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ

علیه و[illegible] گفت همانا ایشان دو گور هر آئینه عذاب کرده میشوند و عذاب کرده نمیشوند بسبب

أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ لَا يَسْتَنْزِهُ

اما یکی از آن دو حالش این بود که پرده نمیگرفت در بول و در روایت دیگر مسلم راست که طلب تنزاهت نمیکرد

مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً

از بول و اما دیگر پس بود که میرفت بسوی مردم بسخن چینی پس گرفت شاخی از خرما که تر بود

فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ

پس بازکرد آن شاخ را بدو پاره پس نشاند در هر قبر یکی از آن دو پاره را پس گفتند ای پیغامبر خدا

لِمَ صَنَعْتَ هَذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چرا کردی تو این فعل را پس گفت کردم باميد آنکه سبک گردانیده شود عذاب از ایشان دو قبر تا آنکه تر باشند متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقُوا

و مروی است از ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بپرهیزید

اللَّاعِنَيْنِ قَالُوا وَمَا اللَّاعِنَانِ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از دو کار کسبب لعنت میشوند گفتند چیست آن دو کار ای پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَالَ الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

فرمود آنکه قضاء حاجت میکند در راه مردم یا در سایه ایشان رواه مسلم و در روایت است از

أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ

انس گفت بود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم چون میخواست که درآید در موضع

نَزَعَ خَاتَمَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ وَهَذَا

می کشید انگشتری خود را رواه ابو داود و نسائی و ترمذی گفت ابو داود این

حَدِيثٌ مُنْكَرٌ وَفِي رِوَايَةٍ وَضَعَ بَدَلَ نَزَعَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ

حدیث منکر است و در روایت دیگر وضع آمده است در بدل نزع و مروی است از زید ابن ارقم رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذِهِ الْحُشُوشَ مُحْتَضَرَةٌ فَإِذَا أَتَى

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که این بخانها جای حاضر شدن جن و شیاطین اند پس چون بیاید

أحدكم الخلاء فليقل أعوذ بالله من الخبث والخبائث رواه ابو داود

یکی شما بخانه را بايد كه بناه بجويد و بگويد باين كلمه را كه اعوذ بالله من الخبث و الخبائث رواه ابو داود

وابن ماجة وعن علي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

وابن ماجه و مروايست از علی رضی الله عنه گفت فرمود پيغامبر خدا صلى الله عليه وسلم

ستر ما بين أعين الجن وعورات بني آدم إذا دخل أحدهم الخلاء أن

پرده ميان چشمهای جن و اندام شرم آدميان چون درآيد يكى از شما بمحل قضاى حاجت را اينست

يقول بسم الله رواه الترمذي وعن ابن مسعود قال لما قدم

كه بگويد بسم الله رواه ترمذی و روايت است از ابن مسعود رضی الله عنه گفت هرگاه كه آمدند

وفد الجن على النبي صلى الله عليه وسلم قالوا يا رسول الله إنه امتك

ايلچيان پريان بر آنحضرت صلى الله عليه وسلم گفتند يا پيغامبر خدا امتى كه اينست خود را

أن يستنجوا بعظم أو روثة أو حممة فإن الله جعل لنا فيها رزقا

از استنجا كردن ايشان باستخوان يا سرگين يا خاكستر بر آنكه خداى تعالى گردانيده است مارا در اين سه چيز روزى

فنهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ذلك رواه أبو داود

پس نهى كرد ما را پيغامبر خدا صلى الله عليه وسلم از آن رواه ابو داود

باب السواك

اين باب در بيان مسواك كردن است

عن عائشة رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عشر من

روايت است از عائشه رض گفت فرمود پيغامبر خدا صلى الله عليه وسلم ده خصلت

الفطرة قص الشارب وإعفاء اللحية والسواك واستنشاق

از فطرت است كوتاه كردن سبلت و فروگذاشتن ريش و مسواك كردن و آب در بينى

الماء وقص الأظفار وغسل البراجم ونتف الإبط وحلق العانة

كردن و گرفتن ناخنها و شستن بندهای انگشتان و بركندن موی بغل و سترون موی زهار

وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الْاِسْتِنْجَاءَ قَالَ الرَّاوِي وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ اِلَّا اَنْ

مگر کردن آبست یعنی راوی گوید مراد استنجا باشد و گفت راوی حدیث و فراموش کردم خصلت دهم را مگر اینکه

تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

باشد مضمضه رواه مسلم و مروی است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ رَوَاهُ

صلی الله علیه وسلم مسواک پاک کننده است مر دهن را و راضی کننده پروردگار را رواه

الشَّافِعِيُّ وَاَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ بِلَا اِسْنَادٍ

الشافعی و احمد و الدارمی و النسائی و روایت کرد بخاری در صحیح خود بغیر از اسناد

وَعَنْ اَبِي اَيُّوبَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرْبَعٌ

و مروی است از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم چهار خصلت اند

مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ اَلْحَيَاءُ وَيُرْوَى الْخِتَانُ وَالتَّعَطُّرُ وَالسِّوَاكُ

از سنتهای پیغمبران سابق یکی حیاست و روایت کرده می شود ختان بجای حیا دوم استعمال بوی خوش سوم مسواک

وَالنِّكَاحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

و چهارم نکاح کردن است رواه ترمذی و روایت است از ابی امامه رض بدرستیکه پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا جَاءَنِي جِبْرَئِيلُ قَطُّ اِلَّا اَمَرَنِي بِالسِّوَاكِ

صلے الله علیه وسلم گفت نیامد مرا جبرئیل هرگز مگر امر کرد مرا بمسواک کردن

لَقَدْ خَشِيتُ اَنْ اُحْفِيَ مُقَدَّمَ فِيَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ

هر آینه ترسیدم از بسیار مبالغه کردن پیش دهان خود را رواه احمد و مروی است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ اَلْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم هر آینه تحقیق بسیار کردم بر شما سخن از جهت مسواک رواه البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَفْضُلُ الصَّلٰوةُ

و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم زیاده می شود در ثواب نماز یکه

الَّتِي يُسْتَاكُ لَهَا عَلَى الصَّلٰوةِ الَّتِي لَا يُسْتَاكُ لَهَا سَبْعِيْنَ ضِعْفًا رَوَاهُ

مسواک کردہ شد برائے وی پر نماز یکہ مسواک کردہ نمیشود برائے وی ہفتاد چند روایت کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ابْنِ حَبَّانَ قَالَ قُلْتُ

بیہقی در شعب ایمان و مروی است از محمد بن یحیی ابن حبان رض گفت گفتم

لِعُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عُمَرَ اَرَاَيْتَ وُضُوْءَ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عُمَرَ

من مر عبید اللہ بن عبد اللہ بن عمر را اخبرده مرا از وضوء عبد اللہ بن عمر

لِكُلِّ صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ اَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ عَمَّنْ اَخَذَهُ فَقَالَ حَدَّثَتْهُ اَسْمَاءُ

برای ہر نماز وضو باشد یا بے وضو از کہ گرفتہ است پس گفت کہ حدیث کرد اسماء

بِنْتُ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ حَنْظَلَةَ ابْنِ اَبِيْ عَامِرِ الْغَسِيْلِ

دختر زید بن خطاب بدرستیکہ عبد اللہ بن حنظلہ بن ابی عامر غسیل

حَدَّثَهَا اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اُمِرَ بِالْوُضُوْءِ لِكُلِّ

حدیث کرد اسما بنت زید را بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود امر کردہ شدہ بوضو برای ہر

صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ اَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ فَلَمَّا شَقَّ ذٰلِكَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نماز باوضو باشد یا بے وضو پس ہرگاہ کہ سخت آمد آن بر پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُمِرَ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ وَوُضِعَ عَنْهُ الْوُضُوْءُ اِلَّا مِنْ

علیہ وسلم امر کردہ شد بمسواک کردن نزدیک ہر نماز و نہادہ شد از وے شریعت آنحضرت وضو مگر

حَدَثٍ قَالَ فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يَرٰى اَنَّ بِهٖ قُوَّةً عَلٰى ذٰلِكَ فَفَعَلَهُ حَتّٰى

از جہت بیوضوئے گفت عبید اللہ پس عبد اللہ را اعتقاد میکرد کہ مرو را قوتست بر این پس میکرد انکار را تا آنکہ

مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ ۞ كِتَابُ الصَّلٰوةِ ۞ وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ

مرد رواہ احمد ابن کتاب صلوۃ است و بر پادارید نماز را

وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۞ وَاسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ

و بدہید زکوۃ را و فرمانبرداری کنید پیغامبر را بود کہ بر شما رحم کردہ شود و مدد طلبید بشکیبائی

وَالصَّلٰوةُ وَاِنَّهَا لَكَبِيْرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخٰشِعِيْنَ ۙ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُّلٰقُوْا

ونماز وبر آینه نماز دشوار است مگر بر فروتنی کنندگان آنانکه میدانند که ایشان ملاقات خواهند کرد

رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ ۝ حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى

بپروردگار خویش وآنانکه ایشان بسوی وی باز خواهند گشت محافظت کنید بر همه نمازها وبر نماز میانه

وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ۝ فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوْعِ

وبایستید برای خدا فرمان بردار شده پس صبر کن بر آنچه میگویند وبپاکی یاد کن همراه ستایش پروردگار خود

الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ۝ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُوْدِ

آفتاب پیش از فرو شدن ودر بعضی اوقات شب پس بپاکی یاد کن خدارا وعقب نماز نیز

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّرْغِيْبِ فِيْهَا

باب احادیثی که در ترغیب آن وارد شده اند

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ

بر آینه کسانیکه ایمان آوردند وکردند کارهای شایسته وبر پا داشتند نماز را وادا دند زکوة را مر ایشان راست

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ اَقِمِ الصَّلٰوةَ

مزد ایشان نزد یک پروردگار ایشان ونیست ترس بر ایشان ونه ایشان اندوهگین شوند برپا دار نماز را

لِدُلُوْكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ ۝ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ

وقت زوال آفتاب تا هجوم تاریکی شب ولازم گیر قرآن خواندن فجر را بر آینه قرآن خواندن فجر را

مَشْهُوْدًا ۝ عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ

حاضر میشوند فرشتگان روایت است از ابن مسعود رضی الله تعالی عنه گفت پرسیدم پیغامبر خدارا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ قَالَ الصَّلٰوةُ لِوَقْتِهَا

صلی الله علیه وسلم کدام عمل از عملها محبوب تر است نزد خدا گفت نماز گزاردن در وقتش

قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

گفتم پس کدام گفت نیکی کردن بمادر وپدر گفتم پس کدام فرمود کارزار کردن با کافران در راه خدا

قَالَ حَدِّثْنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

گفت ابن مسعود حدیث کرد مرا آنحضرت باریها عالی اگر طلب زیاده میکردم از آنحضرت هر آینه زیاده میکرد متفق علیه و مرویست از

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ زَمَنَ الشِّتَاءِ وَالْوَرَقُ تَهَافَتُ

ابوذر که پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بیرون آمد در زمستان و حال آنکه برگهای درختان می افتاد و پیاپی

فَأَخَذَ بِغُصْنَيْنِ مِنْ شَجَرَةٍ قَالَ فَجَعَلَ ذٰلِكَ الْوَرَقُ تَهَافَتُ وَقَالَ

پس گرفت آنحضرت دو شاخ از درختی گفت ابوذر پس افتادن گرفت برگهای آن درخت بیشتر از آنچه بطور خود می

فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ

پس فرمود آنحضرت ای ابوذر گفتم بخدمت استاده ام ای رسول خدا فرمود هر ستیکه بنده مسلمان

لَيُصَلِّي الصَّلٰوةَ يُرِيدُ بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَتَهَافَتُ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا

هر آینه میگذارد نماز را در حالیکه میخواهد بآن نماز ذات خدا تعالی پس پیاپی می افتد از بنده گناهان او چنانکه

تَهَافَتُ هٰذَا الْوَرَقُ عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ

می افتد این برگها از این درخت رواه احمد و مرویست از زید بن

خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

خالد جهنی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد

سَجْدَتَيْنِ لَا يَسْهُو فِيهِمَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ رَوَاهُ

دو رکعت را که سهو و غفلت نکند در آن بیامرزد خدا مر او را هر چه گذشته است از گناه وی رواه

أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ

نمازهای پنجگانه و نماز جمعه تا جمعه دیگر و روزه رمضان تا رمضان دیگر

مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

محو کننده اند گناهان را که واقع شده اند میان آنها وقتیکه پرهیز کنند از گناهان کبیره رواه مسلم و هم از ابی هریره

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَاَيْتُمْ لَوْ اَنَّ نَهْرًا بِبَابِ اَحَدِكُمْ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خبر دہید مرا اگر ثابت شود کہ جوی رواست بر در خانہ یکے از شما

يَغْتَسِلُ فِيْهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا هَلْ يَبْقٰى مِنْ دَرَنِهٖ شَيْءٌ قَالُوْا لَا يَبْقٰى مِنْ

کہ غسل میکند وی در آن جوی ہر روز پنج وقت آیا باقی می ماند از چرک وی ہیچ گفتند باقی نمی ماند

دَرَنِهٖ شَيْءٌ قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلُ الصَّلَوٰتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللّٰهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا

از چرک وی چیزے فرمود پس آنحال نمازہای پنجگانہ است کہ محو میکند خدا تعالے بآنہا گناہان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ و روایت است از عبادۃ بن صامت رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ اِفْتَرَضَهُنَّ اللّٰهُ تَعَالٰى مَنْ اَحْسَنَ

صلے اللہ علیہ وسلم پنج نماز است کہ فرض گردانیدہ است آنہا را خدا تعالے کسیکہ نیک کند

وُضُوْءَهُنَّ وَصَلَّاهُنَّ لِوَقْتِهِنَّ وَاَتَمَّ رُكُوْعَهُنَّ وَخُشُوْعَهُنَّ كَانَ

وضوء آن نمازہا و بگذارد آنہا را در وقت شان و بتمام بجا آرد رکوع شان و خشوع و خضوع شان میباشد

لَهٗ عَلَى اللّٰهِ عَهْدٌ اَنْ يَّغْفِرَ لَهٗ وَمَنْ لَّمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهٗ عَلَى اللّٰهِ

مر او را بر خدا تعالے عہد کہ بیامرزد مر او را و کسے کہ نکند آنرا و نگذارد نماز بر آن وجہ پس نیست مر او را بر خدا

عَهْدٌ اِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهٗ وَاِنْ شَاءَ عَذَّبَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَرَوٰى

عہد لازم اگر میخواہد آمرزد او را و اگر میخواہد عذاب کند او را رواہ احمد و ابوداؤد و روایت کرد

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ نَحْوَهٗ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مالک و نسائی مانند آن و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلُّوْا خَمْسَكُمْ وَصُوْمُوْا شَهْرَكُمْ وَاَدُّوْا زَكٰوةَ

صلے اللہ علیہ وسلم بگذارید پنج نماز خود را و روزہ دارید ماہ خود را کہ رمضان است و بدہید زکوٰۃ

اَمْوَالِكُمْ وَاَطِيْعُوْا اِذَا اَمَرَكُمْ تَدْخُلُوْا جَنَّةَ رَبِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

مالہای خود را و فرمانبردار شوید چون امر کند شما را تا در آئید بہشت پروردگار خود را رواہ احمد و الترمذی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ اِنَّ رَجُلًا اَصَابَ مِنِ امْرَاَةٍ قُبْلَةً فَاَتَى

و مرویست از ابن مسعود رض گفت بدرستے کہ مردی رسید از زنے بوسہ را پس آمد

النَّبِیَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهٗ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ

پیغمبر را صلے اللہ علیہ و سلم پس خبر داد آنحضرت را پس فرمود مرستاد خدا تعالیٰ این آیت را در بارہ او

طَرَفَیِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ الَّيْلِ ؕ اِنَّ الْحَسَنٰتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاٰتِ ؕ

در سر دو طرف روز و بگذار نماز در چند ساعت کہ نزدیک بروز اند بدرستیکہ نیکیہا می برند بدے ہا را

فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِلٰى هٰذَا قَالَ لِجَمِيْعِ اُمَّتِیْ كُلِّهِمْ وَفِیْ رِوَايَةٍ

پس گفت آن مرد ای پیغامبر خدا آیا مراست اینحکم فرمود آنحضرت مر ہمہ امت مراست و در روایت دیگر این چنین است

لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ اُمَّتِیْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ

مر ہر کس را کہ عمل کند بحسنات از امت من متفق علیہ و مرویست از عمارۃ بن رویبہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَنْ يَّلِجَ النَّارَ اَحَدٌ

گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ و سلم کہ میگفت البتہ در نیاید آتش دوزخ ہرگز کسیکہ

صَلّٰى قَبْلَ طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوْبِهَا يَعْنِی الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نماز گذارد ہ است پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب یعنی نماز فجر و نماز عصر را رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَتَعَاقَبُوْنَ فِيْكُمْ مَلٰٓئِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلٰٓئِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُوْنَ فِیْ

در پے یکدیگر فرود می آیند در میان شما جماعت فرشتگان در شب و جماعت از فرشتگان در روز و جمع میشوند این جماعت

صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَصَلٰوةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِيْنَ بَاتُوْا فِيْكُمْ فَيَسْاَلُهُمْ

نماز فجر و در نماز عصر پس بر بالا میروند آن کسانیکہ شب کردند در میان شما پس می پرسد ایشان را

وَهُوَ اَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِیْ فَيَقُوْلُوْنَ تَرَكْنٰهُمْ

و او داناتر است بحال ایشان کہ چگونہ گذاشتید بندگان مرا پس میگویند گذاشتیم ایشان را

وَهُمْ يُصَلُّونَ وَاَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

در حالیکه ایشان نماز میکردند و آمدیم در حالیکه ایشان نماز میکردند متفق علیه و مروایست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اگر بدانند مردم ثواب کے در اذان گفتن است

وَالصَّفِّ الْاَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوْا اِلَّا اَنْ يَسْتَهِمُوْا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوْا وَلَوْ

و در یافتن صف اول پیشتر بنا بند مگر آنکه قرعه بیندازند بران هر آینه قرعه می اندازند و اگر

يَعْلَمُوْنَ مَا فِي التَّهْجِيْرِ لَاسْتَبَقُوْا اِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُوْنَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ

بدانند فضیلتے که در نیم روز رفتن است هر آینه پیشی میجویند بسوی آن و اگر بدانند فضیلتے که در گزاردن نماز عشا و صبح است

لَاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

هر آینه بیایند آنرا رونده بر سرین و دست و سینه متفق علیه و مروایست ازوی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ صَلٰوةٌ اَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِيْنَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ

علیه وسلم نیست هیچ نمازی گران تر بر منافقان از نماز بامداد و نماز خفتن و اگر

يَعْلَمُوْنَ مَا فِيْهِمَا لَاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ رض

بدانند ثواب که درین دو نماز است هر آینه می آمدند این دو نماز را اگرچه بطریق حبو باشد و مروایست از عثمان رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِيْ جَمَاعَةٍ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیه وسلم کسے که بگذارد نماز عشا را بجماعت

فَكَاَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِيْ جَمَاعَةٍ فَكَاَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ

پس چنانکه نماز گذارد نیم شب و کسیکه بگذارد نماز فجر بجماعت پس گویا نماز گذارد تمام شب

كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَلْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواه مسلم و مروایست از سلمان رض گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ غَدَا اِلَى صَلٰوةِ الْفَجْرِ غَدَا بِرَايَةِ الْاِيْمَانِ وَمَنْ غَدَا

وسلم که میگفت کسیکه بامداد میرود بسوے نماز بامداد میرود برایت ایمان و کسیکه بامداد برود

اِلَی السُّوقِ غَدًا بِرَایَۃِ اِبْلِیْسَ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ

بسبوے بازار میرود برایت ابلیس رواہ ابن ماجہ و مروی است از ابن عمر رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوْا فِیْ بُیُوْتِکُمْ مِنْ صَلٰوتِکُمْ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بگردانید در خانہاے خود چیزے از نماز ہاے خود

وَلَا تَتَّخِذُوْھَا قُبُوْرًا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ قَالَ قَالَ

و مگیرید خانہاے خود را مانند گور متفق علیہ و مروی است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَقْرَبُ مَا یَکُوْنُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّہٖ وَھُوَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نزدیکتر بودن بندہ از آفریدگار خود حاصل است در حالیکہ بندہ

سَاجِدٌ فَاَکْثِرُوا الدُّعَاءَ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

سجدہ کنندہ است پس زیادہ کنید دعا در حال سجدہ رواہ مسلم و مروی است از وے گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا قَرَاَ ابْنُ اٰدَمَ السَّجْدَۃَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّیْطَانُ

صلے اللہ علیہ وسلم چون میخواند آدمی زاد آیت سجدہ را پس سجدہ میکند گوشہ میگیرد دیو لعین

یَبْکِیْ یَقُوْلُ یَا وَیْلَتٰی اُمِرَ ابْنُ اٰدَمَ بِالسُّجُوْدِ فَسَجَدَ فَلَہُ الْجَنَّۃُ وَاُمِرْتُ

در حالیکہ میگرید میگوید ای اندوہ امر کردہ شد آدمی زاد بسجدہ پس سجدہ کرد پس مراور اہبشت و دوزخ باشد و امر کردہ شدم

بِالسُّجُوْدِ فَاَبَیْتُ فَلِیَ النَّارُ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ رَبِیْعَۃَ بْنِ کَعْبٍ رضہ

بسجدہ پس سر باز زدم از سجدہ پس دوزخی شدم مر آنرا رواہ مسلم و روایت است از ربیعہ بن کعب رضہ

قَالَ کُنْتُ اَبِیْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَاَتَیْتُہٗ بِوَضُوْءِہٖ

گفت بودم من کہ شب میگزاردم با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس آوردم برا آنحضرت آب وضو را

وَحَاجَتِہٖ فَقَالَ لِیْ سَلْ فَقُلْتُ اَسْئَلُکَ مُرَافَقَتَکَ فِی الْجَنَّۃِ قَالَ اَوَغَیْرَ

و میکردم خدمتہاے دیگر او را پس فرمود مرا بخواہ گفتم میخواہم از تو ہمراہ تو بودن در بہشت فرمود چیزی یا دیگر چیز

ذٰلِکَ قُلْتُ ھُوَ ذَاکَ قَالَ فَاَعِنِّیْ عَلٰی نَفْسِکَ بِکَثْرَۃِ السُّجُوْدِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ

کہ این مرتبہ بس عظیم است گفتم مقصود من ہمانست فرمود پس یاری دہ مرا بر نفس خود بہ بسیار کردن سجدہ رواہ مسلم

وعن معدان بن طلحة قال لقيت ثوبان مولى رسول الله صلى الله

و مروی است از معدان بن طلحه رض گفت پیش آمدم ثوبان را که آزاد کرده آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم فقلت اخبرني بعمل عمله يدخلني الله به الجنة فسكت

علیہ و سلم بود پس گفتم خبر ده مرا از کارے که کنم آن کار را تا درآرد مرا خدا یتعالی بسبب آن کار بہشت را پس

ثم سألته فسكت ثم سألته الثالثة فقال سألت عن ذلك رسول الله

باز پرسیدم او را پس خاموش ماند پس پرسیدم او را بار سوم پس گفت پرسیدم من ازین عمل پیغامبر خدا را

صلى الله عليه وسلم فقال عليك بكثرة السجود فانك لا تسجد لله

صلے اللہ علیہ و سلم پس فرمود بر تو باد که بسیار سجده کنے پس بدرستیکه تو نمے کنے مر خدا را

سجدة الا رفعك الله بها درجة وحط عنك بها خطيئة قال

سجده مگر آنکه برمیدارد ترا خدا یتعالی بسبب آن سجده پایه بزرگ و کم میکند از تو بسبب آن سجده گناه را گفت

معدان ثم لقيت ابا الدرداء فسألته فقال لي مثل ما قال لي ثوبان

معدان پس ملاقات کردم ابو درداء را پس پرسیدم او را نیز پس گفت مرا مانند آنچه که گفته بود مرا ثوبان

رواه مسلم وعن ابن عمر رض قال كانت الصلوة خمسين والغسل

رواه مسلم و در روایت است از ابن عمر رض گفت بوده است نماز پنجاه گانه و غسل

من الجنابة سبع مرات وغسل البول من الثوب سبع مرات فلم يزل

از جنابت هفت مرتبه و شستن شاشه از پارچه هفت بار پس همیشه بود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يسأل حتى جعلت الصلوة خمسا وغسل

رسول خدا صلے اللہ علیہ و سلم که سوال میکرد تا آنکه گردانیده شد نماز پنجگانه و غسل

الجنابة مرة وغسل الثوب من البول مرة رواه ابو داود

از جنابت یک مرتبه و شستن ثیاب از بول یکمرتبه رواه ابو داؤد

باب ما جاء في اثم تارك الصلوة

باب احادیثے که وارد شده است در گناه ترک کننده نماز

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

و مروی است از ابی هریره رضی گفت شنیدم از پیغامبر خدا صلے الله علیه و سلم که میگفت بدرستیکه

أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلٰوتُهُ فَإِنْ صَلُحَتْ

نخستین چیزیکه محاسبه کرده شود بسبب آن چیز بنده را روز قیامت از عمل او نماز اوست پس اگر درست

فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ فَإِنْ نَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ

پس بتحقیق فلاح و نجات یافت آن مرد اگر فاسد شد آن نماز پس بتحقیق نا امید خاسر شد آمد پس اگر ناقص شد از فریضه آن بنده چیزے

قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ

بگوید پروردگار تبارک و تعالے به بینید آیا هست مر بنده مر او چیزے از نفل تا کامل کرده شود بسبب آن نفل آنچه کم شده

مِنَ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلٰى ذٰلِكَ فِي رِوَايَةٍ ثُمَّ الزَّكٰوةُ

از فرض و پس تر می باشد باقی عمل او بر این طور و در روایت دیگر همچنین است پس تر زکوة

مِثْلُ ذٰلِكَ ثُمَّ تُؤْخَذُ الْأَعْمَالُ عَلٰى حَسَبِ ذٰلِكَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ

مانند آن پس تر مواخذه کرده شود اعمال بر این طریق رواه ابوداؤد و رواه

أَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَنَفِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

احمد از مردے و روایت است از طلق بن علے حنفے رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلٰى صَلٰوةِ عَبْدٍ لَا يُقِيمُ فِيهَا صُلْبَهُ

الله علیه و سلم قبول نمیکند خدائے بر تر نماز بنده را که راست نمیکند استخوان پشت خود را

بَيْنَ خُشُوعِهَا وَسُجُودِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در رکوع و سجود نماز رواه احمد و مروی است از ابن عمر رضی گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تَفُوتُهُ صَلٰوةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ

صلے الله علیه و سلم آن کسے که فوت گردانید او را نماز عصر گویا نقصان کرده شد اهل خانه او

وَمَالَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضی قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و مال آنکس متفق علیه و از بریده رضی روایت است که گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ صَلٰوةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم کسیکہ ترک کند نماز عصر دیدہ و دانستہ پس تحقیق باطل شود تمام عمل او رواہ بخاری

وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ اَوْصَانِیْ خَلِیْلِیْ اَنْ لَّا تُشْرِكَ بِاللّٰهِ شَيْئًا

و روایت ست از ابی ذر گفت وصیت کرد مرا دوست من کہ شریک مگردان بخدا چیزے را

وَاِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَلَا تَتْرُكْ صَلٰوةً مَكْتُوْبَةً مُتَعَمِّدًا فَمَنْ تَرَكَهَا

اگرچہ پارہ پارہ کردہ شوی و سوختہ شوی و ترک مکن نماز فرض را دیدہ و دانستہ پس ہر کہ ترک کند نماز فریضہ را

مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ وَلَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَاِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ

دیدہ و دانستہ پس بیزار شد از وی عہد مسلمانی و منوش شراب را پس بدرستیکہ آن کلید ہمہ

شَرٍّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شَقِيْقٍ قَالَ كَانَ اَصْحَابُ

بدی ست رواہ ابن ماجہ و روایت ست از عبد اللہ بن شقیق رض گفت بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِّنَ الْاَعْمَالِ تَرْكُهٗ كُفْرًا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اعتقاد نمیکردند ہیچ عملے را کہ ترک وے کفر باشد

غَيْرَ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض

جز نماز رواہ ترمذی و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ ذَكَرَ الصَّلٰوةَ يَوْمًا فَقَالَ مَنْ حَافَظَ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت ذکر کردہ نماز را روزے پس فرمود کسیکہ نگاہبانی کند

عَلَيْهَا كَانَتْ لَهٗ نُوْرًا وَّبُرْهَانًا وَّنَجَاةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَّمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا

بر نماز باشد مر او را نماز سبب نورانیت و حجت قوی و نجات روز قیامت و کسیکہ محافظت نکند بر نماز

لَمْ تَكُنْ لَّهٗ نُوْرًا وَّلَا بُرْهَانًا وَّلَا نَجَاةً وَكَانَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَعَ قَارُوْنَ وَ

نباشد مر او را نور و نہ حجت و نہ سبب رستگاری و باشد آنکس روز قیامت با کافران کہ قارون و

فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَاُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

فرعون و ہامان ست و ابی ابن خلف کہ اشقی ابن امت ست روایت کرد آنرا احمد و دارمی و بیہقی

فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض

در شعب الایمان و روایت ست از عمرو بن شعیب و او از پدر خود و او از جد او رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوْا اَوْلَادَكُمْ بِالصَّلٰوةِ

فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر کنید فرزندان خود را بنماز گذاردن

اَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِيْنَ وَاضْرِبُوْهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ اَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِيْنَ وَ

ایشان هفت ساله باشند و بزنید فرزندان خود را بگذاردن نماز چون ده ساله شوند و

فَرِّقُوْا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَكَذَا رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ عَنْهُ

تفریق میان فرزندان در خوابگاه روایت کرد این حدیث را ابوداؤد و همچنین روایت کرده ست در شرح السنه از عمرو و شعیب

فِي الْمَصَابِيْحِ عَنْ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در مصابیح روایت کرد از سبره بن معبد و روایت ست از بریده رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْعَهْدُ الَّذِيْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلٰوةُ فَمَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ

صلے اللہ علیہ وسلم عهد و امانتیکه در میان ما و میان منافقان ست نماز ست پس کسیکه گذارد نماز را

فَقَدْ كَفَرَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

پس تحقیق ظاهر شد کفر او روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از جابر رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

حدیکه واقع شده ست میان بنده و میان کفر همین نماز ست روایت کرد این حدیث را مسلم

بَابُ تَعْجِيْلِ الصَّلٰوةِ

باب احادیثی که در فضیلت عجلت نماز وارد شده اند

حٰفِظُوْا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ۝

نگاه دارید بر همه نمازها و بر نماز میانه که نماز عصر ست و بایستید برای خدا فرمان بردار شده

سورۃ بقرہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْوَقْتُ الْاَوَّلُ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اول وقت

مِنَ الصَّلٰوةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ وَالْوَقْتُ الْاٰخِرُ عَفْوُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از نماز سبب رضائے خدا تعالیٰ است و گذاردن نماز در آخر وقت عفو خداست رواہ ترمذی و روایت است

عَلِيٍّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عَلِيُّ ثَلٰثٌ لَا تُؤَخِّرْهَا الصَّلٰوةُ

از علے رض بدرستیکہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ای علی سہ خصلت است تاخیر مکن در ان یکے نماز

اِذَا اٰنَتْ وَالْجَنَازَةُ اِذَا حَضَرَتْ وَالْاَيِّمُ اِذَا وَجَدْتَ لَهَا كُفْوًا رَوَاهُ

چون بیاید دوم جنازہ وقتیکہ حاضر شود سوم زنے بی شوہر وقتیکہ بیابی مر اورا کفو رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ رض قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

ترمذی و روایت است از رافع بن خدیج رض گفت بودیم ما کہ میگذاردیم نماز مغرب را با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ اَحَدُنَا وَاِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ مُتَّفَقٌ

صلے اللہ علیہ وسلم پس میگشت یکے از ما و حال انکہ وی میدید جاہاے افتادن تیر آخود را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ و مرویست از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ اُمَّتِيْ بِخَيْرٍ اَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ اِلٰى اَنْ

ہمیشہ باشد امت من پیوستہ بہ نیکی یا گفت ہمیشہ اند بر آخر بیش اسلام مادام کہ تاخیر نکنند نماز مغرب را تا آنکہ

تَشْتَبِكَ النُّجُوْمُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ

مختلط شوند ستارہا رواہ ابوداود و مرویست از نعمان بن بشیر رض گفت

اَنَا اَعْلَمُ بِوَقْتِ هٰذِهِ الصَّلٰوةِ صَلٰوةِ الْعِشَاءِ الْاٰخِرَةِ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

من دانا ترم بوقت این نماز کہ نماز عشاء پسین باشد میگذارد پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْهَا لِسُقُوْطِ الْقَمَرِ لِثَالِثَةٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم آنرا در وقت افتادن ماہ و غروب وے در شب سوم رواہ ابوداود و دارمی

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از رافع بن خدیج رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَسْفِرُوا بِالْفَجْرِ فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْأَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ

اسفار کنید در فجر زیرا روشنی بگذارید انرا پس بدرستیکہ اسفار بزرگتر است از جہت مزد و ثواب رواہ ترمذی و ابو داود و دارمی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اشْتَدَّ

و در روایت از ابی ہریرہ رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ سخت شود

الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلٰوةِ وَفِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ بِالظُّهْرِ

گرمی پس سرد کنید بنماز و در روایت بخاری از ابی سعید لفظ بالظہر و ازیں

فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ إِلٰى رَبِّهَا فَقَالَتْ

زیرا کہ سختی گرمی از جوشیدن دوزخ است و گلہ کرد آتش بسوے پروردگار خود پس گفت

يَا رَبِّ أَكَلَ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ

پروردگارا من خورد اجزاء من یکدیگر را پس دستوری داد پروردگار مر آتش را بدو نفس بر آوردنی در زمستان

وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ

و دمے دیگر در تابستان سخت تر انچہ می یابید شما از گرمے و سخت تر انچہ می یابید شما

مِنَ الزَّمْهَرِيرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ فَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ

از سردے ازاں دو نفس است متفق علیہ و در روایت دیگر مر بخاری را چنیں آمدہ است پس سخت تر انچہ می یابید

مِنَ الْحَرِّ فَمِنْ سَمُومِهَا وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْبَرْدِ فَمِنْ زَمْهَرِيرِهَا

از گرمے پس از دم گرم آتش است و سخت تر انچہ کہ می یابید شما از سردے پس از دم سرد اوست

بَابُ فَضْلِ الْأَذَانِ وَإِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم لا يسمع مدى صوت المؤذن جن ولا انس ولا شئ الا شهد له

رسلم نمی شنود غایت آواز موذن را جن و نه انس و نه هیچ شئی مگر آنکه گواهی میدهد مر او

يوم القيمة رواه البخاري وعن معاوية قال سمعت رسول الله صلى

روز قیامت رواه بخاری و مرویست از معاویه رضی الله عنه گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے

الله عليه وسلم يقول المؤذنون اطول الناس اعناقا يوم القيمة رواه مسلم

الله علیه وسلم که میگفت موذنان گردن دراز ترند از مردمان روز قیامت رواه مسلم

وعن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا نودي

و مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم وقتیکه آواز کرده میشود

للصلوة ادبر الشيطان له ضراط حتى لا يسمع التاذين فاذا قضى

برای نماز پشت میدهد شیطان و حالیکه تیز میرند تا نشنود اذان را پس چون تمام کرده شود

النداء اقبل حتى اذا ثوب بالصلوة ادبر حتى اذا قضى التثويب اقبل

اذان پیش می آید تا آنکه وقتیکه اقامت گفته شود برای نماز پشت میدهد تا آنکه چون تمام کرده شد اقامت پیش می آید

حتى يخطر بين المرء ونفسه يقول اذكر كذا اذكر كذا لما لم يكن يذكر

تا آنکه وسوسه می افگند در میان مرد و میان نفس او میگوید یاد کن چنین و چنان یا میدهد چیزیرا که نبود یاد داشت

حتى يظل الرجل لا يدري كم صلى متفق عليه وعن ابي هريرة قال

تا آنکه میگردد مرد چنانکه درنمی یابد که چند رکعت گذارده است متفق علیه و مرویست از ابی هریره رض گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الامام ضامن والمؤذن مؤتمن

فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم امام برخود گیرنده است کار بار و موذن امانت دار است

اللهم ارشد الائمة واغفر للمؤذنين رواه احمد وابو داود والترمذي

خداوندا راه راست نما امامانرا و بیامرز موذنان را رواه احمد و ابو داود و ترمذی

والنسائي وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و نسائی و مرویست از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَنْ اَذَّنَ سَبْعَ سِنِيْنَ مُحْتَسِبًا كُتِبَ لَهٗ بَرَاءَةٌ مِّنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ اذان گوید ہفت سال برای طلب اجر نوشتہ شود برای او بیزاری از آتش دوزخ رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وابن ماجہ در روایت ہست از عقبہ بن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِيْ غَنَمٍ فِيْ رَأْسِ شَظِيَّةٍ لِلْجَبَلِ يُؤَذِّنُ

علیہ وسلم عجب دارد پروردگار تو از چرانندہ گوسفندان در سر بلندی کوہ کہ اذان میگوید

بِالصَّلٰوةِ وَيُصَلِّيْ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ انْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ هٰذَا يُؤَذِّنُ

برای نماز و میگذارد نماز را پس میگوید خدای بزرگ بفرشتگان نظر کنید بسوی بندہ من کہ اذان میگوید

وَيُقِيْمُ الصَّلٰوةَ يَخَافُ مِنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ وَاَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

و بر پای دارد نماز را میترسد از من بتحقیق آمرزیدم این بندہ خود را و درآوردم او را در بہشت رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابوداؤد و نسائی و روایت ہست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ عَلٰى كُثْبَانِ الْمِسْكِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَبْدٌ اَدّٰى حَقَّ اللّٰهِ

علیہ وسلم سہ کس بر تلہای مشک اند روز قیامت یکے بندہ کہ گزارد حق خدا را

وَحَقَّ مَوَالِيْهِ وَرَجُلٌ اَمَّ قَوْمًا وَهُمْ بِهٖ رَاضُوْنَ وَرَجُلٌ يُنَادِيْ بِالصَّلٰوةِ

و حق خداوندان خود را دیگر مردیکہ امامت کرد گروہی را و ایشان ازو راضی اند دیگر مردیکہ اذان میگوید بہ نماز

الْخَمْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ

نماز را ہر روز و شب رواہ ترمذی و گفت این حدیث غریب است و روایت ہست از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهٗ مَدَّ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بانگ نماز گوینده آمرزیده شود مر او را تا غایه

صَوْتِهٖ وَيَشْهَدُ لَهٗ كُلُّ رَطْبٍ وَّيَابِسٍ وَشَاهِدُ الصَّلٰوةِ يُكْتَبُ لَهٗ خَمْسٌ

آواز او و گواہی میدہد بجای او ہر تر و خشک حاضر آینده نماز را نوشتہ میشود بہ بست و پنج

وعشرون صلوة ويكفر عنه ما بينهما رواه احمد وابو داود وعن
نماز و بخشیده میشود از وی گناهان که واقع میشوند میان هر دو نماز رواه احمد و ابو داود در روایت است از
عثمان بن ابی العاص رض قال قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اجعلني
عثمان بن ابی العاص رض گفت گفتم ای پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم بگردان مرا
امام قومي قال انت امامهم واقتد بأضعفهم واتخذ مؤذنا لا يأخذ
امام قوم من فرمود تو امام قومی و اقتدا کن بضعیف ترین ایشان و بگیر مؤذنی را که نگیرد
على اذانه اجرا رواه احمد وابو داود وعن ابن عمر رض ان رسول الله صلى
بر اذان خود اجرت رواه احمد و ابو داود در روایت است از ابن عمر رض که پیغامبر خدا صلی
الله عليه وسلم قال من اذن ثنتي عشرة سنة وجبت له الجنة و
الله علیه وسلم فرمود کسیکه اذان گوید دوازده سال واجب گردد مر او را بهشت
كتب له بتاذينه في كل يوم ستون حسنة ولكل اقامة ثلثون
و نوشته میشود مر او را بخواندن اذان گفتن وی هر روز هر بار شصت نیکی و مر هر اقامت را سی
حسنة رواه ابن ماجة وعن سهل بن سعد رض قال قال رسول الله
نیکی رواه ابن ماجه در روایت است از سهل ابن سعد رض گفت گفت رسول خدا
صلى الله عليه وسلم ثنتان لا تردان الدعاء عند النداء وعند
صلی الله علیه وسلم دو چیز است که رد کرده نمیشود دعا نزد بانگ نماز و نزد یک
البأس حين يلحم بعضهم بعضا وفي رواية وتحت المطر رواه ابو داود
جنگ کافران و قتیکه بکشند بعضی ایشان بعضی را و در روایتی آمده که دعا زیر باران مقبول است رواه ابو داود
وعن ام سلمة رض قالت علمني رسول الله صلى الله عليه وسلم
و روایت است از ام سلمه رضی الله عنها گفت که تعلیم کرد مرا رسول الله صلی الله علیه وسلم
ان اقول عند اذان المغرب اللهم هذا اقبال ليلك وادبار نهارك
اینکه بخوانم نزد بانگ نماز شام ابن ماجه خدایا این وقت پیش آمدن شب تست و وقت پشت دادن روز تست

وَاصْوَاتُ دُعَاتِكَ فَاغْفِرْ لِي رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

و این آواز باد خواندگان است بعبادت پس بیامرز مرا رواه ابوداود و روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عبد الله بن عمرو بن العاص گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُوْلُوْا مِثْلَ مَا يَقُوْلُ ثُمَّ صَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّهٗ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ

چون بشنوید مؤذن را گه اذان میگوید پس بگویید مانند آنچه وی میگوید پس درود بفرستید بر من زیرا که هر که درود بفرستد

صَلٰوةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ فَاِنَّهَا مَنْزِلَةٌ

یکبار درود بفرستد خدا تعالی بر او بجزای آن ده بار پس درسول کنید خدا را از برای من وسیله زیرا که وسیله درجه ایست

فِي الْجَنَّةِ لَا يَنْبَغِيْ اِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَاَرْجُوْ اَنْ اَكُوْنَ اَنَا

در بهشت نمی سزد آن منزلت مگر برای یکی بنده از بندگان خدا تعالی و امید میدارم که باشم من آن بنده

فَمَنْ سَئَلَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس هر که سوال کند برای من وسیله فرود آمد بروی شفاعت رواه مسلم در روایت است از

جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ

جابر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه گوید بهنگام شنیدن اذان را

اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدًا

خداوندا اے پروردگار این دعوت تمام و صلوة قایمه بده محمد صلعم را

نِ الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدَا نِ الَّذِيْ وَعَدْتَهٗ حَلَّتْ لَهٗ

وسیلت و فضیلت و استاده کن محمد را در مقام محمود آن مقام که وعده کرده او را فرود آید مر او را

شَفَاعَتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ

شفاعت من روز قیامت رواه البخاری و روایت است از سعد بن ابی وقاص رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه گوید بهنگام شنیدن اذان

دعاء بعد الاذان

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

اینکه گواهی میدهم که نیست هیچ معبودی بحق مگر خدای واحد لاشریک له است و گواهی میدهم بندگی محمد بنده او و رسول اوست

رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ رَوَاهُ

راضی شدم باینکه اللّٰه رب باشد و محمد رسول و اسلام دین آمرزیده شوند مراورا گناهان صغار و رواه

مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ

مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت

مُعَلَّقَتَانِ فِي أَعْنَاقِ الْمُؤَذِّنِينَ لِلْمُسْلِمِينَ صِيَامُهُمْ وَصَلٰوتُهُمْ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آویخته شده اند در گردنهای بانگ نماز گویندگان بر مسلمانان روزه شان و نماز ایشان رواه ابن ماجه

بَابُ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب فضیلت درود بر نبی صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر ای آن کسانیکه ایمان آورده اند درود فرستید بر او

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سلام گوئید سلام گفتنی و روایت است از انس رض گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ

وسلم کسیکه درود بفرستد بر من یکبار بفرستد خدا تعالیٰ بر وے ده بار درودها و افگنده شود

عَنْهُ عَشْرُ خَطِيئَاتٍ وَرُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

از وی ده گناه و برداشته شود مراورا ده پایه در قرب حق رواه نسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلَى

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیکترین

النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم بمن روز رستخیز بیشترین ایشانست بر من درود گوینده رواه ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰٓئِكَةً

و از وی روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مر خدائے را فرشتگانند

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِيَ السَّلَامَ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

روندہ در زمین کہ میرسانند مرا از امت من سلامی کہ میگویند بر من رواہ نسائی و دارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ

و روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ کے

يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

کہ سلام میفرستد بر من مگر آنکہ باز میفرستد خدائے تعالے بر من روح مرا تا آنکہ جواب گویم بروی سلام را رواہ ابوداؤد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و بیہقی روایت کرد در دعوات کبیر و مروی است از وی گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

علیہ وسلم را کہ میگفت مگردانید خانہاے خود را مانند قبرہا و مگردانید قبر مرا عیدگاہ

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ عَلَيَّ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ

و درود فرستید بر من زیرا کہ درود شما میرسد مرا ہر جا کہ باشید رواہ نسائی و روایت ہست ازو

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خاک آلودہ باد بینی مردے کہ ذکر کردہ شوم نزد او مرد

فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ انْسَلَخَ قَبْلَ

پس درود نہ فرستد بر من و ہلاک باد مردیکہ درآید بروے ماہ رمضان پستر بگذرد از انجا پیش از انکہ

اَنْ يُّغْفَرَ لَهٗ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ اَدْرَكَ عِنْدَهُ اَبَوَاهُ الْكِبَرَ اَوْ

آمرزیدہ شود او مرد و خوار باد مردیکہ دریابد نزد وی مادر و پدرش پیری سالے را یا

اَحَدَهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ طَلْحَةَ رض اَنَّ

یکے از ادر و پدرش پس نیارند بدر و مادر او را در بہشت رواہ ترمذی و روایت ہست از ابی طلحہ رضہ کہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ ذَاتَ يَوْمٍ وَالْبُشْرٰى فِي وَجْهِهٖ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد پیش اصحاب روزے در حالتیکہ خوشحالی از روئے مبارک او پیدا بود پس فرمود

اِنَّهٗ جَاءَنِي جِبْرَئِيْلُ فَقَالَ اِنَّ رَبَّكَ يَقُوْلُ اَمَا يُرْضِيْكَ يَا مُحَمَّدُ اَنْ لَّا يُصَلِّيَ

بدرستیکہ زمان نامیست کہ آمد جبرئیل مرا پس گفت بدرستیکہ پروردگار تو میگوید آیا نمی خشنود کند ترا اے محمد آنکہ نمی درود نفرستد

عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ اِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَّلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ

بر تو ہیچ یکے از امت تو مگر درود بفرستم بروے دہ بار و سلام نفرستد بر تو ہیچ یکے از

اُمَّتِكَ اِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض

امت تو مگر آنکہ سلام بفرستم بروے دہ بار رواہ نسائی و روایت ست از ابی بن کعب رض

قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ اُكْثِرُ الصَّلٰوةَ عَلَيْكَ فَكَمْ

گفت گفتم ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ من بسیار میفرستم درود بر تو پس چند

اَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلٰوتِيْ فَقَالَ مَا شِئْتَ قُلْتُ الرُّبُعَ قَالَ مَا شِئْتَ فَاِنْ

زمان معین گردانم برای درود فرستادن بر تو پس فرمود بر مقدار یکہ میخواہی گفتم چہاریک از زمان فرمود ہر قدر کہ میخواہی پس اگر

زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكَ قُلْتُ النِّصْفَ قَالَ مَا شِئْتَ فَاِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ

زیادہ کنی اندیع پس آن بہتر ست مرترا گفتم نصف زمان را بگردانم فرمود ہر چہ میخواہی پس اگر زیادہ کنی پس آن بہتر ست

لَّكَ قُلْتُ فَالثُّلُثَيْنِ قَالَ مَا شِئْتَ فَاِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكَ قُلْتُ

مرترا گفتم پس دو ثلث کنم فرمود ہر چہ میخواہی پس اگر زیادہ کنی آن بہتر ست مرترا گفتم

اَجْعَلُ لَكَ صَلٰوتِيْ كُلَّهَا قَالَ اِذًا يُّكْفٰى هَمُّكَ وَيُغْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ رَوَاهُ

میگردانم برای تو زمان دعاے خود را ہمہ فرمود انگاہ کفایت کردہ شود ہمہ مقصود ہاے تو و آمرزیدہ شود ہمہ گناہان تو

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ ترمذی و روایت ست از علے رض گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْبَخِيْلُ الَّذِيْ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بخیل سخت کسیکہ ذکر کردہ شوم من نزد وی پس او درود نفرستد بر من رواہ ترمذی

وَرَوَاهُ أَحْمَدُ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

و رواه احمد از حسین بن علی رض و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِي سَمِعْتُهُ وَمَنْ صَلَّى

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد برمن نزد قبر من می شنوم درود او را و کسیکه درود

عَلَيَّ نَائِيًا أُبْلِغْتُهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

برمن از دور رسانیده شود درود او مرا رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدَةً صَلَّى

بن عمرو رض گفت کسیکه درود بفرستد بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم یکبار درود فرستد

اللهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِينَ صَلَاةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ رُوَيْفِعٍ أَنَّ

خدا تعالی بروی و فرشتگان وی هفتاد بار درود رواه احمد و روایت است از رویفع که

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَقَالَ اللَّهُمَّ أَنْزِلْهُ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستد بر محمد صلی الله علیه وسلم و بگوید خداوندا در آر محمد را

الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي رَوَاهُ أَحْمَدُ

در نشستگاه که نزدیک گردانیده شده نزد تو در روز رستخیز واجب گردد باو شفاعت من رواه احمد

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ إِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ

و روایت است از عمر بن الخطاب رض گفت بدستیکه دعا ایستاده گردانیده شود میان آسمان

وَالْأَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهَا شَيْءٌ حَتَّى تُصَلِّيَ عَلَى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و زمین نمیرود و بالا برده نمیشود از دعوت چیزی تا آنکه درود بفرستی بر پیغمبر خود رواه ترمذی

وَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ

و فرمود صلی الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد برمن درود میفرستند بروی فرشتگان تا وقتیکه آن بنده

يُصَلِّي عَلَيَّ فَلْيُقِلَّ عَبْدٌ ذَلِكَ أَوْ لِيُكْثِرْ أَخْرَجَهُ ابْنُ حِبَّانَ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ

درود میفرستد برمن پس باید که کم کند بنده درود فرستادن یا زیاده کند آن را روایت کرد ابن حبان بسند ضعیف

وَالطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ وَالْإِمَامُ أَحْمَدُ وَسَعِيدُ ابْنُ مَنْصُورٍ

وطبرانی در اوسط بسند حسن وامام احمد وسعید ابن منصور

وَأَبُو نُعَيْمٍ كُلُّهُمْ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ كَذَا فِي مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ شَرْحِ

وابو نعیم همه ایشان از عامر بن ربیعه همچنین است در مطالع مسرات که شرح

دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمُ

دلائل خیرات است وفرمود صلی الله علیه وسلم فاضلترین روزهای شما روز

الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ قُبِضَ وَفِيهِ النَّفْخَةُ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ

جمعه است در وی آفریده شد آدم ودر وی وفات یافت ودر وی نفخه است ودر وی صعقه است

فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ قَالُوا

پس زیاده کنید بر من از درود در روز جمعه پس بدرستیکه درود شما عرض کرده شود بر من گفتند

يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلٰوتُنَا وَقَدْ أَرِمْتَ أَيْ بَلِيتَ أَيْ

یا رسول الله صلی الله علیه وسلم وچطور عرض کرده شود بر تو درود ما حالانکه جسد شما در قبر کهنه شده باشد یعنی

صِرْتَ رَمِيمًا قَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ

خاک شده باشد فرمود بدرستیکه خدا تعالی حرام کرده است بر زمین اینکه بخورد اجساد

الْأَنْبِيَاءِ أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ وَابْنُ

پیغمبران را روایت کرد ابوداود ونسائی وابن ماجه بسندهای صحیحه وابن

حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ مِنْ حَدِيثِ أَوْسِ

حبان وحاکم وگفت این حدیث صحیح است بر شرط بخاری از حدیث اوس

ابْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ مَطَالِعُ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ

ابن اوس ثقفی مطالع است وفرمود صلی الله علیه وسلم کسیکه درود نوشت بر من

فِي كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ اسْمِي فِي ذٰلِكَ الْكِتَابِ

در کتاب همیشه اینست که فرشتگان درود میفرستند بر او تا وقتیکه نام من در آن کتاب باقی باشد

قال البيهقي رواه الطبراني في الاوسط وابو الشيخ في الثواب والمستغفري

گفت بیهقی روایت کرد طبرانی در اوسط و ابو شیخ در ثواب والمستغفری

في الدعوات من حديث ابي هريرة باسناد ضعيف مطالع وقال

در دعوات از حدیث ابی هریره باسناد ضعیف این حدیث در مطالع است و گفت

ابو سلمان الدارانی من اراد ان یسئل حاجته فلیبدء بالصلوة علی

ابو سلمان دارانی کسیکه خواهد که سوال کند حاجت خود را پس باید که زیاده بفرستد درود را بر

النبی صلی الله علیه وسلم ثم لیسئل الله حاجته ولیختم بالصلوة علی النبی

نبی صلی الله علیه وسلم پس سوال کند خدا تعالی حاجت خود را و باید که تمام کند دعا به درود و شریف تر

صلی الله علیه وسلم فان الله یقبل الصلوتین وهو اکرم من ان یدع

بر نبی صلی الله علیه وسلم پس بدرستیکه خدا قبول میکند هر دو درود را و آنخدا بزرگتر است از اینکه ترک کند دعا کرده را

ما بینهما لذا فی دلائل الخیرات وروی عنه صلی الله علیه وسلم

درمیان هر دو درود چنان است در دلائل الخیرات و روایت از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

انه قال من صلی علی یوم الجمعة مائة مرة غفرت له خطیئة

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستد بر من روز جمعه یکصد مرتبه آمرزیده شود برای وی گناه

ثمانین سنة اخرجه الدیلمی عن انس مطالع وفی روایة

هشتاد سال تخریج کرد اینحدیث را دیلمی از انس رض از مطالع نقل کرده شد و در روایت

عبد الرحمن بن عوف قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم جاءنی جبرئیل

عبد الرحمن بن عوف گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد نزد من جبرئیل

علیه السلام وقال یا محمد لا یصلی علیک احد الا صلی علیه سبعون

علیه السلام و گفت ای محمد صلی الله علیه وسلم درود نمیفرستد بر تو کسی یک مگر درود نمیفرستند بروی هفتاد

الف ملک ومن صلیت علیه ملئکة کان من اهل الجنة هکذا ذکره

هزار فرشتگان و کسیکه درود نمیفرستند بروی فرشتگان نمیباشد آن شخص از اهل بهشت همچنین ذکر کرد آنرا

بهذا اللفظ ابن فرحون مطالع وقال صلى الله عليه وسلم اكثر كم

باین الفاظ ابن فرحون از مطالع و فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بیشترین شما

علي صلوة اكثركم ازواجا في الجنة ذكره ابن وداعة بهذا اللفظ

بر من از روے درود بسیار ترین شما از روی ازواج است در جنت ذکر کرد این حدیث را ابن وداعہ باین لفظ

ونقله السخاوي عن صاحب الدر المنتظم مطالع وعنه صلى الله عليه

و نقل کرد این حدیث را سخاوی از صاحب در المنتظم از مطالع و از وے صلے اللہ علیہ

وسلم انه قال من صلى علي صلوة تعظيما لحقي خلق الله عز وجل من ذلك

وسلم مروی است بدرستیکہ فرمود کسیکہ درود فرستد بر من یکبار برائے تعظیم حق من آفریند خدا بزرگ و جلیل ازین

القول ملكا له جناح بالمشرق والآخر بالمغرب ورجلاه مقرونتان

قول یک فرشتہ کہ مر وی را باشد یک بازو در مشرق و دیگر در مغرب و ہر دو پاے او قرار یافتہ

في الارض السابعة السفلى وعنقه ملتوية تحت العرش يقول الله

در زمین ہفتمی تحتانے و گردن وی متصل زیر عرش میگوید خدا تعالے

عز وجل له صل على عبدي كما صلى على نبي صلى الله عليه وسلم

عز و جل مر وی را درود بفرست بر بندۂ من چنانکہ درود فرستادہ است آن بندہ بر پیغامبر من صلے اللہ علیہ وسلم

فهو يصلي عليه الى يوم القيمة الحديث ذكره ابن سبع من وجه

پس آن فرشتہ درود میفرستد بر و تا روز قیامت تا آخر حدیث ذکر کرد این حدیث را ابن سبع من وجہ

ذكر صحابي ولا مخرج وذكره ابن جبير عن انس ولم يعزه ولا

ذکر صحابی و بغیر ذکر صاحب تخریج و ذکر کرد این حدیث را ابن جبیر از انس و نسبت نکرد بطرف او و ہمچنان

ابن وداعة واسنده ابن بشكوال عن انس الا اني لم اجد عنده قوله

ابن وداعہ و باسناد رسانید این حدیث را ابن بشکوال از انس رضی اللہ عنہ مگر این لفظ نیز گفت کہ بدرستیکہ من نیافتہ ام نزد وی

ورجلاه الى تحت العرش مطالع وروى عنه صلى الله عليه وسلم

کہ و رجلاہ تا تحت عرش است از مطالع و روایت است از وی صلے اللہ علیہ وسلم

أنّه قال ليردنّ على الحوض يوم القيمة أقوام ما أعرفهم إلّا بكثرة

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود هر آینه وارد شوند بر حوض کوثر روز رستخیز قومها که نمی شناسم من ایشانرا مگر بسبب زیادتی

الصلوة على ذكره القاضي عياض في الشفاء وعنه صلى الله عليه

درود که بر من فرستاده اند ذکر کرده است قاضی عیاض در کتاب شفا فی حقوق المصطفی و روایت است از آنحضرت صلی الله علیه

وسلم أنّه قال من صلى عليّ مرّة واحدة صلّى الله عليه عشر مرّات ومن

وسلم بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستاد بر من یکبار درود میفرستد خدا تعالی بر وی ده بار و کسیکه

صلّى عليّ عشر مرّات صلّى الله عليه مائة ومن صلّى عليّ مائة صلّ

درود فرستد بر من ده مرتبه درود میفرستد خدا تعالی بر وی صد بار و کسیکه درود فرستد بر من صد بار درود میفرستد

الله عليه الف مرّة ومن صلّى عليّ الف مرّة حرّم الله جسده على النار

بر وی خدا تعالی هزار مرتبه و کسیکه درود فرستد بر من هزار مرتبه حرام گرداند خدا تعالی جسد وی را بر آتش دوزخ

وثبّته بالقول الثابت في الحيوة الدّنيا وفي الآخرة عند المسئلة

و ثابت میدارد وی را بقول ثابت که توحید است در حیات دنیا و در آخرت نزد یک سوال

وادخله الجنّة وجاءت صلوته على تؤد له يوم القيمة على الصّراط

و داخل کند خدا تعالی آن بنده را در بهشت و آید درود وی بر من نور مر وی را روز رستخیز بر پل صراط

مسيرة خمسمائة عام واعطاه الله بكلّ صلوة صلّاها قصرا في

که راه وی پنج صد سال است و میدهد او را خدا تعالی بسبب هر درود که خوانده است آنرا یک محل در

الجنّة قلّ ذلك أو كثر ذكره ابن وداعة كلّه من غير نسبة

بهشت کم کند آن بنده یا زیاده کند ذکر کرد ابن وداعه همه این را بغیر نسبت

وقال صلّى الله عليه وسلّم ما من عبد يصلّي عليّ إلّا خرجت الصلوة

و نسزود صلی الله علیه وسلم نیست هیچ یک بنده که درود میفرستد بر من مگر آنکه بیرون می آید آن درود

مسيرعة من فيه فلا يبقى برّ ولا بحر ولا شرق ولا غرب إلّا وتمرّ

بسرعت از دهن آن بنده پس باقی نمی ماند هیچ یک بیابان و نه دریا و نه شرق و نه غرب مگر اینکه گذر میکند آن درود

بِهٖ وَتَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ صَلٰوةُ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدِ نِ الْمُخْتَارِ خَيْرِ خَلْقِ اللّٰهِ

بدان و میگوید کہ درود فلان بن فلان ام کہ درود فرستادہ بود بر محمد کہ برگزیدہ و بہترین مخلوق خدا اند

فَلَا يَبْقٰى شَيْءٌ اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ وَيُخْلَقُ مِنْ تِلْكَ الصَّلٰوةِ طَائِرٌ لَهٗ

پس باقی نماند ہیچ شے مگر حال آنکہ درود میفرستد بر وے و آفریدہ میشود از ین درود یک طایر کہ باشد مر درود را

سَبْعُوْنَ اَلْفَ جَنَاحٍ فِيْ كُلِّ جَنَاحٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ رِيْشَةٍ فِيْ كُلِّ رِيْشَةٍ

ہفتاد ہزار بازو در ہر بازو ہفتاد ہزار پر در ہر پر

سَبْعُوْنَ اَلْفَ رَاْسٍ فِيْ كُلِّ رَاْسٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ وَجْهٍ فِيْ كُلِّ وَجْهٍ

ہفتاد ہزار سر در ہر سر ہفتاد ہزار روے در ہر روے

سَبْعُوْنَ اَلْفَ فَمٍ فِيْ كُلِّ فَمٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ لِسَانٍ كُلُّ لِسَانٍ يُسَبِّحُ اللّٰهَ

ہفتاد ہزار دہان در ہر دہان ہفتاد ہزار زبان ہر زبان تسبیح میکند خدا ے

تَعَالٰى بِسَبْعِيْنَ اَلْفَ لُغَاتٍ وَيَكْتُبُ اللّٰهُ تَعَالٰى لَهٗ ثَوَابَ ذٰلِكَ كُلِّهٖ هٰكَذَا

تعالے را بہفتاد ہزار لغت و مینویسد خدا تعالے مر وے را ثواب ہمہ ہمچنین است

فِيْ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ هٰذَا لَمْ اَجِدْهُ وَعَنْ

در دلائل الخیرات و گفت صاحب مطالع مسرات این نقل را نیافتم و مروایست از

عَلِيِّ ابْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رض اَنَّهٗ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

علی بن ابی طالب رض بدرستیکہ علی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود میفرستد

عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِائَةَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَعَهٗ نُوْرٌ لَوْ قُسِّمَ ذٰلِكَ النُّوْرُ بَيْنَ

بر من روز جمعہ صد بیاید در روز قیامت خالانکہ ہمراہ او نورے باشد کہ اگر قسمت کردہ شود این نور میان

الْخَلْقِ كُلِّهِمْ لَوَسِعَهُمْ اَخْرَجَهٗ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَفِي الْحِرْزِ الثَّمِيْنِ

مخلوق ہمہ ایشان ہر آینہ گنجایش دارد ایشانرا روایت کرد آنرا ابو نعیم در حلیہ شریف و در حرز ثمین

لِلْحِصْنِ الْحَصِيْنِ مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللّٰهَ فِيْهِ وَلَمْ يُصَلُّوْا

شرح حصن حصین مذکور است نشستند قومی در مجلسے کہ نیاد کردند خدا تعالی را در آن مجلس و درود نفرستند

على نبيهم لا كان عليهم حسرة يوم القيمة وان دخلوا الجنة للثواب

برنبی خود مگر باشد برایشان حسرتے در روز رستخیز اگرچہ کہ داخل شوند در بہشت برای ثواب

رواه ابن حبان واحمد وابو داود والنسائي والحاكم كلهم عن ابي هريرة

رواہ ابن حبان واحمد وابو داود ونسائی وحاکم ہمہ ایشان روایت کردہ اند از ابی ہریرہ

اكثروا علي من الصلوة يوم الجمعة فان صلاتكم معروضة علي رواه

زیادہ بفرستید بر من درود شریف روز جمعہ پس بدرستیکہ درود شما عرض کردہ میشود بر من رواہ

ابو داود والنسائي وابن ماجة وابن حبان كلهم من حديث اوس ابن

ابو داود ونسائی وابن ماجہ وابن حبان ہمہ ایشان از حدیث اوس ابن

اوس الثقفي ما من احد يسلم علي الا رد الله علي روحي حتى

اوس ثقفی نیست ہیچ کسیکہ سلام کند بر من مگر باز گرداند خدا تعالے بر من روح من تا آنکہ

ارد عليه السلام رواه ابو داود عن ابي هريرة ورواه احمد ايضا

رد میکنم بروی سلام را رواہ ابو داود از ابی ہریرہ ورواہ احمد نیز

اولى الناس بي يوم القيمة اكثرهم علي صلوة رواه الترمذي وابن

نزدیکترین مردمان بامن روز قیامت زیادہ فرستندہ تر ایشان بر من رواہ ترمذی وابن

حبان كلاهما عن ابن مسعود البخيل من ذكرت عنده فلم يصل

حبان ہر دو از ابن مسعود رضی بخیل کسیکہ ذکر کردہ شوم من نزد او پس درود نفرستد

علي رواه الترمذي والنسائي عن علي وابن حبان والحاكم عن حسين

بر من روایت کرد ترمذی ونسائی از علے رضی اللہ عنہ وابن حبان وحاکم از حسین

بن علي اكثروا الصلوة علي فانها زكوة لكم رواه ابو يعلى عن

بن علی زیادہ بفرستید درود بر من پس بدرستیکہ درود شما زکوۃ است مر شما را رواہ ابو یعلے از

ابي هريرة اني لقيت جبرئيل فبشرني وقال ان ربك يقول من صلى

ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ کہ من ملاقات کردم جبرئیل را علیہ السلام پس بشارت داد مرا او گفت بدرستیکہ پروردگار تو میگوید

عَلَيْكَ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَمَنْ سَلَّمَ عَلَيْكَ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَسَجَدْتُ لِلّٰهِ

بر تو درود میفرستم بر وی ده بار و کسیکه سلام کند بر تو سلام میفرستم بر وی پس سجده شکر کردم مر خدا تعالی را

شُكْرًا رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَاَحْمَدُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ مَنْ صَلّٰى عَلَى النَّبِيِّ وَاحِدَةً

شکرا رواه حاکم و احمد از عبد الرحمن بن عوف رض کسیکه درود بفرستد بر نبی یکبار

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِيْنَ صَلٰوةً رَوَاهُ اَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

درود میفرستد خدا تعالی بروی و فرشتگان او هفتاد درود رواه احمد از ابن عمر رض

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ كُلُّ دُعَاءٍ مَحْجُوْبٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

گفت علی رضی الله عنه همه دعا ها محجوب است تا آنکه درود فرستی تو بر محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَعَنْ عُمَرَ اَنَّ الدُّعَاءَ

علیه وسلم و بر آل محمد رواه طبرانی در اوسط و مرویست از عمر رض بدرستیکه دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ

موقوف میماند میان آسمان و میان زمین بالا نمیرود از ان دعا چیزی تا آنکه درود فرستی بر نبی خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ اِنْتَهٰى ذِكْرُهُ فِي بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّهُ مَكْتُوْبٌ عَلٰى سَاقِ

رواه ترمذی آخر شد ذکر او در بعض اخبار بدرستیکه نشان او اینست که نوشته است بر ساق

الْعَرْشِ مَنِ اشْتَاقَ اِلٰى رَحْمَتِهٖ وَمَنْ سَاَلَنِيْ اَعْطَيْتُهٗ وَمَنْ تَقَرَّبَ اِلَيَّ

عرش کسیکه مشتاق است بسوی من رحم میکنم او را و کسیکه سوال کند از من میدهم او را و هر که خواهش است بسوی من نزدیک میشوم بوی

بِالصَّلٰوةِ عَلٰى مُحَمَّدٍ غَفَرْتُ لَهٗ ذُنُوْبَهٗ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ ذَكَرَهُ

باو درود فرستادن بر محمد آمرزیدم مر او را گناهان او را اگرچه باشد مانند کف دریا ذکر کرد این حدیث را

ابْنُ سَبُعٍ وَرُوِيَ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ

ابن سبع و روایت کرده شده است از بعض صحابه رضوان الله علیهم اجمعین

اَنَّهٗ قَالَ مَا مِنْ مَجْلِسٍ يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَّا قَامَتْ

بدرستیکه فرمود آنحضرت نیست هیچ مجلسیکه درود فرستاده شود در وی بر محمد صلی الله علیه وسلم مگر آنکه برخیزد

مِنْهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ حَتَّى تَبْلُغَ عَنَانَ السَّمَاءِ فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ هٰذَا مَجْلِسٌ

از ان مجلس بوی خوش تا آنکه میرسد آن بوی ابر را پس میگویند فرشتگان این مجلسی است

صُلِّيَ فِيهِ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِذَا فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ قَالَ الشَّيْخُ

که درود فرستاده شده است در انمجلس محمد صلی اللہ علیہ وسلم همچنین است در دلایل خیرات گفت شیخ

اَبُو جَعْفَرٍ اِبْنُ وَدَاعَةَ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي الْحَدِيثِ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ

ابو جعفر ابن وداعه رحمه اللہ در حدیث که مروی است از بعض صحابه رضی اللہ عنهم که گفت نیست هیچ

مَوْضِعٍ يُذْكَرُ فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُصَلَّى عَلَيْهِ فِيهِ اِلَّا نَمَتْ مِنْهُ

جائی که ذکر کرده شود در آن جا اسم نبی صلی اللہ علیه وسلم و درود فرستاده شود بر او در آن جا مگر میرود از ان جا

رَائِحَةٌ تَخْرِقُ السَّمٰوَاتِ السَّبْعَ حَتَّى تَنْتَهِيَ اِلَى الْعَرْشِ يَجِدُ رِيحَهَا كُلُّ مَنْ

بوی که میشگافد آسمانهای هفت را تا آنکه میرسد تا عرش بر بن می یابد آن بوی را هر آنکس که

خَلَقَ اللّٰهُ فِي الْاَرْضِ اِلَّا الْاِنْسَ وَالْجِنَّ فَاِنَّهُمْ لَوْ وَجَدُوا رِيحَهَا يَشْغَلُ كُلُّ وَاحِدٍ

آفریده است خدا تعالی در زمین مگر دو گروه انسان و پریان بدرستیکه ایشان اگر می یافتند بوی آن را هر آینه باز میماند هر یک

مِنْهُمْ بِلَذَّتِهَا عَنْ مَعِيشَتِهِ وَلَا يَجِدُ تِلْكَ الرَّائِحَةَ مَلَكٌ وَلَا خَلْقٌ مِنْ

از ایشان بسبب لذت آن از معیشت خود و نمی یابد این بوی خوش را هیچ فرشته و نه هیچ مخلوق از

خَلْقِ اللّٰهِ تَعَالَى اِلَّا اسْتَغْفَرَ لِاَهْلِ الْمَجْلِسِ وَيُكْتَبُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ حَسَنَاتٌ

مخلوق خدا تعالے که مغفرت میخواهد برای اهل مجلس نوشته میشود برای ایشان بشمار ایشان نیکی ها

وَتُرْفَعُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ دَرَجَاتٌ سَوَاءٌ كَانَ فِي الْمَجْلِسِ وَاحِدٌ اَوْ مِائَةُ اَلْفٍ

و بلند کرده میشود برای ایشان بشمار ایشان پایه ها برابر است که باشند در مجلس نود احد یا صد هزار

يَاْخُذُ مِنَ الْاَجْرِ هٰذَا الْعَدَدَ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَجَلُّ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ

میگیرد از ثواب بقدر شمار آنچه نزد خداست از نیکی بهتر و آزاد عطای کثیر است در مطالع

ذُكِرَ فِي بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ اَوِ الْاَمَةَ الْمُؤْمِنَةَ اِذَا بَدَاَ

ذکر کرده شده در بعض اخبار بدرستیکه بنده مومن یا زن مومنه چون شروع میکند

الصلوة على محمد صلى الله عليه وسلم فتحت له ابواب السماء

درود فرستادن بر محمد صلی الله علیه وسلم گشاده شود مر وی را بابهای آسمان

والستر ارقات حتى الى العرش فلا يبقى ملك في السموات الا صلى عل

و پرده ها تا عرش پس باقی نماند هیچ فرشته در آسمانها مگر درود فرستد بر

محمد صلى الله عليه وسلم وليستغفرون لذلك العبد او الامة ما شاء

محمد صلی الله علیه وسلم و مغفرت بخواهند مر این مرد یا زن را آنقدر که خواسته است

الله كذا في الدلائل وعن جابر ابن عبد الله رض قال قال رسول الله

خدا یتعالی چنین است در دلائل و از جابر بن عبد الله رض مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم من صلى علي في كل يوم مائة مرة قضيت

صلی الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد بر من در هر روز صد مرتبه روا کرده شود

له مائة حاجة منها ثلثون للدنيا وسائرها للاخرة اخرجه

مر وی را صد حاجت از ان صد حاجت دنیا وی و باقی شان اخروی باشد روایت کرد این حدیث را

المستغفري كذا في المطالع وعن بعض الصالحين انه

مستغفری در مطالع است چنین و از بعض صالحین مردی است که بدرستیکه

قال كان لي جار نساخ فمات فرايته في المنام فقلت له ما فعل

گفت که بود مرا همسایه نساخ کتاب پس مرد آن پس دیدم من او را در خواب پس گفتم مر او را چه معامله کرد

الله بك فقال غفر لي فقلت له فبم ذلك فقال كنت اذا كتبت

خدا با تو پس گفت آمرزید مرا پس گفتم مر او را پس بچه چیز حاصل شد این آمرزش پس گفت بود مر من فیکه مینوشتم

اسم محمد صلى الله عليه وسلم في كتب صليت عليه فاعطاني ربي

اسم مبارک محمد صلی الله علیه وسلم در کتابی درود میفرستادم بآنحضرت پس داد مرا پروردگار من

ما لا عين رات ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر كذا

انچه نه چشمی دیده است و نه گوشی شنیده است و نه خطور کرده است بر دل کسی بشر چنین است

فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ الْمُرَادُ بِهٰذَا الْبَعْضِ هُنَا عُبَيْدُ اللّٰهِ

در دلائل خیرات گفت صاحب مطالع مراد باین بعض در اینجا عبید اللہ

بِالتَّصْغِيرِ ابْنُ عُمَرَ وَالْقَوَارِيرِيُّ بِفَتْحِ الْقَافِ رَحِمَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَقَالَ

بصیغہ تصغیر ابن عمر قواریری ہست بفتح قاف رحمہ کناد خدا تعالے اورا و نیز گفت

أَيْضًا وَحِكَايَتُهُ هٰذِهِ ذَكَرَهَا غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْهُمُ ابْنُ سَبُعٍ وَابْنُ بَشْكُوَالَ

حکایت ابن کاتب کہ اینست ذکر کردہ اند غیر یک از ایشان کسان بعض از ایشان ابن سبع و ابن بشکوال

وَجَبِرُ وَابْنُ وَدَاعَةَ وَابْنُ الْفَاكِهَانِيِّ وَقِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وجبر و ابن وداعہ و ابن فاکہانی ہست و گفتہ شد مر رسول صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَرَأَيْتَ صَلٰوةَ الْمُصَلِّينَ عَلَيْكَ مِمَّنْ غَابَ عَنْكَ وَمَنْ يَأْتِي

وسلم را چہ بینی ہا نہند درحق فرستندگان درود بر تو از ان کسان کہ غایب اند از تو و درحق انکسانکہ می آیند

بَعْدَكَ مَا حَالُهُمَا عِنْدَكَ فَقَالَ أَسْمَعُ صَلٰوةَ أَهْلِ مَحَبَّتِي وَأَعْرِفُهُمْ

بعد تو چہ مرتبہ دارند نزد تو این ہر دو پس فرمود میشنوم درود اہل محبت من و میشناسم ایشان را

وَتُعْرَضُ عَلَيَّ صَلٰوةُ غَيْرِهِمْ عَرْضًا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ

و عرض کردہ شود بر من درود غیر ایشان نوع عرض کردنی چنین ہست در دلائل و گفت صاحب مطالع

لَا أَعْرِفُهُ وَلَهُ أَجْلَدُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ ارْتَقَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نمیشناسم من مر او را و نیافتم آنرا و از انس مروبست کہ گفت برمنبر آمد پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ ارْتَقَى ثَانِيَةً فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ

علیہ وسلم پس گفت امین پس برمنبر بالا رفت دوبارہ پس گفت آنحضرت امین پس

ارْتَقَى ثَالِثَةً فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ اسْتَوٰى فَقَالَ آمِينَ فَقَالَ أَصْحَابُهُ

سوم بار برمنبر آمد پس فرمود امین پس بر بالا برشد برمنبر پس فرمود امین پس گفت یاران آنحضرت

مَا سَمِعْنَا مِنْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ أَتَانِي جِبْرَئِيلُ فَقَالَ لِي مُحَمَّدٌ

چہ چیز گوئی ما نمی گردانیدہ ایم پیغامبر خدا پس فرمود آمد مرا جبرئیل علیہ السلام پس گفت مرا ای محمد

رَغِمَ أَنْفُ امْرِئٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَقُلْتُ آمِينَ وَقَالَ

خوار باد آن مرد که تو ذکر کرده شدی نزد وی پس درود نفرستاد بر تو پس گفتم آمین و گفت

رَغِمَ أَنْفُ امْرِئٍ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ أَوْ أَحَدَهُمَا فَلَمْ يَدْخُلَا الْجَنَّةَ فَقُلْتُ

خوار باد مرد یکه یافت والدین را یا یکی از ان ها پس داخل نکردند آنها وی را بهشت پس گفتم

آمِينَ وَقَالَ رَغِمَ أَنْفُ امْرِئٍ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ

آمین و گفت خوار باد امرد یکه یافت ماه رمضان مبارک پس آمرزیده نشود مرو سے را

فَقُلْتُ آمِينَ ابْنُ النَّجَّارِ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

پس گفتم آمین دانید که ابن نجار در جمع الجوامع

بَابُ الذِّكْرِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ

این باب در فضیلت ذکر بعد نماز است

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی هریره گفت بدرستیکه فقراء مهاجرین آمدند پیش پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا قَدْ ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلٰى وَالنَّعِيمِ

الله علیه وسلم پس گفتند بتحقیق بردند خداوندان اموال بسیار بایهاے بلند و نعمت

الْمُقِيمِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا

باینده را پس فرمود و چیست این سخن گفتند اینکه نماز میگذارند انیشان چنانکه نماز میگذاریم ما و روزه میدارند چنانکه

نَصُومُ وَيَتَصَدَّقُونَ وَلَا نَتَصَدَّقُ وَيُعْتِقُونَ وَلَا نُعْتِقُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روزه میداریم ما و صدقه میدهند انیشان و صدقه نمیدهیم و بنده آزاد میکنند انیشان آزاد نمیکنیم پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفَلَا أُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ

صلی الله علیه وسلم آیا نیاموزم شما را عملے که دریابید بسبب آن عمل فضل کسانے را که پیشی کردند

وَتَسْبِقُونَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلَا يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلَّا مَنْ صَنَعَ

و پیشی کنید بسبب آن عمل کسانے را که بعد از شما باشند و نباشد هیچ یکی از افضل از شما مگر کسی که کند مانند انچه

مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ تُسَبِّحُونَ وَتُكَبِّرُونَ وَ

مانند آن عملی که شما کنید گفتند آری یا رسول خدا تعلیم کن ما را فرمود تسبیح کنید و تکبیر گویید و

تَحْمَدُونَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَثَلٰثِينَ مَرَّةً قَالَ اَبُو صَالِحٍ فَرَجَعَ فُقَرَاءُ

تحمد خوانید پس هر نماز سی و سه بار گفت ابو صالح راوی پس باز گشتند فقرا از

الْمُهَاجِرِينَ اِلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا سَمِعَ اِخْوَانُنَا

مهاجرین بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتند که شنیدند برادران ما

اَهْلُ الْاَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا فَفَعَلُوا مِثْلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که ما را دارندگی مال آنچه کردیم ما پس کردند مانند آن پس فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَيْسَ قَوْلُ

وسلم این افزونی اعنیا بر شما فضل خدا است که میدهد فضل خود را هر که میخواهد متفق علیه و نیست قول

اَبِي صَالِحٍ اِلٰى اٰخِرِهِ اِلَّا عِنْدَ مُسْلِمٍ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ

ابی صالح تا آخر مگر نزد مسلم و مروی است از کعب ابن عجره گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَقِّبَاتٌ لَا يَخِيبُ قَائِلُهُنَّ اَوْ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کلماتی که بعضے عقب بعضے آینده اند زیان نمیبیند گوینده آن کلمات یا

فَاعِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ مَكْتُوبَةٍ ثَلٰثٌ وَثَلٰثُونَ تَسْبِيحَةً وَثَلٰثٌ

عمل کننده آن در پس هر نماز فریضه سی و سه بار سبحان اللہ گفتن و سی و

وَثَلٰثُونَ تَحْمِيدَةً وَاَرْبَعٌ وَثَلٰثُونَ تَكْبِيرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

سه بار الحمد للہ گفتن و سی و چهار بار اللہ اکبر گفتن رواه مسلم و مروی است از

اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که گوید سبحان اللہ

فِي دُبُرِ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَثَلٰثِينَ وَحَمِدَ اللّٰهَ ثَلٰثًا وَثَلٰثِينَ وَكَبَّرَ

در پس نماز سی و سه بار و الحمد للہ بگوید سی و سه بار و اللہ اکبر بگوید

طِيبِ الرِّيحِ فَيَقُولُ أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُرُّكَ هٰذَا يَوْمُكَ

خوشبوئی پس میگوید آمزد که مژده باد ترا بانچه شاد مان گرداند ترا این روز نست

الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ فَيَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ

که وعده کرده میشدی تو پس میگوید مرده مر آمزد را که چه کسی تو پس روی تو روی کامل و حسن است و جمال

يَجِيءُ بِالْخَيْرِ فَيَقُولُ أَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحُ فَيَقُولُ رَبِّ أَقِمِ

که می آرد نیکی را پس میگوید مر آمزد که من عمل نیک تو ام پس می گوید ای پروردگار بر پا کن

السَّاعَةَ أَقِمِ السَّاعَةَ حَتَّى أَرْجِعَ إِلَى أَهْلِي وَمَالِي قَالَ

قیامت که کنایه ست از احیا تا آنکه باز بر گردم بسوی اهل خانه خود و بسوی مال خود فرمود آنحضرت ؐ

وَإِنَّ الْعَبْدَ الْكَافِرَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِنَ الدُّنْيَا

بدرستیکه بنده کافر وقتی که می باشد در بریدگی از دنیا

وَإِقْبَالٍ مِنَ الْآخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مِنَ السَّمَاءِ مَلَائِكَةٌ سُودُ

و روی آوردن از آخرت فرود می آیند بسوی وی از آسمان فرشتگان سیاه

الْوُجُوهِ وَمَعَهُمُ الْمُسُوحُ وَيَجْلِسُونَ مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

روی و با ایشان پلاسها است می نشینند از میت تا آنجا که نظر کار می کند

ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتَّى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَيَقُولُ

بسوی می آید ملک الموت تا آنکه می نشیند نزد سر او پس می گوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ اخْرُجِي إِلَى سَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ قَالَ

ای جان خبیث بیرون آی بسوی خشم و ناخوشنودی از خدا فرمود آنحضرت ؐ

فَتَفَرَّقُ فِي جَسَدِهِ فَيَنْتَزِعُهَا كَمَا يُنْتَزَعُ السَّفُّودُ مِنَ

پس پریشان می شود روح در جسد کافر پس میکشد آنروح را ملک الموت چنانکه کشیده میشود سیخ گرم از

الصُّوفِ الْمَبْلُولِ فَيَأْخُذُهَا فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا

پشم تر پس میگیرد ملک الموت آنروح را پس چون میگیرد ملک الموت آنروح را نمیگذارند فرشتگان آنروح را

فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتّٰى يَجْعَلُوهَا فِي تِلْكَ الْمُسُوحِ

در دست او چشم زدنی تا آنکه می گیرند فرشتگان آن روح را و در این مسوح

وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنْتَنِ رِيحٍ جِيفَةٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ

و بیرون می آید از آن روح مانند بدبوی ترین مردار که یافته می شود بر روی

الْأَرْضِ فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِنَ

زمین پس بالا می برند فرشتگان او را پس نمی گذرند فرشتگان با او بر جماعتی از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الْخَبِيثُ فَيَقُولُونَ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح خبیث پس میگویند فرشتگان همراهیان که

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانَ يُسَمّٰى بِهَا فِي

فلان بن فلان است میخوانند آنرا به بدترین نامهای که میخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتّٰى يُنْتَهٰى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُسْتَفْتَحُ لَهُ

دنیا تا بنزدیک آنکه میرسند با وی تا آسمان دنیا پس طلب کرده شود گشادن میکنند برای او

فَلَا يُفْتَحُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس گشاده نمی شود در برای او پس خواند پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى

گشاده نمی شود برای کافران درهای آسمان و در نمی آیند کافران در بهشت تا آنکه

يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ فَيَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

در آید شتر بآن ضخامته در سوراخ سوزن پس میگوید حق تعالی بزرگ و بلند

اكْتُبُوا كِتَابَهُ فِي سِجِّينٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلٰى فَتُطْرَحُ

بنویسید نامه او را در سجین که نام جائیست در تحت زمین پائین ترین پس انداخته می شود

رُوحُهُ طَرْحًا ثُمَّ قَرَأَ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ

مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ

از آسمان پس میربایند او را پرندگان یا می اندازد او را باد در جائے

سَحِيقٍ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ

دور پس عود کرده میشود روح او در تن او و می آید او را دو فرشته پس می نشانند او را

فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید کا فرباه باه که کلمه تحسر و تحیرست نمی دانم پس میگویند فرشتگان

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي

مر او را چیست حال این مردیکه برانگیخته شده است در شما پس میگوید کا فرباه باه در نیافتم کیست او

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ كَذَبَ فَأَفْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ

پس ندا کند ندا کننده از آسمان که دروغ گفت پس فرشے گردانید برا و ی از آتش

وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا

و بگشاید برا ی او در بسوے آتش پس می آید ویرا از حرارت دوزخ و باد گرم از آتش

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ وَيَأْتِيهِ

و تنگ گردانیده شود بر کافر قبر او تا آنکه درهم شکنند در و استخوانهائ پهلوی او را و می آید او را

رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُنْتِنُ الرِّيحِ فَيَقُولُ

مرد بد شکل و بد جامه گنده بوے پس میگوید او را مرد

أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ

مژده باد ترا بآنچه که غمگین گرداند ترا این روز تو آنست که وعده کرده میشدی تو

فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ [illegible] جِئُ بِالشَّرِّ فَيَقُولُ

پس میگوید بیت کافر که کیستی تو پس روے تو روے کاملی است در زشت روے که میآرد روے تو شر را پس میگوید او را مرد

أَنَا عَمَلُكَ الْخَبِيثُ فَيَقُولُ رَبِّ لَا تُقِمِ السَّاعَةَ وَفِي رِوَايَةٍ

نحوه وزاد فيه اذا خرج روحه صلى عليه كل ملك بين

مانند انچه که ذکر شده است وزیاده کرد در وی که چون بیرون آید جان مومن از روی میفرستند بروی هر فرشته که

السماء والارض وكل ملك في السماء وفتحت ابواب السماء

آسمان وزمین است وهر فرشته که در آسمان است وگشاده شود برای وی درهای آسمان

ليس من اهل باب الا وهم يدعون الله ان يعرج بروحه

نیست هیچ جماعة از اهل هیچ دری از دریهای آسمان مگر انکه ایشان میخواهند خدای را ودعا میکنند که برده شود روح او

من قبلهم وتنزع نفسه يعني الكافر مع العروق

از جانب ایشان وکشیده میشود جان وی یعنی جان کافر با گیاهای او

فيلعنه كل ملك بين السماء والارض وكل ملك في

پس لعنت میکند او را هر فرشته که میان آسمان وزمین است وهر فرشته که در میان

السماء وتغلق ابواب السماء ليس من اهل باب الا وهم

آسمان است وبسته می شود درهای آسمان نیستند از اهل هر در مگر انکه ایشان

يدعون الله ان لا يعرج روحه من قبلهم رواه احمد

میخوانند خدای را ودعا میکنند که نبرده شود روح او از جانب ایشان رواه احمد

وعن عبد الرحمن بن كعب عن ابيه قال لما حضرت

در روایت است از عبد الرحمن بن کعب از پدر خود گفت هرگاه که حاضر شد

كعبا الوفاة اتته ام بشر بنت البراء بن معرور

کعب را وفات آمد او را ام بشر بنت براء بن معرور

فقالت يا ابا عبد الرحمن ان لقيت فلانا فاقرأ عليه

پس گفت ای ابا عبد الرحمن اگر ملاقات کنی فلان را پس بخوان بروی

مني السلام فقال غفر الله لك يا ام بشر نحن اشغل

از جانب من سلام پس گفت کعب بن مالک بیامرزد ترا خدای ای مام بشر ما مشغول تریم

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم سبعة

واز ابی هریره روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هفت قوم اند از قوم

يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله إمام عادل وشاب نشأ في عبادة

که بسیار ایشانرا خدای تعالی در پناه خود در روزیکه نیست سیچ پناهی مگر پناه وی یکی پادشاهان دوم جوانیکه نشو نما یافته در پرستش

الله ورجل قلبه معلق بالمسجد إذا خرج منه حتى يعود إليه

خدای سوم مردیکه دلش متعلق است بمسجدی که بیرون آید از آن تا آنکه بازگردد بسوی مسجد

ورجلان تحابا في الله اجتمعا عليه وتفرقا عليه ورجل ذكر الله

و چهارم هر یکی از دو مرد که دوستدارند یکدیگر را از جهة خدا فراهم آیند بر محبت خدا و جدا شوند بر محبت خدا و آنهم مردیکه یاد کرد خدا را

خاليا ففاضت عيناه ورجل دعته امرأة ذات حسب وجمال

تنها پس اشک بخیزد هر دو چشم او و ششم مردیکه خواند او را زنی صاحب جاه و جمال

فقال إني أخاف الله ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم

پس گفت امر دیدرستیکه من میترسم خدا را و ششم مردیکه صدقه کرد پنهان پس پنهان کرد صدقه را تا آنکه نداند

شماله ما تنفق يمينه متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى

چپ او آنچه بخشد راست او متفق علیه و از وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم صلوة الرجل في الجماعة تضعف على صلوته في

الله علیه وسلم نماز مرد بجماعت بیفزاید بر نماز او در مسجد بتنها بیست درجه و نماز او در بازار

بيته وفي سوقه خمسا وعشرين ضعفا وذلك أنه إذا توضأ

خانه خود و در بازار خود پنج و بیست درجه و آن تضعیف نماز بآنست که چون وضو کند

فأحسن الوضوء ثم خرج إلى المسجد لا يخرجه إلا الصلوة لم يخط

پس نیک کند وضو را پس بیرون آید بسوی مسجد و حال آنکه بیرون نمی آرد او را مگر نماز نمیرود

خطوة إلا رفعت له بها درجة وحط عنه بها خطيئة فإذا صلى

هیچ گامی مگر بلند گردانند بسبب او درجه را و فرو گذارند از وی بسبب او گناهی پس چون نماز کند

لَمْ تَزَلِ الْمَلٰئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اَللّٰهُمَّ

همیشه اند فرشتگان که در وی منتظر نشسته بر وی تا آنگه نشسته است وی در جای نماز خود باین صفت که خداوندا درود فرست بر وی خداوندا

ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ اَحَدُكُمْ فِي صَلٰوةٍ مَا يَنْتَظِرُ الصَّلٰوةَ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ اِذَا

رحمت کن او را همیشه است آن شما در نماز تا آنگه انتظار میکند نماز را و در روایتی اینچنین آمده است که گفت آنحضرت چون

دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَتِ الصَّلٰوةُ تَحْبِسُهُ وَزَادَ فِي دُعَاءِ الْمَلٰئِكَةِ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ

درآمد مسجد را در حالیکه تحقیق باشد نماز که منع کند او را از بیرون آمدن و زیاده کرده است در روایتی در دعای فرشتگان این عبارت را خداوندا بیامرز

لَهُ اَللّٰهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ مَا لَمْ يُؤْذِ فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مر او را خداوندا رجوع کن بر رحمت بر وی مادام که نرنجاند در مسجد هیچ مسلمانی را مادام که حدث نکند در مسجد متفق علیه است

وَعَنْ اَبِي اُسَيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی اسید ... فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلِ اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِي اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاِذَا خَرَجَ

چون درآید یکی از شما مسجد را پس باید که بگوید خداوندا بگشای برای من درهای رحمت خود و چون برآید از مسجد

فَلْيَقُلِ اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي قَتَادَةَ

پس باید که بگوید خداوندا من سوال میکنم ترا از فضل تو رواه مسلم و در روایت است از ابی قتاده رض

اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ

بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود چون درآید یکی از شما مسجد را

فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ اَنْ يَجْلِسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ ابْنِ

پس باید که بگذارد دو رکعت پیش از انکه بنشیند متفق علیه و از معاویه ابن

قُرَّةَ عَنْ اَبِيهِ اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ هَاتَيْنِ

قره مرویست از پدر خود که بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم نهی کرد از خوردن این

الشَّجَرَتَيْنِ يَعْنِي الْبَصَلَ وَالثُّوْمَ وَقَالَ مَنْ اَكَلَهُمَا فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا

دو درخت یعنی پیاز و سیر و فرمود آنحضرت کسیکه بخورد این دو درخت را پس نزدیک نشود مسجد ما را

وقال إن كنتم لا بد آكليهما فاميثوهما بالنار رواه ابو داود وعن
وگفت اگر هستید شما که ناچار خورندگان این دو درخت را پس بمیرانید دو در گنید بوی ایشان را بگتن رواه ابو داود و مروی است از
جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من اكل من هذه الشجرة
جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه بخورد این درخت را که شبوی پیاز یا سیر را
المنتنة فلا يقربن مسجدنا فإن الملئكة تتاذى مما يتاذى منه
پس باید که نزدیک نشود و نیاید مسجد ما را زیرا که فرشتگان از ان رنج میکشند از انچه رنج میکشند ادمی
الإنس متفق عليه وعن عائشة قالت امر رسول الله صلى الله
الوسیان متفق علیه است و مروی است از عائشه رض گفت امر کرد پیغمبر خدا صلے الله
عليه وسلم ببناء المساجد في الدور وان تنظف وتطيب رواه ابو داود
علیه وسلم به بنا کردن مسجد در سرایها و محلها را و امر کرد که پاکیزه داشته شوند مسجدها و خوشبو کرده شوند رواه ابو داود
والترمذي الى المحلات وابن ماجة وعنه قال قال رسول الله صلى الله
و ترمذی مراد داشته است از دو محلات را و ابن ماجه از وی مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله
عليه وسلم عرضت علي اجور امتي حتى القذاة يخرجها الرجل من
علیه وسلم عرض کرده شد بر من عملهای امت من که بران ثواب میابند تا انگشت خاشاک را که بیرون می آرد او را مرد
المسجد وعرضت علي ذنوب امتي فلم ار ذنبا اعظم من سورة من
مسجد عرض کرده شد بر من گناهان امت من پس ندیدم بزرگتر از گناهان بزرگتر از فراموش کردن سوره از
القرآن او اية اوتيها رجل ثم نسيها رواه الترمذي وابو داود وعن
قرآن یا ایتی که داده شده آن سوره را آن ایته مرد پس فراموش کرد او را رواه ترمذی و ابو داود واز
بريدة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم بشر المشائين في الظلم
بریده رض مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بشارت دهید مروندگان را در تاریکیها
الى المساجد بالنور التام يوم القيمة رواه الترمذي وابو داود
بسجد بروشنی تام در روز رستخیز رواه ترمذی و ابو داود

وابن ماجة عن سهل بن سعد وانس وعن ابي سعيد الخدري رضي الله

وابن ماجه از سهل ابن سعد وانس رضه وازابی سعید خدری مرویست رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا رايتم الرجل يتعاهد المسجد

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون به بینید مرد را که عهده برائی مسجد میکند

فاشهدوا له بالايمان فان الله يقول عز وجل انما يعمر مساجد الله من

پس گواهی دهید حکم کنید مراورا بایمان زیرا که خدا تعالی میفرماید معمور نمیدارد مسجدهای خدرا مگر کسیکه

امن بالله واليوم الاخر رواه الترمذي وابن ماجة والدارمي وعن

ایمان آورده است بخدا و روز قیامت رواه ترمذی وابن ماجه والدارمی ودرروایت است

ابي امامة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من خرج من

از ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه بیرون آید از

بيته متطهرا الى صلوة مكتوبة فاجره كاجر الحاج المحرم

خانه خود باوضو بسوی نماز فرض پس اجر او همچو اجر کسیکه حج برآینده است احرام بسته

ومن خرج الى تسبيح الضحى لا ينصبه الا اياه فاجره كاجر المعتمر

وکسیکه بیرون آید بسوی نماز چاشت نه درآرد او را مگر تسبیح ضحی پس اجر او همچو اجر کسیکه عمره می آرد

وصلوة على اثر الصلوة لا لغو بينهما كتب في عليين رواه احمد

ونماز بر نماز دیگر که نیست کلامی بیهوده درمیان هر دو علیین که نوشته شود در اعلی مرتبه رواه احمد

وابو داود وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

وابو داود واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اذا مررتم برياض الجنة فارتعوا قيل يا رسول الله صلى الله عليه

وقتیکه بگذرید شما به باغهای بهشت پس بچرید گفته شد ای پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم وما رياض الجنة قال المساجد قيل وما الرتع يا رسول الله

وسلم وچیست ریاض الجنة فرمود مساجد گفته شد وچیست چریدن ای پیغمبر خدا

هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ هَاهْ

هاه هاه نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند مرا و را چیست دین تو پس میگوید هاه

هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ

هاه نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است در شما

فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ

پس میگوید هاه هاه نمی دانم و درنمی یابم پس آواز میدهد آوازدهنده از آسمان که

كَذَبَ فَافْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوا لَهُ

دروغ گفت این کافر پس بگسترانید فرشی برای وی از آتش و بپوشانید او را از پوششهای دوزخ و بگشایید برای او

بَابًا إِلَى النَّارِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا قَالَ

دری بسوی دوزخ فرمود آنحضرت پس می آید او را از گرمی و تاب آتش و باد گرم آن گفت آنحضرت

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ ثُمَّ

و تنگ کرده میشود بر کافر گور او تا آنکه مختلف و متبدل گردد در قبر وی استخوان های او پستر

يُقَيَّضُ لَهُ أَعْمَى وَأَصَمُّ مَعَهُ مِرْزَبَةٌ مِنْ حَدِيدٍ

مسلط گردانیده میشود بر وی کوری و کر که نمی شنود و گوش نمی نهد بقر یاد او یا وی گلوخ کوب است از آهن

لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا فَيَضْرِبُهُ بِهَا ضَرْبَةً

اگر زده شود بر کوهی هر آئینه میگردد خاک پس میزند او را بآن زدنی

يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيرُ

بشنود آواز آن را هر چه در میان مشرق و مغرب است مگر جن و انس پس میگردد کافر

تُرَابًا ثُمَّ يُعَادُ فِيهِ الرُّوحُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

خاک پستر باز آورده میشود روح در بدن او رواه احمد و ابو داؤد و روایت است

عُثْمَانَ رض أَنَّهُ كَانَ إِذَا وَقَفَ عَلَى قَبْرٍ بَكَى حَتَّى يَبُلَّ لِحْيَتَهُ

از عثمان رض بدرستیکه بود وی رض چون می ایستاد بر سر گوری میگریست تا آنکه تر میساخت ریش خود را

فَقِيلَ لَهُ تَذَكَّرِ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هٰذَا

پس گفته شود او را که ذکر میکنی بهشت را و دوزخ را پس نمیگریی و گریه میکنی ازین یعنی از استادن بر قبر

فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْقَبْرَ

پس گفت بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه قبر

أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ

نخستین منزلیست از منزل های آخرت پس اگر کسے برست از عذاب قبر پس هر چیز که پس از وست از منزلها

أَيْسَرُ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ وَقَالَ

آسان تر است و اگر نرست از عذاب قبر پس آنچه بعد از وست سخت تر است ازان و گفت علیه السلام

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم ندیده ام هیچ نظرگاه هرگز زشت

إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

مگر آنکه گور زشت تر است ازان رواه ترمذی وابن ماجه وروایت است از

أَبِي سَعِيدٍ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلَّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

علیه وسلم هر آئینه گماشته می شود بر کافر در گور او نود و نه

تِنِّينًا تَنْهَسُهُ وَتَلْدَغُهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ لَوْ أَنَّ تِنِّينًا

اژدها میگزد کافر را و میگزد اورا تا آنکه برپا میشود قیامت اگر اژدهاے

مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ خَضِرًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

ازان دم زند در زمین نمی روياند زمین هیچ سبزرا رواه الدارمی

وَالتِّرْمِذِيُّ نَحْوَهُ وَقَالَ سَبْعُونَ بَدَلَ تِسْعَةٍ وَتِسْعُونَ

والترمذی مانند وے و گفت هفتاد بجاے نود و نه

وعن جابر رض قال خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از جابر رض گفت بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم الى سعد بن معاذ حين توفي فلما صلى عليه

وسلم بسوے سعد بن معاذ رض ہنگامی کہ وفات یافت پس ہر گاہ کہ نماز گذاردہ شد

رسول الله صلى الله عليه وسلم ووضع في قبره وسوي

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہادہ شد معاذ در قبرش و برابر کردہ شد خاک

عليه سبح رسول الله صلى الله عليه وسلم فسبحنا طويلا

بر وے تسبیح کرد پیغامبر خدا و گفت سبحان اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس تسبیح کردیم ما نیز تسبیح دراز

ثم كبر فكبرنا فقيل يا رسول الله لم سبحت ثم

پستر تکبیر گفت پس تکبیر گفتیم ما پس گفتہ شد ای پیغمبر خدا برائے چہ تسبیح کردی پستر

كبرت قال لقد تضايق على هذا العبد الصالح قبره

تکبیر بر آوردی فرمود آنحضرت بتحقیق تنگ گردید بر این بندۂ نیک قبر وے رحمتے

حتى فرجه الله تعالى عنه رواه احمد وعن ابن عمر

تا آنکہ کشاد وے بیرون آورد او را خدا تعالے از ان و شنوانی رواہ احمد و در روایت است از ابن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم هذا الذي تحرك

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حق سعد بن معاذ این آن کسے است کہ بجنبید

له العرش وفتحت له ابواب السماء وشهده سبعون

بجہت وے عرش و کشادہ شد برائے وی درہائے آسمان بجہت نزول رحمت و حاضر گردید او را ہفتاد

الفا من الملئكة لقد ضم ضمة ثم فرج عنه رواه الترمذي

ہزار فرشتہ بتحقیق تنگ کردہ شد تنگ کردنی سخت پستر آسان کردہ شد از وے رواہ ترمذی

وعن جابر رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

و روایت است از جابر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا

چون در آورده میشود مرده در گور متمثل کرده می شود و نموده میشود مرا ورا آفتاب چنانکه در وقت غروب

فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

پس نشیند میت در حالیکه میمالد هر دو چشم خود را و میگوید بگذارید مرا که نماز شام بگذارم رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ فَيُجْلَسُ الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ

گفت بدرستیکه میت میرود بسوے قبر پس می نشیند مرد در گورش در حالیکه

غَيْرَ فَزِعٍ وَلَا مَشْغُوبٍ ثُمَّ يُقَالُ فِيمَ كُنْتَ فَيَقُولُ كُنْتُ

ترسنده نیست و غیر مفتون پس گفته می شود که در چه دین و ملت بوده تو پس میگوید بمرده که بودم من

فِي الْإِسْلَامِ فَيُقَالُ مَا هٰذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

در دین اسلام پس گفته می شود که چیست صفت این مرد پس میگوید میت که وے محمد فرستاده خدا است

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللهِ فَصَدَّقْنَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم که آورد ما را معجزات ظاهر و باهر از نزد خدا پس تصدیق کردیم ما او را

فَيُقَالُ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ اللهَ فَيَقُولُ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى

پس گفته می شود او را آیا دیده تو خدا را پس میگوید که نمیرسد و نمی سزد مر یکے را که به بیند

اللهَ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا

خدا را پس کشاده می شود مر او را شگافے بجانب آتش دوزخ پس نگاه میکند بجانب آتش که می شکند و پامال

بَعْضًا فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللهُ ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ

بعضے و بعض را پس گفته می شود مر او را که بنگر بجانب چیزیکه نگاه داشته است ترا خدا پس کشاده میشود مر او را شگافے

قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا فَيُقَالُ لَهُ هٰذَا

بجانب بهشت پس نگاه میکند بجانب خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته می شود مر او را این

إِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ

وچون خواهی فتنه در قومی پس میران مرا پیش از انکه گرفتار فتنه شوم وسوال میکنم از تو دوستی ترا و دوست

مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

کسیرا که دوست دارد ترا و دوستی کاریکه مرا قریب گرداند بسوی دوستی تو پس فرمود پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا حَقٌّ فَادْرُسُوهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

الله علیه وسلم انواقعه که دیدم حق است پس بخوانید ازا پستر تعلیم کنید ازا رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمٰعِيلَ

وترمذی وگفت که این حدیث حسن صحیح است وپرسیدم محمد بن اسمعیل

عَنْ هٰذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ

یعنی بخاری ازین حدیث که چه حال دارد پس گفت که این حدیث صحیح است

بَابُ فَضِيلَةِ الْجَمَاعَةِ

باب در فضیلت نماز با جماعت

وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرّٰكِعِينَ

وبرپا دارید نماز را وبدهید زکوة را ورکوع کنید همراه رکوع کنندگان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ

مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم نماز یکه

الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بجماعت بگذارند زیاده میشود در ثواب بر نماز یکه تنها بگذارند بیست وهفت درجه متفق علیه است

وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ صَلّٰى بِنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابی بن کعب رض گفت نماز کرد با ما آنحضرت صلے الله علیه وسلم

يَوْمًا الصُّبْحَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ أَشَاهِدٌ فُلَانٌ قَالُوا لَا قَالَ أَشَاهِدٌ

روزی نماز با مداد پس آنگاه که سلام داد فرمود آیا حاضر است فلان گفتند حاضر نیست فرمود آیا حاضر است

فلان قالوا لا قال إنّ هاتين الصّلوتين أثقل الصّلوات على المنافقين
فلان شخص گفتند که حاضر نیست فرمود آنحضرت که این دو نماز صبح و شام گرانترین نمازهاست بر منافقین
ولو تعلمون ما فيهما لأتيتموهما ولو حبوا على الرّكب وإنّ الصّف الأوّل
واگر میدانستند ثواب آنکه در گذارند این دو نماز را هر آینه می آمدند این دو نماز را بر زانو رونده و بدرستیکه صف اول
على مثل صفّ الملئكة ولو علمتم ما فضيلته لابتدرتموه وإنّ صلوة
بر مانند صف فرشتگان است و فضل و اگر میدانستید که چیست فضیلت صف اول هر آینه شتابی میکردید بر یافتن آن و بدرستیکه نماز
الرّجل مع الرّجل أزكى من صلوته وحده وصلوته مع الرّجلين أزكى من
مرد با یکمرد پاکیزه تر است از گذاردنش تنها و نماز وی با دو مرد پاکیزه تر است
صلوته مع الرّجل وما كثر فهو أحبّ إلى الله رواه أبو داود والنّسائي
از نماز گذاردنش با یکمرد و هر چه بسیار تر است از جماعت پس آن محبوب تر است بسوی خدا رواه ابو داود و نسائی
وعن أمّ الدّرداء قالت دخل عليّ أبو الدّرداء وهو مغضب فقلت
و در روایت است از ام درداء گفت درآمد بر من ابو درداء و حال آنکه وی در غضب آلوده بود پس گفتم
ما أغضبك قال والله ما أعرف من أمر أمّة محمّد صلّى الله عليه وسلّم
چه چیز غضب آورد ترا گفت بخدا که نمیشناسم من از کار است محمد صلی الله علیه وسلم
شيئا إلّا أنّهم يصلّون جميعا رواه البخاري وعن أبي بكر
چیزی را مگر آنکه نماز میگذارند بجماعت رواه بخاری و از ابی بکر
بن سليمان بن أبي حثمة أنّ عمر بن الخطّاب فقد سليمان بن
بن سلیمان بن ابی حثمه مرویست که بدرستی عمر بن الخطاب رضی الله عنه گم کرد سلیمان بن
أبي حثمة في صلوة الصّبح وإنّ عمر غدا إلى السّوق ومسكن سليمان
ابی حثمه را در نماز بامداد و بدرستیکه عمر رفته بود بامداد بجانب بازار و خانه سلیمان
بين المسجد والسّوق فمرّ على الشّفاء أمّ سليمان فقال لها لم أر
در میان مسجد و بازار بود پس بگذشت بر شفا که مادر سلیمان است پس گفت عمر شفا را که ندیدم

سُلَيْمَانَ فِي الصُّبْحِ قَالَتْ إِنَّهُ بَاتَ يُصَلِّي فَغَلَبَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ عُمَرُ

سلیمان را در نماز صبح چون نیافت گفت شفا بدرستیکه سلیمان شب نماز میگذارد پس غالب آمد او را خواب پس فرمود عمر رضی

لَأَنْ أَشْهَدَ صَلَاةَ الصُّبْحِ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُومَ لَيْلَةً

هرآینه حاضر شدن من نماز را مداوم در جماعت محبوب تر است بسوی من از آنکه قیام کنم شبی

رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

روایت کرده است مالک و روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

الله علیه وسلم دو کس و آنچه زیاده از انها است جماعت است روایت کرده است ابن ماجه و مروی است از وی رضی

قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمَى فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ

گفت آمد بحضرت رسول صلی الله علیه وسلم مردی نابینا پس گفت ای پیغمبر خدا بدرستیکه نیست

لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

مرا کشنده که دست مرا بگیرد و بکشد مرا بسوی مسجد پس سوال کرد و خواست از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ فَرَخَّصَ لَهُ فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ

وسلم که رخصت دهد او را تا نماز گذارد در خانه خود پس رخصت داد مر او را پس آنگاه که باز گشت خواند او را

فَقَالَ هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلَاةِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَجِبْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس فرمود آیا می شنوی اذان را بنماز گفت آری میشنوم فرمود پس اجابت کن رواه مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عایشه مرویست بدرستیکه عایشه گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که

يَقُولُ لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ رَوَاهُ

میگفت نیکه نیست نماز در حضور طعام و نه در حالیکه باو مدافعه کنند دو بول و غایط رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسلم و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلٰوةُ فَلَا صَلٰوةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

چو اقامت کرده شود نماز پس جایز نیست نماز غیر نماز فرض رواه مسلم در روایت است از

ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ

ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم منع نکنید زنان خود را

الْمَسَاجِدَ وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ

بر فتن مساجد و خانه ایشان بهتر است مر ایشان را رواه ابو داود از ابی هریره رض گفت

أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كُنَّا فِي الْمَسْجِدِ فَنُودِيَ بِالصَّلٰوةِ

امر فرمود ما را رسول الله صلی الله علیه وسلم که وقتیکه باشیم در مسجد پس ازان گفته شد

فَلَا يَخْرُجْ أَحَدُكُمْ حَتّٰى يُصَلِّيَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أُمِّ

پس باید که بیرون نرود کسے از شما تا انکه نماز گزارده شود رواه احمد مروست از عبد الله ابن

مَكْتُومٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ

مکتوم رض گفت ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در مدینه بسیار است گزندها

وَالسِّبَاعِ وَأَنَا ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ رُخْصَةٍ قَالَ هَلْ تَسْمَعُ حَيَّ

و درندها و من نابینام پس آیا رخصت می یابی برای من فرمود منبوی این کلمات را که

عَلَى الصَّلٰوةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَحَيَّ هَلًا وَلَمْ يُرَخِّصْ رَوَاهُ

علی الصلوة ست علی الفلاح است گفت عبد الله آری میشنوم فرمود اجابت کن و بیا در خصت ندارد رواه

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابو داود و نسائی در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا

علیه وسلم کسیکه وضو کرد پس نیک کرد وضو خود پس بهتر رفت بسوی مسجد پس یافت مردمان را که نماز گذاردند

أَعْطَاهُ اللّٰهُ مِثْلَ أَجْرِ مَنْ صَلَّاهَا وَحَضَرَهَا لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ

میدهد خدای بزرگ مانند ثواب کسیکه گذارده است نماز را باجماعت و حاضر شده است و نماز کم نمیکند این ثواب از ثوابهای ایشان

فلبسها ثم قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول

پس پوشید آنہا را پس گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی اللہ علیہ وسلم کہ می گفت

الميت يبعث في ثيابه التي يموت فيها رواه ابو داود

مردہ برانگیختہ شود در جامہای خود کہ میرد در آنہا رواہ ابو داود

باب المشي بالجنازة والصلوة عليها

باب در رفتن ہمراہ جنازہ و نماز گذاردن بر آن

عن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اسرعوا بالجنازة فان تك صالحة فخير تقدمونها

کہ تعجیل کنید بجنازہ یعنی برداشتن او بسوے قبر پس اگر باشد میت نیکو کار پس شتابی کردن

اليه وان تك سوى ذلك فشر تضعونه عن رقابكم متفق

و اگر باشد میت غیر صالح پس بد بودن سبب دفع شری ست کہ می اندازید از گردنہای خود

عليه وعن ابي سعيد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

علیہ است و در روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وسلم اذا وضعت الجنازة فاحتملها الرجال على اعناقهم

وسلم وقتی کہ نہادہ شود جنازہ بر نعش پس بردارند او را مردان بر گردنہای خود

فان كانت صالحة قالت قدموني وان كانت غير صالحة

پس اگر باشد مردہ نیکوکار میگوید پیش فرستید مرا بسوے ثواب و اگر باشد بدکار

قالت لاهلها يا ويلها اين تذهبون بها يسمع صوتها

بگوید بکسان خود اے وای کجاے برید او را می شنود آواز او را

كل شيء الا الانسان ولو سمع الانسان لصعق رواه البخاري

ہر چیز الا چہارپایان و جمادات و غیرہ مگر انسان و اگر می شنید آدمی ہر آئینہ ہلاک شدے بخت ہشت رواہ بخاری

۲۶۹

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاَيْتُمُ

و ہم از وے روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ ببینید

الْجَنَازَةَ فَقُوْمُوْا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتّٰى تُوْضَعَ مُتَّفَقٌ

جنازہ را پس باستید از برائی کہ ہر کہ متابعت کند جنازہ را پس نباید کہ بنشیند تا کہ نہادہ شود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَبِعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا وَّكَانَ مَعَهُ

علیہ وسلم کہ کسیکہ بیروی کند جنازۂ مسلمانے را از روے ایمان و طلب کردن ثواب و باشد با وے

حَتّٰى يُصَلّٰى عَلَيْهَا وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا فَاِنَّهٗ يَرْجِعُ مِنَ الْاَجْرِ

تا آنکہ نماز کرده شود و تا آنکہ فارغ گردد از دفن وے پس بدرستیکہ باز میگردد از اجر

بِقِيْرَاطَيْنِ كُلُّ قِيْرَاطٍ مِثْلُ اُحُدٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ

بدو قیراط ہر قیراط آنچنان مانند کوہ احد است و کسیکہ نماز گذارد بر وے پیش از آنکہ

قَبْلَ اَنْ تُدْفَنَ فَاِنَّهٗ يَرْجِعُ بِقِيْرَاطٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

دفن کردہ شود پس بدرستیکہ باز میگردد بیک قیراط متفق علیہ و روایت است از

عَوْفِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلّٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عوف ابن مالک رضہ گفت نماز کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى جَنَازَةٍ فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهٖ وَهُوَ يَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهٗ وَارْحَمْهُ

بر جنازہ پس یاد گرفتم من از دعاے او حضرت را و وے میگفت بار خدایا بیامرز مر او را و

وَعَافِهٖ وَاعْفُ عَنْهُ وَاَكْرِمْ نُزُلَهٗ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهٗ وَاغْسِلْهُ

و عافیت دہ او را و سلامت بخش او را عفو کن از وی و گرامی دار مہمانی او را و کشادہ گردان جاے در

بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهٖ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ

آب و برف و تگرگ و پاکیزہ گردان او را از گناہان چنانکہ پاکیزہ گردانیدی تو جامہ

الأبيض من الدنس وأبدله دارا خيرا من داره وأهلا
سفید را از چرک و بدل کن او را سرائے بہتر از سرائے او کہ در انجا ان بود و اہل خانہ
خيرا من أهله وزوجا خيرا من زوجه وأدخله الجنة
بہتر از اہل خانہ او و جفتے بہتر از جفت وے و در آر او را در بہشت
وأعذه من عذاب القبر أو من عذاب النار في رواية
و پناہ دہ او را از عذاب گور یا گفت آنحضرت پناہ دہ او را از عذاب آتش و در روایتی آمدہ
وقه فتنة القبر وعذاب النار قال حتى تمنيت أن
و نگہدار او را از فتنہ گور و از عذاب آتش گفت راوی تا انکہ تمنا کردم و آرزو کردم کہ
أكون أنا ذلك الميت رواه مسلم وعن أبي هريرة
من شخصے من می بودم آن مرد کہ آنحضرت این دعا در حق من میکرد رواہ مسلم در روایت است از ابی ہریرہ
أن امرأة سوداء كانت تقم المسجد أو شابا ففقدها
بدرستیکہ زنے سیاہ بود کہ جاروب میدادہ مسجد را یا جوانے بود پس گم کرد آن زن را
أو فقده رسول الله صلى الله عليه وسلم فسأل عنها أو عنه
یا آن جوان را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس پرسید آنحضرت از حال آن زن
فقالوا مات قال أفلا كنتم آذنتموني قال فكأنهم
پس گفتند مرد دی فرمود آنحضرت ایا پس چرا خبر نکردید مرا گفت ابو ہریرہ پس گویا کہ ایشان
صغروا أمرها أو أمره فقال دلوني على قبره فدلوه فصلى
بنداشتند شان آن زن را یا شان آن مرد را پس فرمود ان حضرت کہ راہ نمائید مرا بر گور آن
عليها ثم قال إن هذه القبور مملوءة ظلمة على أهلها وإن
بر قبر وے پس فرمود بدرستیکہ این قبرہا پر کردہ شدہ اند تاریکی بر اہل خود و بدرستیکہ
الله ينورها لهم بصلاتي عليهم متفق عليه ولفظه لمسلم
خداوند نورانی میسازد گور ہا را برای ایشان بسبب نماز کردن من بر ایشان متفق علیہ و لفظ ہذا مر مسلم را ست

وَعَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض

در روایت ست از کریب کہ مولی ابن عباس ست رض از عبد اللہ ابن عباس رض

اَنَّهٗ مَاتَ لَهٗ ابْنٌ بِقُدَيْدٍ اَوْ بِعُسْفَانَ فَقَالَ يَا كُرَيْبُ انْظُرْ

کہ مرد پسر مر ابن عباس را در موضع قدید یا در موضع عسفان پس گفت ابن عباس ای کریب نگاہ کن

مَا اجْتَمَعَ لَهٗ مِنَ النَّاسِ قَالَ فَخَرَجْتُ فَاِذَا النَّاسُ قَدِ اجْتَمَعُوْا

انچہ فراہم آمدند برای نماز وی از مردمان گفت کریب بیرون آدم پس ناگاہ مردمان بسیار جمع شدہ اند از جہت نماز

لَهٗ فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ تَقُوْلُ هُمْ اَرْبَعُوْنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ اَخْرِجُوْهُ

وی پس خبر دادم ابن عباس را پس گفت ابن عباس کہ میگوئی تو ایشان را کہ چہل اند گفت آرے گفت بیرون آرید جنازہ را

فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ

پس بدرستیکہ من شنیدہ ام رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ می گفت نیست ہیچ

رَجُلٍ مُّسْلِمٍ يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ عَلٰى جَنَازَتِهٖ اَرْبَعُوْنَ رَجُلًا

مرد مسلمانی کہ بمیرد پس بایستند بر جنازۂ وے چہل مرد

لَا يُشْرِكُوْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا اِلَّا شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

کہ شریک نمی گردانند آن چہل مرد بخدا چیزرا مگر آنکہ قبول کند شفاعت ایشان را خداوند در حق وے رواہ مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ

و در روایت ست از عائشہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ نیست ہیچ

مَّيِّتٍ تُصَلِّيْ عَلَيْهِ اُمَّةٌ مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ يَبْلُغُوْنَ مِائَةً كُلُّهُمْ

مردہ کہ نماز بگذارند بر وے گروہے از مسلمانان کہ برسند عدد صد را ہمہ ایشان

يَشْفَعُوْنَ لَهٗ اِلَّا شُفِّعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

شفاعت و دعا کنند او را بمغفرت مگر آنکہ شفاعت ایشان قبول کردانیدہ شود رواہ مسلم و در روایت ست از انس رض

قَالَ مُرَّ بِجَنَازَةٍ فَاُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس رض گذشتند جماعتی بجنازہ پس ثنا کردند بر وے بہ نیکی پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

حيث ينادى بهن فإن الله شرع لنبيكم سنن الهدى وإنهن من

در جائیکه ندا کرده شود برای انها پس بدرستیکه خدا تعالی شرع کرد برای پیغامبر شما طریقهای راه یافتن را و از جمله این نمازهای از

سنن الهدى ولو أنكم صليتم في بيوتكم كما يصلي هذا المتخلف في

جملهٔ طریقهای راه یافتن است اگر ثابت شود انکه شما گذارید نماز را در خانهای خود چنانکه میگذارد این شخص باز مانده در

بيته لتركتم سنة نبيكم ولو تركتم سنة نبيكم لضللتم وما من

خانه خود هر آینه ترک کرده باشید طریقه پیغامبر خود را اگر ترک کنید طریقه پیغامبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ

رجل يتطهر فيحسن الطهور ثم يعمد إلى مسجد من هذه المساجد إلا

مرد که طهارت کند پس نیک کند طهارت را پس قصد رفتن کند بسوی مسجدی از مسجدها مگر آنکه

كتب الله له بكل خطوة يخطوها حسنة ورفعه بها درجة وحط عنه

بنویسد خدای تعالی برای او بهر گامیکه میگذارد نیکی و ثواب بلند گرداند برای او بها درجهٔ و دور کند از او

بها سيئة ولقد رأيتنا وما يتخلف عنها إلا منافق معلوم النفاق

بسبب آن بدی را و هر آینه بنشستیم ما صحابه را بر آنکه تخلف نمیکرد از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود

ولقد كان الرجل يؤتى به يهادى بين الرجلين حتى يقام في الصف

و بتحقیق بود مرد بیماری که آورده میشد در حالیکه میگرفتند او را از غایت ضعف میان دو مرد تا انکه بپا داشته میشد در صف نماز

رواه مسلم وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه

رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم من سمع المنادي فلم يمنعه من اتباعه عذر قالوا وما

وسلم کسیکه بشنود بانگ نماز پس باز ندارد او را از رفتن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر

العذر قال خوف أو مرض لم تقبل منه الصلوة التي صلى رواه

فرمود ترس یا بیماری نپذیرفته نمیشود از وی نماز که گذارده است رواه

أبو داود والدارقطني وعن أبي الدرداء قال قال رسول الله

ابو داود و دارقطنی و روایت است از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ثَلٰثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلٰوةُ

صلی اللہ علیہ وسلم نیست سہ مرد در دیہی و بیاباں کہ برپا کردہ نمیشود در میان ایشان نماز جماعت

إِلَّا قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ

مگر آنکہ غالب آید برایشان شیطان پس بر تو باد کہ لازم گیری جماعت را زیرا کہ میخورد گرگ گوسفند تنہا را

الْقَاصِيَةَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

کہ دور افتادہ است رواہ احمد و ابو داود و نسائی و در روایت است از ابی ہریرہ رضی

اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ صَلٰوةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

اللہ تعالی عنہ نمازی کہ بجماعت گذارند فضیلت میکند بر نماز کہ تنہا بگذارد بہ بست و ہفت درجہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ روایتہ است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ آمُرَ

بخدای کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست بتحقیق آہنگ کردم کہ امر کنم بجمع کردن ہیزم پس جمع کردہ شود ہیزم پس امر کنم

بِالصَّلٰوةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلٰى

بازان کہ بگفتن بر آید نماز پس اذان گفتہ شود برای نماز پس امر کنم مردی را تا نماز بگذارد مردم را پس آنگہ مردم را ترک بنمایم بسوی

رِجَالٍ وَفِي رِوَايَةٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلٰوةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ

مردمانیکہ و در روایتی این کلمات است حاضر نمیشوند برای نماز پس بسوزانم برایشان خانہای ایشان

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرْقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ

بخدا سوگند اگر بداند یکی از ایشان کہ او را یابد استخوان فربہ یا دو سم گاو

حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهُ

خوشگوشت کہ بیکدیگر در آید در نظر مردم زن ہر آینہ حاضر میگردد نماز عشا را رواہ بخاری و در مسلم را مانند اوست

بَابُ تَسْوِيَةِ الصَّفِّ

باب در برابر کردن صف وقت نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيرِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی اللہ تعالی عنہ گفت نعمان کہ بود پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا حَتَّى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتَّى رَأَى

اللہ علیہ وسلم کہ برابر میکرد صفہای ما را در نماز تا آنکہ گویا برابر میکرد دران صفہا تیرہا را یعنی چوب تیر تا آنکہ دید آنحضرت

أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتَّى كَادَ أَنْ يُكَبِّرَ فَرَأَى رَجُلًا

کہ ما بتحقیق فہمیدیم از قول او فعلش پس بیرون آمد آنحضرت روزے پس ایستاد تا آنکہ نزدیک بود کہ اللہ اکبر بگوید پس دید مردے را

بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ

کہ بیرون است سینہ او از صف پس گفت ای بندگان خدا ہر آئینہ باید کہ برابر کنید شما صفہای خود را یا آنکہ

لَيُخَالِفَنَّ اللهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ رواه مسلم وَعَنْ عَائِشَةَ

بتحقیق مخالفت می اندازد خدا میان رویہای شما رواہ مسلم و روایت است از عائشہ

رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ

رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى مَيَامِنِ الصُّفُوفِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبہای راست از صفوف و از ابی امامہ مروی است

رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالے

وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر

الثَّانِي قَالَ إِنَّ اللهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ قَالُوا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند اے

رَسُولَ اللهِ وَعَلَى الثَّانِي قَالَ إِنَّ اللهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف

الأوّل قالوا يا رسول الله وعلى الصّف الثّاني قال وعلى الثّاني وقال

اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود انگفت و بر صف دوم و فرمود

رسول الله صلّى الله عليه وسلّم سوّوا صفوفكم وحاذوا بين

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم برابر سازند صفهای خود را و برابر کنید میان

مناكبكم ولينوا في أيدي إخوانكم وسدّوا الخلل فإنّ الشّيطن

دوشهای خود و نرمی کنید در دست برادران خود و ببندید فرجهای صف خود زیرا که شیطان

يدخل فيما بينكم بمنزلة الحذف يعني أولاد الضّأن الصّغار

میدهد در میان شما در رنگ حذف خواست راوی بلفظ حذف بچهای میش که نر و کشند

رواه أحمد وعن ابن عمر رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

رواه احمد و از ابن عمر مرتبت رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلّى الله عليه وسلّم أقيموا الصّفوف وحاذوا بين المناكب وسدّوا

صلی الله علیه وسلم برپا کنید صفوف را و برابر کنید در میان دوشهای خود و ببندید

الخلل ولينوا بأيدي إخوانكم ولا تذروا فرجات الشّيطن ومن

فرجهای صف را و نرمی کنید در دستهای برادران خود مگذارید فرجها شیطان را و کسی که

وصل صفّا وصله الله ومن قطع قطعه الله رواه أبو داود

وصل کند صف را وصل کند او را خدا تعالی و کسیکه ببرد و رخنه کند صف را ببرد او را خدا

وعن عائشة رضي الله تعالى عنها قالت قال رسول الله صلّى الله

روایت است از عائشه رضی الله تعالی عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلّم لا يزال قوم يتأخّرون عن الصّف الأوّل حتّى يؤخّرهم

علیه وسلم همیشه اند گروهی که پس می افتند از صف اول تا آنکه پس اندازند ایشان را

الله في النّار رواه أبو داود وعن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه

خدا تعالی در آتش رواه ابو داود و روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه

له ابن بنصور سازند

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اما يخشى الذى يرفع رأسه

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ایا نمی ترسد آنکس کہ بردارد سر خود را

قبل الامام ان يحول الله رأسه رأس حمار متفق عليه وعن انس

پیش از امام از انکہ بگرداند خدا تعالی سر او را مانند سر خر متفق علیہ است و از انس رضی اللہ عنہ روایت

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رصوا صفوفكم وقاربوا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بپیوسته دارید و استوار کنید صفہای خود را و نزدیک کنید

بينها وحاذوا بالاعناق فوالذى نفسى بيده انى لارى الشيطان

میان صفہا و برابر کنید گردنہا را پس سوگند بخدائیکہ بقدرت ذات من بدست اوست بدرستیکہ من هر آینه می بینم شیطان را

يدخل من خلل الصف كانها الحذف رواه ابو داود وعن

کہ در می آید از رخنہ صف گوئی آن شیطانی بچہ گوسفند است رواہ ابو داود و در روایت است از

ابى هريرة رضى الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير

ابی ہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہترین

صفوف الرجال اولها وشرها آخرها وخير صفوف النساء آخرها

صفہای مردان اولین انہا و بدترین صفہای مردان پسین انہا و بہترین صفہای زنان پسین انہا است

وشرها اولها رواه مسلم وعن ابى سعيد بن الخدرى

و بدترین صفہای زنان پیشین انہا رواہ مسلم و از ابی سعید الخدری

رضى الله تعالى عنه راى رسول الله صلى الله عليه وسلم فى اصحابه تاخرا

رضی اللہ عنہ مروی است وی گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در یاران خود پس ماندنی را در صف نماز

فقال لهم تقدموا وائتموا بى وليأتم بكم من بعدكم لا يزال

پس گفت مر ایشانرا پیش آیید و اقتدا کنید بمن و باید کہ اقتدا کنند بشما کسیکہ پس از شما باشد همیشه

قوم يتاخرون حتى يؤخرهم الله رواه مسلم وعن ابى مسعود

قومی کہ پس می ایستند تا انکہ پس می افگند ایشانرا خدا ایشانرا از ثواب عظیم رواہ مسلم و در روایت است از ابی مسعود

الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

با ابو انصاری رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلٰوةِ وَيَقُولُ اسْتَوُوا وَلَا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ

کہ مسح میکرد کتفہای ما را در نماز و میفرمود کہ برابر شوید و اختلاف نکنید پس مختلف گردد

قُلُوبُكُمْ لِيَلِيَنِي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهٰى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ

دلہای شما باید کہ متصل شوند مرا از شما خداوندان بلوغ و عقل در صف اول پس آنہا کہ نزدیک ایشان اند

ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ قَالَ أَبُو مَسْعُودٍ فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ أَشَدُّ اخْتِلَافًا

پس آنہا کہ نزدیک ایشان گفت ابو مسعود انصاری رضی اللہ عنہ پس شما امروز سخت ترایید از روی اختلاف

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ كَانَ

رواہ مسلم و در روایت است از براء ابن عازب رضی اللہ عنہ گفت بود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللهَ وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرماید بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند

عَلَى الَّذِينَ يَلُونَ الصُّفُوفَ الْأُولٰى وَمَا مِنْ خُطْوَةٍ أَحَبَّ

بر آنانکہ متصل اند صفہای پیشین را و نیست ہیچ گامے محبوب تر

إِلَى اللهِ مِنْ خُطْوَةٍ يَمْشِيهَا يَصِلُ بِهَا صَفًّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

بسوی خدا از گامی کہ بسر در وی کہ بپیوندد دری صف را رواہ ابو داود

بَابُ السُّتْرَةِ وَإِثْمِ الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي

باب در احادیثی کہ وارد است در بیان سترہ و گناہ گذشتن از روبروی مصلی

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از طلحہ ابن عبید اللہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا وَضَعَ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ مُؤْخِرَةِ الرَّحْلِ فَلْيُصَلِّ وَلَا يُبَالِ

چون بنہد یکی از شما پیش خود مانند پس پالان شتر پس باید کہ نماز گذارد و پروا نکند کہ گذرد

من مر وراء ذلك رواه مسلم وعن ابي جهيم رضي الله تعالى عنه

پس ان سزد رواه مسلم در روایتست از ابی جهیم رضی الله عنه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لو يعلم المار بين يدي المصلي

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم اگر میدانست گذرنده پیش مصلے

ماذا عليه لكان ان يقف اربعين خيرا له من ان يمر بين يديه قال

که چه گناه است بروی هر اینه باشد ایستادن او تا چهل بهتر مر او را از گذشتن در پیش مصلے گفت

ابو النضر لا ادري قال اربعين يوما او شهرا او سنة متفق عليه

ابو نضر که یکی از راویان است که درنمی یابم که گفت چهل روز یا چهل ماه یا چهل سال است متفق علیه

وعن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه

در روایت است از ابو هریره رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم اذا صلى احدكم فليجعل تلقاء وجهه شيئا فان لم يجد فلينصب

وسلم چون نماز بگذارد یکی از شما پس باید که گیرد اند در مقابل روی خود چیزی پس اگر نیابد چیزی پس باید که استاده کند

عصاه فان لم يكن معه عصا فليخط خطا ثم لا يضره ما مر

عصا خود را پس اگر نباشد با وی عصا پس باید که بکشد خطی را در زمین پس نه زیان ندارد او را آنچه بگذرد

امامه رواه ابو داود وابن ماجة وعن ابي سعيد رضي الله

پیش او در رواه ابو داود وابن ماجه در روایت است از ابی سعید رضی الله

تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يقطع الصلوة شيء

تعالے عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم هیچ نمیگرداند نماز را چیز بکه

وادرءوا ما استطعتم فانما هو شيطان رواه ابو داود وعن

پیش مصلے بگذرد و دفع کنید بقدر یکه توانید زیرا که آن گذرنده شیطانست رواه ابو داود و در روایت

ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لو يعلم احدكم

مَالَهُ فِی اَنْ یَمُرَّ بَیْنَ یَدَیْ اَخِیْهِ مُعْتَرِضًا فِی الصَّلٰوةِ کَانَ لَاَنْ یَقِیْمَ

از گناه در گذشتن وی از پیش برادر مسلمان از مقابل در نماز باشد هر آینه ایستادن او

مِائَةَ عَامٍ خَیْرًا لَهُ مِنَ الْخُطْوَةِ الَّتِیْ خَطَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

صد سال بهتر مراورا از گامے که نهند آنرا رواه ابن ماجه واز

کَعْبِ الْاَحْبَارِ قَالَ لَوْ یَعْلَمُ الْمَارُّ بَیْنَ یَدَیِ الْمُصَلِّیْ مَاذَا

کعب احبار مرویست گفت اگر بداند کسے گذرنده از پیش مصلے انچه براو ست

عَلَیْهِ لَکَانَ اَنْ یُخْسَفَ بِهٖ خَیْرًا لَهُ مِنْ اَنْ یَمُرَّ بَیْنَ

از گناه هر آینه بهتر بود فرو برده شدن او در زمین از گذشتن وے از پیش

یَدَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ اَهْوَنُ عَلَیْهِ رَوَاهُ مَالِكٌ

مصلے و در روایتی این لفظ یعنے آسان تر است بروے رواه مالک

بَابُ السُّنَنِ

این باب در بیان سنت هاست

عَنْ اُمِّ حَبِیْبَةَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

روایت است از ام حبیبه رضی الله تعالے عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰی فِیْ یَوْمٍ وَّلَیْلَةٍ ثِنْتَیْ عَشْرَةَ رَکْعَةً بُنِیَ لَهُ بَیْتٌ

علیه وسلم کسیکه بگذارد در روز و شب دوازده رکعت بنا کرده شود برای وے خانه

فِی الْجَنَّةِ اَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَکْعَتَیْنِ بَعْدَهَا وَرَکْعَتَیْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ

در بهشت چهار رکعت پیش از نماز پیشین و دو رکعت پس از ظهر و دو رکعت نماز بعد از نماز شام

وَرَکْعَتَیْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَکْعَتَیْنِ قَبْلَ صَلٰوةِ الْفَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

و دو رکعت نماز بعد از نماز خفتن و دو رکعت پیش از نماز بامداد رواه ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

واز عایشه رضی الله عنها مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عليه وسلم ركعتا الفجر خير من الدنيا وما فيها رواه مسلم وعن

علیہ وسلم دو رکعت سنت فجر بہتر است از عالم بتمامہ و ہر چہ در وست رواہ مسلم واز

ابن عمر رضي الله عنه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم لا يصلي بعد

ابن عمر رضی اللہ عنہ مرویست گفت کہ بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نمیکرد بعد از نماز

الجمعة حتى ينصرف فيصلي ركعتين في بيته متفق عليه وعن

جمعہ تا آنکہ برگشت از نماز پس میگزارد دو رکعت در خانہ خود متفق علیہ و مرویست از

ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من كان

ابوہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ہست

منكم مصليا بعد الجمعة فليصل اربعا رواه مسلم وعن ابن عمر رضي الله

از شما نماز گذارندہ بعد از جمعہ پس باید کہ بگذارد چہار رکعت رواہ مسلم واز ابن عمر رضی اللہ

تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رحم الله امرء صلى

تعالی عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم رحمت کند خدا آنکس مرد را کہ بگذارد

قبل العصر اربعا رواه احمد والترمذي وابو داود وعن عائشة رضي

پیش از نماز عصر چہار رکعت رواہ احمد و ترمذی و ابو داود و در روایت است از عائشہ

الله تعالى عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من صلى بعد المغرب

اللہ تعالی عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب

عشرين ركعة بنى الله له بيتا في الجنة رواه الترمذي وعن

بست رکعت را بنا کند خدا برای وی خانہ در بہشت رواہ ترمذی و در روایت است از

مكحول يبلغ به ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من صلى بعد المغرب

مکحول میرساند حدیث را بآنحضرت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب

قبل ان يتكلم ركعتين وفي رواية اربع ركعات رفعت صلوته

پیش از آنکہ تکلم کند دو رکعت و در روایتے آمدہ است کہ بگذارد چہار رکعت برفع شود نماز او

فی علیین مرسلا وعن حذیفة نحوه وزاد فکان یقول

در علیین از روی مرسل واز حذیفه رضا مانند این حدیث زیاده کرده است ابن عبارت پس بود که میگفت آنحضرت

عجلوا الرکعتین بعد المغرب فانهما ترفعان مع المکتوبة رواهما

شتابی کنید دو رکعت را که بعد مغرب اند زیرا که این دو رکعت برداشته میشوند بعلیین با فرض زود تر رواهما

رزین وروی البیهقی الزیادة عنه نحوها فی شعب الایمان

رزین در روایت کرد بیهقی زیادت را از حذیفه مانند آن در شعب ایمان

باب صلوة التهجد والتحریص علی قیام اللیل

باب در بیان احادیثیکه در باب فضیلت نماز تهجد وتحریص بر قیام شب واقع شده

ومن اللیل فتهجد به نافلة لک عسی ان یبعثک ربک مقاما

وبعضی شب بیدار باش بقرآن شب چیزی زیاده برای تو قریب است که ایستاده کند ترا پروردگار تو بجائی

محمودا تتجافی جنوبهم عن المضاجع یدعون ربهم خوفا وطمعا

پسندیده ودر مثل پهلوی ایشان از خوابگاه میخوانند پروردگار خود را ترس امید وارے

ومما رزقناهم ینفقون فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قرة اعین

وازانچه روزی داده ایم ایشانرا خرج میکنند پس نمیداند هیچ نفس چیز پنهان داشته شده برای ایشان از خنکی چشم

جزاء بما کانوا یعملون وعن اسماء بنت یزید عن رسول الله

پاداش داده شده بانچه میکردند وروایت است از اسماء بنت یزید رضی از پیغمبر خدا

صلی الله علیه وسلم قال یحشر الناس فی صعید واحد یوم القیمة

صلے الله علیه وسلم فرمود فرا هم آورده میشود مردم بر صعید واحد روز قیامت

فینادی منادٍ فیقول این الذین کانت تتجافی جنوبهم عن المضاجع

پس ندا کند ندا دهنده پس میگوید کجا اند آنکسانیکه دور میشدند پهلوهای ایشان از خوابگاههای ایشان

فیقومون وهم قلیل فیدخلون الجنة بغیر حساب ثم یقوم

پس میخیزند وحالانکه ایشان کم باشند پس میروند بسوے بهشت بے انکه حساب گرفته شوند پس بپا کرده میشود

بِسَائِرِ النَّاسِ إِلَى الْحِسَابِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ بَابُ الْحِسَابِ

سائر مردم را بحساب گرفتن رواه البیهقی در شعب الایمان باب حساب

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ رَبُّنَا

و از ابو هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم فرود آید پروردگار ما

تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ

که بزرگ بلند است هر شب بآسمانیکه فرود تر باین تر است وقتیکه باقی میماند سیم حصه شب آخر

يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلْنِي فَأُعْطِيَهُ لَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرْنِي

میفرماید حق تعالی کیست که دعا کند مرا تا قبول کنم دعا او را کیست که درخواست کند از من تا دهم او را کیست که آمرزش

لِي فَأَغْفِرَ لَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ يَقُولُ

از من پس بیامرزم او را متفق علیه است ۔ و در روایت مسلم آمده پس دراز میکند دو دست خود را میگوید

مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُومٍ وَلَا ظَلُومٍ حَتَّى يَنْفَجِرَ الْفَجْرُ وَعَنْ جَابِرٍ

کیست که قرض دهد کسیرا که نه فقیر است و نه ظلم کننده بگوید خدا بایستاد تا بفجر رسید و از جابر مرویست

رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

رضی الله عنه گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم را که میگفت بدرستیکه

فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا

در شب آینه ساعتی است که موافق نیفتد او را مرد مسلمان در حالیکه سوال میکند خدا را از نیکی از کار دنیا

وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ وَذَلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و آخرت مگر آنکه میدهد خدا تعالی آنرا و این ساعت در هر شب است رواه مسلم و در روایت است از

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

عبد الله بن عمرو رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى صَلَاةُ دَاوُدَ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ

وسلم دوست داشته شده نزد نماز یا بسوی خدا تعالی نماز داود علیه السلام است و دوست داشته شده نزد روز یا بسوی خدا

صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ

روزه داود است او نیمه شب خواب میکرد سه یک شب برمیخاست دو دیگ خواب میکرد باز بیدار میگشت و روزه

يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى

یک روز در میان روزه نمیداشت و روز دیگر متفق علیه است واز ابی امامه رضی الله تعالی

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ

عنه مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بتمامی بر خواستن شب برای نماز زیرا که شب خیزی

دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ وَمُكَفِّرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ

عادت نیکوکاران است که پیش از شما بودند و قیام لیل سبب نزدیکیست مر شما را بخدای پروردگار شما سبب پوشیدنست مر بدیهارا

وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

و بازدارنده است از گناهان رواه ترمذی واز ابی سعید الخدری

رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ يُضْحِكُ

رضی الله تعالی عنه مروست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سه کس اند که بخندد

اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِمُ الرَّجُلُ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ يُصَلِّي وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي

الله تعالی بایشان یکی مردیکه چون برخیزد برای نماز شب و دوم قوم چون صف بندند در

الصَّلَاةِ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي قِتَالِ الْعَدُوِّ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

نماز سوم قومیکه چون صف بندند در کشتن دشمنان دین رواه در شرح سنة

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه مروست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ

وسلم گره می بندد شیطان بر پس سر یکی از شما وقتیکه او خواب

عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ

میکند سه گره میزند بر گردن او لازم گیرد بر تو خواب شب را که دراز است پس بخواب پس اگر بیدار شود

اللهُ لِلْمَلَائِكَةِ انْظُرُوا إِلَى عَبْدِي ثَارَ عَنْ فِرَاشِهِ وَوِطَائِهِ مِنْ بَيْنِ

خدا تعالی بفرشتگان خود نگاه کنید بسوی بنده من که برخاست از فراش خود و از لحاف خود از میان

حِبَّتِهِ وَأَهْلِهِ إِلَى صَلَاتِهِ رَغْبَةً فِيمَا عِنْدِي وَشَفَقًا مِمَّا عِنْدِي وَرَجُلٌ غَزَا

محبوبهٔ خود و اهل خود بسوی نماز خود از جهت رغبت نمودن در ثواب نزد من و از جهت خوف از عقاب نزد من و مرد که جنگ کرد با کفار

فِي سَبِيلِ اللهِ فَانْهَزَمَ مَعَ أَصْحَابِهِ فَعَلِمَ مَا عَلَيْهِ فِي الِانْهِزَامِ وَمَا

در راه خدا پس شکست خورد با یاران خود پس دانست آنچه بر او است از گناه شکست خوردن و دانست که

لَهُ فِي الرُّجُوعِ فَرَجَعَ حَتَّى أُهْرِيقَ دَمُهُ يَقُولُ اللهُ لِلْمَلَائِكَةِ انْظُرُوا

مر او راست در بازگشتن پس برگشت تا آنکه ریخته شد خون او پس میگوید خدا تعالی بفرشتگان خود نظر کنید

إِلَى عَبْدِي رَاجَعَ رَغْبَةً فِيمَا عِنْدِي وَشَفَقًا مِمَّا عِنْدِي حَتَّى أُهْرِيقَ دَمُهُ

بسوی بندهٔ من که برگشت از جهت خواهش در ثواب نزد من و از جهت ترسیدن عقابیکه نزد من است تا آنکه ریخته شد خون

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ * بَابُ صَلَوةِ الضُّحَى وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

رواه در شرح سنت * باب نماز چاشت است از ابی ذر

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلَامَى مِنْ

گفت گفت رسول خدا صلی الله علیه وسلم نماز میگزارد بر هر بندهٔ از شما

أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ

یکی از شما صدقه پس هر بار سبحان الله گفتن صدقه است هر بار الحمد لله گفتن صدقه است و هر بار لا اله الا الله گفتن

صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ

صدقه است هر بار الله اکبر گفتن صدقه است و فرمودن کسی بکار مشروع صدقه است و باز داشتن از

الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيُجْزِئُ مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى

کار نامشروع صدقه است کفایت میکند از شکرانه سلامی و صدقه آن دو رکعت که بگذارد آن دو رکعت را از چاشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ وَأَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا

رواه مسلم و روایت است از ابی درداء و ابی ذر رضی الله تعالی عنهما

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله تبارك وتعالى انه

گفتند هر دو که فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از خدا تعالی

قال يا ابن ادم اركع لي اربع ركعات من اول النهار اكفك اخره

که فرمود ای آدمی زاد بگذار برای من چهار رکعت را در اول روز بسنده و کارگذاری میکنم ترا در آخر روز

رواه الترمذي ورواه ابو داود والدارمي عن نعيم بن همار

رواه ترمذی ورواه ابو داود والدارمی از نعیم بن همار

الغطفاني واحمد عنهم وعن بريدة رضي الله تعالى عنه قال

غطفانی واحمد از هر سه در روایت است از بریده رضی الله تعالی عنه گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في الانسان ثلثمائة

شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت در آدمی سه صد

وستون مفصلا فعليه ان يتصدق عن كل مفصل منه بصدقة

وشصت بند است پس بر او دست که تصدق کند از هر بندی از وی بصدقه

قالوا ومن يطيق ذلك يا نبي الله قال النخاعة في المسجد تدفنها

گفتند صحابه که طاقت دارد ترا ای پیغمبر خدا فرمود آنحضرت آب دهن انداخته در مسجد دفن کنی آنرا

والشيء تنحيه عن الطريق فان لم تجد فركعتا الضحى تجزئك

و چیزی که بگوشه از راه مردم پس اگر نیابی ترا پس دو رکعت نماز چاشت بسنده گی میکند ترا

رواه ابو داود وعن انس رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

رواه ابو داود در روایت است از انس رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من صلى الضحى ثنتي عشرة ركعة بنى الله له

صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز ضحی را دوازده رکعت بنا کند خدا تعالی برای او

قصرا من ذهب في الجنة رواه الترمذي وابن ماجة وعن

کوشکی از طلا در بهشت رواه ترمذی وابن ماجه در روایت است از

مُعَاذِ بْنِ اَنَسِ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

معاذ بن انس جہنی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ

قَعَدَ فِيْ مُصَلَّاهُ حِيْنَ يَنْصَرِفُ مِنْ صَلٰوةِ الصُّبْحِ حَتّٰى يُسَبِّحَ رَكْعَتَيِ

بنشیند در جای نماز خود تا آنگہ برگردد از نماز بامداد تا آنکہ بگذارد دو رکعت

الضُّحٰى لَا يَقُوْلُ اِلَّا خَيْرًا غُفِرَ لَهٗ خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ اَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ

چاشت را نگوید مگر سخن نیک را آمرزیدہ شود مر او را گناہان او اگرچہ باشند مانند کف دریا در بسیاری

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ

رواہ ابو داؤد در روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَافَظَ عَلٰى شُفْعَةِ الضُّحٰى غُفِرَتْ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ محافظت کند ہر دو رکعت ضحی آمرزیدہ شود

لَهٗ ذُنُوْبُهٗ وَاِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

مر او را گناہان او اگرچہ باشند مانند کف دریا رواہ احمد و الترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا اَنَّهَا كَانَتْ تُصَلِّي الضُّحٰى

ماجہ و در روایت است از عائشہ رضی اللہ تعالی عنہا کہ حضرت عائشہ بگذارد نماز چاشت را

ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ تَقُوْلُ لَوْ نُشِرَ لِيْ اَبَوَايَ مَا تَرَكْتُهُمَا رَوَاهُ مَالِكٌ

ہشت رکعت پس میگفت اگر زندہ کردانیدہ شوند برای من پدر و مادرم من ترک نمیکنم رواہ مالک

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از ابی سعید رضی اللہ تعالی عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحٰى حَتّٰى نَقُوْلَ لَا يَدَعُهَا وَيَدَعُهَا حَتّٰى نَقُوْلَ

علیہ وسلم کہ بگذارد چندگاہ نماز ضحی را تا آنکہ میگفتیم ہرگز ترک نخواہد کرد او را و ترک میکرد او را تا آنکہ میگفتیم

لَا يُصَلِّيْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ ؕ

ہرگز نخواہد گذارد او را رواہ ترمذی ؕ

بَابُ التَّطَوُّعِ

باب در احادیثی که در نوافل وارد اند

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در روایت است از جابر رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْاِسْتِخَارَةَ فِي الْاُمُورِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْاٰنِ

وسلم تعلیم میکرد ما را دعاء استخاره در نماز در کار هائی مقصوده چنانکه تعلیم میکرد ما را سوره از قرآن

يَقُولُ اِذَا هَمَّ اَحَدُكُمْ بِالْاَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ

میگفت چون قصد کند یکی از شما بکاری پس باید که بگذارد دو رکعت را غیر نماز فرض

ثُمَّ لِيَقُلِ اللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ

پس باید که بگوید این دعا را خداوندا من طلب میکنم خیر از تو باستعانت علم تو و طلب قدرت میکنم بر کار خیر بواسطه قدرت تو

وَاَسْاَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَتَعْلَمُ

و سؤال میکنم از تو چیزی از فضل تو که بزرگ است پس بدرستیکه تو قادری و من قدرت ندارم و تو میدانی

وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا

و من نمیدانم و تو دانندهٔ غیب ها را خداوندا اگر هستی تو که میدانی که این

الْاَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ اَمْرِي اَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ

کار من بهتر است مرا در دین من و در زندگانی من و در پایان کار من یا گفت آنحضرت بجای

اَمْرِي وَاٰجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَاِنْ كُنْتَ

و معاشی در آنجهان و در ایجهان پس تقدیر کن آنرا برای من و بسر برکت ده مرا در آن کار و اگر

تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ اَمْرِي اَوْ قَالَ

میدانی تو که این کار بدست مرا در دین من و زندگانی من و در پایان کار من یا گفت

فِي عَاجِلِ اَمْرِي وَاٰجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ

در عاجل امر من و آجل او پس بگردان آنرا از من و بگردان مرا از وی و تقدیر کن مرا خیری را

حَيْثُ كَانَ ثُمَّ ارْضَنِي بِهِ قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

ہر جا کہ باشد پیغمبر را رضی گردان مرا بدان گفت آنحضرت یا راوی نام برد حاجت را رواہ بخاری و روایت ست از

عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

علی رضی اللہ عنہ گفت حدیث کرد مرا ابو بکر رض و راست گفت ابو بکر رضی اللہ عنہ گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا

شنیدم من پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مردی کہ بکند گناہے را

ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ ثُمَّ يُصَلِّي ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ إِلَّا غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ

پس برخیزد پس طہارت کند پس نماز بگذارد پس استمرار مغفرت خواہد از خدا مگر آنکہ بیامرزد خدا تعالیٰ مر او را پس بخواند

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا

آنحضرت این آیت را او آنکسانیکہ چون میکنند کار بد را یا ظلم کنند بر جانہاے خود یاد میکنند خدا تعالیٰ را پس طلب مغفرت میکنند

لِذُنُوبِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ إِلَّا أَنَّ ابْنَ مَاجَةَ لَمْ يَذْكُرِ الْآيَةَ

مر گناہان ایشانرا رواہ ترمذی و ابن ماجہ مگر اینکہ ابن ماجہ ذکر نکرد آیت را

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از بریدہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت صبح کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَدَعَا بِلَالًا فَقَالَ بِمَا سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ مَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَطُّ إِلَّا سَمِعْتُ

پس خواند بلال را رضی اللہ عنہ پس گفت بچہ عمل پیشی کردی تو مرا بسوے بہشت نہ در آمدم بہشت را ہرگز مگر شنیدم

خَشْخَشَتَكَ أَمَامِي قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ مَا أَذَّنْتُ قَطُّ

آواز نعلین ترا گفت بلال ای فرستادۂ خدا صلے اللہ علیک وسلم اذان نگفتم ہرگز

إِلَّا صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ وَمَا أَصَابَنِي حَدَثٌ قَطُّ إِلَّا تَوَضَّأْتُ عِنْدَهُ وَرَأَيْتُ

مگر نماز گذاردم دو رکعت را بعد ازان و نرسید مرا بیوضوے ہرگز مگر آنکہ وضو ساختم نزد آن اعتقاد کردم

أَنَّ لِلّٰهِ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ مر خدایرا ست دو رکعت بر من پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بسبب این دو رکعت یافتی این مرتبہ را

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ

در روایت ست از ابن عباس رض پدر ستیکه کہ نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر عباس ابن

عَبْدِ الْمُطَّلِبِ يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّاهُ اَلَا اُعْطِيكَ اَلَا اَمْنَحُكَ اَلَا اُخْبِرُكَ

عبد المطلب را ای عباس ای عم من آیا ندہم ترا آیا نہ بخشم ترا آیا خبر ندہم ترا

اَلَا اَفْعَلُ بِكَ عَشْرَ خِصَالٍ اِذَا اَنْتَ فَعَلْتَ ذٰلِكَ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ ذَنْبَكَ اَوَّلَهُ

آیا نکنم باتو دہ خصلت چونتو بکنے آنرا بیامرزد خدائے تعالے ترا گناہ ترا کہ پیش ازان کردے

وَاٰخِرَهُ قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ خَطَأَهُ وَعَمَدَهُ صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ سِرَّهُ وَعَلَانِيَتَهُ

و پس ازین خواہی کرد گناہ کہنہ و نو گناہان کہ بقصد کردہ و بقصد کردہ گناہان خرد و کلان پوشیدہ و آشکارا را

اَنْ تُصَلِّيَ اَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَاُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَاتِحَةَ الْكِتٰبِ وَسُوْرَةً فَاِذَا

بگذاری تو چہار رکعت نماز را بخوان در ہر رکعت سورۂ فاتحہ و سورۂ از قرآن پس چون

فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي اَوَّلِ رَكْعَةٍ وَاَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

فارغ شوی از قراءۃ در اول رکعت و حالانکہ تو ایستادۂ میگوئی این کلمہ تمجید را یعنی

وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً ثُمَّ تَرْكَعُ فَتَقُولُهَا وَاَنْتَ رَاكِعٌ

سبحان اللہ والحمد للہ ولا الہ الا اللہ واللہ اکبر پانزدہ بار پیشتر میگوئی تو این کلمات را و حالانکہ تو راکع باشے

عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَاْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا

دہ بار بعد از سبحان ربی العظیم پیشتر برمیدارد سر خود را از رکوع پس میگوئی تو این کلمات را دہ بار بعد از سمع اللہ پیشتر یا ایں

فَتَقُولُهَا وَاَنْتَ سَاجِدٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَاْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا

پس میگوئی آنرا و حالانکہ تو در سجدہ باشی دہ بار پیشتر برمیداری سر خود را از سجدہ و میگوئی آنرا

عَشْرًا ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَاْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا

دہ بار پیشتر سجدہ میکنے پس میگوئی آنرا دہ بار پیشتر برمیدارے سر خود را پس میگوئی آنرا دہ بار

فَذٰلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ تَفْعَلُ ذٰلِكَ فِي اَرْبَعِ رَكَعَاتٍ

پس مجموع آن ہفتاد و پنج بار میشود در ہر رکعت میکنے آنرا در چہار رکعت

حاشیہ فقوی ہے

إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

اگر میتوانی بگذاری این نماز را در هر روز یکبار پس بکن پس اگر نکنی تو در هر روز

فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ شَهْرٍ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

پس بکن در هر جمعه یکبار پس اگر نکنی در هر جمعه پس بکن در هر ماه پس اگر نکنی در هر ماه

فَفِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي عُمُرِكَ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکن در هر سال یکبار پس اگر نکنی در هر سال بکن در عمر خود یکبار رواه ابو داود و ابن ماجة

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي رَافِعٍ نَحْوَهُ وَعَنْ

و بیهقی در دعوات کبیر و روایت کرد ترمذی از ابی رافع مانند آن و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَذِنَ اللهُ لِشَيْءٍ فِي

ابی امامه رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گوش نمیدهد خدا تعالی مر بنده را در

شَيْءٍ أَفْضَلَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ يُصَلِّيهِمَا وَأَنَّ الْبِرَّ لَيُذَرُّ عَلَى رَأْسِ الْعَبْدِ

چیزی که فاضلتر است از دو رکعت که بگذارد آنها را و بدرستی که نیکی و رحمت نثار کرده شود بر سر بنده

مَا دَامَ فِي صَلَاتِهِ وَمَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللهِ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ

مادام که بنده در نماز خود است و نزدیکی نجسته اند بندها بسوی خدا بمانند چیزیکه بیرون آمده از خدا تعالی

يَعْنِي الْقُرْآنَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

که قرآنست رواه احمد و ترمذی

بَابُ الْجُمُعَةِ

باب در بیان جمعه

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى

ای مسلمانان چون اذان داده شود برای نماز در روز جمعه پس سعی کنید بسوی

ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ فَإِذَا قُضِيَتِ

یاد کردن خدا و بگذارید خرید و فروخت را این بهتر است شما را اگر شما باشید پس چون تمام کرده شود

الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوْا فِي الْاَرْضِ وَابْتَغُوْا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا

نماز پس متفرق شوید در زمین و طلب کنید از فضل خدا و یاد کنید خدا را بسیار

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

تا شما رستگار شوید و روایت ست از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ الْاٰخِرُوْنَ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بَيْدَ اَنَّهُمْ

صلے الله علیه وسلم ما پسینیم در دنیا پیشینیانیم در آخرت در شرف جزا این نیست که اهل کتاب

اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِنَا وَاُوْتِيْنٰهُ مِنْ بَعْدِهِمْ ثُمَّ هٰذَا يَوْمُهُمُ الَّذِيْ فُرِضَ

داده شدند کتاب را پیش از ما و داده شدیم ما کتاب را پس از ایشان پستر این روز یهود و نصاری ست که فرض کرده شده

عَلَيْهِمْ يَعْنِيْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَاخْتَلَفُوْا فِيْهِ فَهَدَانَا اللّٰهُ لَهٗ وَالنَّاسُ لَنَا فِيْهِ

بر ایشان مراد باین روز جمعه ست پس اختلاف کردند ایشان در وی پس راه نمود ما را خدا تعالی آن روز را و مردم یعنی یهود

تَبَعٌ اَلْيَهُوْدُ غَدًا وَالنَّصَارٰى بَعْدَ غَدٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ

و نصاری فردای جمعه که شنبه ست و نصاری پس فردا که یکشنبه ست متفق علیه و روایت ست از ابی هریره رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بهترین روز که برآمد بر وی آفتاب

يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ اٰدَمُ وَفِيْهِ اُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيْهِ اُخْرِجَ مِنْهَا وَلَا تَقُوْمُ

روز جمعه ست در وی پیدا کرده شد آدم علیه السلام و در وی در آورده شد آدم در بهشت و در این روز برآورده شد آدم از بهشت

السَّاعَةُ اِلَّا فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مس وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

قیامت مگر در روز جمعه و مروی ست از وی رضی گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ

صلے الله علیه وسلم بدرستیکه در روز جمعه هر آینه ساعتی ست که موافق نیفتد او را بنده مسلمان

يَسْاَلُ اللّٰهَ فِيْهَا خَيْرًا اِلَّا اَعْطَاهُ اِيَّاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَزَادَ مُسْلِمٌ قَالَ وَهِيَ

در حالتیکه سوال میکند خدا را در آن ساعت چیزی را مگر آنکه میدهد خدا تعالی آن بنده را آن چیزی متفق علیه و زیاده کرده ست مسلم

ساعة خفيفة وعن ابي هريرة رضي الله عنه قال خرجت الى الطور

ساعتی سبک یعنی کوتاه و روایت است از ابو هریره رضی الله تعالی عنه گفت بیرون آمدم بسوی کوه طور

فلقيت كعب الاحبار فجلست معه فحدثني عن التوراة وحدثته

پس بالیدم کعب احبار را پس نشستم با او پس حدیث کرد مرا از توریت و حدیث کردم او را

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فكان فيما حدثته ان قلت قال

از رسول الله صلے الله علیه وسلم پس بود از جمله انچه حدیث کردم او را انکه گفتم فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم خير يوم طلعت عليه الشمس يوم

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بهترین روز یکه تابانت بر وے افتاب روز

الجمعة فيه خلق ادم وفيه اهبط وفيه تيب عليه وفيه مات

جمعه است پیدا کرده شد آدم در انروز و درین روز فرود آورده شد در انروز و توبه پذیرفته شد بروے و در انروز مرد

وفيه تقوم الساعة وما من دابة الا وهي مصيخة يوم الجمعة

و درین روز برپا میشود قیامت و نیست هیچ جنبنده بر زمین مگر انکه وی گوش نهنده و انتظار برنده است روز جمعه

من حين تصبح حتى تطلع الشمس شفقا من الساعة الا الجن و

از وقتیکه صبح میکند تا انکه بر آید افتاب از جهة ترسیدن از قیامت مگر پریان

الانس وفيه ساعة لا يصادفها عبد مسلم وهو يصلي يسال

و آدمیان و درین روز جمعه ساعتی است که نمی یابد انرا بنده مسلم در حالیکه نماز و دعا میکند هیچ از

الله شيئا الا اعطاه اياه وقال كعب ذلك في كل سنة يوم

الله چیزی را مگر انکه عطا کند ان بنده را انچیز گفت کعب احبار انساعت در هر سالی روزی از روزهای جمعه است

فقلت بل في كل جمعة فقرا كعب التوراة فقال صدق

پس گفتم بلکه در هر جمعه است پس خواند کعب توراة را پس گفت راست گفته است

رسول الله صلى الله عليه وسلم الحديث رواه مالك وابو داود

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم تا اخر حدیث رواه مالک و ابو داود

والترمذي والنسائي واحمد الى قوله صدق كعب وعن انس

وترمذی ونسائی واحمد در روایت است از انس

رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم التمسوا

رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب کنید

الساعة التي ترجى في يوم الجمعة بعد العصر الى غيبوبة الشمس

ساعتی را کہ امید داشتہ میشود اجابت دعا را در روز جمعہ بعد از نماز عصر تا غایب شدن آفتاب

رواه الترمذي وعن اوس بن اوس قال قال رسول الله

رواہ ترمذی واز اوس بن اوس مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ان من افضل ايامكم يوم الجمعة فيه خلق

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از افاضل ترین روزہاے شما روز جمعہ است کہ در وے پیدا کردہ شد

ادم وفيه قبض وفيه النفخة وفيه الصعقة فاكثروا علي

آدم و در وے قبض کردہ شد جان او و در وے نفخہ است و در وے صعقہ است پس بسیار کنید بر من

من الصلوة فيه فان صلوتكم معروضة علي قالوا يا رسول الله

در و در فرستادن در ین روز زیرا کہ بدرستیکہ درود شما عرض کردہ میشود بر من گفتند اے پیغمبر خدا

وكيف تعرض صلوتنا عليك وقد ارمت قال يقولون بليت

و چگونہ عرض کردہ شود درود ما بر تو و حال آنکہ پوسیدہ شدی تو گفت را آدمیگویند صحابہ بلفظ ارمت و میخواہند بلیت یعنی کہنہ شدی

قال ان الله حرم على الارض اجساد الانبياء رواه ابو داود

گفت آنحضرت کہ خدا تعالی حرام گردانید بر زمین تنہاے پیغمبران را رواہ ابو داود

والنسائي وابن ماجة والدارمي والبيهقي في الدعوات الكبير وعن

ونسائی وابن ماجہ ودارمی وبیہقی در دعوات کبیر و در روایت است از

ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اليوم الموعود يوم

ابو ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ مراد بیوم موعود روز

القيمة واليوم المشهود يوم عرفة والشاهد يوم الجمعة وما طلعت

قیامت است و مراد بیوم مشهود عرفه است و مراد بشاهد روز جمعه است و نه طلوع کرد

الشمس ولا غربت على يوم افضل منه فيه ساعة لا يوافقها عبد

آفتاب بر روزے که افضل تر از روز جمعه باشد و نه بر روزے نیست که موافق بنده آن ساعت آید

مؤمن يدعو الله بخير الا استجاب الله له ولا يستعيذ من شيء

مومن که دعا کند خدا را بخیر مگر آنکه قبول کند خدا اینجا دعا او را و پناه نجوید از چیزے بد

الا اعاذه منه رواه احمد والترمذي وعن ابي لبابة ابن

مگر آنکه پناه دهد او را از وے رواه احمد و ترمذی و در روایت است از ابی لبابه ابن

عبد المنذر قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ان يوم الجمعة

عبد المنذر گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه روز جمعه

سيد الايام واعظمها عند الله وهو اعظم عند الله من يوم الاضحى

بهتر روزها است و بزرگترین روزها است نزد خدا تعالی و روز جمعه بزرگتر است نزد خدا از روز عید قربان

ويوم الفطر فيه خمس خلال خلق الله فيه ادم وأهبط الله فيه

و عید رمضان در روز جمعه پنج خصلت است پیدا کرد خدا در وے آدم را و فرو آورد خدا در انروز

ادم الى الارض وفيه توفى الله ادم وفيه ساعة لا يسأل

آدم را بسوے زمین و در وے بمیرانید خدا تعالے آدم را و در وے ساعت است که نطلبد

العبد فيها شيئا الا اعطاه ما لم يسأل حراما وفيه تقوم الساعة

بنده در وے چیزے را مگر آنکه بدهد خدا او را مادام که نطلبد چیزے را که حرام است در روز جمعه برپا نے شود قیامت

ما من ملك مقرب ولا سماء ولا ارض ولا رياح ولا جبال

نیست هیچ فرشته نزدیک گردانیده شده و نه آسمانے و نه زمینی و نه بادها و نه کوه ها

ولا بحر الا هو مشفق من يوم الجمعة رواه ابن ماجة وعن

و نه دریاها مگر آنکه وے ترسنده است از روز جمعه رواه ابن ماجه و در روایت است از

أبي هريرة قال قيل للنبي صلى الله عليه وسلم لأي شئ سمي يوم

ابی ہریرہ رض گفت گفتہ شدند مر انحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ از چہ چیز نامیدہ شد روز

الجمعة قال لأن فيها طبعت طينة أبيك آدم وفيه الصعقة

جمعہ بجمعہ فرمود آنحضرت ص از جہت آنکہ در جمعہ ساختہ شدند گل پدر تو کہ آدم است و در روز جمعہ ہلاک شدند جانوران است

والبعثة وفيها البطشة وفي آخر ثلاث ساعات منها ساعة

و برانگیختن انسان و روز سختی و بطشت است و در آخر سہ ساعت از ساعات جمعہ ساعتی است

من دعا الله فيها استجيب له رواه أحمد عن عبد الله بن عمرو

کہ کسیکہ دعا کند خدا را در آن ساعت قبول کردہ میشود دعا ی او را و رواہ احمد در روایت است از عبد اللہ بن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من مسلم يموت يوم

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مسلمانے کہ بمیرد روز

الجمعة أو ليلة الجمعة إلا وقاه الله فتنة القبر رواه أحمد

جمعہ یا شب جمعہ مگر آنکہ نگاہ دارد او را خدا تعالیٰ از عذاب قبر رواہ احمد

والترمذي وعن ابن عباس رضي الله عنه أنه قرأ اليوم

والترمذی در روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ بدرستیکہ وی خواند این آیت را

أكملت لكم دينكم الآية وعنده يهودي فقال لو نزلت هذه

کہ امروز کامل گردانیدم دین شما را تمام کردم نعمت خود بر شما و نزد ابن عباس یہودی بود پس گفت اگر فرود می آمد این

الآية علينا لاتخذنا ها عيدا فقال ابن عباس فإنها نزلت في

آیت بر ما ہر آینہ میگرفتیم ما نزول این آیت را روز نزول را عید پس گفت ابن عباس بدرستیکہ این آیت فرود آمدہ است در

يوم عيدين في يوم جمعة ويوم عرفة رواه الترمذي وعن

روز دو عید در روز جمعہ و در روز عرفہ رواہ ترمذی و در روایت است از

ابن عباس رضي الله عنه قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابن عباس رضی اللہ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا دَخَلَ رَجَبٌ قَالَ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا

چون می درآمد ماه رجب میگفت خداوندا افزونی ده ما را در رجب و شعبان و بر سان ما را

رَمَضَانَ قَالَ وَكَانَ يَقُولُ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ أَغَرُّ وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ

برمضان گفت انس رضی اللہ عنہ بود آنحضرت که میگفت شب جمعه شبی است سپید و روز جمعه

يَوْمٌ أَزْهَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ عَنْ سَلْمَانَ

روزیست سپید و روشن روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از سلمان

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْتَسِلُ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم غسل نکند

رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ

مردی روز جمعه برای نماز جمعه و بهانه نکند در آنچه که تواند از پاکی و آنکه بوی خوش بر سر و تن خود مالد و روغن

أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي

یا بوی خوش هرچه در خانه وی باشد بسوی آن بسوی مسجد پس جدا نکند میان دو کس پس نماز گذارد

مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

آنچه تقدیر کرده شده است برای وی از نوافل پس خاموش نشیند وقتیکه خطبه خواند امام مگر آمرزیده شود مر او را گناهان او که میان

بَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

و میان جمعه دیگر گذشت رواه البخاری و روایت است از ابی هریره رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ

اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه وضو کند

فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

پس نیک کند وضو را پس بیاید جمعه را پس بشنود خاموش نشیند آمرزیده شود او را آنچه گذشت میان او

بَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا

و میان جمعه و زیاده سه روز و کسیکه مماس کند سنگریزه را البته بیهوده کرد

رواه مسلم وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه مسلم و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إذا كان يوم الجمعة وقفت الملائكة على باب المسجد يكتبون

چون بیاشد روز جمعه بایستند فرشتگان بر در مسجد جمعه بنویسند نام

الأول فالأول ومثل المهجر كمثل الذي يهدي بدنة ثم

هر که بیشتر آید بترتیب در قصهٔ حال آنکه اول وقت آید همچو حال کسیکه بفرستد شتر را آنکه بر آرد قربانی پستر

كالذي يهدي بقرة ثم كبشا ثم دجاجة ثم بيضة فإذا خرج

حال آنکس که پس از وی آید همچو گاو فرستاده است پستر شاة پستر آنکه بیارد پستر بیضه تصدق کنند چون بیرون می آید

الإمام طووا صحفهم ويستمعون الذكر متفق عليه وعن

امام می پیچند نامهای خود را و استماع میکنند ذکر خطبه را متفق علیه است و روایت است از

أبي سعيد وأبي هريرة رضي الله عنهما قالا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی سعید و از ابی هریره رضی الله عنهما گفتند هر دو که فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

من اغتسل يوم الجمعة ولبس من أحسن ثيابه ومس من طيب

کسیکه غسل کند روز جمعه و بپوشد از نیکوترین جامهای خود و مس کند از بوی خوش

إن كان عنده ثم أتى الجمعة فلم يتخط أعناق الناس ثم صلى

اگر باشد نزد وی پستر بیاید جمعه را پس نگذارد پای خود بر گردن مردمان پستر نماز بگذارد

ما كتب الله له ثم أنصت إذا خرج إمامه حتى يفرغ من صلوته

آنچه نوشته است خدا برای وی پستر خاموش شود و تا آنکه بیرون آید امام وی تا آنکه فارغ شود از نماز خود

كانت كفارة لما بينها وبين جمعة التي قبلها رواه أبو داود

باشند این اعمال پوشنده مران گناهان را که میان آنچه اند و میان جمعه پیش این جمعه بود رواه ابو داود

وعن أوس بن أوس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

صلى الله عليه وسلم

مَنْ غَسَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ وَبَكَّرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا

کسیکہ غسل کناند روز جمعہ و خود غسل کند و بیاید نماز را در اول وقت و در اول خطبہ بیابد نزدیک امام بنشیند خطبہ را و نشنود

مِنَ الْإِمَامِ وَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلُ سَنَةٍ أَجْرُ

از امام بنشیند خطبہ را و نشنود و بیہودہ نکند و بہ ہر گام ثواب عبادت یک سال یا روزہ

صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

روزہ یکسالہ و نماز شب یکسال رواہ ترمذی و ابو داؤد و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبد اللہ بن سلام رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا عَلَى أَحَدِكُمْ إِنْ وَجَدَ أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ

اللہ علیہ وسلم نیست بر یکے از شما باکی و نقصی اگر بیابد و تواند کہ بگیرد و بسازد دو جامہ برای روز جمعہ

سِوَى ثَوْبَيْ مِهْنَتِهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى

برای دو جامہ خدمت خود رواہ ابن ماجہ و روایت کرد این حدیث را مالک از یحیی

بْنِ سَعِيدٍ وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بن سعید و روایت است از عبد اللہ بن سباق از روی مرسل گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمَعِ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ إِنَّ هٰذَا

صلی اللہ علیہ وسلم در روز جمعہ از جمعہا اے گروہ مسلمانان تحقیق این

يَوْمٌ جَعَلَهُ اللّٰهُ عِيدًا فَاغْتَسِلُوا وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ طِيبٌ فَلَا يَضُرُّهُ

روزیست کہ گردانیدہ است او را خدا عید یعنی روز جشن و اجتماع پس غسل بر آرند کسیکہ باشد نزدیک وی بوی خوش پس زیان ندارد او را

أَنْ يَمَسَّ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

کہ مس کند از آن و بر شما باد کہ مسواک کنید رواہ مالک و روایت کرد ابن ماجہ

عَنْهُ وَهُوَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مُتَّصِلًا وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

عنہ و ہو عن ابن عباس متصلا و عن البراء رضی اللہ عنہ

اللہ عنہ و او از ابن عباس متصل و روایت است از براء رضی اللہ عنہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم حقا على المسلمين ان يغتسلوا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم حق و ثابت است بر مسلمانان که غسل کنند

يوم الجمعة وليمس احدهم من طيب اهله فان لم يجد فالماء له

روز جمعه و باید که مس کند یکی از ایشان از بوی خوش زن خود پس اگر نیابد طیب پس آب مر او

طيب رواه احمد والترمذي وعن سهل بن سعد رضي

طیب است رواه احمد و ترمذی و روایت است از سهل بن سعد ساعدی رضے

الله عنه قال ما كنا نقيل ولا نتغدى الا بعد الجمعة متفق عليه

الله عنه گفت نبودیم ما که قیلوله میکردیم و نه طعام خاصت میخوردیم مگر بعد از نماز جمعه متفق علیه است

وعن السائب بن يزيد قال كان النداء يوم الجمعة اوله

و روایت است از سائب بن یزید گفت بود اذان روز جمعه اول وے

اذا جلس الامام على المنبر على عهد رسول الله صلى الله عليه

وقتیکه می نشست امام بر منبر در زمان پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم وابي بكر وعمر فلما كان عثمان وكثر الناس زاد النداء

وسلم و ابی بکر رضه و عمر رضه پس چون گاه که موجود شد زمان عثمان و بسیار شدند مردم زیاده کرد اذان

الثالث على الزوراء رواه البخاري وعن ابن عمر رضي الله

سوم را بر مقام زوراء و روایت کرد این حدیث را بخاری و از ابن عمر رضی الله

عنه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يخطب خطبتين كان يجلس اذا

عنه مروی است گفت که بود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم خطبه میخواند دو خطبه و بود که می نشست چون بر می آمد

صعد المنبر حتى يفرغ اراه المؤذن ثم يقوم فيخطب ثم يجلس فلا يتكلم ثم

مر بر را تا آنکه فارغ میشد گفت راوی گمان می برم که گفت ابن عمر رضی یفرغ المؤذن پس بر میخاست پس خطبه میخواند پس می نشست و تکلم نمیکرد پس

يقوم فيخطب رواه ابو داود وعن ابي هريرة رضي الله عنه

بر میخاست و خطبه میخواند رواه ابو داود و روایت است از ابو هریره رضے الله عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجُمُعَةُ عَلَى مَنْ اٰوَاهُ اللَّيْلُ اِلٰى اَهْلِهٖ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود جمعہ فرض است بر کسیکہ جای دہد او را شب بسوی خانہ و بسے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

رواہ الترمذی در روایت است از طارق بن شہاب رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ فِيْ جَمَاعَةٍ اِلَّا

اللہ علیہ وسلم جمعہ حق واجب است بر ہر مسلمان در جماعت مگر

عَلٰى اَرْبَعَةٍ عَبْدٍ مَمْلُوْكٍ اَوِ امْرَاَةٍ اَوْ صَبِيٍّ اَوْ مَرِيْضٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

بر چہار گروہ بندہ کہ در ملک کسی است دوم زن سوم کودک چہارم بیمار رواہ ابو داود

بَابُ بَيَانِ اِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ

باب در بیان گناہ ترک جمعہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِقَوْمٍ

روایت است از ابن مسعود رضی اللہ عنہ کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر گروہے را کہ

يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ لَقَدْ هَمَمْتُ اَنْ اٰمُرَ رَجُلًا يُصَلِّيْ بِالنَّاسِ

پس بماند از نماز جمعہ ہر آئینہ بتحقیق قصد کردم من کہ بفرمایم مردے را کہ بگذارد نماز جمعہ را با مردم و امامت کند ایشانرا

ثُمَّ اُحَرِّقَ عَلٰى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ بُيُوْتَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بسوزم بر سر مردانی کہ حاضر نمیشوند نماز جمعہ را خانہای ایشانرا رواہ مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ

روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ترک کند

الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ ضَرُوْرَةٍ كُتِبَ مُنَافِقًا فِيْ كِتَابٍ لَا يُمْحٰى وَلَا يُبَدَّلُ

نماز جمعہ را بی ضرورت نوشتہ میشود از جملہ منافقان در کتابے کہ سودہ نمیشود و تغیر داده نمیشود

وَفِيْ بَعْضِ الرِّوَايَاتِ ثَلٰثًا رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ

و در بعض روایات مرفوع شده است سہ مرتبہ یعنی سہ بار ترک کند جمعہ را رواہ شافعی و از جابر رضی اللہ عنہ

صلى الله عليه وسلم قال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فعليه

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد بخدا و بروز قیامت پس فرض است بروے

الجمعة يوم الجمعة إلا مريض او مسافر او امرأة او صبي او مملوك

نماز جمعہ ہر روز جمعہ مگر بیمار و مسافر و زن و کودک و بندہ

فمن استغنى بلهو او تجارة استغنى الله عنه والله غني حميد

پس کسیکہ بی نیاز شود از نماز جمعہ بسبب گردن و بازرگانی کردن بی نیاز گرداند او را خدا تعالیٰ از وی خدا تعالیٰ بی نیاز است ستوده

رواه الدارقطني وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواہ دار قطنی در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اذا قلت لصاحبك يوم الجمعة انصت والامام يخطب فقد لغوت

وقتیکہ بگوئی مر یار خود را کہ با تو نشستہ است روز جمعہ خاموش باش حال آنکہ امام خطبہ میخواند پس تحقیق تو لغو گفتے

متفق عليه وعن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

متفق علیہ در روایت است از جابر رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لا يقيمن احدكم اخاه يوم الجمعة ثم يخالف الى مقعده فيقعد

نباید کہ برخیزاند یکی از شما برادر خود را روز جمعہ پس بیاید بسوے نشستگاہ او پس بنشیند

فيه ولكن يقول افسحوا رواه مسلم وعن سمرة بن جندب

در وے ولیکن بگوید کشادہ کنید جائی را رواہ مسلم و از سمرہ بن جندب رضہ مروی است

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم احضروا الذكر وادنوا من

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حاضر شوید ذکر را یعنے خطبہ را و نزدیک شوید از

الامام فان الرجل لا يزال يتباعد حتى يؤخر في الجنة وان دخلها

امام زیرا کہ مرد ہمیشہ دور و پس می افتد از موضع فضایل تا آنکہ پس گذاشتہ شود در بہشت اگرچہ وی از بہشتیان را

رواه ابو داود وعن سهل ابن معاذ بن انس الجهني عن ابيه

رواہ ابو داود در روایت است از سہل بن معاذ بن انس جہنی از پدر خود

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من تخطى رقاب الناس يوم

گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذرد بر گردنہای مردم روز

الجمعة اتخذ جسرا الى جهنم رواه الترمذي وعن معاذ بن

جمعہ گرفتہ میشود انکس پل بسوے دوزخ رواہ ترمذی و روایت است از معاذ بن

انس رض ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن الجلوة يوم الجمعة

انس رضہ روایت است بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نہی کرد از اجتماع یعنی تنہا نشستن در روز جمعہ

والامام يخطب رواه الترمذي وابو داود وعن ابن عمر رض

والامام یخطب رواہ الترمذی و ابو داود و روایت است از ابن عمر رضہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا نعس احدكم يوم الجمعة

گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بخسبد یکے از شما روز جمعہ

فليتحول من ذلك رواه الترمذي وعن نافع قال

پس بگرداند از آن رواہ ترمذی و از نافع رضہ مروی است گفت

كان ابن عمر رض يقول نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم ان يقيم

بود ابن عمر رضہ میگفت نہی کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از بر خیزانیدن

الرجل الرجل من مقعده ويجلس فيه قيل لنافع في الجمعة قال

مرد مرد را از جای نشست وی و نشستن وے در آنجای گفتہ شد مر نافع را این نہی در روز جمعہ است گفت

في الجمعة وغيرها متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو رض

در جمعہ و غیر جمعہ است متفق علیہ و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يحضر الجمعة ثلثة نفر

گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم حاضر میشود جمعہ را سہ نفر

فرجل حضرها باللغو فذلك حظه ورجل حضرها بالدعاء فهو

پس مردیست کہ حاضر میشود جمعہ را بلغو پس آن لغو حصہ اوست و مردیست کہ حاضر میشود آنرا بدعا پس

رجل دعا الله ان شاء اعطاه وان شاء منعه ورجل حضر ها

کرده است خدا را اگر خواهد خدا بیشتاب بدهد مطلوب او را اگر خواهد نبدهد و دیگر مردیست که حاضر شد

بانصات وسکوت ولم یتخط رقبة مسلم ولم یؤذ احدا فهی

جمعه را باستماع و خاموشی و کند دل نکرده است گردن مسلمان را و ایذا نکرده است کسی را پس این

کفارة الی الجمعة التی تلیها وزیادة ثلثة ایام وذلک بان

کفاره است تا جمعه دیگر که متصل است باو جمعه و زیادتی سه روز و این بسبب این ست

الله یقول من جاء بالحسنة فله عشر امثالها رواه ابو داود

که خدا تعالی میگوید یکی که بیارد نیکی را پس او را ست ده مانند آن رواه ابو داود

وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

و روایت است از ابن عباس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

من تکلم یوم الجمعة والامام یخطب فهو کمثل الحمار یحمل

کسی که سخن کند روز جمعه و حالا نکه امام خطبه میخواند پس او مانند خر است که بر پشت او

اسفارا والذی یقول له انصت لیس له جمعة رواه احمد

کتابها را برپشت دارد و کسی که گوید مر او را خاموش باش نیست مر او را ثواب جمعه رواه احمد

وعن ابن عمرو ابی هریرة انهما قالا سمعنا رسول الله

و روایت است از ابن عمر رضی الله عنهما و ابو هریره که هر دو گفتند که شنیدیم پیغمبر

صلی الله علیه وسلم یقول علی اعواد منبره لینتهین اقوام

صلی الله علیه وسلم را که میگفت بر چوبهای منبر خود بدرستیکه البته باز آیند گروهها از

عن ودعهم الجمعات او لیختمن الله علی قلوبهم ثم لیکونن

از ترک کردن مردم ایشان جمعه ها را یا مهر آینه مهری کند خدا بر دلهای ایشان پس هر آینه باشند

من الغافلین رواه مسلم وعن ابی الجعد الضمری رضی

از غافلان رواه مسلم و روایت است از ابی جعد ضمری رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ ثَلٰثَ جُمَعٍ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند سہ جمعہ را

تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قَلْبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از جہت آسان و حقیر پنداشتن آنرا مہر میکند خدا بر دل وی رواہ ابوداود و ترمذی و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

و ابن ماجہ و دارمی و روایت کرد آنرا مالک از صفوان ابن سلیم

وَاَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ وَعَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

و احمد از ابی قتادہ و روایت است از سمرہ بن جندب رضے اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ

فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند جمعہ را از کسلی بنظر کند

عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِيْنَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِيْنَارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بیعذر شرعے پس باید کہ تصدق کند بیکدینار پس اگر دینار نیابد پس بنصف دینار تصدق کند رواہ احمد

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صَالِحِ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

و ابوداود و ابن ماجہ و از صالح بن ابراہیم بن عبدالرحمن

بْنِ عَوْفٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَيْنَا اَنَسٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ

بن عوف مرویست گفت در آمد بر ما انس رض روز جمعہ و حالانکہ امام خطبہ میخواند

وَنَحْنُ نَتَحَدَّثُ فَقَالَ مَهْ فَلَمَّا اُقِيْمَتِ الصَّلٰوةُ قَالَ اِنِّيْ اُخَافُ

و ما سخن میکردیم پس گفت انس رض خاموش باشید پس ہرگاہ کہ تکبیر نماز گفتہ شد گفت تحقیق من

اَنْ اَكُوْنَ قَدْ اَبْطَلْتُ جُمُعَتِيْ بِقَوْلِيْ لَكُمْ مَهْ ابْنُ سَعْدٍ كَرَ

میکنم بانیکہ باشم من بدرستیکہ باطل کردہ شود جمعہ من بسبب گفتن من مر شما را مہ ای باز ایست

جَمْعُ الْجَوَامِعِ * بَابُ الْعِيْدَيْنِ * وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

از جمع الجوامع این باب در بیان احکام عید الفطر و عید الاضحی است و مروی است از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ

ابو سعید خدری رضی گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ بیرون می آمد روز عید نظر

وَالْاَضْحٰى اِلَى الْمُصَلّٰى فَاَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَءُ بِهِ الصَّلٰوةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ

و روز اضحے سوے مصلے پس نخست چیزے کہ آغاز میکرد آنحضرت بآن چیز نماز بود پس برمیگشت

ثُمَّ يَقُوْمُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوْسٌ عَلٰى صُفُوْفِهِمْ فَيَعِظُهُمْ

پس می ایستاد روبروے مردم و حالانکہ مردم نشستہ بودند بر صفہاے خود پس پند میکرد ایشانرا

وَيُوْصِيْهِمْ وَيَاْمُرُهُمْ وَاِنْ كَانَ يُرِيْدُ اَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ

و وصیت میکرد ایشانرا و امر میکرد ایشانرا و اگر میخواست کہ جدا کند و بفرستد لشکرے را جدا میکرد آنرا

اَوْ يَاْمُرُ بِشَيْءٍ اَمَرَ بِهِ ثُمَّ يَنْصَرِفُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ

یا امر میکرد بچیزے کہ امر میفرمود آنرا پس برمیگشت متفق علیہ و در روایت است از ابن

عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَيَّامٍ

عباس رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ روزہا

اَلْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيْهِنَّ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذِهِ الْاَيَّامِ الْعَشْرِ قَالُوْا

کہ کار نیک در وے دوست داشتہ تر باشد نزد خدا از این دہ روز کہ دہ ذی حجہ است گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ وَلَا الْجِهَادُ فِيْ

ای پیغمبر خدا و نہ کارزار کردن در راہ خدا فرمود آنحضرت رضی نہ جہاد در

سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهٖ وَمَالِهٖ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذٰلِكَ

راہ خدا مگر جہاد کنندہ کہ بیرون آید بہ نفس خود و مال خود پس باز برنگشت از نفس و نہ مال خود

بِشَيْءٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بچیزے روایت کردہ بخاری و از ابی ہریرہ رضی روایت گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَيَّامٍ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ اَنْ يُتَعَبَّدَ لَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ روزے از روز ہا کہ دوست داشتہ تر باشد نزد خدا عبادت کردن مر خدا را

فِيهَا مِنْ عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ يَعْدِلُ صِيَامُ كُلِّ يَوْمٍ مِنْهَا بِصِيَامِ سَنَةٍ

در انروزها از روز ذی حجه برابر است روزه هر روز در انروزها بروزه یکسال

وَقِيَامُ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْهَا بِقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

و برابر است برخاستن هر شب از شبهای انروزها بنماز شب قدر رواه ترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ماجه و روایت است از عایشه رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ

و سلم نکرد آدمی هیچ کاری روز نحر دوست داشته شده تر بسوی خدا از

إِهْرَاقِ الدَّمِ وَإِنَّهُ لَيَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا

ریختن خون و بدرستیکه آن جانوری آید روز قیامت بشاخهای خود و موهای خود

وَأَظْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللّٰهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ

و سمهای خود و بدرستیکه خون هر آینه افتد نزد خدا بمرتبه قبول پیش از انکه افتد

بِالْأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

بزمین پس خوشحال گردانید بدان نفس را رواه ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از زید ابن ارقم گفت گفتند یاران پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا هٰذِهِ الْأَضَاحِيُّ قَالَ سُنَّةُ أَبِيكُمْ

علیه و سلم ای پیغمبر خدا چیست این قربانیها چیست اصل این قربانی فرمود این ضحایا

إِبْرَاهِيمَ قَالُوا فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ

ابراهیم است گفتند صحابه پس چیست ما را در ان از جزاء و ثواب ای رسول خدا فرمود در مقابل هر موئی یکی است

قَالُوا فَالصُّوفُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ

گفتند پس تو اب انچه بشم دارد چنانکه نشان چیست یا رسول الله فرمود بمقابله موئی از بشم حسنه است

رواه احمد وابن ماجة وعن عبد الله

رواه اند واحمد وابن ماجه در روایت است از عبد الله

بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه

بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم امرت بيوم الاضحى عيدا جعله الله لهذه

وسلم امر کرده شده ام بروز اضحی در حالیکه این عیدی است که گردانیده است آنرا خدا تعالی برای

الامة قال له رجل يا رسول الله ارايت

این امت گفت آنحضرت را مردی ای پیغمبر خدا که خبر ده مرا

ان لم اجد الا منيحة انثى افاضحي

که اگر نیابم مگر منیحه انثی که مرست آیا بس قربانی کنم

بها قال لا ولكن خذ من شعرك

بدان فرمود نه لیکن بگیر از موے خود

واظفارك وتقص شاربك وتحلق عانتك

وناخنهاے خود و ببرے بروتهاے خود را و بستری موے زیر ناف خود

فذلك تمام اضحيتك عند الله رواه ابو داود والنسائي

پس آن افعال از تمام قربانی تست نزد خدا تعالے رواه ابو داؤد و نسائی

كتاب الجنائز

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوْدُ

گفت شنیدم پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ بیمار

مُسْلِمًا غُدْوَةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى

مسلمانے را در وقت بامداد مگر آنکہ صلوۃ بفرستند بروے ہفتاد ہزار فرشتہ تا آنکہ

يُمْسِيَ وَاِنْ يُمْسِ وَاِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ

شام کند و اگر عیادت کرد او را بوقت شام مگر دعای رحمت کنند بروی ہفتاد ہزار فرشتہ

حَتّٰى يُصْبِحَ وَكَانَ لَهٗ خَرِيْفٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

تا آنکہ صبح کند و باشد مر او را بستانے در بہشت رواہ ترمذی و ابو داؤد

وَعَنْ اَنَسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ وَعَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا بُوْعِدَ

کسیکہ وضو کند پس نیک کند وضو را و بیمار پرسے کند برادر مسلمان را بقصد ثواب دور کردہ شود

مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيْرَةَ سِتِّيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ

از دوزخ مقدار راہ شصت سال رواہ ابو داؤد و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوْدُ مُسْلِمًا فَيَقُوْلُ سَبْعَ مَرَّاتٍ اَسْئَلُ

نیست ہیچ مسلمانے کہ عیادت کند مسلمانے را پس بگوید ہفت کرت سوال میکنم

اللّٰهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَنْ يَشْفِيَكَ اِلَّا شُفِيَ

خدائے بزرگ را کہ پروردگار عرش بزرگ است کہ تندرستی دہد ترا مگر آنکہ تندرستی داده شود

اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ قَدْ حَضَرَ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

آن مسلمان مگر آنکہ باشد کہ بتحقیق حاضر شده وقت موت او رواہ ابو داود و ترمذی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَنَفِّسُوا لَهُ فِي أَجَلِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ

وسلم چون در آئید بر بیمارے برائے عیادت پس کشادہ دہید و بر یدغم او را در درازی مدت حیاتش

لَا يَرُدُّ شَيْئًا وَيُطَيِّبُ بِنَفْسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

زیرا کہ تنفیس باز نمیگرداند چیزے را کہ مقدر است و خوش میگرداند نفس او را رواہ ترمذی و ابن ماجہ

وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و گفت ترمذی این حدیث غریب است و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ إِنَّ عَلِيًّا رض خَرَجَ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت کہ علی رض برآمد از نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَقَالَ النَّاسُ يَا أَبَا الْحَسَنِ كَيْفَ

در بیمارے وی کہ وفات کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ازو پس گفتند مردم ای ابوالحسن چگونہ

أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللهِ

صبح کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت شکر کردہ شد بخدا

بَارِئًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

بہ شونده از بیمارے رواہ بخاری و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَزَلْ يَخُوضُ الرَّحْمَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بپرسد بیمارے را ہمیشہ در آید در یاے رحمت را

حَتَّى يَجْلِسَ فَإِذَا جَلَسَ اغْتَمَسَ فِيهَا رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَحْمَدُ

تا آنکہ می نشیند پس چون مے نشیند فرو میرود دران رواہ مالک و احمد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ مِنَ السُّنَّةِ تَخْفِيفُ الْجُلُوسِ

و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس از سنت است سبکے کردن در نشستن

۱ یعنی چون در آید بر بیمار بیمار را بگوید غم مخور باس نیست شفا خدا خواهد یا قوت و دراز خواهد بود عمر تو را

۲ غرض از تنفیس آسایش دادن و بیاسایش دادن از غم

۳ یعنی الحمد بہتر است امروز از دیروز

۴ یعنی چون از حال بیمار پرسند جواب بہتر دہند

۵ یعنی ثواب عیادت را

۶ یعنی چنانکہ آب دریا بسیار است ہمچنین ثواب عیادت بسیار است

۷ یعنی مناسب نیست کہ عیادت کنندہ بیمار را دراز نشستن

وَقِلَّةُ الْغَضَبِ فِي الْعِيَادَةِ عِنْدَ الْمَرِيضِ قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و کم کردن بانگ و فریاد در عیادت نزد بیمار گفت ابن عباس و فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا كَثُرَ لَغَطُهُمْ وَاخْتِلَافُهُمْ قُومُوا عَنِّي

صلے اللہ علیہ وسلم ہر گاہ کہ بسیار شد آواز اصحاب آنحضرت و اختلاف شان برخیزید از نزد من

رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ رزین و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ پرسد بیمارے را آواز میدہد آوازدہندہ از آسمان

طِبْتَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا رَوَاهُ

یعنے فرشتہ خوشے باد ترا در دنیا و خوش باد برپا رفتن تو پا چہ تو در آخرت و بگیرے تو از بہشت منزلت را

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت ابن ماجہ و روایت است از عمر بن الخطاب رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ يَدْعُ

صلے اللہ علیہ وسلم چون در آئے بر بیمارے پس بفرما او را کہ دعا کند

لَكَ فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

ترا زیرا کہ بدرستے دعاے او یعنے بیمار مانند دعاے فرشتگان است رواہ ابن ماجہ

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَجْرِ الْمَصَائِبِ إِذَا صُبِرَ عَلَيْهَا

باب احادیثے کہ وارد شدہ در اجر مصائب وقتے کہ صبر بران کند

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

کسیکہ بخواہد خدا تعالیٰ بآنکس نیکی را گرفتنی میشود یا میگیرد حق از وے رواہ بخاری و از وے

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

واز ابی سعید خدری مرویست از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ

علیہ وسلم کہ فرمود نمیرسد مسلمان را از ہیچ رنج و تعب

وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا آذًى وَلَا

و نمیرسد درد و نہ اندوہ و نہ غم و نہ آزار و نہ

غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا

اندوہ تا آنکہ خلانیدہ میشود آدمیرا خارے مگر آنکہ می پوشد خدا تعالے

مِنْ خَطَايَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

مذکورات از مصائب گناہان کہ صغایر باشند متفق علیہ و وارد است از عبد اللہ

بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

بن مسعود رض گفت در آمدم بر آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ فَمَسِسْتُهُ بِيَدِي

علیہ وسلم در حالتیکہ او تب زدہ شدہ بود پس بسودم آنحضرت را بدست خود

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكًا

پس گفتم ای پیغامبر خدا بدرستیکہ ہر آینہ تب زدہ میشوی تب زدہ شدنے

شَدِيدًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سخت پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ قَالَ فَقُلْتُ

آرے من تب زدہ میشوم چنانکہ تب زدہ میشوند دو مرد از شما ابن مسعود گوید پس گفتم مر

ذَلِكَ لِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ فَقَالَ أَجَلْ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

آن یعنی شدت تب بسبب آنست کہ ترا دو اجر است پس گفت آنحضرت آری پس گفت آنحضرت ثابت

مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللَّهُ

ہیچ مسلمانے کہ برسد اورا آزارے از بیماری پس چیزیکہ جز بیماریست مگر آنکہ فرو می افگند خدا

بِهِ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بدیہائے اورا چنانکہ فرو افگند درخت برگ ہائے خود را متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت در آمد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ فَقَالَ مَا لَكِ تُزَفْزِفِينَ

وسلم بر مادر سائب پس گفت آنحضرت ما را چیست کہ میلرزے

قَالَتِ الْحُمَّى لَا بَارَكَ اللَّهُ فِيهَا فَقَالَ لَا تَسُبِّي الْحُمَّى

گفت اُم سائب سبب لرزیدن من تب است برکت نکند خدا در وے پس گفت مکن دشنام تب را

فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خُبْثَ

زیرا کہ تب می برد گناہان بنے آدم را چنانکہ مے برد دم آہنگران چرکہائے

الْحَدِيدِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ قَالَ

آہن را رواہ مسلم و روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بیمار شود بندہ

أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا

یا سفر میکند نوشتہ میشود برای آن بندہ آنچہ بود عمل میکرد در حالیکہ مقیم و تندرست بود

رواه البخاري وعن كعب بن مالك قال قال

رواه البخاري و روايت است از كعب بن مالك گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن كمثل

پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم حال مؤمن همچو حال

الخامة من الزرع تفيئها الرياح تصرعها مرة

شاخ تر و نرم از كشت است مايل و راجع ميگرداند آنرا باد ها كه مي افگنند آنرا يكبار گي

وتعدلها اخرى حتى يأتيه اجله ومثل المنافق

و راست ميگرداند آنرا بار ديگر تا آنكه بيايد او را وقت موت و حال منافق

كمثل الارزة المجذية التي لا يصيبها حتى يكون

همچو حال درخت صنوبر است كه محكم و ثابت است آن درختيست كه نميرسد آنرا چيزي از باد ها تا آنكه

انجعافها مرة واحدة متفق عليه وعن ابي هريرة

مي باشد افتادن آن درخت يكبار گي متفق عليه و روايت است از ابو هريره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن

گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم حال مومن

كمثل الزرع لا يزال الريح تميله ولا يزال المؤمن

همچو حال كشت است كه هميشه باد مايل ميگرداند و همچنان است مومن

يصيبه البلاء ومثل المنافق كشجرة الارزة لا تهتز

كه ميرسد او را بلا و حال منافق همچو حال درخت صنوبر است كه نمي جنبد

حتى تستحصد متفق عليه وعن اسامة بن زيد

تا آنكه دروده شود و بريده شود متفق عليه و روايت است از اسامه بن زيد رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الطاعون

گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم طاعون

٩ يعني مسلمان را گاه ضعف و بيماري و گاه قوت و تندرستي ميرسد و هر دو حال بر او مي گذرد و همچنين منافق را گاه قوت و تندرستي ميرسد و گاه ضعف و بيماري و هر دو حال بر او مي گذرد

١٠ يعني مسلمان را گاه ضعف و بيماري و گاه قوت و تندرستي ميرسد و هر دو حال بر او مي گذرد و همچنين منافق را گاه قوت و تندرستي ميرسد و گاه ضعف و بيماري و هر دو حال بر او مي گذرد

رجزا ارسل علی طائفۃ من بنی اسرائیل او علی من
عذابی است کہ فرستادہ شدہ است بر گروہے از بنی اسرائیل یا بر کسانیکہ
کان قبلکم فاذا سمعتم بہ بارض فلا تقدموا علیہ
بودند پیش از شما پس چون بشنوید شما طاعون را در زمینی پس پیش نیائید بر آن زمین
واذا وقع بارض وانتم بہا فلا تخرجوا فرارا منہ
وچون بیفتد طاعون بر زمینے حال آنکہ شما در آن زمین باشید پس بیرون نیائید بجہت گریختن از آن
متفق علیہ وعن انس رض قال سمعت النبی
متفق علیہ است و در روایت است از انس رض گفت شنیدم آنحضرت
صلی اللہ علیہ وسلم یقول قال اللہ سبحانہ وتعالی
صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت میگوید اللہ سبحانہ وتعالے
اذا ابتلیت عبدی بحبیبتیہ ثم صبر عوضتہ منہما
چون مبتلا گردانم بندۂ خود را بدو محبوب وے پس صبر کند آن بندہ عوض دہم آن
الجنۃ یرید عینیہ رواہ البخاری وعن علی بن
بہشت را اراد میکند بہ دو چشم وے رواہ البخاری و در روایت است از علی بن
ثابت عن امیۃ انہا سالت عایشۃ عن قول اللہ عز
ثابت از امیہ کہ پرسید او را عایشہ رض از حقیقت معنی قول حق جل
وجل ان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوہ یحاسبکم
و علا کہ میفرماید (اگر) آشکارا کنید چیزے را کہ در دل شماست یا پنہان دارید آنرا حساب میکند شما
بہ اللہ وعن قولہ عز وجل من یعمل سوءا یجز بہ
بآن خدا سبحانہ وتعالے و پرسید از قول وے عز وجل (ہر کہ بکند بدی را پاداش داده شود بآن)
فقالت ما سالنی عنہا احد منذ سالت رسول اللہ
پس گفت عایشہ رض سوال نکرد مرا از این محاسبہ و مجازات ہیچ یکے از آن گاہ کہ پرسیدم پیغامبر خدا را

صلی اللہ علیہ وسلم فقال ھذہ معاتبۃ اللہ العبد

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت این محاسبہ و مجازات عتاب کردن خدا است بندہ را

بما یصیبہ من الحمی والنکبۃ حتی البضاعۃ

بآنچہ میرسد بندہ را از تب و از نکبت تا آنکہ این مصیبت کہ پارہ از مال

تضعہ فی ید قمیصہ فیفتقدھا فیفزع لھا حتی

می نہد بندہ آنرا در دست پیراہن خود پس گم میکند آن بضاعت را پس می ترسد آن بضاعت را تا آنکہ

ان العبد لیخرج من ذنوبہ کما یخرج التبر

بندہ ہر آینہ بیرون می آید از گناہان خود چنانکہ بیرون می آید زر

الاحمر من الکیر رواہ الترمذی وعن

سرخ از دمدمہ رواہ ترمذی و روایت است از

ابی موسی ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

ابی موسے رض بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قال لا یصیب عبدا نکبۃ فما فوقھا او دونھا

فرمود نمیرسد ہیچ بندہ را مصیبتے حقیر پس آنچہ بالای اوست یا فروتر اوست

الا بذنب وما یعفو اللہ عنہ اکثر وقرا

مگر بسبب گناہی کہ کردہ است و آنچہ عفو و محو میکند خدا ایشتعالے از وے بیشتر است و خواند آنحضرت این آیت را

وما اصابکم من مصیبۃ فبما کسبت ایدیکم

کہ و ہر چہ میرسد شما را از مصیبت پس بسبب چیزیست کہ کردہ است آنرا دستہای شما یعنی ذاتے

ویعفو عن کثیر رواہ الترمذی وعن

و عفو میکند خدا تعالی از بسیارے ازان رواہ ترمذی و روایت است از

عبد اللہ بن عمرو قال قال رسول اللہ صلی اللہ

عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم ان العبد اذا كان على طريقة حسنة من

علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ چون میباشد بر حالت نیک از

العبادة ثم مرض قيل للملك الموكل به اكتب له

عبادات پس بیمار شود گفتہ میشود مر فرشتہ را کہ نگاشتہ شدہ است بروی

مثل عمله اذا كان طليقا حتى اطلقه او كفته

برای او مانند عملہ او در وقتیکہ بود رہا غیر مقید بان تا آنکہ رہا کنم او را یا ملزم گردانم او را

الي وعن انس رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

بسوی خود و روایت است از انس رضہ بدرستیکہ رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

قال اذا ابتلى المسلم ببلاء في جسده قيل للملك اكتب له

گفت چون مبتلا گردانیدہ میشود مسلمان ببلائے در تن او گفتہ میشود مر فرشتہ را بنویس برای او

صالح عمله الذي كان يعمل وان شفاه غسله وطهره

عمل نیک او را کہ میکرد پیش از ابتلا پس اگر شفا بدہد او را می شوید او را و پاک میگرداند

وان قبضه غفر له ورحمه رواهما في شرح السنة

و اگر قبض میکند او را آمرزد مر او را و رحمت میکند او را روایت کرد این دو حدیث را در شرح سنت

وَعَنْ سَعْدٍ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ النَّاسِ

بروایت ست از سعد ابن ابی وقاص رض گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از

اَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْاَمْثَلُ فَالْاَمْثَلُ وَيُبْتَلَى الرَّجُلُ

سخت تر ست از روے بلا و آزمایش فرمود سخت ترین از اد میان در بلا پیغامبران اند پس ہر کہ فاضل

عَلٰى حَسَبِ دِيْنِهٖ فَاِنْ كَانَ فِيْ دِيْنِهٖ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهٗ وَاِنْ كَانَ

اند وی مرتبہ از مرتبہ جہان و مبتلا گردانیدہ می شود و بر اندازہ دین وی پس اگر باشد در دین خود سخت و

فِيْ دِيْنِهٖ رِقَّةٌ هُوِّنَ عَلَيْهِ فَمَا يَزَالُ كَذٰلِكَ حَتّٰى يَمْشِيَ مَا لَهٗ

در دین او نرمی و سستی سبک کردہ میشود بر وے پس ہمیشہ ہمچنین حال ست تا آنکہ میرود بر زمین و حال آنکہ نیست

ذَنْبٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ

مر او را گناہی رواہ ترمذی و ابن ماجہ و الدارمی و گفت ترمذی

هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

این حدیث حسن صحیح ست و روایت ست از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی بزرگی پاداش با بزرگی

الْبَلَاءِ وَاِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ اِذَا اَحَبَّ قَوْمًا

بلا ست و بدرستی کہ خدا تعالی بزرگ و برتر چون دوست میدارد گروہے را

اِبْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضٰى وَمَنْ سَخِطَ

مبتلاے گرداند ایشانرا پس کسیکہ خوشنود باشد از خدا و بلا پس مر او را ست خوشنودی و کسیکہ

فَلَهُ السَّخَطُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

پس مر او را ست خشم او رواہ الترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ماجہ و از وی روایت ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ

علیہ وسلم چون خواہد خدا تعالیٰ بہ بندہ خود نیکی را شتاب بدہد

الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ شَرًّا

سزای گناہان او را در دنیا و چون خواہد خدا تعالیٰ بہ بندہ خود بدی را

أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتّٰى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ

نگاہ دارد از وے عقوبت وی گذارد او را بجزاہی وے تا آنکہ تمام سزد ہر گونہ را

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

آنچہ مستحق است بدو در قیامت رواہ الترمذی در روایت ست از ابی ہریرہ رضی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ می باشد

الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ

بلا ہر مرد مسلمان یا زن مسلمان در ذات ہر یکے و در مال ہر یکی و در اولاد ہر یکے

حَتّٰى يَلْقَى اللّٰهَ وَمَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيئَةٍ رَوَاهُ

تا آنکہ ملاقی شود بے آمدہ خدا را و در روندہ نباشد او را حال آنکہ ہست ہر وے ہیچ گناہے

التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى مَالِكٌ نَحْوَهُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ

رواہ الترمذی و در روایت ست کرد مالک مانند وی و در روایت ست از محمد بن

السُّلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

خالد السلمی از پدرش از جدش گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ مَنْزِلَةٌ لَمْ

وسلم بدرستی کہ بندہ چون گذشتہ باشد برای او از خدا مرتبہ و در حوالہ

يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ ابْتَلَاهُ اللّٰهُ فِي جَسَدِهِ أَوْ فِي مَالِهِ أَوْ فِي وَلَدِهِ ثُمَّ

عَلٰى ذٰلِكَ حَتّٰى يُبَلِّغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ

بر آن خدا تعالیٰ بر آن بلا تا آنکہ میرساند این بلا بندہ را بمرتبہ کہ گذشتہ است مراورا از

رَوَاهُ أَحْمَدُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شِخِّيْرٍ

رواہ احمد ابوداؤد در روایت است از عبد اللہ بن شخیر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ ابْنِ اٰدَمَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تصویر کردہ شد فرزند آدم

وَاِلٰى جَنْبِهٖ تِسْعٌ وَتِسْعُوْنَ مَنِيَّةً اِنْ أَخْطَأَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فِي

وحال آنکہ بجانب پہلوی اوست نود و نہ مرگ اگر خطا می کند او را مرگہا در آید در

الْهَرَمِ حَتّٰى يَمُوْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

پیری تا آنکہ بمیرد رواہ ترمذی وگفت این حدیث غریب است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز جابر رضہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَدَّ أَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِيْنَ يُعْطَى أَهْلُ

وسلم دوست میدارد اہل عافیت روز قیامت وقتیکہ داده شوند اہل

الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ اَنَّ جُلُوْدَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ فِي الدُّنْيَا

بلاء ثواب این را کاشکے پوستہای ایشان بریده و پاره کرده میشد در دنیا

بِالْمَقَارِيْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

بکاردہا رواہ ترمذی وگفت کہ این حدیث غریب است

وَعَنْ عَامِرٍ الرَّامِ قَالَ ذَكَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ الْاَسْقَامَ

در روایت است از عامر رام مخفف نامی گفت ذکر کرد پیغامبر خدا بیماریہا را

فَقَالَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا أَطْنَبَ بِهِ السُّقْمُ

پس فرمود کہ مسلمان چون میرسد او را بیماری

ثُمَّ عَافَاهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ

پس صحت می بخشد او را خدا تعالے ازان می باشد بوشیده مر گناهان گذشته را

ذُنُوبِهِ وَمَوْعِظَةً لَهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ

و می باشد نصیحت و پند مر او را در انچه پیش آید اززمان و بدرستی که منافق

إِذَا مَرِضَ ثُمَّ أُعْفِيَ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ ثُمَّ

چون بیمار شود پس عافیت داده شود می باشد مانند شتر که ببندند او را کسان او پس

أَرْسَلُوهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوهُ وَلِمَ أَرْسَلُوهُ فَقَالَ

رها کردند او را پس نیافت آن شتر بجهت عدم تمیز که چرا بستند او را و چرا گشادند او را پس گفت

رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا الْأَسْقَامُ وَاللّٰهِ مَا مَرِضْتُ

مردے ای پیغامبر خدا چه چیز است بیمارے ها بخدا سوگند بیمار نشدم من

قَطُّ فَقَالَ قُمْ عَنَّا فَلَسْتَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

هرگز پس فرمود او را آنحضرت برخیز از پیش ما پس نیستی تو از ما رواه ابوداؤد و در روایت بسیار

عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَلَا أُرِيكَ

عطاء بن ابی رباح گفت فرمود مرا ابن عباس آیا بنمایم ترا

امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى قَالَ هٰذِهِ

زنے از اهل بهشت گفتم بلے بنمائی گفت این

الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زن سیاه که نام وی سعدیه است آمد این پیغامبر خدا را صلے الله علیه وسلم

فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ

پس گفت ای پیغامبر خدا بدرستی که من صرع زده میشوم و بدرستی که من برهنه میشوم

فَادْعُ اللّٰهَ لِي فَقَالَ إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ

الذنوب كما تنفي النار خبث الحديد رواه ابن ماجة

گناهان را چنانکه دور میکند آتش چرک آهن را رواه ابن ماجه

وعنه قال ان رسول الله صلى الله عليه وسلم عاد

و هم از ابی هریره رض گفت بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم عیادت کرد

مريضا فقال ابشر فان الله تعالى يقول هي ناري

بیمارے را گفت بشارت باد ترا پس فرمود خوش باش زیرا که بدرستیکه حق تعالی میفرماید تب آتش من است

أسلطها على عبدي المؤمن في الدنيا لتكون حظه من

مے گمارم آنرا بر بندهٔ خود که مومن است در دنیا تا باشد تب بخش آن بنده از

النار يوم القيمة رواه احمد وابن ماجة والبيهقي في

آتش دوزخ روز قیامت رواه احمد و ابن ماجه و بیهقی در

شعب الايمان وعن انس رض ان رسول الله صلى

شعب ایمان و روایت است از انس رض که آنحضرت صلے

الله عليه وسلم قال ان الرب سبحانه وتعالى يقول

الله علیه وسلم فرمود که پروردگار سبحانه و تعالے میفرماید

وعزتي وجلالي لا اخرج احدا من الدنيا اريد اغفر

سوگند بعزت ذات من و جلال صفت من بیرون نمی آرم هیچ یکے را از دنیا میخواهم بیامرزم

له حتى استوفي كل خطيئة في عنقه بسقم في بدنه

مراورا تا آنکه میگیرم جزاے هر گناهے را که در گردن اوست بسبب بیماری در تن وی

واقتار في رزقه رواه رزين وعن شقيق قال

و تنگی در رزق وی رواه رزین و روایت است از شقیق گفت

مر من عبد الله فعدناه فجعل يبكي فعوتب فقال اني

بیمار شد عبد الله بن مسعود رض پس عیادت کردیم او را پس گریستن گرفت پس ملامت کرده شد پس گفت بدرستی من

لَا أَبْكِي لِأَجْلِ الْمَرَضِ لِأَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

من نمیگریم از بهر بیماری زیرا که من شنیدم پیغامبر خدا را صلے الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ الْمَرَضُ كَفَّارَةٌ وَإِنَّمَا أَبْكِي أَنَّهُ أَصَابَنِي عَلَى

وسلم که میفرمود بیماری کفاره است گناهانرا و نمیگریم مگر از جهت آنکه رسید بیماری مرا بر

حَالِ فَتْرَةٍ وَلَمْ يُصِبْنِي فِي حَالِ اجْتِهَادٍ لِأَنَّهُ يُكْتَبُ لِلْعَبْدِ

حال فتور و ضعف پیری و نرسید مرا مرض در حال قوت و کوشش زیرا که نوشته میشود مر بنده را

مِنَ الْأَجْرِ إِذَا مَرِضَ مَا كَانَ يُكْتَبُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَمْرَضَ فَمَنَعَهُ

از مزد وقتیکه بیمار میشود چیزیکه نوشته میشود مراورا پیش از انکه بیمار گردد پس باز داشته شده را

مِنْهُ الْمَرَضُ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ

ازان عمل بیماری رواه رزین و روایت است از انس رض شنیدم من پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَيُّمَا رَجُلٍ عَادَ مَرِيضًا فَإِنَّمَا يَخُوضُ

صلے الله علیه وسلم که میفرمود هر مردیکه بپرسد بیمار را پس جز این نیست که میدر آید

فِي الرَّحْمَةِ فَإِذَا قَعَدَ عِنْدَ الْمَرِيضِ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ هٰذَا لِلصَّحِيحِ

در بحر رحمت را پس چون بنشیند نزد بیمار غرق میسازد او را رحمت الهی این تو انوای صحیح است

فَمَا لِلْمَرِيضِ قَالَ تَحُطُّ ذُنُوبَهُ هب وَعَنْ أَنَسٍ رض

پس چه قدر ثواب باشد بیمار را گفت ساقط میشود گناهان او و روایت است از انس رض

قَالَ عَطِشَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رض عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت تشنه شد عثمان بن عفان نزد حضرت صلے الله علیه وسلم

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أُبَشِّرُكَ فَقَالَ بَلَى

پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم ایا خوشخبری ندهم ترا پس گفت بلی خبر باید آری بده

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي قَالَ هٰذَا جِبْرَئِيلُ يُبَشِّرُنِي عَنِ اللهِ تَعَالَى

خدای تو باد پدر و مادر من فرمود این جبرئیل است که خبر میدهد مرا از جانب خدای تعالی

إِيمَانُ مُؤْمِنٍ عَطَشَ ثَلٰثَ عَطَشَاتٍ مُتَوَالِيَاتٍ إِلَّا كَانَ

نمی ماند مومن تشنه به سه تشنگیهای پیاپی مگر آنکه می باشد

الْإِيمَانُ ثَابِتًا فِي قَلْبِهِ الدَّيْلَمِي

ایمان او ثابت و قوی در دل وی دیلمی

بَابُ تَمَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهِ

باب در آرزو کردن موت و ذکر آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزْدَادَ خَيْرًا

آرزو نمیکند یکے از شما مرگ را یا او نیکوکار باشد پس شاید که زیاده کند نیکی را از زیادتی خیر

وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

و یا اینکه می باشد بدکار پس شاید که وی طلب کند رضاء حق را بتوبه و تلافی ماقات رواه بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم ازوی روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ وَلَا يَدْعُ بِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُ

که آرزو نکند یکے از شما موت را و دعا نکند بمرگ پیش از انکه بیاید مرگ او را

إِنَّهُ إِذَا مَاتَ انْقَطَعَ أَمَلُهُ وَإِنَّهُ لَا يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُهُ

بدرستیکه او وقتیکه بمیرد بریده میشود امید او و بدرستی که شان آنست که زیاده نمی کند مسلمانرا عمری

إِلَّا خَيْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مگر نیکی را رواه مسلم و در روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ

صلے الله علیه وسلم باید که آرزو نکند یکے از شما مرگ را از گزند دنیا

أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ

کو رسیده است او را پس اگر هست البته آرزو کننده پس باید که بگوید خداوندا

أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيٰوةُ خَيْرًا لِّي وَتَوَفَّنِي

زنده دار مرا تا آنگاه که باشد زندگی بهتر مرا و بمیران مرا

إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وقتیکه باشد مردن بهتر مرا متفق علیه

وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از عباده بن الصامت رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه دوست دارد

لِقَاءَ اللّٰهِ أَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ

لقای خدا را دوست دارد خدا تعالیٰ لقای او را و کسیکه ناخوش دارد لقای

اللّٰهِ كَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رض

خدا را ناخوش دارد خدا تعالیٰ لقای او را پس گفت عایشه صدیقه رض

أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ

یا گفت بعضی از زوجات مطهرات آنحضرت ﷺ بدرستیکه ما هر آئینه مکروه میداریم موت را از نمود آنحضرت

لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ

نیست آنچه تو فهمیدی ولیکن مسلمان وقتیکه نزدیک شود او را مرگ

لِتُبَشَّرْ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِمَّا

بشارت داده شود برضای خدا یتعالے و کرامت او پس نیست هیچ چیزی محبوب تر بسوی وے از چیزی

اَمَامَهٗ فَاَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ وَاَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ وَاِنَّ الْكَافِرَ

که پیش اوست پس دوست دارد مومن لقای خدارا و دوست دارد خدا لقاے او را و بدرستیکه کافر

اِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَعُقُوْبَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَهَ

چون حاضر کرده شود مژده داده شود بعذاب خدا و سزادادن وی پس نیست هیچ چیز مکروه تر

اِلَيْهِ مِمَّا اَمَامَهٗ فَكَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ

بسوے وی از چیزی که پیش اوست پس ناخوش دارد کافر لقای خدارا و ناخوش میدارد خدا یتعالے لقاے او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَالْمَوْتُ قَبْلَ لِقَاءِ اللّٰهِ

متفق علیه و در روایت عایشه صدیقه رض است و موت پیش از لقاے خدا است و مقدم است

وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از ابے قتاده مرویست که وی بود که حدیث میکرد که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ فَقَالَ مُسْتَرِيْحٌ

صلے اللہ علیہ وسلم گذرانیده شد بروی جنازه پس فرمود آنحضرت صلعم ایمن راحت است

اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُسْتَرِيْحُ

یا راحت یافته شده است ازوے پس گفتند صحابه ای پیغامبر خدا صلعم چیست معنے مستریح

وَمَا الْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ فَقَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيْحُ مِنْ

و مستراح منه پس فرمود آنحضرت صلعم که بنده مومن صالح راحت می یابد از مرگ از

نَصَبِ الدُّنْيَا وَاَذَاهَا اِلٰى رَحْمَةِ اللّٰهِ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ

تعب و رنج دنیا و آزار دنیا بسوے رحمت خدا و بنده فاسق

يَسْتَرِيْحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

راحت می یابند ازوے بندگان و شهرها و درختان و جنبدگان زمین متفق علیه است

وعن جابر رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه

و از روایت است از جابر رض گفت شنیدم من پیغامبر خدا را صلے الله علیه

وسلم قبل موته بثلاثة ايام يقول لا يموتن احدكم

وسلم پیش از موت او بسه روز که میگفت باید نمیرد کسے از شما

الا وهو يحسن الظن بالله رواه مسلم وعن

مگر آنکه نیک دارد گمان خود را بخدا رواه مسلم و روایت است از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

اكثروا ذكر هاذم اللذات الموت رواه الترمذي

بسیار کنید یاد ویران کننده قطع کننده لذت ها را که موت است رواه ترمذی

والنسائي وابن ماجة وعن ابن مسعود رض ان نبي الله

و نسائی و ابن ماجه و روایت است از ابن مسعود رض بدرستیکه نبی

صلى الله عليه وسلم قال ذات يوم لاصحابه استحيوا

صلے الله علیه وسلم فرمود روزی بیاران خود شرم دارید

من الله حق الحياء قالوا انا نستحي من الله يا نبي الله والحمد

از خدا چنانکه باید شرم داشتن گفتند صحابه که ما شرم میداریم از خدا ای پیغمبر خدا و حمد و سپاس

لله قال ليس ذلك ولكن من استحى من الله حق الحياء

مر خدایرا بر توفیق دادن و فهمانیدن این حق حیا و لیکن کسیکه شرم دارد از خدا حق شرم داشتن

فليحفظ الراس وما وعى وليحفظ البطن وما حوى

پس باید که نگاهدارد سر را و نگاه دارد چیزیرا که جمع کرده است آن سر و باید که نگاهدارد شکم را از اکل حرام و چیزیکه

وليذكر الموت والبلى ومن اراد الاخرة ترك زينة

و باید که یاد دارد مرگ را و بوسیده شدن استخوان او و کسیکه خواهد ثواب آخرت ترک دهد آرایش

الدُّنْيَا فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَقَدِ اسْتَحْيَى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ رَوَاهُ

دنیارا پس کسے کہ بکند این مذکور را پس تحقیق شرم داشت از خدا حق شرم داشتن رواہ

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ قَالَ قَالَ

احمد و ترمذی و روایت ست از عبداللہ بن عمرو رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تحفہ و ہدیہ مسلمان مرگ ست

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ

بیہقی موصل بحضرت و قرباست رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت ست از عبیداللہ

بْنِ خَالِدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَوْتُ الْفُجَاءَةِ اَخْذَةُ الْاَسِفِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَزَادَ

موت ناگہانی گرفتن خشم ست رواہ ابو داود و زیادہ کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِي كِتَابِهٖ اَخْذَةُ اَسِفٍ

بیہقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود این لفظ را کہ گرفتن غضب ست

لِلْكَافِرِ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ قَالَ قَالَ

مر کافران را و مہربانی حق تعالے مر مومنان را و روایت ست از جابر رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمَنَّوُا الْمَوْتَ فَاِنَّ هَوْلَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ آرزو نکنید مرگ را زیرا کہ بدرستی ترس

الْمُطَّلَعِ شَدِيْدٌ وَاِنَّ مِنَ السَّعَادَةِ اَنْ يَّطُوْلَ عُمُرُ الْعَبْدِ

مطلع سختی ست و بدرستی کہ از نیک بختی ست کہ دراز شود عمر بندہ

وَيَرْزُقَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ الْاِنَابَةَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

و روزی گرداند او را خدا آنچنان کہ رجوع و توجہ بجناب خود رواہ احمد و روایت ست از

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ جَلَسْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا

ابے امامہ رض گفت کہ نشستیم و بودی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس یاد دہانیدیم ما را

وَرَقَّقْنَا فَبَكَى سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ رض فَأَكْثَرَ الْبُكَاءَ فَقَالَ يَا لَيْتَنِي

احوال آخرت و نرم گردانیدہ دلہا ما را پس گریہ کرد سعد بن ابی وقاص رض پس بسیار گریہ کرد پس گفت ای کاش کہ

مُتُّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا سَعْدُ أَعِنْدِي تَتَمَنَّى

بمیرم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے سعد آیا نزد من آرزو میکنی

الْمَوْتَ فَرَدَّدَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنْ كُنْتَ

موت را کہ نامرضی حق است پس تکرار کرد آنحضرت این لفظ را سہ بار پس گفت فرمود ای سعد اگر ہستی تو

خُلِقْتَ لِلْجَنَّةِ فَمَا طَالَ عُمُرُكَ وَحَسُنَ مِنْ عَمَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ

کہ پیدا کردہ شدی برائے بہشت پس آنچہ دراز شود عمر تو و نیک شود عمل تو پس آن بہتر است

لَكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ قَالَ دَخَلْتُ

مرترا رواہ احمد و روایت ہست از حارثہ بن مضرب گفت درآمدم من

عَلَى خَبَّابٍ وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعًا فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ

بر خباب و حال آنکہ داغ شدہ بود خباب بر بدن ہفت جا پس گفت خباب اگر نمی بودی کہ شنیدم

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت باید کہ تمنا نکند یکے از شما

الْمَوْتَ لَتَمَنَّيْتُهُ وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

مرگ را ہر آئینہ آرزو میکردم اورا و تحقیق دیدم و دانستم خود را با پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَمْلِكُ دِرْهَمًا وَإِنَّ فِي جَانِبِ بَيْتِي

علیہ وسلم کہ مالک نبودم یک درہم را و بدرستی کہ در گوشہ خانہ من

الْآنَ كَارْبَعِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ ثُمَّ أُتِيَ بِكَفَنِهِ فَلَمَّا رَآهُ بَكَى

اکنون ہر آئینہ چہل ہزار درہم ست پس آورد شد نزد خباب کفن پس ہر گاہ دید کفن را بگریست

قَالَ وَلٰكِنْ حَمْزَةُ لَمْ يُوجَدْ لَهُ كَفَنٌ إِلَّا بُرْدَةٌ مُلْحَاءُ إِذَا جُعِلَتْ

گفت ولیکن حمزہ بن عبد المطلب یافتہ نشد برائے وی کفن مگر چادر یکہ در وے خطوط سیاہ و سفید بود چوں کردانیدہ

عَلٰى رَأْسِهِ قَلَصَتْ عَنْ قَدَمَيْهِ وَإِذَا جُعِلَتْ عَلٰى قَدَمَيْهِ

بر سر وے کوتاہ می آمد از پائہائے وی و چوں گردانیدہ می شد بر پائہای وے

قَلَصَتْ عَنْ رَأْسِهِ حَتّٰى مُدَّتْ عَلٰى رَأْسِهِ وَجُعِلَ عَلٰى

کوتاہ می آمد از سر وے تا آنکہ کشیدہ شد آن بردہ بر سر حمزہ و گردانیدہ شد بر

قَدَمَيْهِ الْإِذْخِرُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ

پائہای حمزہ گیاہ کہ مشہور است در مکہ معظمہ رواہ احمد و ترمذی مگر ترمذی ذکر نکرد لفظ

ثُمَّ أُتِيَ بِكَفَنِهِ الخ

ثم اتی بکفنہ تا آخر

بَابُ مَا يُقَالُ عِنْدَ مَنْ حَضَرَهُ الْمَوْتُ

باب در بیان چیزیکہ گفتہ می شود نزد کسیکہ حاضر شدہ اورا موت

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت است از ابی سعید و ابی ہریرہ رض گفتند این ہر دو کہ فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم تلقین کنید مردہ ہائے خود را کلمہ طیبہ لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ است

مُسْلِمٌ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

رواہ مسلم و روایت است از ام سلمہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ أَوِ الْمَيِّتَ فَقُولُوا

اللہ علیہ وسلم وقتیکہ حاضر شوید شما بیمار را یا میتی را کہ نزدیک میرون رسیدہ پس بگویید

خَيْرًا فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلٰى مَا تَقُولُونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خیر را زیرا کہ فرشتگان ایمن میکنند بر آنچہ میگویید شما دعا کنید رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

وہم از سلمہ است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ

مُسْلِمٍ تُصِيْبُهُ مُصِيْبَةٌ فَيَقُوْلُ مَا اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا

مسلمان کہ برسد او را مصیبتے پس بگوید چیزیرا کہ امر کردہ است خدا تعالی بگفتن آن و آن کلمہ

اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ۝ اَللّٰهُمَّ اْجُرْنِيْ فِيْ مُصِيْبَتِيْ وَاَخْلِفْ لِيْ خَيْرًا

است جایہا ست کہ و این کلمہ تا آخر یعنے بار خدایا اجر دہ مرا در مصیبت من و بدل گردان مرا بہتر

مِنْهَا اِلَّا اَخْلَفَ اللّٰهُ لَهٗ خَيْرًا مِنْهَا فَلَمَّا مَاتَ اَبُوْ سَلَمَةَ قُلْتُ

ازان مگر انکہ بدل میگرداند خدا برای او بہتر ازانچہ فوت شد پس ہرگاہ مرگ رسید ابو سلمہ را من گفتم

اَيُّ الْمُسْلِمِيْنَ خَيْرٌ مِّنْ اَبِيْ سَلَمَةَ اَوَّلُ اَهْلِ بَيْتٍ هَاجَرَ

کہ کدام یکے از مسلمانان بہتر ست از ابی سلمہ کہ بدل او بمن خواہد رسید کہ او اول صاحب خانہ بود کہ ہجرت کرد

اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ اِنِّيْ قُلْتُهَا فَاَخْلَفَ

بسوے پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پستر بدرستی من باوجود این استبعاد کلمہ اللہم اجرنی تا آخر گفتم پس

اللّٰهُ لِيْ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خدای تعالی برای من رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از سلمہ رضی اللہ عنہا گفت درآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى اَبِيْ سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهٗ فَاَغْمَضَهٗ ثُمَّ قَالَ اِنَّ الرُّوْحَ

بر ابو سلمہ حال آنکہ بتحقیق باز ماندہ بود چشم ابی سلمہ پس فرو خوابانید آنحضرت بصر را پستر فرمود آنحضرت

اِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ فَضَجَّ نَاسٌ مِّنْ اَهْلِهٖ فَقَالَ

کہ جان چون قبض کردہ میشود پس روی میکند او را بصر پس بانگ و فریاد کردند مردمان از اہل خانہ ابی سلمہ پس فرمود

لَا تَدْعُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا بِخَيْرٍ فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ

آن حضرت دعا نکنید بر ذاتہاے خود مگر بہ نیکی زیرا کہ فرشتگان

يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ

آمین مے گویند بر چیزیکہ میگویید شما پس گفت آنحضرت خداوندا بیامرز ابی سلمہ را

وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي

وبلند گردان پایہ او را در کسانیکہ راہ راست نمودہ شدہ اند و خلیفہ شود در پس وے در

الْغَابِرِينَ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَافْسَحْ لَهُ

باقی ماندگان وے و بیامرز ما را و مر او را ای پروردگار جہانیان و فراخی کن مر او را

فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

در قبر او و روشن گردان مر او را در قبرش رواہ مسلم و روایت ست از عائشہ صدیقہ رض

قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُوُفِّيَ

گفت بدرستی کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتی کہ وفات یافت

سُجِّيَ بِبُرْدِ حِبَرَةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

پوشیدہ شد بجامہ حبر یعنے بردیمانی مخطط متفق علیہ و روایت ست از معاذ بن جبل رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ آخِرُ

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ باشد آخر

كَلَامِهِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

سخن او لا الٰہ الا اللہ می در آید بہشت را روایت کرد آنرا ابو داؤد

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از معقل بن یسار رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْرَءُوا سُورَةَ يٰسٓ عَلَى مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ

علیہ وسلم بخوانید سورۃ یٰسٓ بر مردہ ہای شما یعنی کسیکہ بموت قریب ست رواہ

أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ

احمد و ابو داؤد و ابن ماجہ + و روایت ست از عائشہ صدیقہ رض

قَالَتْ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ عُثْمَانَ

گفت بدرستیکہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم بوسہ داد عثمان

بْنَ مَظْعُوْنٍ وَهُوَ مَيِّتٌ وَبَكٰى حَتّٰى سَالَ دُمُوْعُهُ

بن مظعون را وحال آنکہ وی مردہ بود وآنحضرت گریہ می کرد تا آنکہ روان شد اشکہائے

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى وَجْهِ عُثْمَانَ رَوَاهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بر روی عثمان رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهَا قَالَتْ

ترمذی وابو داؤد وابن ماجہ وہم از عایشہ رضہ مرویست کہ گفت

اِنَّ اَبَا بَكْرٍ رض قَبَّلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

بدرستی کہ ابو بکر رضہ بوسہ داد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را وحال آنکہ

مَيِّتٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ حُصَيْنِ بْنِ نُمَيْرٍ

آنحضرت مردہ بود رواہ ترمذی وابن ماجہ وروایت ست از حصین بن نمیر

اَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ مَرِضَ فَاَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بدرستیکہ طلحۃ بن براء انصاری بیمار شد پس آمد او را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعُوْدُهُ فَقَالَ اِنِّيْ لَا اَرٰى طَلْحَةَ اِلَّا قَدْ حَدَثَ بِهِ

وسلم در حالتیکہ عیادت میکند او را پس فرمود بدرستی کہ من گمان نمی برم طلحہ را مگر آنکہ حادث شدہ است بہ

الْمَوْتُ فَاٰذِنُوْنِيْ بِهٖ وَعَجِّلُوْا فَاِنَّهٗ لَا يَنْبَغِيْ لِجِيْفَةِ

مرگ پس خبر کنید مرا بموت او وشتابی کنید در تجہیز و تکفین او زیرا کہ سزاوار نیست مردہ

مُسْلِمٍ اَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ اَهْلِهٖ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

مسلمانی را کہ بند داشتہ شود میان اہل خانہ وی زیرا کہ مبادا گندیدہ شود رواہ ابو داؤد

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت ست از عبد اللہ بن جعفر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ

علیہ وسلم تلقین کنید مردہ ہائے شما را این کلمہ را توصیف باین صفت بشارت بعفو و کرم الٰہی است تاکہ امید جان وارد

سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

اشارت بعظمت و کبریائی حق است تا بشوق حضور گاہ بعبت عزت و عظمت برود و ہمہ بر فنن ازین محنت آباد شود و راضی ماشد و بحضور

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ لِلْأَحْيَاءِ قَالَ أَجْوَدُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

گفتند صحابہ ای پیغمبر خدا چگونہ ست ازین ذکر مردگان گان اگر بیاد نوایم و تلقین کنیم فرمود بہتر و نیکوتر ست رواہ ابن ماجہ

بَابُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَمَا يَلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ

باب در بیان سکرات موت و آنچہ کہ لاحق مے شود مردہ را بعد از موت وے

وَلَوْ تَرٰى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلٰئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ

و تعجب مے کردی اگر مشاہدہ کنی چون قبض ارواح کافران میکنند فرشتگان میزنند بر روے ایشان

وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ

و بر پشت ایشان و میگویند بچشید عذاب سوزان این بسبب آن کردار ست کہ پیش فرستادہ ست دستہا

وَأَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ وَلَوْ تَرٰى إِذِ الظّٰلِمُونَ

و تحقیق کہ خدای ظلم کنندہ نیست بر بندگان و تعجب کنی چون بنگری وقتیکہ ظالمان

فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰئِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا

در شدائد مرگ باشند و فرشتگان دست خود را دراز می کنند میگویند بیرون آرید

أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ

روحہای خود را امروز جزا دادہ خواہید شد عذاب رسوا کنندہ بسبب آن کہ

تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

می گفتید بر خدا ناحق و بسبب آنکہ از تصدیق آیات او سرکشی مے کردید

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنٰكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ

و گوئیم ہر آئینہ آمدید پیش ما تنہا چنانکہ آفریدہ بودیم شما را اول بار و بگذاشتید

مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۖ وَإِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ

انچه دادہ بودیم شمارا پس پشت خویش هر آئینه آنانکه فرشتگان قبض ارواح ایشان کردند

ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ ۖ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ

در حالتیکه ستمگار بودند بر خویشتن فرشتگان گفتند در چه حال بودید شما گفتند بودیم بیچارگان

فِي الْأَرْضِ ۚ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا

در زمین گفتند ایا فراخ نبود زمین خدا تا هجرت میکردید در آن

فَأُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِلَّا

پس این جماعت جای ایشان جهنم است و بد جائیست مگر

الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ

آنانکه بیچاره اند از مردان و زنان و کودکان هیچ چاره نمی توانند

حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝ فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ

هیچ راه نمی یابند پس آنجماعت نزدیک است که خدا

يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا ۝ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

عفو کند از ایشان و هست خدا عفو کننده و آمرزنده و هر که هجرت کند در راه

يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا

خدا بیابد در زمین جای رفتن بسیار و فراخی و هر که بیرون رود از خانه خویش هجرت کننده

إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ

بسوی خدا و رسول او پس دریابد او را مرگ پس بتحقیق واقع شد مزد او بر خدا

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ

و هست خدا آمرزنده مهربان و چون سفر کنید در زمین پس نیست بر شما

جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ

گناهی که کوتاه کنید از نماز اگر بترسید که بیازارند شما را کافران

إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ۝ وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ

بدرستیکه کافران هستند شما را دشمنان آشکارا و چون باشی در میان ایشان پس بپا داری ایشان را

الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ ۖ فَإِذَا

نماز پس باید که بپا شود گروهی از ایشان با تو و باید که بگیرند سلاحهای خود پس چون

سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ ۖ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّوا

سجده کنند پس باید که باشند از پس شما و باید که بیایند گروهی دیگر که نماز نکرده اند

فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ ۗ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

پس باید که نماز کنند با تو و باید که بگیرند احتیاط خود و سلاحهای خود دوست میدارند آنانکه کافر شدند

لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً

اگر غافل شوید از سلاحهای خود و اسبابهای خود پس حمله کنند بر شما

وَاحِدَةً ۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ

حمله یکبارگی و نیست گناهی بر شما اگر باشد شما را رنجی از باران یا

أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ ۖ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ

باشید بیمار که بنهید سلاحهای خود و بگیرید احتیاط خود بدرستیکه خدا آماده کرده است برای کافران

عَذَابًا مُهِينًا ۝ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا

عذابی خوار کننده پس چون بگزارید نماز را پس یاد کنید خدا را ایستاده و نشسته

وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ

و بر پهلوهای خود پس چون ایمن شوید پس بپا دارید نماز را بدرستیکه نماز

كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ۝ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ ۖ

هست بر مؤمنان نوشته وقت معین و سستی مکنید در طلب کردن گروه

إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ

اگر باشید شما که رنج میبرید پس بدرستیکه ایشان رنج میبرند چنانکه شما رنج میبرید و امید میدارید از خدا

مَا لَا يَرْجُونَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ

آنچه امید ندارند و هست خدا دانا استوار کار بدرستیکه ما فرستادیم بسوی تو کتاب

بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ

براستی تا حکم کنی میان مردمان بانچه نمود ترا خدا و مباش از برای خیانت کنندگان

خَصِيمًا ۝ وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَلَا تُجَادِلْ

دشمن و آمرزش خواه از خدا بدرستیکه خدا هست آمرزنده مهربان و مجادله مکن

عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا

از آنانکه خیانت میکنند بر خویشتن بدرستیکه خدا دوست نمیدارد هر که هست خیانت کننده

أَثِيمًا ۝ يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ

گناهکار پنهان میکنند از مردمان و پنهان نمیکنند از خدا و او با ایشان است

إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ

چون شب میگذرانند بچیزی که نمی پسندد از سخن و هست خدا بانچه میکنند

مُحِيطًا ۝ هَا أَنْتُمْ هَٰؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ

احاطه کننده هان شما اینها هستید که مجادله کردید از ایشان در زندگانی دنیا

فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۝

پس کیست که مجادله کند خدا را از ایشان روز قیامت یا کیست که باشد بر ایشان کارساز

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ

و هر که کند بدی یا ستم کند بر خویشتن پس آمرزش خواهد از خدا بیابد خدا را

غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۚ

آمرزنده مهربان و هر که بدست آرد گناهی پس جز این نیست که بدست آرد آن را بر خویشتن

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ

و هست خدا دانا استوار کار و هر که بدست آرد خطائی یا گناهی پس بیندازد بآن

بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ۝ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ

بیگناهی پس بتحقیق برداشت بهتان و گناه آشکارا و اگر نبودی فضل خدا بر تو

وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ ۚ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا

و رحمت او هر آئینه قصد کرده بود گروهی از ایشان که گمراه کنند ترا و گمراه نمیکنند مگر

أَنْفُسَهُمْ ۖ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ ۚ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ

خویشتن را و زیان نمیرسانند ترا بهیچ چیز و فرستاد خدا بر تو کتاب

وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ۚ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ۝

و حکمت و آموخت ترا آنچه نبودی که میدانستی و هست فضل خدا بر تو بزرگ

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ

نیست خیری در بسیاری از سخنان سرّی ایشان مگر سخن آنکس که فرماید بصدقه یا بکار نیک یا

إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ

بصلح میان مردمان و هر که کند این را از برای طلب خوشنودی خدا پس زود باشد

نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۝ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ

که دهیم او را مزد بزرگ و هر که مخالفت کند پیغمبر را بعد از آنکه روشن شد او را

الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ

راه راست و پیروی کند غیر راه مؤمنان را واگذاریم او را بانچه روی گردانید و درآریم او را

جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ

بدوزخ و بد جائیست إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ

مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا

ما دون ذلك لمن يشاء ومن يشرك بالله فقد ضل ضلالا

بَعِيدًا ۝ إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا ۖ وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا

بعيدا إن يدعون من دونه إلا إناثا وإن يدعون إلا شيطانا

مَرِيدًا ۝ لَعَنَهُ اللَّهُ ۘ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ۝

مريدا لعنه الله وقال لأتخذن من عبادك نصيبا مفروضا

وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ

ولأضلنهم ولأمنينهم ولآمرنهم فليبتكن آذان الأنعام

وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا

ولآمرنهم فليغيرن خلق الله ومن يتخذ الشيطان وليا

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا ۝ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ ۚ

من دون الله فقد خسر خسرانا مبينا يعدهم ويمنيهم

وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ۝ أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ

وما يعدهم الشيطان إلا غرورا أولئك مأواهم جهنم

وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ۝ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

ولا يجدون عنها محيصا والذين آمنوا وعملوا الصالحات

سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ

سندخلهم جنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا

وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا ۚ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ۝ لَيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ

وعد الله حقا ومن أصدق من الله قيلا ليس بأمانيكم

وَلَا أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ ۗ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ ۙ وَلَا يَجِدْ

ولا أماني أهل الكتاب من يعمل سوءا يجز به ولا يجد

لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ

له من دون الله وليا ولا نصيرا ومن يعمل من الصالحات

مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا

من ذكر أو أنثى وهو مؤمن فأولئك يدخلون الجنة ولا

يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ۝ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ

يظلمون نقيرا ومن أحسن دينا ممن أسلم وجهه لله وهو

مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ

محسن واتبع ملة إبراهيم حنيفا واتخذ الله إبراهيم

خَلِيلًا ۝ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ

خليلا ولله ما في السماوات وما في الأرض وكان الله

بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ۝ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ ۖ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ

بكل شيء محيطا ويستفتونك في النساء قل الله يفتيكم

فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي

فيهن وما يتلى عليكم في الكتاب في يتامى النساء اللاتي

لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ

لا تؤتونهن ما كتب لهن وترغبون أن تنكحوهن والمستضعفين

مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ ۚ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ

من الولدان وأن تقوموا لليتامى بالقسط وما تفعلوا من

خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ۝ وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا

خير فإن الله كان به عليما وإن امرأة خافت من بعلها

نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا ۚ

نشوزا أو إعراضا فلا جناح عليهما أن يصلحا بينهما صلحا

وَالصُّلْحُ خَيْرٌ ۗ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ ۚ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا

والصلح خير وأحضرت الأنفس الشح وإن تحسنوا وتتقوا

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا

فإن الله كان بما تعملون خبيرا ولن تستطيعوا أن تعدلوا

بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ ۖ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا

بين النساء ولو حرصتم فلا تميلوا كل الميل فتذروها

كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

كالمعلقة وإن تصلحوا وتتقوا فإن الله كان غفورا رحيما

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ۝

وإن يتفرقا يغن الله كلا من سعته وكان الله واسعا حكيما

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ

ولله ما في السماوات وما في الأرض ولقد وصينا الذين

أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَإِنْ تَكْفُرُوا

أوتوا الكتاب من قبلكم وإياكم أن اتقوا الله وإن تكفروا

فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا

فإن لله ما في السماوات وما في الأرض وكان الله غنيا

حَمِيدًا ۝ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ

حميدا ولله ما في السماوات وما في الأرض وكفى بالله

وَكِيلًا ۝ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۚ وَكَانَ

وكيلا إن يشأ يذهبكم أيها الناس ويأت بآخرين وكان

اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا ۝ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ

الله على ذلك قديرا من كان يريد ثواب الدنيا فعند الله

ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ۝ يَا أَيُّهَا

ثواب الدنيا والآخرة وكان الله سميعا بصيرا يا أيها

الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ

الذين آمنوا كونوا قوامين بالقسط شهداء لله ولو على

أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا

أنفسكم أو الوالدين والأقربين إن يكن غنيا أو فقيرا

فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَإِنْ تَلْوُوا

فالله أولى بهما فلا تتبعوا الهوى أن تعدلوا وإن تلووا

أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

أو تعرضوا فإن الله كان بما تعملون خبيرا يا أيها الذين

آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ

آمنوا آمنوا بالله ورسوله والكتاب الذي نزل على رسوله

وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ

والكتاب الذي أنزل من قبل ومن يكفر بالله وملائكته

وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ۝ إِنَّ

وكتبه ورسله واليوم الآخر فقد ضل ضلالا بعيدا إن

الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا

الذين آمنوا ثم كفروا ثم آمنوا ثم كفروا ثم ازدادوا كفرا

لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ۝ بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ

لم يكن الله ليغفر لهم ولا ليهديهم سبيلا بشر المنافقين

بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ

بأن لهم عذابا أليما الذين يتخذون الكافرين أولياء من

دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ

دون المؤمنين أيبتغون عندهم العزة فإن العزة لله

جَمِيعًا ۝ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ

جميعا وقد نزل عليكم في الكتاب أن إذا سمعتم آيات الله

يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي

يكفر بها ويستهزأ بها فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في

حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ

حديث غيره إنكم إذا مثلهم إن الله جامع المنافقين

وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ۝ الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ ۖ فَإِنْ

والكافرين في جهنم جميعا الذين يتربصون بكم فإن

كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ ۖ وَإِنْ كَانَ

كان لكم فتح من الله قالوا ألم نكن معكم وإن كان

لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ

للكافرين نصيب قالوا ألم نستحوذ عليكم ونمنعكم من

الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ

المؤمنين فالله يحكم بينكم يوم القيامة ولن يجعل الله

لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ۝ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ

للكافرين على المؤمنين سبيلا إن المنافقين يخادعون الله

وَهُوَ خَادِعُهُمْ ۖ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ

وهو خادعهم وإذا قاموا إلى الصلاة قاموا كسالى يراءون

النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝ مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَٰلِكَ لَا إِلَىٰ

الناس ولا يذكرون الله إلا قليلا مذبذبين بين ذلك لا إلى

هَٰؤُلَاءِ وَلَا إِلَىٰ هَٰؤُلَاءِ ۚ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝

هؤلاء ولا إلى هؤلاء ومن يضلل الله فلن تجد له سبيلا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ

يا أيها الذين آمنوا لا تتخذوا الكافرين أولياء من دون

الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ۝

المؤمنين أتريدون أن تجعلوا لله عليكم سلطانا مبينا

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ۖ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ

إن المنافقين في الدرك الأسفل من النار ولن تجد لهم

نَصِيرًا ۝ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا

نصيرا إلا الذين تابوا وأصلحوا واعتصموا بالله وأخلصوا

دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ

دينهم لله فأولئك مع المؤمنين وسوف يؤت الله المؤمنين

أَجْرًا عَظِيمًا ۝ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ ۚ

أجرا عظيما ما يفعل الله بعذابكم إن شكرتم وآمنتم

وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝ لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ

وكان الله شاكرا عليما لا يحب الله الجهر بالسوء من

الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظُلِمَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ۝ إِنْ تُبْدُوا

القول إلا من ظلم وكان الله سميعا عليما إن تبدوا

خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ۝

خيرا أو تخفوه أو تعفوا عن سوء فإن الله كان عفوا قديرا

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ

إن الذين يكفرون بالله ورسله ويريدون أن يفرقوا بين

اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ

الله ورسله ويقولون نؤمن ببعض ونكفر ببعض ويريدون

أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ۝ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا ۚ

أن يتخذوا بين ذلك سبيلا أولئك هم الكافرون حقا

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۝ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

وأعتدنا للكافرين عذابا مهينا والذين آمنوا بالله ورسله

وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أُجُورَهُمْ ۗ

ولم يفرقوا بين أحد منهم أولئك سوف يؤتيهم أجورهم

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ

وكان الله غفورا رحيما يسألك أهل الكتاب أن تنزل عليهم

كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ ۚ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرَ مِنْ ذَٰلِكَ فَقَالُوا

كتابا من السماء فقد سألوا موسى أكبر من ذلك فقالوا

أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ۚ ثُمَّ اتَّخَذُوا

أرنا الله جهرة فأخذتهم الصاعقة بظلمهم ثم اتخذوا

الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَٰلِكَ ۚ وَآتَيْنَا

العجل من بعد ما جاءتهم البينات فعفونا عن ذلك وآتينا

مُوسَىٰ سُلْطَانًا مُبِينًا ۝ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا

موسى سلطانا مبينا ورفعنا فوقهم الطور بميثاقهم وقلنا

لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا

لهم ادخلوا الباب سجدا وقلنا لهم لا تعدوا في السبت وأخذنا

مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۝ فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ

منهم ميثاقا غليظا فبما نقضهم ميثاقهم وكفرهم بآيات

اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ ۚ بَلْ

الله وقتلهم الأنبياء بغير حق وقولهم قلوبنا غلف بل

طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝ وَبِكُفْرِهِمْ

طبع الله عليها بكفرهم فلا يؤمنون إلا قليلا وبكفرهم

وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ۝ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ

وقولهم على مريم بهتانا عظيما وقولهم إنا قتلنا المسيح

عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ ۚ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِنْ

عيسى ابن مريم رسول الله وما قتلوه وما صلبوه ولكن

شُبِّهَ لَهُمْ ۚ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ ۚ مَا لَهُمْ

شبه لهم وإن الذين اختلفوا فيه لفي شك منه ما لهم

بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ ۚ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ۝ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ

به من علم إلا اتباع الظن وما قتلوه يقينا بل رفعه الله

إِلَيْهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝ وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا

إليه وكان الله عزيزا حكيما وإن من أهل الكتاب إلا

لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ۝

ليؤمنن به قبل موته ويوم القيامة يكون عليهم شهيدا

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ

فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات أحلت لهم

وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ۝ وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ

وبصدهم عن سبيل الله كثيرا وأخذهم الربا وقد نهوا عنه

وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَ

الَّتِي قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرٰى اِلٰى اَجَلٍ مُّسَمًّى

آنرا کہ حکم موت کردہ است بردے دمی گذارد آن دیگر را تا وقتے معین رض

اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

ہر آئینہ درین مقدمہ نشانہا ست برائے قومیکہ تامل می کنند و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمَيِّتُ تَحْضُرُهُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم شخصے کہ بمیرد حاضر می شوند اورا

الْمَلٰٓئِكَةُ فَاِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَالِحًا قَالُوْا اُخْرُجِيْ اَيَّتُهَا

فرشتگان پس چون میباشد مرد میرندہ نیکوکار میگویند فرشتگان بیرون آئی ای

النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ اُخْرُجِيْ حَمِيْدَةً

جان پاک کہ بودہ است در تن پاک بیرون آئے ستودہ نزد خدا

وَاَبْشِرِيْ بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا يَزَالُ

و خوش باش براحت و رزق پاک در بہشت و پروردگار خشم ناکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس

يُقَالُ لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا اِلَى السَّمَآءِ

کہ گفتہ می شود مراورا آنکلام مذکور از مدح و بشارت تا آنکہ بیرون می آید پس برد شتہ می شود او را بسوے

فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُوْنَ فُلَانٌ فَيُقَالُ مَرْحَبًا

پس کشادہ می شود برائے او در آسمان پس گفتہ می شود کیست این پس میگویند ملائکہ کہ او فلان بن فلان است پس گفتہ

بِالنَّفْسِ الطَّيِّبَةِ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ حَمِيْدَةً وَاَبْشِرِيْ

جان پاک را کہ بود در تن پاک در آئی ستودہ و خوش باش

بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا تَزَالُ يُقَالُ لَهَا

براحت و رزق و پروردگار خشم نکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس کہ گفتہ می شود مراورا

ذٰلِكَ حَتّٰى تُنْتَهٰى اِلَى السَّمَآءِ الَّتِيْ فِيْهَا اللّٰهُ فَاِذَا كَانَ

آنکلام و برد ہ می شود از آسمانے بآسمان دیگر تا آنکہ میرسد بآسمانی کہ در وے خداست یعنی رحمت خاص پروردگار

الرَّجُلِ السَّوْءِ قَالَ اخْرُجِي أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ كَانَتْ

مرد بد میگوید یکی از فرشتگان حاضر بیرون آئی ای جان پلید که بودی

فِي الْجَسَدِ الْخَبِيثِ اخْرُجِي ذَمِيمَةً وَأَبْشِرِي بِحَمِيمٍ

در تن پلید بیرون آئی نکوهیده وخوش باش بآب گرم

وَغَسَّاقٍ وَآخَرَ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ فَمَا تَزَالُ يُقَالُ

وریم وبعذاب دیگر که مشابه عذاب مذکور اند طرح بعض پس همیشه است که گفته می شود

لَهَا ذَلِكَ حَتَّى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ

آن نفس این کلمه تا آنکه بیرون می آید پس عروج داده شده می شود. پس بسوی آسمان پس کشاده میشود برای وی در آسمان پس گفته می شود که کیست

هَذَا فَيُقَالُ فُلَانٌ فَيُقَالُ لَا مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الْخَبِيثَةِ كَانَتْ فِي

این پس گفته می شود که فلان بن فلان است پس گفته می شود که مباد افراخی جائی جان پلید را که بود در

الْجَسَدِ الْخَبِيثِ ارْجِعِي ذَمِيمَةً فَإِنَّهَا لَا تُفْتَحُ لَكِ

تن پلید برگرد نکوهیده زیرا که کشاده نشود برای تو

أَبْوَابُ السَّمَاءِ فَتُرْسَلُ مِنَ السَّمَاءِ ثُمَّ تَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ

درهای آسمان پس فرستاده وانداخته می شود بر زمین از آسمان پس باز میگردد بسوی قبر

رواه ابن ماجة وعنه أن رسول الله صلى الله

رواه ابن ماجه وهم از ابی هریره روایت است بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله

عليه وسلم قال إذا خرجت روح المؤمن تلقاها

علیه وسلم فرمود چون بیرون می آید جان مسلمان پیش می آیند اورا

ملكان يصعدانها قال حماد فذكر من طيب ريحها

دو فرشته که بالا میبرند آنرا گفت حماد که یکی از راویان حدیث است پس ذکر کرده ابو هریره یا آنحضرت از خوش بوئی آن روح

وذكر المسك قال ويقول أهل السماء روح طيبة

وذکر کرده مشک را گفت ابو هریره یا آنحضرت ومیگویند آسمانیان جانیست پاک

جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَعَلٰى جَسَدٍ

کہ آمدہ است از جانب زمین درود فرستد خدا تعالیٰ بر تو و بر تنے

كُنْتِ تَعْمُرِيْنَهُ فَيَنْطَلِقُ بِهٖ إِلٰى رَبِّهٖ ثُمَّ يَقُوْلُ انْطَلِقُوْا

کہ آباد ان در زمانہ میدا شتے تو آنرا پس پیش بردہ می شود او را بسوی پروردگار ے او پس میگوید ببرید

بِهٖ إِلٰى آخِرِ الْأَجَلِ قَالَ وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا خَرَجَتْ رُوْحُهٗ

او را بسوئے آخرت کہ مراد ازان قیامت است فرمود آنحضرت و بدرستیکہ کافر چون بیرون می آید روح او

قَالَ حَمَّادٌ وَذَكَرَ مِنْ نَتْنِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا وَيَقُوْلُ أَهْلُ

گفت حماد و ذکر کرد ابو ہریرہ یا آنحضرت از بوی ناخوش آن روح و ذکر کرد لعنت را و میگویند

السَّمَاءِ رُوْحٌ خَبِيْثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ فَيُقَالُ

آسمانیان جانیست پلید کہ آمدہ است از جانب زمین پس گفتہ می شود

انْطَلِقُوْا بِهٖ إِلٰى آخِرِ الْأَجَلِ قَالَ أَبُوْ هُرَيْرَةَ فَرَدَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ببرید او را بسوئے آخرت کہ مراد بآن قیامت است گفت ابو ہریرہ پس باز گردانید آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَيْطَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلٰى أَنْفِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم چادر یکہ بود بروی بر بینی خود

هٰكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ہمچنین رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا حَضَرَ الْمُؤْمِنَ أَتَتْ مَلَائِكَةُ

اللہ علیہ وسلم چون حاضر کردہ می شود مومن یعنے حاضر می شود او را تو می آیند ملائکہ

الرَّحْمَةِ بِحَرِيْرَةٍ بَيْضَاءَ فَيَقُوْلُوْنَ اخْرُجِيْ رَاضِيَةً مَرْضِيًّا

رحمت با بریشم پارہ سفید پس میگویند فرشتگان بیرون آئی خوشنود از خدا خوشنودی کردہ شدہ

عَنْكِ إِلٰى رَوْحِ اللّٰهِ وَرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَتَخْرُجُ

از تو بسوئے راحت کہ از جانب خدا ست و بسوئے رزق روحانی و پروردگار خشم نکنندہ پس بیرون می آید

كَاطْيَبِ رِيحِ الْمِسْكِ حَتّٰى اَنَّهُ لَيُنَاوِلُهُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا

روح مومن بهترین بوئے مشک تا آنکہ ہر آئینہ میدہند آن روح را بعضے از فرشتگان بعضی را بعضے دست بدست

حَتّٰى يَاْتُوا بِهٖ اَبْوَابَ السَّمَآءِ فَيَقُوْلُوْنَ مَا اَطْيَبَ هٰذِهِ الرِّيْحَ الَّتِيْ

تا آنکہ می آرند اورا نزد درہای آسمان پس میگویند ملائکہ چہ خوشبو است این بوئے کہ

جَآءَتْكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ فَيَاْتُوْنَ بِهٖ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فَلَهُمْ

آمدہ است شمارا از زمین پس می آرند اورا نزد ارواح مومنان پس ہر آئینہ ارواح مومنان

اَشَدُّ فَرَحًا مِنْ اَحَدِكُمْ بِغَآئِبِهٖ يَقْدَمُ عَلَيْهِ فَيَسْاَلُوْنَهٗ

سخت تر اند از روی شاد مانی از یکے از شما بغایب خود کہ باز می آید از سفر پروی پس میپرسند اورا

مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ فَيَقُوْلُوْنَ دَعُوْهُ فَاِنَّهٗ

چہ شد و چہ حال دارد فلان و فلان تا آنہا می برند و حال ایشان می پرسند پس میگویند کہ بگذارید اورا زیرا کہ وے

فِيْ غَمِّ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ قَدْ مَاتَ اَمَا اَتَاكُمْ فَيَقُوْلُوْنَ قَدْ

در غم دنیا است پس میگوید بہ تحقیق مردہ است آن آیا نیامد است پیش شما پس میگویند بہ تحقیق

ذُهِبَ بِهٖ اِلٰى اُمِّهِ الْهَاوِيَةِ وَاِنَّ الْكَافِرَ اِذَا احْتُضِرَ

برد ہ شدہ اورا بسوئے مادر وے کہ آتش دوزخ است و بدرستیکہ کافر وقتے کہ حاضر می شود اورا موت

اَتَتْهُ مَلٰٓئِكَةُ الْعَذَابِ بِمِسْحٍ فَيَقُوْلُوْنَ اُخْرُجِيْ سَاخِطَةً

می آیند اورا ملائکہ عذاب بپلاس درشت پس میگویند برو ح کافر بیرون آئی ناخوشنود

مَسْخُوْطًا عَلَيْكِ اِلٰى عَذَابِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فَتَخْرُجُ كَاَنْتَنِ

و ناخوشنودی کردہ شدہ بر تو بسوئے عذاب خدائے بزرگ پس بیرون می آید روح ہیچ ناخوش ہیچ گندہ ترین

رِيْحٍ جِيْفَةٍ حَتّٰى يَاْتُوْنَ بِهٖ اِلٰى بَابِ الْاَرْضِ فَيَقُوْلُوْنَ

بوئے مردار تا آنکہ می آرند اورا نزد در زمین پس میگویند

مَا اَنْتَنَ هٰذِهِ الرِّيْحَ حَتّٰى يَاْتُوْنَ بِهٖ اَرْوَاحَ الْكُفَّارِ رَوَاهُ

چہ گندہ است این بوئے تا آنکہ می آرند اورا نزد ارواح کافران رواہ

أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ خَرَجْنَا مَعَ

احمد والنسائی و در روایت است از براء بن عازب رض گفت بیرون آمدیم با

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةِ رَجُلٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در جنازہ مردے از انصار

فَانْتَهَيْنَا إِلَى الْقَبْرِ وَلَمْ يُلْحَدْ فَجَلَسَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس آخر رسیدیم تا قبر و لحد کردہ نشدہ بود پس نشست پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ كَأَنَّ عَلَى رُءُوسِنَا الطَّيْرَ

علیہ وسلم و نشستیم ما گرد آنحضرت سر فرو برده گویا بر سر ما پرندہ نشستہ است

وَفِي يَدِهِ عُودٌ يَنْكُتُ بِهِ فِي الْأَرْضِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ

و در دست آنحضرت چوبے بود کہ می کاوید و خط می کشید بآن چوب در زمین پس برداشت سر خود را

اسْتَعِيذُوا بِاللّٰهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ

پناہ جوئید بخدا از عذاب قبر دو بار گفت این سخن را یا سہ بار پس گفت آنحضرت

إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِّنَ الدُّنْيَا وَإِقْبَالٍ

بدرستیکہ بندہ مسلمان وقتی کہ می باشد در بے بریدگی از دنیا و میباشد در رو آوردن

مِّنَ الْآخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مَلٰئِكَةٌ مِّنَ السَّمَاءِ بِيضُ الْوُجُوهِ

باخرت فرود می آیند بسوئے وے فرشتگان از آسمان کہ روہای ایشان سفید است

كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الشَّمْسُ مَعَهُمْ كَفَنٌ مِّنْ أَكْفَانِ الْجَنَّةِ

گویا کہ روہای ایشان آفتاب است با ایشان کفنے است از کفنہائے بہشت

وَحَنُوطٌ مِّنْ حَنُوطِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَجْلِسُوا مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

و حنوط است از حنوطہای بہشت تا آنکہ می نشینند این فرشتگان از میت دور تا درازی بصر

ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتّٰى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَيَقُولُ

باز می آید فرشتہ موت کہ عزرائیل است تا آنکہ می نشیند نزد سر میت پس میگوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ اخْرُجِي إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّنَ اللهِ وَرِضْوَانٍ

ای جان پاک بیرون آی بسوی آمرزش از خدا و رضای عظیم از وی

قَالَ فَتَخْرُجُ تَسِيلُ كَمَا تَسِيلُ الْقَطْرَةُ مِنَ السِّقَاءِ فَيَأْخُذُهَا

فرمود آنحضرت پس بیرون آید روح در حالیکه روان میشود چنانکه روان میگردد آب از مشک پس میگیرد ملک الموت

فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَأْخُذُوهَا

پس چون میگیرد ملک الموت آنرا نمیگذارند فرشتگان آن روح را در دست ملک الموت یک لحظه تا آنکه میگیرند فرشتگان روح را

فَيَجْعَلُوهَا فِي ذٰلِكَ الْكَفَنِ وَفِي ذٰلِكَ الْحَنُوطِ وَيَخْرُجُ مِنْهَا

پس میکنند آن روح را در آن کفن و در آن حنوط و بیرون آید از آن روح

كَأَطْيَبِ نَفْحَةِ مِسْكٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ قَالَ

همچو خوشبوترین دمیدن بوی مشک که یافته شده است بر روی زمین فرمود آنحضرت

فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ يَعْنِي بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِّنَ

پس بالا می برند فرشتگان آنرا پس نمیگذرند فرشتگان یعنی با آن روح بر هیچ جماعتی از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الطَّيِّبُ فَيَقُولُونَ فُلَانُ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح پاک پس میگویند فلان

بْنُ فُلَانٍ بِأَحْسَنِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانُوا يُسَمُّونَهُ بِهَا فِي

بن فلان بهترین نامهای وی که میخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتَّى يَنْتَهُوا بِهَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتِحُونَ

دنیا تا آنکه میرسند با وی تا آسمان که فرودترین آسمانهاست پس طلب درگشادن میکنند

لَهُ فَيُفْتَحُ لَهُمْ فَيُشَيِّعُهُ مِنْ كُلِّ سَمَاءٍ مُقَرَّبُوهَا إِلَى السَّمَاءِ

برای وی پس گشاده می شود درها برای ایشان پس متابعت میکنند او را از هر آسمان مقربان آن تا آسمانی

الَّتِي تَلِيهَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَيَقُولُ اللهُ

که متصل است تا آنکه باخر رسیده می شود بآن روح تا آسمان هفتم پس میگوید خدای تعالی

عَزَّ وَجَلَّ اكْتُبُوا كِتَابَ عَبْدِي فِي عِلِّيِّينَ وَأَعِيدُوهُ إِلَى

بنویسید نامۂ بندۂ مرا در علیین کہ نام موضعے است در آسمان و باز گردانید او را

الْأَرْضِ فَإِنِّي مِنْهَا خَلَقْتُهُمْ وَفِيهَا أُعِيدُهُمْ وَمِنْهَا أُخْرِجُهُمْ

بسوے زمین برا کہ من از زمین پیدا کردہ ام آدمیانرا و در زمین باز میگردانم ایشانرا و از زمین بیرون می آرم ایشانرا

تَارَةً أُخْرَى قَالَ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ فَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ

بار دگر فرمود آنحضرت پس باز گردانیدہ می شود روح وے در تن وے پس می آیند میت را دو فرشتہ

فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ رَبِّيَ اللَّهُ

پس می نشانند او را پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید بندہ پروردگار من خدا است

فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را چیست دین تو پس میگوید دین من اسلام است پس میگویند

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ

او را چیست این مرد کہ برانگیختہ شدہ است در شما پس میگوید میت وے پیغمبر خدا است

فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا عِلْمُكَ فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَآمَنْتُ

پس میگویند او را و چیست دلیل دانستن تو رسالت او را پس میگوید میت خواندم کتاب خدا را کہ قرآن است پس ایمان

بِهِ وَصَدَّقْتُ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ صَدَقَ عَبْدِي

آوردم بآن و راست گردانیدم پس آواز میدہد آواز دہندہ از آسمان کہ راست گفت بندۂ من

فَأَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا

پس فرش گردانید بندۂ مرا از بہشت و بپوشانید او را لباسی از بہشت و بگشائید برائے او دریے

إِلَى الْجَنَّةِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا فَيُفْتَحُ لَهُ فِي

بسوے بہشت فرمود آنحضرت پس میآید او را از راحت بہشت و خوشبوی بہشت پس کشادہ می شود برائے او دریے

قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ قَالَ وَيَأْتِيهِ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الثِّيَابِ

قبر او تا دراز می بصر فرمود آنحضرت و می آید او را مردے نیک روے نیکو جامہ

طِيبُ الرِّيحِ فَيَقُولُ أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُرُّكَ هٰذَا يَوْمُكَ

خوشبوئی پس میگوید آمزد که مژده باد ترا بانچه شادمان گرداند ترا این روز تست

الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ فَيَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ

که وعده کرده میشدی تو پس میگوید مرده مر آمزد را که چه کسی تو پس روی تو روی کامل و حسن است و جمال

يَجِيءُ بِالْخَيْرِ فَيَقُولُ أَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحُ فَيَقُولُ رَبِّ أَقِمِ

که می آرد نیکی را پس میگوید مر آمزد که من عمل نیک توام پس می گوید ای پروردگار بر پا کن

السَّاعَةَ أَقِمِ السَّاعَةَ حَتَّى أَرْجِعَ إِلَى أَهْلِي وَمَالِي قَالَ

قیامت که کنایه است از احیا تا آنکه باز برگردم بسوی اهل خانه خود و بسوی مال خود فرمود آنحضرت ص

وَإِنَّ الْعَبْدَ الْكَافِرَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِنَ الدُّنْيَا

بدرستیکه بنده کافر وقتی که می باشد در بریدگی از دنیا

وَإِقْبَالٍ مِنَ الْآخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مِنَ السَّمَاءِ مَلَائِكَةٌ سُودُ

و روی آوردن از آخرت فرود می آیند بسوی وی از آسمان فرشتگان سیاه

الْوُجُوهِ وَمَعَهُمُ الْمُسُوحُ وَيَجْلِسُونَ مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

روی و با ایشان پلاسها است و می نشینند از میت تا آنجا که نظر کار می کند

ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتَّى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَيَقُولُ

بستر می آید ملک الموت تا آنکه می نشیند نزد سر او پس می گوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ اخْرُجِي إِلَى سَخَطٍ مِنَ اللَّهِ قَالَ

ای جان خبیث بیرون آی بسوی خشم و ناخوشنودی از خدا فرمود آنحضرت ص

فَتَفَرَّقُ فِي جَسَدِهِ فَيَنْتَزِعُهَا كَمَا يُنْتَزَعُ السَّفُّودُ مِنَ

پس پریشان می شود روح در جسد کافر پس میکشد آنروح را ملک الموت چنانکه کشیده میشود سیخ گرم از

الصُّوفِ الْمَبْلُولِ فَيَأْخُذُهَا فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا

پشم تر پس میگیرد ملک الموت آنروح را پس چون میگیرد ملک الموت آنروح را نمیگذارند فرشتگان آنروح را

فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَجْعَلُوهَا فِي تِلْكَ الْمُسُوحِ

در دست او چشم زدنی تا آنکه می کنند فرشتگان آن روح را در این مسوح

وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنْتَنِ رِيحٍ جِيفَةٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ

و بیرون می آید از آن روح مانند بدبوئی ترین مردار که یافته می شود بر روی

الْأَرْضِ فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِنَ

زمین پس بالا می برند فرشتگان او را پس نمی گذرند فرشتگان با او بر جماعتی از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هَذَا الرُّوحُ الْخَبِيثُ فَيَقُولُونَ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح خبیث پس میگویند فرشتگان همراهان که

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانَ يُسَمَّى بِهَا فِي

فلان بن فلان است میخوانند او را به بدترین نامهای که بخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُسْتَفْتَحُ لَهُ

دنیا باندست تا آنکه میرسند با وی تا آسمان دنیا پس طلب درگشادن میکنند برای او

فَلَا يُفْتَحُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس گشاده نمی شود در برای او پس بخواند پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى

گشاده نمی شود برای کافران درهای آسمان و در نمی آیند کافران در بهشت تا آنکه

يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

در آید شتر بآن ضخامته در سوراخ سوزن پس میگوید حق تعالی بزرگ و بلند

اكْتُبُوا كِتَابَهُ فِي سِجِّينٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلَى فَتُطْرَحُ

بنویسید نامه او را در سجین که نام جائی است در تحت زمین پائین ترین پس انداخته می شود

رُوحُهُ طَرْحًا ثُمَّ قَرَأَ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ

روح او را فرو انداختنی سخت پس بخواند آنحضرت این آیت را که کسیکه شرک کند بخدا پس گویا بیفتاد

مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ

از آسمان پس میربایند او را پرندگان یا می اندازد او را باد در جاے

سَحِيقٍ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ

دور پس عود کرده میشود روح او در تن او و می آید او را دو فرشته پس می نشانند او را

فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید کافر هاه هاه که کلمه تحسر و تحیرست نمی دانم این میگویند مر

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي

او را چیست حال این مردیکه برانگیخته شده است در شما پس میگوید کافر هاه هاه در نیافتم کیست او

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ كَذَبَ فَافْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ

پس ندا دهد مر او را ندا دهنده از آسمان که دروغ گفت پس فرشے گردانید برای او از آتش

وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا

و بگشایید برای او دری بسوے آتش پس می آید مر او را از حرارت دوزخ و باد گرم از آتش

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ وَيَأْتِيهِ

و تنگ گردانیده میشود بر کافر قبر او تا آنکه درهم شکند در او استخوانهای پهلوی او و می آید او را

رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُنْتِنُ الرِّيحِ فَيَقُولُ

مرد سیه بد شکل و بد جامه گنده بوے پس میگوید آمرد

أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ

مژده باد ترا بآنچه که غمگین گرداند ترا این روز تست که وعده کرده میشدی تو

فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ يَجِيءُ بِالشَّرِّ فَيَقُولُ

پس میگوید میت کافر که کیست تو پس روے تو روے کامل است در زشت روے که میآرد روے تو شر را پس میگوید آمرد

أَنَا عَمَلُكَ الْخَبِيثُ فَيَقُولُ رَبِّ لَا تُقِمِ السَّاعَةَ وَفِي رِوَايَةٍ

که من عمل بد توام پس میگوید میت کافر ای پروردگار من قایم مکن قیامت را و در روایتے دیگر

نفسه ونزاد فيه اذا خرج روحه صلى عليه كل ملك بين

ما نند آنچه که مذکور شده است و زیاده کرد در وے که چون بیرون آید جان مومن از روے میفرستد بروے هر فرشته که

السماء والارض وكل ملك في السماء وفتحت ابواب السماء

آسمان و زمین است و هر فرشته که در آسمان است و گشاده شود براے وے درهاے آسمان

ليس من اهل باب الا وهم يدعون الله ان يعرج بروحه

نیست هیچ جماعة از اهل هیچ دری از درهاے آسمان مگر آنکه ایشان میخواهند خدارا و دعا میکنند که برده نشود روح او

من قبلهم وتنزع نفسه يعني الكافر مع العنف

از جانب ایشان و کشیده میشود جان وے یعنی جان کافر با گهاے او

فيلعنه كل ملك بين السماء والارض وكل ملك في

پس لعنت میکند او را هر فرشته که میان آسمان و زمین است و هر فرشته که در میان

السماء وتغلق ابواب السماء ليس من اهل باب الا وهم

آسمان است و بسته میشود درهاے آسمان نیستند از اهل هیچ در مگر آنکه ایشان

يدعون الله ان لا يعرج روحه من قبلهم رواه احمد

میخوانند خدارا و دعا میکنند که برداشته نشود روح او از جانب ایشان رواه احمد

وعن عبد الرحمن بن كعب عن ابيه قال لما حضرت

و روایت است از عبد الرحمن بن کعب از پدر خود گفت هر گاه که حاضر شد

كعبا الوفاة اتته ام بشر بنت البراء بن معرور

کعب را وفات آمد او را ام بشر بنت براء بن معرور

فقالت يا ابا عبد الرحمن ان لقيت فلانا فاقرأ عليه

پس گفت اے ابا عبد الرحمن اگر ملاقات کنی فلان را پس بخوان بروے

مني السلام فقال غفر الله لك يا ام بشر نحن اشغل

از جانب ما سلام پس گفت کعب بن مالک بیامرزد ترا خدا اے ام بشر ما مشغول تریم

مِنْ ذٰلِكَ فَقَالَتْ يَا اَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ اَمَا سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از نیکه سلام و پیام برسانم پس گفت ام بشر اے ابو عبد الرحمن آیا نشنیدی از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ طَيْرٍ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ ارواح مومنان نہادہ میشوند در

خُضْرٍ تَعْلُقُ بِشَجَرِ الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰى قَالَتْ فَهُوَ ذَاكَ رَوَاهُ

سبز کہ میچرند درختان بہشت گفت آرے شنیدم گفت ام بشر پس ایں آن فضل و کرم است رواہ

اِبْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ابن ماجہ و بیہقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ كَعْبٍ اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از یزید ... بدرستیکہ او بود کہ حدیث میکرد بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَيْرٌ تَعْلُقُ فِيْ شَجَرِ الْجَنَّةِ

علیہ وسلم فرمود نیست روح مومن مگر طیر کہ می چرد در درختان بہشت

حَتّٰى يَرْجِعَهُ اللّٰهُ فِيْ جَسَدِهٖ يَوْمَ يَبْعَثُهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ

تا آنکہ باز میگرداند او را خدای تعالیٰ در تن او روزیکہ برانگیزد او را از خاک رواہ

وَالنَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

و النسائی و بیہقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى جَابِرِ

و در روایت است از محمد بن منکدر گفت در آمدم بر جابر بن

عَبْدِ اللّٰهِ رض وَهُوَ يَمُوْتُ فَقُلْتُ اِقْرَءْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

عبد اللہ رض حال آنکہ او میمرد پس گفتم بخوان بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامَ رَوَاهُ اِبْنُ مَاجَهْ

صلی اللہ علیہ وسلم سلام را از جانب ما رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از بریده رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ يَمُوْتُ بِعَرَقِ الْجَبِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

وسلم مومن بمیرد باعرق پیشانی رواہ ترمذی و

النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

النسائی وابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بکے از شما چون بمیرد ظاہر کردہ شود

عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

بروے نشست گاہ او بامداد و شبانگاہ اگر باشد آن شخص از اہل بہشت

فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ

پس باشد جائے او از بہشت و اگر باشد آنکس از اہل دوزخ پس باشد جائی نشست او از دوزخ

هٰذَا مَقْعَدُكَ حَتّٰى يَبْعَثَكَ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ

گفتہ شود کہ این جائے نشست تو است تا آنکہ برانگیزد ترا خدای تعالیٰ بسوے خود روز قیامت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

علیہ است و روایت کردہ شدہ است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم چون نہادہ شود مردہ در قبر می آیند او را دو فرشتہ در صورت آدمی سیاہ رنگ

أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَلِلْآخَرِ النَّكِيْرُ فَيَقُوْلَانِ

کبود چشم گفتہ میشود ہر یکے را از ایشان منکر و دیگری را نکیر پس میگویند آن ہر دو

مَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِي هٰذَا الرَّجُلِ فَيَقُوْلُ هُوَ عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهُ

چہ بود تو کہ میگفتی در حال این مرد پس میگوید میت کہ آنمرد بندۂ خدا و پیغمبر اوست

اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ فَيَقُوْلَانِ

گواہی میدہم باینکہ نیست ہیچ معبود مگر خدائے و گواہی میدہم کہ محمد بندہ خدا و رسول اوست پس میگویند ہر دو

قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُوْلُ هٰذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهٗ فِيْ قَبْرِهٖ سَبْعُوْنَ

کہ بدرستیکہ ما بودیم بر دانست کہ بتحقیق تو میگوئی این را پس گشادہ کردہ میشود برائے وے در قبر وے ہفتاد

ذِرَاعًا فِيْ سَبْعِيْنَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهٗ فِيْهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهٗ نَمْ فَيَقُوْلُ

ذراع در ہفتاد ذراع پس روشن کردہ شود در قبر او پس گفتہ میشود برائے وے کہ خواب بکن پس بخسپد

اَرْجِعُ اِلٰى اَهْلِيْ فَاُخْبِرُهُمْ فَيَقُوْلَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوْسِ

میگوید کہ باز میروم بسوئے اہل خانہ من پس خبر میدہم ایشانرا پس میگویند ہر دو فرشتہ خواب بکن ہمچو خواب عروس

الَّذِيْ لَا يُوْقِظُهٗ اِلَّا اَحَبُّ اَهْلِهٖ اِلَيْهِ حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ

کہ بیدار نمیکند او را مگر محبوب ترین از اہل وے بسوئے وے یعنے زوج تا آنکہ برخیزاند او را خدا تعالے از

مَضْجَعِهٖ ذٰلِكَ وَاِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُوْلُوْنَ

جای آرام او کہ امنیت و اگر باشد آن میت منافق میگوید در جواب فرشتہ کہ شنیدم من مردمانرا کہ میگفتند

قَوْلًا فَقُلْتُ مِثْلَهٗ لَا اَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ اَنَّكَ

قولے پس گفتم من مثل آن قول نمیدانم از واقعیت آن پس میگویند بتحقیق ما می دانستیم کہ تو

تَقُوْلُ ذٰلِكَ فَيُقَالُ لِلْاَرْضِ الْتَئِمِيْ فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ

میگوئی ہمچنین پس گفتہ میشود مر زمین را کہ بہم آبروے پس ہم بر میآید وی بجد زمین بروے پس مختلف میشوند

اَضْلَاعُهٗ فَلَا يَزَالُ فِيْهَا مُعَذَّبًا حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ مَضْجَعِهٖ

پہلوی وے پس ہمیشہ باشد آن میت در آن قبر عذاب کردہ شدہ تا آنکہ برانگیزد او را خدا از آن جایگاہ

ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

وے روایت کردہ ترمذی و روایت است از براء بن عازب رض

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بمیرد مرد مومن

يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ

میآیند آنرا و فرشته پس می نشانند او را پس میگویند مر آنمیت را که چیست دین تو پس میگوید آنمیت

دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ

دین من اسلام است پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است

فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا يُدْرِيكَ

در شما پس میگوید او مومن که وی فرستاده خدا است پس میگویند مر او را چه دریابانید ترا که رسول خدا است

فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَآمَنْتُ بِهِ وَصَدَّقْتُ فَذَلِكَ

پس میگوید او من خواندم کتاب خدا را پس ایمان آوردم بوی و گردیدم بسی آنست مراد

قَوْلُهُ تَعَالَى يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي

بقول خدا و تعالی مراد تثبیت درین قول جواب فرشتگان است و دیگر

الْحَيَوةِ الدُّنْيَا الْآيَةَ قَالَ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ

بر آن وجه که مذکور شده فرمود آنحضرت پس آواز میدهد آواز دهنده از آسمان

أَنْ صَدَقَ عَبْدِي فَأَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ

که راست گفت بنده من بگسترانید برای بنده فرشی از فرشهای بهشت و بپوشانید او را از

الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ فَيُفْتَحُ لَهُ قَالَ فَيَأْتِيهِ

پوشاکهای جنت و بگشایید برای او دری بسوی بهشت پس گشاده میشود برای او دری بسوی او پس میآید مومن را

مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا وَيُفْسَحُ لَهُ فِيهَا مَدَّ بَصَرِهِ وَأَمَّا

از راحت بهشت و نسیم آن و فراخ کرده میشود او را در جای بهشت تا غایتی که میرسد نظر وی و لیکن

الْكَافِرُ فَذَكَرَ مَوْتَهُ قَالَ وَيُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَ

کافر پس ذکر کرد آنحضرت مرگ او را فرمود و باز آورده میشود روح او در تن وی و

يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ

میآیند بسوی او دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند کیست پروردگار تو پس میگوید او کافر

هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ هَاهْ

ہاہ ہاہ نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند مر اورا چیست دین تو پس میگوید ہاہ

هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ

ہاہ نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند چیست حال اینمرد کہ برانگیختہ شدہ است در شما

فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ

پس میگوید ہاہ ہاہ نمی دانم و درنمی یابم پس آواز میدہد آواز دہندہ از آسمان کہ

كَذَبَ فَأَفْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوا لَهُ

دروغ گفت این کافر پس بگسترانید فرشے برائے او از آتش و بپوشانید او را از پوششہائے دوزخ و بگشائید برائے او

بَابًا إِلَى النَّارِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا قَالَ

دری بسوئے دوزخ فرمود آنحضرت پس می آید او را از گرمی و تاب آتش و باد گرم آن گفت آنحضرت

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ ثُمَّ

و تنگ کردہ میشود بر کافر گور او تا آنکہ مختلف و متبدل گردد در قبر بر او استخوان ہائے او پستر

يُقَيَّضُ لَهُ أَعْمَى وَأَصَمُّ مَعَهُ مِرْزَبَةٌ مِنْ حَدِيدٍ

مسلط گردانیدہ میشود بر وے کور و کر کہ نمی شنود و گوش نمی نہد بقریاد او و با وے گرز کوب است از آہن

لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا فَيَضْرِبُهُ بِهَا ضَرْبَةً

اگر زدہ شود بر کوہے ہر آئینہ میگردد خاک پس میزند او را بآن زدنی

يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيرُ

میشنود آواز آن را ہر چہ در میان مشرق و مغرب است مگر جن و انس پس میگردد کافر

تُرَابًا ثُمَّ يُعَادُ فِيهِ الرُّوحُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

خاک پستر باز آوردہ میشود روح در بدن او رواہ احمد و ابو داؤد و در روایت است

عُثْمَانَ رض أَنَّهُ كَانَ إِذَا وَقَفَ عَلَى قَبْرٍ بَكَى حَتَّى يَبُلَّ لِحْيَتَهُ

از عثمان رض بدرستیکہ بود وے رض چون می ایستاد بر سر گورے میگریست تا آنکہ تر میشد ریش او

فَقِيلَ لَهُ تَذَكَّرِ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هٰذَا

پس گفته شود او را که ذکر بکنی بهشت را و دوزخ را پس نمیگریی و گریه میکنی ازین یعنی از استادن بر قبر

فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْقَبْرَ

پس گفت بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه قبر

أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ

نخستین منزلیست از منزل های آخرت پس اگر کسے برست از عذاب قبر پس چیزیکه پس از وست از منزلها

أَيْسَرُ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ وَقَالَ

آسان تر است و اگر نرست از عذاب قبر پس آنچه بعد از وست سخت تر است ازان و گفت علیه السلام

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم ندیده ام هیچ نظرگاه هرگز زشت

إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

مگر آنکه گور زشت تر است ازان رواه ترمذی وابن ماجه وروایت است از

أَبِي سَعِيدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلَّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

علیه وسلم هر آئینه گماشته می شود بر کافر در گور او نود و نه

تِنِّينًا تَنْهَسُهُ وَتَلْدَغُهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ لَوْ أَنَّ تِنِّينًا

اژدها میگزد کافر را و میگزد اورا تا آنکه برپا میشود قیامت اگر اژدهاے

مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ خَضِرًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

ازان دمه زند در زمین نمی روياند زمین هیچ سبزیرا رواه الدارمی

وَالتِّرْمِذِيُّ نَحْوَهُ وَقَالَ سَبْعُونَ بَدَلَ تِسْعَةٍ وَتِسْعُونَ

والترمذی مانند وے و گفت هفتاد بجاے نود و نه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَ

در روایت است از جابر رض گفت بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلے اللہ

وَسَلَّمَ إِلَى سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ حِينَ تُوُفِّيَ فَلَمَّا صُلِّيَ عَلَيْهِ

وسلم بسوے سعد بن معاذ رض ہنگامی کہ وفات یافت پس ہرگاہ کہ نماز کنند

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَسُوِّيَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہادہ شد معاذ در قبرش و برابر کردہ شد خاک

عَلَيْهِ سُبِّحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّحْنَا طَ

بر وے تسبیح کرد پیغامبر خدا و گفت سبحان اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس تسبیح کردیم ما نیز تسبیح

ثُمَّ كُبِّرَ فَكَبَّرْنَا فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ لِمَ سَبَّحْتَ

پستر تکبیر گفت پس تکبیر گفتیم ما پس گفتہ شد ای پیغمبر خدا برائے چہ تسبیح کردی

كَبَّرْتَ قَالَ لَقَدْ تَضَايَقَ عَلَى هٰذَا الْعَبْدِ الصَّالِحِ قَ

تکبیر بر آوردی فرمود آنحضرت بتحقیق تنگ گردید بر این بندۂ نیک

حَتّٰى فَرَّجَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ

تا آنکہ کشاد و بیرون آورد او را خدا تعالے از ان دشوای رواہ احمد در روایت است از ابن

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هٰذَا الَّذِي تَحَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حق سعد بن معاذ این آن کسے است کہ

لَهُ الْعَرْشُ وَفُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَشَهِدَهُ سَبْعُ

بجہت وے عرش و کشادہ شد برائے وی درہائے آسمان بجہت نزول رحمت و حاضر گردید او را ہفتاد

الْفٌ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ لَقَدْ ضُمَّ ضَمَّةً ثُمَّ فُرِّجَ عَنْهُ رَوَاهُ الْ

ہزار فرشتہ بتحقیق تنگ کردہ شد تنگ کردنی سخت پستر آسان کردہ شد از وے رواہ

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَ

در روایت است از جابر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گ

إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا

چون در آورده میشود مرده در گور متمثل کرده می شود و نموده میشود مرا ورا آفتاب چنانکه در وقت غروب

فَيُجْلَسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

پس نشانیده میشود در حالیکه میمالد هر دو چشم خود را و میگوید بگذارید مرا که نماز شام بگذارم روا ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ فَيُجْلَسُ الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ

گفت بدرستیکه میت میرود بسوی قبر پس می نشانند مرد در گورش در حالیکه

غَيْرَ فَزِعٍ وَلَا مَشْغُوبٍ ثُمَّ يُقَالُ فِيمَ كُنْتَ فَيَقُولُ كُنْتُ

ترسنده نیست و غیر مفتون پس گفته می شود که در چه دین و ملت بوده تو پس میگوید میرده که بودم

فِي الْإِسْلَامِ فَيُقَالُ مَا هَذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

در دین اسلام پس گفته می شود که چیست صفت این مرد پس میگوید میت که وی محمد فرستاده خدا است

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللهِ فَصَدَّقْنَاهُ

صلی الله علیه وسلم که آورد ما را معجزات ظاهر و باهر از نزد خدا پس تصدیق کردیم ما او را

فَيُقَالُ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ اللهَ فَيَقُولُ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى

پس گفته می شود او را آیا دیده تو خدا را پس میگوید که نمیرسد و نمی سزد مر یکے را که به بیند

اللهَ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا

خدا را پس گشاده می شود مر او را شگافی بجانب آتش دوزخ پس نگاه میکند بجانب آتش می شکند و پامال

بَعْضًا فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللهُ ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ

بعض را پس گفته می شود مر او را که بنگر بجانب چیزیکه نگاهداشته است ترا خدا پس گشاده میشود مر او را شگافی

قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا فَيُقَالُ لَهُ هَذَا

بجانب بهشت پس نگاه میکند بجانب خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته می شود مر او را این

شادان و هر که در آید درین عاصے بیرون آید از من دوزخے ۱۲

فلبسها ثم قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول

پس پوشید آنہا را پس گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی اللہ علیہ وسلم می گفت

الميت يبعث في ثيابه التي يموت فيها رواه ابو داود

مردہ برانگیخته شود در جامہای خود که میرد در وے رواہ ابو داؤد

باب المشي بالجنازة والصلوة عليها

باب در رفتن همراه جنازه و نماز گذاردن بران

عن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اسرعوا بالجنازة فان تك صالحة فخير تقدمونها

که گفت بی بکنید بجنازه یعنے برداشتن او بسوے قبر پس اگر باشد میت نیکو کار پس شتابی کردن

اليه وان تك سوى ذلك فشر تضعونه عن رقابكم متفق

والیه و اگر باشد میت غیر صالح پس وے بدی است کہ می نهید آنرا از گردنهای خود

عليه وعن ابي سعيد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

علیه است و در روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیه

وسلم اذا وضعت الجنازة فاحتملها الرجال على اعناقهم

وسلم وقتی که نهاده می شود جنازه بر نعش پس بردارند دیرامردان بر گردنهای خود

فان كانت صالحة قالت قدموني وان كانت غير صالحة

پس اگر باشد میت مرده نیکو کار میگوید پیش فرستید مرا و اگر باشد بد کار

قالت لاهلها يا ويلها اين تذهبون بها يسمع صوتها

مے گوید بکسان خود اے وای کجاے برند او را می شنود آواز او را

كل شيء الا الانسان ولو سمع الانسان لصعق رواه البخاري

هر چیز از حیوانات و جمادات وغیره مگر انسان و اگر می شنید آدمی هر آئینه هلاک شدے بهیبت رواه بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاَيْتُمُ

و ازو است روایت کرده گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ ببینید

الْجَنَازَةَ تَقُوْمُوْنَ فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتّٰى تُوْضَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

جنازہ را پس باید کہ بنشیند از برای آنکہ ہست پس کسیکہ پیروی کند جنازہ را پس نباید کہ بنشیند تا آنکہ نہادہ شود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَبِعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا وَّكَانَ مَعَهُ

علیہ وسلم کہ کسیکہ پیروی کند جنازۂ مسلمانے را از روی ایمان و طلب کردن ثواب باشد باو

حَتّٰى يُصَلّٰى عَلَيْهَا وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا فَاِنَّهٗ يَرْجِعُ مِنَ الْاَجْرِ

تا آنکہ نماز کردہ شود و تا آنکہ فارغ گردد از دفن وے پس بدرستیکہ باز گردد از اجر

بِقِيْرَاطَيْنِ كُلُّ قِيْرَاطٍ مِثْلُ اُحُدٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ

بدو قیراط ہر قیراط آنچنان مانند کوہ احد ست و کسیکہ نماز گذارد بر وے پس برگردد

قَبْلَ اَنْ تُدْفَنَ فَاِنَّهٗ يَرْجِعُ بِقِيْرَاطٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پیش از آنکہ دفن کردہ شود پس بدرستیکہ برمیگردد بیک قیراط متفق علیہ و روایت ست از

عَوْفِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلّٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عوف ابن مالک رضہ گفت نماز کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى جَنَازَةٍ فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهٖ وَهُوَ يَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهٗ وَارْحَمْهُ

بر جنازہ پس یاد گرفتم من از دعای آن حضرت وے میگفت بار خدایا بیامرز مر او را

وَعَافِهٖ وَاعْفُ عَنْهُ وَاَكْرِمْ نُزُلَهٗ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهٗ وَاغْسِلْهُ

و عافیت دہ او را و سلامت بخش و عفو کن از وی و گرامی دار مہمانی او را و کشادہ گردان جای او

بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهٖ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ

بآب و برف و ژالہ و پاکیزہ گردان او را از گناہان چنانکہ پاکیزہ گردانیدی تو جامہ

الأبيض من الدنس وأبدله دارا خيرا من داره وأهلا
سفید را از چرک و بدل کن او را سرائے بہتر از سرائے او کہ در انجا بان بود و اہل خاص
خيرا من أهله وزوجا خيرا من زوجه وأدخله الجنة
بہتر از اہل خاص زن او و جفتے بہتر از جفت وے و در آر او را در بہشت
وأعذه من عذاب القبر أو من عذاب النار وفي رواية
و پناہ دہ او را از عذاب گور یا گفت آنحضرت پناہ دہ او را از عذاب آتش و در روایتے آمدہ
وقه فتنة القبر وعذاب النار قال حتى تمنيت أن
و نگہدار او را از فتنہ گور و از عذاب آتش گفت راوی تا آنکہ تمنا کردم
أكون أنا ذلك الميت رواه مسلم وعن أبي هريرة
کہ من آن میت باشم گفت آمد کہ آنحضرت این دعا در حق آن مرد کرد رواہ مسلم و در روایت است از ابی ہریرہ
أن امرأة سوداء كانت تقم المسجد أو شابا ففقدها
بدرستیکہ زنے سیاہ بود کہ جاروب میزد مسجد را یا جوانے بود پس گم کرد آن زن را
أو فقده رسول الله صلى الله عليه وسلم فسأل عنها أو عنه
یا آن جوان را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس پرسید آنحضرت از حال آن زن
فقالوا مات قال أفلا كنتم آذنتموني قال فكأنهم
پس گفتند مرد و زن آنحضرت ایا پس چرا خبر نکردید مرا گفت ابو ہریرہ پس گویا کہ صعب آمد
صغروا أمرها أو أمره فقال دلوني على قبره فدلوه فصلى
پندا شتند شان آن زن را یا شان آن مرد پس فرمود ان حضرت کہ راہ نمائید مرا بر گور ان
عليها ثم قال إن هذه القبور مملوءة ظلمة على أهلها وإن
بر قبر آن پس فرمود بدرستیکہ این قبرہا پر کردہ شدند تاریکی بر اہل خود و بدرستیکہ
الله ينورها لهم بصلوتي عليهم متفق عليه ولفظه لمسلم
خداوند تعالیٰ منور سازد گورہا را برای ایشان بسبب نماز کردن من بر ایشان متفق علیہ و لفظ از مسلم است

وَعَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض

در روایت ست از کریب کہ مولی ابن عباس ست رض از عبد اللہ ابن عباس رض

اَنَّهٗ مَاتَ لَهٗ ابْنٌ بِقُدَيْدٍ اَوْ بِعُسْفَانَ فَقَالَ يَا كُرَيْبُ انْظُرْ

کہ مرد پسر مر ابن عباس را در موضع قدید یا در موضع عسفان پس گفت ابن عباس ای کریب نگاہ کن

مَا اجْتَمَعَ لَهٗ مِنَ النَّاسِ قَالَ فَخَرَجْتُ فَاِذَا النَّاسُ قَدِ اجْتَمَعُوْا

انچہ فراہم آمدند برای نماز وی از مردمان گفت کریب پس بیرون آمدم پس ناگاہ مردمان بخصوص جمع شدہ اند از جہت نماز

لَهٗ فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ تَقُوْلُ هُمْ اَرْبَعُوْنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ اَخْرِجُوْهُ

وی پس خبر دادم ابن عباس را پس گفت ابن عباس کہ میگوئی تو انشان کہ چہل اند گفت آرے گفت بیرون آرید جنازہ را

فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ

پس من شنیدہ ام رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ می گفت نیست ہیچ

رَجُلٍ مُّسْلِمٍ يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ عَلٰى جَنَازَتِهٖ اَرْبَعُوْنَ رَجُلًا

مرد مسلمانی کہ بمیرد پس بایستند بر جنازہ وے چہل مرد

لَا يُشْرِكُوْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا اِلَّا شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

کہ شریک نمی گردانند آن چہل مرد بخدا چیزے مگر انکہ قبول کند شفاعت انشان را خداوند در حق وے رواہ مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ

در روایت ست از عائشہ رض از انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیست ہیچ

مَيِّتٍ تُصَلِّيْ عَلَيْهِ اُمَّةٌ مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ يَبْلُغُوْنَ مِائَةً كُلُّهُمْ

مردہ کہ نماز بگذارند بر وے گروہے از مسلمانان کہ برسند عدد صد را ہمہ انشان

يَشْفَعُوْنَ لَهٗ اِلَّا شُفِّعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

شفاعت و دعا کنند او را مگر انکہ شفاعت انشان قبول گردانیدہ شود در وے رواہ مسلم در روایت ست از انس رض

قَالَ مُرَّ بِجَنَازَةٍ فَاُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس رض گذشتند جماعتی بجنازہ پس ثنا کردند بر وے بہ نیکی پس فرمود آن حضرت صلے اللہ

حيث ينادى بهن فان الله شرع لنبيكم سنن الهدى وانهن من

در جائیکه ندا کرده شود برای آنها پس بدرستیکه خدای تعالی شرع کرد برای پیغامبر شما طریقهای راه یافتن را و بدرستیکه این پنجماز از

سنن الهدى ولو انكم صليتم في بيوتكم كما يصلي هذا المتخلف في

جملهٔ طریقهای راه یافتن است اگر ثابت شود انکه شما گذارید نماز را در خانهای خود چنانکه میگذارد این شخص باز مانده در

بيته لتركتم سنة نبيكم ولو تركتم سنة نبيكم لضللتم وما من

خانه خود هر آینه ترک کرده شما طریقه پیغامبر خود را اگر ترک کنید طریقه پیغمبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ

رجل يتطهر فيحسن الطهور ثم يعمد الى مسجد من هذه المساجد الا

مردیکه طهارت کند پس نیک کند طهارت را پس قصد رفتن کند بسوی مسجدی از مسجدها مگر آنکه

كتب الله له بكل خطوة يخطوها حسنة ورفعه بها درجة وحط عنه

بنویسد خدای تعالی برای او بهر گامیکه میزند نیکی و ثواب بلند گرداند برای او پایه را و بیامرزد از او

بها سيئة ولقد رأيتنا وما يتخلف عنها الا منافق معلوم النفاق

بسبب آن بدی را و بتحقیق دیدیم ما صحابه را و نیست که تخلف نمیکرد از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود

ولقد كان الرجل يؤتى به يهادى بين الرجلين حتى يقام في الصف

و بتحقیق بود مرد بیماری که آورده میشد در حالیکه میرفت میان دو مرد تا آنکه بپا داشته میشد در صف نماز

رواه مسلم وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه

رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم من سمع المنادي فلم يمنعه من اتباعه عذر قالوا وما

وسلم کسیکه بشنود بانگ نماز پس باز ندارد او را از پیروی کردن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر

العذر قال خوف او مرض لم تقبل منه الصلوة التي صلى رواه

فرمود ترس هلاک یا بیماری پذیرفته نمیشود از وی نمازیکه گذارده است رواه

ابو داود والدارقطني وعن ابي الدرداء قال قال رسول الله

ابو داود و دار قطنی و روایت است از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ثَلٰثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلٰوةُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست سہ مرد در دیہی و بادیہ کہ برپا کردہ نمیشود در میان ایشان نماز جماعت

اِلَّا قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَاِنَّمَا يَاْكُلُ الذِّئْبُ

مگر آنکہ غالب آید برایشان شیطان پس برتو باد کہ لازم گیری جماعت را زیرا کہ میخورد گرگ گوسفند پیرا

الْقَاصِيَةَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

کہ دور افتادہ است رواہ احمد و ابو داود و نسائی و روایت است از ابی ہریرہ رضے

اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ صَلٰوةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَّعِشْرِيْنَ دَرَجَةً

اللہ تعالی عنہ نمازی کہ بجماعت گذارند زیادتی میکند بر نماز یکہ تنہا بگذارد بہ بست و ہفت درجہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ روایتہ است از ابیہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَقَدْ هَمَمْتُ اَنْ اٰمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ اٰمُرَ

بخدای کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست بتحقیق آہنگ کردم کہ امر کنم بجمع کردن ہیزم پس جمع کردہ شود ہیزم پس امر کنم

بِالصَّلٰوةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ اٰمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ اُخَالِفَ اِلٰى

باذان گفتن برای نماز پس اذان گفتہ شود برای نماز پس امر کنم مردی را تا امامت کند مردم را پس بیایم بسوی

رِجَالٍ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَا يَشْهَدُوْنَ الصَّلٰوةَ فَاُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوْتَهُمْ

مردمانیکہ در روایتی این کلمات است حاضر نمیشوند برای نماز پس بسوزانم بر ایشان خانہای ایشان

وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْ يَعْلَمُ اَحَدُهُمْ اَنَّهٗ يَجِدُ عَرْقًا سَمِيْنًا اَوْ مِرْمَاتَيْنِ

بخدا سوگند اگر بداند یکی از ایشان کہ او می یابد استخوان فربہ یا دو سم گاو

حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهٗ

و گوسفند کہ نیکو در آید در نظر مردم هر آینہ حاضر میگردد نماز عشا را رواہ بخاری و در مسلم را نند آنست

بَابُ تَسْوِيَةِ الصَّفِّ

باب در برابر کردن صف وقت نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيرِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی اللہ تعالی عنہ گفت نعمان کہ بود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا حَتّٰى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى رَأٰى

اللہ علیہ وسلم کہ برابر میکرد صفہای ما را در نماز تا انکہ گویا برابر میکرد بآن صفہا قداح را یعنی چوب تیر تا انکہ دید انحضرت

أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ أَنْ يُكَبِّرَ فَرَأٰى رَجُلًا

کہ ما بتحقیق فہمیدیم از قول او فعلش پیش ازین پس بیرون آمد انحضرت روزی پس ایستاد تا انکہ نزدیک بود کہ اللہ اکبر بگوید پس دید مردی را

بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللّٰهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ

کہ بیرون است سینہ او از صف پس گفت ای بندگان خدا ہر آینہ باید کہ برابر کنید شما صفہای خود را یا انکہ

لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

بتحقیق مخالفت می اندازد خدا میان ذاتہای شما رواہ مسلم و در روایتہ است از عائشہ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلٰى مَيَامِنِ الصُّفُوفِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبہای راست از صفوف و از ابی امامہ مروی است

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالے

وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر

الثَّانِي قَالَ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ قَالُوا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند اے

رَسُولَ اللّٰهِ وَعَلَى الثَّانِي قَالَ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود انحضرت بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف

الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَعَلَى الصَّفِّ الثَّانِي قَالَ وَعَلَى الثَّانِي وَقَالَ

اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز رحمت بود آنحضرت و بر صف دوم رحمت فرمود و

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَحَاذُوا بَيْنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم برابر سازید صفهای خود را و برابر کنید میان

مَنَاكِبِكُمْ وَلِينُوا فِي أَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَسُدُّوا الْخَلَلَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

دوشهای خود و نرمی کنید در پیش دستهای برادران خود و ببندید فرجهای صف خود زیرا که شیطان

يَدْخُلُ فِيمَا بَيْنَكُمْ بِمَنْزِلَةِ الْحَذَفِ يَعْنِي أَوْلَادَ الضَّأْنِ الصِّغَارِ

میدرآید در میان شما در زمانه حذف خواست راوی بلفظ حذف بچهای میش که نزد باشند

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواه احمد و از ابن عمر بن خطاب رضی اللہ تعالے عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَحَاذُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ وَسُدُّوا

صلے اللہ علیہ وسلم برپا کنید صفوف را و برابر کنید در میان دوشهای خود و ببندید

الْخَلَلَ وَلِينُوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَلَا تَذَرُوا فُرُجَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ

فرجهای صف را و نرمی کنید در پیش دستهای برادران خود و مگذارید فرجها شیطان را و کسیکه

وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللّٰهُ وَمَنْ قَطَعَ قَطَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وصل کند صف را وصل کند او را خدا تعالی و کسیکه ببرد و قطع کند صف را ببرد و دور اندازد او را خدا تعالی رواه ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عائشه رضی اللہ تعالے عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ عَنِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ

علیہ وسلم همیشه اند گروهی که پس می افتند از صف اول تا آنکه پس اندازد ایشان را

اللّٰهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ

خدا تعالی در آتش رواه ابو داود و روایت است از ابی هریره رضی اللہ تعالے عنہ

علے سبیل تنقیح رسانند

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَثَّى عَلَى الْمَيِّتِ ثَلٰثَ حَثَيَاتٍ بِيَدَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم خاک انداخت بر مردہ سہ بار خاک انداختن ہر دو دست خود

جَمِيعًا وَاَنَّهٗ رَشَّ عَلٰى قَبْرِ ابْنِهٖ اِبْرَاهِيْمَ وَوَضَعَ عَلَيْهِ حَصْبَاءَ

و بدرستیکہ آب پاشید بر گور پسر خود ابراہیم و نہاد بر قبر وے سنگریزہ ہا

رَوَاهُ فِى شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرد این حدیث را در شرح سنۃ و روایت است از جابر رض گفت جابر نہی کردہ است پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّجَصَّصَ الْقُبُوْرُ وَاَنْ يُّكْتَبَ عَلَيْهَا

صلی اللہ علیہ وسلم از گچکاری کردن قبرہا و از نظر نوشتہ شود بر قبور

وَاَنْ يُّبْنٰى عَلَيْهَا وَاَنْ تُوْطَأَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

و نہی کرد از انکہ بنا کردہ شود بر قبر و از انکہ پایمال کردہ شود قبور رواہ ترمذی و ہم از وے مروی است گفت جابر

رُشَّ قَبْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الَّذِيْ رَشَّ الْمَاءَ

کہ آب پاشیدہ شد قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و بود آنکس کہ پاشید آب را

عَلٰى قَبْرِهٖ بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ بِقِرْبَةٍ بَدَأَ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهٖ

بر قبر آنحضرت ص بلال ابن رباح از مشک کہ شروع کرد از جانب سر آنحضرت ص

حَتّٰى انْتَهٰى اِلٰى رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِىْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

تا آنکہ رسید بہر دو پائے مبارک آنحضرت رواہ بیہقی در دلائل نبوۃ

وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى عَائِشَةَ رض

و روایت است از قاسم بن محمد گفت کہ در آمدم بر عائشہ رض

فَقُلْتُ يَا اُمَّاهُ اكْشِفِىْ لِىْ عَنْ قَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتم ای مادر من بکشائے و پردہ بردار برائے من از قبر آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ فَكَشَفَتْ لِىْ عَنْ ثَلٰثَةِ قُبُوْرٍ لَا مُشْرِفَةٍ

وسلم و ہر دو یارے پس پردہ برداشت برائے من از سہ قبر کہ نہ بلند بود

وَلَا لَاطِئَةٍ مَبْطُوحَةٍ بِبَطْحَاءِ الْعَرْصَةِ الْحُمَرَاءِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

و نه متصل بزمین سنگریزه چیده شده بروے سنگریزهای سرخ رواه ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عایشه رضه بدرستیکه پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

قَالَ كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهِ حَيًّا رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ

فرمود شکستن استخوان مرده بمنزله شکستن استخوان اوست در حال حیات رواه مالک و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ رَآنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجه و روایت است از عمرو بن حزم گفت دید مرا آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلَى قَبْرٍ قَالَ لَا تُؤْذِ صَاحِبَ

علیه وسلم تکیه زننده بر قبرے فرمود آزار مکن صاحب

هٰذَا الْقَبْرِ أَوْ لَا تُؤْذِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

این قبر را یا فرمود آزار مکن آنرا رواه احمد

بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ

باب گریستن بر مرده و بیان

أَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلَى مَوْتِ أَوْلَادِهِ

مزد کسے که صبر کرد بر موت اولاد خود

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از انس رضه گفت انس که درآمدیم ما همراه آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِإِبْرَاهِيمَ فَأَخَذَ

وسلم بر ابی سیف آهنگر و بود وے شوهر دایه ابراهیم بن محمد پس گرفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم ابراهیم را پس بوسه داد او را و بوکرد او را

ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذٰلِكَ وَاِبْرَاهِيْمُ يَجُوْدُ بِنَفْسِهٖ

پسر در آمدیم ما بعد از آن بر وی بعد از آنکه ابراهیم همراه آنحضرت و حال آنکه ابراهیم جود و سخاوت میکرد بجان خود

فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس دو استاد هر دو چشم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهٗ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ عَوْفٍ وَاَنْتَ

که روان شد اشکها ازان پس گفت با نحضرت عبد الرحمن ابن عوف و تو گریه میکنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ اِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ

ای پیغمبر خدا باین معرفت پس فرمود ای فرزند عوف این اشکها اثر رحمت است پس

اَتْبَعَهَا بِاُخْرٰى فَقَالَ اِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ

پس روگردانید آن اشکها را با اشکهای دیگر پس فرمود بدرستیکه چشم اشک میریزد و دل

يَحْزَنُ وَلَا نَقُوْلُ اِلَّا مَا يَرْضٰى رَبُّنَا وَاِنَّا بِفِرَاقِكَ

اندوهگین میگردد و نمیگویم مگر آنچه که خوشنود است پروردگار ما و بدرستیکه ما بجدائی تو

يَا اِبْرَاهِيْمُ لَمَحْزُوْنُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ای ابراهیم هر آئینه اندوهگینیم متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُوْدَ

اللہ علیہ وسلم نیست از اہل طریقه ما کسے که بزند رخسارها را

وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وپاره کند گریبان ہا را و بخواند بخواندن جاہلیہ چنانکہ نوحہ و دعا بویل وغیرہ متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ أُغْمِيَ عَلَى أَبِي مُوسَى فَأَقْبَلَتْ

و روایت است از ابی بردۃ گفت کہ بیہوش شد ابو موسیٰ اشعری پس پیش آمد

امْرَأَتُهُ أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ تَصِيحُ بِرَنَّةٍ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ

زنش کہ کنیت او ام عبد اللہ است در حالتیکہ آواز بلند کرد بگریہ بسیار ہوش آمد پس گفت

أَلَمْ تَعْلَمِي وَكَانَ يُحَدِّثُهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

آیا نمی دانی تو و بود ابو موسیٰ کہ خبر میداد کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ حَلَقَ وَصَلَقَ وَخَرَقَ

علیہ وسلم فرمود کہ من بیزارم از کسے کہ بتراشد و موے سر را و بلند کند آواز را و پارہ کند گریبان را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَفْظُهُ لِمُسْلِمٍ وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ

متفق علیہ و لفظ ایں مر مسلم راست و روایت است از ابی مالک

الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ الْفَخْرُ

چہار خصلت است در امت من از کار جاہلیت کہ نمی گذارند آنہا را یکے نازیدن

فِي الْأَحْسَابِ وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ وَالْاِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ

در حسبہا دوم طعن کردن در نسبہا سوم طلب باران کردن بستارہا و چہارم

وَالنِّيَاحَةُ وَقَالَ النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ

نوحہ کردن و فرمود آنحضرت کہ زن نوحہ گر چون توبہ نکند پیش از مرگ خود استادہ کردہ شود

يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ

در روز قیامت و حال آنکہ بر آن زن پیراہنے است از قطران و زرہ از جرب

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواہ مسلم و روایت است از انس رض گفت گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ اتَّقِي اللّٰهَ وَاصْبِرِي

وسلم بزنیکہ گریہ میکرد نزد گورے پس فرمود آنحضرت کہ بپرہیز از خدا و شکیبائی کن

قَالَتْ إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ

گفت آن زن با آنحضرت کہ یکسو شو از من زیرا کہ تو مصیبت زدہ نشدہ بمصیبت من و نشناخت آن زن حضرت را

فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ

پس گفتہ شد آن زن را کہ آنکہ این سخن گفت پیغامبر بود صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد آن زن بر در پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَتْ

صلی اللہ علیہ وسلم پس نیافت آن زن نزد آنحضرت دربانانرا پس گفت آن زن

لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولٰى

کہ من نشناختم ترا پس فرمود آنحضرت جز این نیست کہ صبر نزد کوفت نخستین است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ

متفق علیہ و روایت است از ابی سعید خدری رض گفت

لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ

لعنت کردہ است پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زن نوحہ کنندہ را و زن گوش دارندہ نوحہ را

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ سَعْدِ ابْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابو داؤد و روایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَبًا لِلْمُؤْمِنِ إِنَّ أَصَابَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عجب است مسلمان را اگر برسد او را

خَيْرٌ حَمِدَ اللّٰهَ وَشَكَرَ وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ حَمِدَ اللّٰهَ وَصَبَرَ

نیکی از نعمت ستایش میکند خدا را و سپاس میگوید اگر برسد او را رنجی دانده ثنا میگوید خدا را و شکیبائی میورزد

فَالْمُؤْمِنُ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ أَمْرِهِ حَتَّى فِي اللُّقْمَةِ يَرْفَعُهَا إِلَى

پس مسلمان مزد داده می شود در همه کار وے تا آنکه در لقمه که بر می دارد آنرا

فِي امْرَأَتِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رض

در دهن زن خود برداه بیهقی در شعب ایمان و روایت است از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که نیست هیچ مومن مگر آنکه

وَلَهُ بَابَانِ بَابٌ يَصْعَدُ مِنْهُ عَمَلُهُ وَبَابٌ يَنْزِلُ مِنْهُ

اورا دو در است در یکه که بالا میرود ازان عمل او و در است که فرود ے آید ازان در

رِزْقُهُ وَإِذَا مَاتَ بَكَيَا عَلَيْهِ فَذٰلِكَ قَوْلُهُ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ

رزق او پس چون بمیرد مسلمان میگریند آن هر دو در بر وے پس آن مراد است بقول حق تعالیٰ که پس نگریست

السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ

آسمان و زمین رواه ترمذی و روایت است از عبد اللہ بن

مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَزّٰى

مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے که تعزیت کند و تسلی دہد

مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

مصیبت زده را پس مر او راست مانند اجر وے رواه الترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی برده گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ عَزّٰى ثَكْلٰى كُسِيَ بُرْدًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم کسے که تعزیت کند و صبر فرماید ثکلی را پوشانیده شود مر او را جامه در بهشت رواه ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رض قَالَ لَمَّا جَاءَ نَعْيُ جَعْفَرٍ

و روایت است از عبد اللہ بن جعفر رض گفت هر گاه که آمد خبر موت جعفر رض

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِصْنَعُوْا لِاٰلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَقَدْ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بسازید برائے آل و اولاد جعفر طعامے را پس تحقیق

اَتَاهُمْ مَا يَشْغَلُهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

آمدہ است ایشان را چیزے کہ باز میدارد ایشان را از طعام رواہ ترمذی و ابو داؤد و ابن ماجہ

وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از مغیرہ بن شعبہ رضہ گفت شنیدم من آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ نِيْحَ عَلَيْهِ فَاِنَّهٗ يُعَذَّبُ بِمَا نِيْحَ

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ نوحہ کردہ میشود بر وے پس بدرستیکہ او عذاب کردہ شود بچیزے کہ نوحہ کردہ شود

عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ

بروے روز قیامت متفق علیہ است و روایت است از ابی موسی رضہ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مَيِّتٍ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ مردہ کہ

يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ بَاكِيْهِمْ فَيَقُوْلُ وَاجَبَلَاهُ وَاسَيِّدَاهُ وَنَحْوَ

بمیرد پس می ایستد گریہ کنندہ قوم پس میگوید آن گریہ کنندہ وے را کوہ و اے آقا و مانند آن

ذٰلِكَ اِلَّا وُكِّلَ اللّٰهُ بِهٖ مَلَكَيْنِ يَلْهَزَانِهٖ وَيَقُوْلَانِ

الفاظ دیگر مگر آنکہ می سپارد خدای تعالیٰ باو دو فرشتہ را کہ بفشارند آن میت را و میگویند او را

اَهٰكَذَا كُنْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

بطریق استہزا ایا ہمچنین بودہ تو رواہ ترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ مَاتَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت مرد زینب بنت پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَبَكَتِ النِّسَاءُ فَجَعَلَ عُمَرُ رض يَضْرِبُهُنَّ بِسَوْطِهٖ فَاَخَّرَهٗ

پس گریستند زنان پس در ایستاد عمر رضہ کہ میزد ایشان را بتازیانہ خود پس دور کرد عمر را

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهٖ وَقَالَ مَهْلًا يَا عُمَرُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدست مبارک خود دفع زد و گفت آہستہ شو ای عمر

ثُمَّ قَالَ اِيَّاكُنَّ وَنَعِيقَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ قَالَ اِنَّهٗ مَهْمَا كَانَ

پس فرمود آنحضرت آن زنان را که دور او بودند خود را و او را از شیطان پس گفت آنحضرت ہر آئینہ تا

مِنَ الْعَيْنِ وَمِنَ الْقَلْبِ فَمِنَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِنَ الرَّحْمَةِ وَمَا كَانَ

باشد از چشم و از دل پس آن از خدا است عز و جل و از مہربانی است و چیزے کہ باشد

مِنَ الْيَدِ وَمِنَ اللِّسَانِ فَمِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از دست و از زبان پس آن از شیطان است رواہ احمد

وَعَنِ الْبُخَارِيِّ تَعْلِيقًا قَالَ لَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ

و بخاری در صحیح خود بطریق تعلیق آوردہ است کہ چون مرد حسن بن امام حسن

بْنِ عَلِيٍّ رض ضَرَبَتِ امْرَاَتُهُ الْقُبَّةَ عَلٰى قَبْرِهٖ سَنَةً ثُمَّ

بن علی رضہ زد زن او خیمہ را بر قبر او تا یک سال پس

رُفِعَتْ فَسَمِعَتْ صَائِحًا يَقُولُ الْاَهْلَ وَجَدُوا مَا فَقَدُوا

برداشتند خیمہ را پس شنید آواز گوینده را کہ میگوید آگاہ باشید کہ آیا یافتند چیز را کہ گم کردہ بودند

فَاَجَابَهٗ اٰخَرُ بَلْ يَئِسُوا فَانْقَلَبُوا وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ

پس آواز داد دیگر بلکہ نومید شدند پس برگشتند و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ وَاَبِي بُرْزَةَ رض قَالَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

حصین و ابی برزہ رضہ گفتند کہ بیرون آمدیم ما با پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ فَرَاٰى قَوْمًا قَدْ طَرَحُوا اَرْدِيَتَهُمْ

اللہ علیہ وسلم در تابعت جنازہ پس دید آنحضرت گروہی را کہ بتحقیق انداختند ردا ہائے خود را

يَمْشُونَ فِي قُمُصٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

میرفتند در پیراہن ہائے خود پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُونَ أَوْ بِصَنِيعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشْتَهُونَ

ایا بکردار اہل جاہلیت عمل میکنید یا بکار و پیشہ جاہلیت مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِي غَيْرِ صُوَرِكُمْ

بتحقیق قصد کردم کہ دعای بد کنم بر شما از نخبین دعا کہ برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذٰلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی کہ پس گرفتند ردا ہای خود را و باز برنگشتند بانفعل رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

و روایت است از ابن عمر رضہ گفت کہ نہی کرد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آنکہ

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پس روی کردہ شود جنازہ را کہ باشد با وے نوحہ گری باشد رواہ احمد و ابن ماجہ و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ

ابی امامہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدائے تعالے اے فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُولَى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کوفت مصیبت راضی نمیشوم ترا از روی ثواب غیر بہشت و یعنی للہ در اول ہر زدن بہشت رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از حسین بن علی رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست ہیچ مرد مسلمانے و نہ زن مسلمان کہ رسیدہ میشود بمصیبتے پس یاد میکند آن مصیبت را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذٰلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا أَجَدَّ اللّٰهُ

اگرچہ دراز بود زمان آن پس نو پدید کند مر آن او را استرجاع مگر آنکہ نو میکند

سلام
بلغ از ما بکرما
السلام علیکم

تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ ذٰلِكَ فَاَعْطَاهُ مِثْلَ اَجْرِهَا يَوْمَ اُصِيْبَ

تبارک وتعالی ثواب را نزد آن پس میدہد خدا او را مانند اجر وے در روزے کہ رسیدہ است

بِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

بآن مصیبت رواہ احمد وبیہقی در شعب ایمان وروایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ اَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ فَاِنَّهٗ مِنَ الْمَصَائِبِ

کہ چون بگسلد دوال نعل یکے از شما پس باید کہ استرجاع کند زیرا کہ گسستن دوال نیز از مصیبت است

وَعَنْ اُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ سَمِعْتُ اَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُوْلُ سَمِعْتُ

در روایت است از ام الدرداء کہ گفت شنیدم ابو الدرداء را کہ میگفت شنیدم

اَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ خدا تبارک

وَتَعَالٰى قَالَ يَا عِيْسٰى اِنِّيْ بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ اُمَّةً اِذَا اَصَابَهُمْ

وتعالی فرمود بعیسے اے عیسے بدرستیکہ من برانگیزندہ ام پس از تو گروہی را کہ چون برسد ایشان را

مَا يُحِبُّوْنَ حَمِدُوا اللّٰهَ وَاِنْ اَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُوْنَ احْتَسَبُوْا

چیزیکہ دوست میدارند آنرا از نعمت شکر میگویند خدایرا واگر برسد ایشانرا چیزیکہ ناخوش دارند آنرا از بلیہ

وَصَبَرُوْا وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ

وصبر میکنند وحال آنکہ نیست ایشانرا بردباری وعقل وتدبیر پس گفت یعنی ای پروردگار من چگونہ

يَكُوْنُ هٰذَا لَهُمْ وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ اُعْطِيْهِمْ مِنْ

باشد این صبر وامتثال مر ایشانرا وحال آنکہ نیست علم وعقل پس گفت پروردگار کہ میدہم من ایشان را از

حِلْمِيْ وَعِلْمِيْ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

علم خود وعلم خود روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ فَيَلِجَ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را سہ کس از فرزندان پس درآید آتش دوزخ را مگر بر راہ احلال گردانیدن سوگند حق تعالیٰ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و روایت است از وے گفت ابوہریرہ کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ لَا يَمُوتُ لِإِحْدَكُنَّ ثَلَاثَةٌ

وسلم مر جماعۂ زنان را از قبیلۂ انصار کہ نمی میرد مر یکے مرا از شما سہ

مِّنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبَهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِّنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر آنکہ درآید بہشت را پس گفت زنے از میان ایشان

أَوِ اثْنَانِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ أَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ

یا دو فرزند ہم بمیرند ای پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو بمیرند حکم او ہمین است رواہ مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ وَلَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مر ہر یکے را سہ و مسلم را چنین آمدہ نمی میرند سہ کس کہ نرسیدہ اند بزہ و گناہ را یعنی بالغ نشدہ اند و ہم ازو گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللّٰهُ مَا لِعَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ عِنْدِي

صلے اللہ علیہ وسلم در حدیث قدسی کہ میگوید خدا تعالیٰ نیست مر بندۂ مسلمان را نزد من

جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا

پاداشی چون قبض کنم صفی او را از اہل دنیا چنانچہ فرزند پس صبر کند و نظر بر ثواب آن دیگر

الْجَنَّةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بہشت را رواہ البخاری و روایت است از ابن عباس رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ باشد او را دو فرط از امت من

أدخله الله بهما الجنة فقالت عايشة رض فمن كان له

درى آرد او را خدا بسبب آن دو فرط در بهشت پس گفت عایشه صدیقه رضا پس کسیکه باشد مراورا

فرط من امتك قال ومن كان له فرط يا موفقة فقالت

یک فرط از امت تو پس آورا چه حاجت فرمود من کسے که باشد مراورا یک فرطای توفیق داده شده بر تعلیم شرایع

فمن لم يكن له فرط من امتك قال فانا فرط امتي لن يصابوا

پس گفت عایشه پس کسیکه نباشد مراورا فرط از امت تو حال او چه باشد فرمود منم فرط امت من ام هرگز مصیبت کرده

بمثله رواه الترمذي وعن ابي موسى الاشعري رض

بمانند مصیبتے من رواه ترمذے و روایت است از ابی موسی اشعری رضا

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا مات ولد

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم چون می میرد فرزند

العبد قال الله تعالى لملائكته قبضتم ولد عبدي

بنده میگوید خدا تعالے بفرشتگان خود که قبض کردید شما فرزند بنده مرا

فيقولون نعم فيقول قبضتم ثمرة فؤاده فيقولون نعم

پس میگویند فرشتگان آرے قبض کردیم پس میگوید بار خدایا قبض کردید میوه دل او را پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم

فيقول ماذا قال عبدي فيقولون حمدك واسترجع

پس میگوید حق تعالے چه چیز گفت بنده من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا لله و انا الیه راجعون گفت

فيقول الله ابنوا لعبدي بيتا في الجنة وسموه بيت

پس میگوید حق تعالے بسازید برائے بنده من خانه در بهشت و بگوید حق تعالے و نام نهید آنرا خانه

الحمد رواه احمد والترمذي وعن ابي هريرة رض

حمد رواه احمد و الترمذی و روایت است از ابی هریره رضا

ان رجلا قال له مات ابن لي فوجدت عليه هل سمعت

که مردے گفت مراورا مرد پسرے که مرا بود پس اندوهگین شدم بروے آیا شنیدی تو

مِنْ خَلِيلِكَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ شَيْئًا يَطِيبُ بِهِ نَفْسُنَا عَنْ

از دوست تو درود ہا خدا بر او باد چیزے کہ خوش سازد نفسہای ما را از جانب

مَوْتَانَا قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُهُ قَالَ صِغَارُهُمْ دَعَامِيصُ الْجَنَّةِ

مردہا خود گفت آرے شنیدم آنحضرت را کہ گفت خردان مسلمانان دعامیص بہشت اند

يَلْقَى أَحَدُهُمْ أَبَاهُ فَيَأْخُذُ بِنَاحِيَةِ ثَوْبِهِ فَلَا يُفَارِقُهُ حَتَّى

پیش می آید یکے از خردان پدر خود را پس میگیرد کنار جامہ پدر را پس جدا نمی شود از وی تا آنکہ

يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَحْمَدُ وَاللَّفْظُ لَهُ وَعَنْ مُعَاذِ

در می آرد او را در بہشت رواہ مسلم واحمد ولفظ حدیث مر احمد راست در روایت است از معاذ

ابْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

ابن جبل رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیستند

مُسْلِمَيْنِ يَتَوَفَّى لَهُمَا ثَلَاثَةٌ إِلَّا أَدْخَلَهُمَا اللّٰهُ الْجَنَّةَ

دو مسلمان یعنے مادر و پدر کہ بمیرد مر ایشانرا سہ کس از فرزندان مگر آنکہ در آرد آن دو مسلمانرا خدا بہ بہشت

بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ إِيَّاهُمَا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوِ اثْنَانِ

بفضل وی و مہربانی خود ہر دو مادر و پدر را پس گفتند ای پیغامبر خدا یا دو کس بمیرند

قَالَ أَوِ اثْنَانِ قَالُوا أَوْ وَاحِدٌ قَالَ أَوْ وَاحِدٌ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي

گفت آنحضرت یا دو کس بمیرند گفتند یا یک کس بمیرد فرمود یا یک کس بمیرد پسر فرمود سوگند بآنکہ

نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ السِّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ

کہ بقبضۂ ذات من بدست اوست بدرستیکہ بچہ ناتمام ہر آئینہ میکشد مادر خود را بسرر خود بسوے بہشت

إِذَا احْتَسَبَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ مِنْ قَوْلِهِ

چون صبر کند بر وے رواہ احمد در روایت کرد ابن ماجہ از قول آنحضرت کہ

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والذی نفسی بیدہ است و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَدَّمَ ثَلَاثَةً مِّنَ

گفت پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ پیش میفرستد سہ کس را از

الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانُوْا لَهٗ حِصْنًا حَصِيْنًا مِّنَ النَّارِ

اولاد کہ نرسیدند حد بلوغ را باشند این سہ فرزند برائے او پناہ استوار از آتش دوزخ

فَقَالَ اَبُوْ ذَرٍّ قَدَّمْتُ اثْنَيْنِ قَالَ وَاثْنَيْنِ قَالَ اُبَيٌّ ابْنُ

پس گفت ابو ذر کہ پیش فرستادم دو کس را گفت آنحضرت و دو کس ہم پناہ باشند گفت ابی ابن

كَعْبٍ اَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ قَدَّمْتُ وَاحِدًا قَالَ وَوَاحِدًا

کعب کہ کنیت او ابو منذر است و در شان و سید القراء واقع شدہ است پیش فرستادہ ام یکرا گفت آنحضرت و یکرا ہم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ قُرَّةَ الْمُزَنِيِّ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ و در روایت است از قرہ مزنی

اَنَّ رَجُلًا كَانَ يَاْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهٗ

بدرستیکہ بود مردے کہ می آمد نزد پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ با وے بود

ابْنٌ لَهٗ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتُحِبُّهٗ

پسرے مر او را پس گفت او را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آیا دوست میداری این پسر را

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَبَّكَ اللّٰهُ كَمَا اُحِبُّهٗ فَفَقَدَهُ النَّبِيُّ

پس گفت آمرزاد ای پیغامبر خدائے دوست دارد ترا خدا آنچنانکہ دوست دارم او را پس گم کرد پیغامبر آن پسر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا فَعَلَ ابْنُ فُلَانٍ فَقَالُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کہ چہ شد فرزند فلانے پس گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَاتَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای پیغامبر خدا مرد آن پسر پس فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَمَا تُحِبُّ اَنْ لَا تَاْتِيَ بَابًا مِّنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ اِلَّا وَجَدْتَهٗ

کہ آیا دوست نمیداری تو کہ نیائی تو بہیچ دری از دربہائے بہشت مگر آنکہ یابی تو او را کہ

يَنْتَظِرُكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَهُ خَاصَّةً

انتظار میبرد ترا پس گفت مردے که اے پیغامبر خدا امر او را است این مژده خاص

اَمْ لِكُلِّنَا قَالَ بَلْ لِكُلِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

یا همه ما است گفت آنحضرت بلکه همه شما رواه احمد و روایت است از

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

اَنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهُ اِذَا اَدْخَلَ اَبَوَيْهِ النَّارَ

بدرستیکه بچه افگنده هر آینه بحجت میکند پروردگار خود را وقتیکه در آرد پروردگار او پدر و مادر او را در آتش

فَيُقَالُ اَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهُ اَدْخِلْ اَبَوَيْكَ

پس گفته میشود ای سقط حجت کننده پروردگار خود را در آر مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهِ حَتّٰى يُدْخِلَهُمَا

در بهشت پس میکشد این سقط مادر و پدر خود را بسرر خود تا آنکه در می آرد مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

در بهشت رواه ابن ماجه

بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ

باب در بیان زیارت قبور

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رضا گفت ابو هریره زیارت کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قبر امه فبکی و ابکی من حوله فقال استاذنت ربی

قبر مادر خود پس گریه کرد و گریانید کسے را که گرد آنحضرت بود پس فرمود که طلب اذن کردم پروردگار خود را

فی ان استغفر لها فلم یوذن لی فاستاذنته فی

در آنکه طلب آمرزیدن کنم برآے او پس اذن داده نشد مرا پس اذن طلب کردم پروردگار خود را در

ان ازور قبرها فاذن لی فزوروا القبور فانها

آنکه زیارت کنم قبر مادر خود را پس اذن داده شد مرا پس زیارت کنید قبرها را زیرا که قبرها

تذکر الموت رواه مسلم وعن بریدة رض قال

یاد میدهند موت را رواه مسلم و روایت است از بریده رض گفت

کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یعلمهم اذا خرجوا

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که تعلیم میکرد صحابه را چون بیرون می آمدند

الی المقابر السلام علیکم اهل الدیار من المومنین

بسوے مقبرها این کلمات را که سلام بر شما اے اهل سراها از گروندگان

والمسلمین وانا ان شاء الله بکم للاحقون نسال

و گردن نهندگان و ما اگر خواسته است خدا تعالی بشما رسندگانیم و پیوستگانیم ببطلبیم از

الله لنا ولکم العافیة رواه مسلم وعن

خدا برای خود و برای شما عافیت و سلامت از عذاب رواه مسلم و روایت است از

محمد بن النعمان یرفع الحدیث الی النبی صلی الله علیه

محمد بن نعمان در حالتیکه میرساند حدیث را به پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم قال من زار قبر ابویه او احدهما فی کل جمعة

وسلم گفت آنحضرت کسیکه زیارت کرد قبر مادر و پدر خود را یا قبر یکے از ین دو را در هر هفته

غفر له وکتب بر رواه البیهقی فی شعب الایمان مرسلا

آمرزیده شود مر آنکس را و نوشته شود بر ضد عاق در دیوان نیکی رواه بیهقی در شعب ایمان مرسلا

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْهَا فَاِنَّهَا

فرمود کہ بودم کہ نہی کردہ بودم شمارا از زیارت قبرہا پس اکنون زیارت کنید آنہارا زیرا کہ قبرہا

تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا وَتُذَكِّرُ الْاٰخِرَةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

بے رغبت میگرداند در دنیا و یاد میدہد آخرت را رواہ ابن ماجہ

كِتَابُ الزَّكٰوةِ

کتاب الزکوٰۃ

وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُوْنَهَا فِيْ

و آنانکہ ذخیرہ میکنند زر و نقرہ را و خرج نمی کنند آنرا در

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ يَّوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا

خدا پس بشارت دہ ایشانرا بعذاب دردناک روزیکہ گرم کردہ شود بر آن

فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْبُهُمْ وَظُهُوْرُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کردہ شود بآن پیشانی ایشان را و پہلو ایشانرا و پشت ایشان

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُوْنَ ۝

اینست آنچہ ذخیرہ کردید برائے خود پس بچشید آنچہ ذخیرہ میکردید

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ۭ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ

و برپا دارید نماز را و بدہید زکوٰۃ را و آنچہ پیش میفرستید برائے خویشتن

مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ۝

از نیکوکاری خواہید یافت آنرا نزد خدا ہر آئینہ خدا بآنچہ میکنید بینا است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا

نیست هیچ خداوند زر و سیم که نکند پرداز آن حق آن مگر آنگه چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي

باشد روز قیامت کوفته و ساخته شود برای او صفحها از آتش پس گرم کرده می شود بر آن صفایح در

نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ كُلَّمَا رُدَّتْ

آتش دوزخ پس داغ کرده می شود بآن صفایح پهلوی مکتنز پیشانی او و پشت او هر گاه که سرد آورده شوند آن

أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى

باز گردانیده شوند برای آنکس در روزی که باشد اندازهٔ آن پنجاه هزار سال تا آنکه

يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرَى سَبِيلُهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى

حکم کرده شود میان بندگان پس دیده شود راه وی بسوی بهشت و یا بسوی

النَّارِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالْإِبِلُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ إِبِلٍ

دوزخ گفتند صحابه یا رسول الله پس حکم شتر چیست گفت آنحضرت و نیست هیچ خداوند شتر آن که

لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا وَمِنْ حَقِّهَا حَلَبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا

ادا نمیکند دران حق آنرا و از جمله حقوق شتران دوشیدن شتران است روز ورود شتران

إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ

مگر آنگه چون باشد روز قیامت بر روی انداخته شود صاحب شتران بصحرائی فراخ هموار در حالتیکه بود

لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلًا وَاحِدًا قَطَاءُ بِأَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهُ

شتران فربه تر و تمام در حالیکه گم نمیکند از آن شتران یک بچه شتر را با پیال میکند آنکس را بسم خود و میگزند آن شتران

بِأَفْوَاهِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا فِي يَوْمٍ

بدهنهای خود هر گاه که بگذرد بر وی طائفهٔ نخستین باز گردانیده شود بر وی طائفهٔ پسین آنها در روزی

كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ

که باشد اندازهٔ آن پنجاه هزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان

فيرى سبيله إما إلى الجنة وإما إلى النار قيل يا رسول الله

پس می بیند آنکس راه خود یا بسوے بہشت و یا بسوے دوزخ گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا

فالبقر والغنم قال ولا صاحب بقر و لا غنم لا يؤدي

پس چیست حکم بقر و غنم فرمود نہ خداوند بقر و نہ خداوند غنم کہ ادا نمی کند

منها حقها إلا إذا كان يوم القيمة بطح لها بقاع قرقر

از آن حق آن مگر آنکہ چون باشد روز قیامت بر روے انداختہ شود صاحب آن بصحرے فراخ

ولا يفقد منها شيئا ليس فيها عقصاء ولا جلحاء

کہ نمی یابد از آن چیزے را نہ کوتاہ دنبہ و نہ گوسپند بیدنبہ شاخہا دنبہ آنکہ

ولا عضباء تنطحه بقرونها وتطأه بأظلافها كلما

و نہ شکستہ شاخ میزنند آن گاوان صاحب خود را بشاخہا و پایمال میکنند این گاوان او را گوسپندان بانکس را بأظلافہا خود ہر گاہ کہ

مر عليه أولاها رد عليه أخراها في يوم كان مقداره

بگذرد بروے طائفہ نخستین باز گردانیدہ شود بروے طائفہ پسین آنہا در روزے کہ باشد اندازہ آن

خمسين ألف سنة حتى يقضى بين العباد فيرى سبيله

پنجاہ ہزار سال تا آنکہ حکم کردہ شود میان بندگان پس ببیند راہ خود

إما إلى الجنة وإما إلى النار الحديث رواه مسلم

یا بسوے بہشت و یا بسوے دوزخ تا آخر حدیث رواہ مسلم

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از وے است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من آتاه الله مالا فلم يؤد زكوته مثل له يوم القيمة

کہ ہر کہ بدہد او را خداے تعالے مال پس ادا نکند زکوۃ آنرا مصور گردانیدہ شود برے او مال وے روز قیامت

شجاعا أقرع له زبيبتان يطوقه يوم القيمة ثم يأخذ

بصورت شجاع اقرع مر آن مار را دو نقطہ سیاہ است بالاے دو چشم گردانیدہ شود آنمار مانند طوق در گردن آنکس روز قیامت

بِلَفْظِهٖ مَتْبُوْعِهٖ يَعْنِيْ مِثْلَ قَوْلِهٖ يَقُوْلُ اَنَا مَالُكَ اَنَا لَنْزِكَ

بهر دو طرف کج دہن و سے پستر میگوید آن را بزبان حال من مال تو ام من گنج تو ام کہ زکوٰۃ آن ندادی

ثُمَّ تَلَا وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ الْاٰيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پستر خواند آنحضرت این آیت را تا آخر رواہ بخاری

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عدی بن عمیرہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلٰى عَمَلٍ فَكَتَمَنَا مِخْيَطًا

علیہ وسلم ہرکس کہ عامل گردانیدیم ما او را از شما بر عملے پس پوشید از ما چیزے را کہ مالیت وے سوزن است

فَمَا فَوْقَهٗ كَانَ غُلُوْلًا يَأْتِيْ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس پوشید چیزے را کہ مالیت وے سوزن است یا بالاے آن کتمان غلول می آید بآنکس بایں فعل روز قیامت و عقاب کردہ شود

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از رافع بن خدیج گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَامِلُ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ كَالْغَازِيْ

علیہ وسلم عمل کنندہ بر صدقہ بطریق حق و عدل بمنزلہ کسے است کہ غزا کنندہ است

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلٰى بَيْتِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

در راہ خدا تا آنکہ باز گردد بسوے خانہ خود رواہ ابو داؤد و الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت ابو ہریرہ چون وفات یافت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَاسْتُخْلِفَ اَبُوْبَكْرٍ بَعْدَهٗ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ

وسلم و خلیفہ گرفتہ شد ابو بکر بعد وے و کافر شد بانکار زکوٰۃ آنکہ کافر شد از عرب

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِاَبِيْ بَكْرٍ رض كَيْفَ نُقَاتِلُ النَّاسَ

گفت عمر بن خطاب مر ابی بکر صدیق را رض چگونہ مقاتلہ میکنیم مردمان را

وَقَدْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُمِرْتُ اَنْ

و حال آنکه بتحقیق فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر کردہ شدہ ام کہ

اُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَقُوْلُوْا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ فَمَنْ قَالَ لَا اِلٰهَ

قتال کنم مردمرا تا انکہ بگویند لا الہ الا اللہ پس کسیکہ بگوید لا الہ

اِلَّا اللّٰهُ عَصَمَ مِنِّيْ مَالَهٗ وَنَفْسَهٗ اِلَّا بِحَقِّهٖ وَحِسَابُهٗ عَلَى

الا اللہ نگاہدارد از من مال خود را و نفس خود را مگر بحق اسلام و حساب او بر

اللّٰهِ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ وَاللّٰهِ لَاُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلٰوةِ

خدا ست پس گفت ابو بکر بخدا سوگند ہر آئینہ قتال می کنم کسے را کہ فرق کند میان نماز

وَالزَّكٰوةِ فَاِنَّ الزَّكٰوةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللّٰهِ لَوْ مَنَعُوْنِيْ عَنَاقًا

و میان زکوۃ زیرا کہ زکوۃ حق واجب در مال ست بخدا اگر منع کنند مرا از غالہ

كَانُوْا يُؤَدُّوْنَهَا اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ بودند کہ ادا میکردند آنرا بسوئے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَقَاتَلْتُهُمْ عَلٰى مَنْعِهَا قَالَ عُمَرُ فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ اِلَّا اَنْ رَاَيْتُ

ہر آئینہ مقاتلہ می کنم ایشانرا بر منع عناق گفت عمر پس سوگند بخدا نبود جز ان کہ دیدم

اَنَّ اللّٰهَ شَرَحَ صَدْرَ اَبِيْ بَكْرٍ لِلْقِتَالِ فَعَرَفْتُ اَنَّهُ الْحَقُّ

بتحقیق کہ خدا گشاد سینہ ابی بکر را بسوئے قتال پس شناختم کہ ہمین ست حق کہ قتال کرد ابو بکر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و ہم از وے ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَكُوْنُ كَنْزُ اَحَدِكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ شُجَاعًا اَقْرَعَ يَفِرُّ

وسلم میباشد گنج یکے از شما روز قیامت مار بزرگ کہ موی سر ندارد سے گریزد

مِنْهُ صَاحِبُهٗ وَهُوَ يَطْلُبُهٗ حَتّٰى يُلْقِمَهٗ اَصَابِعَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از ان مار صاحب آن گنج و حال آنکہ آن مار میجوید او را تا آنکہ لقمہ سے گرداند آنرا انگشتان خود را رواہ احمد

جنانکہ عادت ست کہ
وقتیکہ از ماری ترسند
آن را بدست خود
آن ماری از ترس
دست خود را
میگرداند

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از عایشہ رض گفت عائشہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا خَالَطَتِ الزَّكٰوةُ مَالًا قَطُّ اِلَّا اَهْلَكَتْهُ

وسلم را کہ میگفت کہ نیامیخت زکوۃ ہیچ مالے را ہرگز مگر آنکہ ہلاک کردز کوۃ او را

رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالْبُخَارِيُّ فِي تَارِيخِهِ وَالْحُمَيْدِيُّ وَزَادَ قَالَ

رواہ الشافعی و رواہ البخاری در تاریخ خود و حمیدی و زیادہ کردہ تفسیر مراد بخالطت

يَكُونُ قَدْ وَجَبَ عَلَيْكَ صَدَقَةٌ فَلَا تُخْرِجُهَا فَتُهْلِكُ الْحَرَامُ

می باشد اینکہ بحقیق واجب شدہ ست بر تو زکوۃ پس بیرون نمی آری تو زکوۃ را پس ہلاک می کند حرام

الْحَلَالَ الْحَدِيثَ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ كُنْتُ اَلْبَسُ اَوْضَاحًا

حلال را تا آخر حدیث و روایت ست از ام سلمہ رض گفت ام سلمہ بودم کہ پوشیدہ او ضاح

مِنْ ذَهَبٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَكَنْزٌ هُوَ فَقَالَ مَا بَلَغَ

کہ نوعی از زیور طلاست پس گفتم ای رسول خدا آیا گنج ست این پس فرمود آنچہ بگذرد بر سد مقدار ایرا

اَنْ يُؤَدَّى زَكٰوتُهُ فَزُكِّيَ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَبُو دَاوُدَ

کہ ادا کردہ میشود زکوۃ آن پس داده شود زکوۃ آن پس نیست کنز کہ بر آن وعید ست رواہ مالک و ابو داود

بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهُ

باب در بیان کسیکہ حلال نیست او را سوال کردن و گدائی کردن و کسیکہ حلال ست او را

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ النَّاسَ اَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فَاِنَّمَا يَسْئَلُ

وسلم کسیکہ سوال کند از مردم مالہای ایشان را بقصد زیادت شدن مال او برای جمع

جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلَّ اَوْ لِيَسْتَكْثِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

اخگر را پس کم کند طلب یا بسیار بہر تقدیر سوال ضرر دارد رواہ مسلم و روایت ست از

الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زبیر بن عوام گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ حَطَبٍ عَلَى

هر آئینہ باید کہ بگیرد یکے از شما ریسمان خود را پس بیارد پشتہ ہیزم را بر پشت خود

ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكُفَّ اللّٰهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ

پس بفروشد پس باز دارد حق تعالیٰ بآن روئے او را بہتر است مر او را

النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِ

از آنکہ سوال کند مردم او را یا منع کنند روایت البخاری در روایت ہست از ابن عمر رضہ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود و حال آنکہ وی بر منبر بود

وَهُوَ يَذْكُرُ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ عَنِ الْمَسْأَلَةِ الْيَدُ الْعُلْيَا

و آن حضرت ذکر میکرد صدقہ را و باز ایستادن از سوال حرام دست بالا

خَيْرٌ مِنْ يَدِ السُّفْلَى وَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى

بہتر است از دست پایان و تقریر کرد آنحضرت کہ دست علیا دستی است کہ خرچ کنندہ است

هِيَ السَّائِلَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

سوال کنندہ متفق علیہ و در روایت ہست از ابی سعید خدری رضہ

قَالَ إِنَّ أُنَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت کہ بعضے مردمان از انصار سوال کردند از رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى

علیہ وسلم پس داد آن حضرت ایشان را پس سوال کردند پس داد ایشان را تا آنکہ

نَفِدَ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ

تمام شد چیزیکہ نزد آنحضرت بود پس فرمود ہیچ میباشد نزد من از خیر یعنی از مال پس ذخیرہ نمی نہم

وَمَنْ يَسْتَعِفَّ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ وَمَنْ

وکسیکہ بازایستد از سوال ونگاہدارد خود را نگاہ میدارد او را خدا تعالی وکسیکہ بےنیازی ورزد

يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ

تکلف کند ودر آید در صبر کردن صبر میسازد او را خدا و داده نشد ہیچ کسی را دادنی کہ آن بہتر است

مِنَ الصَّبْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ

از صبر متفق علیہ و در روایت ست از عمر بن الخطاب رضہ گفت

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میداد مرا بخشش

فَأَقُولُ أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ

پس می گفتم کہ بدہ آنرا کہ محتاج تر بود بسوے آن از من پس گفت آنحضرت بگیر آنرا پس مال ساز آنرا

وَتَصَدَّقْ بِهِ فَمَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا

وتصدق کن بآن پس چیزیکہ بیاید ترا ازین مال وحال آنکہ انتظار نبرندہ ونہ سوال کنندہ

سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَمُرَةَ

پس بگیر آنرا و چیزیکہ نہ چنین ہست پس نہ بگرداں آنرا نفس خود را متفق علیہ در روایت ست از

بْنِ جُنْدُبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سمرۃ بن جندب رضہ گفت سمرۃ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْمَسْأَلَةُ كَدٌّ يَكُدُّ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ فَمَنْ شَاءَ

سوال ہا خراشہا و جراحتہا ست کہ مجروح می گرداند بآنہا مرد روی خود را پس ہر کہ خواہد

لَيَقِ عَلَى وَجْهِهِ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ ذَا سُلْطَانٍ

نگاہدارد روی خود را ہر کہ خواہد ترک کند آنرا مگر آنکہ سوال کند مرد خداوند سلطنت را کہ امیر

أَوْ فِي أَمْرٍ لَا يَجِدُ مِنْهُ بُدًّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

یا سوال کند در کار یکہ نمی یابد از آن چارہ رواہ ابو داؤد و ترمذی و نسائی

وَعَنْ سَهْلِ ابْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ

و روایت ست از سهل بن حنظلیه رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيهِ

صلی اللہ علیہ و سلم کسیکہ سوال کند و نزد وی چیزی باشد کہ بی نیاز گرداند او را از سوال پس نیست وی

فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ قَالَ النُّفَيْلِيُّ وَهُوَ أَحَدُ رُوَاتِهِ فِي مَوْضِعٍ

مگر آنکہ میکند طلب بسیاری از آتش گفتہ است نفیلی و آن یکی از راویان اینحدیث ست در جای دیگر نہ درین حدیث

آخَرَ وَمَا الْغِنَى الَّذِي لَا يَنْبَغِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ قَدْرُ

و چیست غنا کہ روا نیست باوی سوال کردن گفت مقدار

مَا يُغَدِّيهِ وَيُعَشِّيهِ وَقَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ أَنْ يَكُونَ

چیزیست کہ او را قوت بامداد گرداند و قوت شبانگاہ و گفتہ است نفیلی در جای دیگر حد غنا اینست کہ باشد

لَهُ شِبَعُ يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

مر او را چیزے کہ سیر گرداند او را روز یا روز و شب رواہ ابو داود روایت ست از

حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حبشی بن جنادہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ لِغَنِيٍّ وَلَا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ

و سلم بدرستیکہ سوال کردن حلال نیست مر توانگر را و نہ مر خداوند قوۃ سلیم الاعضا را

إِلَّا لِذِي فَقْرٍ مُدْقِعٍ أَوْ غُرْمٍ مُفْظِعٍ وَمَنْ سَأَلَ النَّاسَ

و لیکن حلال ست مر خداوند فقر را کہ چسپیا نندہ است بخاک یا حلال ست مر خداوند دام را کہ

لِيُثْرِيَ بِهِ مَالَهُ كَانَ خُمُوشًا فِي وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَرَضْفًا يَأْكُلُهُ

درفطاعہ میاندازد است و کسیکہ سوال کند مردم را تا بسیار کند بآن مال خود را باشد آن سوال خمہا در روے او روز قیامت و سنگ

مِنْ جَهَنَّمَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُقِلَّ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْثِرْ

از دوزخ پس کسیکہ خواہد کم کند و ہر کہ خواہد زیادہ کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ الْفِرَاسِيِّ اَنَّ الْفِرَاسِيَّ قَالَ

رواہ الترمذی و روایت ست از ابن الفراسی کہ منسوب ست بفراس بن غنم گفت

قُلْتُ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَسْاَلُ يَا رَسُوْلَ

ابن فراس از پدرش گفت گفتم مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم آیا سوال کنم من ای پیغمبر

اللّٰهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَاِنْ كُنْتَ

خدا از مردم چیزی پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال مکن و اگر ہستے تو

لَا بُدَّ فَسَاْلِ الصّٰلِحِيْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

کہ البتہ میخواہی پس سوال کن صالحان را از جہت کرم ایشان رواہ ابوداود والنسائی و روایت ست از

عَلِيٍّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ يَوْمَ عَرَفَةَ رَجُلًا يَسْاَلُ النَّاسَ

علی کرم اللہ وجہہ کہ وی شنید روز عرفہ مردیرا کہ سوال مے کند مردمان را

فَقَالَ اَفِيْ هٰذَا الْيَوْمِ وَفِيْ هٰذَا الْمَكَانِ تَسْاَلُ مِنْ

پس فرمود آیا در ین روز کہ عرفہ است و در ین مکان کہ عرفات ست سوال میکنی از

غَيْرِ اللّٰهِ فَخَفَقَهٗ بِالدِّرَّةِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عُمَرَ رض

غیر خدا پس زد علی کرم اللہ وجہہ او را بدرہ رواہ رزین و روایت ست از عمر رض

قَالَ تَعَلَّمُنَّ اَيُّهَا النَّاسُ اَنَّ الطَّمَعَ فَقْرٌ وَاَنَّ الْاِيَاسَ غِنًى

گفت عمر رض بدانید ای مردم کہ امید داشتن از مال مردم سبب فقر ست و نا امید بودن تو انگری و بی نیازی ست

وَاَنَّ الْمَرْءَ اِذَا يَئِسَ عَنْ شَيْءٍ اِسْتَغْنٰى عَنْهُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

و بدرستیکہ مرد وقتیکہ نا امید شود از چیزی بی نیاز میشود ازان رواہ رزین رض

وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ثوبان مولای آنحضرت گفت کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَّكْفُلُ لِيْ اَنْ لَّا يَسْاَلَ النَّاسَ شَيْئًا فَاَتَكَفَّلُ لَهٗ

کیست کہ ضامن شود مرا کہ سوال نکند از مردم چیزی پس ضامن شوم مر او را

بِالْجَنَّةِ فَقَالَ ثَوْبَانُ اَنَا فَكَانَ لَا يَسْاَلُ اَحَدًا شَيْئًا رَوَاهُ

بہ بہشت پس گفت ثوبان من ضامن می شوم پس بود ثوبان کہ سوال نمیکرد ہیچ یکے را چیزی رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ دَعَانِيْ

ابوداود و النسائی وروایت ست از ابی ذر رض گفت ابوذر رض خواند مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَشْتَرِطُ عَلَيَّ اَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وحال آنکہ وی طلب شرط میکند برمن کہ

لَّا تَسْاَلَ النَّاسَ شَيْئًا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ وَلَا سَوْطَكَ اِنْ

سوال نکنی تو از مردم چیزے گفتم آرے شرط کردم وگفت آنحضرت و نہ طلبی از کسے تازیانۂ خود را کہ بیفتد

سَقَطَ مِنْكَ حَتّٰى تَنْزِلَ اِلَيْهِ فَتَاْخُذَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ بَابٌ

عہ از دست تو تا آنکہ فرود آئی تو از اسپ بسوی تازیانہ پس بگیری آنرا رواہ احمد باب

اَلْاِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْاِمْسَاكِ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ

الانفاق وکراہت امساک کسانیکہ خرچ میکنند اموال خویش

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

شب و روز پنہان و آشکارا پس ایشان را مزد ایشان ست نزدیک پروردگار ایشان

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ○ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ

ونیست ترس بایشان ونہ ایشان اندوہگین شوند باید کہ گمان نکنند آنانکہ

يَبْخَلُوْنَ بِمَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ ط

بخل می کنند بانچہ عطا کردہ است ایشان را خدا از فضل خود این بخل بہتر ست برای خویش

بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُوْنَ مَا بَخِلُوْا بِهٖ

بلکہ او بد ست برای ایشان نزدیک ست کہ بشکل طوق پوشانیدہ شود ایشان را انچہ بخل کردہ اند بآن

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ط قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِيْنَ

روز قیامت بگو آن بندگان مرا

عہ انفاق سیری کردن مال و خرچ کردن آن و امساک نگاہ داشتن و بخیل کردن بآن و بخیل خیانت و نیز ظاہر است کہ امساک از خرچ کردہ باشد و امر بانفاق مستلزم نہی از امساک است و بالعکس و ذکر کردن بیان و احکام قرآن سبب انتفاع اوست و کراہت انفاق و ذم بخل و امساک از فرض باشد مطلقا خواہ نفل ۱۲

سہ جزو سوم رکوع ۵

سہ جزو سوم رکوع ۹

سہ جزو سوم رکوع ۱۶

اٰمَنُوْا یُقِیْمُوا الصَّلٰوۃَ وَیُنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰھُمْ سِرًّا وَّعَلَانِیَۃً

که ایمان آورده اند بر پا دارند نماز را و خرج کنند از انچه مارو زی دادیم ایشانرا پنهان و آشکارا

مِّنْ قَبْلِ اَنْ یَّاْتِیَ یَوْمٌ لَّا بَیْعٌ فِیْهِ وَلَا خِلٰلٌ وَّلَا شَفَاعَۃٌ ؕ وَالْكٰفِرُوْنَ

پیش از انکه بیاید روزیکه خرید و فروخت نیست دران و نه بایکدیگر دوستی بود کیست آنکه

یُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَیُضٰعِفَهٗ لَهٗۤ اَضْعَافًا كَثِیْرَۃً

وام دهد خدا را وام دادن نیک پس دو چند سازد خدا اعمال را برای او بمراتب بسیار

وَاللّٰهُ یَقْبِضُ وَیَبْصُۜطُ ۪ وَاِلَیْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝ یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْۤا

و خدا تنگ میسازد و کشاده میکند روزی را و بسوی او باز گردانیده میشوید اے مسلمانان

اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ یَّاْتِیَ یَوْمٌ لَّا بَیْعٌ فِیْهِ وَلَا خُلَّۃٌ وَّلَا

خرج کنید از انچه روزی دادیم شما را پیش از انکه بیاید روزی که خرید و فروخت نیست دران و نه دوستی و نه

شَفَاعَۃٌ ؕ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝ اَلَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ

سفارش و کافران ایشانند ظالمان آنانکه خرج میکنند

اَمْوَالَهُمْ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا یُتْبِعُوْنَ مَاۤ اَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَاۤ

اموال خود را در راه خدا باز از پی آن انفاق نمی آرند منت نهادن را و نه

اَذًى ۙ لَّهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ

ایذا رسانیدن را ایشان راست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و نه ایشان

یَحْزَنُوْنَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَۃٌ خَیْرٌ

اندوهگین شوند سخن ملایم گفتن و درگذشتن از بی ادبی سائل بهتر است

مِّنْ صَدَقَۃٍ یَّتْبَعُهَاۤ اَذًى ؕ وَاللّٰهُ غَنِیٌّ حَلِیْمٌ ۝

ازان خیرات که از پی آن آزرده کردن ست و خدا بی نیاز بردبار ست

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ

ای مومنان تباه مکنید خیرات خود را

بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

بمنت نہادن و آزردہ کردن ہمچو کسیکہ خرچ میکند مال خود را برائے نمودن مردمان

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ

و ایمان ندارد بخدا و روز قیامت پس صفت او مانند

صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ صَلْدًا

صفت سنگ صاف است کہ بروے باشد از کمی خاکی پس رسید بوے بارانے عظیم پس گذاشت او را سخت و صاف ماندہ

لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا ۭ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي

توانائی ندارند اہل ریا بر چیزے از آنچہ عمل کردند و خدا راہ نمی نماید

الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ

گروہ کافران را در روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ لِيْ مِثْلُ اُحُدٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر می بود مرا مانند کوہ احد

ذَهَبًا لَسَرَّنِيْ اَنْ لَّا يَمُرَّ عَلَيَّ ثَلٰثُ لَيَالٍ وَعِنْدِيْ

طلا ہر آئینہ شاد میگردانید مرا اینکہ نگذرد بر من سہ شب و حال آنکہ نزد من

مِنْهُ شَيْءٌ اِلَّا شَيْءٌ اُرْصِدُهٗ لِدَيْنٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزے از آن باقیست مگر چیزیکہ آمادہ سازم آنرا برائے وام رواہ بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ يَّوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيْهِ اِلَّا وَمَلَكَانِ يَنْزِلَانِ

نیست ہیچ روزیکہ صبح میکنند بندگان در وے مگر آنکہ فرود می آیند دو فرشتہ از آسمان

فَيَقُوْلُ اَحَدُهُمَا اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَيَقُوْلُ

پس میگوید یکی ازین دو فرشتہ خداوندا بدہ انفاق کنندہ را چیزے بجائے و میگوید فرشتہ

الآخر اللهم اعط منفقا خلفا متفق عليه وعن

دیگر خداوندا بده بخیل را بلا کی مال کہ نگاہ میدارد متفق است بخاری و مسلم و روایت است از

اسماء رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه

اسماء بنت ابی بکر گفت اسماء فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم انفقي ولا تحصي فيحصي الله عليك ولا توعي

وسلم انفاق کن و شمار مکن کہ چیند و ہم پس احصا کند خدا بر تو و نگاہ ندارد مال

فيوعي الله عليك ارضخي ما استطعت متفق عليه

پس نگاہ دارد خدا بر تو بده آنچہ میتوانی اگرچہ اندک باشد متفق علیہ

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم قال الله تعالى انفق يا ابن ادم انفق

علیہ وسلم فرمود خدا تعالے انفاق کن اے پسر آدم تا انفاق کنم

عليك متفق عليه وعن ابي امامة رض قال قال

بر تو متفق علیہ و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يا ابن ادم ان تبذل

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت خدا در حدیث قدسی اے فرزند آدم بذل کردن تو

الفضل خير لك وان تمسكه شر لك ولا تلام

زیادہ از قدر حاجت بہتر است مر ترا و نگاہ داشتن تو آنرا و بخل کردن بدتر است مر ترا و ملامت نمی شوی تو

على كفاف وابدأ بمن تعول رواه مسلم وعن

بر نگاہ داشتن کفاف و آغاز کن در بذل زاید از کفاف بعیال خود رواہ مسلم و روایت است از

جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

جابر رض گفت جابر فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اتقوا الظلم فان الظلم ظلمات يوم القيمة واتقوا

پرهیز کنید ظلم را زیرا که ظلم سبب ظلمات متعدده است روز قیامت و پرهیز کنید

الشح فان الشح اهلك من كان قبلكم حملهم

بخل و حرص را زیرا که بخل نبست گردانیده است کسانیرا که پیش از شما بودند برانگیخت ایشان را

على ان سفكوا دماءهم واستحلوا محارمهم

بر آنکه ریختند خون یکدیگر را و حلال گردانیدند چیزها را که حرام گردانیده است. جند ا

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال رجل

رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض گفت گفت مردی

يا رسول الله اي الصدقة اعظم اجرا قال ان

ای پیغمبر خدا کدام صدقه بزرگتر است از روی اجر و ثواب فرمود که بزرگترین صدقها آنست که

تصدق وانت صحيح شحيح تخشى الفقر وتامل الغنى

تصدق کنی و حال آنکه تندرستی و بخیلی و در حالیکه میترسی درویشی را و امید میداری توانگری را

ولا تمهل حتى اذا بلغت الحلقوم قلت لفلان

و توقف مکن تا آنکه برسد روح در گلو بگوئی فلان را

كذا ولفلان كذا وقد كان لفلان متفق عليه

چنین و فلان را چنین و حال آنکه هست مر فلان را متفق علیه

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عليه وسلم السخي قريب من الله قريب من الجنة

علیه وسلم سخی نزدیک است از جناب حضرت و رضای حق نزدیکست از بهشت که در آید آنرا

قريب من الناس بعيد من النار والبخيل بعيد من الله

نزدیک است از مردم بعید است از دوزخ و بخیل بعید است از رحمت حق

بَعِيدٌ مِّنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِّنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِّنَ النَّارِ

بعید است از بہشت بعید است از صحبت مردمان قریب است از دوزخ

وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ عَابِدٍ بَخِيلٍ رَوَاهُ

و بخشش جاہل سخی دوست داشتہ شدہ تر است از عابد بخیل رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ يَتَصَدَّقَ الْمَرْءُ فِي حَيَاتِهِ بِدِرْهَمٍ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تصدق کردن مرد یک درہم را در زندگانی خود

خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِمِائَةٍ عِنْدَ مَوْتِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

بہتر است مرا ورا از تصدق کردن وے بصد درہم نزدیک مردن رواہ ابو داؤد

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی درداء گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِي يَتَصَدَّقُ عِنْدَ مَوْتِهِ أَوْ يُعْتِقُ كَالَّذِي

وسلم حال کسیکہ تصدق کند نزدیک مردن خود یا آزاد میکند بندہ را مانند حال کسے کہ

يُهْدِي إِذَا شَبِعَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

ہدیہ میفرستد طعام را بعد انکہ سیر شد رواہ احمد والنسائی والدارمی و

التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ

الترمذی و حکم کرد بصحت آن و از ابی سعید روایت است گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت جمع نشوند در

مُؤْمِنٍ الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

یک مسلمان بخیلی و بدی خلقی رواہ الترمذی و روایت است از

أَبِي بَكْرِنِ الصِّدِّيقِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی بکر الصدیق رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ خَبٌّ وَلَا بَخِيلٌ وَلَا مَنَّانٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

در نمی آید بہشت را این سہ کس اول مرد فریبندہ دوم بخیل و سوم مردمنت نہندہ بعد از عطا رواہ الترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ مَا فِي الرَّجُلِ شُحٌّ هَالِعٌ وَجُبْنٌ خَالِعٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وسلم بدترین خصلتہا کہ در مردم است دو خصلت است یکی بخل جزع و فزع کنندہ دوم بزدلی ترسندگی کہ نمی گزارد حاجز را از بذل

وَعَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ بِفَلَاةٍ

و روایت است از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکہ مردے حاضر بود

مِنَ الْأَرْضِ فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ

بہ بیابانے از زمین پس شنید آوازے در ابرے کہ میگوید آب دہ بستان فلان را

فَتَنَحَّى ذٰلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ فَإِذَا شَرْجَةٌ

پس یکسو شد آن ابر پس ریخت آن آب خود را در زمین سنگستان پس ناگاہ آب راہے

مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذٰلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ فَتَتَبَّعَ

از ان آب راہہا بتحقیق فرا گرفتہ است آن آب را ہمہ پس پیروی کرد آنمرد

الْمَاءَ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ

آب را پس ناگاہ مردے ایستادہ است در حدیقہ خود میگرداند آب را بہ بیل آہنین

فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللهِ مَا اسْمُكَ قَالَ فُلَانٌ لِلِاسْمِ الَّذِي

پس گفت مر این مرد را اے بندہ خدا چیست نام تو گفت نام من فلانست آن نامے کہ

سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللهِ لِمَ تَسْأَلُنِي

شنیدہ بود در ابر پس گفت صاحب باغ مر آنمرد را ای بندہ خدا ابرے چہ میپرسی مرا

عَنِ اسْمِي فَقَالَ اِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي

از نام من پس گفت آنمرد من شنیده ام آوازے را در ابر که

هٰذَا مَاءُهُ وَيَقُولُ اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ فَمَا تَصْنَعُ

این آب اوست میگفت آن آواز دهنده که آواز میکرد آب ده حدیقه فلانرا بنام تو پس کار میکنی

فِيهَا قَالَ اَمَّا اِذَا قُلْتَ هٰذَا فَاِنِّي اَنْظُرُ اِلٰى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا

در حدیقه خود گفت من نخواسته بودم که اظهار کنم لیکن چون گفتی این را بگویم پس مدتی من نگاه میکنم بسوے چیزے که بیرون می آید ازان

فَاَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ وَاٰكُلُ اَنَا وَعِيَالِي ثُلُثًا وَاَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ

پس تصدق میکنم بسه یک آن و میخورم من و عیال من از ثلث آن و باز میگردانم در حدیقه خود ثلث آن

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ اَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه مسلم و هم از ابی هریره است رضه که وے شنید آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

يَقُولُ اِنَّ ثَلٰثَةً مِنْ بَنِي اِسْرَآءِيلَ اَبْرَصَ وَاَقْرَعَ وَاَعْمٰى

که میگفت بدرستیکه سه کس بودند از قوم بنی اسرائیل یکے ابرص دوم اقرع سوم کور

فَاَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ اِلَيْهِمْ مَلَكًا فَاَتَى الْاَبْرَصَ

پس خواست خدا تعالے که ابتلا کند ایشانرا پس فرستاد خدا بسوے ایشان فرشته را پس آمد آن فرشته نزد ابرص

فَقَالَ اَيُّ شَيْءٍ اَحَبُّ اِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ

پس گفت فرشته کدام چیز دوست داشته شده تر است بسوے تو گفت رنگ نیک و پوست نیک

وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ

و اینکه برود از من آنچه بتحقیق پلید دیده است مرا مردم گفت آنحضرت پس مسح کرد فرشته او را

فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ فَاُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ

پس رفت از وے پلیدے پس داده شد او را رنگ نیک و پوست نیک گفت فرشته

فَاَيُّ الْمَالِ اَحَبُّ اِلَيْكَ قَالَ الْاِبِلُ اَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ

پس کدام مال محبوب تر است بسوے تو گفت شتر یا گفت بقر بجاے ابل شک کرده است

إسحق إلا أن الأبرص أو الأقرع قال أحدهما الإبل

اسحق مگر اینکه ابرص یا اقرع گفت یکے ازان دو شتر

وقال الآخر البقر قال فأعطي ناقة عشراء فقال بارك

وگفت دیگر گاؤ گفت پس داده شد او را ماده شتر سے حامل دہ ماہ پس گفت فرشته برکت دہاد

الله لك فيها قال فأتى الأقرع فقال أي شيء أحب إليك

خدای مرترا دریں ناقه گفت پس آمد نزد اقرع پس گفت فرشته کدام چیز محبوب ترا ست بسوے تو

قال شعر حسن و يذهب عني هذا الذي قد قذرني الناس

گفت موے نیک و اینکه برود از من آنچه که بتحقیق مکروه پنداشته اند مرا مردمان

قال فمسحه فذهب عنه قال فأعطي شعرا حسنا قال فأي

گفت پس مسح کرد پس رفت از وے گفت داده شد موے نیک گفت فرشته پس کدام

المال أحب إليك قال البقر فأعطي بقرة حاملا قال

مال محبوب ترا ست بسوے تو گفت بقر پس داده شد او را گاوے بارودار و حامله گفت فرشته

بارك الله لك فيها فأتى الأعمى فقال أي شيء أحب إليك

برکت دہاد خدا مرترا در آن گاوان پس آمد فرشته نزد کور پس گفت کدام چیز محبوب ترا ست بسوے تو

فقال أن يرد الله إلي بصري فأبصر به الناس قال

پس گفت کور اینکه باز گرداند خدا تعالے بسوے من بینائی من پس به بینم بوے مردمان را گفت

فمسحه فرد الله إليه بصره قال فأي المال أحب إليك

پس مسح کرد فرشته او را و باز گردانید خدا بسوے وی بینائی او را گفت فرشته پس کدام مال محبوب ترا ست بسوے تو

قال الغنم فأعطي شاة والدا فأنتج هذان وولد هذا

گفت گوسپندان محبوب ترا ست پس داده شد گوسپند زاینده پس انتاج کرد هذا این دو و تولید کرد این یعنے صاحب غنم

فكان لهذا واد من الإبل ولهذا واد من البقر ولهذا

پس گشت حاصل مر این را وادی از شتر و مر این را وادی از گاوان و مر این را

وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ قَالَ ثُمَّ اِنَّهُ اَتَى الْاَبْرَصَ فِي صُوْرَتِهِ وَهَيْئَتِهِ

وادی از گوسپندان گفت آنحضرت پستر بدرستیکه آن فرشته آمد ابرص را در همان صورت و هیئت

فَقَالَ اِنِّي رَجُلٌ مِسْكِيْنٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِيْ

پس گفت من مردے مسکینم بتحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر

فَلَا بَلَاغَ لِيَ الْيَوْمَ اِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ اَسْاَلُكَ بِالَّذِيْ

پس نیست کفایت رسیدن مرا امروز مگر بخدا و فضل خدا پستر بتو سوال میکنم ترا بآنخدا که

اَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيْرًا اَتَبَلَّغُ

داده است ترا رنگ نیک و پوست نیک و داده است ترا مال شتر یرا که بر سم

بِهِ فِي سَفَرِيْ فَقَالَ الْحُقُوْقُ كَثِيْرَةٌ فَقَالَ اِنِّيْ كَاَنِّيْ اَعْرِفُكَ

بآن در سفر خود پس گفت حقها بسیار است پس گفت فرشته بدرستیکه گویا من ترا می شناسم

اَلَمْ تَكُنْ اَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ فَقِيْرًا فَاَعْطَاكَ اللّٰهُ

ایا نبودی تو ابرص که پلید و مکروه داشتند ترا مردم و فقیر که مال نبود نداشتے پس داد ترا خدا یتعالے

فَقَالَ اِنَّمَا وَرِثْتُ هٰذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ اِنْ كُنْتَ

پس گفت داده نشده ام اینمال را مگر بمیراث از اباء و اجداد بمن رسیده پس گفت فرشته اگر باشی تو

كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ اِلٰى مَا كُنْتَ قَالَ وَاَتَى الْاَقْرَعَ فِي صُوْرَتِهِ

دروغ گو پس بگرداند ترا خدا بسوے حالی که بودی تو گفت و آمد آن فرشته اقرع را در همان صورت

فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهٰذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلٰى هٰذَا

پس گفت مر آنرا مانند آنچه که گفته بود مر ابرص را و رد کرد اقرع بر فرشته مانند آنچه رد کرد بر ابرص

فَقَالَ اِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ اِلٰى مَا كُنْتَ قَالَ

پس گفت فرشته اگر باشی تو دروغ گو پس بگرداند ترا خدا بسوے حالیکه بودی قبل ازین گردند بسوے حالیکه بودی قبل ازین

وَاَتَى الْاَعْمٰى فِي صُوْرَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِيْنٌ

و آمد آن فرشته نزد اعمی در صورتے که گفت آمده بود پس گفت من مردے مسکینم

وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ

ومسافر تحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر پس نیست کفایت و سبیل

بِيَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ

مرا امروز مگر بتوفیق خدا پس تر بتو سوال میکنم ترا بآن خدائے که داده است ترا

بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ

بینائی تو سوال میکنم گوسپندے که برسم بآن در حصول سفر من پس گفت آن اعمی تحقیق بودم

أَعْمَى فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ

کور پس باز گردانید خدا بسوئے من بینائی من پس بگیر هرچه میخواهی از گوسپندان و بگذار هرچه میخواهی

فَوَاللّٰهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلّٰهِ فَقَالَ أَمْسِكْ

پس بخدا سوگند که منع نمیکنم و دشوار نمی اندازم ترا امروز بچیزے که بگیری تو آنرا برائے خدا پس گفت فرشته

مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى

مال خود را پس جز این نیست که ابتلا و آزمایش کرده شده اید سه کس پس تحقیق خشنود شد بر وردگار از تو و خشم

صَاحِبَيْكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ

دو یار تو متفق علیه است و روایت است از ام بجید انصاریه رض گفت

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ الْمَسَاكِينَ لَيَقِفُ عَلَى بَابِي حَتَّى

گفتم اے رسول خدا بدرستیکه مسکین هر آئینه می ایستد بر در من تا آنکه

أَسْتَحْيِيَ فَلَا أَجِدُ فِي بَيْتِي مَا أَدْفَعُ فِي يَدِهِ فَقَالَ

شرم میدارم پس نمی یابم در خانه خود چیزے که بنهم آنرا در دست وے پس فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْفَعِي فِي يَدِهِ وَلَوْ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بنه در دست وے اگرچه

ظِلْفًا مُحْرَقًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مَوْلًى لِعُثْمَانَ رض

سم سوخته باشد رواه ابو داؤد و روایت است از مولے عثمان را رض

قَالَ اهْدِي لِأُمِّ سَلَمَةَ بِضْعَةً مِنْ لَحْمٍ وَكَانَ النَّبِيُّ

گفت بفرستاده شده مرام سلمه را پاره از گوشت دبود انحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ اللَّحْمُ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعِيهِ

صلی الله علیه وسلم که خوش می آمد او را گوشت پس گفت ام سلمه مر خادم را بنه آن گوشت را

فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ

در خانه شاید که انحضرت صلے الله علیه وسلم بخورد آنرا پس نهاد خادم آنرا

فِي كُوَّةِ الْبَيْتِ فَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ

در طاقچه خانه پس آمد سوال کننده پس ایستاد بر در پس گفت

تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكُمْ فَقَالُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ

تصدق کنید برکت کناد حق تعالے در شما پس گفتند او را نیز مر سایل را که برکت کناد خدا در تو

فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس رفت سایل پس درآمد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم یعنے در خانه پس فرمود انحضرت

يَا أُمَّ سَلَمَةَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ اطْعِمْهُ فَقَالَتْ نَعَمْ قَالَتْ

ای ام سلمه ایا هست نزد شما چیزے که بخورم پس گفت آرے هست پس گفت

لِلْخَادِمِ اذْهَبِي فَأْتِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر خادم را که برو پس بیار نزد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

بِذٰلِكَ اللَّحْمِ فَذَهَبَتْ فَلَمْ تَجِدْهُ فِي الْكُوَّةِ إِلَّا قِطْعَةَ

آن گوشت را پس رفت خادمه پس نیافت آن گوشت را در طاقچه مگر سنگ پاره را

مَرْوَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ ذٰلِكَ اللَّحْمَ

پس گفت انحضرت صلے الله علیه وسلم پس همانا ان گوشت

عَادَ مَرْوَةً لِمَا لَمْ تُعْطُوهُ السَّائِلَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

گشت سنگ سفید از جهت ندادن شما سایل را رواه بیهقی در دلائل النبوة

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنْزِلًا قِيلَ نَعَمْ قَالَ الَّذِي يُسْأَلُ

آیا خبر دہم شما را بہ بدترین مردم از روے مرتبہ گفتہ شد آرے خبر دہ فرمود آن کسے کہ سوال کردہ شود

بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي صَبْرَةَ رض أَنَّ

بنام خدا و ندہد بنام خدا رواہ احمد و روایت است از ابی صبرہ رض کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى بِلَالٍ وَعِنْدَهُ صُبْرَةٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درآمد بر بلال و نزد او تودہ بود

مِنْ تَمْرٍ فَقَالَ مَا هٰذَا يَا بِلَالُ قَالَ شَيْءٌ ادَّخَرْتُهُ لِغَدٍ

از خرما خشک پس گفت آنحضرت چیست این خرمای بلال گفت این چیز است کہ ذخیرہ کردہ بودم برائے فردا

فَقَالَ أَمَا تَخْشَى أَنْ تَرَى لَهُ غَدًا بُخَارًا فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَوْمَ

فرمود ایا نمی ترسی کہ ببینی مر این قدر را فردا دود در آتش دوزخ روز

الْقِيٰمَةِ أَنْفِقْ بِلَالُ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِقْلَالًا

قیامت خرچ کن اے بلال و مترس از خداوند عرش کم کردن را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وے روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلسَّخَاءُ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ فَمَنْ كَانَ سَخِيًّا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا

جوانمردی درختی است در بہشت پس کسیکہ باشد سخی گرفتہ است شاخے از ان درخت

فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ حَتّٰى يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَالشُّحُّ شَجَرَةٌ فِي

پس نمی گذارد او را آن شاخ تا آنکہ می درآرد او را در بہشت و بخل درختیست در

النَّارِ فَمَنْ كَانَ شَحِيحًا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ

دوزخ پس ہر کہ بخیل است گرفتہ است شاخ از ان پس نمی گذارد او را آن شاخ

حَتّٰى يَدْخُلَهُ النَّارَ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

تا آنکه در آرد او را در دوزخ روایت کرد این دو حدیث را بیهقی در شعب الایمان و روا است از

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَادِرُوا

علی رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شتابی کنید

بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّاهَا رَوَاهُ رَزِينٌ

بصدقه زیرا که بدرستے بلا تجاوز نمی کند صدقه را رواه رزین

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالٰى

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

وخرچ کنید در راه خدا و میفگنید خویشتن را بسوئے هلاک

وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ

و نیکو کاری کنید هر آئینه خدا دوست میدارد نیکو کاران را اگر آشکارا کنید خیرات را

فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

پس نیکو چیز است آن و اگر پنهان کنید و بدهید آن را بفقیران پس این بهتر است شما را

وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ عَنْ

و این دور سازد از شما بعض گناهان شما را و خدا بانچه میکنید آگاه است روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے که

تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللّٰهُ إِلَّا الطَّيِّبَ

تصدق کند برابر قیمت تمر از کسب پاک و نمی پذیرد خدا ایچ مگر پاک را

فَإِنَّ اللّٰهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرَبِّي

پس بدرستیکه خدا ایچ می پذیرد آنرا بدست راست خود پس تربیت میکند آن صدقه را برائے صاحب آن چنانکه

أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

یکے از شما کرہ اسپ خود را تا آنکہ بیا شد آن صدقہ مانند کوہ متفق علیہ وہم از و ست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کم نکرد ہیچ صدقہ چیزے را

مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ

از مال و زیادت نکرد ایشان خدا ہیچ بندہ را بسبب عفو کردن و مگر عزت در دنیا و فروتنی نکند ہیچ یکے

إِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مگر آنکہ بلند گرداند قدر او را خدا ایشان رواہ مسلم وہم از و ست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ انفاق کند دو چیز را از چیز ہا

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ دُعِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَلِلْجَنَّةِ أَبْوَابٌ فَمَنْ كَانَ

در راہ خدا خواندہ می شود آنکس از درہا ے بہشت و مر بہشت را درہا است پس کسیکہ باشد

مِنْ أَهْلِ الصَّلٰوةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلٰوةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ

از اہل نماز یعنی غالبست بر و نماز خواندہ می شود از در بہشت کہ مخصوص است باہل نماز و کسیکہ باشد از

أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ

اہل جہاد خواندہ می شود از در جہاد و کسیکہ باشد از اہل

الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ

صدقہ خواندہ می شود از باب صدقہ و کسیکہ باشد از اہل

الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا عَلَى مَنْ

روزہ خواندہ شود او را از در ریان یعنے در سیرابے پس گفت ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ نیست بر کسیکہ

دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ فَهَلْ يُدْعٰى أَحَدٌ

خواندہ شود از ان درہا ضرورتے پس آیا خواندہ می شود ہیچ یکے

مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ كُلِّهَا قَالَ نَعَمْ وَاَرْجُوْ اَنْ تَكُوْنَ مِنْهُمْ

از همه درها گفت آنحضرت آری بهست و امید میدارم که باشی تو ای ابوبکر رض از ان گروه

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَنْ اَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ تَبِعَ

یعنی پرسید از صحابه کیست که صبح کرد از شما امروز روزه دار گفت ابوبکر صدیق منم یا رسول الله و فرمود آنحضرت

مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ فَمَنْ اَطْعَمَ مِنْكُمُ

از شما امروز جنازه را گفت ابوبکر صدیق منم گفت آنحضرت پس کیست که طعام خوراند از شما

الْيَوْمَ مِسْكِيْنًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ

امروز مسکین را گفت ابوبکر صدیق من هستم گفت و کیست که پرسید از شما امروز

مَرِيْضًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیمار را گفت ابوبکر صدیق انا پس گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم

مَا اجْتَمَعْنَ فِيْ اِمْرِءٍ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جمع نشوند این چهار چیز در یک روز و بیمرد را مگر انکه در آید در بهشت رواه مسلم و روایت است از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عایشه رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

خُلِقَ كُلُّ اِنْسَانٍ مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ عَلٰى سِتِّيْنَ وَثَلٰثِ مِائَةِ مَفْصِلٍ

پیدا کرده شده است هر شخص از اولاد آدم بر سه صد و شصت بند

فَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ وَحَمِدَ اللّٰهَ وَهَلَّلَ اللّٰهَ وَسَبَّحَ اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ

پس کسیکه بگوید الله اکبر و الحمد لله و لا اله الا الله و سبحان الله و طلب آمرزش کند از

اللّٰهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيْقِ النَّاسِ اَوْ شَوْكَةً اَوْ عَظْمًا

خدا و دور کند سنگی را از راه مردم یا خاری را یا استخوانی را

اَوْ اَمْرٍ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ نَهْيٍ عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السَّيِّئَاتِ وَتِلْثِمِائَةٍ

یا امر کند بمشروع یا نہی کند از نامشروع موافق عدد سہ صد و شصت بند

فَاِنَّهٗ يُمْسِيْ يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهٗ عَنِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بدرستیکہ آنکس شام میرود یا شام میکند در آنروز حال آنکہ دور انداختہ است خود را از آتش روا مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا اَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَاْكُلُ مِنْهُ

نیست ہیچ مسلمانے کہ بہ نشاند درختے را یا بکارد کشتے را پس بخورد از ان

اِنْسَانٌ اَوْ طَيْرٌ اَوْ بَهِيْمَةٌ اِلَّا كَانَتْ لَهٗ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آدمی یا پرندہ یا چار پایہ مگر آنکہ باشد مر او را صدقہ متفق علیہ

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ جَابِرٍ رض وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهٗ صَدَقَةٌ

و در روایتے مر مسلم را از جابر آمدہ است آنچہ دزدیدہ شد از ان نیز او را صدقہ است

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ غُفِرَ لِاِمْرَاَةٍ مُوْمِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلٰى رَاْسِ رَكِيٍّ

وسلم کہ آمرزیدہ شد مر زنے زانیہ کہ گذشت بسگے بر سر چاہیا

يَلْهَثُ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَاَوْثَقَتْهُ

در حالیکہ می برآرد آن سگ زبان خود را از تشنگی نزدیک است کہ بکشد او را تشنگی پس بکشید آن زن زانیہ موزہ خود را پس ببست

بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهٗ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذٰلِكَ قِيْلَ اِنَّ

بسر بند خود پس بکشید آن زن برائے سگ چیزے از آب پس آمرزیدہ شد مر آن زن را باین عمل گفتہ شد بدرستیکہ

لَنَا فِي الْبَهَائِمِ اَجْرًا قَالَ فِيْ كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ اَجْرٌ

ما را در احسان کردن بہیمہا و سیراب کردن آنہا ثواب است فرمود آنحضرت در احسان کردن بر ہر حیوان کہ خداوند جگر تر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ

صلے اللہ علیہ وسلم گذشت مردے بشاخ درختے کہ بر پشت

طَرِيقٍ فَقَالَ لَأُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ لَا يُؤْذِيهِمْ

راہ است وفوق او پس گفت ہر آئینہ یکسو گردانم این شاخ را از راہ مسلمانان تا ایذا نکند ایشان را مسلمانان

فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

پس در آورده شد آنمرد در بہشت متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق دیدم مردے را کہ میگردد وتنعم میکند در بہشت

فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَانَتْ تُؤْذِي النَّاسَ

بجہت درختیکہ برید آنرا از ظاہر طریق وفوق آن بود آن درخت کہ آزار میکرد مردمرا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ رض قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ

رواہ مسلم وروایت از ابی برزہ رض گفت ابو برزہ گفتم اے نبی اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِّمْنِي شَيْئًا أَنْتَفِعُ بِهِ قَالَ اعْزِلِ

صلے اللہ علیہ وسلم بیاموزان مرا چیزے از اعمال کہ سود مند شوم بدان فرمود آنحضرت یکسو کن

الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

آنچہ آزار کند از راہ مسلمانان از خار وسنگ وجز آن رواہ مسلم وروایت است از عبد اللہ

بْنِ سَلَامٍ رض قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ

بن سلام رض گفت ہنگامیکہ قدوم آورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را از مکہ بہجرت

جِئْتُ فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهُ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ

آمدم نزد آنحضرت پس ہنگامیکہ دیدم وتامل کردم روی مبارک آنحضرت را شناختم کہ روی دروغ نیست روے

كَذَّابٍ فَكَانَ اَوَّلُ مَا قَالَ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اَفْشُوا السَّلَامَ

دروغ گوئی پس بود اوّل آنحضرت مخنین چیزے کہ گفت در نصیحت دوم شہ دوم این کلام سے امر تمام فاش گردانید سلام گفتن را

وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَصِلُوا الْاَرْحَامَ وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ

و بخورانید طعام مسکینان را و پیوندید برحمہا را یعنے قرابت را و نماز بگذارید در شب درحالیکہ مردم

نِيَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

در خواب باشند اینکار را بکنید می در آیید بہشت بسلامت از عذاب رواہ الترمذی و ابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ

و الدارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْبُدُوا الرَّحْمٰنَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم عبادت کنید خدائے مہربان را

وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَاَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

و بخورانید طعام گذارا و بلند گویید سلام را می در آیید بہشت بسلامت از بعد د حجاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از انس رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ صدقہ کردن ہر آئینہ میکشد آتش

غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيْتَةَ السُّوْءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خشم آلہی او دور میگرداند مرگ بد را اشارتست بحصول سلامت رواہ الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَبَسُّمُكَ فِيْ وَجْهِ اَخِيْكَ صَدَقَةٌ وَاَمْرُكَ بِالْمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ

تبسم کردن تو یعنے لب شیرین کردن در روئے برادر خود صدقہ است و امر کردن تو بمعروف صدقہ است

وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ

و نہی کردن تو از منکر صدقہ است و راہنمودن تو مرد را در زمین گمراہی کہ مردم در راہ گم شدہ

صَدَقَةٌ وَنَصْرُكَ الرَّجُلَ الرَّدِيءَ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ

صدقہ است و یاری دادن تو مرد تباہ چشمی را مر ترا صدقہ است

وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِفْرَاغُكَ

و دور کردن تو سنگ را و خار را و استخوان را از راہ مر ترا صدقہ است و ریختن تو

مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از دلو یعنی آب را در دلو برادر خود مر ترا صدقہ است رواہ ترمذی و روایت است از

سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد بن عبادہ رض گفت اے رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أُمَّ سَعْدٍ مَاتَتْ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ الْمَاءُ

بدرستیکہ مادر سعد مردہ است پس کدام صدقہ بہتر است فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آب

فَحَفَرَ بِئْرًا وَقَالَ هٰذِهِ لِأُمِّ سَعْدٍ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کند سعد چاہی را بنام مادر و گفت این چاہ برای ام سعد است رواہ ابو داؤد و النسائی

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلَى عُرْيٍ كَسَاهُ اللّٰهُ مِنْ

وسلم ہر مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے دیگر را جامہ بر برہنگی بپوشاند او را خدا از

خُضْرِ الْجَنَّةِ وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ أَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلَى جُوْعٍ

سبزہای بہشت و ہر مسلمانے کہ بخوراند مسلمانے دیگر را بر گرسنگی

أَطْعَمَهُ اللّٰهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقَى مُسْلِمًا

بخوراند او را خدا تعالیٰ از میوہای بہشت و ہر مسلمانے کہ بنوشاند مسلمانے را

بہترین صدقہ است

عَلٰی ظَمَاءٍ سَقَاهُ اللّٰهُ مِنَ الرَّحِیْقِ الْمَخْتُوْمِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

بر تشنگی بنوشاند او را خدا تعالی از شراب خالص کہ مہر کردہ شد ظرف آن رواہ ابوداود

وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّهُمْ ذَبَحُوْا شَاةً

و الترمذی و روایت است از عائشہ رضہ بدرستیکہ ایشان یعنی اہل بیت ذبح کردند گوسفند

فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَا بَقِیَ مِنْهَا فَقَالَتْ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز باقی ماند ازان گوسپند پس گفت عائشہ

مَا بَقِیَ مِنْهَا اِلَّا کَتِفُهَا قَالَ بَقِیَ کُلُّهَا غَیْرَ کَتِفِهَا رَوَاهُ

باقی نماند ازو مگر شانۂ وے یعنی ہمہ بخشش کردند بفقیران فرمود آنحضرت باقی ماند

التِّرْمِذِیُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ کَسَا مُسْلِمًا

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے را

ثَوْبًا اِلَّا کَانَ فِیْ حِفْظٍ مِنَ اللّٰهِ مَا دَامَ عَلَیْهِ مِنْهُ خِرْقَةٌ

جامۂ مگر آنکہ باشد آنجامہ پوشاندہ در حفظ خدا تا آنوقت کہ باقی ماند ازان جامہ پارہ

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ

رواہ احمد و الترمذی و روایت است از ابوذر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ یُحِبُّهُمُ اللّٰهُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ دوست میدارد ایشان را

وَثَلٰثَةٌ یُبْغِضُهُمُ اللّٰهُ فَاَمَّا الَّذِیْنَ یُحِبُّهُمُ اللّٰهُ فَرَجُلٌ اَتٰی

و سہ کس اند کہ دشمن میدارد ایشان را خدا پس آن کسانیکہ دوست میدارد ایشان را خدا

قَوْمًا فَسَاَلَهُمْ بِاللّٰهِ وَلَمْ یَسْاَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَیْنَهٗ وَبَیْنَهُمْ فَمَنَعُوْهُ

مردمے را پس سوال کرد ایشان را بمحض نام خدا و سوال نکرد ایشان را از جہت خویشی

بہ شانہ خرید کفت وے رواہ

ترمذی

فتخلف رجل باعيانهم فاعطاه سرا لا يعلم بعطيته
پس سبقت کرد برایشان مردی پس انداخت ایشانرا پس داد او را نهانی در حالیکه نمیداند داده شده او را
الا الله والذی اعطاه وقوم سارو الیلتهم حتی اذا کان
مگر خدا تعالے و آن کسیکه داده است او را و دوم مردی است از میان قومی که راه رفتند تمام شب تا آن وقتے که
النوم احب الیهم مما یعدل به فوضعوا رءوسهم
خواب دوست داشته شده تر است بسوے ایشان از هر چیزے برابر کرده شود بآن پس نهادند بقوم سرهاے ایشان را
فقام یتملقنی ویتلو ایاتی ورجل کان فی سریة
پس ایستاد بنماز مردی در حالیکه مناجات میکند و میخواند آیات کتاب مرا سوم مردی که بود در لشکرے
فلقی العدو فهزموا فاقبل بصدره حتی یقتل
پس ملاقات کرد دشمنانرا پس شکست داده شدند اهل آن پس اقبال کرد این مرد بسینه خود تا آنکه کشته شود تمام
او یفتح له والثلاثة الذین یبغضهم الله الشیخ الزانی
یا گشایش کرده شود او آن سه کس که دشمن میدارد ایشانرا خدا تعالے یکے پیر زنا کننده
والفقیر المختال والغنی الظلوم رواه الترمذی والنسائی
دوم درویشے که تکبر کننده است سوم تونگر ظلم کننده رواه الترمذی و نسائی را
مثله وعن انس رض قال قال رسول الله صلی الله علیه
مثل آنست و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه
وسلم لما خلق الله الارض جعلت تمیل فخلق الجبال
وسلم وقتیکه پیدا کرد خدا تعالے زمین را شروع کرد زمین که میل کند و بجنبد پس پیدا کرد خدا کوهها
فقال بها علیها فاستقرت فعجبت الملئکة من شدة
پس زد کوه را بر زمین پس قرار یافت زمین پس تعجب کردند فرشتگان از سختی
الجبال فقالوا یا رب هل من خلقک شیء اشد من الجبال
کوهها پس گفتند ای پروردگار ما آیا هست از آفریدهٔ تو چیزے سخت تر از کوهها

فتخلف رجل باعيانهم
این عبارت تفسیر است
پس سبقت کرد برایشان مردی
ای پیش رفت
فاعطاه سرا لا یعلم بعطیته
یعنی پس داد ایشان را نهانی
یعنی پس قوم را غافل
والذی اعطاه
یعنی و آن کسیکه داده است او را
وقوم سارو الیلتهم
یعنی و قوم راه رفتند تمام شب
فوضعوا رءوسهم
یعنی پس نهادند بقوم سرهاے ایشان را
یتملقنی
یعنی مناجات میکند
فاقبل بصدره
یعنی اقبال کرد بسینه خود
یبغضهم الله
یعنی دشمن میدارد ایشانرا خدا تعالے
الشیخ الزانی
یعنی پیر زنا کننده
الفقیر المختال
یعنی درویش متکبر
الغنی الظلوم
یعنی تونگر ظلم کننده
فعجبت الملئکة من شدة الجبال
یعنی تعجب کردند فرشتگان از سختی کوهها

قَالَ نَعَمِ الْحَدِيْدُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ

فرمود حق تعالے آرے آہن سخت تر است از کوہ پس گفتند فرشتگان اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر

مِنَ الْحَدِيْدِ قَالَ نَعَمِ النَّارُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ

از آہن گفت پروردگار آرے آتش است پس گفتند اے رب آیا ہست از

خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ النَّارِ قَالَ نَعَمِ الْمَاءُ فَقَالُوْا

پیدایش تو چیزے سخت تر از آتش گفت حق تعالے آرے آب است پس گفتند

يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الْمَاءِ قَالَ نَعَمِ

اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از آب گفت حق تعالے آرے

الرِّيْحُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الرِّيْحِ

باد است پس گفتند اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از باد

قَالَ نَعَمِ ابْنُ اٰدَمَ تَصَدَّقَ صَدَقَةً مِنْ يَمِيْنِهٖ يُخْفِيْهَا

گفت حق تعالے آرے سخت تر از ان صدقہ دادن فرزند آدم است کہ تصدق میکند بدست راست خود پوشیدہ

مِنْ شِمَالِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ

از دست چپ خود رواہ الترمذے و روایت است از ابی ذر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ بندۂ مسلمان

يُنْفِقُ مِنْ كُلِّ مَالٍ لَهٗ زَوْجَيْنِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا

کہ خرچ کند از ہر مال کہ مر او راست دو چیز چنانکہ دو اسپ دو شتر در راہ خدا بتعالے مگر اینکہ

اسْتَقْبَلَتْهُ حَجَبَةُ الْجَنَّةِ كُلُّهُمْ يَدْعُوْهُ اِلٰى مَا

پیش می آیند او را پردہ داران بہشت ہر یک از ایشان میخواند او را بسوے چیزے کہ

عِنْدَهٗ قُلْتُ وَكَيْفَ ذٰلِكَ قَالَ اِنْ كَانَتْ اِبِلًا فَبِعِيْرَيْنِ

نزد اوست گفتم و چگونہ است انفاق دو چیز از ہر مال فرمود آنحضرت اگر باشد اموال شتر پس دو شتر را انفاق کند

وَإِنْ كَانَتْ بَقَرَةً فَبَقَرَتَيْنِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ

واگر باشد مال گاوان پس انفاق کند دو گاو را رواه النسائی وروایت است از

مُرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ

مرثد بن عبد الله گفت مرثد حدیث کردند مرا بعضے از اصحاب آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ ظِلَّ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَدَقَتُهُ رَوَاهُ

وسلم کہ میگفت کہ جامی پناہ مومن وسبب آسایش وے در روز قیامت صدقہ اوست رواہ

أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد وروایت است از ابن مسعود رض گفت گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ وَسَّعَ عَلٰى عِيَالِهِ فِي النَّفَقَةِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ

کہ کہ فراخی کند بر اہل وعیال خود در خرچ روز عاشورا فراخ گرداند

اللّٰهُ عَلَيْهِ سَائِرَ سَنَتِهِ قَالَ سُفْيَانُ إِنَّا قَدْ جَرَّبْنَاهُ

خدا تعالیٰ بروے در باقی سال وے گفتہ است سفیان ثوری بدرستی کہ ما آزمودیم این را

فَوَجَدْنَاهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ رَزِينٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

پس یافتیم این را ہمچنین رواہ رزین وروایت کرد بیہقی این حدیث را در

شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنْهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ

شعب ایمان از وے واز ابی ہریرہ رض واز ابی سعید واز جابر وحکم کرد بیہقی

وَضَعَّفَهُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بضعف این حدیث وروایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلٰى أَهْلِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون انفاق کند مسلمان نفقہ را بر اہل خود

وَهُوَ بِحَسْبِهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وحال آنکه وے نیت ثواب دارد بدین خود آن خانه مراد را صدقه اگرچه بقدر اندازه است متفق علیه

بَابُ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ

باب در بیان افضلیت صدقه

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

و میدهند طعام را با وجود احتیاج بآن فقیر آنرا و یتیم را و زندانی را میگویند

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا

جز این نیست که طعام میدهیم شما را برای ذات خدا نمی طلبیم از شما مزدے و نه شکرے

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ

صفت آنانکه خرچ میکنند اموال خود را در راه خدا مانند

حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ

صفت یک دانه است که برویاند هفت خوشه را در هر خوشه صد دانه است

وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ لَنْ تَنَالُوا

و خدا دوچند میدهد هر کرا خواهد و خدا جواد دانا است هرگز نیابید

الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ

نیکی را تا آنکه خرچ کنید از انچه دوست میدارید و هر چیز که خرچ کنید

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۝ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض وَحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رض

پس هر آینه خدا بدے دانا است روایت است از ابی هریره رض و حکیم ابن حزام رض

قَالَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ

گفتند هر دو که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم بهترین صدقه

مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیست که باشد از زیادت غنی بعیال را محتاج نگذارد و آغاز کن بانفاق کسیکه غمخواری میکنی از عیال رواه

ورواه مسلم عن حكيم وحده وعن ابي هريرة رض قال

روایت کرد مسلم از حکیم بن حزام تنها و روایت است از ابی هریره رض گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم دينار انفقته في سبيل

فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم یکے دینار است که انفاق کردۂ در راه

الله ودينار انفقته في رقبة ودينار تصدقت به على

خدا یعنے جهاد و دیگر دینار است که انفاق کردۂ تو آنرا در آزاد کردن بنده و دینار دیگر است که تصدق کردۂ بدان بر

مسكين ودينار انفقته على اهلك اعظمها اجرا الذي

مسکین و دینار دیگر است که انفاق کردۂ تو بر اهل و عیال خود بزرگترین آن دینارها از روے اجر آن دینار است

انفقته على اهلك رواه مسلم وعن ثوبان رض

که انفاق کردۂ بر اهل و عیال خود رواه مسلم و روایت است از ثوبان رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم افضل دينار

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم فاضل ترین دینارے

دينار ينفقه الرجل دينار ينفقه على عياله ودينار ينفقه

که انفاق کند آنرا مرد دینار است که انفاق کند آنرا بر عیال خود و دینار است که انفاق کند آنرا

على دابته في سبيل الله ودينار ينفقه على اصحابه

بر چارپاۓ خود که در راه خداست و دینار است که انفاق کند آنرا بر یاران خود

في سبيل الله رواه مسلم وعن عايشة رض قالت

در راه خدا این سه محل افضل مصارف صدقه است رواه مسلم و روایت است از عائشه رض گفت

يا رسول الله ان لي جارين فالى ايهما اهدي قال

اے پیغامبر خدا بدرستے مرا دو همسایه است بسوے کدام یکے از ین دو هدیه بفرستم فرمود آنحضرت

الى اقربهما منك بابا رواه البخاري وعن ابي هريرة رض

بفرست بسوے کسیکه نزدیکتر است درے از در تو رواه بخاری و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الصَّدَقَةِ

گفت اے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام صدقہ

اَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُوْلُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

فاضلتر است گفت آنحضرت آنکہ مرد قلیل المال باشد و مشقت کند و بدہد و ابتدا کن بکسی کہ عیال مند اے تا ہمگنی رواہ ابوداود

وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از سلیمان ابن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِيْنِ صَدَقَةٌ وَهِيَ

اللہ علیہ وسلم تصدق کردن بر مسکین ثواب یکصدقہ دارد و صدقہ

عَلٰى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر کسیکہ قرابت ولادت و رحم دارد ثواب دو صدقہ دارد یکی صدقہ دوم صلہ رحم رواہ احمد و الترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

والنسائی و ابن ماجۃ والدارمی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر نکنم شمارا

بِخَيْرِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهٖ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

بہ بہترین مردمان مردیست کہ نگاہ دارندہ است عنان اسپ را در راہ خدا یعنی جہاد با کافران

اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِالَّذِيْ يَتْلُوْهُ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِيْ غُنَيْمَةٍ لَهٗ

ایا خبر نکنم شمارا بمرد کہ تابع و تالی او ست مردیست کہ گوشہ گیرندہ است در گوسپند چند کہ مراور است

يُؤَدِّيْ حَقَّ اللّٰهِ فِيْهَا اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ رَجُلٌ

کہ ادا میکند حق خدا را در آن گوسپندان ایا خبر نکنم شمارا بدترین مردم مردیست کہ

يُسْاَلُ بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِيْ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

سوال کردہ می شود بنام خدا و نمی دہد بان رواہ الترمذی و النسائی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

والدارمی وروایت است از ام بجید گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُدُّوا السَّائِلَ وَلَوْ بِظِلْفٍ مُحْرَقٍ رَوَاهُ

اللہ علیہ وسلم باز گردانید سائل را اگرچہ باشد بسم سوختہ رواہ

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ مَعْنَاهُ

مالک و النسائی وروایت کرد ترمذی وابو داؤد معنے ایں حدیث را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللّٰهِ فَاَعِيْذُوْهُ وَمَنْ سَئَلَ بِاللّٰهِ

وسلم کسیکہ پناہ طلبد بنام خدا پس پناہ دہید اورا و کسیکہ سوال کند بنام خدا

فَاَعْطُوْهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ فَاَجِيْبُوْهُ وَمَنْ صَنَعَ اِلَيْكُمْ

پس بدہید اورا و کسیکہ دعوت کند شمارا پس اجابت کنید اورا و کسیکہ بکند بسوے شما

مَعْرُوْفًا فَكَافِئُوْهُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوْا مَا تُكَافِئُوْهُ فَادْعُوْا

نکوئی پس پاداش کنید اورا پس اگر نیابید چیزے کہ پاداش کنید اورا پس دعا کنید

لَهٗ حَتّٰى تَرَوْا اَنْ قَدْ كَافَاْتُمُوْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

مر اورا تا آنکہ بدانید و گمان برید کہ مکافات کردید اورا رواہ احمد و ابو داؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

والنسائی وروایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ تُشْبِعَ كَبِدًا

اللہ علیہ وسلم فاضل ترین صدقہ آنست کہ سیر گردانی جگر را

جَائِعًا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ

گرسنہ را مومن باشد یا کافر رواہ بیہقی در شعب ایمان وروایت است از عائشہ رض

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَنْفَقَتِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون انفاق کند و تصدق نماید

الْمَرْاَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا اَجْرُهَا بِمَا

زنے از طعام خانۂ خود در حالیکہ اسراف نمایندہ است باشد مر آنزن را ثواب آن بسبب

اَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا اَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذٰلِكَ

انفاق کردن و باشد مر شوہر او را ثواب آن بسبب کسب کردن و باشد مر خزینہ دار را مانند آن ثواب کہ زن را

لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ اَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کم نمی گرداند بعضے ازین سہ تن ثواب بعض را چیزے متفق علیہ است و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرۃ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا اَنْفَقَتِ الْمَرْاَةُ مِنْ كَسْبِ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ اَمْرِهٖ

چون انفاق کند زن از مال شوہر خود بے حکم وے با علم زن بر رضاے زوج

فَلَهَا نِصْفُ اَجْرِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى

پس باشد مر آن زن را نصف ثواب آن متفق علیہ و روایت است از ابی موسے

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْاَمِيْنُ الَّذِيْ يُعْطِيْ مَا اُمِرَ بِهٖ كَامِلًا

گنجینہ دار مسلمان امانت دار کسیکہ بدہد آنچہ کہ امر کردہ شدہ است بدان بکمال و تمام

مُوَفَّرًا طَيِّبَةً بِهٖ نَفْسُهٗ فَيَدْفَعُهٗ اِلَى الَّذِيْ اُمِرَ لَهٗ بِهٖ

در حالیکہ خوش است بدادن نفس وے پس میرساند آنرا بسوے کسیکہ امر کردہ شدہ است مر او را بدان

اَحَدُ الْمُتَصَدِّقِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

یکے از دو تصدق کنندگان است متفق علیہ و روایت است از عائشہ رضہ گفت

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ

مردے گفت آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مادر من مردہ است بمرگ ناگہانی

نَفْسُهَا وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ

وگمان میبرم او را کہ اگر سخن میکرد و ہشیار میبود تصدق میکرد پچیزے پس آیا ہست مراورا ثواب اگر

تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

تصدقے کہ میکنم از جانب وے فرمود آنحضرت آرے میرسد ثواب متفق علیہ و از ابی امامہ رضہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت در خطبۂ خود

عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ لَا تُنْفِقُ امْرَأَةٌ شَيْئًا مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

در سال حجۃ الوداع انفاق نکند ہیچ زنے ہیچ چیز را از خانہ شوہر خود

إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر بحکم شوہر خود گفتہ شد یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

وَلَا الطَّعَامَ قَالَ ذٰلِكَ أَفْضَلُ أَمْوَالِنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وطعام را نیز انفاق نکند فرمود آن بہترین مالہاے ما است رواہ الترمذی

كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِ لَيَالِيهِ

کتاب روزۂ رمضان و قیام شبہاے آن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى

اے کسانیکہ ایمان آوردند لازم کردہ شد بر شما روزہ داشتن چنانکہ لازم کردہ شد

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ

کسانیکہ پیش از شما بودند تا باشد کہ پرہیزگاری کنید روزہ داشتن در روزے چند شمردہ شدہ

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ

پس کسیکہ باشد از شما بیمار یا مسافر پس لازم است بروے شمار آن روز از روزہاے

أُخَرَ ۚ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ۖ

دیگر ولازم است بر آنانکه می توانند روزه داشتن فدیه از خوراک یک درویش

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ ۚ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ

پس هرکه بجا آرد نیکی را این بهتر است اورا وآنکه روزه دارید بهتر است شما را

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ

اگر میدانید ماه رمضان آنست که نازل شد در وی

الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ

قرآن هدایت برای مردمان وسخنان روشن از هدایت واز جدا کردن حق و باطل

فَمَنْ شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ

پس هرکه دریابد از شما آن ماه را پس باید که روزه دارد آنرا وهرکه بیمار باشد یا

عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۚ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ

مسافر پس لازم است شمار آنچه فوت شد از روزها دیگر میخواهد خدا بشما آسانی

وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ۖ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا

ومی خواهد بشما دشواری ومیخواهد که تمام کنید شمار وبه بزرگی یاد کنید

اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

خدا را بشکرانه آنکه راه نمود شمارا وتا باشد که شاکر شوید

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَفِي رِوَايَةٍ

وسلم چون می درآید رمضان کشاده می شود درهای آسمان ودر روایتے

فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلْسِلَتِ

کشاده می شود درهای بهشت وبسته می شود درهای دوزخ وزنجیر درها کرده می شود

الشَّيَاطِينُ وَفِي رِوَايَةٍ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شیاطین و در روایت دیگر گشاده می شود درہای رحمت متفق علیہ

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از روایت است از سہل بن سعد رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ مِنْهَا بَابٌ يُسَمَّى

علیہ وسلم کہ در بہشت ہشت در است از جملہ درہا دریست کہ نامیدہ می شود آنرا

الرَّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ریان درنمی آید آنرا مگر روزہ داران متفق علیہ است و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ

آنکہ روزہ دارد رمضان را از جہت ایمان بخدا و چشم داشت اجر امرزیدہ شود مراورا آنچہ پیش گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ

از گناہ وی و کسیکہ قیام کند رمضان را یعنی نماز گذارد در شبہای وی از جہت ایمان و حسبۃً للہ آمرزیدہ می شود مراورا

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا

آنچہ پیش رفتہ است از گناہ او و کسیکہ قیام کند در شب قدر بجہۃ ایمان و احتساب

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

آمرزیدہ شود او را گناہ گذشتہ متفق علیہ و ہم از وے مرویست گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمہ عمل نیک آدمی زاد

يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ

دہ بادہ کردہ می شود یک نیکی بدہ چندے تا ہفت صد چندان

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی اِلَّا الصَّوْمَ فَاِنَّهٗ لِیْ وَاَنَا اَجْزِیْ بِهٖ یَدَعُ

گفت خدا تعالی مگر روزه زیرا که آن برای من است و من جزا میدهم بآن هر چه بیخواهم ترک میکند

شَهْوَتَهٗ وَطَعَامَهٗ مِنْ اَجْلِیْ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ

خواهش نفس و طعام خود را از برای من مر روزه دار را دو فرحت است یک فرحت

عِنْدَ فِطْرِهٖ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهٖ وَلَخُلُوْفُ فَمِ الصَّائِمِ

نزد کشادن روزه و فرحت دیگر نزد لقای پروردگار خود در آخرت و هر آینه بوی دهن روزه دار

اَطْیَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِیْحِ الْمِسْكِ وَالصِّیَامُ جُنَّةٌ فَاِذَا كَانَ

خوشتر است نزد خدا از بوی مشک و روزه سپر است پس چون باشد

یَوْمُ صَوْمِ اَحَدِكُمْ فَلَا یَرْفُثْ وَلَا یَصْخَبْ فَاِنْ سَابَّهٗ اَحَدٌ

روز روزه یکی از شما پس باید که تکلم نکند بکلام قبیح و فحش و خصومت نکند پس اگر دشنام دهد روزه دار کسی

اَوْ قَاتَلَهٗ فَلْیَقُلْ اِنِّیْ امْرُءٌ صَائِمٌ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

یا خصومت کند او را پس باید که بگوید بدرستیکه من مرد روزه دارم متفق علیه و روایت است از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا كَانَ اَوَّلُ لَیْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّیَاطِیْنُ

چون باشد نخستین شب از ماه رمضان بند کرده می شوند شیاطین

وَمَرَدَةُ الْجِنِّ وَغُلِّقَتْ اَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ یُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ

و سرکشان از جن و بسته می شود درهای دوزخ پس گشاده نمی شود از آن درها هیچ درے

وَفُتِّحَتْ اَبْوَابُ الْجَنَّةِ فَلَمْ یُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ وَیُنَادِیْ

و گشاده می شوند درهای بهشت پس بسته نمی شود از آن درها هیچ درے و ندا میکند

مُنَادٍ یَا بَاغِیَ الْخَیْرِ اَقْبِلْ وَیَا بَاغِیَ الشَّرِّ اَقْصِرْ وَلِلّٰهِ عُتَقَاءُ

آواز دهنده اے طلب کننده نیکی پیش آ و اے طالب بدی باز ایست خود را از گناهان و مر خدای را آزاد کردگان

مِنَ النَّارِ وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از دوزخ و آن آزادگی در همه شب است رواه ترمذی وابن ماجه

وَاَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

واحمد از شخصے و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا ص

اَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ

آمد شما را رمضان ماهے است برکت داده شده فرض گردانیده است خدا بر شما روزه آنرا

تُفْتَحُ فِيْهِ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَتُغْلَقُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجَحِيْمِ وَتُغَلُّ

گشاده می شود دروے دروہا آسمان وبسته می شود دروے دروہا دوزخ وغل کرده میے شوند

فِيْهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِيْنِ لِلّٰهِ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ

دروے گروہ شیاطین مر خدائے را در رمضان شبے بہتر است از هزار ماه

مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَآئِيُّ

کسیکه حرام گردانیده شد نیکی وثواب آنرا پس بتحقیق حرام گردانیده شد از خیر کثیر رواه احمد والنسائی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عبد الله بن عمر رض بدرستیکه پیغامبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ الصِّيَامُ وَالْقُرْاٰنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَقُوْلُ الصِّيَامُ

وسلم گفت که روزه و قرآن شفاعت میکنند مر بنده را میگوید روزه

اَيْ رَبِّ اِنِّيْ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِيْ

اے پروردگار من بدرستیکه من باز داشتم او را از خوردنی وشهوات دیگر بروز پس قبول کن شفاعت مرا

فِيْهِ وَيَقُوْلُ الْقُرْاٰنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِيْ فِيْهِ

در حق او میگوید قرآن منع کردم او را از خواب بشب پس قبول کن شفاعت مرا در حق

فَيُشَفَّعَانِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ

پس قبول کرده میشود هر دو روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب الایمان در روایتست از انس بن

وَبِيَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُصَيَّةٌ فَأَضَاءَتْ عَصَا أَحَدِهِمَا لَهُمَا

و بدست ہر یکے ازان عصائی بود پس روشن شد عصای یکے ازان دو مر ہر دو

حَتَّى مَشَيَا فِي ضَوْئِهِمَا حَتَّى إِذَا افْتَرَقَتْ بِهِمَا الطَّرِيقُ

تا آنکہ رفتند ہر دو در روشنی آن عصا تا آنکہ چون جدا شد بہر دو کس راہ

أَضَاءَتْ لِلْآخَرِ عَصَاهُ فَمَشَى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي ضَوْءِ عَصَاهُ

روشن شد برای دیگر نیز عصای او پس رفت ہر یکے ازان دو صحابی رضہ در روشنی عصای خود

حَتَّى بَلَغَ أَهْلَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ قَالَتْ لَمَّا

تا آنکہ رسید ہر یک اہل خانۂ خود را رواہ البخاری و در روایت ست از عایشہ رضہ گفت عایشہ

مَاتَ النَّجَاشِيُّ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ لَا يَزَالُ يُرَى عَلَى قَبْرِهِ نُورٌ

ہنگامیکہ مُرد نجاشی بادشاہ حبشہ بودیم ما کہ بیکدیگر حدیث میکردیم و میگفتیم کہ بر قبر او ہمیشہ بود و دیدہ میشد

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْهَا قَالَتْ لَمَّا أَرَادُوا غُسْلَ النَّبِيِّ

رواہ ابو داؤد و ہم از عایشہ رضہ روایت ست کہ چون ارادہ کردند صحابہ بعد از آن حضرت غسل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا لَا نَدْرِي أَنُجَرِّدُ رَسُولَ اللّٰهِ

آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم گفتند نمیدانیم کہ آیا برہنہ کنیم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثِيَابِهِ كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا أَمْ نَغْسِلُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از جامہ ہای آنحضرت چنانکہ برہنہ میکنیم مردہ خود را غسل دہیم

وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَلَمَّا اخْتَلَفُوا أَلْقَى اللّٰهُ عَلَيْهِمُ النَّوْمَ حَتَّى

او را و حال آنکہ باشد بر بدن شریف وی جامہا وی پس چون اختلاف کردند صحابہ انداخت و برگماشت خدا ایشان

مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقَنُهُ فِي صَدْرِهِ ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ

بعد از ایشان یعنی ہیچ مردے مگر آنکہ زنخدان وی بر سینۂ وی بود پس سخن کرد ایشانرا سخن گفتہ

مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُونَ مَنْ هُوَ اغْسِلُوا النَّبِيَّ

از گوشۂ خانہ در حال آنکہ درنمی یابند ایشان کہ کیست سخن گفتہ غسل دہید پیغمبر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوا فَغَسَلُوا وَعَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ بروست جامہا پس برخاستند صحابہ وغسل دادند آنحضرت را

قَمِيصُهُ يَصُبُّونَ الْمَاءَ فَوْقَ الْقَمِيصِ وَيَدْلُكُونَهُ بِالْقَمِيصِ

و حال آنکہ بر دست پیراہن وی میریختند آب را بالای پیراہن و می مالیدند آنحضرت را بہ پیراہن

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ

رواہ البیہقی فی دلائل النبوۃ و روایت ست از محمد بن المنکدر

أَنَّ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْطَأَ

کہ سفینہ مولے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گم کرد راہ

الْجَيْشَ بِأَرْضِ الرُّومِ أَوْ أُسِرَ فَانْطَلَقَ هَارِبًا يَلْتَمِسُ الْجَيْشَ

لشکر را کہ کجاست در زمین روم یا بند کردہ شد پس روان گریختہ از دست کافران در حالیکہ

فَإِذَا هُوَ بِالْأَسَدِ فَقَالَ يَا أَبَا الْحَارِثِ أَنَا مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ

پس ناگاہ وی یعنے سفینہ بہ شیری ست کہ پیش آمد او را پس گفت سفینہ کہ ابو الحارث من مولی آنحضرتم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ مِنْ أَمْرِي كَيْتَ وَكَيْتَ فَأَقْبَلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بود کار من و حال من چنین و چنین چیزی از قصہ خود بیان کرد

الْأَسَدُ لَهُ بَصْبَصَتُهُ حَتَّى قَامَ إِلَى جَنْبِهِ كُلَّمَا سَمِعَ صَوْتًا أَهْوَى

شیر در حالیکہ مر او را چاپلوسی ست تا آنکہ استاد شیر در پہلوی سفینہ ہر گاہ کہ می شنید آوازی را کہ ہائل باشد

إِلَيْهِ ثُمَّ أَقْبَلَ يَمْشِي إِلَى جَنْبِهِ حَتَّى بَلَغَ الْجَيْشَ ثُمَّ رَجَعَ الْأَسَدُ

قصد میکرد بسوی آن آواز بشتاب روی آورد شیر در حالیکہ میرود در پہلوی سفینہ تا آنکہ رسید سفینہ لشکر را بشتاب برگشت

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ قَحِطَ أَهْلُ

رواہ فی شرح السنۃ و روایت ست از ابو الجوزا تابعی گفت قحط کردہ شدند اہل

الْمَدِينَةِ قَحْطًا شَدِيدًا فَشَكَوْا إِلَى عَائِشَةَ رض فَقَالَتْ انْظُرُوا

مدینہ قحط سخت پس شکایت کردند بسوی عائشہ پس گفت عائشہ نگاہ کنید

قبر النبی صلی اللہ علیہ وسلم فاجعلوا منہ کوی الی السماء
قبر مبارک آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس بگردانید از قبر شریف منافذ بسوی آسمان
حتی لا یکون بینہ وبین السماء سقف ففعلوا فمطروا مطرا
تا آنکہ نباشد میان قبر وی میان آسمان سقف یعنے بردارید حجابے پس کردند ایشان پس بارانی
حتی نبت العشب وسمنت الابل حتی تفتقت من الشحم فسمی
تا آنکہ روئید گیاہے و فربہ شدند شتران تا آنکہ بشگافتند شتران از پیہ پس نامید شد
عام الفتق رواہ الدارمی وعن سعید بن عبد العزیز قال
این سال سال فتق یعنے سال ارزانی رواہ الدارمی و از سعید بن عبد العزیز روایت است گفت
لما کان ایام الحرۃ لم یؤذن فی مسجد رسول اللہ صلی اللہ
و قتی بود در روزہای حرہ مراد مدینہ است گفتہ نشد اذان در مسجد آنحضرت صلے اللہ
علیہ وسلم ثلثا ولم یقم ولم یبرح سعید بن المسیب المسجد
علیہ و سلم سہ روز و گفتہ نشد اقامت نیز و بیرون نرفت سعید بن المسیب از مسجد
وکان لا یعرف وقت الصلوۃ الا بہمہمۃ یسمعہا من قبر النبی
و بود سعید کہ نمی شناخت در آمدن وقت نماز مگر بآواز خفے کہ می شنید آنرا از درون حجرہ کہ قبر شریف
صلی اللہ علیہ وسلم رواہ الدارمی وعن ابن عمر ان عمر
صلے اللہ علیہ و سلم رواہ الدارمی و روایت است از ابن عمر رضہ کہ عمر فرستاد
بعث جیشا وامر علیہم رجلا یدعی سارۃ فبینما عمر
بجائے لشکری را و امیر گردانید بر این لشکر مردے را کہ نام برده میشد سارہ پس در اثنائی آنکہ عمر رض
یخطب فجعل یصیح یا سارۃ الجبل الجبل فقدم رسول من الجیش
خطبہ میخواند پس گشت کہ آواز میکند و میگوید سارہ بر میگیرد کوہ را و پناہ آر بوی پس قدوم آورد قاصدے از لشکر
فقال یا امیر المؤمنین لقینا عدونا فہزمونا فاذا بصائح یصیح
پس گفت ای امیر المؤمنین ملاقات کردند ما را دشمنان پس شکست دادند ما را پس ناگاہ آواز میکند گوینده

داده شدند باران در وقت

در گذشت بود

يَا سَارِيَةُ الْجَبَلَ فَاسْنَدْنَا ظُهُوْرَنَا إِلَى الْجَبَلِ فَهَزَمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰى

ای ساریہ جبل بگیر جبل پس تکیہ دادیم پشتہای خود را بسوی کوہ پس شکست داد ایشان را خدائے تعالیٰ

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ نُبَيْهَةَ بْنِ وَهْبٍ اَنَّ

روایت کرد آنرا بیہقی در دلائل نبوت واز نبیہہ بن وہب روایت است کہ

كَعْبًا دَخَلَ عَلٰى عَائِشَةَ فَذَكَرُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب احبار در آمد بر عائشہ پس ذکر کردند عائشہ و ہر کہ حاضر مجلس بود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ اِلَّا نَزَلَ سَبْعُوْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ

پس گفت کعب نیست ہیچ روز یکہ طلوع میکند مگر آنکہ فرود می آیند ہفتاد ہزار از فرشتگان

حَتّٰى يَحُفُّوْا بِقَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِبُوْنَ

تا آنکہ گرد آگرد مبد را بہ قبر آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم بزنند

بِاَجْنِحَتِهِمْ وَيُصَلُّوْنَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى

بالہائے را ودرود میفرستند بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم تا آنکہ

اِذَا اَمْسَوْا عَرَجُوْا وَهَبَطَ مِثْلُهُمْ فَصَنَعُوْا مِثْلَ ذٰلِكَ حَتّٰى اِذَا انْشَقَّتْ

چون شام میکنند بالا میروند و فرود مے آیند مانند ایشان پس میکنند ایشان نیز مانند آنچہ میکردند فرشتگان

عَنْهُ الْاَرْضُ خَرَجَ فِيْ سَبْعِيْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ يَزُفُّوْنَهُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

از آن حضرت زمین بر آید در ہفتاد ہزار فرشتہ در جائیکہ میبرند آنحضرت را فرشتگان بدرگاہ عزت رواہ دارمی

اَلْبَابُ مُشْتَمِلٌ عَلٰى ذِكْرِ وَفَاتِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل ست بر ذکر وفات آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّكَ مَيِّتٌ وَّاِنَّهُمْ مَّيِّتُوْنَ ۝ وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ

یا محمد ہر اینہ تو میخواہی مرد و ہر آینہ ایشان خواہند مرد و نیست محمد مگر پیغمبر ہر اینہ گذشتہ اند

قَبْلِهِ الرُّسُلُ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیش ازوی پیغمبران روایت ست از ابو سعید خدری رض کہ آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ اِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ اَنْ

علیہ وسلم نشست بر منبر پس فرمود کہ بندہ بود مخیر گردانیدہ او را خدا تعالیٰ میان اینکہ

يُؤْتِيَهُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا مَا شَاءَ وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا

بدہد او را از ناز و نعمت دنیا ہر چہ خواہد آن بندہ و میان چیزیکہ نزد خدا است از ثواب آخرت پس

عِنْدَهُ فَبَكَى اَبُوْ بَكْرٍ قَالَ فَدَيْنَاكَ بِاٰبَائِنَا وَاُمَّهَاتِنَا فَعَجِبْنَا

آن بندہ آخرت را پس گریہ کرد ابو بکر گفت ابو بکر بخطاب آنحضرت فدا بتو باد پدران ما و مادران ما پس تعجب کردیم

لَهُ فَقَالَ النَّاسُ اُنْظُرُوْا اِلٰى هٰذَا الشَّيْخِ يُخْبِرُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

مر ابو بکر را پس گفتند مردم نگاہ کنید بجانب این پیر کہ خبر میدہد آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ اَنْ يُؤْتِيَهُ مِنْ

صلے اللہ علیہ وسلم از حال بندہ کہ مخیر گردانید خدائے تعالیٰ او را میان آنکہ بدہد او را

زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ وَيَقُوْلُ فَدَيْنَاكَ بِاٰبَائِنَا وَاُمَّهَاتِنَا

زہرۂ دنیا و میان آنچہ نزد او است و آن پیر میگوید فدیناک بآبائنا و امہاتنا

فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخَيَّرَ وَكَانَ اَبُوْ بَكْرٍ

پس بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آن بندۂ مخیر و بود ابو بکر

اَعْلَمَنَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ صَلّٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

داناترین و فہم کنندہ ترین ما این کلام را متفق علیہ و از عقبہ بن عامر مروی است گفت عقبہ نماز جنازہ گذارد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى قَتْلٰى اُحُدٍ بَعْدَ ثَمَانِ سِنِيْنَ كَالْمُوَدِّعِ

صلے اللہ علیہ وسلم بر کشتگان غزوۂ احد بعد از ہشت سال از دفن مانند وداع کنندہ

لِلْاَحْيَاءِ وَالْاَمْوَاتِ ثُمَّ طَلَعَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ اِنِّيْ بَيْنَ اَيْدِيْكُمْ

مر زندگان را و مردگان را پس برآمد آنحضرت منبر را پس گفت بدرستی من در پیش شما

فَرَطٌ وَاَنَا عَلَيْكُمْ شَهِيْدٌ وَاِنَّ مَوْعِدَكُمُ الْحَوْضُ وَاِنِّيْ

لَا نَظُرُ إِلَيْهِ وَأَنَا فِي مَقَامِي هَذَا وَإِنِّي قَدْ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

ہر آئینہ می بینم بحوض و حال آنکہ من در جای خودم و بدرستی من بتحقیق داده شده ام کلید ہائے

خَزَائِنِ الْأَرْضِ وَإِنِّي لَسْتُ أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي

خزائن زمین و بدرستی من نمیترسم بر شما مشرک شدن و کافر گشتن شما بعد از من

وَلَكِنِّي أَخْشَى عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا وَتَرَادَ بَعْضُكُمْ

ولیکن میترسم بر شما دنیا را کہ رغبت کنید در دنیا و میل کنید در دے و زیادت کرده اند بعضے

فَتَقْتُلُوا فَتُهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

را دیگران پس قتل کنید و کشتن کنید میان خود پس ہلاک شوید چنانکہ ہلاک شدند کسانی کہ بودند پیش از شما متفق

أَنَسٍ قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ

از انس ست گفت انس گفت چنانکہ گران شد و سخت گشت مرض آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گشت کہ می بوشد و بیہوش میکند

فَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَاكَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلَى أَبِيكِ كَرْبٌ

و محنت مرض پس گفت فاطمہ ای اندوہ و سختے پدر پس گفت آنحضرت مر فاطمہ را نیست بر پدر تو محنت و شدت

بَعْدَ الْيَوْمِ فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ يَا أَبَتَاهُ

بعد از امروز پس چون گذشت آنحضرت گفت فاطمہ در ندبہ آنحضرت ای پدر من اجابت کرد دعوت پسوے پروردگار

مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرَئِيلَ نَنْعَاهُ فَلَمَّا

ای کسیکہ بہشت برین جای اوست ای پدر من پسوے جبرئیل میرسانم خبر او را میگریم بر زدود و تعزیت میکنم

دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى

او را پس ہنگامیکہ دفن کرده شد گفت فاطمہ ای انس آیا خوش و خورسند شد نفسہای شما کہ بریزید بر

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خاک رواہ البخاری

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت ست از انس رض گفت انس وقتی کہ قدوم آورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الْمَدِيْنَةَ لَعِبَتِ الْحَبَشَةُ بِحِرَابِهِمْ فَرَحًا لِقُدُوْمِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

مدینہ را شاد و مانے کردند تمامۂ مردم تا آنکہ بازی کردند حبشیان بحربہا خود از جہت شاد شدن بر قدوم اشرف

وَفِيْ رِوَايَةِ الدَّارِمِيِّ قَالَ مَا رَاَيْتُ يَوْمًا قَطُّ كَانَ اَحْسَنَ

و در روایتے دارمی این چنین آمدہ است کہ گفت انس ندیدم من ہیچ روز را ہرگز کہ بود نیکتر

وَلَا اَضْوَءَ مِنْ يَوْمٍ دَخَلَ عَلَيْنَا فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و نہ روشن تر از روزے کہ در آمد بر ما در ان روز پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَفِيْ رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ لَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِيْ دَخَلَ

وسلم و در روایت ترمذی این چنین آمدہ است کہ گفت انس چون شد روزے کہ در آمد

فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ اَضَاءَ مِنْهَا كُلُّ

در وی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را روشن شد از مدینہ ہر چیز

شَيْءٍ فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِيْ مَاتَ فِيْهِ اَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ وَمَا نَفَضْنَا

پس ہر گاہ کہ شد روزے کہ مرد آنحضرت در وی تاریک شد از مدینہ ہر چیز و نیفشاندیم ما

اَيْدِيَنَا عَنِ التُّرَابِ وَاِنَّا لَفِيْ دَفْنِهٖ حَتّٰى اَنْكَرْنَا قُلُوْبَنَا وَعَنْ

دستہاے خود را از خاک و حال آنکہ ما بہ تحقیق بودیم در دفن آنحضرت تا آنکہ منکر شدیم دلہاے خود را

عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا قُبِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عایشہ رض گفت عایشہ ہنگامیکہ قبض کردہ شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اخْتَلَفُوْا فِيْ دَفْنِهٖ فَقَالَ اَبُوْبَكْرٍ سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

اختلاف کردند صحابہ در موضع دفن آنحضرت پس گفت ابوبکر رض شنیدم از ان حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَالَ مَا قَبَضَ اللّٰهُ نَبِيًّا اِلَّا فِي الْمَوْضِعِ الَّذِيْ يُحِبُّ

علیہ وسلم در این باب چیزی و آن اینست کہ گفت آنحضرت قبض نکردہ است خدا روح ہیچ پیغمبر را مگر در جاے کہ

اَنْ يُدْفَنَ فِيْهِ اِدْفِنُوْهُ فِيْ مَوْضِعِ فِرَاشِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ دفن کردہ شود در انجا دفن کنید او را در جاے خوابگاہ وی رواہ الترمذی

وَعَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ فِيْ

و هم از عائشہ مروایست گفت بود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگفت در

مَرَضِهِ الَّذِيْ مَاتَ فِيْهِ يَا عَائِشَةُ مَا أَزَالُ أَجِدُ أَلَمَ الطَّعَامِ

بیمارے خود کہ فوت کرد در ان بیمارے ای عائشہ ہمیشہ بودم میافتم درد طعام را

الَّذِيْ أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ وَهٰذَا أَوَانُ وَجَدْتُ انْقِطَاعَ أَبْهَرِيْ

کہ خوردہ بودم بخیبر و این وقت یافتن من است بریدہ شدن رگ دل مرا

مِنْ ذٰلِكَ السُّمِّ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ

ازان زہر رواہ البخاری و روایت است از جعفر بن محمد از

أَبِيْهِ أَنَّ رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ دَخَلَ عَلٰى أَبِيْهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رض

پدر خود کہ مردے از قریش در آمد بر پدر وی کہ علی بن حسین کہ زین العابدین ست رض

فَقَالَ أَلَا أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس گفت آمرد آیا حدیث نکنم ترا از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ بَلٰى حَدِّثْنَا عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

گفت امام زین العابدین بلے حدیث کن مارا از ابی القاسم صلے اللہ علیہ وسلم گفت

لَمَّا مَرِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرَئِيْلُ

ہنگامیکہ بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد اورا جبرئیل

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ أَرْسَلَنِيْ إِلَيْكَ تَكْرِيْمًا لَكَ وَتَشْرِيْفًا

پس گفت ای محمد بدرستی کہ خدائے تعالے فرستادہ است مرا بسوی تو از جہت گرامی داشتن ترا و بزرگ

لَكَ خَاصَّةً لَكَ يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهٖ مِنْكَ يَقُوْلُ كَيْفَ

در حالیکہ این کرم مخصوص است بتو میرسد ترا از چیزیکہ وی تعالے داناتر ست بآن چیز از تو میگوید چند است

تَجِدُكَ قَالَ أَجِدُنِيْ يَا جِبْرَئِيْلُ مَغْمُوْمًا وَأَجِدُنِيْ يَا جِبْرَئِيْلُ

میابی خود را گفت آنحضرت می یابم خود را ای جبرئیل غمگین می یابم خود را اے جبرئیل

مَكْرُوبًا ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّانِيَ فَقَالَ لَهُ ذٰلِكَ فَرَدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

اندوہگین پستر آمد جبرئیل نزد آنحضرت روز دوم پس گفت جبرئیل مر آنحضرت را آنچہ گفتہ بود پیش ازیں جواب داد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا رَدَّ أَوَّلَ يَوْمٍ ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّالِثَ

صلے اللہ علیہ و سلم چنانچہ جواب داد نخستین روز پستر آمد نزد آنحضرت روز سوم

فَقَالَ لَهُ كَمَا قَالَ أَوَّلَ يَوْمٍ وَرَدَّ عَلَيْهِ كَمَا رَدَّ عَلَيْهِ وَجَاءَ مَعَهُ مَلَكُ

پس گفت مر آنحضرت را چنانچہ گفتہ بود روز اول و جواب داد آنحضرت رد کرد بر وے چنانکہ رد کردہ بود بر وے

يُقَالُ لَهُ إِسْمٰعِيلُ عَلٰى مِائَةِ أَلْفِ مَلَكٍ كُلُّ مَلَكٍ عَلٰى مِائَةِ أَلْفِ مَلَكٍ

کہ گفتہ میشود او را اسمعیل مؤکل ست بر صد ہزار فرشتہ ہر فرشتہ ازان مؤکل ست بر صد ہزار فرشتہ

فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهُ ثُمَّ قَالَ جِبْرَئِيلُ هٰذَا مَلَكُ الْمَوْتِ

پس طلب کرد اذن آن فرشتہ برای آمدن بروے صلعم پس پرسید آنحضرت از حال ان فرشتہ پستر گفت جبرئیل این

يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ مَا اسْتَأْذَنَ عَلٰى آدَمِيٍّ قَبْلَكَ وَلَا يَسْتَأْذِنُ

طلب اذن میکند تا در آید بر تو استیذان نکردہ ست برای در آمدن بر ہیچ آدمی پیش از تو و استیذان نخواہد کرد

عَلٰى آدَمِيٍّ بَعْدَكَ فَقَالَ ائْذَنْ لَهُ فَأَذِنَ لَهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ثُمَّ

بر ہیچ آدمی بعد از تو این مخصوص بحضرت ست پس گفت آنحضرت اذن دہ او را پس اذن داد جبرئیل ملک الموت را پس

قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ فَإِنْ أَمَرَتْنِي أَنْ أَقْبِضَ

گفت ای محمد بدرستی خدا فرستادہ ست مرا بسوے تو پس اگر فرمائی مرا کہ

رُوحَكَ قَبَضْتُهُ وَإِنْ أَمَرَتْنِي أَنْ أَتْرُكَهُ تَرَكْتُهُ فَقَالَ وَتَفْعَلُ

روح پاک ترا بستانم آنرا و اگر فرمائی مرا بگذارم روح ترا بگذارم آنرا پس گفت آنحضرت میکنی

يَا مَلَكَ الْمَوْتِ قَالَ نَعَمْ بِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأُمِرْتُ أَنْ أُطِيعَكَ

ای ملک الموت گفت ملک الموت آری میکنم و باین امر کردہ شدہ ام و امر کردہ شدہ ام کہ فرمانبردار کنم ترا

قَالَ فَنَظَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى جِبْرَئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

گفت راوی پس نظر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بسوے جبرئیل کہ چہ میگوید ملک الموت و چہ پیدا کردہ مرا

فَقَالَ جِبْرَئِيلُ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللهَ قَدِ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ فَقَالَ

پس گفت جبرئیل ای محمد بدرستی خدائے تعالیٰ تحقیق آرزومند و خواہان است بدیدار تو پس فرمود

النَّبِيُّ لِمَلَكِ الْمَوْتِ امْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ فَقَبَضَ رُوحَهُ فَلَمَّا

پیغمبر خدا مر ملک الموت را لیکن مر آن چیز را کہ امر کردہ شدہ بدان پس قبض کرد ملک الموت روح آنحضرت را پس

تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ

وفات یافت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و آمد تعزیت یعنے آواز تسلی دادن

سَمِعُوا صَوْتًا مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

کہ شنیدند صحابہ آواز را از گوشۂ خانہ کہ میگوید سلام بر شما ای اہل بیت

وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ إِنَّ فِي اللهِ عَزَاءً مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ وَ

و رحمت خدا و برکاتہ بدرستی کہ مر خدا را عزا است از ہر مصیبت و

خَلَفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ وَدَرَكًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ فَبِاللهِ فَاثِقُوا

خلف خلف است از ہلاک شدہ و تدارک است از ہر در گذشتہ پس بیارے خدا تقوی کنید

وَإِيَّاهُ فَارْجُوا فَإِنَّمَا الْمُصَابُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ فَقَالَ

و خدا را امید دارید نہ جز او پس نیست مصیبت زدہ مگر کسیکہ محروم گردانیدہ شدہ است ثواب را پس گفت

عَلِيٌّ أَتَدْرُونَ مَنْ هَذَا هُوَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

علے مرتضے آیا دریابید کیست این مرد این خضر است کہ بہ تعزیۂ اصحاب و اہل بیت آمدہ است روایت کردہ بیہقی در

اَلْبَابُ مُشْتَمِلٌ عَلَى تَرِكَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل است بر ترکۂ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ أَخِي جُوَيْرِيَةَ قَالَ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ

روایت است از عمرو بن الحارث کہ برادر جویریہ بنت الحارث کہ از امہات مومنین است گفت عمرو

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ مَوْتِهِ دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا

صلے اللہ علیہ وسلم نزد موت خود نہ دینار و نہ درہم

سلہ
این عبارت را بگذارید چہ گفتہ اند بدرستی کہ نفع بخشد و گفتہ اند خدا تعزیہ واجب است انہا مصیبت اشارت بقولہ سبحانہ تعالیٰ انا للہ وانا الیہ راجعون پس عزا انہا الخ

وَلَا عَبْدًا وَلَا أَمَةً وَلَا شَيْئًا إِلَّا بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ وَسِلَاحَهُ وَ

نہ غلام و نہ کنیز و نہ چیزے مگر استر وی کہ سفید بود کہ آنرا دلدل نام بود و سلاح جنگ وی

أَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

و زمینے کہ گردانیدہ بود آنرا صدقہ و وقف بر فقرا و اہل عیال رواہ البخاری و از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَقْتَسِمُ وَرَثَتِي

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم فرمود بخش نکنند وارثان من

دِينَارًا مَا تَرَكْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِي وَمُؤْنَةِ عَامِلِي فَهُوَ

یک دینار را چیزیکہ بگذارم من پس از نفقۂ زنان من بعد از وی و بعد از اجرت عامل من یعنی خلیفہ

صَدَقَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بر فقرا چنانکہ در حیات بود رواہ بخاری و مسلم و در روایت است از ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نُورَثُ مَا تَرَكْنَاهُ صَدَقَةٌ

صلی اللہ علیہ و سلم میراث یافتہ نمیشود از ما چیزی کہ گذاشتہ ایم از مال صدقہ است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و مصروف است بر فقرا متفق علیہ و از ابو موسے اشعری رضی اللہ عنہ از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّهُ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ إِذَا أَرَادَ رَحْمَةَ أُمَّةٍ مِنْ عِبَادِهِ

و سلم مرویست کہ آنحضرت فرمود بدرستی کہ خدائے تعالے چون خواہد رحمت امتی از بندگان خود

قَبَضَ نَبِيَّهَا قَبْلَهَا فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطًا وَسَلَفًا بَيْنَ يَدَيْهَا وَإِذَا أَرَادَ

قبض میکند و میمیراند پیغمبر آن امت را پیش از ان امت یعنی از زوال عذاب پس میگرداند خدا پیغمبر را برائے امت

هَلَكَةَ أُمَّةٍ عَذَّبَهَا وَنَبِيُّهَا حَيٌّ فَأَهْلَكَهَا وَهُوَ يَنْظُرُ فَأَقَرَّ

ہلاکی امتی را عذاب میکند آن امت را و حال آنکہ پیغمبر آن امت زندہ است پس ہلاک میگرداند خدا تعالے آن

عَيْنَيْهِ بِهَلَكَتِهَا حِينَ كَذَّبُوهُ وَعَصَوْا أَمْرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ہر دو چشم پیغمبر را بہلاک شدن آن امت ہنگامی کہ نسبت بدروغ کردند وی و نافرمانی کردند امر او را رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

واز ابو ہریرہ روایت است گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِیْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِیَدِهٖ لَیَاْتِیَنَّ عَلٰی اَحَدِکُمْ یَوْمٌ وَّلَا یَرَانِیْ ثُمَّ

سوگند بخدائے کہ بقای ذات محمد در دست قدرت اوست ہر آئینہ بیاید بر یکے از شما روزے و نہ بیند مرا بجہت

لَاَنْ یَّرَانِیْ اَحَبُّ اِلَیْهِ مِنْ اَهْلِهٖ وَمَالِهٖ مَعَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گذشتن از عالم پیش ہر آئینہ دیدن وی مراد دست داشتہ شدہ نزدیک بسوے وی از اہل و عیال وی با اہل و عیال رواہ مسلم

کِتَابُ مَنَاقِبِ الصَّحَابَةِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ

این کتاب در بیان منقبتہائے صحابہ است رضے اللہ تعالے عنہم

وَالسّٰبِقُوْنَ الْاَوَّلُوْنَ مِنَ الْمُهٰجِرِیْنَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِیْنَ

و پیشی گیرندگان پیشینیان از ہجرت کنندگان و یاری کنندگان و آنانکہ

اتَّبَعُوْهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ

پیروی کردند ایشانرا بنیکوئے خوشنود شد خدا از ایشان و خوشنود شدند آنہا ازو و آمادہ کرد ایشانرا

جَنّٰتٍ تَجْرِیْ تَحْتَهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِیْنَ فِیْهَا اَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ

بوستانہا کہ میرود زیر آن جوبہا جاوید باشند دران ہمیشہ این رستگاری

الْعَظِیْمُ اِنَّ الَّذِیْنَ یُبَایِعُوْنَكَ اِنَّمَا یُبَایِعُوْنَ اللّٰهَ یَدُ اللّٰهِ

بزرگ است بدرستی آنانکہ بیعت کردند ترا جز این نیست کہ بیعت کردند با خدا دست خدا

فَوْقَ اَیْدِیْهِمْ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَالَّذِیْنَ مَعَهٗۤ اَشِدَّآءُ

بر دستہای شان است محمد فرستادۂ خدا است و آنانکہ با وی اند سخت دل اند

عَلَی الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَیْنَهُمْ تَرٰىهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا یَّبْتَغُوْنَ

بر کفار و مہربان اند باہم مے بینے تو ایشانرا رکوع آرندگان و سجود کنندگان مے طلبند

فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِیْمَاهُمْ فِیْ وُجُوْهِهِمْ مِّنْ اَثَرِ

ایشان افزونے از خدائے تعالے و خشنودی حضرت او علامتہائے ایشان روے ہائے ایشان ظاہر بودہ از اثر

ع جزء ۱۱ رکوع ۲
ع جزء ۲۶ رکوع ۹
ع جزء سبع عشر

السُّجُوْدِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰىةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيْلِ

سجدہ کردن این وصف کہ مذکور شد صفت ایشان در توریت موسیٰ صفت ایشان در انجیل کہ کتاب عیسیٰ ؑ

كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْئَهٗ فَاٰزَرَهٗ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوْقِهٖ

مانند کشتی است کہ بیرون آورد شاخ خود را پس قوی ساخت او را پس سطبر شد پس راست بر شد بر ساق خود

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۭ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَ

شگفت آورد مزارعان را تا خشم گیرند بدیشان ناگرویدگان وعدہ کرد خدا آنان را کہ گرویدند و

عَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّاَجْرًا عَظِيْمًا ۝ لَا يَسْتَوِيْ

کردند کردارہای پسندیدہ از ایشان یعنی ہمہ ایشان را وعدہ فرمودہ است آمرزش گناہان و مزدی بزرگ

مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقٰتَلَ ۭ اُولٰۗىِٕكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً

از شما آنکہ نفقہ کرد پیش از فتح و کارزار کرد آنگروہ بزرگتراند بمرتبہ

مِّنَ الَّذِيْنَ اَنْفَقُوْا مِنْۢ بَعْدُ وَقٰتَلُوْا ۭ وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى ۭ

از آنانکہ انفاق کردند از پس آن و کارزار کردند و ہمہ را وعدہ کرد خدا نیکو

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۝ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِيْنَ

و خدا بآنچہ عمل میکنند داناست روزیکہ رسوا نکند خدا پیغمبر را و آنانکہ

اٰمَنُوْا مَعَهٗ ۚ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ

گرویدند باو روشنی شان می شتابد پیش شان و براست شان میگویند

رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۚ اِنَّكَ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝

پروردگار ما تمام گردان برای ما روشنی ما و بیامرز ما را بدرستی کہ تو بر ہر چیز توانا است

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ ۨ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ فَلَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

وسلم دشنام نکنید یاران مرا پس اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرچ کند وبدہد در راہ خدا مانند

ذَهَبًا مَّا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

زر نمیرسد ثواب آن نیم پیمانہ یکے از ایشان را و نہ ثواب نیم نیم پیمانہ یکے از ایشان را متفق علیہ و از

أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَفَعَ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی بردہ رضی اللہ عنہ از پدر ش کہ ابو موسیٰ است روایت است گفت برداشت یعنے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَكَانَ كَثِيرًا مِمَّا يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ

سر مبارک خود را بسوے آسمان و بود آنحضرت اکثر بر میداشت سر مبارک خود را بسوے آسمان

فَقَالَ النُّجُومُ أَمَنَةٌ لِلسَّمَاءِ فَإِذَا ذَهَبَ النُّجُومُ أَتَى السَّمَاءَ

پس گفت آنحضرت ستارگان سبب امن اند مر آسمان را پس وقتیکہ بروند ستارگان می آید آسمان را

مَا تُوعَدُ وَأَنَا أَمَنَةٌ لِأَصْحَابِي فَإِذَا ذَهَبْتُ أَنَا أَتَى لِأَصْحَابِي

انچہ وعدہ کردہ شدہ است آسمان از انفطار و انشقاق و من سبب امن ام مر اصحاب خود پس وقتیکہ بروم من

مَا يُوعَدُونَ وَأَصْحَابِي أَمَنَةٌ لِأُمَّتِي فَإِذَا ذَهَبَ أَصْحَابِي أَتَى

چیزیکہ وعدہ کردہ شدہ اند از فتن و حروب اصحاب من سبب امن اند مر امت مرا پس چون بروند اصحاب من می آید

أُمَّتِي مَا يُوعَدُونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

امت مرا انچہ وعدہ کردہ شدہ اند از بدع و حوادث و ذہاب خیر و صدوث شر رواہ مسلم و روایت است از ابو سعید خدری رضی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ

گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم مے آید بر مردم زمانے

فَيَغْزُو فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيَقُولُونَ هَلْ فِيكُمْ مَنْ صَاحَبَ

پس غزا میکند جماعتے از مردم پس گفتہ میشود و پرسیدہ میشود از ان جماعت آیا ہست درمیان شما

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ

با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس میگویند آری ہست پس کشادہ میشود مر ایشان را

ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُو فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيكُمْ مَنْ

پس مے آید بر مردم زمانے پس غزا میکند جماعتے از مردم پس گفتہ میشود و پرسیدہ میشود آیا ہست درمیان شما

صَاحَبَ اَصْحَابَ رَسُوْلِ اللّٰہِ فَیَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَیُفْتَحُ لَھُمْ ثُمَّ یَاْتِیْ

کسیکہ صحبت داشتہ است باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آرے ہست پس کشادہ میشود مر ایشانرا

عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ فَیَغْزُوْ فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَیُقَالُ ھَلْ فِیْکُمْ مَنْ

بر مردم زمانے پس غزا میکند جماعتے از مردم پس گفتہ میشود آیا ہست میان شما

صَاحَبَ مَنْ صَاحَبَ اَصْحَابَ رَسُوْلِ اللّٰہِ فَیَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَیُفْتَحُ

کسیکہ صحبت داشتہ است با آنکس کہ او صحبت داشتہ باشند باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آری ہست

لَھُمْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

از برکت این ہر سہ طبقہ متفق علیہ و روایت است از عمر گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَکْرِمُوْا اَصْحَابِیْ فَاِنَّھُمْ خِیَارُکُمْ ثُمَّ الَّذِیْنَ یَلُوْنَھُمْ

علیہ وسلم گرامی دارید یاران مرا زیرا کہ بدرستی ایشان نیک ترین شما اند پس آنکسانیکہ می پیوندند

ثُمَّ الَّذِیْنَ یَلُوْنَھُمْ ثُمَّ یَظْھَرُ الْکَذِبُ حَتّٰی اِنَّ الرَّجُلَ لَیَحْلِفُ

پس آنکسانیکہ اند می پیوندند ایشانرا پس ظاہر میشود دروغ و خیانت در دین و دنیا تا آنکہ مرد باشد کہ سوگند

وَلَا یُسْتَحْلَفُ وَیَشْھَدُ وَلَا یُسْتَشْھَدُ اَلَا مَنْ سَرَّہٗ بُحْبُوْحَۃُ

و سوگند داده نمیشود و گواہے میدہد و گواہے طلبیدہ نمیشود آگاہ باشید کسیکہ شاد میگرداند او را

الْجَنَّۃِ فَلْیَلْزَمِ الْجَمَاعَۃَ فَاِنَّ الشَّیْطَانَ مَعَ الْفَذِّ وَھُوَ مِنَ

بہشت پس باید کہ لازم گیرد جماعت مسلمانانرا پس بدرستی شیطان با تنہا و یگانہ است و شیطان از

الْاِثْنَیْنِ اَبْعَدُ وَلَا یَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِاِمْرَاَۃٍ فَاِنَّ الشَّیْطَانَ

دو کس دور تر است نسبت بیک کس و باید کہ تنہا نباشد مرد بازنے اجنبیہ زیرا کہ شیطان

ثَالِثُھُمَا وَمَنْ سَرَّتْہُ حَسَنَتُہٗ وَسَاءَتْہُ سَیِّئَتُہٗ فَھُوَ مُؤْمِنٌ

سوم این ہر سہ است و کسیکہ شاد گرداند او را نیکے او و اندوہگین گرداند او را بدے او پس آنکس مومن است

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَمَسُّ

و روایت است از جابر رض از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت مس نکند

النار مسلما رانی او رآ من رانی رواہ الترمذی وعن

آتش دوزخ مسلمانے را کہ دیدہ است مرا یا دیدہ است کسے را کہ دیدہ است مرا رواہ ترمذی و از

عبد اللہ بن مغفل قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

عبد اللہ بن مغفل مرویست گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اللہ اللہ فی اصحابی اللہ اللہ فی اصحابی لا تتخذوھم غرضا

ترسید خدا را در حق اصحاب من و یاد کنید ایشانرا بحرمت تعظیم و توقیر سہ بار مکرر فرمود کہ مبادا کہ بگیرید

من بعدی فمن احبھم فبحبی احبھم ومن ابغضھم فببغضی

بعد از من پس کسیکہ دوست میدارد ایشانرا پس بدوستی من دوست میدارد او کسیکہ دشمن میدارد ایشانرا

ابغضھم ومن اذاھم فقد اذانی ومن اذانی فقد اذی اللہ

دشمن میدارد ایشانرا و کسیکہ برنجاند ایشانرا پس بتحقیق برنجاند مرا و کسیکہ برنجاند مرا پس

ومن اذی اللہ فیوشک ان یاخذہ رواہ الترمذی

خدای تعالی را و کسیکہ برنجاند خدا را پس نزدیک کہ بگیرد او را عذاب کند او را رواہ الترمذی

وعن انس رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و از انس رض مرویست کہ گفت آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مثل اصحابی فی امتی کالملح فی الطعام لا یصلح الطعام الا بالملح

قصۂ عجیبۂ اصحاب من در میان امت من مانند نمک در طعام است صلاح نمی پذیرد طعام مگر بنمک

قال الحسن فقد ذھب ملحنا فکیف نصلح رواہ فی شرح

گفت حسن بصری بعد از شنیدن این حدیث پس بتحقیق رفت نمک ما پس چگونہ اصلاح پذیریم ما را رواہ فی شرح

السنۃ وعن عبد اللہ بن بریدۃ عن ابیہ قال قال رسول اللہ

السنۃ در روایت است از عبد اللہ بن بریدۃ اسلمی از پدرش روایت میکند کہ گفت گفت رسول خدا

صلی اللہ علیہ وسلم ما من احد من اصحابی یموت فی

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے از اصحاب من کہ بمیرد بر

الْمُسْلِمِيْنَ فَقَالَ خَرَجْتُ لِاُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحٰى

مسلمانان پس گفت آنحضرت بیرون آمدم تا خبر دہم شما را بشب قدر کہ کدام شب است پس نزاع کردند

فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسٰى اَنْ يَّكُوْنَ خَيْرًا لَّكُمْ فَالْتَمِسُوْهَا

فلان وفلان پس برداشتہ شد آن شب از خاطر من نزدیکست کہ باشد یعنی برداشتن از خاطر تعیین آن بہتر

فِي التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالْخَامِسَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

در شب نہم و ہفتم و پنجم رواہ البخاری

وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و در روایت است از ابی بکرہ گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِلْتَمِسُوْهَا يَعْنِيْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيْ تِسْعٍ يَبْقِيْنَ

وسلم کہ میگفت کہ طلب بکنید آنرا یعنے شب قدر را در نہ شب کہ باقی می مانند

اَوْ فِيْ سَبْعٍ يَبْقِيْنَ اَوْ فِيْ خَمْسٍ يَبْقِيْنَ اَوْ ثَلٰثٍ اَوْ اٰخِرِ لَيْلَةٍ

یا در ہفت شب کہ باقی می مانند یا در پنج شب کہ باقی می مانند یا در سہ شب کہ باقی میمانند یا در شب اخیر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ الترمذی و در روایت است از ابن عباس رض کہ پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِلْتَمِسُوْهَا فِي الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

علیہ وسلم فرمود طلب کنید او را در دہ شب اخیر از رمضان

لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيْ تَاسِعَةٍ تَبْقٰى فِيْ سَابِعَةٍ تَبْقٰى فِيْ خَامِسَةٍ تَبْقٰى

شب قدر را در شب نہم کہ باقی میماند در شب ہفتم کہ باقی میماند در شب پنجم کہ باقی میماند

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ البخاری و در روایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ

صلے اللہ علیہ وسلم بجوئید شب قدر را در شبہائے طاق از عشرہ

الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ زِرِّ

اخیر از رمضان رواہ البخاری و روایت است از زر

بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ سَأَلْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ إِنَّ أَخَاكَ ابْنَ

بن حبیش گفت سوال کردم ابی ابن کعب را پس گفتم که برادر تو ابن

مَسْعُودٍ يَقُولُ مَنْ يَقُمِ الْحَوْلَ يُصِبْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَقَالَ

مسعود میگوید کسیکه قیام لیل کند سال تمام درمی یابد شب قدر را پس گفت

رَحِمَهُ اللَّهُ أَرَادَ أَنْ لَا يَتَّكِلَ النَّاسُ أَمَا إِنَّهُ قَدْ عَلِمَ أَنَّهَا

رحمت کند ابن مسعود را خدا ایشانرا میخواست ابن مسعود که اعتماد نکنند مردم آنگاه باش بدیکه ابن مسعود

فِي رَمَضَانَ وَأَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ وَأَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَ

کہ شب قدر در رمضان است در ده اخیر است از رمضان و در شبیکه آن بست و هفتم است

عِشْرِينَ ثُمَّ حَلَفَ لَا يَسْتَثْنِي أَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ

پس سوگند خورد ای در حالیکه استثنا نمی کرد یعنی انشاء الله نمی گفت و جزم میکرد که شب قدر بست و هفتم است

فَقُلْتُ بِأَيِّ شَيْءٍ تَقُولُ ذَلِكَ يَا أَبَا الْمُنْذِرِ قَالَ بِالْعَلَامَةِ

پس گفتم ابی ابن کعب را بچه چیز و بکدام دلیل میگوئی آنرا ای ابا منذر گفت ابی بآن نشانی که خبر داده است ما را آنحضرت

أَوْ بِالْآيَةِ الَّتِي أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

یا بآیت گفت تنگ راویست خبر داد ما را رسول خدا صلی الله علیه وسلم

أَنَّهَا تَطْلُعُ يَوْمَئِذٍ لَا شُعَاعَ لَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

علامت اینست که آفتاب در صبح آن شب می برآید در حالیکه نیست روشنی مر او را رواه مسلم و روایت است از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عایشه رض گفت عایشه گفتم یا رسول الله صلی الله علیه وسلم

أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيُّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا قَالَ

خبر ده مرا اگر بدانم که کدام شب است شب قدر در باب آنرا چه گویم از ذکر دعا در آن شب گفت

قُولِي اللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

بگو این دعا را خداوندا بدرستیکه عفو کنندهٔ و دوست میداری عفو را پس عفو کن از ما

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ

رواه احمد وابن ماجة والترمذی وصحیح گفت ترمذی این حدیث را

بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ

این باب در قیام ماه رمضان است ودر قیام نصف از شعبان یعنی شب برات

عَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

خَرَجَ لَيْلَةً مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ وَصَلّٰى رِجَالٌ

برآمد شبی از میان شب پس نماز گذارد در مسجد ونماز گذاردند مردمان

بِصَلٰوتِهِ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَاجْتَمَعَ اَكْثَرُ مِنْهُمْ

همراه نماز آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس یاد کردند پس جمع شدند زیاده تر ازین

فَصَلّٰوا مَعَهُ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَكَثُرَ اَهْلُ الْمَسْجِدِ

پس نماز گذاردند با آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس یاد کردند پس بسیار شدند اهل مسجد

مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از شب سوم پس برآمد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَصَلّٰى فَصَلّٰوا بِصَلٰوتِهِ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ

پس نماز گذارد آنحضرت پس نماز گذاردند نماز آنحضرت یعنی باجماعت هرگاه که شد شب چهارم تنگ آمد

الْمَسْجِدُ عَنْ اَهْلِهِ حَتّٰى خَرَجَ بِصَلٰوةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى

مسجد نبوی صلعم از کثرت اهل آن تا آنکه برآمد آنحضرت برای نماز صبح پس هرگاه که ادا کرد آنحضرت

الْفَجْرَ اَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّهُ

نماز فجر را متوجه شد بسوی مردمان پس کلمهٔ شهادت خواند پیش فرمود لیکن بعد حمد ونعت پس بدرستیکه شان این است

لَمْ يَخْفَ عَلَى مَكَانِكُمْ وَلٰكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ

کہ زخوف کردہ شد بر شان بجا و لیکن من خوف کردم کہ فرض شود این نماز تراویح بر شما باحرمت

فَتَعْجِزُوا عَنْهَا فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس عاجز آئید شما از ادا ے آن پس وفات کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَالْأَمْرُ عَلَى ذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

و حال آنکہ حال تراویح بر این بود رواہ البخاری و روایت است از ابی ہریرۃ رض

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِي قِيَامِ

گفت کہ بود پیغامبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ ترغیب میفرمود صحابہ را در گذاردن نماز

رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ فِيهِ بِعَزِيمَةٍ فَيَقُولُ مَنْ

در رمضان بے آنکہ امر کند ایشانرا در قیام رمضان بحد تاکید و ایجاب پس فرمود آنحضرت کسیکہ

قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

قیام کند رمضان را بجہت ایمان و تصدیق بثواب و طلب اجر آخرت آمرزیدہ شود او را چیزیکہ پیش گذشتہ است

الْحَدِيثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ

تا آخر حدیث رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ قیام کند رمضان را

إِيمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ

بجہت ایمان و طلب ثواب آخرت آمرزیدہ شود چیزیکہ پیش گذشتہ است از گناہان او گفت ابن شہاب

فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْأَمْرُ عَلَى ذٰلِكَ

پس قبض کردہ شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ شان و کار قیام رمضان بر این

ثُمَّ كَانَ الْأَمْرُ عَلَى ذٰلِكَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَصَدْرًا

پس بود امر بر ہمین روش در زمان خلافت ابی بکر و صدرا از زمان اول

مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ

خلافت عمر رضی قیام رمضان غیر جماعت در روایت است از عبد الرحمن بن عبد القاری

اَنَّهٗ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ لَيْلَةً فِيْ رَمَضَانَ

گفت که بیرون آمدم با عمر ابن الخطاب شبے از رمضان

اِلَى الْمَسْجِدِ فَاِذَا النَّاسُ اَوْزَاعٌ مُتَفَرِّقُوْنَ يُصَلِّي الرَّجُلُ

بسوے مسجد پس ناگاہ مردم پریشان وجدا جدا نشستند نماز میکرد مردے

لِنَفْسِهٖ وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ بِصَلٰوتِهِ الرَّهْطُ فَقَالَ عُمَرُ

برائے خود تنہا و نماز میکرد مردے پس نماز میکردند با نماز وے قومے پس گفت عمر بن الخطاب

اِنِّيْ اَرٰى لَوْ جَمَعْتُ هٰؤُلَاءِ عَلٰى قَارِئٍ وَّاحِدٍ لَكَانَ اَمْثَلَ

ہر آئینہ من اگر جمع کنم اینہمہ مردم را بر یک امام ہر آئینہ باشد افضل

ثُمَّ عَزَمَ فَجَمَعَهُمْ عَلٰى اُبَيِّ ابْنِ كَعْبٍ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهٗ لَيْلَةً

پستر عزم کرد پس جمع کرد مردم را بر ابی ابن کعب گفت عبد الرحمن بن قاری پستر بیرون آمدم با عمر شبے

اُخْرٰى وَالنَّاسُ يُصَلُّوْنَ بِصَلٰوةِ قَارِئِهِمْ قَالَ عُمَرُ

دیگر در حال آنکہ مردم نماز میگذاردند بنماز امام خود گفت عمر رض

نِعْمَتِ الْبِدْعَةُ هٰذِهٖ وَالَّتِيْ تَنَامُوْنَ عَنْهَا اَفْضَلُ مِنَ الَّتِيْ

نیکو بدعت است این بدعت و آن نماز یکہ خواب میکنید و غفلت میورزید شما ازان فاضلتر است ازان نماز

تَقُوْمُوْنَ يُرِيْدُ اٰخِرَ اللَّيْلِ وَكَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ اَوَّلَهٗ

کہ قیام میکنید میخواست عمر آخر شب را و بودند مردم کہ قیام میکردند در اول آن

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ فَقَدْتُ

روایت کرد این حدیث ہر دو را بخاری و در روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ کہ گم کردم و نیافتم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَاِذَا هُوَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را در شب نوبت خود پس ناگاہ دیدم کہ آنحضرت

بِالْبَقِيعِ فَقَالَ أَكُنْتِ تَخَافِينَ أَنْ يَحِيفَ اللّٰهُ عَلَيْكِ وَرَسُولُهُ

در بقیع مدینہ مطہرہ است پس گفت آنحضرت کہ آیا بودی تو کہ میترسیدی باینکہ جور و ستم میکند خدا بر تو و پیغامبر او

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنَّكَ أَتَيْتَ بَعْضَ نِسَائِكَ

گفت عائشہ کہ گفتم یا رسول اللہ بدرستیکہ من گمان بردم کہ تو آمدی بہ بعضے از زنان خود

فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَنْزِلُ لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ إِلَى

پس فرمود آنحضرت کہ سبب آن بود کہ بدرستیکہ خدای تعالی نزول میکند بفضل و رحمت در شب نیمہ از شعبان بسوی

السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَغْفِرُ لِأَكْثَرَ مِنْ عَدَدِ شَعْرِ غَنَمِ كَلْبٍ

آسمانی کہ فرود تر است از آسمان ہا پس می آمرزد بہر بیشتر را از شمار موہای گوسپندان قبیلہ کلب کہ بیشتر بن عرب است

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَزَادَ رَزِينٌ مِنْ أَسْتَحَقَّ النَّارَ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ و زیادہ کرد رزین لفظ من استحق النار یعنی مستحق النار را

وَعَنْ عَائِشَةَ رضه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ هَلْ تَدْرِينَ مَا فِي هٰذِهِ اللَّيْلَةِ يَعْنِي لَيْلَةَ النِّصْفِ

کہ فرمود آیا دری یا بی تو اے عائشہ کہ چہ چیز است در ین شب از برکات و غرایب یعنی شب نیمہ

مِنْ شَعْبَانَ قَالَتْ مَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ فِيهَا أَنْ يُكْتَبَ

از شعبان گفت عائشہ چہ چیز است در ین شب یا رسول اللہ پس فرمود آنحضرت کہ در ین شب نبشتہ شود

كُلُّ مَوْلُودٍ بَنِي آدَمَ فِي هٰذِهِ السَّنَةِ وَفِيهَا أَنْ يُكْتَبَ كُلُّ

ہر کہ زائیدہ شود از فرزندان آدم در ین سال و دیگر در آن شب نوشتہ شود ہر کہ

هَالِكٍ مِنْ بَنِي آدَمَ فِي هٰذِهِ السَّنَةِ وَفِيهَا تُرْفَعُ أَعْمَالُهُمْ

ہلاک شود از فرزندان آدم در ین سال و در ین شب برداشتہ شود کردار ہای فرزندان آدم

وَفِيهَا تَنْزِلُ أَرْزَاقُهُمْ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا مِنْ أَحَدٍ

و در آن شب نازل کردہ شود روزیہای بنی آدم پس گفت عائشہ ای پیغمبر خدا نیست بیچ یکے

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى فَقَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ

که در آید بهشت را مگر برحمت خدا بتعالے پس گفت آنحضرت که نیست هیچ یکے که

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى ثَلٰثًا قُلْتُ وَلَا أَنْتَ

در آید بهشت را مگر برحمت خدا بتعالے سه بار گفت آنحضرت این کلمات را سه بار گفت عائشه که گفتم و نه در آید بهشت را

يَا رَسُولَ اللهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلٰى هَامَتِهِ فَقَالَ وَلَا أَنَا إِلَّا

اے پیغمبر خدا پس نهاد آنحضرت دست مبارک خود را بر سر مبارک خود پس گفت و نه من مگر آنکه

أَنْ يَتَغَمَّدَنِيَ اللهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ يَقُولُهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ

بپوشد مرا خدا بتعالے برحمت خود در حالیکه میگفت آنحضرت این کلمات را سه بار رواه

الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

بیهقی در دعوات کبیر و در روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ

اشعری رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود آنحضرت که بدرستے خدا بتعالے هر آینه

اللهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ

واقف می شود بر احوال بندگان در شب نصف از شعبان پس می آمرزد مر همه خلق را

إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ أَحْمَدُ

مگر مر کافر را و دشمن دارنده و کینه ورزنده مسلمانان را رواه ابن ماجه و رواه احمد

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَفِي رِوَايَةٍ إِلَّا اثْنَيْنِ

از عبد الله بن عمرو بن العاص و در روایت احمد آمده که خدای بخشد همه را مگر

مُشَاحِنٍ وَقَاتِلِ النَّفْسِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

مشاحن را و خون ناحق ریزنده و کشنده نفس را و در روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم چون باشد شب نیمه

مِنْ شَعْبَانَ فَقُوْمُوْا لَيْلَهَا وَصُوْمُوْا يَوْمَهَا فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

از شعبان پس قیام کنید شب آنرا و روزه دارید روز آنرا پس بدرستیکه خدا تعالی

يَنْزِلُ فِيْهَا لِغُرُوْبِ الشَّمْسِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ أَلَا

نزول میکند بر حمت در ین شب بوقت غروب آفتاب بسوی آسمان دنیا پس میگوید آیا نیست

مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ أَلَا مُسْتَرْزِقٍ فَأَرْزُقَهُ أَلَا

هیچ آمرزش خواهنده پس بیامرزم مر او را آیا نیست هیچ روزی خواهنده پس روزی دهم او را آیا نیست

مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهُ أَلَا كَذَا وَكَذَا حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

هیچ بلا رسیده پس برهانم او را از بلا کذا و کذا کنایت است از انواع از آنچه حاجات میگوید خدا این کلمات را تا وقت طلوع فجر

بَابُ الْاِعْتِكَافِ

باب در بیان اعتکاف

عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشه رض بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم

كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰى تَوَفَّاهُ

بود که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان تا آنکه میراند او را

اللّٰهُ تَعَالٰى ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ بَعْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خدای تعالے پس معتکف شدند ازواج مطهرهٔ آنحضرت بعد از وی متفق علیه

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از انس رض گفت که بود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

وسلم که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان

فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ اعْتَكَفَ عِشْرِيْنَ

پس اعتکاف نکرد یکسال پس وقتیکه شد سال آینده اعتکاف کرد ده شب را قضاء دیگر او

دوست میدارد اعتکاف کند پس ثابت شد سنیت آن ۱۲

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ

روہ الترمذی ورواہ ابو داؤد وابن ماجہ از

اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتِ السُّنَّةُ عَلَى

ابی ابن کعب وروایت است از عایشہ رضہ گفت عائشہ سنت بر

الْمُعْتَكِفِ اَنْ لَّا يَعُوْدَ مَرِيْضًا وَّلَا يَشْهَدَ جَنَازَةً

معتکف آنست کہ عیادت نکند مریض را وحاضر نشود نماز جنازہ را

وَّلَا يَمَسَّ الْمَرْاَةَ وَلَا يُبَاشِرَهَا وَلَا يَخْرُجَ لِحَاجَةٍ

ومساس نکند زن را ومباشرت نکند اورا وبیرون نیاید برائے حاجتے

اِلَّا لِمَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَلَا اعْتِكَافَ اِلَّا بِصَوْمٍ وَلَا اعْتِكَافَ

مگر برائے حاجتے کہ چارہ نیست از ان وروا نیست اعتکاف مگر بروزہ وروا نیست اعتکاف

اِلَّا فِيْ مَسْجِدٍ جَامِعٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

مگر در مسجد جامع یعنے مسجد جماعت رواہ ابو داؤد وروایت است از ابن عباس رضہ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي

کہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت در حق

الْمُعْتَكِفِ هُوَ يَعْتَكِفُ الذُّنُوْبَ وَيُجْرٰى لَهٗ مِنَ

معتکف کہ آن منع کردہ می شود وباز داشتہ می شود از گناہان وجاری داوہ میشود مر اورا از

الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

حسنات کہ فوت می شود اورا بسبب اعتکاف او مثل عامل حسنات ہمہ رواہ ابن ماجہ

كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْاٰنِ

کتاب در بیان فضائل القرآن

فَاِذَا قَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ

پس چوں خواہی قرآن را پس پناہ طلب کن بخدا از شیطان رانندہ شدہ

قُلْ لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَّاْتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

بگو اگر جمع شوند آدمیان وجن برآنکه بیارند مانند این

الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا

قران هرگز نیارند مانند آن اگرچه باشد بعض ایشان بعض را مدد دهنده

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ قُلْ فَاْتُوْا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ

ایا میگویند برساخته است قرآن را بگو پس بیارید ده سوره مانند این برساخته

وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

وبخوانید هرکرا توانید بجز خدا اگر راست گو هستید

وَاِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ

واگر هستید در شبه از انچه فرود آوردیم بر بنده خود پس بیارید یک سوره

مِّنْ مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ

مانند آن وبخوانید مددگاران خودرا بجز خدا اگر هستید

صٰدِقِيْنَ ۝ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ

راست گو پس اگر نکردید والبته نتوانید کرد پس حذر کنید از آن آتش سوزان

الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ۝

که آتش انگیز آن مردمان وسنگها باشد اماده کرده شده است برای کافران

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا

اگر فرود می آوردیم این قرآن را بر کوهی هرآیینه میدیدی آنرا نیایش کرده پاره پاره شده

مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ

از خوف خدا وهرآیینه مافرو فرستادیم قرآن را وهرآیینه ما دوراندگاه باشیم

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝ وَاِنَّهٗ لَفِيْ

هرآیینه ما فرستادیم آنرا قرآن عربی باشد که شما دریابید واین کتابی است

مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى

باور دارنده در زبان عربی برآنکه بترساند ستمکاران را و بشارت دادن

لِلْمُحْسِنِينَ عَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نیکوکاران را روایت است از عثمان رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم بہترین شما کسے کہ آموخت قرآن را و آموزانید آنرا رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ

وسلم نیکو دریابندہ و استاد در قرآن بحفظ و تجوید با ملائکہ کہ بزرگانند و نیکوکار

وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ

و آن کسے کہ میخواند قرآن را و درمیماند در خواندن وے و خواندن قرآن بر او دشوار است مر او را

أَجْرَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

دو اجر است متفق علیہ و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا عَلَى اثْنَيْنِ رَجُلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست جاے رشک بردن مگر بر دو کس یکے مردے

آتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ

کہ دادہ است او را خدا یتعالے قرآن را پس آن مرد بر میخیزد بقرآن یعنے میخواند آنرا در ساعات

النَّهَارِ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ آنَاءَ

صبح و شام دوم مردیکہ دادہ است او را مال پس آنمرد انفاق میکند از آن در ساعات

اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

صبح و شام متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنکسے کہ

لَيْسَ فِيْ جَوْفِهٖ شَيْءٌ مِّنَ الْقُرْاٰنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ رَوَاهُ

نیست در درون وے چیزے از قرآن ہمچو خانہ ویران است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

الترمذے والدارمی درروایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لِصَاحِبِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفتہ می شود مر صاحب

الْقُرْاٰنِ اِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا

قرآن را بخوان وترقی مدارج کن وبتجوید بخوان قرآن را چنانکہ ترتیل میکردی دنیا

فَاِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ اٰخِرِ اٰيَةٍ تَقْرَأُهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ منزل تو نزد آخر آیتے کہ می خوانی آنرا رواہ احمد والترمذے

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ

وابو داود والنسائے درروایت است از ابی سعید رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الرَّبُّ تَبَارَكَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید پروردگار تبارک

وَتَعَالٰى مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْاٰنُ عَنْ ذِكْرِيْ وَمَسْئَلَتِيْ اَعْطَيْتُهٗ

وتعالے کسے کہ باز دارد اورا قرآن از ذکر کردن من ودعا وسوال من میدہم اورا

اَفْضَلَ مَا اُعْطِي السَّائِلِيْنَ وَفَضْلُ كَلَامِ اللّٰهِ عَلٰى سَائِرِ

بیشتر از انچہ میدہم سوال کنندگان را وفضل کلام خدا بر باقی کلام خلائق

الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللّٰهِ عَلٰى خَلْقِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو فضل خدا است بر مخلوق او رواہ الترمذی والدارمی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والبیہقی در شعب ایمان و روایت است از ابن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند یک حرف از

كِتَابِ اللّٰهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ

کتاب خدا پس مراورا است بنکی و ہر نیکی جزا دادہ می شود بدہ چند او نمیگویم

الٓمٓ حَرْفٌ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ رَوَاهُ

الم یک حرف است بل الف تنہا حرفست و ہمچنین لام حرف است و میم حرف است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ الْجُهَنِيِّ رض قَالَ

الترمذی والدارمی و روایت است از معاذ الجہنی رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ أُلْبِسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ضَوْءُهُ

و عمل کرد بچیزے کہ در قرآن است پوشانیدہ شوند پدر و مادر او تاج روز قیامت کہ روشنائی او

أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي بُيُوتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ

خوشتر و قوی تر از روشنائی آفتاب باشد در خانہ ہاے دنیا اگر می بود آفتاب

فِيكُمْ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِلَ بِهٰذَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

در خانہ ہای شما پس چیست گمان شما بآن کسیکہ بخواند و عمل کند بقرآن رواہ احمد و ابو داؤد

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

و روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَوْ جُعِلَ الْقُرْآنُ فِي إِهَابٍ ثُمَّ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت اگر دانیدہ می شد قرآن در پوستے پستر

ألقي في النار ما احترق رواه الدارمي وعن علي رضا

انداخته میشد در آتش نمیسوخت رواه الدارمی وروایت است از علی رضا

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قرأ القرآن

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم هر که بخواند قرآن را

فاستظهره فأحل حلاله وحرم حرامه أدخله الله

پس یاد کرد آنرا پس حلال گرداند حلال آنرا وحرام گرداند حرام آنرا درمی آرد خدا تعالے اورا

الجنة وشفعه في عشرة من أهل بيته كلهم قد

در بهشت وقبول میکند شفاعت اورا در ده کس از اهل بیت او که همه ایشان بتحقیق

وجبت لهم النار رواه أحمد والترمذي وابن ماجة

واجب شده است مر ایشان را آتش رواه احمد والترمذی وابن ماجه

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عليه وسلم تعلموا القرآن فاقرءوه فإن مثل

علیه وسلم بیاموزید قرآن را پس بخوانید آنرا پس بدرستیکه حال

القرآن لمن تعلم فقرأه وقام به كمثل جراب محشو

قرآن مر کسے را که آموخت پس خواند آنرا وقیام کرد بدان همچو انبانی است که پر کرده

مسكا تفوح ريحه كل مكان ومثل من تعلمه

بمشک میدمید بوے وے در هر جا وحال کسیکه آموخت قرآن را

فرقد فهو في جوفه كمثل جراب أوكي على مسك

پس خواب کرد حال آنکه قرآن در شکم اوست همچو حال انبان مشک است که بسته شده است بر مشکے

رواه الترمذي والنسائي وابن ماجة وعن

رواه الترمذی والنسائے وابن ماجه وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرۃ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَرَأَ طٰهٰ وَيٰسٓ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوٰتِ

بدرستیکہ خدا تعالےٰ خواند یعنے اظہار کرد سورہ طٰہٰ ویٰس را پیش ازانکہ پیدا کند آسمان ہا

وَالْأَرْضَ بِأَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ الْقُرْاٰنَ قَالَتْ

وزمین را بہزار سال پس ہرگاہ کہ شنیدند فرشتگان قرأت طٰہٰ ویٰس را گفتند فرشتگان

طُوبٰى لِأُمَّةٍ يَنْزِلُ هٰذَا عَلَيْهَا طُوبٰى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هٰذَا

خیر و خوبی باد مر امتے را کہ فرود فرستادہ شود این ہر دو سورہ بر آن امت و خوبی باد مر آن شکمہا را و

وَطُوبٰى لِأَلْسِنَةٍ تَتَكَلَّمُ بِهٰذَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

خوبی باد مر زبان ہا را کہ تکلم کنند باین رواہ الدارمی و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرۃ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَعْرِبُوا الْقُرْاٰنَ وَاتَّبِعُوا غَرَائِبَهُ وَغَرَائِبُهُ فَرَائِضُهُ

اظہار کنید معانی قرآن را و پیروی کنید غرایب قرآن را و غرایب وے فرایض او

وَحُدُودُهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وحدودہ او است و روایت است از عائشہ رضؓ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ قِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنْ

وسلم گفت خواندن قرآن در نماز بہتر است از

قِرَاءَةِ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ الصَّلٰوةِ وَقِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ

خواندن قرآن در غیر نماز و خواندن قرآن در غیر

الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنَ التَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحُ أَفْضَلُ

نماز افضل است از تسبیح و تکبیر و تسبیح بہتر است

مِنَ الصَّدَقَةِ وَالصَّدَقَةُ أَفْضَلُ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّوْمُ

از صدقه دادن در راه خدا وصدقه دادن بهتر است از روزه داشتن وروزه داشتن

جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ أَوْسٍ

سپر است از آتش دوزخ وروایت است از عثمان ابن عبد الله ابن اوس

الثَّقَفِيِّ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الثقفی از جد خود که اوس است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَلْفُ دَرَجَةٍ وَقِرَاءَتُهُ

ثواب خواندن مرد قرآن را در غیر مصحف هزار درجه دارد وثواب خواندن او

فِي الْمُصْحَفِ تُضَعَّفُ عَلَى ذَلِكَ إِلَى أَلْفَيْ دَرَجَةٍ وَعَنِ

در مصحف زیاده کرده می شود بر آن تا دو هزار درجه وروایت است از

ابْنِ عُمَرَ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

إِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوبَ تَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيدُ إِذَا أَصَابَهُ

بدرستیکه این دلهای مردم زنگ میگیرد یعنے تیره میگردد چنانکه زنگ میگیرد آهن وقتیکه میرسد انرا

الْمَاءُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ مَا جِلَاؤُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ

آب گفته شد اے رسول خدا چیست سبب روشنی وصفائی وی گفت بسیار یاد کردن موت

وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الْأَرْبَعَةَ فِي

وخواندن قرآن است روایت کرد بیهقی این چهار حدیث را در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى

شعب ایمان وروایت است از حسن بصری از روے ارسال که آنحضرت صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ

الله علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند در شب صد آیت قرآن محاجات نکند وخصومت نسازد

الْقُرْاٰنَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَتَيْ اٰيَةٍ

قرآن در آن شب و کسیکه بخواند در شبے دو صد آیت

كُتِبَ لَهُ قُنُوْتُ لَيْلَةٍ وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ خَمْسَ مِائَةِ اٰيَةٍ

نوشته شود برای وے طاعت شب و کسیکه بخواند در شبے پنجصد آیت

اِلَى الْاَلْفِ اَصْبَحَ وَلَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الْاَجْرِ قَالُوْا وَمَا الْقِنْطَارُ

تا هزار صبح میکند در حالیکه مر اوراست قنطار از اجر گفتند صحابه و چیست قنطار

قَالَ اِثْنَا عَشَرَ اَلْفًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى

گفت آنحضرت قنطار مقدار دوازده هزار است رواه الدارمی و روایت است از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت ابی موسی که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

تَعَاهَدُوا الْقُرْاٰنَ فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَهُوَ اَشَدُّ

رعایت و مداومت نمایید بقرآن پس سوگند بخدائے که بقای ذات من در قدرت اوست هر آینه قرآن سخت

تَفَصِّيًا مِنَ الْاِبِلِ فِيْ عُقُلِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از روے رہا شدن از شتر که بسته باشد پاے وے در رسن متفق علیه و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریرة رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْاٰنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ

نیست از ما کسیکه تغنی نکند بقرآن یعنے مستغنی شود از همه رواه بخاری و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

براء بن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ زَيِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِاَصْوَاتِكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ

وسلم بیارایید قرآن را بخوش آوازهاے شما رواه احمد و ابو داؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رض قَالَ

وابن ماجہ والدارمی وروایت است از سعد بن عبادہ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ يَقْرَأُ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردیکہ می خواند

الْقُرْاٰنَ ثُمَّ يَنْسَاهُ اِلَّا لَقِيَ اللّٰهَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَجْذَمَ رَوَاهُ

قرآن را پستر فراموش گرداند آنرا مگر آنکہ بیش می آید خدا را روز قیامت منقطع الاعضا یعنی بیحجت

اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

ابوداود والدارمی وروایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ يَفْقَهْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ نفہمید

مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ فِيْ اَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ خواند قرآن در کمتر از سہ روز رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ

وابوداود والدارمی وروایت است از عقبہ بن عامر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم جہر کنندہ قرآن را

كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْاٰنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ

بجہر آشکارا دہندہ است صدقہ را و آہستہ خواندہ قرآن را بمخفی پنہان دہندہ است صدقہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ اللَّيْثِ

رواہ الترمذی وابوداود والنسائی وروایت است از لیث

بْنِ سَعْدٍ رض عَنِ ابْنِ اَبِيْ مُلَيْكَةَ عَنْ يَعْلَى ابْنِ مَمْلَكٍ رض

بن سعد رض کہ وے روایت میکند از ابن ابی ملیکہ از یعلے ابن مملک رض

أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ رض عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

کہ وے پرسید از ام سلمہ رض از قرارت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا

وسلم پس ناگاہ ام سلمہ صفت میکند قرارت را پیدا و گشادہ است حرف بعد از حرف جدا جدا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

رواہ الترمذی و ابو داود والنسائی و روایت است از حذیفہ

رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِقْرَءُوا

رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخوانید

الْقُرْآنَ بِلُحُونِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا وَإِيَّاكُمْ وَلُحُونَ

قرآن را بلحن عرب و خوش آوازہاے ایشان و دور دارید خود را از لحن

أَهْلِ الْعِشْقِ وَلُحُونَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ وَسَيَجِيءُ بَعْدِي

اہل عشق و لحن ہاے اہل دو کتاب یعنے توریت و انجیل و زود باشد کہ بیاید پس از من

قَوْمٌ يُرَجِّعُونَ بِالْقُرْآنِ تَرْجِيعَ الْغِنَاءِ وَالنَّوْحِ وَلَا يُجَاوِزُ

گروہے کہ ترجیع کنند بقرآن مانند سرود و نوحہ و میگذرد قرآن

حَنَاجِرَهُمْ مَفْتُونَةً قُلُوبُهُمْ وَقُلُوبُ الَّذِينَ يُعْجِبُهُمْ

گلوہاے ایشان را در فتنہ انداختہ شدہ است دلہاے ایشان و دلہاے آنکسان کہ خوش می آید ایشانرا

شَأْنُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَرَزِينٌ فِي

حال ایشان رواہ بیہقی در شعب ایمان و رزین در

كِتَابِهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ

کتاب خود و روایت است از براء بن عازب رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیک گردانید قرآن را بآوازہاے خود

فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا رواه الدارمي

زیرا که آواز خوش زیاده میگرداند قرآن را در حسن رواه الدارمی

وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رض أَنَّهُ مَرَّ عَلَى قَاصٍّ يَقْرَأُ

و روایت است از عمران بن حصین رض که او گذشت بر قصه خوان قرآن میخواند

ثُمَّ يَسْأَلُ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

و از مردم سوال میکرد پس استرجاع کرد عمران پس گفت که شنیدم آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلْيَسْأَلِ اللهَ بِهِ

علیہ وسلم را که میگفت کیسکه خواند قرآن را پس باید که سوال کند خدا را بقرآن

فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يَسْتَلُونَ بِهِ

پس بدرستیکه شان آینست زود باشد که بیایند گروهها که بخوانند قرآن را و سوال کنند بآن

النَّاسَ رواه أحمد والترمذي وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ

از مردم رواه احمد و الترمذی و روایت است از بریده گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکه بخواند قرآن را

يَتَأَكَّلُ بِهِ النَّاسَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ عَظْمٌ

در حالیکه طلب اکل میکند بقرآن از مردم بیاید آنکس روز قیامت حال آنکه روی وی استخوانست

لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ رواه البيهقي في شعب الإيمان وَعَنْ

که نیست در روی وی گوشت رواه بیهقی در شعب ایمان و روایت است از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض گفت گفت رسول آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ لِلهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ هُمْ

بدرستیکه مر خدا را است از مردمان گفتند صحابه ای پیغمبر خدا کیستند ایشان

حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدَى وَإِنَّهُنَّ مِنْ

در جائیکه ندا کرده شود برای انها بسبب آنکه خدا شرع کرد برای پیغامبر شما راههای هدایت را و بدرستی این نماز از

سُنَنِ الْهُدَى وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي

جملهٔ راههای هدایت است اگر شما بخانه خود نماز گذارید چنانکه بگذارد این شخص باز مانده در

بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ وَمَا مِنْ

خانه خود هر آینه ترک کرده باشید طریقه پیغامبر شما را و اگر ترک کنید طریقه پیغمبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ

رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلَّا

مردیکه طهارت کند پس نیک کند طهارت را پس قصد رفتن کند بسوی مسجدی از مسجدها مگر آنکه

كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً وَرَفَعَهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ

بنویسد خدای تعالی برای او بهر گامیکه میزند نیکی و ثواب بلند گرداند برای او بها پایه بلندی و دور گرداند از او

بِهَا سَيِّئَةً وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ

بسبب آن بدی و البته می بینیم ما اصحاب خود را که تخلف نمیکرد از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود

وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ

و بتحقیق بود مرد بیماری که آورده میشد در حالیکه بگیرد او را غایت ضعف میان دو مرد تا انکه بایستاده کرده شود میان صف

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنِ اتِّبَاعِهِ عُذْرٌ قَالُوا وَمَا

وسلم کسیکه بشنود بانگ نماز پس باز ندارد او را از پیروی کردن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر

الْعُذْرُ قَالَ خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّى رَوَاهُ

فرمود ترس هلاک یا بیماری پذیرفته نمیشود از وی نماز که گذارده است رواه

أَبُو دَاوُدَ وَالدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ابو داود و دار قطنی و روایت است از ابی درداء رضه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ثَلٰثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلٰوةُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست سہ مرد در دیہی و یا در بادیہ کہ برپا کردہ نمیشود در میان ایشان نماز جماعت

إِلَّا قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ

مگر آنکہ غالب آید برایشان شیطان پس برتو باد کہ لازم گیری جماعت را زیرا کہ نمیخورد گرگ مگر گوسفند پراگندہ را

الْقَاصِيَةَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

کہ دور افتادہ است رواہ احمد وابو داود ونسائی و در روایت است از ابی ہریرہ رضی

اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ صَلٰوةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

اللہ تعالی عنہ نمازی کہ بجا گذارند زیادتی میکند بر نماز یکہ تنہا بگذارد بہ بست و ہفت درجہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ و روایتہ است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ آمُرَ

بخدای کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست بتحقیق آہنگ کردم کہ امر کنم بجمع کردن ہیزم پس جمع کردہ شود ہیزم را پس امر کنم

بِالصَّلٰوةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلٰى

باذان گفتن برائے نماز پس اذان گفتہ شود برائے نماز پس امر کنم مردی را کہ امامت کند مردم را پس بیایم بسوے

رِجَالٍ وَفِي رِوَايَةٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلٰوةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ

مردمانیکہ در روایتے این کلمات است حاضر نمیشوند برائے نماز پس بسوزانم برایشان خانہاے ایشان

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرْقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ

بخدا سوگند اگر بداند یکی از ایشان کہ او را می یابد استخوان فربہ یا دو سم گاو

حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهُ

خوب گوشنده کہ نیکو در آید در نظر مردمان ہر آینہ حاضر میگردد نماز عشا را رواہ بخاری و مسلم را مانند آن

بَابُ تَسْوِيَةِ الصَّفِّ

باب در برابر کردن صف وقت نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی اللہ تعالی عنہ گفت نعمان کہ بود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّيْ صُفُوْفَنَا حَتّٰى كَاَنَّمَا يُسَوِّيْ بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى رَاٰى

اللہ علیہ وسلم کہ برابر میکرد صفہای ما را در نماز تا انکہ گویا برابر میکرد بآن صفہا تیرہای حراشی یعنی چوب تیر تا انکہ دید آنحضرت

اَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ اَنْ يُّكَبِّرَ فَرَاٰى رَجُلًا

کہ ما بتحقیق فہمیدیم از قول و فعلش بسیر پیغمبر خدا آمد آنحضرت روزی پس ایستاد تا انکہ نزدیک بود کہ اللہ اکبر بگوید پس دید مردی را

بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللّٰهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوْفَكُمْ اَوْ

کہ بیرون بود سینہ او از صف پس گفت ای بندگان خدا ہر آینہ باید کہ برابر کنید شما صفہای خود را یا آنکہ

لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

بتحقیق مخالفت می اندازد خدا میان رویہای شما روایہ مسلم و روایت است از عایشہ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلٰى مَيَامِنِ الصُّفُوْفِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبہای راست از صفوف و از ابی امامہ مرویست

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالے

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر

الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای

رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف

الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَعَلَى الصَّفِّ الثَّانِي قَالَ وَعَلَى الثَّانِي وَقَالَ

اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت و بر صف دوم و فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَحَاذُوا بَيْنَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم برابر سازند صفهای خود را و برابر کنند میان

مَنَاكِبِكُمْ وَلِينُوا فِي أَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَسُدُّوا الْخَلَلَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

دوشهای خود و نرمی کنید در بدست دستهای برادران خود و ببندید فرجهای صف خود زیرا که شیطان

يَدْخُلُ فِيمَا بَيْنَكُمْ بِمَنْزِلَةِ الْحَذَفِ يَعْنِي أَوْلَادَ الضَّأْنِ الصِّغَارِ

میدرآید در میان شما در رنگ حذف خواست راوی بلفظ حذف بچهای میش که نزد بسند

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواه احمد وازابن عمر بن خطاب رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَحَاذُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ وَسُدُّوا

صلی الله علیه وسلم برپا کنید صفوف را و برابر کنید در میان دوشهای خود و ببندید

الْخَلَلَ وَلِينُوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَلَا تَذَرُوا فُرُجَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ

فرجهای صف را و نرمی کنید در بدست دستهای برادران شما و گذارید فرجها شیطان را و هر که

وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللّٰهُ وَمَنْ قَطَعَ قَطَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وصل کند صف را وصل کند او را خدا تعالی و هر که ببرد و جدا کند صف را ببرد و دور اندازد او را خدا تعالی رواه ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از عائشه رضی الله تعالی عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ عَنِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ

علیه وسلم همیشه اند گروهی که پس می افتند از صف اول تا آنکه پس اندازد ایشان را

اللّٰهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ

خدا تعالی در آتش رواه ابو داود و روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه

عله شاید بقصد رساند

لَمْ تُفْتَحْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ هٰذَا مَلَكٌ

وکشادہ نشد ہرگز مگر امروز پس فرود آمد از آن فرشتہ پس گفت جبرئیل ع کہ این فرشتہ است

نَزَلَ اِلَى الْاَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَسَلَّمَ فَقَالَ اَبْشِرْ

کہ فرود آمدہ است بسوے زمین کہ فرود نیامدہ ہرگز مگر امروز پس سلام گفت آن فرشتہ پس گفت فرشتہ

بِنُوْرَيْنِ اُوْتِيْتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ

بدو نوریکہ داده شدہ بتو داده نشد آن دو نور ہیچ پیغمبر پیش از تو یکے سورہ الحمد

وَخَوَاتِيْمُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا اِلَّا اُعْطِيْتَهُ

و دیگر دو آیت کہ در آخر سورۂ بقر است یعنی از آمن الرسول تا آخر سورہ ہرگز نخوانی بحرفی از آنجا و آمن الرسول مگر آنکہ داده شود

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی الدرداء گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيَعْجِزُ اَحَدُكُمْ اَنْ يَقْرَأَ فِيْ لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ

علیہ وسلم آیا عاجز می آید یکے از شما از آنکہ بخواند در شبے ثلث قرآن را

قَالُوْا وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

گفتند صحابہ چگونہ خواند ثلث قرآن را در شب فرمود کہ سورہ قل ہو اللہ احد

يَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ

برابر است ثلث قرآن را رواہ مسلم و روایت کرد بخاری از

اَبِيْ سَعِيْدٍ رض وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ابی سعید رض و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا وَقَلْبُ الْقُرْاٰنِ يٰسٓ

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مر ہر شے را دلیست و دل قرآن سورۂ یاسین است

وَمَنْ قَرَأَ يٰسٓ كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْاٰنِ

و ہر کہ بخواند سورہ یاسین مینویسد خدا یعنے مر او را بسبب خواندن آن ثواب ہمچو خواندن قرآن

یعنی از آمن الرسول تا آخر سورہ ۱۲

عشر مرات رواه الترمذي والدارمي وعن ابي هريرة

ده مرتبه رواه الترمذی والدارمی واز ابی هریرة رضه مروی است

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قرأ حم

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه خواند سورهٔ حم

الدخان في ليلة اصبح يستغفر له سبعون الف ملك

الدخان را در شب صبح میکند در حالیکه آمرزش میخواهند او را هفتاد هزار فرشتگان

رواه الترمذي وعن ابن عباس رضه قال ضرب بعض

رواه الترمذی وروایت است از ابن عباس رضه گفت که زد بعضے

اصحاب النبي صلى الله عليه وسلم خباءه على قبر وهو

از اصحاب پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم خیمه خود را بر گوری ودوے

لا يحسب انه قبر فاذا فيه انسان يقرأ سورة تبارك

گمان نمی برد که آن قبر است پس ناگاه در آن قبر آدمیست که میخواند سوره تبارک

الذي بيده الملك حتى ختمها فاتى النبي صلى الله عليه

الذی بیده الملک تا آنکه ختم کرد آنرا پس آمد وے پیغمبر خدا را صلی الله علیه

وسلم فاخبره فقال النبي صلى الله عليه وسلم هي

وسلم پس خبر داد آنحضرت را بآنحال پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که این سوره

المانعة هي المنجية تنجيه من عذاب القبر رواه الترمذي

مانعه است این سوره رستگاری دهنده است رستگاری میدهد او را از عذاب القبر رواه الترمذی

وعن ابن عباس رضه وانس بن مالك رضه قالا قال رسول الله

وروایت است از ابن عباس رضه وانس بن مالک رضه گفتند این هر دو که فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم اذا زلزلت تعدل نصف القرآن

صلے الله علیه وسلم که سوره اذا زلزلت برابر است نصف قرآن را

وَقُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ وَقُلْ يٰٓاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ

وقل ہو اللہ احد برابر است ثلث قرآن را وقل یا ایہا الکافرون

تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ

برابر است ربع قرآن را رواہ الترمذی وروایت است از معقل بن

يَسَارٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يُصْبِحُ

یسار رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ہر کہ بگوید ہنگامیکہ صبح کند

ثَلٰثَ مَرَّاتٍ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ السَّمِيْعِ الْعَلِيْمِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ

سہ مرتبہ اعوذ باللہ السمیع العلیم من الشیطان الرجیم

فَقَرَاَ ثَلٰثَ اٰيَاتٍ مِنْ اٰخِرِ سُوْرَةِ الْحَشْرِ وَكَّلَ اللّٰهُ بِهٖ

پس بخواند سہ آیت از آخر سورہ حشر وکیل گرداند خدا تعالے بوے

سَبْعِيْنَ اَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ حَتّٰى يُمْسِيَ وَاِنْ مَّاتَ

ہفتاد ہزار فرشتہ را کہ درود میفرستند بروے تا آنکہ شام کند واگر بمیرد آن کس

فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيْدًا وَمَنْ قَالَهَا حِيْنَ يُمْسِيْ كَانَ

در آن روز می میرد شہید وکسیکہ بگوید این سہ آیت را ہنگامیکہ شام میکند باشد

بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ

بہمان مرتبہ کہ در صبح ذکر کردہ شد رواہ الترمذی والدارمی وروایت است از انس

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَاَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت کسیکہ بخواند ہر روز دو صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ مُحِيَ عَنْهُ ذُنُوْبُ خَمْسِيْنَ سَنَةً اِلَّا

بار قل ہو اللہ احد محو کردہ شود از وے گناہان پنجاہ سال مگر

اَنْ يَّكُوْنَ عَلَيْهِ دَيْنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

آنکہ باشد بروے وامے رواہ الترمذی والدارمی

وَفِي رِوَايَةٍ خَمْسِينَ مَرَّةً وَلَمْ يَذْكُرْ إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ

و در روایت دارمی خواندن پنجاه بار واقع شده و ذکر نکرده است دارمی این استثنا را که الا

دَيْنٌ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَرَادَ

تا یکون علیه دین و از وی مروی است که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسی را که خواهد که

أَنْ يَنَامَ عَلَى فِرَاشِهِ فَنَامَ عَلَى يَمِينِهِ ثُمَّ قَرَأَ مِائَةَ

خواب کند بر بستر خود پس بخوابد بر جانب راست خود پس بخواند صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لَهُ الرَّبُّ

بار قل ہو اللہ احد وقتیکہ باشد روز قیامت میگوید مر او را پروردگار

يَا عَبْدِي ادْخُلْ عَلَى يَمِينِكَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

اے بندۂ من درآ بر جانب راست خود در بہشت رواہ الترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابی ہریرۃ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ فَقَالَ وَجَبَتْ قُلْتُ

شنید مردے را کہ میخواند قل ہو اللہ احد پس فرمود آنحضرت کہ واجب گشت گفتم ۱۲

وَمَا وَجَبَتْ قَالَ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

چہ واجب گشت فرمود آنحضرت بہشت رواہ مالک و ترمذی و نسائی

وَعَنْ أَبِي نَفِيعِ بْنِ عَبْدِ الْكَلَاعِيِّ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ

و در روایت است از ابی نفیع بن عبد الکلاعی رضہ گفت ابی نفیع کہ گفت مردے

يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ

ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام سورہ از قرآن

أَعْظَمُ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ قَالَ فَأَيُّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ أَعْظَمُ

بزرگتر است فرمود آنحضرت قل ہو اللہ احد گفت مرد پس کدام آیت در قرآن بزرگتر است

قَالَ اٰيَةُ الْكُرْسِيِّ اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ قَالَ فَاَيُّ

گفت آنحضرت آیۃ الکرسی کہ اللہ لا الہ الا ہو الحی القیوم تا آخر است گفت آنمرد پس کدام

اٰيَةٍ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تُحِبُّ اَنْ تُصِيْبَكَ وَاُمَّتَكَ قَالَ

آیت اے پیغمبر خدا دوست میداری کہ بر سد خیر و دعا ترا و امت ترا گفت آنحضرت

خَاتِمَةُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ فَاِنَّهَا مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَةِ اللّٰهِ

خاتمہ سورۂ بقر زیرا کہ آن از خزینہ ہائے رحمت خداست

مِنْ تَحْتِ عَرْشِهٖ اَعْطَاهَا هٰذِهِ الْاُمَّةَ لَمْ تَتْرُكْ خَيْرًا

از زیر عرش وے داوہ است آن را باین امت ترک نکردہ است ہیچ چیزے از خیر

مِنَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اِلَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

دنیا و آخرت مگر آنکہ مشتمل است بر وے و در گرفتہ است رواہ الدارمی

وَعَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عبد الملک بن عمیر بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ فِيْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ شِفَاءٌ مِّنْ

صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ در سورہ فاتحۃ الکتاب شفاست از

كُلِّ دَآءٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ہر مرض جسمانی و روحانی اگر بطریق یقین بخواند رواہ الدارمی و بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضہ قَالَ مَنْ قَرَأَ اٰخِرَ

و روایت است از عثمان بن عفان رضہ گفت کسیکہ بخواند آخر سورہ

اٰلِ عِمْرَانَ فِيْ لَيْلَةٍ كُتِبَ لَهٗ قِيَامُ لَيْلَةٍ وَعَنْ مَكْحُوْلٍ

آل عمران در شبے نوشتہ می شود مر آنکس را ثواب بیدار شب و از مکحول مرویست

قَالَ مَنْ قَرَأَ سُوْرَةَ اٰلِ عِمْرَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَلَّتْ عَلَيْهِ

گفت کسیکہ بخواند سورہ آل عمران روز جمعہ درود فرستند بر آنکس

الْمَلٰئِكَةُ إِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ وَعَنْ كَعْبٍ رض

و استغفار کنند مر او را فرشتگان تا شب رواهما الدارمی و روایت است از کعب رض

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اقْرَءُوا سُورَةَ

بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بخوانید سورہ

هُودٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

ہود را روز جمعہ رواہ الدارمی و روایت است از ابی سعید خدری رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند سورہ کہف را

فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ النُّورُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ رَوَاهُ

در روز جمعہ روشن میگردد مر او را نور ایمان در میان آنکہ دو جمعہ است رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي دَعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَعَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ

بیہقی در دعوات الکبیر و روایت است از خالد بن معدان

قَالَ اقْرَءُوا الْمُنْجِيَةَ وَهِيَ الٓمٓ تَنْزِيلُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ

گفت خالد بخوانید سورہ کہ رستگاری دہندہ است و آن الٓمٓ تنزیل کہ در وے سجدہ است از برائکہ رسیدہ است

رَجُلًا كَانَ يَقْرَأُهَا مَا يَقْرَأُ شَيْئًا غَيْرَهَا وَكَانَ كَثِيرَ

مردے بود کہ میخواند آنرا نمیخواند چیزے را جز این و بود آمرزو بسیار

الْخَطَايَا فَنَشَرَتْ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ قَالَتْ رَبِّ اغْفِرْ لَهُ

گناہگار پس پراگندہ کرد این سورہ بالہائے خود را بر آمرزو شفاعت کرد این سورہ گفت ای پروردگار من

فَإِنَّهُ كَانَ يُكْثِرُ قِرَاءَتِي فَشَفَّعَهَا الرَّبُّ تَعَالَى فِيهِ وَقَالَ

پس بدرستیکہ بود آمرزو بسیار میکرد خواندن مرا پس قبول شفاعت کرد پروردگار او حق آمرزو و گفت

اكْتُبُوا لَهُ بِكُلِّ خَطِيئَةٍ حَسَنَةً وَارْفَعُوا لَهُ دَرَجَةً

بنویسید مر او را بہر بدی نیکی و بلند گردانید برائے وے درجہ

وَقَالَ اَيْضًا اِنَّهَا تُجَادِلُ عَنْ صَاحِبِهَا فِي الْقَبْرِ تَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ

وگفت نیز بدرستیکه این سوره خصومت میکند در قبر از جانب خواننده خود باینطور که میگوید خداوندا

اِنْ كُنْتُ مِنْ كِتَابِكَ فَشَفِّعْنِيْ فِيْهِ وَاِنْ لَمْ اَكُنْ مِنْ كِتَابِكَ

اگر هستم سوره از کتاب تو پس قبول کن شفاعت من در حق وی و اگر نیستم سوره از کتاب تو

فَامْحُنِيْ عَنْهُ وَاِنَّهَا تَكُوْنُ كَالطَّيْرِ تَجْعَلُ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ

پس محو کن مرا از کتاب تو بدرستیکه این سوره میگردد بقدر شخص مانند مرغ جانور پرنده می اندازد بازوی خود بر خواننده

فَتَشْفَعُ لَهُ فَتَمْنَعُهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَقَالَ فِيْ تَبَارَكَ

پس شفاعت میکند مر او را پس منع میکند از عذاب قبر وگفت در سورهٔ تبارک

مِثْلَهُ وَكَانَ خَالِدٌ لَا يَبِيْتُ حَتّٰى يَقْرَأَهُمَا وَقَالَ طَاؤُسٌ

مانند این و بود خالد که شب نمیکرد تا آنکه میخواند این دو سوره را وگفت طاؤس یمانی تابعی

فُضِّلَتَا عَلٰى كُلِّ سُوْرَةٍ فِي الْقُرْاٰنِ بِسَبْعِيْنَ حَسَنَةً رَوَاهُ

تفضیل داده شده اند این دو سوره بر هر سورهٔ که در قرآن است بشصت نیکی رواه

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ ابْنِ اَبِيْ رَبَاحٍ قَالَ بَلَغَنِيْ اَنَّ

الدارمی و روایت است از عطاء ابن ابی رباح گفت که رسیده است مرا بدرستیکه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ يٰسٓ فِيْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکه بخواند سوره یسین در

صَدْرِ النَّهَارِ قُضِيَتْ حَوَائِجُهُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

اول روز برداخته شود حاجتهای وے روایت کرد این حدیث را دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ الْمُزَنِيِّ رضہ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از معقل بن یسار المزنی رضہ بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ يٰسٓ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ تَعَالٰى

علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند سوره یسین از برای طلب رضاے خدا تعالے

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَاقْرَءُوهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ

آمرزیده شود چیزے که پیش رفته است از گناه وے پس بخوانید آنرا نزد مردگان شما یعنی کسیکه مشرف بموت

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ

رواه البیهقی در شعب ایمان و مرویست از علی رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِكُلِّ شَيْءٍ

شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر ہر چیزے را

عَرُوسٌ وَعَرُوسُ الْقُرْآنِ الرَّحْمٰنُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض

عروس است و عروس قرآن سورہ رحمن است و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند سورہ واقعہ را

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ

در ہر شب نمیرسد آنرا فاقہ و درویشی ہرگز و بود ابن مسعود

يَأْمُرُ بَنَاتِهِ يَقْرَأْنَ بِهَا فِي كُلِّ لَيْلَةٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

کہ امر میکرد دختران خود را کہ بخوانند این سورہ را در ہر شب روایت کرد بیہقی ہر دو حدیث را

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ

صلے اللہ علیہ وسلم آیا نمی تواند یکے از شما کہ بخواند ہزار

آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالُوا وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ

آیت را در ہر روز گفتند صحابہ کہ کیست کہ می تواند کہ بخواند ہزار آیت با وجود موانع اعمال دیگر

فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْهَاكُمُ

در ہر روز فرمود آنحضرت آیا نمی تواند یکے از شما کہ بخواند سورہ الہاکم

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُونَ أَوْ بِصَنِيعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشْتَهُونَ

ایا بکردار اہل جاہلیہ عمل میکنید یا بکار و پیشہ جاہلیت مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِي غَيْرِ صُوَرِكُمْ

بتحقیق قصد کردم کہ دعائی بد کنم بر شما اینچنین دعائے کہ برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذٰلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی کہ پس گرفتند ردا ہائے خود را و باز نہ گشتند بامثل رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

و روایت است از ابن عمر رضہ گفت کہ نہی کرد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آنکہ

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پس روی کردہ شود جنازہ را کہ با وے نوحہ گری باشد رواہ احمد و ابن ماجہ و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ

ابی امامہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدائے تعالے اے فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُولَى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کہ رسد مصیبتہ راضی نمیشوم ترا از روی ثواب غیر بہشت رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از حسین بن علی رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست ہیچ مرد مسلمانے و نہ زن مسلمان کہ رسیدہ میشود بمصیبتہ پس یاد میکند آن مصیبت را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذٰلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا أَجَّدَ اللّٰهُ

اگرچہ دراز بود زمان آن پس نو پدید کند مر آن را و تجدید مصیبت استرجاع مگر آنکہ نو میکند

تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ ذٰلِكَ فَاَعْطَاهُ مِثْلَ اَجْرِهَا يَوْمَ اُصِيْبَ

تبارک وتعالے ثواب را نزد آن پس میدہد خدا اورا مانند اجر وے در روزے کہ رسیدہ است

بِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

بآن مصیبت رواہ احمد وبیہقی در شعب ایمان وروایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ اَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ فَاِنَّهُ مِنَ الْمَصَائِبِ

کہ چون گسلد دوال نعل یکے از شما پس باید کہ استرجاع کند زیرا کہ گسستن دوال نیز از مصیبت است

وَعَنْ اُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ سَمِعْتُ اَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُوْلُ سَمِعْتُ

در روایت است از ام الدرداء کہ گفت شنیدم ابو الدرداء را کہ میگفت شنیدم

اَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ خدا تبارک

وَتَعَالٰى قَالَ يَا عِيْسٰى اِنِّيْ بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ اُمَّةً اِذَا اَصَابَهُمْ

وتعالے فرمود بعیسے اے عیسے بدرستیکہ من برانگیزندہ ام پس از تو گروہے را کہ چون برسد ایشانرا

مَا يُحِبُّوْنَ حَمِدُوا اللّٰهَ وَاِنْ اَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُوْنَ احْتَسَبُوْا

چیزیکہ دوست میدارند خدا را از نعمت شکر میگویند خدا یرا واگر برسد ایشانرا چیزیکہ خوش ندارند آنرا از بلیہ ثواب

وَصَبَرُوْا وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ

وصبر میکنند وحال آنکہ نیست ایشانرا بردبار وعقل وتدبیر پس گفت یعنی ای پروردگار من چگونہ

يَكُوْنُ هٰذَا لَهُمْ وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ اُعْطِيْهِمْ مِنْ

باشد این صبر وتحمل ایشانرا وحال آنکہ نیست حلم وعقل پس گفت پروردگار کہ میدہم من ایشان را از

حِلْمِيْ وَعِلْمِيْ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

حلم خود وعلم خود روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ فَيَلِجَ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را سہ کس از فرزندان پس درآید آتش دوزخ را مگر برائے احلال گردانیدن سوگند خدا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و در روایت است از گفت ابو ہریرہ کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ لَا يَمُوتُ لِإِحْدَىٰكُنَّ ثَلَاثَةٌ

وسلم مر جماعۂ زنان را از قبیلۂ انصار کہ نمی میرد مر یکے را از شما سہ

مِّنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبَهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِّنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر آید بہشت را پس گفت زنے از میان ایشان

أَوِ اثْنَانِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ أَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ

یا دو فرزند ہم بمیرند ای پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو بمیرند حکم او ہمین است رواہ مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ وَلَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مر آنجا سہ و مسلم را اینچنین آمدہ نمی میرند سہ کس کہ فرسیدہ اند بزہ و گناہ را یعنی بالغ نشدہ اند و ہم ازو گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللّٰهُ مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي

صلے اللہ علیہ وسلم در حدیث قدسی کہ میگوید خدا تعالیٰ نیست مر بندۂ مسلمان را نزد من

جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا

پاداشی چون قبض کنم برگزیدہ او را از اہل دنیا چنانچہ فرزند پس صبر کند و نظر بر ثواب دارد مگر

الْجَنَّةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بہشت را رواہ البخاری و در روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ باشد او را دو فرط از امت من

ادخله الله بهما الجنة فقالت عايشة رض فمن كان له

وی را در آرد خدا تعالے بسبب آن دو فرط در بہشت پس گفت عایشہ صدیقہ رض پس کسیکہ باشد مراورا

فرط من امتك قال ومن كان له فرط يا موفقة فقالت

یک فرط از امت تو پس آورا جواب گفت فرمود و کسے کہ باشد مراورا یک فرطاے توفیق داشدہ بر تعلیم شرایع گفت

فمن لم يكن له فرط من امتك قال فانا فرط امتي لن يصابوا

پس گفت عایشہ پس کسیکہ نباشد مراورا فرط از امت تو حال او چہ باشد فرمود گفتم پس من فرط امت من ام ہرگز مصیبت زدہ

بمثله رواه الترمذي وعن ابي موسى الاشعري رض

بمانند مصیبتہ من رواہ ترمذے و روایت است از ابی موسی اشعری رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا مات ولد

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون می میرد فرزند

العبد قال الله تعالى لملائكته قبضتم ولد عبدي

بندۂ میگوید خدا تعالے بفرشتگان خود کہ قبض کردید شما فرزند بندۂ مرا

فيقولون نعم فيقول قبضتم ثمرة فؤاده فيقولون نعم

پس میگویند فرشتگان آرے قبض کردیم پس میگوید باریتعالے قبض کردید میوۂ دل او را پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم

فيقول ماذا قال عبدي فيقولون حمدك واسترجع

پس میگوید حق تعالے چہ چیز گفت بندۂ من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا للہ و انا الیہ راجعون گفت

فيقول الله ابنوا لعبدي بيتا في الجنة وسموه بيت

پس میگوید حق تعالے بسازید برائے بندۂ من خانہ در بہشت و میگوید حق تعالے نام نہید آنرا خانۂ

الحمد رواه احمد والترمذي وعن ابي هريرة رض

حمد رواہ احمد و الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض

ان رجلا قال له مات ابن لي فوجدت عليه هل سمعت

کہ مردے گفت مراورا مرد پسرے کہ مرا بود پس اندوہگین شدم بروے آیا شنیدی تو

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سره ان يستجيب

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ شاد گرداند اورا کہ اجابت کند

الله عند الشدائد فليكثر الدعاء في الرخاء رواه الترمذي

خدا تعالے دعا را در نزد بلاہای سخت پس باید کہ بسیار کند دعا را در نرمی رواہ الترمذی

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ادعوا الله

و ہم از وے است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعا کنید خدا را

وانتم موقنون بالاجابة واعلموا ان الله لا يستجيب

و حال آنکہ شما یقین کنند گانید باجابت و بدانید کہ خدا تعالے قبول نمی کند

دعاء من قلب غافل لاه رواه الترمذي وعن

دعا را از دل بیخبر بازی کنندہ مشغول بغیر حق رواہ الترمذی و روایت است از

مالك بن يسار رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

مالک بن یسار رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اذا سالتم الله فاسئلوا الله ببطون اكفكم ولا تسئلوه

چون سوال کنید از خدا پس سوال کنید اورا بباطن کفہاے دست خود و سوال مکنید او را

بظهورها وفي رواية ابن عباس قال سلوا الله ببطون

بہ پشتہای کف دست و در روایت ابن عباس رضہ گفت آنحضرت سوال بکنید از خدا بباطن

اكفكم ولا تسئلوه بظهورها فاذا فرغتم فامسحوا

کفہاے دست خود و سوال مکنید او را بظاہر کفہاے دست خود پس چون فارغ شوید از دعا پس مالید

وجوهكم رواه ابو داود وعن سلمان رض قال قال

روہاے خود را رواہ ابو داود و روایت است از سلمان رضہ گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان ربكم حيي كريم يستحيي

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ پروردگار شما صاحب حیا و کریم است شرم دارد

مِنْ عَبْدِهٖ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ اِلَيْهِ اَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از بندهٔ خود وقتیکه بردارد هر دو دست خود بسوے پروردگار که باز گرداند دستهاے بنده را خالی رواه ترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ عُمَرَ

و ابوداؤد و بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از عمر رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ

گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون برمیداشت هر دو دست خود را

فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحُطَّهُمَا حَتّٰى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهٗ رَوَاهُ

در دعا فرود نمی آورد هر دو دست خود را تا آنکه مسح میکرد بآنها روی مبارک خود را رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الصَّائِمُ

صلے اللہ علیہ وسلم سه کس اند که رد کرده نمیشود دعاے ایشان یکے ازان روزه دار است

حِيْنَ يُفْطِرُ وَالْاِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ يَرْفَعُهَا

در هنگامیکه افطار میکند دوم بادشاه عادل سوم دعاے ستم رسیده برمیدارد دعاے مظلوم را

اللّٰهُ فَوْقَ الْغَمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَيَقُوْلُ الرَّبُّ

خدا بالاے ابر و کشاده می شود برائے وے درهاے آسمان و میگوید پروردگار

وَعِزَّتِيْ لَاَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سوگند بعزت من که هر آئینه یاری میدهم ترا اگرچه باشد پس از روزگارے رواه الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثُ

و هم ازوے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سه

دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيْهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ

دعا مستجاب اند نیست شک در اجابت آن سه اول دعا کردن پدر فرزند را دوم دعا

بَابُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةِ الْمَظْلُومِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ

باب مسافر و دعوت مظلوم روایت کرده است ترمذی و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجة و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَسْأَلْ أَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتّٰى يَسْأَلَ

علیه وسلم باید که بخواهد یکی از شما از پروردگار خود حاجت خود را همه ها تا آنکه بخواهد

شِسْعَ نَعْلِهِ إِذَا انْقَطَعَ زَادَ فِي رِوَايَةٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ

دوال نعل خود چون شکسته گردد زیاده کرده است راوی در روایتی از ثابت بنانی

مُرْسَلًا حَتّٰى يَسْأَلَهُ الْمِلْحَ وَحَتّٰى يَسْأَلَهُ شِسْعَهُ إِذَا انْقَطَعَ

بطریق ارسال این عبارت که تا آنکه سوال کند از وی نمک را و تا آنکه سوال کند از وی دوال نعل چون شکسته شود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه الترمذی و روایت است از ابی بن کعب رض گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ذَكَرَ أَحَدًا فَدَعَا لَهُ بَدَأَ بِنَفْسِهِ

صلی الله علیه وسلم چون یاد میکرد کسی را پس دعا میکرد او را آغاز میکرد بدعا برای خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ مَا

رواه الترمذی و روایت است از ابی سعید الخدری رض گفت نیست

مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ لَيْسَ فِيْهَا إِثْمٌ وَلَا قَطِيْعَةُ رَحِمٍ

هیچ مسلمانی که دعا کند بدعائیکه نیست در آن دعا بزه و نه بریدن خویشی

إِلَّا أَعْطَاهُ اللّٰهُ بِهَا إِحْدٰى ثَلٰثٍ إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَ لَهُ دَعْوَتَهُ

مگر آنکه بدهد او را خدا تعالی بآن دعا یکی از سه خصلت یا آنکه شتابی کند برای او اجابت

وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ وَإِمَّا أَنْ يَصْرِفَ عَنْهُ

و یا آنکه نگاه میدارد دعا او را برای او در آخرت و یا آنکه برمیگرداند

رواه الترمذی

مِنَ السُّوْءِ مِثْلَهَا قَالُوْا اِذًا نُكْثِرُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَللّٰهُ

از بدی مانند دعا که کرده است گفتند صحابه اکنون که دانستیم که دعا البته مستجاب است بسیار میکنیم دعا

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

رواه احمد وروایت است از ابن عباس رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَمْسُ دَعَوَاتٍ يُسْتَجَابُ بِهِنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود پنج دعا است قبول کرده مے شود مر آنہا را

دَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ حَتّٰى يَنْتَصِرَ وَدَعْوَةُ الْحَاجِّ حَتّٰى

یکے دعا ستم رسیدہ تا آنکہ انتقام میکشد حق تعالے از ستم کنندہ دوم دعا قصد کنندہ حج بیت اللہ تا آنکہ

يَصْدُرَ وَدَعْوَةُ الْمُجَاهِدِ حَتّٰى يَفِيْءَ وَدَعْوَةُ الْمَرِيْضِ

رجوع کند وسوم دعا جہاد کنندہ تا آنکہ گم میکند اسباب و آلات یعنے فارغ میگردد از جہاد و جہاد دعا بیمار

حَتّٰى يَبْرَءَ وَدَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ ثُمَّ قَالَ

تا آنکہ بہ میگردد و پنجم دعا برادر مسلمان برائے مسلمان دیگر غائبانہ باز فرمود

وَاَسْرَعُ هٰذِهِ الدَّعَوَاتِ اِجَابَةً دَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ

وزود تر این دعا ہا بقبول دعاے برادر مسلمان برائے مسلمان دیگر غائبانہ

الْغَيْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

روایت کرد بیہقی در دعوات کبیر وروایت است از انس رض گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ دَعَا بِمِائَةِ دَعْوَةٍ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر دعا میکرد صد بار

اِفْتَتَحَهَا وَخَتَمَهَا وَتَوَسَّطَهَا بِرَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

شروع میکرد دعا را وختم میکرد آنرا و در میان آنرا دعا میگفت باین دعا کہ ربنا اٰتنا فی الدنیا حسنۃ

وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ اِبْنُ النَّجَّارِ جمع الجوامع

وفی الآخرۃ حسنۃ وقنا عذاب النار رواہ ابن النجار در جمع الجوامع

بَابُ ذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالتَّقَرُّبِ

باب ست در ذکر خدای عزیز و جلیل و نزدیکی جستن

اِلَيْهِ فَادْعُوْهُ وَاذْكُرُوْهُ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَا تَكْفُرُوْنِ ۝

بسوی او پس یاد کنید مرا تا یاد کنم شما را و سپاس گوئید مرا و ناسپاسی مکنید مرا

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ ط

آنانکه ایمان آوردند و آنانکه آرام می گیرند دلهای ایشان بیاد خدا

اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ ۝ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

آگاه شو بیاد خدا آرام می گیرند دلها آنانکه ایمان آوردند

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ طُوْبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ

و کارهای نیک کردند خوشی باشد ایشان را و بهتر ست

مَآبٍ ○ وَمَنْ يَّعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهٗ شَيْطٰنًا

جایگاه وهرکه غافل شود ازیاد خدا بر گماریم برای او شیطان

فَهُوَ لَهٗ قَرِيْنٌ ○ اَلَمْ يَاْنِ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ

پس آن شیطان او را همنشین بود آیا وقت نرسیده است مسلمانان را که نیایش کنند آنکه خوف و ترس باشد دلهای

لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

وقت یاد کردن خدا و وقت یاد آوردن آنچه آمده است از وحی آن وروایت ست از ابی هریره رض

وَاَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی سعید گفتند هر دو که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه و سلم

لَا يَقْعُدُ قَوْمٌ يَّذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ

نه نشیند هیچ گروهے درحالیکه ذکر میکنند خدا را مگر آنکه احاطه میکنند ایشان را ملائکه

وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَ

وهی پوشد ایشان را انوار رحمت فرود می آید بر ایشان آسایش و

ذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یاد میکند ایشان را خدای تعالی دران جماعت که نزد او ست رواه مسلم وروایت ست از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیه و سلم

مَثَلُ الَّذِيْ يَذْكُرُ رَبَّهٗ وَالَّذِيْ لَا يَذْكُرُ رَبَّهٗ مَثَلُ

حال آن کسی که یاد میکند پروردگار خود را و آنکسی که یاد نکند پروردگار خود را حال او مثل

الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ قَالَ

زنده و مرده است متفق علیه وروایت ست از ابی ذر گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم که فرماید خدای تعالی

ع ۱ ج ۲۵ ر ع ۱۴

ع ۲ ج ۲۶ ر ع ۱۸

ایشان

مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا وَاَزِيْدُ وَمَنْ جَآءَ

کسیکہ بیارد نیکی را یعنی عمل نیک کند پس مر اوراست دہ چند آن ثواب و بیشتر ہم میدہم و کسیکہ بیارد

بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَآءُ سَيِّئَةٍ مِّثْلُهَا اَوْ اَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ

بدی را یعنی عمل بد کند پس پاداش بدی مانند او ست یعنی یک بدی یا می آمرزم و کسیکہ نزدیکی جوید

مِنِّيْ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ اِلَيْهِ ذِرَاعًا وَّمَنْ تَقَرَّبَ اِلَيَّ ذِرَاعًا

از من مقدار یک شبر نزدیکی جویم من بسوی وی مقدار یک ذراع و کسیکہ نزدیکی جوید بسوی من یک ذراع

تَقَرَّبْتُ اِلَيْهِ بَاعًا وَّمَنْ اَتَانِيْ يَمْشِيْ اَتَيْتُهٗ هَرْوَلَةً

نزدیکی جویم بسوی وے مقدار یک باع و کسیکہ بیاید مرا روان می آیم اورا دوان

وَمَنْ لَّقِيَنِيْ بِقُرَابِ الْاَرْضِ خَطِيْئَةً لَّا يُشْرِكُ بِيْ شَيْئًا

و کسیکہ پیش آید مرا بمقدار زمین و پری آن از روی گناہان کہ شریک نہ کردہ باشد بمن چیزی را

لَقِيْتُهٗ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

پیش می آیم اورا بمانند آن از روی آمرزیدن رواہ مسلم و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستیکہ اللہ

تَعَالٰى قَالَ مَنْ عَادٰى لِيْ وَلِيًّا فَقَدْ اٰذَنْتُهٗ بِالْحَرْبِ

تعالی گفت کسیکہ دشمن دارد دوستی را از دوستان من پس اذن دہم اورا بجنگ

وَمَا تَقَرَّبَ اِلَيَّ عَبْدِيْ بِشَيْءٍ اَحَبَّ اِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ

و نزدیکی نہ جست بسوی من بندہ من بہیچ چیزے کہ محبوب تر ست بسوی من از چیزی کہ فرض گردانیدم

عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِيْ يَتَقَرَّبُ اِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتّٰى اُحِبَّهٗ

بروے و ہمیشہ است بندہ من کہ نزدیکی جوید بسوی من بنوافل تا آنکہ دوست دارم اورا

فَاِذَا اَحْبَبْتُهٗ فَكُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِيْ يَسْمَعُ بِهٖ وَبَصَرَهُ

پس چون دوست میدارم او را پس میباشم من شنوائی او کہ می شنود از ان و بینائی او

الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي

کہ می بیند بآن و میباشم دست آن کہ میگیرد بآن و میباشم پای وے کہ

يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي

راہ میرود بآن و اگر سوال کند از من ہر آئینہ میدہم او را مطلوب او را و اگر پناہ جوید آن بندہ از من

لَأُعِيذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي

ہر آئینہ پناہ میدہم او را و توقف نمی کنم در چیزے کہ من کنندہ آنم ہیچ تردد من

عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ وَلَا بُدَّ

از قبض کردن جان مؤمن کہ ناخوش مے دارد مؤمن مرگ را و من ناخوش دارم اندوہگین کردن او را و چارہ

لَهُ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

او را از مرگ رواہ البخاری و ہم از وی مرویست رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مر خدای را فرشتگانند کہ میگردند در راہ ہا و گرد خانہا

يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ

میجویند خداوندان ذکر را پس چون می یابند گروہے را کہ ذکر میکنند خدا را

تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحُفُّونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى

آواز میدہند یکدیگر را و میگویند بیائید بسوی حاجت خود گفت آنحضرت پس گرد آمدہ میکنند اہل ذکر را بالہای خود

السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ مَا يَقُولُ

تا آسمان دنیا گفت آنحضرت پس مے پرسد فرشتگان را رب ایشان حال آنکہ وی تعالیٰ داناتر است کہ چہ میگویند

عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ

بندگان من میگویند فرشتگان کہ پاکی یاد میکنند ترا و بزرگی میکنند ترا و ثنا می گویند ترا

وَيُمَجِّدُونَكَ قَالَ فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا

و عظمت می کنند ترا گفت آنحضرت پس میگوید پروردگار آیا دیدہ اند مرا گفت آنحضرت پس میگویند فرشتگان

له یعنی من بگیرم جانی را کہ بخواہد خود دادن و من دارم تردد کہ او را بیازارم بسبب ناخوش داشتن او مرگ را و ناخوش میدارم آنچہ ناخوش می آید او را از مرگ چارہ نیست و البتہ باید بود و آن نیز سوء حال است و در جہات عالی کہ حضرت جناب قربہ و منزلت ۱۲

وَاللّٰهِ مَا رَاَوْكَ قَالَ فَيَقُوْلُ كَيْفَ لَوْ رَاَوْنِيْ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ

سوگند بخدا ندیده اند ترا گفت آنحضرت پس میگوید وی تعالی چگونه می بود حال ایشان اگر میدیدند مرا گفت آنحضرت پس میگویند

لَوْ رَاَوْكَ كَانُوْا اَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَاَشَدَّ لَكَ تَمْجِيْدًا

اگر می دیدند ترا می بودند سخت تر در عبادت کردن مر ترا و سخت تر در تعظیم کردن مر ترا

وَاَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيْحًا قَالَ فَيَقُوْلُ فَمَا يَسْئَلُوْنَ قَالَ يَسْئَلُوْنَكَ

و بیشتر در تسبیح کردن مر ترا گفت آنحضرت پس میگوید وی تعالی پس چه چیز میخواهند میگویند فرشتگان مر وی را

الْجَنَّةَ قَالَ يَقُوْلُ وَهَلْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ لَا وَاللّٰهِ

بهشت را گفت آنحضرت میگوید وی تعالی آیا دیده اند بهشت را گفت آنحضرت میگویند فرشتگان نه سوگند بخدا

يَا رَبِّ مَا رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُ فَكَيْفَ لَوْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ

ای پروردگار ما ندیده اند گفت آنحضرت میگوید وی تعالی پس چگونه بود اگر میدیدند بهشت را گفت آنحضرت میگویند

لَوْ اَنَّهُمْ رَاَوْهَا كَانُوْا اَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَاَشَدَّ لَهَا

اگر میدیدند بهشت را می بودند سخت تر از روی حرص کردن در آن و می بودند سخت تر از روی طلب مر آنرا

طَلَبًا وَاَعْظَمَ فِيْهَا رَغْبَةً قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّذُوْنَ قَالَ

و می بودند بزرگتر از روی رغبت کردن در آن میگوید وی تعالی پس از چه چیز پناه میجویند گفت آنحضرت

يَقُوْلُوْنَ مِنَ النَّارِ قَالَ يَقُوْلُ فَهَلْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ

میگویند فرشتگان پناه میجویند از آتش دوزخ گفت میگوید وی تعالی آیا دیده اند دوزخ را گفت میگویند فرشتگان

لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ مَا رَاَوْهَا قَالَ فَكَيْفَ لَوْ رَاَوْهَا قَالَ

نه سوگند بخدا ندیده اند او را ای پروردگار میگوید وی تعالی چه حال باشد اگر میدیدند گفت

يَقُوْلُوْنَ لَوْ رَاَوْهَا كَانُوْا اَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَاَشَدَّ لَهَا

میگویند فرشتگان اگر میدیدند آتش را می بودند سخت تر از روی گریختن از آن آتش و می بودند سخت تر

مَخَافَةً قَالَ فَيَقُوْلُ فَاُشْهِدُكُمْ اَنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ

از روی ترسیدن مر آنرا گفت پس میگوید وی تعالی پس گواه میگیرم شما را بدرستیکه آمرزیدم ایشان را گفت

يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ فِيهِمْ فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ

میگوید فرشتہ از فرشتگان کہ در ایشان فلانست کہ نیست از ایشان کہ نیامدہ است مگر

لِحَاجَةٍ قَالَ هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقٰى جَلِيسُهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

از جہت کار دیگر گفت خدائے تعالیٰ این قوم ہمنشینان اند بدبخت نمی شود ہمنشین ایشان رواہ البخاری

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رض قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ

و روایت است از عبد اللہ بن بسر رض گفت آمد بادیہ نشینے نزد پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ فَقَالَ طُوبٰى

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت کدام از مردمان بہتر است پس گفت آنحضرت خوشی باد

لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْأَعْمَالِ

مر کسے را کہ دراز شد عمر او و نیک شد کردار او گفت آن اعرابی یا رسول اللہ کدام اعمال است

أَفْضَلُ قَالَ أَنْ تُفَارِقَ الدُّنْيَا وَلِسَانُكَ رَطْبٌ مِنْ ذِكْرِ

کہ زیادہ تر است ثواب آن گفت آنحضرت آنست کہ جدا شوی دنیا را و بمیری در حالیکہ زبان تو تر بود از ذکر

اللّٰهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

خدا رواہ احمد والترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ

قال رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ گروہے کہ برخیزند

مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ

از مجلس و ذکر نکنند خدا را در آن مجلس مگر آنکہ برخیزند از مانند

جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

مردار خر و باشد بر ایشان موجب حسرت رواہ احمد و ابو داؤد

وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ام حبیبہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ كَلَامِ ابْنِ اٰدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ اِلَّا اَمْرٌ

علیہ وسلم ہر سخن آدمی زیانست بروے نہ سودی مراو اگر امر کرون یا

بِمَعْرُوْفٍ اَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ اَوْ ذِكْرُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بامر مشروع یا باز داشتن از نامشروع یا ذکر خدا تعالی رواہ الترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجہ و روایت است از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ

اللہ علیہ وسلم بسیار مگویید سخن را بے ذکر خدا پس تحقیق

كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ وَاِنَّ اَبْعَدَ

بسیاری سخن بے ذکر خدا سختی است مردل را و بدرستیکہ دورترین

النَّاسِ مِنَ اللّٰهِ الْقَلْبُ الْقَاسِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم از خدا صاحب دل سخت است رواہ الترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلشَّيْطَانُ جَاثِمٌ عَلٰى قَلْبِ ابْنِ اٰدَمَ فَاِذَا ذَكَرَ اللّٰهَ

شیطان نشیندہ است بردل فرزند آدم پس چون ذکر می کند خدا را

خَنَسَ وَاِذَا غَفَلَ وَسْوَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا

جدا میگردد شیطان و چون غافل می شود وسواس میدہد روایت کرد آنرا بخاری بطریق تعلیق

وَعَنْ مَالِكٍ قَالَ بَلَغَنِيْ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از مالک گفت رسید مرا کہ پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُوْلُ ذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ

علیہ وسلم بود کہ میگفت ذکر کنندۂ خدا در میان غافلان

كَالْمُقَاتِلِ خَلْفَ الْفَارِّيْنَ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ كَغُصْنٍ

مانند قتال کننده است از پس گریزندگان وذکر کننده خدا درمیان غافلان بمجو شاخ

اَخْضَرَ فِي شَجَرٍ يَابِسٍ وَفِي رِوَايَةٍ مِثْلُ الشَّجَرَةِ الْخَضْرَاءِ

سبز است در درخت خشک ودر روایتے گفته مانند درخت سبز است

فِي وَسَطِ الشَّجَرِ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ مِثْلُ مِصْبَاحٍ

درمیان درختان خشک وذکر کننده خدا درمیان غافلان مانند چراغے است

فِي بَيْتٍ مُظْلِمٍ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ يُرِيْهِ اللّٰهُ مَقْعَدَهٗ

در خانه تاریک وذکر کننده خدا درمیان غافلان مینماید اورا خدا جاے نشست اورا

مِنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ حَيٌّ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ يُغْفَرُ لَهٗ

در بهشت واو زنده است وذکر کننده خدا درمیان غافلان آمرزیده می شود او را

بِعَدَدِ كُلِّ فَصِيْحٍ وَاَعْجَمَ وَالْفَصِيْحُ بَنُوْ اٰدَمَ وَالْاَعْجَمُ

بعدد هر فصیح واعجم والفصیح بنو آدم والاعجم

الْبَهَائِمُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

بهاریها اند رواه رزین وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ اَنَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه خدا تعالے می گوید من

مَعَ عَبْدِيْ اِذَا ذَكَرَنِيْ وَتَحَرَّكَتْ بِيْ شَفَتَاهُ رَوَاهُ

با بنده خودم برحمت واعانت وقتیکه ذکر میکند مرا ومی جنباند بذکر من هر دو لب خود را رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

البخاری وروایت است از عبد اللہ بن عمر رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ كَانَ يَقُوْلُ لِكُلِّ شَيْءٍ صِقَالَةٌ وَصِقَالَةُ

علیه وسلم که آنحضرت بود که میگفت مر هر چیز را که زنگ میگیرد مصقلیست ومصقله

ازبکار بردن بعض جوارح وترک بعض ازان بیان بعضے از فضائل ذکر وترغیب بکثرت ذکر وبیان آنکه ذاکران در حضرت حق تعالے دارند خصوصاً بعد از نماز فجر وعصر جماعت ذاکران یاد میکنند ایشان را در جواب یاد میکند ایشان را بخشش بیقینی ایشان را

الْقُلُوبُ بِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ اَنْجٰى مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ

دلہا ذکر خدا است ونیست ہیچ چیزی نجات دہندہ تر از عذاب خدا

مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ قَالُوْا وَلَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ وَلَا

از ذکر خدا یتعالی گفتند صحابہ ونہ جہاد کردن در راہ خدا گفت آنحضرت ونہ اینکہ

اَنْ يَضْرِبَ بِسَيْفِهٖ حَتّٰى يَنْقَطِعَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کارزار کند بہ شمشیر خود تا آنکہ منقطع شود یعنی کشتہ شود رواہ البیہقی

فِي الدَّعَوَاتِ الْكُبْرٰى

در دعوات الکبیر

بَابُ اَسْمَآءِ اللّٰهِ الْحُسْنٰى

هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست آنخدا کہ نیست ہیچ معبود مگر او داننده نہان وآشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

اوست بخشاینده مہربان اوست آنخدا کہ نیست ہیچ معبود بحق او

الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ

پادشاہ نہایت پاک سلامت از ہمہ عیبہا امن دہنده نگاہبان غالب

الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ هُوَ اللّٰهُ

اصلاح کنندۂ کار ہمہ بندہا بزرگوار پاکی خدا بزرگ است از شریک مقرر کردن ایشان اوست خدا

الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ

آفریدگار نو پدید آرنده نگاه دارنده اوراست نامہاے نیک پاکی یاد میکنند

لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ

اورا ہرچہ در آسمانہا وزمین است واوست غالب باحکمت

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِيْنَ

وخدا ایراست نامہای نیک پس بخوانید او را بآن نامہا وبگذارید آنان را

يُلْحِدُوْنَ فِيْٓ اَسْمَآئِهٖ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

کہ کجروی میکنند در نامہای خدا او زود خواہد شد سزا یشان را بآنچہ میکردند

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى

آنخدائیکہ نیست ہیچ معبود مگر او مر او راست نامہای نیک

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ تِسْعَةً وَّتِسْعِيْنَ اِسْمًا

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالےٰ را نود و نہ نام است

مَنْ اَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ	
کسیکه یاد گیرد آن اسماء را در آید بهشت اوست خدائے	که نیست هیچ معبود مگر اوست
الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ	
این دو اسم مشتق از رحمت اند و رحمن ابلغ	پادشاه حقیقی نهایت پاک سالم از همه عیبها
الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ	
امن دهنده نگاهبان غالب اصلاح کننده کارهای بندگانرا	بزرگوار
الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ	
آفریدگار نو پیدا آرنده صورت دهنده و ارحام	آمرزنده گناهان غالب شکننده پشت
الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيْمُ الْقَابِضُ	
عطا کننده رزق دهنده کشاینده درهای رحمت	عالم است باشکار او نهان قبض تنگی کننده
الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُذِلُّ	
بسط و فراخی کننده فرو آرنده کافرانرا	بردارنده مومنان را و عزیز گرداننده ذلیل گرداننده
السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيْفُ	
شنوا است همه بگوش	بینا است همه بچشم حاکم داد دهنده لطیف و نرمی کننده
الْخَبِيْرُ الْحَلِيْمُ الْعَظِيْمُ الْغَفُوْرُ الشَّكُوْرُ	
خبردار بردبار بزرگ	پوشنده گناهانرا ثواب جزیل دهنده بر
الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ الْحَفِيْظُ الْمُقِيْتُ الْحَسِيْبُ	
بلند تر سر از همه مرتبه بزرگ	نگاه دارنده خالق اقوات و رساننده آن کافی
الْجَلِيْلُ الْكَرِيْمُ الرَّقِيْبُ الْمُجِيْبُ الْوَاسِعُ	
بزرگ قدر بزرگ و عزیز	نگاهبان اجابت کننده دعا کشادگی دهنده
الْحَكِيْمُ الْوَدُوْدُ الْمَجِيْدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيْدُ الْحَقُّ	
صاحب حکمت دوست دارنده بسیار بزرگ	برانگیزنده مردها را از گور حاضر یا گواه بر ظاهر و باطن ثابت

الْوَكِيلُ	الْقَوِيُّ	الْمَتِينُ	الْوَلِيُّ	الْحَمِيدُ
وکیل کرنام شخص را بدست او است	توانا	استوار	محب	ستودہ
الْمُحْصِي	الْمُبْدِئُ	الْمُعِيدُ	الْمُحْيِي	الْمُمِيتُ
داننده بر جمیل احاطہ	ابتدا کنندہ	اعادہ کنندہ	زندہ کنندہ	میراننده
الْحَيُّ	الْقَيُّومُ	الْوَاجِدُ	الْمَاجِدُ	الْوَاحِدُ
زندہ ازلی	قایم بذات خود	واجب الوجود	بسخی مجید	یکیست بذات خود
الْأَحَدُ	الصَّمَدُ	الْقَادِرُ	الْمُقْتَدِرُ	الْمُقَدِّمُ
یکے بصفات خود	بے نیاز	ومنزہ	صاحب قدرت	صاحب اقتدار	پیش کنندہ
الْمُؤَخِّرُ	الْأَوَّلُ	الْآخِرُ	الظَّاهِرُ	الْبَاطِنُ
پس کنندہ	اول ازلی	آخر ابدی	ظاہر وجود او بآیات وارضی	باطن
الْوَالِي	الْمُتَعَالِي	الْبَرُّ	التَّوَّابُ	الْمُنْتَقِمُ
یاری کنندہ	بلند قدر	نکوئی کنندہ	رجوع برحمت کنندہ	باداش کنندہ
الْعَفُوُّ	الرَّءُوفُ	مَالِكُ الْمُلْكِ	ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ	
محو کنندہ از سیئات	احسان کنندہ	نافذ است حکم او در مملکت	صاحب جلال وصاحب کرامت	
الْمُقْسِطُ	الْجَامِعُ	الْغَنِيُّ	الْمُغْنِي	الْمُعْطِي
عادل	جمع کنندہ خلق را	بے نیاز	بے نیاز کنندہ	عطا کنندہ
الْمَانِعُ	الضَّارُّ	النَّافِعُ	النُّورُ	الْهَادِي
منع کنندہ	خالق ضرر	خالق نفع	منور	ہدایت کنندہ
الْبَدِيعُ	الْبَاقِي	الْوَارِثُ	الرَّشِيدُ	الصَّبُورُ
بمثل وبے مانند	دایم الوجود	باقی بعد فنائے موجودات	ارشاد دہندہ	شکیبائی کنندہ را

رواه الترمذي والبيهقي في الدعوات الكبير

رواه الترمذی وبیہقی در دعوات الکبیر

وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از اسماء بنت یزید بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اِسْمُ اللّٰهِ الْاَعْظَمُ فِيْ هَاتَيْنِ الْاٰيَتَيْنِ وَاِلٰهُكُمْ

وسلم گفت اسم اعظم درین دو آیت است یکے اینست کہ الٰہکم

اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ وَفَاتِحَةُ اٰلِ عِمْرَانَ

الٰہ واحد تا آخر و در اول سورۂ آل عمران کہ اینست

الٓمّٓ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

الٓمّٓ اللہ لا الٰہ الا ہو الحی القیوم رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدٍ رض

وابو داؤد وابن ماجہ والدارمی و روایت است از سعد رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْوَةُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعاے

ذِي النُّوْنِ اِذْ دَعَا رَبَّهٗ وَهُوَ فِيْ بَطْنِ الْحُوْتِ

یونس علیہ السلام وقتے کہ دعا کرد پروردگار خود را و حال آنکہ وے در شکم ماہی بود

لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ

لا الٰہ الا انت تا آخر است

لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُّسْلِمٌ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا اسْتَجَابَ لَهٗ

دعا نکرد بوے ہیچ مرد مسلمان در ہیچ چیز مگر آنکہ قبول کرد خدا ایتعالے دعاء وے

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ احمد والترمذی و روایت است از جابر رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید سبحان اللہ

الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

العظیم وبحمده نشانده شود برای وی درخت خرما در بهشت رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

الترمذی وروایت است از زبیر رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ صَبَاحٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا

اللہ علیہ وسلم نیست بیچ صباحے کہ صبح میکنند در وے بندگان مگر آنکہ

مُنَادٍ يُنَادِي سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آوازکنندہ یعنے فرشتہ آواز میکند تسبیح و تنزیہ کنید خدا را کہ پادشاہ مالک الملک پاک از جمیع نقائص است

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

وروایت است از ابی سعید الخدری رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوسَى يَا رَبِّ عَلِّمْنِي شَيْئًا

صلے اللہ علیہ وسلم گفت موسی علیہ السلام اے پروردگار من بیاموز مرا چیزے

أَذْكُرُكَ بِهِ وَأَدْعُوكَ بِهِ فَقَالَ يَا مُوسَى قُلْ لَا إِلٰهَ

کہ ذکر کنم ترا بدان چیز یا بخوانم ترا بآنچیز شک راوی است پس فرمود حق تعالے ای موسی بگو لا الہ

إِلَّا اللّٰهُ فَقَالَ يَا رَبِّ كُلُّ عِبَادِكَ يَقُولُ هٰذَا إِنَّمَا أُرِيدُ

الا اللہ پس گفت موسی اے پروردگار من ہر بندہ تو میگوید این را میخواہم من

شَيْئًا تَخُصُّنِي بِهِ قَالَ يَا مُوسَى لَوْ أَنَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ

چیزے را کہ مخصوص و ممتاز گردانی تو مرا بدان چیز گفت حق تعالے ای موسی اگر ثابت شود در کفہ

وَعَامِرَهُنَّ غَيْرِي وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ وُضِعْنَ فِي كَفَّةٍ

و آبادکنندگان آنہا جز من یعنے عمار اہل آسمان و ہفت زمین نہادہ شوند

وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ فِي كَفَّةٍ لَمَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

و نہادہ شود لا الہ الا اللہ در پلۂ دیگر از ترازو ہر آئینہ میل می کند کفہ لا الہ الا اللہ و راجح می آید بروایت کہ صحیح است

بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيحِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ

بپاکی یاد میکند خدایرا هر آنچه در آسمانهاست و آنچه در زمین است خدائے پادشاه

الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۝ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

نهایت پاک غالب باحکمت پس بپاکی یاد کن بنام پروردگار بزرگ خود را

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ وَإِنْ

بپاکی یاد میکنند او را آسمانهاے هفتگانه وزمین وهر که در میان اینها است ونیست

مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ

هیچ چیز مگر بپاکی یاد میکند باستایش او ولیکن شما فهم نمی کنید یاد کردن ایشان را

إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

هر آئینه وے هست بردبار آمرزگار روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم هر آئینه گفتن این چهار کلمه را

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا

دوست داشته شده تر است بسوے من از هر چیز

طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

که بر آمده است بروے آفتاب یعنے از دنیا وما فیها رواه مسلم وهم ازوی مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسے که بگوید این دو کلمه را

وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ

در روزے صد بار افگنده شود وکم کرده شود گناهان وے اگرچه باشد گناهان وے

جزء ۲۸ ربع ۱۱

جزء ۲۹ ربع ۱۶

جزء ۲۸ ربع ۱۵

مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مانند کف دریا در کثرت متفق علیہ و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم دو کلمہ اند سبک بر زبان

ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمٰنِ سُبْحَانَ اللّٰهِ

گران در میزان اعمال محبوب اند بسوے رحمن و آن سبحان اللہ رض

وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

و بحمدہ سبحان اللہ العظیم است متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید این کلمہ را

وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ

وحدہ لا شریک لہ لہ الملک و لہ الحمد و ہو علی کل

شَيْءٍ قَدِيرٌ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ

شیء قدیر فی یوم مائۃ مرۃ کانت لہ عدل عشر

رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ

کہ آزاد کردہ باشد و نوشتہ شود برائے وے صد نیکی و محو کردہ شود از وے صد بدی

وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذٰلِكَ حَتّٰى يُمْسِيَ

و باشد این کلمات مر او را پناہ از شیطان و شر وے در آن روز کہ گفتہ است تا آنکہ شبانگاہ کند

وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ

و نیارد ہیچ یکے عمل فاضلتر از آنچہ آوردہ است او مگر مردے کہ عمل کرد بیشتر

مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رض عَنْ أَبِيهِ

از آنچہ کہ او کردہ است متفق علیہ و روایت است از عمرو بن شعیب رض از پدر خود

عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

واو از جد عمرو گفت عمرو فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ پاکی بیان

اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ كَانَ كَمَنْ حَجَّ مِائَةَ

خدارا و بگوید سبحان اللہ صد بار در صبح و صد بار در شبانگاہ باشد همچو کسے کہ حج گذاردہ است صد

حَجَّةٍ وَمَنْ حَمِدَ اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ

حج و کسیکہ حمد گوید خدارا و بگوید الحمد للہ صد بار در بامداد و صد بار در شبانگاہ

كَانَ كَمَنْ حَمَلَ عَلٰى مِائَةِ فَرَسٍ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَنْ هَلَّلَ

باشد همچو کسے کہ سوار کردہ است مردم را بر صد اسپ در راہ خدا و کسیکہ تہلیل کند و بگوید لا الہ الا اللہ

اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ كَانَ كَمَنْ اَعْتَقَ

صد بار در بامداد و صد بار در شبانگاہ باشد همچو کسے کہ آزاد کردہ باشد

مِائَةَ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ اِسْمٰعِيْلَ وَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ مِائَةً

صد بردہ را از اولاد اسمعیل و کسے کہ بہ بزرگی یاد کند خدارا و بگوید اللہ اکبر صد بار

بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ لَمْ يَاْتِ فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ

در بامداد و صد بار در شبانگاہ نیارد در این روز بہیچ یک عمل

اَحَدٌ بِاَكْثَرَ مِمَّا اَتٰى بِهٖ اِلَّا مَنْ قَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ اَوْ

بیشتر از آنچہ آوردہ است آنکس آنرا مگر کسیکہ گفتہ است مثل آن یا

زَادَ عَلٰى مَا قَالَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

زیادہ کردہ است بر آنچہ کہ او گفتہ است روایت کردہ است ترمذی و روایت است از یسیرہ بنت یاسر

وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ قَالَتْ قَالَ لَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و بود از کسانیکہ ہجرت کردہ بودند گفت فرمود مارا آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُنَّ بِالتَّسْبِيْحِ وَالتَّهْلِيْلِ وَالتَّقْدِيْسِ

اللہ علیہ وسلم بر شما باد ای جماعہ زنان کہ یاد کنید خدارا بنزاہت و پاکی بگفتن سبوح قدوس رب الملائکۃ والروح

وَاعْقِدْنَ بِالْاَنَامِلِ فَاِنَّهُنَّ مَسْئُوْلَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ

وعقد کنید و گره بندید بسر انگشتان زیرا که بدرستی که انامل و اصابع پرسیده می شوند روز قیامت

وَلَا تَغْفُلْنَ فَتَنْسَيْنَ الرَّحْمَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

و غافل مباشید از زمان از ذکر خدا پس فراموش کرده شوید و محروم گردانیده شوید از رحمت رواه الترمذی و ابوداود

وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضی الله عنه بدرستی که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَرَّ عَلٰى شَجَرَةٍ يَابِسَةِ الْوَرَقِ فَضَرَبَهَا بِعَصَاهُ

گذشت بر درخت خشک برگها پس زد آن درخت را بچوبی که در دست آنحضرت بود

فَتَنَاثَرَ الْوَرَقُ فَقَالَ اِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ

پس افتادند برگها پس گفت آنحضرت که این کلمات

وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ لَتَسَاقِطُ ذُنُوْبِ الْعَبْدِ كَمَا

می افگنند گناهان بنده را چنانکه

يَتَسَاقَطُ وَرَقُ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میریزد برگهای این درخت رواه الترمذی

وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رَضِيَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از مکحول رضی از ابی هریره رضی گفت ابوهریره فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْثِرْ مِنْ قَوْلِ لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

صلی الله علیه وسلم مرا که بسیار گو لاحول ولا قوة

اِلَّا بِاللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ كَنْزِ الْجَنَّةِ قَالَ مَكْحُوْلٌ فَمَنْ قَالَ لَاحَوْلَ

الا بالله پس زیرا که آن کلمات از گنج بهشت است گفت مکحول پس کسیکه گوید لاحول

وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ وَلَا مَنْجَا مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ كَشَفَ اللّٰهُ عَنْهُ

ولا قوة الا بالله و نیست رستگاری از خدا مگر بسوی او تعالی می کشاید خدا تعالی از وی

سَبْعِيْنَ بَابًا مِنَ الضَّرَرِ اَدْنَاهَا الْفَقْرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هفتاد در ها از ضرر که ادنا ر آنها فقر است رواه الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ دَوَاءٌ مِنْ تِسْعَةٍ وَّتِسْعِيْنَ

وسلم که این کلمات دوا است از نود و نه

دَاءً اَيْسَرُهَا الْهَمُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

درد آسان ترین آن درد ها اندوه است رواه البیهقی در دعوات الکبیر

كِتَابُ الْحَجِّ

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ ط اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمَاتٌ ط

و تمام کنید حج و عمره را برای خدا حج موقت است بماه های دانسته شده

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ

پس هر که لازم کرد بر خود درین ماه حج را یعنی احرام بست پس مخالطت زنان جایز نیست

فِي الْحَجِّ ط وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ ط وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ

در حج و هر چه میکنید از نیکی می داند او را خدا تعالے و توشه همراه گیرید هر آینه

خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى ز وَاتَّقُوْنِ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ ۝ لَيْسَ

بهترین توشه پرهیزگاریست و بترسید از من ای خداوندان خرد و نیست

عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوْا فَضْلًا مِّنْ رَّبِّكُمْ ط فَاِذَآ اَفَضْتُمْ

بر شما گناه اگر طلب کنید فضلی از پروردگار خود پس چون

مِّنْ عَرَفٰتٍ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ ز وَاذْكُرُوْهُ

باز گردید از عرفات پس یاد کنید خدا را نزد مشعر حرام و یاد کنید او را

كَمَا هَدٰىكُمْ ج وَاِنْ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الضَّآلِّيْنَ ۝ ثُمَّ

چنانکه راه نمود شما را و هر آینه بودید پیش از وی از گمراهان پس

اَفِيْضُوْا مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ ط اِنَّ اللّٰهَ

باز گردید از آنجا که باز گشتند مردمان و آمرزش خواهید از خدا هر آینه

غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝ فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَّنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ

خدا آمرزنده مهربان است پس چون بگزارید عبادات خود را پس یاد کنید خدا را

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت پرسیده شد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ قَالَ إِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ

علیه وسلم که کدام کار افزون تر است در ثواب، فرمود آنحضرت فاضل ترین اعمال ایمان بخدا و رسول

قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا

گفته شد پس ترکدام عمل بهتر است فرمود آنحضرت کارزار کردن در راه خدا است گفته شد پس ترکدام عمل

قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ ۞ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

فرمود آنحضرت حج مقبول و روایت است از وے گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَجَّ لِلّٰهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ

علیه وسلم کسیکه حج کند برائے خدا نه برائے ریا و سمعه پس فحش نکند و فسق نورزد باز گردد

كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

پاک از گناهان همچو پاک بودن او در روزی که زائیده شد او را مادر او و هم از وست شنیدم گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم عمره تا عمره دیگر

كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا

کفارت است مر گناهان را که واقع شوند میان آن دو عمره و حج مقبول نیست مر او را جزا مگر

الْجَنَّةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بهشت متفق علیه و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عُمْرَةً فِي رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم که بدرستیکه عمره کردن در رمضان

تَعْدِلُ حَجَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

برابر حج گذارد است متفق علیه و روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَلَكَ زَادًا وَّرَاحِلَةً

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکہ مالک باشد توشہ راہ و اہل و عیال و سواری

تُبَلِّغُهُ اِلٰى بَيْتِ اللّٰهِ وَلَمْ يَحُجَّ فَلَا عَلَيْهِ اَنْ يَّمُوْتَ يَهُوْدِيًّا

کہ برساند او را تا خانہ خدا و حج نکرد پس نیست تفاوت برے کہ بمیرد کافر بردین یہود یا

اَوْ نَصْرَانِيًّا وَذٰلِكَ اَنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى يَقُوْلُ وَلِلّٰهِ

بردین نصاریٰ و این وعید بجہت آنست کہ خدائے تبارک و تعالےٰ میگوید و حق است مر خدا را

عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا رواہ

بر مردم قصد خانہ کعبہ بر ہر کہ میتواند راہ رفت بسوے وے رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا صَرُوْرَةَ فِي الْاِسْلَامِ رواہ

صلے اللہ علیہ وسلم نمی باید مسلمانرا کہ ترک حج و ترک تزوج کند رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابو داؤد و ہم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ رواہ ابوداؤد والدارمی

علیہ وسلم کسے کہ خواہد حج را و قادر باشد بر ادا پس باید کہ شتابی کند و فرصت غنیمت داند رواہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَابِعُوْا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَاِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ

علیہ وسلم متابعت کنید میان حج و عمرہ یعنے بکنید ہر یکے را بعد از دیگرے پس بدرستیکہ حج و عمرہ دور میکنند

الْفَقْرَ وَالذُّنُوْبَ كَمَا يَنْفِي الْكِيْرُ خُبْثَ الْحَدِيْدِ وَالذَّهَبِ

فقر را و گناہان را چنانکہ دور میکند مبہتہای آہنگر ریم و چرک آہن زر

وَالْفِضَّةِ وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُورَةِ ثَوَابٌ اِلَّا الْجَنَّةُ رَوَاهُ

سیم را و نیست مر حج مبرور را ثواب مگر بہشت رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض كَانَ اَهْلُ

الترمذی والنسائی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس بود مذاہل

الْيَمَنِ يَحُجُّونَ فَلَا يَتَزَوَّدُونَ وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ

یمن می برآمدند بحج پس توشہ نمی برداشتند و می گفتند ما متوکلانیم

فَاِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَاَلُوا النَّاسَ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ

پس وقتیکہ می آمدند بمکہ معظمہ سوال میکردند از مردم پس وحی فرستاد خدا تعالی این آیت را

وَتَزَوَّدُوا فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

یعنی توشہ بردارید و بہتر کنید از سوال زیرا کہ تقوے بہترین توشہ است رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ عَلَى النِّسَاءِ

و روایت است از عائشہ رض گفتم اے پیغمبر خدا آیا بر زنان

جِهَادٌ قَالَ نَعَمْ عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ

جہاد است گفت آنحضرت آرے بر زنان جہادی است کہ نیست قتال در وے و آن حج و عمرہ است

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابن ماجہ و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنَ الْحَجِّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ باز ندارد اورا از حج

حَاجَةٌ ظَاهِرَةٌ اَوْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ اَوْ مَرَضٌ حَابِسٌ فَمَاتَ

حاجتی ظاہر کہ عدم زاد و راحلہ است یا قہر سلطان ستمگر یا بادشاہ یا بیماری باز دارندہ یعنی نتواند آن سفر

وَلَمْ يَحُجَّ فَلْيَمُتْ اِنْ شَاءَ يَهُودِيًّا وَاِنْ شَاءَ نَصْرَانِيًّا

حج نکرد پس گو بمیرد اگر خواہد یہودی و اگر خواہد نصرانی

رواه الدارمي وعن ابي هريرة رض عن النبي صلى

رواه الدارمی وروایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلے

الله عليه وسلم انه قال الحاج والعمار وفد الله

اللہ علیہ وسلم بدرستیکه آنحضرت فرمود که حج کنندگان وعمره برآرندگان قدوم آرندگانند وسیدگانند

ان دعوه اجابهم وان استغفروه غفر لهم رواه

اگر دعا میکنند خدا را اجابت میکند ایشانرا واگر طلب آمرزش کنند او را آمرزد ایشان را رواه

ابن ماجة وعنه قال سمعت رسول الله صلى الله

ابن ماجه وهم از وے مرویست که گفت ابوهریره شنیدم آنحضرت را صلے الله

عليه وسلم يقول وفد الله ثلثة الغازي والحاج

علیه وسلم که میگفت وفد خدا سه است یکے غازی دوم حج کننده

والمعتمر رواه النسائي والبيهقي في شعب الايمان

سوم عمره بجا آرنده رواه النسائی والبیهقی در شعب الایمان

وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وسلم اذا لقيت الحاج فسلم عليه وصافحه ومره

وسلم چون به بینی حاج را پس سلام کن بروے ودست وے را بگیر وبفرما اورا

ان يستغفر لك قبل ان يدخل بيته فانه مغفور له

که طلب آمرزش کند برائے تو پیش از آنکه درآید خانه خود را زیرا که وی آمرزیده شده است مر اورا

رواه احمد وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

رواه احمد وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم من خرج حاجا او معتمرا او غازيا

صلے الله علیه وسلم کسے که درآمد بحج یا بعمره یا بغزا

۱ افادت باکسر واو بمعنی برآمدن وفد بفتح واو وکسر آن

۲ غازی وفود بضم واو وفا جمع آید

۳ حاج اسم مفعولست وبرجعت مختص نیست بلکه بر انطلاق میکنند

۴ بیت بیت مقدس

۵ آنست که وی مانند

ثَلٰثَةٌ كُلُّهُمْ فِي طَرِيْقِهٖ كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ اَجْرَ الْغَازِيْ وَالْحَاجِّ

پسر مرد در راه آن می نویسد خدا ایتعالے مر او را اجر غزا کننده و حج گذارنده

وَالْمُعْتَمِرِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ سَهْلِ

و عمره برآرنده رواه البیهقی در شعب ایمان و روایت است از سهل

بْنِ سَعْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

بن سعد ساعدی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم نیست هیچ

مُسْلِمٍ يُلَبِّيْ اِلَّا لَبّٰى مَنْ عَنْ يَمِيْنِهٖ وَشِمَالِهٖ مِنْ حَجَرٍ اَوْ

مسلمانی که تلبیه میکند مگر آنکه تلبیه میکند کسیکه از جانب دست راست اوست و دست چپ او است از سنگ یا

شَجَرٍ اَوْ مَدَرٍ حَتّٰى تَنْقَطِعَ الْاَرْضُ مِنْ هٰهُنَا رَوَاهُ

درخت یا کلوخ تا آنکه منتهی میگردد زمین از اینجا و از اینجا عبارتست از منتهای ارض رواه

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ اِنَّ

الترمذی و ابن ماجه و روایت است از عائشه رض گفت عائشه بدرستیکه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ اَكْثَرَ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم گفت نیست هیچ روزے بیشتر

مِنْ اَنْ يُعْتِقَ اللّٰهُ فِيْهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ

از آزاد کردن خدا ایتعالے در آن روز بنده را از آتش دوزخ از روز عرفه

وَاِنَّهٗ لَيَدْنُوْ ثُمَّ يُبَاهِيْ بِهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ فَيَقُوْلُ مَا اَرَادَ

و بدرستیکه وی نزدیک می شود پس مباهات میکند بایشان ملائکه را پس میگوید چه خواست

هٰؤُلَآءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ

این بندگان من رواه مسلم و روایت است از عمرو بن شعیب از

اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

پدر خود و او از جد عمرو بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم گفت

خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ

بہترین دعاہا دعای روز عرفہ است وبہترین دعائے وذکریکہ گفتم من وپیغمبران

مِنْ قَبْلِي لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ

کہ پیش از من بودہ اند اینست از لا الہ الا اللہ تا قدیر

وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

رواہ الترمذی

وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ كُرَيْزٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

وروایت است از طلحہ بن عبید اللہ ابن کریز بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا رُئِيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت دیدہ نشد شیطان در ہیچ روزے کہ وے

فِيهِ أَصْغَرُ وَلَا أَدْحَرُ وَلَا أَحْقَرُ وَلَا أَغْيَظُ مِنْهُ فِي

در آنروز خوردتر باشد ونہ دورتر ونہ خوارتر ونہ خشم وغضہ خوردہ تر از خودش در

يَوْمِ عَرَفَةَ وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا يَرَى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ

روز عرفہ باشد ونیست آن راندگی وخواری مگر از جہت چیزیکہ بیند از فرود آمدن رحمت بر آدمیان

وَتَجَاوُزِ اللّٰهِ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِلَّا مَا رُئِيَ يَوْمَ بَدْرٍ

ودرگذشتن خدا تعالیٰ از گناہان بزرگ مگر آنچہ دیدہ شد از خواری شیطان روز بدر

فَإِنَّهُ قَدْ رَأَى جِبْرِيلَ يَزَعُ الْمَلَائِكَةَ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا

پس بدرستیکہ شیطان بتحقیق دید جبرئیل را روز بدر کہ ترتیب میدہد ملائکہ را وصفہا راست میکند برائے جنگ رواہ مالک

وَفِي شَرْحِ السُّنَّةِ بِلَفْظِ الْمَصَابِيحِ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ

ودر شرح السنہ بلفظے کہ در مصابیح است وروایت است از جابر رضی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون می باشد

يَوْمَ عَرَفَةَ إِنَّ اللّٰهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُبَاهِي بِهِمُ

روز عرفه بدرستیکه خدایتعالی فرود می آید بآسمانیکه پایان تر است پس مفاخرت میکند بایشان

الْمَلٰئِكَةَ فَيَقُولُ انْظُرُوا إِلَى عِبَادِيَ اتَوْنِي شُعْثًا غُبْرًا

فرشتگان را پس میگوید نگرید بسوی بندگان من که آمده اند بدرگاه رحمت من ژولیده موی

ضَاجِّينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ أُشْهِدُكُمْ إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ

فریاد کنندگان بلبیه از هر راه کشاده و دور گواه میگیرم شما را بر اینکه بدرستیکه آمرزیدم

لَهُمْ فَيَقُولُ الْمَلٰئِكَةُ يَا رَبِّ فُلَانٌ كَانَ يَرْهَقُ وَفُلَانٌ

ایشان را پس میگویند فرشتگان اے پروردگار فلان کس از میان این حاضران می بود که نبست

وَفُلَانَةٌ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ

و فلان مرد و فلان زن چنین و چنان اند گفت آنحضرت میگوید خدای عزوجل بتحقیق آمرزیدم مر ایشانرا

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس نیست روزی که بیشتر

عِتْقًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

آزاد شده در وے از آتش دوزخ از روز عرفه روایت کرد این حدیث را در شرح سنته

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از عباس ابن مرداس رضہ بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا لِأُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ فَأُجِيبَ

علیه وسلم دعا کرد مر امت خود را در شبانگاه روز عرفه بآمرزیده شدن گناهان پس اجابت

أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ مَا خَلَا الْمَظَالِمَ فَإِنِّي آخُذُ لِلْمَظْلُومِ

که بدرستی من بتحقیق آمرزیدم مر ایشان را همه گناهان را جز مظالم که مراد بآن حقوق عباد است پس بدرستیکه من

مِنْهُ قَالَ أَيْ رَبِّ إِنْ شِئْتَ أَعْطَيْتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ

از ظالم گفت آنحضرت اے رب من اگر خواهی بدهی مظلوم را از نعیم بهشت

وَغَفَرْتَ لِلظَّالِمِ فَلَمْ يُجِبْ عَشِيَّتَهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ

و بیامرزی مر ظالم را پس اجابت کرده نشد آنحضرت دعاوی در آن شبانگاه پس هنگامیکه صبح کرد آنحضرت بمزدلفه

أَعَادَ الدُّعَاءَ فَأُجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ اللّٰهِ

باز کرده دعا را پس اجابت کرده شد آنحضرت مر چیزیرا که سوال کرد گفت راوی پس خنده کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ

صلے اللہ علیہ وسلم یا گفت راوی بجای ضحک تبسم پس گفتند مر آنحضرت را ابوبکر و عمر

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي إِنَّ هٰذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا

پدر و مادر ما فدای تو باد بدرستیکه این ساعتی است که نبودی تو که خنده میکردی در وے

فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ أَضْحَكَ اللّٰهُ سِنَّكَ قَالَ إِنَّ عَدُوَّ

پس چه چیز خنداند ترا همیشه خنداند خدا تعالی دندان ترا گفت آنحضرت بدرستیکه دشمن

اللّٰهِ إِبْلِيسَ لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدِ اسْتَجَابَ دُعَائِي

خدا که ابلیس است هنگامی که دانست که خدا تعالی بتحقیق اجابت کرده دعای مرا

وَغَفَرَ لِأُمَّتِي أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ يَحْثُوهُ عَلَى رَأْسِهِ

و بیامرزید مر امت مرا گرفت خاک پس گشت که می انداخت بهر دو دست خاک را بر سر خود

وَيَدْعُو بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ

و دعا میکرد بویل و ثبور پس درخنده در آورد مرا چیزیکه دیدم من از بیصبری و زاری او

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ نَحْوَهُ

رواه ابن ماجه و روایت کرد بیهقی در کتاب بعث و نشور مانند این حدیث

بَابُ فَضَائِلِ مَكَّةَ زَادَ اللّٰهُ تَعَالَى شَرَفًا

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى

هر آئینه اول خانه که مقرر کرده شد برای مردمان آنست که در مکه است برکت داده شده و راهنمائی

لِلْعٰلَمِيْنَ ۝ فِيْهِ اٰيٰتٌ بَيِّنٰتٌ مَّقَامُ اِبْرٰهِيْمَ ۝ وَمَنْ

مر مردمان را در آن خانه نشانهای روشن است از آن جمله جای ایستادن ابراهیم است و هر که

دَخَلَهٗ كَانَ اٰمِنًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در آید آنجا ایمن بود و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَّةَ مَا اَطْيَبَكِ مِنْ بَلَدٍ وَّاَحَبَّكِ

صلی اللہ علیہ وسلم مر مکہ معظمہ را که چه عجب شهری تو و دوست داشته شدهٔ تو

اِلَيَّ وَلَوْلَا اَنَّ قَوْمِيْ اَخْرَجُوْنِيْ مِنْكِ مَا سَكَنْتُ

بسوے من اگر نمی بود اینکه قوم من بیرون کردند مرا از سکونت تو نمیکردم سکونت

غَيْرَكِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَدِيِّ

بجز تو رواه الترمذی و روایت است از عبد اللہ ابن عدی

بْنِ حَمْرَاءَ قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن حمراء گفت دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

وَاقِفًا عَلَى الْحَزْوَرَةِ فَقَالَ وَاللّٰهِ اِنَّكِ لَخَيْرُ اَرْضِ اللّٰهِ

ایستاده بر حزوره پس فرمود آنحضرت عتاب بمکه معظمه کرده بدرستی تو بهترین زمین خدائی

وَاَحَبُّ اَرْضِ اللّٰهِ اِلَى اللّٰهِ وَلَوْلَا اَنِّيْ اُخْرِجْتُ مِنْكِ

و محبوب ترین زمین خدائی نزد خدا و اگر نمی بود انکه بیرون آورده شدم من از تو

مَا خَرَجْتُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَيَّاشِ

بیرون نمی آمدم رواه الترمذی و ابن ماجه و روایت است از عیاش

ابْنِ اَبِيْ رَبِيْعَةَ الْمَخْزُوْمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ابی ربیعة المخزومی گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَزَالُ هٰذِهِ الْاُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا عَظَّمُوْا هٰذِهِ

علیہ وسلم همیشه باشند این امت بخیر و سلامت در دین و دنیا مادامیکه تعظیم کنند این

لـ یعنی مقصود آن است که در زمانه که مکه معظمه در تصرف کفار باشد و مسلمان را در آنجا دست نباشد حرمت و فضیلت آن زایل نمیشود و در آن زمان هم مسلمان را رجوع بآن باید کرد و بعضی از روایت این معنی مفهوم میشود و بعضی از روایت این معنی مفهوم نمیشود و در روایت اول ضعف است و در روایت دوم ضعف نیست و در روایت سوم ضعف است و در روایت چهارم ضعف نیست و در روایت پنجم ضعف است و در روایت ششم ضعف نیست و در روایت هفتم ضعف است و در روایت هشتم ضعف نیست و در روایت نهم ضعف است و در روایت دهم ضعف نیست و در روایت یازدهم ضعف است و در روایت دوازدهم ضعف نیست و در روایت سیزدهم ضعف است و در روایت چهاردهم ضعف نیست و در روایت پانزدهم ضعف است و در روایت شانزدهم ضعف نیست و در روایت هفدهم ضعف است و در روایت هجدهم ضعف نیست و در روایت نوزدهم ضعف است و در روایت بیستم ضعف نیست و در روایت بیست و یکم ضعف است و در روایت بیست و دوم ضعف نیست و در روایت بیست و سوم ضعف است و در روایت بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت بیست و پنجم ضعف است و در روایت بیست و ششم ضعف نیست و در روایت بیست و هفتم ضعف است و در روایت بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت بیست و نهم ضعف است و در روایت سیام ضعف نیست و در روایت سی و یکم ضعف است و در روایت سی و دوم ضعف نیست و در روایت سی و سوم ضعف است و در روایت سی و چهارم ضعف نیست و در روایت سی و پنجم ضعف است و در روایت سی و ششم ضعف نیست و در روایت سی و هفتم ضعف است و در روایت سی و هشتم ضعف نیست و در روایت سی و نهم ضعف است و در روایت چهلم ضعف نیست و در روایت چهل و یکم ضعف است و در روایت چهل و دوم ضعف نیست و در روایت چهل و سوم ضعف است و در روایت چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت چهل و پنجم ضعف است و در روایت چهل و ششم ضعف نیست و در روایت چهل و هفتم ضعف است و در روایت چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت چهل و نهم ضعف است و در روایت پنجاهم ضعف نیست و در روایت پنجاه و یکم ضعف است و در روایت پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت پنجاه و سوم ضعف است و در روایت پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت پنجاه و نهم ضعف است و در روایت شصتم ضعف نیست و در روایت شصت و یکم ضعف است و در روایت شصت و دوم ضعف نیست و در روایت شصت و سوم ضعف است و در روایت شصت و چهارم ضعف نیست و در روایت شصت و پنجم ضعف است و در روایت شصت و ششم ضعف نیست و در روایت شصت و هفتم ضعف است و در روایت شصت و هشتم ضعف نیست و در روایت شصت و نهم ضعف است و در روایت هفتادم ضعف نیست و در روایت هفتاد و یکم ضعف است و در روایت هفتاد و دوم ضعف نیست و در روایت هفتاد و سوم ضعف است و در روایت هفتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت هفتاد و پنجم ضعف است و در روایت هفتاد و ششم ضعف نیست و در روایت هفتاد و هفتم ضعف است و در روایت هفتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت هفتاد و نهم ضعف است و در روایت هشتادم ضعف نیست و در روایت هشتاد و یکم ضعف است و در روایت هشتاد و دوم ضعف نیست و در روایت هشتاد و سوم ضعف است و در روایت هشتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت هشتاد و پنجم ضعف است و در روایت هشتاد و ششم ضعف نیست و در روایت هشتاد و هفتم ضعف است و در روایت هشتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت هشتاد و نهم ضعف است و در روایت نودم ضعف نیست و در روایت نود و یکم ضعف است و در روایت نود و دوم ضعف نیست و در روایت نود و سوم ضعف است و در روایت نود و چهارم ضعف نیست و در روایت نود و پنجم ضعف است و در روایت نود و ششم ضعف نیست و در روایت نود و هفتم ضعف است و در روایت نود و هشتم ضعف نیست و در روایت نود و نهم ضعف است و در روایت صدم ضعف نیست و در روایت صد و یکم ضعف است و در روایت صد و دوم ضعف نیست و در روایت صد و سوم ضعف است و در روایت صد و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و پنجم ضعف است و در روایت صد و ششم ضعف نیست و در روایت صد و هفتم ضعف است و در روایت صد و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و نهم ضعف است و در روایت صد و دهم ضعف نیست و در روایت صد و یازدهم ضعف است و در روایت صد و دوازدهم ضعف نیست و در روایت صد و سیزدهم ضعف است و در روایت صد و چهاردهم ضعف نیست و در روایت صد و پانزدهم ضعف است و در روایت صد و شانزدهم ضعف نیست و در روایت صد و هفدهم ضعف است و در روایت صد و هجدهم ضعف نیست و در روایت صد و نوزدهم ضعف است و در روایت صد و بیستم ضعف نیست و در روایت صد و بیست و یکم ضعف است و در روایت صد و بیست و دوم ضعف نیست و در روایت صد و بیست و سوم ضعف است و در روایت صد و بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و بیست و پنجم ضعف است و در روایت صد و بیست و ششم ضعف نیست و در روایت صد و بیست و هفتم ضعف است و در روایت صد و بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و بیست و نهم ضعف است و در روایت صد و سیام ضعف نیست و در روایت صد و سی و یکم ضعف است و در روایت صد و سی و دوم ضعف نیست و در روایت صد و سی و سوم ضعف است و در روایت صد و سی و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و سی و پنجم ضعف است و در روایت صد و سی و ششم ضعف نیست و در روایت صد و سی و هفتم ضعف است و در روایت صد و سی و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و سی و نهم ضعف است و در روایت صد و چهلم ضعف نیست و در روایت صد و چهل و یکم ضعف است و در روایت صد و چهل و دوم ضعف نیست و در روایت صد و چهل و سوم ضعف است و در روایت صد و چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و چهل و پنجم ضعف است و در روایت صد و چهل و ششم ضعف نیست و در روایت صد و چهل و هفتم ضعف است و در روایت صد و چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و چهل و نهم ضعف است و در روایت صد و پنجاهم ضعف نیست و در روایت صد و پنجاه و یکم ضعف است و در روایت صد و پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت صد و پنجاه و سوم ضعف است و در روایت صد و پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت صد و پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت صد و پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت صد و پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و پنجاه و نهم ضعف است و در روایت صد و شصتم ضعف نیست و در روایت صد و شصت و یکم ضعف است و در روایت صد و شصت و دوم ضعف نیست و در روایت صد و شصت و سوم ضعف است و در روایت صد و شصت و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و شصت و پنجم ضعف است و در روایت صد و شصت و ششم ضعف نیست و در روایت صد و شصت و هفتم ضعف است و در روایت صد و شصت و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و شصت و نهم ضعف است و در روایت صد و هفتادم ضعف نیست و در روایت صد و هفتاد و یکم ضعف است و در روایت صد و هفتاد و دوم ضعف نیست و در روایت صد و هفتاد و سوم ضعف است و در روایت صد و هفتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و هفتاد و پنجم ضعف است و در روایت صد و هفتاد و ششم ضعف نیست و در روایت صد و هفتاد و هفتم ضعف است و در روایت صد و هفتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و هفتاد و نهم ضعف است و در روایت صد و هشتادم ضعف نیست و در روایت صد و هشتاد و یکم ضعف است و در روایت صد و هشتاد و دوم ضعف نیست و در روایت صد و هشتاد و سوم ضعف است و در روایت صد و هشتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و هشتاد و پنجم ضعف است و در روایت صد و هشتاد و ششم ضعف نیست و در روایت صد و هشتاد و هفتم ضعف است و در روایت صد و هشتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و هشتاد و نهم ضعف است و در روایت صد و نودم ضعف نیست و در روایت صد و نود و یکم ضعف است و در روایت صد و نود و دوم ضعف نیست و در روایت صد و نود و سوم ضعف است و در روایت صد و نود و چهارم ضعف نیست و در روایت صد و نود و پنجم ضعف است و در روایت صد و نود و ششم ضعف نیست و در روایت صد و نود و هفتم ضعف است و در روایت صد و نود و هشتم ضعف نیست و در روایت صد و نود و نهم ضعف است و در روایت دویستم ضعف نیست و در روایت دویست و یکم ضعف است و در روایت دویست و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و سوم ضعف است و در روایت دویست و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و پنجم ضعف است و در روایت دویست و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و هفتم ضعف است و در روایت دویست و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و نهم ضعف است و در روایت دویست و دهم ضعف نیست و در روایت دویست و یازدهم ضعف است و در روایت دویست و دوازدهم ضعف نیست و در روایت دویست و سیزدهم ضعف است و در روایت دویست و چهاردهم ضعف نیست و در روایت دویست و پانزدهم ضعف است و در روایت دویست و شانزدهم ضعف نیست و در روایت دویست و هفدهم ضعف است و در روایت دویست و هجدهم ضعف نیست و در روایت دویست و نوزدهم ضعف است و در روایت دویست و بیستم ضعف نیست و در روایت دویست و بیست و یکم ضعف است و در روایت دویست و بیست و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و بیست و سوم ضعف است و در روایت دویست و بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و بیست و پنجم ضعف است و در روایت دویست و بیست و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و بیست و هفتم ضعف است و در روایت دویست و بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و بیست و نهم ضعف است و در روایت دویست و سیام ضعف نیست و در روایت دویست و سی و یکم ضعف است و در روایت دویست و سی و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و سی و سوم ضعف است و در روایت دویست و سی و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و سی و پنجم ضعف است و در روایت دویست و سی و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و سی و هفتم ضعف است و در روایت دویست و سی و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و سی و نهم ضعف است و در روایت دویست و چهلم ضعف نیست و در روایت دویست و چهل و یکم ضعف است و در روایت دویست و چهل و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و چهل و سوم ضعف است و در روایت دویست و چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و چهل و پنجم ضعف است و در روایت دویست و چهل و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و چهل و هفتم ضعف است و در روایت دویست و چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و چهل و نهم ضعف است و در روایت دویست و پنجاهم ضعف نیست و در روایت دویست و پنجاه و یکم ضعف است و در روایت دویست و پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و پنجاه و سوم ضعف است و در روایت دویست و پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت دویست و پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت دویست و پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و پنجاه و نهم ضعف است و در روایت دویست و شصتم ضعف نیست و در روایت دویست و شصت و یکم ضعف است و در روایت دویست و شصت و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و شصت و سوم ضعف است و در روایت دویست و شصت و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و شصت و پنجم ضعف است و در روایت دویست و شصت و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و شصت و هفتم ضعف است و در روایت دویست و شصت و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و شصت و نهم ضعف است و در روایت دویست و هفتادم ضعف نیست و در روایت دویست و هفتاد و یکم ضعف است و در روایت دویست و هفتاد و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و هفتاد و سوم ضعف است و در روایت دویست و هفتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و هفتاد و پنجم ضعف است و در روایت دویست و هفتاد و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و هفتاد و هفتم ضعف است و در روایت دویست و هفتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و هفتاد و نهم ضعف است و در روایت دویست و هشتادم ضعف نیست و در روایت دویست و هشتاد و یکم ضعف است و در روایت دویست و هشتاد و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و هشتاد و سوم ضعف است و در روایت دویست و هشتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و هشتاد و پنجم ضعف است و در روایت دویست و هشتاد و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و هشتاد و هفتم ضعف است و در روایت دویست و هشتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و هشتاد و نهم ضعف است و در روایت دویست و نودم ضعف نیست و در روایت دویست و نود و یکم ضعف است و در روایت دویست و نود و دوم ضعف نیست و در روایت دویست و نود و سوم ضعف است و در روایت دویست و نود و چهارم ضعف نیست و در روایت دویست و نود و پنجم ضعف است و در روایت دویست و نود و ششم ضعف نیست و در روایت دویست و نود و هفتم ضعف است و در روایت دویست و نود و هشتم ضعف نیست و در روایت دویست و نود و نهم ضعف است و در روایت سیصدم ضعف نیست و در روایت سیصد و یکم ضعف است و در روایت سیصد و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و سوم ضعف است و در روایت سیصد و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و نهم ضعف است و در روایت سیصد و دهم ضعف نیست و در روایت سیصد و یازدهم ضعف است و در روایت سیصد و دوازدهم ضعف نیست و در روایت سیصد و سیزدهم ضعف است و در روایت سیصد و چهاردهم ضعف نیست و در روایت سیصد و پانزدهم ضعف است و در روایت سیصد و شانزدهم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفدهم ضعف است و در روایت سیصد و هجدهم ضعف نیست و در روایت سیصد و نوزدهم ضعف است و در روایت سیصد و بیستم ضعف نیست و در روایت سیصد و بیست و یکم ضعف است و در روایت سیصد و بیست و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و بیست و سوم ضعف است و در روایت سیصد و بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و بیست و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و بیست و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و بیست و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و بیست و نهم ضعف است و در روایت سیصد و سیام ضعف نیست و در روایت سیصد و سی و یکم ضعف است و در روایت سیصد و سی و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و سی و سوم ضعف است و در روایت سیصد و سی و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و سی و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و سی و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و سی و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و سی و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و سی و نهم ضعف است و در روایت سیصد و چهلم ضعف نیست و در روایت سیصد و چهل و یکم ضعف است و در روایت سیصد و چهل و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و چهل و سوم ضعف است و در روایت سیصد و چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و چهل و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و چهل و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و چهل و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و چهل و نهم ضعف است و در روایت سیصد و پنجاهم ضعف نیست و در روایت سیصد و پنجاه و یکم ضعف است و در روایت سیصد و پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و پنجاه و سوم ضعف است و در روایت سیصد و پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و پنجاه و نهم ضعف است و در روایت سیصد و شصتم ضعف نیست و در روایت سیصد و شصت و یکم ضعف است و در روایت سیصد و شصت و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و شصت و سوم ضعف است و در روایت سیصد و شصت و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و شصت و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و شصت و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و شصت و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و شصت و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و شصت و نهم ضعف است و در روایت سیصد و هفتادم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفتاد و یکم ضعف است و در روایت سیصد و هفتاد و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفتاد و سوم ضعف است و در روایت سیصد و هفتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفتاد و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و هفتاد و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفتاد و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و هفتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و هفتاد و نهم ضعف است و در روایت سیصد و هشتادم ضعف نیست و در روایت سیصد و هشتاد و یکم ضعف است و در روایت سیصد و هشتاد و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و هشتاد و سوم ضعف است و در روایت سیصد و هشتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و هشتاد و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و هشتاد و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و هشتاد و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و هشتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و هشتاد و نهم ضعف است و در روایت سیصد و نودم ضعف نیست و در روایت سیصد و نود و یکم ضعف است و در روایت سیصد و نود و دوم ضعف نیست و در روایت سیصد و نود و سوم ضعف است و در روایت سیصد و نود و چهارم ضعف نیست و در روایت سیصد و نود و پنجم ضعف است و در روایت سیصد و نود و ششم ضعف نیست و در روایت سیصد و نود و هفتم ضعف است و در روایت سیصد و نود و هشتم ضعف نیست و در روایت سیصد و نود و نهم ضعف است و در روایت چهارصدم ضعف نیست و در روایت چهارصد و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و دهم ضعف نیست و در روایت چهارصد و یازدهم ضعف است و در روایت چهارصد و دوازدهم ضعف نیست و در روایت چهارصد و سیزدهم ضعف است و در روایت چهارصد و چهاردهم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پانزدهم ضعف است و در روایت چهارصد و شانزدهم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفدهم ضعف است و در روایت چهارصد و هجدهم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نوزدهم ضعف است و در روایت چهارصد و بیستم ضعف نیست و در روایت چهارصد و بیست و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و بیست و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و بیست و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و بیست و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و بیست و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و بیست و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و بیست و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و سیام ضعف نیست و در روایت چهارصد و سی و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و سی و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و سی و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و سی و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و سی و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و سی و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و سی و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و سی و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و سی و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و چهلم ضعف نیست و در روایت چهارصد و چهل و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و چهل و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و چهل و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و چهل و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و چهل و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و چهل و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و چهل و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و پنجاهم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پنجاه و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پنجاه و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و پنجاه و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و شصتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و شصت و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و شصت و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و شصت و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و شصت و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و شصت و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و شصت و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و شصت و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و شصت و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و شصت و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و هفتادم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفتاد و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و هفتاد و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفتاد و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و هفتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفتاد و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و هفتاد و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفتاد و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و هفتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هفتاد و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و هشتادم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هشتاد و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و هشتاد و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هشتاد و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و هشتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هشتاد و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و هشتاد و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هشتاد و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و هشتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و هشتاد و نهم ضعف است و در روایت چهارصد و نودم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نود و یکم ضعف است و در روایت چهارصد و نود و دوم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نود و سوم ضعف است و در روایت چهارصد و نود و چهارم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نود و پنجم ضعف است و در روایت چهارصد و نود و ششم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نود و هفتم ضعف است و در روایت چهارصد و نود و هشتم ضعف نیست و در روایت چهارصد و نود و نهم ضعف است و در روایت پانصدم ضعف نیست و در روایت پانصد و یکم ضعف است و در روایت پانصد و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و سوم ضعف است و در روایت پانصد و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و نهم ضعف است و در روایت پانصد و دهم ضعف نیست و در روایت پانصد و یازدهم ضعف است و در روایت پانصد و دوازدهم ضعف نیست و در روایت پانصد و سیزدهم ضعف است و در روایت پانصد و چهاردهم ضعف نیست و در روایت پانصد و پانزدهم ضعف است و در روایت پانصد و شانزدهم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفدهم ضعف است و در روایت پانصد و هجدهم ضعف نیست و در روایت پانصد و نوزدهم ضعف است و در روایت پانصد و بیستم ضعف نیست و در روایت پانصد و بیست و یکم ضعف است و در روایت پانصد و بیست و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و بیست و سوم ضعف است و در روایت پانصد و بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و بیست و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و بیست و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و بیست و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و بیست و نهم ضعف است و در روایت پانصد و سیام ضعف نیست و در روایت پانصد و سی و یکم ضعف است و در روایت پانصد و سی و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و سی و سوم ضعف است و در روایت پانصد و سی و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و سی و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و سی و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و سی و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و سی و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و سی و نهم ضعف است و در روایت پانصد و چهلم ضعف نیست و در روایت پانصد و چهل و یکم ضعف است و در روایت پانصد و چهل و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و چهل و سوم ضعف است و در روایت پانصد و چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و چهل و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و چهل و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و چهل و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و چهل و نهم ضعف است و در روایت پانصد و پنجاهم ضعف نیست و در روایت پانصد و پنجاه و یکم ضعف است و در روایت پانصد و پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و پنجاه و سوم ضعف است و در روایت پانصد و پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و پنجاه و نهم ضعف است و در روایت پانصد و شصتم ضعف نیست و در روایت پانصد و شصت و یکم ضعف است و در روایت پانصد و شصت و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و شصت و سوم ضعف است و در روایت پانصد و شصت و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و شصت و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و شصت و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و شصت و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و شصت و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و شصت و نهم ضعف است و در روایت پانصد و هفتادم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفتاد و یکم ضعف است و در روایت پانصد و هفتاد و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفتاد و سوم ضعف است و در روایت پانصد و هفتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفتاد و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و هفتاد و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفتاد و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و هفتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و هفتاد و نهم ضعف است و در روایت پانصد و هشتادم ضعف نیست و در روایت پانصد و هشتاد و یکم ضعف است و در روایت پانصد و هشتاد و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و هشتاد و سوم ضعف است و در روایت پانصد و هشتاد و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و هشتاد و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و هشتاد و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و هشتاد و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و هشتاد و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و هشتاد و نهم ضعف است و در روایت پانصد و نودم ضعف نیست و در روایت پانصد و نود و یکم ضعف است و در روایت پانصد و نود و دوم ضعف نیست و در روایت پانصد و نود و سوم ضعف است و در روایت پانصد و نود و چهارم ضعف نیست و در روایت پانصد و نود و پنجم ضعف است و در روایت پانصد و نود و ششم ضعف نیست و در روایت پانصد و نود و هفتم ضعف است و در روایت پانصد و نود و هشتم ضعف نیست و در روایت پانصد و نود و نهم ضعف است و در روایت ششصدم ضعف نیست و در روایت ششصد و یکم ضعف است و در روایت ششصد و دوم ضعف نیست و در روایت ششصد و سوم ضعف است و در روایت ششصد و چهارم ضعف نیست و در روایت ششصد و پنجم ضعف است و در روایت ششصد و ششم ضعف نیست و در روایت ششصد و هفتم ضعف است و در روایت ششصد و هشتم ضعف نیست و در روایت ششصد و نهم ضعف است و در روایت ششصد و دهم ضعف نیست و در روایت ششصد و یازدهم ضعف است و در روایت ششصد و دوازدهم ضعف نیست و در روایت ششصد و سیزدهم ضعف است و در روایت ششصد و چهاردهم ضعف نیست و در روایت ششصد و پانزدهم ضعف است و در روایت ششصد و شانزدهم ضعف نیست و در روایت ششصد و هفدهم ضعف است و در روایت ششصد و هجدهم ضعف نیست و در روایت ششصد و نوزدهم ضعف است و در روایت ششصد و بیستم ضعف نیست و در روایت ششصد و بیست و یکم ضعف است و در روایت ششصد و بیست و دوم ضعف نیست و در روایت ششصد و بیست و سوم ضعف است و در روایت ششصد و بیست و چهارم ضعف نیست و در روایت ششصد و بیست و پنجم ضعف است و در روایت ششصد و بیست و ششم ضعف نیست و در روایت ششصد و بیست و هفتم ضعف است و در روایت ششصد و بیست و هشتم ضعف نیست و در روایت ششصد و بیست و نهم ضعف است و در روایت ششصد و سیام ضعف نیست و در روایت ششصد و سی و یکم ضعف است و در روایت ششصد و سی و دوم ضعف نیست و در روایت ششصد و سی و سوم ضعف است و در روایت ششصد و سی و چهارم ضعف نیست و در روایت ششصد و سی و پنجم ضعف است و در روایت ششصد و سی و ششم ضعف نیست و در روایت ششصد و سی و هفتم ضعف است و در روایت ششصد و سی و هشتم ضعف نیست و در روایت ششصد و سی و نهم ضعف است و در روایت ششصد و چهلم ضعف نیست و در روایت ششصد و چهل و یکم ضعف است و در روایت ششصد و چهل و دوم ضعف نیست و در روایت ششصد و چهل و سوم ضعف است و در روایت ششصد و چهل و چهارم ضعف نیست و در روایت ششصد و چهل و پنجم ضعف است و در روایت ششصد و چهل و ششم ضعف نیست و در روایت ششصد و چهل و هفتم ضعف است و در روایت ششصد و چهل و هشتم ضعف نیست و در روایت ششصد و چهل و نهم ضعف است و در روایت ششصد و پنجاهم ضعف نیست و در روایت ششصد و پنجاه و یکم ضعف است و در روایت ششصد و پنجاه و دوم ضعف نیست و در روایت ششصد و پنجاه و سوم ضعف است و در روایت ششصد و پنجاه و چهارم ضعف نیست و در روایت ششصد و پنجاه و پنجم ضعف است و در روایت ششصد و پنجاه و ششم ضعف نیست و در روایت ششصد و پنجاه و هفتم ضعف است و در روایت ششصد و پنجاه و هشتم ضعف نیست و در روایت ششصد و پنجاه و نهم ضعف است و در روایت ششصد و شصتم ضعف نیست و در روایت ششصد و شصت و یکم ضعف است و در روایت ششصد و شصت و دوم ضعف نیست و در روایت ششصد و شصت و سوم ضعف است و در روایت ششصد و شصت و چهارم ضعف نیست و در

الحرمة حق تعظيمها فاذا ضيعوا ذلك هلكوا رواه ابن ماجة

حرمت را یعنے حرمت مکہ را حق تعظیم وے پس چون ضایع کنند آن حرمت را ہلاک شوند رواہ ابن ماجہ

وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نزل الحجر الاسود من الجنة وهو اشد بياضا من اللبن

فرود آمدہ است حجر اسود از بہشت و وے دران حال زیادہ تر بود در سفیدی از شیر

فسودته خطايا بني ادم رواه احمد والترمذي وعنه

پس سیاہ گردانیدہ او را گناہان اولاد آدم رواہ احمد و الترمذی و ہم ازوی مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم في الحجر والله ليبعثنه

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در شان حجر اسود بخدا سوگند ہر آئینہ برانگیزد حجر اسود را

الله يوم القيمة له عينان يبصر بهما ولسان ينطق به

خدا یتعالی روز قیامت و را الیکہ مر او را دو چشم باشد کہ بینند بآن و دو زبانے باشد کہ سخن گوید بآن

ليشهد على من استلمه بحق رواه الترمذي وابن ماجة

گواہی دہد بر کسے کہ بوسہ داد او را بحق یعنے بایمان رواہ الترمذی و ابن ماجہ

والدارمي وعن ابن عمر رض قال سمعت رسول الله صلى

والدارمی و روایت است از ابن عمر رض گفت شنیدم آنحضرت صلے

الله عليه وسلم يقول ان الركن والمقام ياقوتتان من

اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود بدرستیکہ رکن و مقام ابراہیم ہر دو یاقوت اند از

ياقوت الجنة طمس الله نورهما ولو لم يطمس نورهما

جنس یاقوت بہشت ناپدید کردہ است خدا یتعالی نور آن ہر دو را و اگر ناپدید نمیکرد نور ہر دو را

لاضاء ما بين المشرق والمغرب رواه الترمذي

ہر آئینہ روشن میشد ہر چہ میان مشرق و مغرب است رواہ الترمذی

مراد از رکن حجر اسود است

وعن ابی هریرة رض ان النبی صلی الله علیه وسلم

در روایت است از ابی هریره رض بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قال وکل به سبعون ملکا یعنی الرکن الیمانی فمن قال

فرمود موکل گردانیده شده اند بوی هفتاد فرشته یعنے برکن یمانی پس کسیکه بگوید

اللهم انی اسئلک العفو والعافیة فی الدنیا والاخرة ربنا اتنا

از اللهم تا وقنا عذاب النار

فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار قالوا امین

میگویند آن فرشتگان امین

رواه باب فضائل المدینة زادها الله تعالی کرامة ابن ماجة

رواه ابن باب در فضایل مدینه است زیاده گرداند خدا تعالی بزرگی انرا ابن ماجة

عن سعد رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

روایت است از سعد بن وقاص رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

انی احرم ما بین لابتی المدینة ان یقطع عضاهها او یقتل

بدرستیکه من حرام میگردانم میان هر دو لابه مدینه که بریده شود درختان آن و کشته شوند

صیدها وقال المدینة خیر لهم لو کانوا یعلمون لا یدعها

شکار آن و فرمود آنحضرت که مدینه بهتر است ایشان را اگر بدانند ترک نکنند مدینه را

احد رغبة عنها الا ابدل الله فیها من هو خیر منه

کسے از روی انکار مگر بدل میکند بجای او خدا تعالے کسے را که بهتر است از وے

ولا یثبت احد علی لاوائها وجهدها الا کنت له شفیعا

و پای بر جا نماند هیچ یکے در صبر میکند بر سختی و گرسنگی و محنت مدینه مگر آنکه باشم مر او را شفاعت کننده

او شهیدا یوم القیمة رواه مسلم وعن ابی هریرة رض

و گواهی دهنده روز قیامت رواه مسلم و در روایت است از ابی هریره رض

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَصْبِرُ عَلَى

کہ گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم صبر نمیکند بر

لَأْوَاءِ الْمَدِينَةِ وَشِدَّتِهَا أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا

سختی و محنت مدینہ ہیچ یکے از امت من مگر اینکہ میباشم او را شفیع

يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ

روز قیامت رواہ مسلم و روایت است از عبد اللہ بن عمر رضہ در

رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَدِينَةِ رَأَيْتُ امْرَأَةً

خواب دیدن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در شان مدینہ دیدم زنے را

سَوْدَاءَ ثَائِرَةَ الرَّأْسِ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ حَتَّى نَزَلَتْ

سیاہ ژولیدہ موے بیرون آمد آن زن از مدینہ تا آنکہ فرود آمد

مَهْيَعَةَ فَتَأَوَّلْتُ أَنَّ وَبَاءَ الْمَدِينَةِ نُقِلَ إِلَى مَهْيَعَةَ

موضعی کہ نام او مہیعہ است گفت آنحضرت پس تدبیر کردم آن زن را کہ تب و بیماری مدینہ برده شد بسوے مہیعہ

وَهِيَ الْجُحْفَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

و آن موضع جحفہ است رواہ بخاری و روایت است از جابر بن

سَمُرَةَ رَضِيَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

سمرہ رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت

إِنَّ اللهَ تَعَالَى سَمَّى الْمَدِينَةَ طَابَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بدرستیکہ خدا یتعالی نام کردہ است مدینہ را طابہ بر زبان حبیب خود رواہ مسلم و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أُمِرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقُرَى يَقُولُونَ يَثْرِبُ وَهِيَ الْمَدِينَةُ

امر کردہ شدم بہجرت بقریہ کہ میخورد قریہ ہاے دیگر را یعنے غالب آید قریہ مدینہ

تَنفِي النَّاسَ كَمَا يَنفِي الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بد میکند مدینه مردم را چنانچه دور میکند کوره آهنگران پلیدی آهن را متفق علیه

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

عَلَى أَنْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلَائِكَةٌ لَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونُ وَلَا

بر راههای مدینه فرشتگان نگاهبان اند که درنمی آید بمدینه طاعون ونه

الدَّجَّالُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

دجال متفق علیه وروایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَّا سَيَطَؤُهُ الدَّجَّالُ

صلے الله علیه وسلم نیست هیچ شهرے مگر آنکه در آید آنرا دجال

إِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ لَيْسَ نَقْبٌ مِنْ أَنْقَابِهَا إِلَّا عَلَيْهِ

مگر مکه معظمه ومدینه منوره نیست هیچ راهے از راههاے مدینه مگر آنکه بروے

الْمَلَائِكَةُ صَافِّينَ يَحْرُسُونَهَا فَيَنْزِلُ السَّبْخَةَ فَتَرْجُفُ

فرشتگان صف زده نگهبانی میکنند آنرا پس نزول خواهد کرد دجال شوره زمین را پس میجنبانند

الْمَدِينَةُ بِأَهْلِهَا ثَلَاثَ رَجَفَاتٍ فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ كُلُّ كَافِرٍ

مدینه ساکنان خود را سه بار جنبانیدن پس بیرون خواهد آمد بسوی او هر کافر

وَمُنَافِقٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ

ومنافق متفق علیه وروایت است از سعد رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَكِيدُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بدسگالی نکند وایذا ندهد اهل مدینه

أَحَدٌ إِلَّا انْمَاعَ كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

احدے مگر گداخته شود چنانکه گداخته میشود نمک در آب متفق علیه

۳ بجز زمین طور ودر حدیث نزول دجال

۴ اتباع بجمع

از سبع قرن دجال را جمع

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

در روایت است از انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود چون

قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ فَنَظَرَ إِلَى جُدُرَاتِ الْمَدِينَةِ أَوْضَعَ رَاحِلَتَهُ

قدوم می آورد از سفر پس نظر میکرد بسوے دیوارہاے مدینہ میراند شتر سواری خود را

وَإِنْ كَانَ عَلَى دَابَّةٍ حَرَّكَهَا مِنْ حُبِّهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

واگر سوار می بود بر دابۂ دیگر می دوانید آنرا از دوستی مدینہ رواہ بخاری وہم از انس است

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَعَ لَهُ أُحُدٌ فَقَالَ هٰذَا جَبَلٌ

کہ ظاہر شد مر آنحضرت را جبل احد پس فرمود آنحضرت کہ این کوہیست

يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ اَللّٰهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَإِنِّي أُحَرِّمُ

کہ دوست میدارد ما را و دوست میداریم ورا الٰہی درستیکہ ابراہیم حرام گردانید مکہ را و بدرستیکہ

مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

کہ میان دو سنگستان مدینہ است متفق علیہ و در روایت است از ابن عمر رضہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَمُوتَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ میتواند کہ بمیرد

بِالْمَدِينَةِ فَلْيَمُتْ بِهَا فَإِنِّي أَشْفَعُ لِمَنْ يَمُوتُ بِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

در مدینہ پس باید کہ بمیرد در مدینہ پس بدرستیکہ من شفاعت کنم آنرا کہ بمیرد در مدینہ رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

والترمذی و از ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْرَبُ قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْإِسْلَامِ

صلے اللہ علیہ وسلم اخر شہرے کہ خراب شود از شہر ہاے اسلام

خَرَابُ الْمَدِينَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض

خراب مدینہ است رواہ الترمذی و در روایت است از ابی بکرہ رضہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ رُعْبُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درمی آید مدینہ را ترس

الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ لَهَا يَوْمَئِذٍ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ عَلَى كُلِّ بَابٍ

مسیح دجال آنرا در آن وقت آمدن دجال ہفت دروازہ خواہد بود بر ہر در

مَلَكَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

دو فرشتہ نگہبان نشستہ رواہ البخاری و روایت است از انس رض از آنحضرت صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِينَةِ ضِعْفَيْ مَا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت خداوندا بگردان در مدینہ دوچند از انچہ

جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ رَجُلٍ مِنْ

گردانیدہ در مکہ از برکت متفق علیہ و روایت است از مردے از

آلِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ زَارَنِي

اولاد خطاب از رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ زیارت کند

مُتَعَمِّدًا كَانَ فِي جِوَارِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَكَنَ الْمَدِينَةَ

قصداً نہ بطفیل کار دیگر باشد در ہمسایگی من در روز قیامت و کسیکہ سکونت ورزد در مدینہ

وَصَبَرَ عَلَى بَلَائِهَا كُنْتُ لَهُ شَهِيدًا أَوْ شَفِيعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

و صبر کند بر بلاے وے باشم او را گواہی دہندہ و شفاعت کنندہ روز قیامت

وَمَنْ مَاتَ فِي أَحَدِ الْحَرَمَيْنِ بَعَثَهُ اللهُ مِنَ الْآمِنِينَ يَوْمَ

و کسیکہ بمیرد در یکے از مکہ و یا مدینہ برانگیزاند او را خدا تعالے از باگروہ بیخوفان در روز

الْقِيَامَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ يَحْيَى

قیامت رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از یحیی

بْنِ سَعِيدٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

بن سعید رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نشستہ بود

جَالِسًا وَقَبْرٌ يُحْفَرُ بِالْمَدِينَةِ فَاطَّلَعَ رَجُلٌ فِي الْقَبْرِ فَقَالَ بِئْسَ

دگرے کندہ میشد در مدینہ پس نظر کرد مردے در قبر پس گفت آنرا بد

مَضْجَعُ الْمُؤْمِنِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِئْسَمَا

خوابگاہ مومنست گور پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بد حرفے بود

قُلْتَ قَالَ الرَّجُلُ إِنِّي لَمْ أُرِدْ هٰذَا إِنَّمَا أَرَدْتُ الْقَتْلَ فِي

کہ تو گفتی گفت آنمرد بدرستیکہ من مراد ندا شتم مگر مرگ در

سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا مِثْلَ الْقَتْلِ

راہ خدا ارادہ کردم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست مردن در مدینہ

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مَا عَلَى الْأَرْضِ بُقْعَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ يَكُونَ

مانند کشتہ شدن در راہ خدا بلکہ افضل آنست بر زمین ہیچ جاے محبوب تر نزد من کہ باشد

قَبْرِي بِهَا مِنْهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنِ

قبر من در وے از مدینہ سہ بار فرمود رواہ مالک ورواست است از

ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ مَرْفُوعًا مَنْ حَجَّ فَزَارَ قَبْرِي بَعْدَ مَوْتِي كَانَ

ابن عمر رضی از روی مرفوع کسیکہ حج کند پس زیارت کند قبر مرا بعد از من باشد

كَمَنْ زَارَنِي فِي حَيَاتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بمحو کسے کہ زیارت کرد و ملاقات نمود مرا در زندگی من رواہ البیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی ہریرہ رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ صَلٰوةٌ فِي مَسْجِدِي هٰذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلٰوةٍ فِيمَا

وسلم یک نماز در مسجد من کہ اینست بہتر است از ہزار نماز در

سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِنِ الْخُدْرِيِّ

غیر آن مگر در مسجد حرام واز ابے سعید الخدرے رضی مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تشد الرحال الا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کجاوہا مبندید مگر

الى ثلثة مساجد مسجد الحرام والمسجد الاقصى ومسجدي

بسوے سہ مسجد یکے مسجد حرام دوم مسجد اقصے سوم مسجد من یعنی این است

هذا متفق عليه وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ما بين بيتي ومنبري روضة من رياض

صلے اللہ علیہ وسلم کہ درمیان بیت من و منبر من روضہ از روضہ ہاے

الجنة ومنبري على حوضي متفق عليه وعن انس

بہشت است و منبر من بر حوض کوثر باشد متفق علیہ و از انس بن مالک رض مروی است

بن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم صلوة

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم یک نماز

الرجل في بيته بصلوة وصلوته في مسجد القبائل بخمس

مرد در خانہ او یکنماز است و نماز او در مسجد قبیلہ برابر

وعشرين صلوة وصلوته في المسجد الذي يجمع فيه

بست و پنج نماز است و نماز او در مسجد یکہ جمع شوند در آن بمقدار

بخمس مائة صلوة وصلوته في المسجد الاقصى بخمسين

پنج صد نماز است و نماز وے در مسجد اقصے ثواب پنجاہ

الف صلوة وصلوته في مسجدي بخمسين الف صلوة

ہزار نماز دارد و نماز وے در مسجد من ثواب پنجاہ ہزار نماز دارد

وصلوته في المسجد الحرام بمائة الف صلوة رواه ابن ماجه

و نماز وے در مسجد حرام مقابل صد ہزار نماز است رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَحَرَّمَ

وروایت است از عاصم احول کہ سوال کردم از انس بن مالک آیا حرام کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ قَالَ نَعَمْ حَرَّمَ مَا حَرَّمَهَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را گفت بلے حرام کردہ است آنرا

اللّٰهُ وَرَسُولُهُ لَا يُخْتَلَى خَلَاهَا فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَعَلَيْهِ

خدا و رسول او قطع کردہ نشود درخت آن پس اگر کسے کرد این را پس بروے

لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ش

لعنت خدا و فرشتگان و جمیع مردمان باشد

بَابُ مَنَاقِبِ الْقُرَيْشِ وَالْعَرَبِ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

روایت است از ابن عمر رض کہ گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ هٰذَا الْأَمْرُ فِي قُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنْهُمُ اثْنَانِ مُتَّفَقٌ

ہمیشہ باشد امر خلافت در قریش تا وقتیکہ باقی باشد از ایشان دو کس متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

علیہ وروایت است از معاویہ رض گفت کہ شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ هٰذَا الْأَمْرَ فِي قُرَيْشٍ لَا يُعَادِيهِمْ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ این امر خلافت در قریش است ہیچ

أَحَدٌ إِلَّا كَبَّهُ اللّٰهُ عَلٰى وَجْهِهِ مَا أَقَامُوا الدِّينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ہیچ کے مگر آنکہ بر روے افگند خدا تعالے او را مادامیکہ برپا دارند قریش دین را رواہ البخاری

عَنْ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ يُرِدْ

وروایت است از سعد از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت کسیکہ خواہد

هوان قریش اهانه الله رواه الترمذی وعن

خواری قریش را خوار گرداند او را خدا یتعالے رواه الترمذے وروایت است از

عمران بن حصین رض قال مات النبی صلی الله علیه وسلم

عمران بن حصین رض که گفت وفات فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

وهو یلی ثلثة احیاء ثقیف وبنی حنیفة وبنی امیة

حال انکه آنحضرت ناخوش ببداشت سه قبیله را ثقیف وبنی حنیفه وبنی امیه

رواه الترمذی وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله

رواه الترمذے وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم فی ثقیف کذاب ومبیر قال عبد الله

صلے الله علیه وسلم در قبیله ثقیف یکے دروغ گو است ودیگر هلاک کننده مردم بظلم گفت

بن عصمة یقال الکذاب هو المختار ابن ابی عبید والمبیر

بن عصمه گفته شد که دروغ گو آن مختار است ابن ابی عبید است وخون ریز

هو الحجاج بن یوسف وقال هشام بن حسان احصوا

آن حجاج بن یوسف است وگفت هشام بن حسان شمرده وضبط کردند

ما قتل الحجاج صبرا فبلغ مائة الف وعشرین الفا

انچه کشته است حجاج بحبس وبند پس رسیده است عدد شان صد وبست هزار را

رواه الترمذی وروی مسلم فی الصحیح حین قتل

رواه الترمذے وروایت کرد مسلم در صحیح خود هنگامے که کشت

الحجاج عبد الله بن الزبیر قالت اسماء ان رسول الله

حجاج عبد الله بن زبیر را گفت اسما بنت ابی بکر که ام ابن زبیر است که آنحضرت

صلی الله علیه وسلم حدثنا ان فی ثقیف کذابا ومبیرا

صلے الله علیه وسلم حدیث کرد ما را در ثقیف دروغ گو خواهد بود وخون ریز

فَاَمَّا الْكَذَّابُ فَرَاَيْنَاهُ وَالْمَبِيْنُ فَلَا اِخَالُكَ اِلَّا اِيَّاهُ

پس لکن دروغ گو پس دیدیم ما او را او خون ریز را گمان نمیبرم ترا مگر آن خطاب بحجاج کرد

وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از سلمان رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تُبْغِضْنِيْ فَتُفَارِقَ دِيْنَكَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

وسلم دشمن مدار مرا پس جدا شوی از دین خود گفتم اے رسول خدا

كَيْفَ اُبْغِضُكَ وَبِكَ هَدَانَا اللّٰهُ قَالَ تُبْغِضُ الْعَرَبَ

چگونہ دشمن دارم ترا حال آنکہ بتو راہ راست نمود ما را خدا تعالے گفت آنحضرت دشمن داری عرب را

فَتُبْغِضُنِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ

پس دشمن داری مرا رواہ الترمذی و روایت است از عثمان بن عفان رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَشَّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ خیانت کند

الْعَرَبَ لَمْ يَدْخُلْ فِيْ شَفَاعَتِيْ وَلَمْ تَنَلْهُ مَوَدَّتِيْ رَوَاهُ

عرب را در نیاید در شفاعت من و در نرسد او را دوستی من رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اُمِّ الْحُرَيْرِ مَوْلَاةِ طَلْحَةَ بْنِ مَالِكٍ

الترمذی و روایت است از ام الحریر کنیز آزاد کردہ طلحہ بن مالک

قَالَتْ سَمِعْتُ مَوْلَايَ يَقُوْلُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت شنیدم مولاے خود را کہ میگفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مِنْ اِقْتِرَابِ السَّاعَةِ هَلَاكُ الْعَرَبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم از جملہ علامات نزدیک شدن قیامت ہلاک شدن عرب است رواہ الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُلْكُ فِي قُرَيْشٍ وَالْقَضَاءُ فِي الْاَنْصَارِ

علیہ وسلم خلافت در قریش است و قضاء در انصار است

وَالْاَذَانُ فِي الْحَبَشَةِ وَالْاَمَانَةُ فِي الْاَزْدِ يَعْنِي الْيَمَنَ

و بانگ نماز گفتن در قوم حبشہ است و امانت ساختن در قبیلہ ازد است یعنے یمن

وَفِي رِوَايَةٍ مَوْقُوفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ

و در روایتے این حدیث موقوف است رواہ الترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا الْعَرَبَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دوست دارید عرب را

لِثَلَاثٍ لِاَنِّي عَرَبِيٌّ وَالْقُرْاٰنُ عَرَبِيٌّ وَكَلَامُ اَهْلِ الْجَنَّةِ

از جہت سہ خصلت یکے انکہ من عربم دوم انکہ قرآن بزبان عرب است سوم آنکہ سخن اہل جنت

عَرَبِيٌّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

عربیست رواہ البیہقی در شعب الایمان

فِي فَضْلِ الْيَمَنِ

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَتَاكُمْ اَهْلُ الْيَمَنِ هُمْ اَرَقُّ اَفْئِدَةً وَاَلْيَنُ قُلُوبًا

فرمود کہ آمدند شما را اہل یمن کہ رقیق ترست فواد شان و نرم تر دلہاے ایشان

اَلْاِيْمَانُ يَمَانٍ وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ وَالْفَخْرُ وَالْخُيَلَاءُ فِي اَصْحَابِ

ایمان یمنی است و حکمت یمانیہ است و نازیدن و ستایش نفس کردن در خداوندان

الْاِبِلِ وَالسَّكِينَةُ وَالْوَقَارُ فِي اَهْلِ الْغَنَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شتر ست و آرامش و وقار در صاحبان گوسفند است متفق علیہ است

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غِلَظُ

روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سختی

الْقُلُوْبِ وَالْجَفَاءُ فِي الْمَشْرِقِ وَالْاِيْمَانُ فِيْ اَهْلِ الْحِجَازِ

دلہا و درشتی خوے در مشرق است و ایمان در اہل حجاز

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواہ مسلم در روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ شَامِنَا اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ يَمَنِنَا

وسلم خداوندا برکت دہ ما را در شام ما خداوندا برکت دہ ما را در یمن ما

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَفِيْ نَجْدِنَا قَالَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ شَامِنَا

گفتند اے رسول خدا و در نجد ما فرمود خداوندا برکت دہ ما را در شام ما

وَبَارِكْ لَنَا فِيْ يَمَنِنَا قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَفِيْ نَجْدِنَا فَاَظُنُّهُ

و برکت دہ ما را در یمن ما گفتند یا رسول اللہ و در نجد ما ابن عمر میگوید گمان میبرم

قَالَ فِي الثَّالِثَةِ هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ

کہ فرمود در بار سوم آنجا یعنے در نجد زلزلہا است و فتنہا است و از نجد طلوع میکند

قَرْنُ الشَّيْطَانِ

قرن شیطان یعنے خرب و اعوان او

فِيْ فَضْلِ الْعَجَمِ

هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ

اوست آنکہ برانگیخت در ناخواندگان پیغامبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان

اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوْا

آیات او را و پاک میکند ایشانرا و می آموزد ایشان را کتاب و دانش و اگرچہ بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ وَّاٰخَرِيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوْا

پیش ازین در گمراہی ظاہر و نیز مبعوث گردانید پیغمبر را در قومے دیگر از انہا کہ ہنوز نہ پیوستہ اند

بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ

با مسلمانان و او ست غالب باحکمت اینست فضل خدا میدہدش بہر کہ

يَّشَآءُ ۭ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

خواہد و خدا یتعالے خداوند فضل بزرگ است و روایت است از ابی ہریرہ رضہ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ وَاِنْ

ہر رستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خواند این آیت را و اگر

تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُوْنُوْٓا اَمْثَالَكُمْ ۝

روے گردان شوید بدل آرد گروہے دیگر را غیر از شما باز نباشند آنجماعۃ مانند شما

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ هٰٓؤُلَآءِ الَّذِيْنَ ذَكَرَ اللّٰهُ اِنْ تَوَلَّيْنَا

گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا کیستند آن جماعتے کہ یاد کردہ است خدا یتعالے کہ اگر روی گردانی

اسْتُبْدِلُوْا بِنَا ثُمَّ لَا يَكُوْنُوْٓا اَمْثَالَنَا فَضَرَبَ عَلٰى فَخِذِ

بجاے ما گرفتہ می شوند پس نباشند آنجماعت مانند ما در روے گردانی پس زد دست مبارک آنحضرت

سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ثُمَّ قَالَ هٰذَا وَقَوْمُهٗ وَلَوْ كَانَ الدِّيْنُ

سلمان فارسی پس فرمود جماعت سلمان است و قوم وے و اگر باشد دین

عِنْدَ الثُّرَيَّا لَتَنَاوَلَهٗ رِجَالٌ مِّنْ فَارِسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نزد ستارہ ثریا ہر آئینہ میگرفتند دین را مردان فارس رواہ الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ ذُكِرَتِ الْاَعَاجِمُ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

و ہم از ابی ہریرہ است گفت ذکر کردہ شد اہل عجم نزد آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا نَابِهِمْ اَوْ بِبَعْضِهِمْ اَوْثَقُ مِنِّي بِكُمْ اَوْ بِبَعْضِكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہر آئینہ من با ایشان یا ببعض ایشان یعنے عمان اعتماد کنندہ ترم در حفظ دین از انکہ بشما یا بعض شما

فِي فَضْلِ الشَّامِ

وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِيْنَ كَانُوْا يُسْتَضْعَفُوْنَ مَشَارِقَ

ومیراث دادیم گروہے را کہ ضعیف شمردہ می شدند مشارق

الْاَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِيْ بَارَكْنَا فِيْهَا قُلْنَا يَا نَارُ كُوْنِيْ

ومغارب زمینے کہ برکت نہادیم در آن گفتیم اے آتش باش خداوند

بَرْدًا وَّسَلَامًا عَلٰٓى اِبْرٰهِيْمَ وَاَرَادُوْا بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمُ

برودت و سلامت بر ابراہیم و خواستند با و فریب کردن پس ساختیم ایشانرا

الْاَخْسَرِيْنَ وَنَجَّيْنٰهُ وَلُوْطًا اِلَى الْاَرْضِ الَّتِيْ بَارَكْنَا فِيْهَا

زیانکار و برہانیدیم ابراہیم را و لوط را بسوے زمینے کہ برکت نہادیم در آن

لِلْعٰلَمِيْنَ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِيْ بَارَكْنَا

تمامی عالم را و پیدا کردیم میان ایشان و میان آن دہ ہا کہ برکت نہادیم

فِيْهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَّقَدَّرْنَا فِيْهَا السَّيْرَ سِيْرُوْا فِيْهَا

در آن یعنے شام دہ ہا متصل بایکدیگر و مقرر کردیم در آن آمد و رفت را سیر کنید در ین دہ ہا

لَيَالِيَ وَاَيَّامًا اٰمِنِيْنَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رض قَالَ

شبہا و روز ہا ایمن شدہ و روایت است از زید بن ثابت رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طُوْبٰى لِلشَّامِ قُلْنَا

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خوشی باد مر اہل شام را گفتیم ما

لِاَيِّ ذٰلِكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ لِاَنَّ مَلٰٓئِكَةَ الرَّحْمٰنِ

بَاسِطَةٌ اَجْنِحَتَهَا عَلَيْهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

فراخ کننده بازوے خود را برایشان رواه احمد والترمذے وروایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله بن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

سَتَخْرُجُ نَارٌ مِّنْ نَحْوِ حَضْرَمَوْتَ اَوْ مِنْ حَضْرَمَوْتَ تَحْشُرُ

نزدیک است که برآید آتشے از جانب حضرموت یا از حضرموت جمع کند این آتش

النَّاسَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَمَا تَاْمُرُنَا قَالَ عَلَيْكُمْ بِالشَّامِ

مردم را گفتیم اے رسول الله چه میفرمائے ما را گفت آنحضرت بر شما باد که بروید بشام

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ ذُكِرَ

رواه الترمذے وروایت است از شریح بن عبید گفت ذکر کرده شدند

اَهْلُ الشَّامِ عِنْدَ عَلِيٍّ رض وَقِيْلَ اِلْعَنْهُمْ يَا اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ

اهل شام نزد امیر المومنین علی رض وگفته شد لعنت کن ایشانرا یا امیر المومنین

قَالَ لَا اِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

گفت لعنت نمیکنم انرا بدرستیکه شنیده ام آنحضرت صلے الله علیه وسلم را که

اَلْاَبْدَالُ يَكُوْنُوْنَ بِالشَّامِ وَهُمْ اَرْبَعُوْنَ رَجُلًا كُلَّمَا

ابدال میباشند بشام وابدال چهل مرد اند هر گاه که

مَاتَ رَجُلٌ اَبْدَلَ اللّٰهُ مَكَانَهُ رَجُلًا يُسْقٰى بِهِمُ الْغَيْثُ

بمیرد مردے می آرد خدا تعالے در بدل او مردے دیگر آب داده می شود بوجود ایشان

وَيُنْتَصَرُ بِهِمْ عَلَى الْاَعْدَاءِ وَيُصْرَفُ عَنْ اَهْلِ الشَّامِ

ونصرت داده شود بسبب ایشان بر دشمنان و برگردانیده می شود از اهل شام

بِهِمُ الْعَذَابُ وَعَنْ رَجُلٍ مِّنَ الصَّحَابَةِ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بسبب ایشان عذاب وروایت است از مردے از اصحاب رض بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَتُفْتَحُ الشَّامُ فَاِذَا خُيِّرْتُمُ الْمَنَازِلَ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نزدیک است کہ فتح کردہ شود بلاد شام پس چون مخیر گردانیدہ شوید جا

فِيْهَا فَعَلَيْكُمْ بِمَدِيْنَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ فَاِنَّهَا مُعْقِلُ الْمُسْلِمِيْنَ

بودن را در ان بلاد پس بر شما باد کہ اختیار کنید شہر یکہ گفتہ می شود دمشق پس آن شہر پناہ مسلمانان است

مِنَ الْمَلَاحِمِ وَفُسْطَاطُهَا مِنْهَا اَرْضٌ يُقَالُ لَهَا الْغُوْطَةُ

از جنگہا و محل اجتماع شام از زمین دمشق زمینے است کہ گفتہ می شود او را غوطہ

رَوَاهُمَا اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

رواہما احمد و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْخِلَافَةُ بِالْمَدِيْنَةِ وَالْمُلْكُ بِالشَّامِ وَعَنْ

اللہ علیہ وسلم خلافت در مدینہ است و ملک در شام و روایت است از

عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاَيْتُ عَمُوْدًا

عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دیدم ستونے را

مِنْ نُوْرٍ خَرَجَ مِنْ تَحْتِ رَاْسِيْ سَاطِعًا حَتّٰى اسْتَقَرَّ بِالشَّامِ

از نور کہ بیرون آمد از زیر سر من بالا بر آمدہ تا آنکہ قرار گرفت در شام

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض

رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ و روایت است از ابی درداء رضہ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ فُسْطَاطَ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بجمع

الْمُسْلِمِيْنَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ بِالْغُوْطَةِ اِلٰى جَانِبِ مَدِيْنَةٍ

مسلمانان روز جنگ غوطہ است جانب شہرے

يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ مِنْ خَيْرِ مَدَائِنِ الشَّامِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

کہ گفتہ می شود آنرا دمشق کہ از بہتر شہرہائے شام است رواہ ابو داؤد

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ سَبَأَتْنِي مَلِكٌ مِنْ

در روایت است از عبد الرحمن بن سلیمان گفت زده بک است یا بد شاهی از

مُلُوكِ الْعَجَمِ فَيَظْهَرُ الْمَدَائِنَ كُلَّهَا إِلَّا دِمَشْقَ رواه ابو داود

پادشاهان عجم پس غالب میگردد بر همه شهرها مگر دمشق را روایت کرده ابو داود

بَابُ الْكَسْبِ وَطَلَبِ الْحَلَالِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا

اے مردمان بخورید از آنچه که در زمین است حلال پاکیزه و پیروی مکنید

خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ

گامهای شیطان را هر آئینه او شما را دشمن آشکار است جز این نیست که حکم میکند شما را

بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝

به بدکاری و بیحیائی و آن که افترا کنید بر خدا آنچه نمی دانید

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا

اے مسلمانان بخورید از پاکیزه های آنچه روزی دادیم شما را و سپاس گوئید

لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۝ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ

خدا را اگر او را می پرستید روایت است از مقدام بن

مَعْدِيكَرِبَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَكَلَ

معدیکرب رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نخورد

أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ

هیچ یکے طعامے را بهتر از آنکه بخورد از کار کرده دست خود و بدرستیکه نبی خدا

دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رواه البخاري

داود علیه السلام بود که میخورد از عمل دست های خود رواه البخاری

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى

و سلم بدرستیکہ خدا یتعالے پاکست قبول نمیکند مگر پاک را یعنے حلال را و بدرستیکہ خدا یتعالی

أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ

امر کرد مسلمانان را بچیزیکہ امر کرد بدان پیغامبران را پس گفت ای پیغامبران

كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا

بخورید از رزق های حلال و عمل کنید نیک و فرمود حق تعالے اے

الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ

مومنان بخورید از طعامهاے پاک انچہ دادہ ایم شمارا پس یاد کرد آنحضرت مردیرا

يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبِّ

کہ دراز میکند سفر را کہ محل مظنۂ اجابت دعا ست ژولیدہ سر گرد آلود و دراز میگرداند هر دو دست خود را بسوے آسمان

يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ

اے رب حال آنکہ خوردنی او حرام است و نوشیدنی او حرام است و پوشش او حرام است

وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و پرورش کردہ شد بحرام پس چگونہ قبول کردہ شود دعا مر او را رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ

خواهد آمد بر مردم زمانے کہ باک نمیدارد مرد کہ چہ چیز گرفتہ و خوردہ از مال ایا از

الْحَلَالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ النُّعْمَانِ

حلال یا از حرام رواہ البخاری و روایت است از نعمان

بْنِ بَشِيرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْحَلَالُ

بن بشیر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم انچہ حلال است

بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ

ظاہر است و انچہ حرام است نیز ہویدا است و در میان حلال و حرام چیزہا است شبہ مانند آنرا بسیے

مِّنَ النَّاسِ فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اِسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ

از مردم پس کسیکہ پرہیز کند شبہات را طلب برأت کرد مر دین خود و آبروے خود را

وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ

و کسیکہ بیفتد در شبہات بیفتد در حرام مانند چراننده کہ بچراند گرد

اَلْحِمَى يُوشِكُ اَنْ يَّرْتَعَ فِيهِ اَلَا وَاِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى اَلَا وَاِنَّ

حمی نزدیک است کہ بچرد در حمی آگاہ باشید بدرستیکہ مر ہر پادشاہی را حمی است آگاہ باشید کہ

حِمَى اللّٰهِ مَحَارِمُهُ اَلَا وَاِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً اِذَا صَلَحَتْ

حمے خدا محارم او است آگاہ باشید کہ در تن آدمی گوشت پارہ ایست وقتیکہ نیک شود پیدا شود

صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَاِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ اَلَا وَهِيَ

نیک شود ہمہ تن و چون تباہ شود آن مضغہ تباہ شود ہمہ تن خبردار باشید کہ آن پارہ

اَلْقَلْبُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي جُحَيْفَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

دل است متفق علیہ و در روایت است از ابی جحیفہ رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الدَّمِ وَثَمَنِ الْكَلْبِ

صلے اللہ علیہ وسلم منع کرد از فروختن خون و نہی کرد از بہاے سگ

وَكَسْبِ الْبَغِيِّ وَلَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰوا وَمُوكِلَهُ وَالْوَاشِمَةَ

و کسب بغی و لعنت کرد آنحضرت خورنده ربا را و لعنت کرد خورانندہ ربا را و لعنت کرد

وَالْمُسْتَوْشِمَةَ وَالْمُصَوِّرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ

و بستونده را و لعنت کرد صورت گر را رواه البخاری و در روایت است از عائشہ رض

بجز اگاہ و موضع
محفوظ و ممنوع الغرض
بغیر اجازت زبان
ہم و ظلم خلائق
سوزان در بیرست
پیرون آن بہ بیل
پیرون و نقش کردن
بجز ضرورت زنان
واجب است کہ این فعل را
بیک بخود ی کند

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَطْيَبَ مَا أَكَلْتُمْ مِنْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خوشتر وحلال ترین انچہ میخورید از

كَسْبِكُمْ وَإِنَّ أَوْلَادَكُمْ مِنْ كَسْبِكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

کسب شما است وبدرستیکہ اولاد شما از کسب شما اند رواہ الترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ

وابن ماجہ وروایت است از عبد اللہ بن مسعود رضہ از انحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالَ حَرَامٍ فَيَتَصَدَّقَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسب نکند ہیچ بندہ مال حرام را پس تصدق کند

مِنْهُ فَيُقْبَلَ مِنْهُ وَلَا يُنْفِقُ مِنْهُ فَيُبَارَكَ لَهُ فِيهِ وَلَا يَتْرُكُهُ

ازان کہ قبول کردہ شود آن تصدق ونہ خرچ کند ازان کہ برکت کردہ شود مر او در ان مال ونگذارد

خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ

مال حرام را پس پشت خود مگر آنکہ باشد آن مال توشہ وے بسوے دوزخ بدرستیکہ خدا تعالے دور نمیکند بدرا

بِالسَّيِّئِ وَلٰكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو

بہ بد ولکن محو میکند بدرا بہ نیک بدرستیکہ پلید دور نمیکند

الْخَبِيثَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَكَذَا فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

پلید را رواہ احمد ہمچنان است در شرح السنہ وروایت است از

جَابِرٍ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

جابر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درنمی آید بہشت را

لَحْمٌ نَبَتَ مِنَ السُّحْتِ وَكُلُّ لَحْمٍ نَبَتَ مِنَ السُّحْتِ كَانَتِ النَّارُ

گوشتے کہ روئیدہ شدہ است از حرام وہر گوشتے کہ روئید از حرام باشد آتش

أَوْلَى بِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

نزدیکتر وسزاوارتر باد رواہ احمد والدارمی وبیہقی در شعب الایمان

وَعَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رض قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از حسن بن علی رضہ کہ گفت یاد گرفتم از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْ مَا يُرِيْبُكَ اِلٰى مَا لَا يُرِيْبُكَ فَاِنَّ الصِّدْقَ

علیہ وسلم بگذار چیزے را کہ در شک می اندازد ترا بسوے چیزے کہ در شک نمی اندازد زیرا کہ صدق

طُمَانِيْنَةٌ وَاِنَّ الْكَذِبَ رِيْبَةٌ رواہ احمد والترمذی والنسائی

طمانینت دل است و بدرستیکہ کذب سبب شک است رواہ احمد والترمذی والنسائی

وَعَنْ عَطِيَّةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عطیۂ سعدی رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ اَنْ يَكُوْنَ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ حَتّٰى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ

وسلم نمیرسد بندہ بآنکہ باشد از متقیان تا آنکہ نگذارد چیزے را کہ نیست باک

بِهٖ حَذَرًا لِمَا بِهٖ بَأْسٌ رواہ الترمذی وابن ماجۃ وَعَنْ

در وے از جہت ترسیدن از چیزے کہ در وے باک است رواہ الترمذی وابن ماجہ و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن مسعود رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

طَلَبُ كَسْبِ الْحَلَالِ فَرِيْضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ رواہ البیہقی فی

طلب کسب حلال فرض است بعد از فرض رواہ بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّهٗ سُئِلَ عَنْ اُجْرَةِ

شعب الایمان و روایت است از ابن عباس رضہ کہ وے پرسیدہ شد از مزد

كِتَابَةِ الْمُصْحَفِ فَقَالَ لَا بَأْسَ اِنَّمَا هُمْ مُصَوِّرُوْنَ وَاِنَّهُمْ

نوشتن مصحف پس گفت باکے نیست نیستند ایشان مگر صورتگر بدرستیکہ ایشان

اِنَّمَا يَاْكُلُوْنَ مِنْ عَمَلِ اَيْدِيْهِمْ رواہ رزین وَعَنْ

نمیخورند مگر از عمل دستہاے خویش رواہ رزین و روایت است از

رافع بن خدیج رض قال قیل یا رسول اللہ ای الکسب اطیب

رافع بن خدیج رض گفت گفتہ شد اے پیغمبر خدا کدام کسب خوشتر است

قال عمل الرجل بیدہ وکل بیع مبرور رواہ احمد وعن

فرمود عمل مرد است از دست خود و ہر خرید و فروخت صحیح مقبول و در شرع رواست احمد در روایت است از

رافع قال کنت اجہز الی الشام وانی مصر فجہزت الی

رافع گفت بودم کہ میفرستادم وکلای خود را بمال و اسباب بسوے شام و مصر پس تجہیز شام بسوے

العراق فاتیت ام المؤمنین عائشۃ رض فقلت لہا

عراق پس آمدم نزد ام المومنین عائشہ رضا پس گفتم مر عائشہ را

یا ام المؤمنین کنت اجہز الی الشام فجہزت الی العراق

اے مادر مومنان بودم کہ تجہیز میکردم ہر بار بسوے شام پس تجہیز کردم این بار سوے عراق

فقالت لا تفعل ومالک والمتجر یا فانی سمعت رسول اللہ

پس گفت عایشہ مکن تجہیز بسوے عراق چہ میکنی تو با تجارت خود پس بدرستیکہ من شنیدم پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم یقول اذا سبب اللہ لاحدکم رزقا

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت وقتیکہ سبب گرداند خدا تعالے مر یکے را از شما رزقے

من وجہ فلا یدعہ حتی یتغیر لہ او یتنکر لہ رواہ احمد

بوجہے از وجوہ باید کہ ترک ندہد آنرا تا آنکہ تغیر و متنکر شود مر او را رواہ احمد

وابن ماجۃ وعن عائشۃ رض قالت کان لابی بکر

وابن ماجہ و روایت است از عائشہ رضا گفت بود مر ابی بکر را

غلام یخرج لہ الخراج فکان ابو بکر یاکل من خراجہ

غلام کہ بیرون می آورد بسوے او دخل طیفہ پس بود ابو بکر کہ میخورد از خراج آن غلام

فجاء یوما بشیء فاکل منہ ابو بکر رض فقال لہ الغلام

پس آورد آن غلام چیزے را روزے از جنس طعام پس خورد ابو بکر از آن چیز پس گفت مر ابو بکر را غلام

۱۲ آوردن برای تفریح و مزاح پیغمبر علیہ السلام در میان یاران و مزاح کردن با ایشان و مزاح ابو بکر رضی اللہ عنہ با غلام خود

تدري ما هذا فقال ابو بكر وما هو قال كنت تكهنت لانسان

میدانی که چیست این طعام پس گفت ابو بکر چه چیز است گفت غلام بودم که کهانت کرده بودم مر

في الجاهلية وما احسن الكهانة الا اني خدعته فلقيني

در ایام جهالت و نیک نمیدانستم کهانت را لیکن من فریب داده بودم او را پس ملاقات کرد مرا نزد

فاعطاني بذلك فهذا الذي اكلت منه قالت فادخل

پس داد مرا بسبب آن کهانت پس این چیز یکه خوردی تو از آن است گفت عائشه پس در آورد

ابو بكر يده فقاء كل شيء في بطنه رواه البخاري

ابو بکر دست خود را در حلق خود پس قی کرد و بیرون انداخت هر چیز که بود در شکم وی رواه البخاری

وعن ابي بكرة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی بکره رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال لا يدخل الجنة جسد غذي بالحرام وعن زيد

فرمود در نمی آید بهشت را تنی که پرورده شده است بحرام و روایت است از زید

بن اسلم رض انه قال شرب عمر بن الخطاب لبنا واعجبه

بن اسلم رض بدرستیکه گفت نوشید عمر بن الخطاب رض شیری را و پسند آمد او را آن شیر

قال للذي سقاه من اين لك هذا اللبن فاخبره انه ورد

گفت عمر آنرا که نوشانید آن شیر از کجا حاصل شده است ترا پس خبر داد او را آنکس که وی آمد

على ماء قد سماه فاذا نعم من نعم الصدقة وهم يسقون

بر جوئے بتحقیق نام برد آنرا پس ناگاه شتران از شتران زکات آنجا حاضر بودند و آنجا قوت می

فحلبوا لي من البانها فجعلته في سقائي وهو هذا فادخل

پس دوشید برای من از شیرهای آنها پس گردانیدم آن شیر را در مشک خود و آن این شیر است پس در آورد

عمر يده فاستقاء رواهما البيهقي في شعب الايمان

عمر دست خود را و قے کرد رواهما البیهقی در کتاب شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ مَنِ اشْتَرَى ثَوْبًا بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ

و روایت است از ابن عمر رض گفت کسیکه بخرد جامه را بده درهم

وَفِيهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةً مَا دَامَ عَلَيْهِ ثُمَّ

و دران یک درهم حرام باشد قبول نمیکند خدا مر او را هیچ نمازے تا آنکه آن جامه بر تن او باشد پس

اَدْخَلَ اِصْبَعَيْهِ فِي اُذُنَيْهِ وَقَالَ صُمَّتَا اِنْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى

و در آورد ابن عمر انگشت خود را در هر دو گوش خود و گفت کر باد این دو گوش من اگر نیست آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَتْهُ يَقُوْلُهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

الله علیه وسلم که شنیدم او را که میگفت آنرا رواه احمد و البیهقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ اِسْنَادُهُ ضَعِيْفٌ وَعَنْ اَبَانَ

شعب الایمان و گفت اسناد آن ضعیف است و روایت است از ابان

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رض گفت گفتم اے پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اِجْعَلْنِي مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ قَالَ يَا اَنَسُ اَطِبْ كَسْبَكَ تُسْتَجَبْ دَعْوَتُكَ

مرا از کسانیکه دعا شان قبول کرده شود فرمود آنحضرت اے انس پاک گردان کسب خود را تا قبول کرده شود دعا تو

فَاِنَّ الرَّجُلَ يَرْفَعُ اللُّقْمَةَ اِلٰى فِيْهِ مِنْ حَرَامٍ فَمَا يُسْتَجَابُ

پس تحقیق مرد که می بردارد لقمه را بسوے دهن خود از حرام پس قبول کرده نشود

لَهُ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

او چهل روز رواه دیلمی

بَابُ الْمُسَاهَلَةِ فِي الْمُعَامَلَةِ

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از حذیفه رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

إِنَّ رَجُلًا كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَأَتَاهُ الْمَلَكُ لِيَقْبِضَ

کہ مردے بود در میان آن کسانیکہ بودند پیش از شما آمد او را فرشتۂ مرگ تا بگیرد

رُوحَهُ فَقِيلَ لَهُ هَلْ عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ قَالَ مَا أَعْلَمُ قِيلَ لَهُ

جان او را پس گفتہ شد مر او را یاد کردۂ تو ہیچ عمل از نیکی گفت آمرزو نمیدانم گفتہ شد

انْظُرْ قَالَ مَا أَعْلَمُ شَيْئًا غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ أُبَايِعُ النَّاسَ فِي

او را بین گفت آمرزو نمیدانم جز آنکہ بودم کہ خرید و فروخت میکردم مردم را در

الدُّنْيَا وَأُجَازِيهِمْ فَأَنْظِرُ الْمُوسِرَ وَأَتَجَاوَزُ عَنِ الْمُعْسِرِ

دنیا و تقاضاے میکردم پس مہلت میدادم تونگر را و درگذر میکردم از تنگدست

فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

پس داخل کرد او را خدا بہشت متفق علیہ و در روایت مسلم

نَحْوُهُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض وَأَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رض

مانند این روایت است از عقبہ بن عامر رض و ابی مسعود انصاری رض

فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا أَحَقُّ بِذَا مِنْكَ تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي

پس گفت خدا تعالی کہ من سزاوارترم باین از تو درگذر کنید از بندۂ من

وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

در روایت است از ابی قتادہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلِفِ فِي الْبَيْعِ فَإِنَّهُ يُنَفِّقُ ثُمَّ

علیہ وسلم دور دارید خود را از بسیار سوگند در بیع زیرا کہ سوگند رواج میدہد در کالا پس

يَمْحَقُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ

باطل میگرداند برکت را رواہ مسلم و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْحَلِفُ مُنَفِّقَةٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کہ سوگند مکل رواج است

لِلسِّلْعَةِ مَمْحَقَةٌ لِلْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

مر کالا را محل کاہیدن است برکت را متفق علیہ و روایت است از ابی ذر

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت سہ کس اند کہ کلام نمیکند ایشانرا خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ

روز قیامت و نظر رحمت نمیکند سوے ایشان و پاک نمیگرداند از ذنوب ایشانرا و مر ایشانرا

أَلِيمٌ قَالَ أَبُو ذَرٍّ خَابُوا وَخَسِرُوا مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

دردناک گفت ابوذر نومید شدند و زیانکار شدند کیستند آنها اے رسول خدا

قَالَ الْمُسْبِلُ وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ

گفت آنحضرت یکے ازان فرو گذارنده ازار است بطریق تکبر دوم منت نهنده بعد از عطا و سوم خنکے کہ بدروغ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ

صلے اللہ علیہ وسلم بازرگان راست گو امانت دار محشور میشود روز قیامت با پیغمبران

وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

و صدیقان و شہیدان رواہ الترمذی و الدارمی

الدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض وَعَنْ

و دارقطنی و روایت کرد ایں حدیث را ابن ماجہ از ابن عمر رض و روایت است از

عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبید بن رفاعہ از پدر خود از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ التُّجَّارُ يُحْشَرُونَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنِ اتَّقَى وَبَرَّ

فرمود آنحضرت سوداگران حشر کردہ می شوند روز قیامت فجار مگر کسیکہ پرہیزگاری کند و نیکی

وصدق رواه الترمذی وابن ماجة والدارمی وروے

وراست گوید رواه الترمذی وابن ماجة والدارمی وروایت است از

البیهقی فی شعب الایمان عن البراء

بیهقی در شعب الایمان از براء

باب الربوٰ

۱۵

والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقونها فی

وآنانکه ذخیره میکنند زر وانقره را وخرچ نمی نمایند انرا در

سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم یوم یحمی علیها

راه خدا پس بشارت ده آنهارا بعذاب دردناک روزیکه گرم کرده می شود برانمال

فی نار جهنم فتکوی بها جباههم وجنوبهم وظهورهم

در آتش دوزخ پس داغ کرده میشود بآن پیشانیهای ایشان وپهلوهای ایشان وپشتهای ایشان

هذا ما کنزتم لانفسکم فذوقوا ما کنتم تکنزون

گفته شود ایشانرا این چیزیست که ذخیره نهادید برای خود پس بچشید آنچه ذخیره میکردید

۱۶

الذین یاکلون الربوا لا یقومون الا کما یقوم الذی

کسانیکه میخورند سود را برنخیزند از گور مگر چنانکه برمیخیزد کسیکه

یتخبطه الشیطان من المس ذلک بانهم قالوا انما

دیوانه ساخت او را شیطان بسبب آسیب ساییدن این بسبب آنست که سود خوران گفتند که

البیع مثل الربوا واحل الله البیع وحرم الربوا فمن

سوداگری مانند سود است وحلال کرده است خدا سوداگری را وحرام ساخته است سود را پس کسی

جاءه موعظة من ربه فانتهی فله ما سلف وامره

آمد وی را پند از جانب پروردگار وی پس باز ماند از ربا پس او راست آنچه گذشت وکار او موکول

إِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولٰئِكَ أَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ ۝

بخدا وکسیکه باز گشت بسود خواری پس آن گروه باشندگان دوزخ اند ایشان در آنجا

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقٰتِ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ

نابودی سازد خدا برکت سود را و افزون میسازد برکت خیرات را و خدا دوست ندارد هر

كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ

ناسپاس گناه گار را اے مومنان حذر کنید از خدا و ترک کنید آنچه مانده است

مِنَ الرِّبٰوٓا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ

از سود اگر هستید از اهل ایمان پس اگر نکردید پس خبردار باشید بجنگی

مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوٰلِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ

از خدا و رسول او و اگر توبه کردید پس شما راست اصل مالهای شما نه شما ستم کنید

وَلَا تُظْلَمُونَ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰوٓا

و نه شما ستم کرده شوید اے مومنان مخورید سود را

أَضْعَافًا مُضٰعَفَةً وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ وَاتَّقُوا

دوچندان توبر توو بترسید خدا را تا باشد که رستگار شوید و بترسید

النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِينَ ۝ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ

از آن آتش که آماده کرده شده است برای کافران و فرمان برید خدا و پیغامبر را

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ

شاید که شما مهربانی کرده شوید روایت است از جابر رض گفت لعنت کرده است آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آكِلَ الرِّبٰوا وَمُوكِلَهُ وَكَاتِبَهُ

صلے اللہ علیہ وسلم خورندهٔ ربا را و خورانندهٔ ربا را و نویسندهٔ آنرا

وَشَاهِدَيْهِ وَقَالَ هُمْ سَوَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

و گواهان آنرا و فرمود که ایشان برابر اند در ورود لعنت رواه مسلم و روایت است از ابی هریرة

جزء ۳ الربوع

جزء ۳ الربوع

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيَاْتِيَنَّ عَلَى

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت ہر آئینہ می آید بر

النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقٰى اَحَدٌ اِلَّا اَكَلَ الرِّبٰوا فَاِنْ لَمْ يَاْكُلْهُ

مردمان زمانے کہ باقی نمی ماند ہیچ یکے مگر آنکہ بخورد ربوا پس اگر نخورد ربا

اَصَابَهٗ مِنْ بُخَارِهٖ وَيُرْوٰى مِنْ غُبَارِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

میرسد اورا از بخار و اثر آن و روایت کردہ شد من غبارہ یعنے میرسد اورا گرد وے رواہ احمد و ابو داود

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حَنْظَلَةَ

والنسائے وابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن حنظلہ

غَسِيْلِ الْمَلٰٓئِكَةِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ او را غسیل ملائکہ گویند گفت عبد اللہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

دِرْهَمٌ رِبٰوا يَاْكُلُهُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَعْلَمُ اَشَدُّ مِنْ سِتَّةٍ وَّ

یک درہم کہ بخورد آنرا مرد حال آنکہ وے میداند کہ از سی و شش زنی سخت تر است از زنی

ثَلٰثِيْنَ زَنْيَةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

و شش زنا رواہ احمد و دار قطنے و روایت کرد بیہقے در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَزَادَ وَقَالَ مَنْ نَبَتَ لَحْمُهٗ

شعب الایمان و زیادہ کرد بیہقی از ابن عباس رض ابن عباس رض یعنے و گفت کسیکہ بروید گوشت او

مِنَ السُّحْتِ فَالنَّارُ اَوْلٰى بِهٖ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

از حرام پس آتش دوزخ سزاوار است بوے و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرِّبٰوا سَبْعُوْنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سود خوردن ہفتاد پارہ است

جُزْءًا اَيْسَرُهَا اَنْ يَّنْكِحَ الرَّجُلُ اُمَّهٗ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

او ادنی آن ہفتاد پارہ این است کہ وطی کند مرد مادر خود را و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرِّبٰوا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مال ربا

وَاِنْ كَثُرَ فَاِنَّ عَاقِبَتَهٗ تَصِيْرُ اِلٰى قُلٍّ رَوَاهُمَا ابْنُ مَاجَةَ

اگرچہ بسیار باشد پس تحقیق پایان کار وے باز میگردد بسوے کمی و نقصان روایت کرد ہر دو حدیث را ابن ماجہ

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَوٰى اَحْمَدُ الْاَخِيْرَ وَعَنْ

و بیہقی در شعب الایمان و روایت کرد احمد حدیث اخیر را و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَيْتُ

ابوہریرہؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آمدم

لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ عَلٰى قَوْمٍ بُطُوْنُهُمْ كَالْبُيُوْتِ فِيْهَا الْحَيَّاتُ

در شب معراج بر گروہے کہ شکمہای ایشان مانند خانہای کہ دران مارہا اند

تُرٰى مِنْ خَارِجِ بُطُوْنِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا

دیدہ میشوند آن مارہا از بیرون شکمہاے ایشان پس گفتم من کیستند این گروہ اے

جِبْرَئِيْلُ قَالَ هٰؤُلَاءِ اٰكِلَةُ الرِّبٰوا رَوَاهُ اَحْمَدُ

جبرئیل گفت این گروہ خورندۂ ربا اند رواہ احمد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَلِيٍّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و ابن ماجہ و روایت ہست از علی مرتضیٰ رضؓ کہ وی شنید آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰوا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ لعنت میکرد خورندۂ ربا را

وَمُوْكِلَهٗ وَكَاتِبَهٗ وَمَانِعَ الصَّدَقَةِ وَكَانَ

و خورانندۂ آنرا و کاتب آنرا و منع کنندۂ زکوٰۃ را و بود آنحضرت ص

يَنْهٰى عَنِ النَّوْحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

کہ نہی میکرد از نوحہ کردن رواہ نسائی و از انس رضؓ مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا اقرض احدكم

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بدہد یکے از شما دیگرے را

قرضا فاهدى اليه او حمله على الدابة فلا يركبه

وام پس ہدیہ فرستد آن کہ قرض گرفتہ است بسوے قرض دہندہ یا سوار گرداند او را بر مرکوب پس نہ بدکہ سوار

ولا يقبلها الا ان يكون جرى بينه وبينه قبل ذلك رواه

و قبول نکند آن ہدیہ را مگر آنکہ جاریست عادت شدہ است میان این و آن پیش از معاملہ قرض رواہ

ابن ماجة والبيهقي في شعب الايمان وعنه عن النبي

ابن ماجہ و بیہقے در شعب ایمان و روایتہ است ہم از انس رض از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال اذا اقرض الرجل الرجل فلا يأخذ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکہ قرض دہد مردے مرد دیگر را پس نباید کہ ہدیہ نگیرد

هدية رواه البخاري في تاريخه هكذا في المنتقى

از دو دہندہ روایت کرد بخاری در تاریخ خود این چنین است در منتقے

وعن ابي بردة بن ابي موسى رض قال قدمت المدينة

و روایت است از ابی بردہ فرزند ابی موسی رض گفت قدوم آوردم مدینہ را

فلقيت عبد الله بن سلام فقال انك بارض فيها الربوا

پس ملاقات کردم عبد اللہ بن سلام را پس گفت عبد اللہ ہر آئینہ تو بزمینے ہستی کہ در وے ربوا

فاش فاذا كان لك على رجل حق فاهدى اليك حمل تبن

آشکارا است پس چون باشد مر ترا بر مردے حقے یعنے وامے پس بفرستد آن مرد بسوے تو پشتوارہ کاہ

او حمل شعير او حمل قت فلا تاخذه فانه ربوا رواه

یا پشتوارہ جو یا بفرستد بار علفے پس مگیر آنرا پس تحقیق آن حکم ربا دارد رواہ

البخاري وعن الاسود بن يزيد رض دخلت على رسول الله

بخاری و روایت است از اسود بن یزید درآمدم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَلَا أُنَبِّئُكَ بِشَيْءٍ مِّنَ الرِّبَوٰا عَسَى اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود ایا خبر دہم ترا بچیزے کہ از ربا باشد عنقریب خدا بتعالے

أَنْ يَّنْفَعَكَ بِهٖ قُلْتُ بَلٰى قَالَ إِنَّ الرِّبَوٰا اَبْوَابٌ اَلْبَابُ مِنْهُ عِدْلٌ

نفع دہد ترا بآن گفتم ہاں یا رسول خدا فرمود بدرستیکہ سود انواع واقسام است قسمی از ان برابر است

لِتِسْعِيْنَ حُوْبًا اَدْنَاهَا فَجْرَةٌ كَاضْطِجَاعِ الرَّجُلِ مَعَ اُمِّهٖ وَاِنَّ

نود معصیت را ادنا گناہ آن بیحیائی است مانند خفتن مرد با مادر خود و بدرستیکہ

اَرْبَا الرِّبَا اِسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِيْ عِرْضِ اَخِيْهِ بِغَيْرِ حَقٍّ اِبْنُ مَنْدَهْ وَاَبُوْ نُعَيْمٍ

سخت تر ربا آبرو ریزی مرد است برادر خود را بحق و ناروا روایت کرد این حدیث را ابن مندہ و ابو نعیم

بَابُ الْاِحْتِكَارِ

عَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجَالِبُ

روایت است از عمر رضہ از انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کشندہ

مَرْزُوْقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُوْنٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

رزق داده شده است و نگاہدارندہ لعنت کردہ شدہ رواہ ابن ماجہ. والدارمی

وَعَنْ مَعْمَرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از معمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنِ احْتَكَرَ فَهُوَ خَاطِئٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض

کسیکہ احتکار کند پس آن عاصی و آثم است رواہ مسلم و روایت است از عمر بن الخطاب رضہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنِ احْتَكَرَ

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ احتکار کند

عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ طَعَامَهُمْ ضَرَبَهُ اللّٰهُ بِالْجُذَامِ وَالْاِفْلَاسِ

بر مسلمانان طعام ایشان را بزند او را خدا بتعالے بجذام کہ مرضی مشہور است و باناداری

رواه ابن ماجة والبيهقي في شعب الايمان ورزين في كتابه

رواه ابن ماجه و بیهقی در شعب ایمان ورزین در کتاب خود

وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

من احتكر طعاما اربعين يوما يريد به الغلاء فقد برئ

کسیکه احتکار کند طعامی را چهل روز در حالیکه میخواهد بآن گرانی غله را پس بدرستیکه بیزار شد آن مرد

من الله وبرئ الله منه رواه رزين وعن معاذ رض

از خدا و بیزار شد خدا تعالی ازوے رواه رزین و روایت است از معاذ رض

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول بئس العبد

گفت شنیدم آنحضرت صلے الله علیه وسلم را که میگفت بد بنده است

المحتكر ان ارخص الله الاسعار حزن وان اغلاها فرح

احتکار کننده اگر ارزان گرداند خدا نرخ ها را اندوه کین گردد و اگر گران گرداند شاد گردد

رواه البيهقي في شعب الايمان ورزين في كتابه وعن

رواه بیهقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود و روایت است از

ابي امامة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من

ابی امامه رض که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود کسیکه

احتكر طعاما اربعين يوما ثم تصدق به لم يكن له

احتکار کند غله چهل روز پس تصدق کرد بآن طعام نمی باشد آن تصدق کردن مر او را

كفارة رواه رزين

پوشنده گناه وی رواه رزین

باب الافلاس والانظار والتشديد في الدين

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ

و اگر باشد مفلسے پس لازم است مہلت دادن تا توانگرے و آنکہ خیرات کنید بہتر است

لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ

شمارا اگر ہستید دانندہ و حذر کنید از آن روز کہ باز گردانیدہ شوید در آن بسوے خدا

ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝ عَنْ

پس تمام دادہ شود ہر شخصے آنچہ عمل کردہ است و ایشان ستم کردہ نشوند روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ

ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بود

رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِرًا

مردی کہ معاملہ میکرد مردم را بوام پس بود آمرزد کہ میگفت مر غلام خود را وقتیکہ بیائی تو فقیری را

تَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا قَالَ فَلَقِيَ اللَّهَ فَتَجَاوَزَ

درگذر از وے شاید کہ خدا درگذرد از ما فرمود آنحضرت پیش آمد آمرزد خدا را پس درگذشت او را

عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ

از وی متفق علیہ و روایت است از ابی قتادہ رض گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنَجِّيَهُ اللَّهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ شاد میگرداند او را کہ رستگار گرداند او را خدا

مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ أَوْ يَضَعْ عَنْهُ

از اندوہہاے روز قیامت پس باید کہ تاخیر کند طلب وام را از فقیر یا بنہد وام را از وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

رواہ مسلم و ہم از ابی قتادہ است گفت شنیدم آنحضرت صلے

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد معسر را یا بنہد وام را از وے

أَنْجَاهُ اللّٰهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

رستگاری دہد او را خدا تعالی از اندوہہائے روز قیامت رواہ مسلم و روایت است از

أَبِي الْيَسَرِ رضہ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی یسر رضہ گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظَلَّهُ اللّٰهُ فِيْ ظِلِّهِ

کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد مفلس را یا بنہد وام را از کردن بے وجای دہد او را خدا در سایہ عنایت خود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضہ قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت است از عمران بن حصین رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ عَلٰى رَجُلٍ حَقٌّ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ باشد مر او را بر مردے حقے و او

فَمَنْ أَخَّرَهُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ

پس تا خیر کرد آنرا از کسیکہ بر وے حق است باشد مر صاحب حق را بہر روز ثواب صدقہ رواہ احمد

وَعَنْ جَابِرٍ رضہ قَالَ كَانَ لِيْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رضہ گفت کہ بود مرا بر آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ دَيْنٌ فَقَضَانِيْ وَزَادَنِيْ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

وسلم وامے پس ادا کرد مرا و زیادہ کرد چیزے بطریق انعام رواہ ابوداؤد و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِيْ رَبِيْعَةَ قَالَ اسْتَقْرَضَ مِنِّي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

عبد اللہ بن ابی ربیعہ گفت قرض گرفت از من آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِيْنَ أَلْفًا فَجَاءَهُ مَالٌ فَدَفَعَهُ إِلَيَّ وَقَالَ

علیہ وسلم چہل ہزار پس آمد آنحضرت را مالے پس دفع کرد آن چہل ہزار را بسوے من و گفت

بَارَكَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ إِنَّمَا جَزَاءُ السَّلَفِ الْحَمْدُ

برکت کند خدا تعالی در اہل تو و در مال تو نیست باداش قرض مگر حمد و شکر

وَالْاَدَاءُ رَوَاهُ النَّسَائِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا

و ادا را آن رواه النسائی و روایت است از ابی هریره رض که مردے

تَقَاضٰی رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَاَغْلَظَ لَهٗ فَهَمَّ اَصْحَابُهٗ

طلب کرد از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس سخت گفت پس قصد کردند یاران او

فَقَالَ دَعُوْهُ فَاِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا وَاشْتَرُوْا لَهٗ بَعِیْرًا

ایذای مرد را پس فرمود که بگذارید او را زیرا که مر صاحب حق را جائے گفتن هست و بخرید برائے او شتر ے

فَاَعْطُوْهُ اِیَّاهُ قَالُوْا لَا نَجِدُ اِلَّا اَفْضَلَ مِنْ سِنِّهٖ قَالَ اشْتَرُوْهُ

پس بدهید او را آن شتر گفتند اصحاب نمی یابیم مگر زیاده تر از سال شتر وی فرمود بخرید آنرا

فَاَعْطُوْهُ فَاِنَّ خَیْرَکُمْ اَحْسَنُکُمْ قَضَاءً مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ

پس بدهید او را زیرا که بهترین شما نیک ترین شما است در قضاء دین متفق علیه و هم از وے

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَطْلُ الْغَنِیِّ ظُلْمٌ

که پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دیر داشتن تونگر وام را ظلم است

فَاِذَا اُتْبِعَ اَحَدُکُمْ عَلٰی مَلِیٍّ فَلْیَتْبَعْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

پس چون در پے فرستاده شود یکے از شما بر تونگر یعنے حواله کرده شود پس باید که پیروی کند متفق علیه و از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَخَذَ

ابی هریره مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسیکه بگیرد

اَمْوَالَ النَّاسِ یُرِیْدُ اَدَاءَهَا اَدَّی اللّٰهُ عَنْهُ وَمَنْ اَخَذَ

مالهاے مردم را یعنے بوام درحالتیکه میخواهد ادا ے آن ادا میکند خدا تعالیٰ از جانب آن کسیکه

یُرِیْدُ اِتْلَافَهَا اَتْلَفَهُ اللّٰهُ عَلَیْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ

درحالیکه میخواهد هلاک کردن مال مردم را هلاک میگرداند خدا برے یعنی اعانت نمیکند رواه البخاری و از

اَبِیْ قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَرَاَیْتَ اِنْ قُتِلْتُ

ابی قتاده رض گفت گفت مردے ای رسول خدا خبر ده اگر کشته شوم

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ يُكَفِّرُ اللّٰهُ

در راه خدا صبر کننده امید ثواب دارنده و پشت ندهنده آیا می پوشد خدا تعالی

عَنِّي خَطَايَايَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ فَلَمَّا

از من گناهان من فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آرے بپوشد گناهان تو پس چون

أَدْبَرَ نَادَاهُ فَقَالَ نَعَمْ إِلَّا الدَّيْنَ كَذٰلِكَ قَالَ جِبْرَئِيلُ رَوَاهُ

پشت داد آنحضرت را خواند او را پس گفت آنحضرت آرے می بپوشد همه گناه را مگر وام همچنین گفت جبرئیل روا

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مسلم و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض بدرستی که آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ إِلَّا الدَّيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیہ وسلم فرمود آنحضرت آمرزیده می شود مر شهید را هر گناه مگر وام رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریرة رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتّٰى يُقْضٰى عَنْهُ رَوَاهُ

وسلم ذات مسلمان آویخته شده است بوام وے که بر خود دارد تا آنکه گذارده شود دین

التِّرْمِذِيُّ وَأَحْمَدُ وَالشَّافِعِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ

الشافعی واحمد والترمذی وابن ماجة والدارمی و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براء بن عازب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

صَاحِبُ الدَّيْنِ مَأْسُورٌ بِدَيْنِهِ يَشْكُو إِلٰى رَبِّهِ الْوَحْدَةَ يَوْمَ

خداوند دین محبوس و اسیر است بدین خود گله میکند بسوے پروردگار خود تنهائی و وحشت را روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ نِ الْخُدْرِيِّ

قیامت رواه فی شرح السنة و روایت است از ابی سعید خدری رض

قَالَ اُتِیَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَۃٍ لِیُصَلِّیَ عَلَیْہَا

گفت آورده شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم جنازۂ را تا بگذارد بروے نماز

فَقَالَ ھَلْ عَلٰی صَاحِبِکُمْ دَیْنٌ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ ھَلْ تَرَکَ لَہٗ مِنْ

پس گفت آنحضرت آیا ہست بروے دینے گفتند آرے ہست فرمود آیا گذاشتہ است مر دین را چیز بکہ

وَفَاءٍ قَالُوْا لَا قَالَ صَلُّوْا عَلٰی صَاحِبِکُمْ قَالَ عَلِیُّ ابْنُ اَبِیْطَالِبٍ

وفا کند بادے آن گفتند نگذاشتہ است فرمود نماز گذارید شما بر صاحب خود گفت علی رض ابن ابیطالب

عَلَیَّ دَیْنُہٗ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ فَتَقَدَّمَ فَصَلّٰی عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ مَعْنَاہُ

بر من دین اوست اے رسول خدا پس پیش آمد آنحضرت پس نماز گذارد بر وے و در روایتے دیگر معنی ہمچنیں

وَقَالَ فَکَّ اللّٰہُ رِھَانَکَ مِنَ النَّارِ کَمَا فَکَکْتَ رِھَانَ اَخِیْکَ

و این زیادت کہ گفت آنحضرت در حق علی رض کہ خلاص گرداند خدا نفس ترا چنانکہ خلاص کردی نفس برادر

الْمُسْلِمِ لَیْسَ مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ یَقْضِیْ عَنْ اَخِیْہِ دَیْنَہٗ اِلَّا فَکَّ

مسلمان خود را نیست ہیچ بندہ مسلمان کہ بگذارد از جانب برادر دین او مگر آنکہ خلاص گرداند

اللّٰہُ رِھَانَہٗ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ رَوَاہُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّۃِ وَعَنْ

خدائے گرو او را روز قیامت رواہ فی شرح السنۃ و روایت است از

ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَھُوَ

ثوبان رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بمیرد و حال آنکہ

بَرِیْءٌ مِنَ الْکِبْرِ وَالْغُلُوْلِ وَالدَّیْنِ دَخَلَ الْجَنَّۃَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

وے بیزار است از کبر و از خیانت کردن در غنیمت و از وام می در آید در بہشت رواہ الترمذی

وَابْنُ مَاجَۃَ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رض عَنِ النَّبِیِّ

و ابن ماجۃ و الدارمی و روایت است از ابی موسی رض از آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اَعْظَمَ الذُّنُوْبِ عِنْدَ اللّٰہِ اَنْ یَّلْقَاہُ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بدرستیکہ بزرگترین گناہان نزد خدا آنست کہ ببیند او را خدا

بِهَا عَبْدٌ بَعْدَ الْكَبَائِرِ الَّتِي نَهَى اللّٰهُ عَنْهَا أَنْ يَمُوتَ رَجُلٌ

بآن گناهان بعد از گناهان کبیره که نهی کرده است خدای ازان آنست که بمیرد بنده وحال آنکه

وَعَلَيْهِ دَيْنٌ لَا يَدَعُ لَهُ قَضَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بر اوست دینی که نگذارد بندهٔ برای ادای وی رواه احمد وابو داود در روایت است از

سَعْدِ بْنِ الْأَطْوَلِ قَالَ مَاتَ أَخِي وَتَرَكَ ثَلٰثَ مِائَةِ دِينَارٍ

سعد بن اطول رض گفت مرد برادر من وبگذاشت سه صد دینار

وَتَرَكَ وُلْدًا صِغَارًا فَأَرَدْتُ أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِي

وگذاشت اولاد خرد وخواستم که خرج کنم آن دیناررا بر اولاد وی پس فرمود مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَاكَ مَحْبُوسٌ بِدَيْنِهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه برادر تو محبوس است از وصول بهشت بسبب دین

فَاقْضِ عَنْهُ قَالَ فَذَهَبْتُ فَقَضَيْتُ عَنْهُ ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ

پس ادا کن ازو دین را گفت پس رفتم پس قضا کردم دین را از وی پس آمدم پس گفتم

يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ قَضَيْتُ عَنْهُ وَلَمْ تَبْقَ إِلَّا امْرَأَةٌ تَدَّعِي

یا رسول اللہ بتحقیق ادا کردم دین را از وی وباقی نماند مگر زنی که دعوی میکند

دِينَارَيْنِ وَلَيْسَتْ لَهَا بَيِّنَةٌ قَالَ أَعْطِهَا فَإِنَّهَا صَادِقَةٌ

دو دینار را ونیست مراورا گواه گفت آنحضرت بده آنرا زیرا که وی راست میگوید شاید که بوی داده است

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ جَحْشٍ قَالَ

رواه احمد وروایت است از محمد بن عبد اللہ ابن جحش گفت

كُنَّا جُلُوسًا بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ حَيْثُ يُوضَعُ الْجَنَائِزُ وَرَسُولُ اللّٰهِ

بودیم نشسته در صحن مسجد آنجاکه نهاده میشود جنازه‌ها حال آنکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْنَا فَرُفِعَ رَسُولُ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم نشسته بود میان ما پس برداشت پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم بصره قبل السماء فنظر ثم طأطأ

صلے اللہ علیہ وسلم بینائی خود را جانب آسمان پس نگاہ کرد پستر پست کرد

بصره ووضع يده على جبهته قال سبحان الله سبحان الله

بصر خود را ونہاد دست خود را بر پیشانی خود گفت سبحان اللہ سبحان اللہ

ماذا نزل من التشديد قال فسكتنا يومنا وليلتنا فلم نر

چہ چیز فرود آمد از سخت گرفتن گفت راوی پس خاموش شدیم ما در ین روز وشب پس ندیدیم

الا خيرا حتى اصبحنا قال محمد فسالت رسول الله صلى الله

مگر نیکی را تا آنکہ صبح کردیم گفت راوی محمد پس سوال کردم آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم ما التشديد الذي نزل قال في الدين والذي

علیہ وسلم را کہ چیست آن تشدید کہ فرود آمد گفت آنحضرت کہ آن تشدید در حق وام است سوگند

نفس محمد بيده لو ان رجلا قتل في سبيل الله ثم عاش

بانخدای کہ بقای محمد در دست اوست اگر ثابت شدے کہ مردے کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد

ثم قتل في سبيل الله ثم عاش ثم قتل في سبيل الله

پستر کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد پستر کشتہ شد در راہ خدا

ثم عاش وعليه دين ما دخل الجنة حتى يقضى دينه رواه

پستر زندہ شد وحال آنکہ بروے وام است در نمی آید بہشت را تا آنکہ ادا کردہ شود دین او رواہ

احمد وفي شرح السنة نحوه

احمد ودر شرح سنہ مانند آن حدیث

باب الغصب[1]

[2]

ولا تاكلوا اموالكم بينكم بالباطل وتدلوا بها الى الحكام

ومخورید اموال خویشتن را در میان خویش بناحق ومرسانید اموال خود را بسوے حاکمان

[1] غصب بکسر غین معجمہ گرفتن مال کسے را بطریق تعدی

[2] جزء سابق

لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

تا بخورید پاره از اموال مردمان بستم دانسته

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

ونزدیک مشوید بمال یتیم و در ان تصرف مکنید مگر بطریقے کہ آن نیکو تر باشد تا برسد بقوت خود یعنے بالغ شود

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از سعید بن زید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِّنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ

وسلم کسیکہ بگیرد یکبدست از زمین بستم پس تحقیق طوق کردانیدہ شود آن زمین

الْقِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

روز قیامت از ہفت زمین متفق علیہ در روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

عبد اللہ بن یزید الانصاری رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ

نَهَىٰ عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ

نہی کرد آنحضرت از نہبہ یعنی غارت مال مسلم و از مثلہ یعنی عقوبت کردن ببریدن بینی و گوش و روایت است از ابی جحیفہ

الرَّقَاشِيِّ عَنْ عَمِّهِ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رقاشی از عم خود رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا لَا تَظْلِمُوا أَلَا لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِءٍ إِلَّا بِطِيبِ

وسلم آگاہ باشید کہ ظلم مکنید و آگاہ باشید حلال نیست مال مردے مگر بخوشی

نَفْسٍ مِّنْهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

نفس از وے رواہ بیہقی در شعب ایمان و دار قطنی

فِي الْمُجْتَبَىٰ وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رضہ قَالَ قَالَ

در کتاب مجتبی و روایت است از سالم از پدر خود رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَخَذَ مِنَ الْاَرْضِ شِبْرًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگیرد از زمین یک بدست

بِغَيْرِ حَقِّهٖ خُسِفَ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلٰى سَبْعِ اَرَضِيْنَ رَوَاهُ

بحق شرعی فرو برده شود او را روز قیامت تا هفت زمین رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بخاری و روایت است از یعلے بن مره رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ اَخَذَ اَرْضًا بِغَيْرِ حَقِّهَا كُلِّفَ

صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه بگیرد زمینے را بناحق تکلیف کرده شود

اَنْ يَحْمِلَ تُرَابَهَا اِلَى الْمَحْشَرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ

که برداردِ بر سر خاک آن در حشر رواه احمد و هم از وے مرویست که گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَيُّمَا رَجُلٍ ظَلَمَ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت هر مردے که بظلم بگیرد

شِبْرًا مِّنَ الْاَرْضِ كَلَّفَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اَنْ يَحْفِرَهُ حَتّٰى يَبْلُغَ

یک شبر را از زمین تکلیف کند او را خدائے عزوجل که بکند آن شبر زمین تا آنکه برسد

اٰخِرَ سَبْعِ اَرَضِيْنَ ثُمَّ يُطَوَّقُهُ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقْضٰى

آخر هفت زمین را پس طوق گردانیده شود آن زمین او را تا آخر روز قیامت تا آنکه تمام کرده شود

بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حکم میان مردم رواه احمد و روایت است از ابی بکره رض گفت

خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ اِنَّ الزَّمَانَ

که خطبه خواند ما را آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روز نحر و گفت که زمان یعنے سال

قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهٖ يَوْمَ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

بتحقیق باز گشت همچو هیئت وے که در روز پیدا کردن خدا آسمان ها و زمین را بود

۴ قال ابو عبید کان فی

منتهون ای یخرجون

وهو الذی قال الله تعالی

فی الفلز والبطائح

الی الجزائر الصغار

تحریر الی صغر

صغر فی سنة اخری فصاعدا

تلاشی سنة رجع

وهو ضعیف

السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلٰثٌ مُتَوَالِيَاتٌ

سال دوازده ماه است از ان چهار ماه حرام است سه ماه پیهم آینده اند

ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ

و آن ذو القعده و ذو الحجه و محرم و رجب که منسوب بسوی قبیله مضر است آنکه میان

جُمَادٰى وَشَعْبَانَ وَقَالَ اَيُّ شَهْرٍ هٰذَا قُلْنَا اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ

جمادی الاخری و شعبان است و گفت آنحضرت کدام ماه است این گفتیم ما خدا و رسول خدا

اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ

داناتر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم ما که آنحضرت نزدیک است که نام برد او را بجز نام او

اَلَيْسَ ذَا الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ اَيُّ بَلَدٍ هٰذَا قُلْنَا اَللّٰهُ

آیا نیست اینماه ذا الحجه گفتیم ما آری فرمود آنحضرت که کدام شهر است این گفتیم خدا

وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ

و رسول خدا داناتر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم بتحقیق نزدیک است که نام برآنماه

اسْمِهِ قَالَ اَلَيْسَ الْبَلْدَةَ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَاَيُّ يَوْمٍ هٰذَا

نام او فرمود ایا نیست این بلده گفتیم آری فرمود پس کدام روز است این

قُلْنَا اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ

گفتیم خدا و رسول خدا داناتر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم که آنحضرت قریب است

بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ اَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَاِنَّ

که نام دیگر برد فرمود آنحضرت ایا نیست این روز نحر گفتیم آری فرمود آنحضرت پس بدرستیکه

دِمَاءَكُمْ وَاَمْوَالَكُمْ وَاَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ

خون های شما و مالهای شما و آبروهای شما بر شما حرام است مانند حرمت

يَوْمِكُمْ هٰذَا فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا وَسَتَلْقَوْنَ

روز شما که این است در شهر شما که این شهر است و نزدیک است که بیش آیید

أَرَ تَبَلَّغْتُ فَيَسْأَلُكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ أَلَا فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي ضُلَّالًا

به پروردگار شما پس پرسد پروردگار شما از کردار شما آگاه باشید پس مگردید بعد از رفتن من راه دنیا گمراهان

يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ

گردن بعضے از شما گردنهای بعضی آگاه باشید ایا هست که رسانیدم رسالت را گفتند آرے گفت آنحضرت

اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى

بار خدایا گواه باش پس باید که برساند حاضر کسی را که غایب است پس بسا کسے که رسانیده شده است یاد دارنده تر است

مِنْ سَامِعٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّهُ سَمِعَ

از کسے که شنیده است متفق علیه و روایت است از ابی ذر رض بدرستیکه او شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه دعوے کرد چیزرا که نیست مر اورا

فَلَيْسَ مِنَّا وَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس آنکس نیست از ما و باید که بگیرد جای خودرا از آتش رواه مسلم و روایت است از

خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ رض قَالَ غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

خالد بن ولید رض گفت غزا کردم همراه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوْمَ خَيْبَرَ فَأَتَتِ الْيَهُودُ فَشَكَوْا أَنَّ النَّاسَ قَدْ

وسلم روز جنگ خیبر پس آمدند یهود پس شکایت کردند که مردمان تحقیق

أَسْرَعُوا إِلَى حَظَائِرِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

سرعت کردند بسوے درختان خرمای ما پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا لَا يَحِلُّ أَمْوَالُ الْمُعَاهِدِينَ إِلَّا بِحَقِّهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وسلم آگاه باشید که حلال نیست مالهاے اهل ذمه مگر بحق آن رواه ابو داود

بَابُ الِاسْتِئْذَانِ

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از عبد اللہ بن عمر رضہ گفت کہ لعنت کرد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

علیہ وسلم رشوت دہندہ را و گیرندہ را رواہ ابو داؤد وابن ماجہ

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْهُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

ورواہ ترمذی از عبد اللہ واز ابی ہریرہ ورواہ احمد والبیہقی

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنْ ثَوْبَانَ وَزَادَ وَالرَّائِشَ يَعْنِيْ وَالَّذِيْ

در شعب ایمان از ثوبان مولی آنحضرت وزیادہ کرد بیہقی لفظ الرائش یعنی آنکس

يَمْشِيْ بَيْنَهُمَا وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کہ پیام کند میان این ہر دو واز ابی امامہ رضہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَفَعَ لِاَحَدٍ شَفَاعَةً فَاَهْدٰى لَهٗ هَدِيَّةً عَلَيْهَا

علیہ وسلم فرمود کہ کسیکہ شفاعت کرد مر کسیرا پس ہدیہ فرستادہ شد مر آنکس را بر این شفاعت

فَقَبِلَهَا فَقَدْ اَتٰى بَابًا عَظِيْمًا مِّنْ اَبْوَابِ الرِّبٰوا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

پس قبول کرد آنرا پس بتحقیق آمد او باب عظیم را از ابواب ربوا رواہ ابو داؤد

بَابُ فِي الْهِبَةِ وَالْهَدِيَّةِ

وَعَنِ النَّبِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

وروایت است از النبی رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ

لَا يَرُدُّ الطِّيْبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ

رد نمیکرد قسم خوش بوی را رواہ بخاری ۔ وروایت است از ابی ہریرہ رضہ از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَهَادَوْا فَاِنَّ الْهَدِيَّةَ تَذْهِبُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ہدیہ فرستید زیرا کہ ہدیہ دور میکند

وَحَرِّ الصَّدْرِ وَلَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ شِقَّ

و حرّ سینه را و باید که حقیر نپندارد هیچ زن برای زنے کہ ہمسایہ اوست اگرچہ

فِرْسِنَ شَاةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ اَنَّ النَّبِيَّ

بقدر استخوان نیم سم گوسپند رواہ ترمذی و روایت ہست از جابر رضہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اُعْطِيَ عَطَاءً فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهٖ وَمَنْ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ دادہ شدہ دہشے پس یافت آنرا پس باید کہ پاداش دہد بوے و کسیکہ

لَمْ يَجِدْ فَلْيُثْنِ فَاِنَّ مَنْ اَثْنٰى فَقَدْ شَكَرَ وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ

نیابد پس باید کہ ثنا کند دہندہ را زیرا کہ کسیکہ ثنا گوید پس بتحقیق شکر کرد و کسیکہ بپوشید احسان را پس بتحقیق

وَمَنْ تَحَلَّى بِمَا لَمْ يُعْطَ كَانَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُوْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و کسیکہ بیاراید خود را بچیزیکہ داده نشد بیاشد آنکس بمنزلہ پوشندہ دو جامہ دروغ رواہ ترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابو داؤد و روایت است از اسامہ بن زید گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صُنِعَ اِلَيْهِ مَعْرُوْفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ کردہ شد بسوے وے احسان پس گفت مر احسان کنندہ را

جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْرًا فَقَدْ اَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

جزاک اللہ خیرا پس بتحقیق مبالغہ کرد در ثناے او رواہ ترمذی و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللّٰهَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

شکر نگوید مردمرا در احسان شکر نگوید خدائے را رواہ احمد و الترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ الضَّغَائِنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدیه بفرستید زیرا که هدیه دور میکند کینه‌ها و دشمنی‌ها را رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ثَلٰثٌ لَا تُرَدُّ الْوِسَائِدُ وَالدُّهْنُ وَاللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سه چیز است که رد کرده نشود یکے بالیشها دوم روغن سوم شیر رواه ترمذی

وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ قِيلَ أَرَادَ بِالدُّهْنِ الطِّيبَ وَعَنْ

و گفت این حدیث غریب است گفته شد که مراد آنحضرت از لفظ دهن خوشبوی است و از

أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی عثمان نهدی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا أُعْطِيَ أَحَدُكُمُ الرَّيْحَانَ فَلَا يَرُدَّهُ فَإِنَّهُ خَرَجَ

وسلم چون داده شود یکے از شما ریحان پس باید که رد نکند آنرا پس بدرستیکه ریحان بیرون آمده است

مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

از بهشت رواه ترمذی مرسلا و از ابن عباس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باز گرداننده در هبه خود یعنی باز ستاننده

كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مانند سگ است که باز میگردد در قی خود و میخورد آنرا نیست ما را حال وصفت بدی رواه بخاری

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عمر رض و ابن عباس رض بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُعْطِيَ عَطِيَّةً ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا

وسلم گفت حلال نیست مرمرد را که بدهد چیزے را از هبه و صدقه و هدیه پس برگرداند در آن

إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطِي وَلَدَهُ وَمَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ

مگر والد در آنچه میدہد فرزند خود را و حال آن کسے که میدہد ہبہ شے را پس رجوع میکند

فِيهَا كَمَثَلِ الْكَلْبِ الَّذِي أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءَ ثُمَّ عَادَ فِي

در آن پس حال سگ است که خورد چیز برا تا آنکه چون سیر شد قی کرد پس باز گشت در

قَيْئِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

قے خود یعنے خوردن گرفت رواہ ابوداود و ترمذی والنسائے وابن ماجہ

بَابُ الْوَصِيَّةِ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا

نیست حق مرد سے مسلمانے کہ مر او را چیزی است کہ صلاحیت آن دارد کہ وصیت کردہ شود در و بگذارد

وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض

وصیت وے نوشتہ شدہ است نزد وے متفق علیہ و روایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکہ مرد بر وصیت یعنے در وقت مرگ وصیت کرد

مَاتَ عَلَى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ وَمَاتَ عَلَى تُقًى وَشَهَادَةٍ وَمَاتَ

مرد بر راہ و روش دین و مرد بر تقوی و شہادت و مرد در حالیکہ

مَغْفُورًا لَهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

آمرزیدہ شدہ است مر او را رواہ ابن ماجہ و روایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ مِيرَاثَ وَارِثِهِ قَطَعَ اللّٰهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکہ قطع کند میراث وارث خود را قطع کند خدا

مِيرَاثُهُ مِنَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

میراث او را از بهشت روز قیامت رواه ابن ماجه ورواه بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

در شعب ایمان از ابی هریره رضا وروایت است از انس بن مالک رضا

قَالَ كَانُوا يَكْتُبُونَ فِي صُدُورِ وَصَايَاهُمْ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

گفت بودند صحابه رضا که می نوشتند در شروع وصایای خود بسم الله الرحمن الرحیم

هٰذَا مَا أَوْصَى بِهِ فُلَانٌ أَنَّهُ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ

این چیزیست که وصیت کرد بآن فلان بدرستیکه او گواهی میدهد باینکه نیست خدا مگر خدای واحد

لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که نه شریک است مراورا و باینکه محمد بنده او ورسول اوست صلے الله علیه وسلم

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي

وباینکه قیامت آینده است بلاشک وباینکه خدا برانگیزد کسے را که

الْقُبُورِ وَأَوْصَى مَنْ تَرَكَ مِنْ أَهْلِهِ أَنْ يَتَّقُوا اللّٰهَ وَيُصْلِحُوا

در قبور است ووصیت کرد کسے را که گذاشته است از اهل او باینکه بپرهیزند از خدا واصلاح کنند

ذَاتَ بَيْنِهِمْ وَيُطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ وَأَوْصَاهُمْ

در میان خود وفرمان برداری کنند خدا ورسول او را اگر هستند مسلمان ووصیت کرد آنها را

بِمَا أَوْصَى بِهِ إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفَى

بانکه وصیت کرد ابراهیم فرزندان خود را ویعقوب بدرستیکه خدا ایشان را برگزیده است

لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

برای شما این دین را پس ازین جهان مروید مگر مسلمان

عَرَضٌ وَسَنَدُهُ صَحِيحٌ

وسند آن صحیح است

بَابُ الْإِجَارَةِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى ثَلٰثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وسلم فرمود خدا تعالیٰ سہ کس اند کہ من بنگارم کنندۂ ایشانم روز قیامت

رَجُلٌ أَعْطٰى بِي ثُمَّ غَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ

یکے مردیست کہ دادہ است عہد و پیمان بنام من پستر بیوفائی کرد و دیگر مردے کہ فروخت آزادے را پس خورد بہائے آنرا

وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفٰى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِهِ أَجْرَهُ

وسوم مردیست کہ بکرایہ گرفت مزدوریرا پس استیفا کرد از وے یعنی عمل او تمام از او گرفت و مزدوری او را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رواہ بخاری و روایت است از عبداللہ بن عمر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدہید مزدور را مزد او پیش از انکہ رض

أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

خشک شود خوی او رواہ ابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

أَنَّهُ عَلَّمَ رَجُلًا سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ فَأَهْدٰى إِلَيْهِ ثَوْبًا

بدرستیکہ او تعلیم کرد مردیرا یک سورہ از قرآن پس ہدیہ فرستاد آنمرد بسوے ابو ہریرہ یک جامہ

أَوْ خَمِيصَةً فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

یا خمیصہ بود پس ذکر کردہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود

إِنَّكَ إِنْ أَخَذْتَهُ أَلْبَسْتَ ثَوْبًا مِنَ النَّارِ عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَرُوَاتُهُ ثِقَاتٌ

بدرستیکہ تو اگر میگیری بپوشی تو پارچہ از آتش عبد بن حمید گفت کہ راویان این حدیث ہمہ ثقہ اند

كِتَابُ النِّكَاحِ

وَإِنْ خِفْتُمْ أَنْ لَا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ

و اگر دانید که عدل نتوانند کرد در حق دختران یتیمه پس نکاح کنید آنچه خوش آید شما را

مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا

از سائر زنان دو دو و سه سه و چهار چهار پس اگر دانید که در بیصورت نیز عدل نتوانید کرد

فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ

پس نکاح کنید یک زن را یا سریه گیرید آنرا که مالک شده دست شما است نکاح کنید کسیرا که نکاح باو کرده پدران شما

مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

از زنان مگر لفظ محصنین غیر مسافحین روایت است از عبد الله

بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ

ای گروه جوانان کسیکه طاقت دارد از شما نکاح را پس باید که نکاح کند

فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ

پس بتحقیق که نکاح پوشنده تر است مر نظر را و نگاهدارنده تر است شرمگاه را و کسیکه طاقت نکاح ندارد پس بر اوست

بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو

که روزه دارد پس بتحقیق روزه داشتن آنکس را خصی کردن اوست و از عبد الله بن عمرو مروی است

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا كُلُّهَا مَتَاعٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که دنیا همه نفع گرفتن و آسایش است

وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و بهترین منافع دنیا زن نیکوکار است رواه مسلم و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ

از ابی هریره رض بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود سه چیز اند

حَقٌّ عَلَى اللهِ عَوْنُهُمُ الْمُكَاتَبُ الَّذِي يُرِيدُ الْأَدَاءَ وَالنَّاكِحُ الَّذِي

که ثابت است مر خدارا یاری دادن ایشان یکی مکاتب که میخواهد ادا دوم نکاح کننده که

يُرِيدُ الْعَفَافَ وَالْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

میخواهد پارسائی سوم کسیکه کارزار میکند در راه خدا روایت است از ترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وابن ماجه وهم از ابی هریره رض مرویست گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ إِنْ لَا تَفْعَلُوهُ

وقتیکه خواستگاری کند بسوی شما کسیکه راضی هستید شما دین او را وخلق او را پس تزویج کنید او را اگر نکنید شما

تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پیدا میشود آزمایش وبلا در زمین وتباهی وخرابی بسیار رواه ترمذی

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از معقل بن یسار گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

تَزَوَّجُوا الْوَدُودَ الْوَلُودَ فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

نکاح کنید زن دوست دارنده شوهر را بسیار زاینده را زیرا که من غالب آینده ام بسبب شما امتها

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَالِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عُوَيْمٍ

والنسائی وروایت است از عبد الرحمن بن سالم بن عتبه بن عویم

بْنِ سَاعِدَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

بن ساعده الانصاری از پدرش وآن از جدش گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالْأَبْكَارِ فَإِنَّهُنَّ أَعْذَبُ أَفْوَاهًا

صلی الله علیه وسلم بر شما است که نکاح کنید باکران زیرا که ایشان شیرین ترند دهنها

وَاتَّقِ اَرْحَامًا وَاَرْضِ بِالْيَسِيْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ مُرْسَلًا

وصل گیرنده تر است رحمهای ایشان را رضی میشوند به اندک بساند و آسان از اموال وخلق وجماع رواه ابن ماجه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابن عباس رض گفت که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَمْ تَرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلَ النِّكَاحِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

نمی بینی برای دو کسیکه دوست میدارند یکدیگر را مثل وصلهٔ نکاح واز انس مروایت گفت که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَّلْقَى اللّٰهَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه اراده میکند که پیش آید درگاه حق را پاک و

طَاهِرًا مُطَهَّرًا فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَائِرَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

پاک کرده شده پس باید که نکاح کند زنان اصیل وآزاد را وروایت است از ابی امامه رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ يَقُوْلُ مَا اسْتَفَادَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه آنحضرت فرمود حاصل نکرد

الْمُؤْمِنُ بَعْدَ تَقْوَى اللّٰهِ خَيْرًا لَهٗ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ اِنْ

مسلمان بعد از تقوای خدا هیچ چیزے بهتر مر او را از زن نیک خوی وخوبرو می اگر

اَمَرَهَا اَطَاعَتْهُ وَاِنْ نَظَرَ اِلَيْهَا سَرَّتْهُ وَاِنْ اَقْسَمَ

بفرماید مرد آن زن را فرمان برداری کند و اگر نگاه کند بسوی آن شاد گرداند او را واگر سوگند خورد

عَلَيْهَا اَبَرَّتْهُ وَاِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِيْ نَفْسِهَا وَمَالِهٖ رَوَى

بر آن زن راست گوگرداند او را واگر غائب گردد مرد از ان زن خیر خواهی کند او را در نفس خود و مال

ابْنُ مَاجَةَ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

ابن ماجه این سه حدیث را در روایت است از عائشه رض

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَعْظَمَ النِّكَاحِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه بزرگترین نکاح

برکة ایسره مؤونة وعن انس رض قال قال رسول الله

اندروی برکت آسان ترین از روی بار است وروایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم اذا تزوج العبد فقد استکمل نصف

صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نکاح کند بندہ پس تحقیق کامل میگرداند نصف دین را

الدین فلیتق الله فی النصف الباقی رواهما البیهقی فی

پس باید کہ بہ پرہیزد خدارا در نصف باقی رواہما بیہقی در

شعب الایمان وعن ابی سعید وابن عباس رض

شعب الایمان وروایت است از ابی سعید وابن عباس رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من ولد له ولد

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ پیدا شود اورا فرزند

فلیحسن اسمه وادبه فاذا بلغ فلیزوجه فان بلغ

پس باید کہ نام نیک دارد وادب دہد اورا پس چون برسد حد بلوغ را پس باید کہ نکاح کند اورا پس اگر بالغ شد

ولم یزوجه فاصاب اثما فانما اثمه علی ابیه وعن

ونکرد نکاح او پس رسید آن فرزند گناہ را پس جز این نیست کہ گناہ او بر پدر اوست واز

عمر بن الخطاب رض وانس بن مالک رض عن رسول الله صلی

عمر بن الخطاب رض مرویست واز انس بن مالک نیز از آنحضرت صلے

الله علیه وسلم قال فی التوراة مکتوب من بلغت

اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت در توریت نوشتہ است کسیکہ برسد

ابنته اثنتی عشرة سنة ولم یزوجها فاصابت

دختر او دوازدہ سال را ونکاح نکند انکس آن دختر را پس برسد آن دختر

اثما فانما ذلک علیه رواهما البیهقی فی شعب الایمان

بزہ را پس بزہ آن بر آن کس است روایت کردہ است آنرا بیہقی در شعب ایمان

بَابُ النَّظَرِ اِلَی الْمَخْطُوْبَةِ وَبَیَانِ الْعَوْرَاتِ

باب در احادیث دیدن بسوی زنیکه خواستگاریش کنند و بیان اعضای نادیدنی

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَآءِ الّٰتِی لَا یَرْجُوْنَ نِکَاحًا فَلَیْسَ عَلَیْهِنَّ

وکلان سال از زنان آنانکه توقع نکاح ندارند پس نیست برایشان

جُنَاحٌ اَنْ یَّضَعْنَ ثِیَابَهُنَّ غَیْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِیْنَةٍ ؕ

بزه در انکه فرونهند جامهای خود را نه ظاهر کنان آرایش را

وَاَنْ یَّسْتَعْفِفْنَ خَیْرٌ لَّهُنَّ ؕ وَاللّٰهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ ۝ قُلْ

واگر پرهیزگاری کنند بهتر است ایشان را وخدا شنوا داناست بگو

لِّلْمُؤْمِنِیْنَ یَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَیَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ

بمسلمان مردان که بپوشند چشمهای خود را ونگاه دارند شرمگاه های خود را

ذٰلِكَ اَزْكٰی لَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ خَبِیْرٌ بِمَا یَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ

این پاکیزه تر است ایشان را هر آئینه خدا خبردار است بانچه میکنند وبگو

لِّلْمُؤْمِنٰتِ یَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ

زنان مسلمان را که بپوشند چشمهای خود را ونگاه دارند شرمگاه های خود را

وَلَا یُبْدِیْنَ زِیْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْیَضْرِبْنَ

وآشکارا نکنند آرایش خود را مگر انچه ظاهر شود از ایشان وباید که فرو گذارند

بِخُمُرِهِنَّ عَلٰی جُیُوْبِهِنَّ وَلَا یُبْدِیْنَ زِیْنَتَهُنَّ اِلَّا

دامنهای خود را بر گریبانهای خود ونه نمایند آرایش خود را مگر

لِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اٰبَآئِهِنَّ اَوْ اٰبَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَآئِهِنَّ

بشوهران خویش یا پدران خویش یا پدران شوهران خویش یا پسران خویش

اَوْ اَبْنَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِیْٓ اِخْوَانِهِنَّ

یا پسران شوهران خویش یا برادران خویش یا پسران برادران خویش

أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ

یا پسران همشیرگان خویش یا زنان خویش یا انچه مالک اوشده است دستهای ایشان

أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ

یا تابعینکه صاحب شهوت نباشند از مردان یعنی پیران یا طفلانیکه

الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ

هنوز مطلع نشده اند بر شرمگاه زنان ونزنند زنان

بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ

بپای خویش تا دانسته شود انچه پنهان میکنند از زیور خویش ورجوع کنید بسوی خدا

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَىٰ عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَىٰ

وسلم نظر نکند مرد بسوی عورت مرد ونه زن بسوی

عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ

عورة زن ونه رسد مرد بسوی مرد در یک جامه

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ

رواه مسلم ورواست است از عقبه بن عامر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دور دارید خودرا از درآمدن بر

النِّسَاءِ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الْحَمْوَ قَالَ

زنان بیگانه پس گفت مردی یا رسول الله خبرده مرا از حال حمو فرمود آنحضرت

الْحَمْوُ الْمَوْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رض

که حمو مرگ است یعنی فتنه در حمو شبیه است متفق علیه وروایت است از جریر بن عبد الله رض

قَالَ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ

گفت پرسیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را از نظر

الْفُجَاءَةِ فَأَمَرَنِيْ أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِيْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ناگہانی پس امر کرد مرا کہ بگردانم نظر خود را رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ وَتُدْبِرُ فِيْ

وسلم بدرستیکہ زن پیش می آید در صورت شیطان و پس میرود در

صُوْرَةِ شَيْطَانٍ إِذَا أَحَدُكُمْ أَعْجَبَتْهُ الْمَرْأَةُ فَوَقَعَتْ

صورت شیطان و قتیکہ یکے از شما خوش آید او را زنے پس افتاد آن زن

فِيْ قَلْبِهِ فَلْيَعْمِدْ إِلَى امْرَأَتِهِ فَلْيُوَاقِعْهَا فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ

در دل آمرد پس باید کہ قصد کند آمرد بسوے زن خود پس باید کہ جماع کند زن خود را پس آن جماع دور سکند

مَا فِيْ نَفْسِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

چیز را کہ در نفس وے است از میلان رواہ مسلم و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ الْمَرْأَةَ فَإِنِ

صلے اللہ علیہ وسلم چون خواہد یکے از شما کہ خواستگاری کند زنی را پس اگر

اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلٰى مَا يَدْعُوْهُ إِلٰى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ

بتواند نظر کند بسوے چیزے کہ باعث می شود او را بسوے نکاح او پس باید کہ بکند

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ

رواہ ابو داؤد و روایت است از مغیرہ بن شعبہ رض کہ گفت

خَطَبْتُ امْرَأَةً فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خواستگاری کردم زنی را پس فرمود مرا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

هَلْ نَظَرْتَ إِلَيْهَا قُلْتُ لَا قَالَ فَانْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أَحْرَىٰ

ایا دیدۂ تو بسوے آن زن گفتم نظر نکردم بسوے آن فرمود نظر کن بسوے او زیرا کہ نظر کردن سزاوار تر است

أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

بوقوع الفت واتفاق میان شما رواہ احمد والترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ

وابن ماجہ والدارمی وروایت است از بریدہ رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ يَا عَلِيُّ لَا تُتْبِعِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم علی مرتضی را اے علی تابع مگردان

النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَإِنَّ لَكَ الْأُولَىٰ وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ

یک نظر را بنظر دیگر زیرا کہ بدرستیکہ جایز است ترا نظر نخستین وجایز نیست مرترا نظر پسین

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ

رواہ احمد والترمذی وابوداود والدارمی وروایت است از

عَلِيٍّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ يَا عَلِيُّ

علی رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرا امر کرد کہ اے علی

لَا تُبْرِزْ فَخِذَكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَىٰ فَخِذِ حَيٍّ وَلَا مَيِّتٍ

ظاہر مکن ران خود را ونگاہ مکن ران زندہ را ونہ مردہ را

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابوداود وابن ماجہ وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَالتَّعَرِّيَ فَإِنَّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دور دارید خود را از برہنگی زیرا کہ

مَعَكُمْ مَنْ لَا يُفَارِقُكُمْ إِلَّا عِنْدَ الْغَائِطِ وَحِينَ يُفْضِي الرَّجُلُ

باشما کسی است کہ جدا نمیشود از شما مگر نزد قضای حاجت و دیگر ہنگامے کہ میرسد مرد

إِلَى أَهْلِهِ فَاسْتَحْيُوهُمْ وَأَكْرِمُوهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوے اہل خود جماع میکند پس شرم دارید ایشان را و گرامی دارید ایشانرا رواہ ترمذی و در روایت از

أُمِّ سَلَمَةَ رض أَنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ام سلمہ رض کہ در سے بود نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَمَيْمُونَةَ رض إِذْ أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ

و میمونہ رض نیز بود ناگاہ روے آورد ابن ام مکتوم کہ اعمی بود پس در آمد ابن ام مکتوم بر آنحضرت پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْتَجِبَا مِنْهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَلَيْسَ

صلے اللہ علیہ وسلم در پردہ شوید از دے پس گفتیم یا رسول اللہ ایا نیست

هُوَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وی کور کہ نمی بیند ما را پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

ایا پس کور اید شما ایا نیستید شما کہ می بینید اورا رواہ احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ابو داود و روایت است از عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

قَالَ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ رَوَاهُ

خلوت نکند ہیچ مردے بزنے مگر انکہ باشد سوم آنہا شیطان رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا نَظَرْتُ وَمَا رَأَيْتُ

الترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت ندیدم یا گفت نگاہ نکردم

فَرْجَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اندام شرم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را ہرگز رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی امامہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَوَّلَ مَرَّةٍ ثُمَّ يَغُضُّ

فرمود آنحضرت نیست هیچ مسلمانی که نظر کند بسوی خوبیهای زنی اول بار پس فرو خواباند

بَصَرَهُ إِلَّا أَحْدَثَ اللَّهُ لَهُ عِبَادَةً يَجِدُ حَلَاوَتَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

چشم خود را مگر آنکه نو پیدا کرداند خدا تعالی برای او عبادتی را که بیابد شیرینی آنرا رواه احمد

وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

و روایت است از حسن بصری رض بطریق مرسل گفت رسیده است مرا که پیغمبر آنحضرت صلے

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللَّهُ النَّاظِرَ وَالْمَنْظُورَ إِلَيْهِ

الله علیه وسلم فرموده است لعنت کند خدا نظر کننده را بسوی عورت غیر و کسیرا که نظر کرده شده بسوی

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رواه بیهقی در شعب الایمان

بَابُ الْمُبَاشَرَةِ

وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ

و سوال میکنند ترا از حیض بگو که وی نجاست است پس کناره شوید از زنان

فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ

در حال حیض و نزدیکی کنید با ایشان تا آنکه پاک چون پاک شوند

فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ

پس بیائید با ایشان از آن راه که مباح کرده است شما را ایشان خدا دوست میدارد توبه کنان را

وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ

و دوست میدارد پاک شوندگان را و روایت است از ابی سعید رض که فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَعْظَمَ الْأَمَانَةِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه بزرگترین امانت

عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَفِي رِوَايَةٍ اِنَّ مِنْ اَشَرِّ النَّاسِ

نزد خدا یتعالے روز قیامت ودر روایت دیگر این چنان آمده که بدترین مردم

عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ الرَّجُلُ يُفْضِي اِلٰى امْرَأَتِهٖ

نزد خدا یتعالی درمرتبه روز قیامت مردیست که برسد بسوے زن خود

وَتُفْضِي اِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وبرسد زن بسوے وے پس پراگنده کند راز نهانی آن زن را رواه مسلم وروایت است از

خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خزیمه بن ثابت رضه آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ لَا تَاْتُوا النِّسَآءَ فِي

بدرستیکه خدا یتعالی شرم نمیدارد از حق میاید زنان را یعنے وطی مکنید وے

اَدْبَارِهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

در پس های ایشان رواه احمد والترمذی وابن ماجه والدارمی

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از ابی هریره رضه گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ مَنْ اَتٰى امْرَأَتَهٗ فِي دُبُرِهَا رَوَاهُ

علیه وسلم لعنت کرده شده است کسیکه بیاید زن خود را در پس او رواه

اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

احمد وابو داؤد وهم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ يَاْتِي امْرَأَتَهٗ فِي دُبُرِهَا لَا يَنْظُرُ

الله علیه وسلم بدرستیکه کسے که بیاید زن خود را در پس او نظر نکند

اللّٰهُ اِلَيْهِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

خدا یتعالے بسوے او رواه در شرح السنه وروایت است از ابن عباس رضه

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ اِلٰى

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نظر نمیکند خدا تعالیٰ بسوے

رَجُلٍ اَتٰى رَجُلًا اَوِ امْرَاَةً فِي الدُّبُرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردے کہ بیاید مردے را یا زنے را در دبر * رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰى حَائِضًا اَوِ امْرَاَةً فِي دُبُرِهَا اَوْ

علیہ وسلم کسیکہ بیاید زن حائضہ را یا بیاید در دبر زن را

كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا اُنْزِلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ

بیاید کاہن را پس تصدیق کرد کاہن را بچیزیکہ گفتہ است پس بتحقیق کافر شد بآنچہ فرود آورد شدہ است

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْوَلِيمَةِ وَبَيَانِ اِجَابَةِ الدَّعْوَةِ

باب در بیان طعام ولیمہ و بیان قبول نمودن دعوت

عَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاٰى عَلٰى

روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید بر

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ اَثَرَ صُفْرَةٍ فَقَالَ مَا هٰذَا قَالَ اِنِّي

عبد الرحمن بن عوف اثر زردی پس فرمود چہ چیز است این زردی گفت عبد الرحمن

تَزَوَّجْتُ امْرَاَةً عَلٰى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ بَارَكَ

من نکاح کردہ ام زنے را بر وزن دانہ خرما از طلا گفت آنحضرت برکت دہد

اللّٰهُ لَكَ اَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

خدا تعالیٰ مر ترا ولیمہ کن اگرچہ بگوسپندے ہم باشد متفق علیہ و ہم از وے روایت است گفت

أَوْلَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَنَى بِزَيْنَبَ

ولیمہ کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہنگامیکہ زفاف کرد بزینب

بِنْتِ جَحْشٍ فَأَشْبَعَ النَّاسَ خُبْزًا وَلَحْمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بنت جحش پس سیر گردانید مردمرا نان و گوشت رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ

وسلم بدترین طعام ہا طعام ولیمہ است کہ خوانندہ میشود برآن توانگران

وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ

و گذاشتہ میشوند درویشان و کسیکہ ترک کند اجابت دعوت را پس بتحقیق نافرمانی کرد

وَرَسُولَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

خدا را و رسول خدا را متفق علیہ و روایت است از جابر رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون خوانندہ شود یکے از شما بسوے

طَعَامٍ فَلْيُجِبْ فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

طعام پس باید کہ بیاید آنرا پس اگر خواہد بخورد و اگر خواہد نخورد رواہ مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبداللہ بن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ دُعِيَ فَلَمْ يُجِبْ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ خوانندہ شد بطعامی پس اجابت نکرد پس بتحقیق نافرمانی کرد خدا و رسول او را

وَمَنْ دَخَلَ عَلَى غَيْرِ دَعْوَةٍ دَخَلَ سَارِقًا وَخَرَجَ مُغِيرًا

و کسیکہ درآید ناخوانندہ درآید گویا کہ دزدی کنندہ است و بیرون آید گویا کہ غارت کنندہ است

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُونَ أَوْ بِصَنِيعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشْتَهُونَ

یا بکردار اہل جاہلیت عمل میکنید یا بکار و پیشہ جاہلیت مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِي غَيْرِ صُورَتِكُمْ

بتحقیق قصد کردم کہ دعای بد کنم بر شما دعائی کہ برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی کہ پس گرفتند ردا ہای خود را و باز برنگشتند بانفعل رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

و روایت است از ابن عمر رضا گفت کہ نہی کرد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آنکہ

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پس روی کردہ شود جنازہ را کہ باوی نوحہ گری باشد رواہ احمد و ابن ماجہ و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ

ابی امامہ رضا از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدائے تعالے اے فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُولَى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کوفت مصیبت راضی نمیشوم ترا از روی ثواب غیر بہشت یعنی البتہ دہم ترا بہشت رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از حسین بن علی رضا از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست ہیچ مرد مسلمانے و نہ زن مسلمان کہ رسیدہ میشود بمصیبتے پس یاد میکند آن مصیبت را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذَلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا أَجَدَّ اللهُ

اگرچہ دراز بود زمان آن پس نو پدید کند برآن و فرا آرد مصیبت آنرا طرح مگر آنکہ نو میکند

تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ ذٰلِكَ فَاَعْطَاهُ مِثْلَ اَجْرِهَا يَوْمَ اُصِيْبَ

تبارک وتعالی نزد آن پس میدہد بندۂ خدا او را مانند اجر وے در روزے کہ رسیدہ است

بِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

بآن مصیبت رواہ احمد وبیہقی در شعب ایمان وروایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ اَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ فَاِنَّهٗ مِنَ الْمَصَائِبِ

کہ چون بگسلد دوال نعل یکے از شما پس باید کہ استرجاع کند زیرا کہ گسستن دوال نیز از مصیبت است

وَعَنْ اُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ سَمِعْتُ اَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُوْلُ سَمِعْتُ

در روایت است از ام الدرداء کہ گفت شنیدم ابو الدرداء را کہ میگفت شنیدم

اَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ خدا تبارک

وَتَعَالٰى قَالَ يَا عِيْسٰى اِنِّيْ بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ اُمَّةً اِذَا اَصَابَهُمْ

وتعالی فرمود یعیسی اے عیسی بدرستیکہ من برانگیزندہ ام پس از تو گروہے را کہ چون برسد ایشانرا

مَا يُحِبُّوْنَ حَمِدُوا اللّٰهَ وَاِنْ اَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُوْنَ احْتَسَبُوْا

چیزیکہ دوست میدارند آنرا از نعمت شکر میگویند خدایرا واگر برسد ایشانرا چیزیکہ خوش ندارند آنرا از بلیہ امید

وَصَبَرُوْا وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ

وصبر میکنند وحال آنکہ نیست ایشانرا بردباری وعقل وتدبر پس گفت عیسی ای پروردگار من چگونہ

يَكُوْنُ هٰذَا لَهُمْ وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ اُعْطِيْهِمْ مِنْ

باشد این صبر وتحمل ایشانرا وحال آنکہ نیست علم وعقل پس گفت پروردگار کہ میدہم من ایشان را از

حِلْمِيْ وَعِلْمِيْ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

حلم خود وعلم خود روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ فَيَلِجُ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را سہ کس از فرزندان پس درآید آتش دوزخ را مگر بمقدار حلال گردانیدن سوگند حق سبحانہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و در روایت است از وے گفت ابو ہریرہ کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ لَا يَمُوتُ لِإِحْدَىٰكُنَّ ثَلَاثَةٌ

وسلم مر جماعۂ زنان را از قبیلۂ انصار کہ نمی میرد مر یکے را از شما سہ

مِّنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبَهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِّنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر اینکہ درآید بہشت را پس گفت زنے از میان ایشان

أَوِ اثْنَانِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ أَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ

یا دو فرزند ہم بمیرند ای پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو میرند یکی از ایشان مستور داشتہ مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ وَلَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مر ہمچنانرا سہ و مسلم را ہمچنین آمدہ نمی میرند سہ کس کہ نرسیدہ اند بزہ و گناہ را یعنی بالغ نشدہ اند و ہم ازو گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللّٰهُ مَا لِعَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ عِنْدِي

صلے اللہ علیہ وسلم در حدیث قدسی کہ میگوید خدا تعالیٰ نیست مر بندۂ مسلمان را نزد من

جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا

پاداشی چون قبض کنم صفی او را از اہل دنیا چنانچہ فرزند پس صبر کند و نظر بر ثواب دارد مگر

الْجَنَّةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بہشت را رواہ البخاری و در روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ باشد او را دو فرط از امت من

ادخله الله بهما الجنة فقالت عايشة رض فمن كان له

دری آرد را خدا تعالے بسبب آن دو فرط در بہشت پس گفت عایشہ صدیقہ رضا پس کسیکہ باشد مراورا

فرط من امتك قال ومن كان له فرط يا موفقة فقالت

یک فرط از امت تو پس آورا چہ حالست فرمود و کسے کہ باشد مراورا یک فرطای تو فرمود و شدہ بر تعلیم شرایع

فمن لم يكن له فرط من امتك قال فانا فرط امتي لن يصابوا

پس گفت عایشہ پس کسیکہ نباشد مراورا فرط از امت تو حال او چہ باشد فرمود آنحضرت پس من فرط امت من ام ہرگز نمیبینند رنج

بمثله رواه الترمذي وعن ابي موسى الاشعري رض

بمانند مصیبتے من رواہ ترمذی و روایت است از ابی موسی اشعری رضا

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا مات ولد

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون می میرد فرزند

العبد قال الله تعالى لملئكته قبضتم ولد عبدي

بندۂ میگوید خدا تعالے بفرشتگان خود کہ قبض کردید شما فرزند بندۂ مرا

فيقولون نعم فيقول قبضتم ثمرة فؤاده فيقولون نعم

پس میگویند فرشتگان آرے قبض کردیم پس میگوید بار خدایا قبض کردید میوۂ دل او را پس میگویند فرشتگان آرے قبض کردیم

فيقول ماذا قال عبدي فيقولون حمدك واسترجع

پس میگوید حق تعالے چہ چیز گفت بندۂ من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا للہ و انا الیہ راجعون گفت

فيقول الله ابنوا لعبدي بيتا في الجنة وسموه بيت

پس میگوید حق تعالے برآرید برائے بندۂ من خانۂ در بہشت و میگوید حق تعالے و نام نہید آنرا خانۂ

الحمد رواه احمد والترمذي وعن ابي هريرة رض

حمد رواہ احمد و الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رضا

ان رجلا قال له مات ابن لي فوجدت عليه هل سمعت

کہ مردے گفت مراورا مرد پسرے کہ مرا بود پس اندوہگین شدم بروے آیا شنیدی تو

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

صلے اللہ علیہ وسلم کاملترین مسلمانان از روی ایمان نیکوترین آنہا از روی خلق

وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

و بہترین شما نزد خدا بہترین شما اند مر زنان خود را رواہ ترمذی و ہم از وی مروایست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَعَى الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ

گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخواند مرد زن خود را

إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ فَبَاتَ غَضْبَانَ لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ

بسوے بستر خود پس انکار کرد آن زن پس شب گذارد مرد خشمگین لعنت میکنند آن زن را فرشتگان تا آنکہ صبح

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

متفق علیہ و در روایتے بخاری و مسلم آمدہ کہ گفت آنحضرت سوگند بخدائے کہ بقا من در دست قدرت اوست

مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْبَى عَلَيْهِ إِلَّا كَانَ

نیست ہیچ مرد یکہ بخواند زن خود را بسوے فراش خود پس ابا آورد آن زن مگر آنکہ باشد

الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا وَعَنْ

کسے کہ در آسمان است یعنی فرشتگان خشمناک شونده بر زن تا آنکہ خوشنود گردد مرد از وی و در روایت است از

عَائِشَةَ رضہ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي نَفَرٍ

عائشہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود در جماعت

مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ فَجَاءَ بَعِيرٌ فَسَجَدَ لَهُ فَقَالَ أَصْحَابُهُ

از مہاجرین و انصار پس آمد شتر پس سجدہ کرد آنحضرت را پس گفتند یارانش

يَا رَسُولَ اللّٰهِ تَسْجُدُ لَكَ الْبَهَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ أَحَقُّ أَنْ

ای رسول خدا سجدہ میکنند ترا چارپایہ ہا و درختان پس ما سزاوار تریم با نکہ

نَسْجُدَ لَكَ فَقَالَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَكْرِمُوا أَخَاكُمْ

سجدہ کنیم ترا پس فرمود عبادت کنید پروردگار خود را و گرامی دارید برادر خود را

ولو كنت امرا احدا ان يسجد لاحد لامرت المرءة ان تسجد

واگر می بودم که امر میکردم کسے را که سجده کند کسے را هر آئینه امر میکردم زن را که سجده کند

لزوجها ولو امرها ان تنقل من جبل اصفر الى جبل اسود

مر شوهر خود را و اگر امر کند مرد زن را که ببرد سنگ را از کوه زرد بسوے کوه سیاه

ومن جبل اسود الى جبل ابيض كان ينبغي لها ان تفعله

و ببرد سنگ را از کوه سیاه بسوے کوه سفید لایق است اورا که بکند این کار

رواه احمد وعن جابر رض قال قال رسول الله صلى الله

رواه احمد و روایت است از جابر رض گفت که فرمود آنحضرت صلے الله

عليه وسلم ثلثة لا يقبل لهم صلاة ولا يصعد لهم

علیه وسلم سه کس اند که قبول کرده نمی شود ایشان را هیچ نماز و بالا نمیرود هیچ

حسنة العبد الابق حتى يرجع الى مواليه فيضع يده

نیکی آن سه کس یکے ازان سه بنده گریخته تا آنکه باز آید بسوے صاحبان خود پس بنهد آن بنده دست

في ايديهم والمرأة الساخط عليها زوجها والسكران

در دستهای ایشان و دوم زنے که خشم کنده است بران زن شوهر وے سوم مست

حتى يصحو رواه البيهقي في شعب الايمان وعن

تا آنکه هشیار گردد رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از

اسماء رض ان امرأة قالت يا رسول الله ان لي ضرة فهل

اسماء رض که زنے گفت ای رسول خدا بدرستیکه مرا ابنا غیست پس آیا هست

علي جناح ان تشبعت من زوجي غير الذي يعطيني

بران گناه اگر ظاهر کنم از شوهر خود جز انچه میدهد مرا شوهر

فقال المتشبع بما لم يعط كلابس ثوبي زور متفق عليه

پس گفت آنحضرت ظاهر کننده خود را بچیزیکه داده نشده است مانند پوشنده دو جامه دروغ است متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْمَرْأَةُ اِذَا صَلَّتْ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَاَحْصَنَتْ

زنے چون بخواند نماز پنجگانہ و روزہ دارد ماہ رمضان را و نگاہ دارد

فَرْجَهَا وَاَطَاعَتْ بَعْلَهَا فَلْتَدْخُلْ مِنْ اَيِّ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ

شرمگاہ خود را و فرمان بردارے کند شوہر خود را پس باید کہ داخل شود از ہر دریکہ خواہد بہشت را

شَاءَتْ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

روایت کرد اینحدیث را ابو نعیم در حلیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كُنْتُ اٰمِرُ اَحَدًا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر می بودم امر کنندہ کسے را

اَنْ يَسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْأَةَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا

باینکہ سجدہ کند مر کسے را ہر آئینہ امر میکردم زن را کہ سجدہ کند مر شوہر خود را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ ترمذی و روایت است از ام سلمہ رض گفت کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا

صلے اللہ علیہ وسلم ہر زنے کہ بمیرد حال آنکہ شوہر آن زن از وے

رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ

راضی است درمی آید آن زن بہشت را رواہ ترمذی و روایت است از طلق بن

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا الرَّجُلُ

علی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ مرد

دَعَا زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَاْتِهِ وَاِنْ كَانَتْ عَلَى التَّنُّوْرِ

بخواند زن خود را از برائے حاجت خود پس باید کہ بیاید آن زن شوہر خود را اگرچہ باشد آن زن بر تنور

رواه الترمذي وعن معاذ عن النبي صلى الله عليه

رواہ ترمذی وروایت است از معاذؓ از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قال لا تؤذي امرأة زوجها في الدنيا إلا قالت

وسلم فرمود آنحضرت ایذا نکند ہیچ زنے شوہر خود را در دنیا مگر آنکہ میگوید

زوجته من الحور العين لا توذيه قاتلك الله فإنما هو

زوجہ آن مرد کہ از حور عین است ایذا مکن شوہر خود را بکشد ترا خدا تعالیٰ زیرا کہ او مرد نیست

عندك دخيل يوشك أن يفارقك إلينا رواه الترمذي

نزد تو مگر غریب و مسافر نزدیک است کہ جدائی میکند از تو بسوے ما رواہ ترمذی

وابن ماجة وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

وابن ماجہ وروایت است از ابی ہریرہ رضؓ گفت کہ فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ليس منا من خبب امرأة على زوجها أو

صلے اللہ علیہ وسلم نیست بر طریقہ ما کسیکہ بدراہ کند زنے را بر شوہرش یا

عبدا على سيده رواه أبو داود وعن أبي هريرة رض

بدراہ کند غلامے را بر خواجہ اش رواہ ابو داؤد وروایت است از ابی ہریرہ رضؓ

قال قيل لرسول الله صلى الله عليه وسلم أي النساء خير

گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از زنان بہتر است

قال التي تسره إذا نظر وتطيعه إذا أمر ولا تخالفه في

گفت آن زنے کہ شاد و خوش گرداند مرد را چون نگاہ کند بسوے او و فرمان بردار می کند مرد را چون امر کند

نفسها ولا مالها بما يكره رواه النسائي والبيهقي

ذات خود و نہ مال را بچیزے کہ مکروہ و ناخوش دارد مرد را رواہ نسائی و بیہقی

في شعب الإيمان وعن ابن عباس رض أن رسول الله

در شعب ایمان وروایت است از ابن عباس رضؓ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ مَنْ اُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ اُعْطِيَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چہار خصلت اند کہ ہر کرا دادہ شود بہرِ تحقیق دادہ شد

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ قَلْبٌ شَاكِرٌ وَلِسَانٌ ذَاكِرٌ وَبَدَنٌ

او بنکی ہر دو جہان دلی شاکر یعنے شکر کنندہ منعم را و زبان ذکر کنندہ مرخدا را و تنے

عَلَى الْبَلَاءِ صَابِرٌ وَزَوْجَةٌ لَا تَبْغِيْهِ خَوْنًا فِي نَفْسِهَا

بر بلا صبر کنندہ و زنیکہ طلب نمی کند مرد را خیانت در نفس خود

وَلَا مَالِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

و نہ در مال او روایت کردہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الطَّلَاقِ

عَنْ ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ثوبان رضا گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَيُّمَا امْرَاَةٍ سَاَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَاْسٍ

ہر زنے کہ سوال کند شوہر خودرا طلاق در غیر حالت شدت

فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس حرام است بر آن زن بوے بہشت رواہ احمد و الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

و ابو داود و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از ابن عمر رضا

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَبْغَضُ الْحَلَالِ اِلَى اللّٰهِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت دشمن ترین حلال بسوے خدا

الطَّلَاقُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ

طلاق است رواہ ابو داود و روایت است از علی رضا از آنحضرت

طلاق در وقت کشادن دل و بیم کردن و طلبیدن از سر کار کردن و طلبیدن او بہ شفاعت و طلبیدن او بہ کار کردہ شفاعت و طلبیدن او بہ کار کردہ شفاعت و طلبیدن او بہ کار کردہ شفاعت

از قبیل نکاح ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ وَلَا عِتَاقَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت نیست طلاق دادن پیش از نکاح و نیست آزاد کردن

اِلَّا بَعْدَ مِلْكٍ وَلَا وِصَالَ فِي صِيَامٍ وَلَا يُتْمَ بَعْدَ اِحْتِلَامٍ

مگر بعد از ملک و نیست وصال در روزہ داشتن و نیست یتیمی بعد از بلوغ

وَلَا رَضَاعَ بَعْدَ فِطَامٍ وَلَا صُمْتَ يَوْمٍ اِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ

و نیست شیر خوارگی پس از مدت شیر خوارگی و نیست جایز خاموشی روز تا شب رواہ

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ

در شرح السنہ و روایت است از معاذ بن جبل رضہ گفت کہ فرمود

لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاذُ مَا خَلَقَ

مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ اے معاذ نیافریدہ است

اللّٰهُ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْاَرْضِ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنَ الْعِتَاقِ

خدا تعالےٰ چیزے را بر روے زمین کہ دوست تر باشد بسوے خدا تعالےٰ از آزاد کردن

وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْاَرْضِ اَبْغَضَ اِلَيْهِ

و نہ پیدا کرد خدا تعالےٰ چیزے را بر روے زمین کہ مبغوض تر باشد بسوے خدا

مِنَ الطَّلَاقِ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

از طلاق رواہ دار قطنی و روایت است از عبد اللہ

بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ

بن مسعود رضہ کہ گفت لعنت کردہ است خدا تحلیل کنندہ را و لعنت کردہ است محلل را

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِيٍّ

رواہ دارمی و رواہ ابن ماجہ از علی

وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ

و ابن عباس و از عقبہ بن عامر

بَابُ حَقِّ الْمَمْلُوكِ عَلَى سَيِّدِهِ

باب در حق مملوک بر مالک او

وَحَقِّهِ عَلَى الْمَمْلُوكِ

وحق مالک بر مملوک

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از جابر بن سمره رض گفت که فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْطَى اللّٰهُ أَحَدَكُمْ خَيْرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ

اللہ علیہ وسلم چون بدہد خدا تعالیٰ یکے از شما را مال کثیر پس باید کہ آغاز کند در انفاق

وَأَهْلِ بَيْتِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ الصِّدِّيقِ

و اہل بیت خود رواہ مسلم و روایت است از ابی بکر صدیق رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ در نمی آید بہشت را بد صحبت

الْمَلَكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ رَافِعٍ

با مملوک رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از رافع

ابْنِ مَلِيثٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حُسْنُ

ابن ملیث کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیکی کردن

الْمَلَكَةِ يُمْنٌ وَسُوءُ الْخُلُقِ شُؤْمٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بمملوکان موجب برکت است و بد خلقی سبب بے برکتی است رواہ ابو داود و از

أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رض قَالَ كُنْتُ أَضْرِبُ غُلَامًا لِي

ابی مسعود انصاری رض مرویست گفت بودم کہ میزدم غلامے را کہ مرا بود

فَسَمِعْتُ مِنْ خَلْفِي صَوْتًا اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ لَلّٰهُ أَقْدَرُ

پس شنیدم از پس خود آوازے را کہ بدان ابا مسعود ہر آئینہ خدا قوی تر است

عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ فَإِذَا هُوَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

برتو از تو انکہ بریں غلام ہستی پس باز گریستم پس ناگاہ آن آواز کنندہ پیغمبر

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم بود پس گفتم اے رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

هُوَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللّٰهِ فَقَالَ أَمَا لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلَفَحَتْكَ النَّارُ

این غلام آزاد کردم او را برائے ذات خدا پس گفت آنحضرت آگاہ باش اگر نمیکردی تو او را آزاد ہر آئینہ میزد ترا آتش

أَوْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

یا مماس میکرد ترا آتش رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ ضَرَبَ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ بزند

غُلَامًا لَهُ حَدًّا لَمْ يَأْتِهِ أَوْ لَطَمَهُ فَإِنَّ كَفَّارَتَهُ أَنْ

غلامے را کہ مر او راست حدے کہ نکردہ است یعنے بیگناہ بزند یا طمانچہ زند پس کفارہ ی اینست

يُعْتِقَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ

کہ آزاد کند او را رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ دشنام کند مملوک خود را و ہمانا

وَهُوَ بَرِيءٌ مِمَّا قَالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ

او مملوک پاک است از انچہ گفتہ است تازیانہ زدہ می شود روز قیامت مگر انکہ باشد آن مملوک

كَمَا قَالَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چنانکہ گفتہ است متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَنَعَ لِأَحَدِكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ بسازد برائے کسے از شما

فَنَادِمُهُ طَعَامَهُ ثُمَّ جَاءَ بِهِ وَقَدْ وَلِيَ حَرَّهُ وَدُخَانَهُ

خدمتکار خود طعام او را پس زیارد نزد او طعام را حال آنکه متحقق والی شده است گرمی آتش و دود آنرا که دخان

فَلْيُقْعِدْهُ مَعَهُ فَلْيَأْكُلْ فَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ مَشْفُوهًا قَلِيلًا

پس باید که بنشاند او را با خود پس باید که بخورد با او پس اگر باشد طعام قلیل که خورده شود بلب

فَلْيَضَعْ فِي يَدِهِ مِنْهُ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید که بنهد در دست خادم از ان یک لقمه یا دو لقمه رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ جَعَلَ

وسلم مملوکان شما که برادران شما اند گردانیده است ایشان را خدا زیر دستهای شما پس کسیکه بگرداند

اللّٰهُ أَخَاهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا

خدا برادر انکس را خدمتکار او پس باید که بخشاند او را از انکه خود میخورد و بپوشاند او را از انچه خود

يَلْبَسُ وَلَا يُكَلِّفُهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يَغْلِبُهُ فَإِنْ كَلَّفَهُ

بپوشد و تکلیف ندهد او را چیزے که غالب آید او را پس اگر تکلیف کند او را

مَا يَغْلِبُهُ فَلْيُعِنْهُ عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

چیزیکه غالب آید او را پس باید که یاری دهد او را بر آن عمل متفق علیہ و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللّٰهَ فَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ

وقتیکہ بزند یکے از شما خدمتکار خود را پس یاد کند او سے خدا را یعنی طلب عفو کرد بنام خدا پس

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ الترمذی و روایت است از جابر رض از انحضرت صلے اللہ

قَالَ ثَلٰثٌ مَنْ كُنَّ فِيْهِ يَسَّرَ اللّٰهُ حِفْظَهٗ وَاَدْخَلَ جَنَّتَهٗ رِفْقٌ

گفت سه خصلت است که هر که باشند آن خصلت او را آسان میگرداند خدا مر حفظ او را و در می آرد او را بهشت رفق

بِالضَّعِيْفِ وَشَفَقَةٌ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَاِحْسَانٌ اِلَى الْمَمْلُوْكِ رَوَاهُ

با ناتوان دوم مهربانی و نیکی کردن بر مادر و پدر سوم نیکی و خوش خلقی ورزیدن بر مملوک رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی امامه رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَبَ لِعَلِيٍّ غُلَامًا فَقَالَ لَا تَضْرِبْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم بخشید مرعلی را رض غلامی را پس فرمود که مزن این غلام را چیزی شری

فَاِنِّيْ نُهِيْتُ عَنْ ضَرْبِ اَهْلِ الصَّلٰوةِ وَلَقَدْ رَاَيْتُهٗ يُصَلِّيْ

پس بدرستی من نهی کرده شده ام از زدن نماز گذارندگان و بتحقیق دیدم او را که نماز میگذارد

هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيْحِ وَفِي الْمُجْتَبٰى لِلدَّارَقُطْنِيِّ اَنَّ عُمَرَ

این لفظ است در مصابیح و در کتاب مجتبی که تصنیف دار قطنی است آنست که امیر المومنین عمر

بْنَ الْخَطَّابِ رض قَالَ نَهٰنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خطاب رض گفته است نهی کرد ما را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ ضَرْبِ الْمُصَلِّيْنَ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

از زدن نماز گذارندگان و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَا يَلَائِمُكُمْ مِنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه ملامت و موافقت کند شما را از

مَمْلُوْكِيْكُمْ فَاَطْعِمُوْهُ مِمَّا تَاْكُلُوْنَ وَاكْسُوْهُ مِمَّا تَلْبَسُوْنَ

مملوکان شما پس بخورانید او را انچه بخورید و بپوشانید او را از انچه می پوشید

وَمَنْ لَا يُلَائِمُكُمْ مِنْهُمْ فَبِيْعُوْهُ وَلَا تُعَذِّبُوْا خَلْقَ اللّٰهِ

و کسیکه موافقت نمیکند شما را از مملوکان پس بفروشید او را و عذاب مکنید خلق خدا را

رواه احمد وابو داود وعن ابی موسی رض قال لعن

رواه احمد وابو داود وروایت است از ابی موسی رض که لعنت کرد

رسول الله صلی الله علیه وسلم من فرق بین الوالد

آنحضرت صلے الله علیه وسلم بر کسیکه جدائی کند درمیان والد

وولده وبین الاخ وبین اخیه رواه ابن ماجة

وولداو وجدائی کند میان برادر ومیان برادرش رواه ابن ماجه

والدارقطنی وعن ابی ایوب رض قال سمعت

ودارقطنی وروایت است از ابی ایوب انصاری رض گفت شنیدم

رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول من فرق بین

آنحضرت صلے الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه تفریق کند درمیان

والدة وولدها فرق الله بینه وبین احبته یوم

والده وفرزندش هیچ وهبه وجز آن جدائی کند خدا تعالی میان او ومیان دوستان او روز

القیمة رواه الترمذی والدارمی وعن عبد الله

قیامت رواه الترمذی والدارمی وروایت است از عبد الله

بن عمر رض قال جاء رجل الی النبی صلی الله علیه وسلم

بن عمر رض گفت آمد مردی بسوی آنحضرت صلے الله علیه وسلم

فقال یا رسول الله کم نعفو عن الخادم فسکت ثم

پس گفت آنمرد یا رسول الله چند بار درگذاریم از تقصیرات خدمتگار پس خاموش ماند پس

اعاد علیه الکلام فصمت فلما کانت الثالثة قال

باز گردانید آنمرد بآنحضرت این سخن را پس خاموش بود آنحضرت پس چون بار سوم شد فرمود آنحضرت

اعفوا عنه کل یوم سبعین مرة رواه ابو داود

عفو کنید از خادم هر روز هفتاد بار مقصود مبالغه است نه تعیین وتحدید چنانکه متعارف است درین رواه ابو داود

ورواه الترمذي عن عبد الله بن عمرو رض وعن

ورواه ترمذی از عبد الله بن عمرو رضه وروایت است از

ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

ابی هریره رضه که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود

الا انبئكم بشراركم الذي يأكل وحده ويجلد

آیا خبر نکنم شما را که بدترین شما کدام فریق اند آن کسے که میخورد تنها وتازیانه میزند

عبده ويمنع رفده رواه رزين وعن ابي بكر

غلام خود را وباز میدارد عطای خود را رواه رزین وروایت است از ابی بکر

الصديق رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

صدیق رضه گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

لا يدخل الجنة سيئ الملكة قالوا يا رسول الله اليس

درنمی آید در بهشت بدخلق با مملوکین گفتند صحابه یا رسول الله آیا نیست که

اخبرتنا ان هذه الامة اكثر الامم مملوكين ويتامى

خبر داده تو ما را که این امت تو بیشترین امتهای سابق است از روی مملوکان ویتیمان

قال نعم فاكرموهم كرامة اولادكم واطعموهم

فرمود آنحضرت آری پس گرامی دارید ایشان را همچو گرامی داشتن فرزندان خود را وبخورانید ایشان را

مما تاكلون قالوا فما ينفعنا الدنيا قال فرس تربطه

از انچه میخورید گفتند صحابه پس چه چیز نفع میکند ما را در دنیا فرمود آنحضرت نفع میکند شما را اسپے

تقاتل عليه في سبيل الله ومملوكك يكفيك فاذا

وقتال میکنید شما بران اسپ در راه خدا وغلامے که بسندگی کند در کار تو پس وقتیکه

صلى فهو اخوك رواه ابن ماجة وعن سهل

نماز بگذارد غلام پس حکم برادر تو دارد رواه ابن ماجه وروایت است از سهل

بن الحنظلية قال مر رسول الله صلى الله عليه وسلم ببعير

بن حنظلیہ گفت کہ گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بشترے کہ

قد لحق ظهره ببطنه فقال اتقوا الله في هذه البهائم

بتحقیق چسپیدہ بود پشت او بشکم وے از غایت گرسنگی پس فرمود بپرہیزید خدا را در رعایت حق این

المعجمة فاركبوها صالحة واتركوها صالحة رواه ابو داود

چارپایہای بے زبان پس سوار شوید آنہا را درحالیکہ قابل اند برای سوار شدن و ترک کنید آنہا را درحالیکہ بماندہ نشدہ اند

وعن جرير رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

درروایت است از جریر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم اذا ابق العبد لم تقبل له صلوة وفي رواية عنه

وسلم وقتیکہ بگریزد بندہ قبول نمی شود برای وی ہیچ نمازے و در روایتے دیگر از جریر رض آمدہ

قال ايما عبد ابق من مواليه فقد كفر حتى يرجع اليهم

کہ ہر بندہ کہ بگریزد از صاحبان خود پس تحقیق کافر شد تا آنکہ باز گردد بسوے ایشان

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

رواہ مسلم و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم نعما للمملوك ان يتوفاه الله

صلے اللہ علیہ وسلم نیکو چیزیست مملوک را کہ بمیراند او را خدا

بحسن عبادة ربه وطاعة سيده نعما له متفق عليه

بہ نیک کردن عبادت پروردگار خود و خدمت صاحب خود نیکو چیزیست این مر او را متفق علیہ

وعن عبد الله بن عمر رض ان رسول الله صلى الله

و در روایت است از عبد اللہ بن عمر رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم قال ان العبد اذا نصح لسيده واحسن

عِبَادَةَ اللّٰهِ فَلَهٗ اَجْرُهٗ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پرستش خدا را پس مران بنده را تست مزد او دو بار متفق علیه

كِتَابُ الْعِتْقِ

کتاب در احادیث آزاد ساختن برده

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ اَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً اَعْتَقَ اللّٰهُ بِكُلِّ عُضْوٍ

وسلم کسیکه آزاد کند برده مسلمان را آزاد کند خدا تعالی در مقابله هر اندامے ازان برده اندامے را

مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهٗ بِفَرْجِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از انمس از آتش دوزخ تا آنکه عورت را بعورت وے متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض گفت که پرسیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

اَيُّ الْعَمَلِ اَفْضَلُ قَالَ اِيْمَانٌ بِاللّٰهِ وَجِهَادٌ فِيْ سَبِيْلِهٖ قَالَ قُلْتُ

که کدام عمل فاضل ترین عملهاست در ثواب فرمود آنحضرت دو خیر فاضل ترین عملهاست یکے ایمان دوم کارزار کردن در

فَاَيُّ الرِّقَابِ اَفْضَلُ قَالَ اَغْلَاهَا ثَمَنًا وَاَنْفَسُهَا عِنْدَ اَهْلِهَا

پس کدام از بندگان بهتر است گفت گران ترین بنده ها است از روی بها و نفیس ترین بنده ها نزد کسان وے

قُلْتُ فَاِنْ لَّمْ اَفْعَلْ قَالَ تُعِيْنُ صَانِعًا اَوْ تَصْنَعُ لِاَخْرَقَ قُلْتُ

ابوذر میگوید گفتم پس اگر نکنم این کار را فرمود آنحضرت یاری دهی کاریگر را یا کار و پیشه کنی مر کسیرا که کار نمیتواند کرد گفتم

فَاِنْ لَّمْ اَفْعَلْ قَالَ تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ فَاِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ

پس اگر این را نیز نتوانم کرد گفت آنحضرت ترک دهی مردم را از شر پس بدرستیکه این خصلت که ترک بدی است خیرات است

بِهَا عَلٰى نَفْسِكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

بآن بر نفس خود متفق علیه و روایت است از براء بن عازب رض

قَالَ جَاءَ اَعْرَابِيٌّ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَلِّمْنِي

گفت که آمد بادیه نشینی نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آن بادیه نشین بیاموز مرا

عَمَلًا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ لَئِنْ كُنْتَ اَقْصَرْتَ الْخُطْبَةَ لَقَدْ

کاری که درآرد مرا بهشت فرمود البته که اگر کوتاه کردی تو خطبه را هر آئینه

اَعْرَضْتَ الْمَسْئَلَةَ اَعْتِقِ النَّسَمَةَ وَفُكَّ الرَّقَبَةَ قَالَ اَوَلَيْسَا

بهن ساختی سوال را آزاد کن نفس را و خلاص کن برده را گفت بدوے ایا نیستند عتق نسمه و فک رقبه

وَاحِدًا قَالَ لَا عِتْقُ النَّسَمَةِ اَنْ تَفَرَّدَ بِعِتْقِهَا وَفَكُّ الرَّقَبَةِ

یکے فرمود آنحضرت نیست عتق نسمه آنست که تنها و مستقل باشی تو بآزاد کردن آن و فک رقبه

اَنْ تُعِيْنَ فِي ثَمَنِهَا وَالْمِنْحَةُ الْوَكُوْفُ وَالْفَيْءُ عَلَى ذِي الرَّحِمِ

آنست که اعانت کنی در بهاے وے بده منحه شیر دار را و کدن رجوع بر خدمت و احسان بر ذی رحم اگر

الظَّالِمِ فَاِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَاَطْعِمِ الْجَائِعَ وَاسْقِ الظَّمْاٰنَ

ظالم باشد پس اگر طاقت نداری آنرا پس بخوران چیزے گرسنه را و بنوشان تشنه را

وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَاِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَكُفَّ

و امر کن به نیکی و نهی کن از بدی پس اگر نمی توانی کرد این را پس نگاهدار

لِسَانَكَ اِلَّا مِنْ خَيْرٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

زبان خود را مگر از خیر رواه بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از عمرو بن عبسه رضہ که آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ بَنٰى مَسْجِدًا لِيُذْكَرَ اللّٰهُ فِيْهِ بَنٰى لَهُ بَيْتٌ

وسلم فرمود کسیکه بنا کند مسجدے را تا یاد کرده شود خدا در وے برآورده می شود برے او خانه

فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ اَعْتَقَ نَفْسًا مُسْلِمَةً كَانَتْ فِدْيَتَهُ مِنْ جَهَنَّمَ

در بهشت و کسیکه آزاد کند نفس مسلمان را باشد آن نفس سرمایهاے او از آتش دوزخ

وَمَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وکسیکہ پیر شد پیر شدنی در راہ خدا میباشد ان شیبت مراورا نور روز قیامت

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رض

رواہ فی شرح السنۃ روایت است از سمرہ بن جندب رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم افضل ترین صدقہ

اَلشَّفَاعَةُ بِهَا تُفَكُّ الرَّقَبَةُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

شفاعت کردن است کہ آن خلاص کردہ میشود گردن از قتل یا عذاب یا از بندگی رواہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْأَيْمَانِ

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ

مواخذہ نمیکند شما را بیہودہ گوئی در سوگندہای شما لیکن مواخذہ میکند از شما

بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسٰكِينَ

بسبب محکم کردن سوگندہا بقصد پس کفارت یمین منعقدہ طعام دادن دہ مسکین را است

مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ

از جنس میانہ از انچہ میخورانید اہل خود را یا پوشش دادن ایشان را یا آزاد کردن

رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ

بردہ را پس کسیکہ نیابد لازم است روزہ داشتن سہ روز اینست کفارت

أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذٰلِكَ

سوگندہای شما چون سوگند خورید یعنی جانث شوید ونگاہ دارید سوگندہای خود را اینچنین

يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ وَلَا تَجْعَلُوا

بیان میکند خدا برائے شما ایتہائے خود را تا بود کہ شما شکر کنید و مکنید

دیدہ و دانستہ دروغ گوید و بحلف مستحکم کند ۱۲ ع جزء ۷ رکوع ۲ جزء ۲ رکوع ۱۲

اللّٰہَ عُرْضَۃً لِّاَیْمَانِکُمْ اَنْ تَبَرُّوْا وَتَتَّقُوْا وَتُصْلِحُوْا

نام خدا را نشانه برای سوگند های خویش برای اجتناب انکه نیکو کاری کنید و پرهیز گاری نمایید و صلح آرید

بَیْنَ النَّاسِ ؕ وَاللّٰہُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ ۝ لَا یُؤَاخِذُکُمُ اللّٰہُ

در میان مردم و خدا شنوا دانا است مواخذه نمیکند خدا از شما

بِاللَّغْوِ فِیْٓ اَیْمَانِکُمْ وَلٰکِنْ یُّؤَاخِذُکُمْ بِمَا کَسَبَتْ

بر بیهوده گوئی در سوگند های شما ولیکن مواخذه میکند بانچه قصد کرده است دلهای شما

قُلُوْبُکُمْ ؕ وَاللّٰہُ غَفُوْرٌ حَلِیْمٌ ۝ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ

و خدا امرزنده بردبار است روایت است از ابن عمر رض که

رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰہَ یَنْھٰکُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که بدرستیکه خدا تعالی باز میدارد شما را

اَنْ تَحْلِفُوْا بِاٰبَآئِکُمْ مَنْ کَانَ حَالِفًا فَلْیَحْلِفْ بِاللّٰہِ

از سوگند خوردن به پدران خود کسیکه هست سوگند خورنده پس باید که سوگند خدا بخورد

اَوْ لِیَصْمُتْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاکِ رض

یا باید که خاموش باشد متفق علیه و روایت است از ثابت بن ضحاک رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ حَلَفَ عَلٰی مِلَّۃٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه سوگند خورد بر دینے

غَیْرِ الْاِسْلَامِ کَاذِبًا فَھُوَ کَمَا قَالَ وَلَیْسَ عَلَی ابْنِ

که غیر اسلام است چنانکه گوید اگر این کار کنم یهودی باشم درحالیکه بدروغ خورنده است این سوگند پس انکس

اٰدَمَ نَذْرٌ فِیْمَا لَا یَمْلِکُ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَہٗ بِشَیْءٍ فِی

آدم نذر و چیزیکه مالک آن نیست چنانکه گوید اگر شفا یابد بیمار من فلان غلام آزاد است و آن غلام ملک او نیست آزاد نمی شود اگرچه

الدُّنْیَا عُذِّبَ بِہٖ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَھُوَ کَقَتْلِہٖ

در دنیا عذاب کرده شود بانچیز روز قیامت و کسیکه لعنت کند مسلمان را یعنی آن لعنت کردن او مانند کشتن او

وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهٖ وَمَنِ ادَّعٰى دَعْوٰى

وکسیکہ دشنام کند مسلمانے را بکفر پس آن مانند قتل اوست و کسیکہ دعوے کند دعوے

كَاذِبَةً لِيَسْتَكْثِرَ بِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللّٰهُ اِلَّا قِلَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دروغ تا حاصل بدان مال کثیر زیادہ کند او را خدا ایں جا مگر کمی مال را متفق علیہ

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلٰى يَمِيْنٍ فَرَاٰى خَيْرًا مِّنْهَا

علیہ وسلم فرمود کیسکہ سوگند خورد بر یمین پس ببیند بہتر ازان یمین

فَلْيُكَفِّرْ عَنْ يَمِيْنِهٖ وَلْيَفْعَلْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

پس باید کہ کفارہ دہد از سوگند خود و بکند آن چیز را رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمِيْنُكَ عَلٰى

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوگند تو محمول است بر

مَا يُصَدِّقُكَ عَلَيْهِ صَاحِبُكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

چیزیکہ تصدیق میکند ترا صاحب تو کہ سوگند میدہد ترا رواہ مسلم و ہم ازوے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَمِيْنُ عَلٰى نِيَّةِ

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بر نیت سوگند دہندہ است

الْمُسْتَحْلِفِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

کہ مراد با صاحب و رجحد ثابت است رواہ مسلم و ہم ازوے مرویست گفت گفت رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَحْلِفُوْا بِاٰبَائِكُمْ وَلَا بِاُمَّهَاتِكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم سوگند مخورید بہ پدران خود و نہ بہ مادران خود

وَلَا بِالْاَنْدَادِ وَلَا تَحْلِفُوْا بِاللّٰهِ اِلَّا وَاَنْتُمْ صَادِقُوْنَ

و نہ سوگند بخورید بہ شریکان خدا و نہ سوگند بخورید بخدا مگر آنگہ شما راست میبندید

رواه ابوداود والنسائي وعن ابن عمر رض ان

رواه ابوداود والنسائي وروايت است از ابن عمر رض كه

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من حلف على يمين

آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمود كسيكه سوگند خورد بر چيزے

فقال ان شاء الله تعالى فلا حنث عليه رواه الترمذي

پس گويد ان شاء الله تعالى پس نيست حنث بروے رواه الترمذي

وابوداود والنسائي وابن ماجة والدارمي

وابوداود والنسائي وابن ماجه ودارمي

وعن ابي امامة رض قال قال رسول الله صلى

وروايت است از ابي امامه رض گفت فرمود آنحضرت صلى

الله عليه وسلم من اقتطع حق امرئ مسلم بيمينه

الله عليه وسلم كسيكه قطع كرد وجدا ساخت حق مرد مسلمان را بسبب سوگند خود

فقد اوجب الله له النار وحرم عليه الجنة فقال

پس بتحقيق لازم مى كرداند خدا مر آن بنده را آتش دوزخ وحرام كرداند بر وے بهشت پس گفت

له رجل وان كان شيئا يسيرا يا رسول الله قال

مر آنحضرت را مردى اگرچه باشد آنچيز اندك اے رسول خدا فرمود آنحضرت صلى

وان كان قضيبا من اراك رواه مسلم باب لا قضية

اگرچه باشد مال شاخے از درخت مسواك رواه مسلم

وعن عبد الله بن انيس رض قال قال رسول الله

وروايت است از عبد الله بن انيس رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ان من اكبر الكبائر الشرك بالله

صلى الله عليه وسلم بدرستيكه از گناهانے كه كبيره ترين گناهان است شرك آوردن است بخدا

وعقوق الوالدين واليمين الغموس وما حلف حالف

وآزار کردن پدر و مادر و سوگند خوردن بر کار گذشته دیده و دانسته و سوگند نخورد بهیچ سوگند خورنده

بالله يمين صبر فادخل فيها مثل جناح بعوضة الا

بخدا سوگند صبر پس در آورد در ان بینی مانند بازوی پشه مگر اندله

جعلت نكتة في قلبه الى يوم القيمة رواه الترمذي

گردانیده شود آن بینی نقطه سیاه در دل او تا روز قیامت و باقی ماند وبال او که در آن عالم ظاهر میگردد ۱۲ منه

باب ايضا وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ثلثة لا يكلمهم الله يوم القيمة

صلی الله علیه وسلم سه کس اند که کلام نمیکند ایشان را خدا یتعالی روز قیامت

ولا ينظر اليهم رجل حلف على سلعة لقد اعطى

و نظر نمیکند بسوے ایشان نظر عنایت یکے از ان مرد است که سوگند خورد بر کالای که تحقیق داده شده است

بها اكثر مما اعطى وهو كاذب ورجل حلف على يمين

باین کالا بیشتر از ان چیزے داده شد و حال آنکه وی دروغ گوست دوم ین سوگند و دوم مرد است که سوگند خورد بر سوگند

كاذبة بعد العصر ليقتطع بها مال رجل مسلم ورجل

دروغ بعد از وقت عصر تا جدا گرداند بوے مال مرد مسلمان و سوم مردے

منع فضل ماء فيقول الله اليوم امنعك فضلي كما

که منع کند زیادت آب را پس میگوید خدا یتعالی روز قیامت امروز منع میکنم ترا از فضل خود چنانکه

منعت فضل ماء لم تعمل يداك متفق عليه باب احياء الموات

چنانچه منع کردی تو فضل آنچیزرا که عمل نکرده و نساخته است بهردو دست تو متفق علیه

باب في النذور

باب در بیان نذرها

دروغ گوید و قصد از ذهاب و اتلاف مال مسلمانی میکند ۱۲ منه فارسی مشکو

عن ابی هریرة وابن عمر رض قالا قال رسول الله صلی

و روایت است از ابی هریره و ابن عمر رض گفت آنحضرت صلے

الله علیه وسلم لا تنذروا فان النذر لا یغنی عن القدر

الله علیه وسلم نذر مکنید یعنی باعتقاد آنکه نذر رد میکند قدر را زیرا که نذر سود نمیدهد از قضا و قدر

شیئا وانما یستخرج به من البخیل متفق علیه

چیزے را و جز این نیست که بیرون آورده می شود بسبب نذر از بخیل چیزے از مال متفق علیه

وعن عائشة رض ان رسول الله صلی الله علیه

و روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلے الله علیه

وسلم قال من نذر ان یطیع الله فلیطعه ومن نذر

وسلم فرمود کسیکه نذر کند که اطاعت و فرمان برداری کند خدا را پس باید که اطاعت کند خدا را

ان یعصیه فلا یعصه رواه البخاری وعن عقبة

که نافرمانی کند خدا را پس نافرمانی نکند خدا را بل کفاره دهد رواه بخاری و روایت است از عقبه

بن عامر عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال کفارة

بن عامر رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که گفت آنحضرت کفاره

النذر کفارة الیمین رواه مسلم وعن انس رض

نذر کفاره یمین است رواه مسلم و روایت است از انس رض

ان النبی صلی الله علیه وسلم رای شیخا یهادی

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم دید پیرے را که راه میرود

بین ابنیه فقال ما بال هذا قالوا نذر ان یمشی الی

میان دو پسر خود تکیه بر آن ها کرده پس پرسید آنحضرت چیست حال این مرد پس گفتند نذر کرده است

البیت فقال ان الله تعالی عن تعذیب هذا نفسه لغنی

بسوی کعبه پس فرمود آنحضرت بدرستیکه خدا تعالی از عذاب کردن این شخص نفس خود را بپیاده رفتن هر آینه

وَامرہٗ اَنْ یَّرْکَبَ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ لِّمُسْلِمٍ عَنْ

وامر کرد او را کہ سوار شود از جہت عجز او از مشی و در روایتے مر مسلم را

اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رضہ قَالَ اِرْکَبْ اَیُّھَا الشَّیْخُ فَاِنَّ اللّٰہَ غَنِیٌّ

ابی ہریرۃ رضہ این چنین آمدہ است کہ فرمود سوار شو ای پیر زیرا کہ خدا تعالیٰ بے نیاز است

عَنْکَ وَعَنْ نَذْرِکَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ

از تو و از نذر تو و روایت است از ابن عباس رضہ کہ آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَمْ یُسَمِّہٖ فَکَفَّارَتُہٗ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ نذر کند نذرے کہ نام او نبرد پس کفارہ او

کَفَّارَۃُ یَمِیْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا فِیْ مَعْصِیَۃٍ فَکَفَّارَتُہٗ

کفارہ یمین است و کسیکہ نذر کرد نذرے را در معصیت پس کفارہ این

کَفَّارَۃُ یَمِیْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَا یُطِیْقُہٗ فَکَفَّارَتُہٗ

کفارہ یمین است و کسیکہ نذر کند نذرے را کہ طاقت ندارد کہ بجا آرد او را پس کفارہ او

کَفَّارَۃُ یَمِیْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا اَطَاقَہٗ فَلْیَفِ بِہٖ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ

کفارہ یمین است و کسیکہ نذر کند نذرے را کہ طاقت دارد آنرا پس باید کہ وفا کند بآن نذر رواہ ابوداؤد

کِتَابُ الْقِصَاصِ

وَالَّذِیْنَ اِذَآ اَصَابَھُمُ الْبَغْیُ ھُمْ یَنْتَصِرُوْنَ ۝ وَجَزٰٓؤُا

و آنانکہ چون برسد بدیشان تعدی ایشان انتقام می کشند و سزاے

سَیِّئَۃٍ سَیِّئَۃٌ مِّثْلُھَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُہٗ عَلَی اللّٰہِ

بدی بدی است مانند آن پس ہر کہ بگذارد و قضیہ را باصلاح آرد پس مزد او بر خدا است

اِنَّہٗ لَا یُحِبُّ الظّٰلِمِیْنَ ۝ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِہٖ فَاُولٰٓئِکَ

ہر آئینہ خدا دوست نمیدارد ظالمان را و ہر آئینہ کسیکہ انتقام کند بعد مظلوم شدن خود پس آنہا

مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ

نیست بر ایشان هیچ راه ملامت جز این نیست که راه ملامت بر آنجماعة است که ظلم میکنند

النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

بر مردمان و فساد میخواهند در زمین ناحق آنجماعت ایشان راست عذاب دردد هنده ۱

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

و هر که صبر کند و بیامرزد هر آینه این صفت از کارهای مقصود است اے مسلمانان

آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ

لازم کرده شد بر شما قصاص در کشتگان آزاد در مقابله آزاد است و بنده

بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ

در مقابله بنده است و زن در مقابله زن است و شمارا بسبب قصاص زندگانی است

يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا

اے خداوندان عقل تا باشد که پرهیزگاری کنید و هر که بکشد مسلمان را

مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ

بقصد پس جزاء او دوزخ است باوید آنجا و خشم گرفته است بر او خدا

وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ۝ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

و لعنت کرد او را و آماده ساخت برای او عذاب بزرگ و روایت است از عبد الله بن

مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ

اول آنچه حکم کرده شود درمیان مردم روز قیامت در خونها باشد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ

متفق علیه و روایت است از عبد الله بن عمر رض گفت بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَزَوَالُ الدُّنْيَا اَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ زوال و فانی شدن آن آسان تر است نزد خدا

مِنْ قَتْلِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از کشتن یا کشتہ شدن مسلمان رواہ ترمذی و نسائی

وَعَنْ اَبِي سَعِيْدٍ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی سعید و از ابی ہریرہ رضہ از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ اَنَّ اَهْلَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ اشْتَرَكُوْا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت اگر ثابت شود کہ ہمہ آسمانیان و زمینیان شریک اند

فِيْ دَمِ مُؤْمِنٍ لَاَكَبَّهُمُ اللّٰهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

در ریختن خون مسلمانے ہر آئینہ بر روی می افگند ایشان را در آتش دوزخ رواہ الترمذی و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَجِيْءُ

ابن عباس رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت می آرد

الْمَقْتُوْلُ بِالْقَاتِلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ نَاصِيَتُهُ وَرَاْسُهُ بِيَدِهٖ

کشتہ شدہ کشندہ را روز قیامت در حالیکہ موئی پیشانی کشندہ و سر وے در دست مقتول است

وَاَوْدَاجُهُ تَشْخَبُ دَمًا يَقُوْلُ يَا رَبِّ قَتَلَنِيْ حَتّٰى يُدْنِيَهُ

و رگہاے گردن وی می ریزد خون از انہا و میگوید مقتول ای پروردگار من کشتہ است مرا این شخص

مِنَ الْعَرْشِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از عرش رواہ ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَآءِ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی درداء از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ ذَنْبٍ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّغْفِرَهٗ اِلَّا مَنْ مَاتَ

وسلم فرمود ہر گناہ امید است کہ ببخشد آنرا خدا بتعالی مگر آنکس کہ بمیرد

مُشْرِكًا أَوْ مَنْ يَقْتُلُ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

مشرک یا کسیکه بکشد مسلمانرا بقصد و عمد و دانسته رواه ابوداود و النسائی

عَنْ مُعَاوِيَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

از معاویه و روایت است از عبد الله بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که حلال نیست بریختن خون مرد

مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ إِلَّا

مسلم که گواهی میدهد بالوهیت خدا و رسالت من این تاکید اسلام است مگر

بِإِحْدٰى ثَلَاثٍ اَلنَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيِّبُ الزَّانِيْ وَالْمَارِقُ

بسبب یکی از سه خصلت یکی از ان خصلتها قتل است عمدا یعنی در قصاص دوم زناست که رجم کرده شود

لِدِيْنِهِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

سوم برآمدن از دین با ترک دهنده مر جماعت مسلمانان را متفق علیه و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِيْ فُسْحَةٍ مِنْ دِيْنِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا

همیشه است مسلمان در کشادگی و فراخی از امور دین مادام که نریخته است ناحق خون

حَرَامًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

حرام رواه البخاری و روایت است از عبد الله بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَ مُعَاهَدًا

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه بکشد کافر عهد کرده را

لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيْحَهَا تُوْجَدُ مِنْ مَسِيْرَةِ

نیابد بوی بهشت را و بدرستی که بوی بهشت یافته می شود از مسافت

۴۱ کسیکه کسی را بکشد یا شریک شود در قتل او

۴۲ حکم شخص مسلمان که کافر را بکشد

۴۳ حرام است خون مسلمان بجهت خوف او از دین و

اطاعت امام مر او را

اربعین خریفا رواہ البخاری وعن سعید بن المسیب رض

چہل سال رواہ بخاری وروایت است از سعید بن مسیب رض

ان عمر ابن الخطاب رض قتل نفرا خمسۃ او سبعۃ برجل

کہ امیر المومنین عمر بن الخطاب رض کشت پنج مردرا یا ہفت مردرا در بدل یک مرد

واحد قتلوہ قتل غیلۃ وقال عمر رض لو تمالا علیہ

کہ کشتہ بودند آنکسان بطریق غیلہ وگفت عمر رض اگر اتفاق میکردند وبرای میدادند بر

اہل صنعاء لقتلتہم جمیعا رواہ مالک وروی البخاری

ساکنان صنعا ہر آئینہ میکشتم ایشان راہمہ رواہ مالک وروایت کرد بخاری

عن ابن عمر رض نحوہ وعن جندب قال حدثنی فلان

از ابن عمر رض مانند آن وروایت است از جندب گفت کہ حدیث کرد مرا فلان صحابی

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال یجیئ المقتول

کہ آنحضرت فرمود صلے اللہ علیہ وسلم کہ می آرد کشتہ شدہ

بقاتلہ یوم القیمۃ فیقول سل ہذا فیم قتلنی فیقول

کشندہ خودرا روز قیامت پس میگوید مقتول بخدا کہ بپرس این را بچہ جہت کشتہ است مرا

قتلت علی ملک فلان قال جندب فاتقیہا رواہ النسائی

کشتہ ام اورا بر ملک وسلطنت فلان گفت جندب پس بپرہیز کن شر اورا رواہ نسائی

وعن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم من اعان علی قتل مؤمن شطر کلمۃ لقی اللہ مکتوب

وسلم کسیکہ مدد دہد ومدد کند بر قتل مسلمے بنیم کلمہ مراد ببینم کلمہ آنست از لفظ اقتل ملاقات میکند خدارا

بین عینیہ ایس من رحمۃ اللہ رواہ ابن ماجۃ

میان دو چشم وی این کہ نا امید است از رحمت خدا این شخص رواہ ابن ماجہ

آن ملاہاشہ کہ بمعنے جماعت است ۱۲

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از ابن عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

اِذَا اَمْسَكَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ وَقَتَلَهُ الْاٰخَرُ يُقْتَلُ الَّذِيْ قَتَلَ

وقتیکہ نگاہدارد مردے مردے را و بکشد او را آمدہ دیگر کشتہ شود آن کسکہ کشت

وَيُحْبَسُ الَّذِيْ اَمْسَكَ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ طَاوُسٍ

و حبس کردہ شود آنکسکہ نگاہداشت رواہ دار قطنی و روایت است از طاؤس

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از ابن عباس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

وَمَنْ قُتِلَ عَمْدًا فَهُوَ قَوَدٌ وَمَنْ حَالَ دُوْنَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ

و کسیکہ کشتہ شود عمدًا پس آن قتل موجب قصاص است و کسیکہ حایل گردد و میان آن قصاص برو لعنت

اللّٰهِ وَغَضَبُهُ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَّلَا عَدْلٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

خدا و خشم اوست و پذیرفتہ نمی شود از وے توبہ و نہ فدیہ رواہ ابوداؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَهٰذَا طَرَفٌ مِّنَ الْحَدِيْثِ وَعَنْ عَمْرِو

و نسائی و این لفظ طرفی است از حدیث بزرگ و روایت است از عمرو

ابْنِ شُعَيْبٍ رض عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بن شعیب رض از پدرش و از جدش کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَطَبَّبَ وَلَمْ يُعْلَمْ مِنْهُ طِبٌّ فَهُوَ

علیہ وسلم فرمود کسیکہ طبیب گردد خود را بتکلف و حال آنکہ دانستہ نشدہ است از وے طب پس آن

ضَامِنٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ بَابُ الدِّيَاتِ عَنِ الْمَشْكٰوةِ

ضامن است رواہ ابوداؤد و نسائی باین حدیث را و در مشکوۃ در باب دیات است

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی درداء رض گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ

عليه وسلم يقول ما من رجل يصاب بشئ في جسده

علیہ وسلم میگفت نیست ہیچ مردے کہ مصیبت زدہ شود در تن وے بقطع یا بجرح

فتصدق به إلا رفعه الله درجة وحط عنه خطيئة

پس تصدق کند بان یعنی عفو کند او را مگر آنکہ بلند گرداند او را خدا تعالے بآن عفو پایہ در ثواب و گم کند از وے گناہے را

رواه الترمذي وابن ماجه وعن خزيمة بن ثابت رضي

رواہ ترمذی وابن ماجہ و در روایت است از خزیمہ بن ثابت رضی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من اصاب ذنبا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیسکہ برسد او را بگناہے

أقيم عليه حد ذلك الذنب فهو كفارته رواه في شرح

کہ اقامت کردہ شد بر انکس حد آن پس آن حد کفارت و محو کنندہ آن گناہ است رواہ فی شرح

السنة باب ما لا يدعى على المحدود وعن علي رضي

السنۃ در باب ما لا یدعی علی المحدود و در روایت است از علی رضی

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من اصاب حدا

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کیسکہ رسید حدے را

فعجل عقوبته في الدنيا فالله اعدل من ان يثني على

پس شتاب کردہ شد عذاب آن در دنیا پس عذاب کردہ نشود در آخرت زیرا کہ خدا عادل تر است از انکہ دو تا

عبده العقوبة في الآخرة ومن اصاب حدا فستره الله

بندہ خود عقوبت در آخرۃ و کیسکہ برسد گناہے را پس بپوشد خدا آن گناہ را

عليه وعفا عنه فالله اكرم من ان يعود في شئ قد

بروے و عفو کند ازان پس خدا بزرگتر است از انکہ باز گردد بعذاب کردن در چیزے کہ

عفا عنه رواه الترمذي وابن ماجة باب ايضا وعن

عفو کرد ازان رواہ ترمذی وابن ماجہ در باب مذکور نیز و در روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى

کسیکہ بیفتد از بالای کوہ خود را پس بکشد نفس خود را پس آنکس در آتش دوزخ است می افتد

فِيهَا خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ تَحَسَّى سَمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ

در وے ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش و کسیکہ بیاشامد زہر را پس بکشد خود را

فَسَمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا

پس زہر او در دست او خواہد بود در حالیکہ می اشامد در آتش دوزخ ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش

وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ

و کسیکہ بکشد خود را بآہنے مثل کاردے و بانشتر سے پس آہن او در دست اوست میزند

بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا مُتَّفَقٌ

بآں حدید در شکم خود در آتش جہنم ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش دایما متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعَنُهَا

آن کسیکہ خفہ میکند نفس خود را خفہ میکند نفس خود را در آتش دوزخ و آنکسیکہ نیزہ میزند نفس خود را

يَطْعَنُهَا فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جُنْدَبِ

میزند نفس خود را بنیزہ در آتش رواہ بخاری و در روایت است از جندب

بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عبد اللہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ فَجَزِعَ فَأَخَذَ سِكِّينًا

بود در آں کسانیکہ پیش از شما بودند مردے بوے جراحتی بود پس بیصبری کرد و گرفت کاردے

۱ بخ ۲ بخ ۳ بخ ۴ بخ

فَجَرَّتْ بِهَا يَدَهُ فَسَارَ قَالَ الدَّمُ حَتَّى مَاتَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى ۱

پس بر روان دست خود پس بستاد خون تا آنکه مرد فرمود خدای تعالی

بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ فَحَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ

شتابی کرد مرا بنده من بهلاک کردن جان خود پس حرام کردم بندم بر وی بهشت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ الطُّفَيْلَ بْنَ عَمْرٍو الدَّوْسِيَّ

علیه وروایت است از جابر رضه که طفیل بن عمرو دوسی

لَمَّا هَاجَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْمَدِيْنَةِ هَاجَرَ

وقتیکه هجرت کرد آنحضرت صلے الله علیه وسلم بسوے مدینه منوره هجرت کرد

اِلَيْهِ وَهَاجَرَ مَعَهُ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِهِ فَمَرِضَ فَجَزِعَ فَاَخَذَ

بسوے آنحضرت وهجرت کرد با طفیل مردے از قوم وے پس بیمار شد آنمرد پس بیقرار گردید پس گرفت آنمرد

مَشَاقِصَ لَهُ فَقَطَعَ بِهَا بَرَاجِمَهُ فَشَخَبَتْ يَدَاهُ حَتَّى مَاتَ

پیکانها که مراورا بود پس برید آنمرد بندهای انگشتان خود پس روان شد خون از هر دو دست او تا آنکه مرد آنمرد

فَرَاٰهُ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فِيْ مَنَامِهِ وَهَيْئَتُهُ حَسَنَةٌ

پس دید آنمرد را طفیل بن عمرو در خواب خود وحال آنکه صورت وے نیکو است

وَرَاٰهُ مُغَطِّيًا يَدَيْهِ فَقَالَ لَهُ مَا صَنَعَ بِكَ رَبُّكَ فَقَالَ

ودید او را درحالیکه پوشنده است هر دو دست خود را پس گفت طفیل مر آنمرد را چه معامله کرد با تو پروردگار تو

غَفَرَ لِيْ بِهِجْرَتِيْ اِلٰى نَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیامرزید مرا بسبب هجرت کردن بسوے پیغمبر وے صلے الله علیه وسلم

فَقَالَ مَالِيْ اَرَاكَ مُغَطِّيًا يَدَيْكَ قَالَ قِيْلَ لِيْ لَنْ نُصْلِحَ

پس گفت طفیل چیست مرا که می بینم ترا پوشنده هر دو دست خود را گفت آنمرد گفته شد مرا هرگز اصلاح نکنیم

مِنْكَ مَا اَفْسَدْتَ فَقَصَّهَا الطُّفَيْلُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

از تو چیزیرا که فاسد کرده ای تو پس خواند این قصه را طفیل بر آنحضرت

۱ یعنی شخص پیکان را بر دست خود راند تا مرد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَللّٰهُمَّ وَلِيْدِيْهِ فَاغْفِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بار خدایا بخشا امرزید یعنی سایہ اعضای او را یا مرزہر دو دست او را رواہ مسلم

بَابُ مَا لَا يُضْمَنُ مِنَ الْجِنَايَاتِ

باب در بیان جنایاتے کہ ضمان آن نیست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

روایت است از عبد اللہ بن عمرو گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قُتِلَ دُوْنَ مَالِهٖ فَهُوَ شَهِيْدٌ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کیکہ کشتہ شد نزد مال خود از جہت دفع کردن ازان پس او شہید است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ

متفق علیہ وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت کہ آمد مردے

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَاَيْتَ اِنْ جَاءَ

پس گفت یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم خبردہ مرا کہ اگر بیاید

رَجُلٌ يُرِيْدُ اَخْذَ مَالِيْ قَالَ فَلَا تُعْطِهٖ مَالَكَ قَالَ اَرَاَيْتَ

مردے کہ میخواہد گرفتن مال مرا گفت آنحضرت پس مدہ او را مال خود گفت آمرد خبردہ مرا

اِنْ قَاتَلَنِيْ قَالَ قَاتِلْهُ قَالَ اَرَاَيْتَ اِنْ قَتَلَنِيْ قَالَ فَاَنْتَ

اگر قتال کند مرا و خواہد کہ مرا بکشد چہ گوئی فرمود قتال کن او را و جنگ کن باو گفت خبردہ مرا اگر بکشد مرا

شَهِيْدٌ قَالَ اَرَاَيْتَ اِنْ قَتَلْتُهٗ قَالَ هُوَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

شہید باشی گفت آمرد خبردہ مرا کہ اگر بکشم من او را حال او چیست فرمود آنحضرت کہ او در آتش دوزخ است رواہ مسلم

وَعَنْهُ اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از ابی ہریرہ رض مرویست کہ وے شنید آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ لَوِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِكَ أَحَدٌ وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ فَخَذَفْتَهُ

کہ میگفت اگر مطلع می شد در من اگر بست در خانہ تو بچشم و حال آنکہ اذن نمیدادی تو مر او را پس می انداختی مر او را

بِحَصَاةٍ فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ مُتَّفَقٌ

بسنگریزہ پس کور میکردی تو چشم او را نمی بود بر تو بسبب گناہے متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا

علیہ و روایت است از عبد اللہ بن مغفل رض کہ دید مردے را

يَخْذِفُ فَقَالَ لَا تَخْذِفْ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ صلعم عَلَيْهِ

کہ او خذف میکند پس گفت خذف مکن زیرا کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ إِنَّهُ لَا يُصَادُ بِهِ صَيْدٌ وَلَا

وسلم نہی کردہ است از خذف و گفت آنحضرت کہ خذف شکار کردہ نمی شود بوسیلہ آں و

يُنْكَأُ بِهِ عَدُوٌّ وَلَكِنَّهَا قَدْ تَكْسِرُ السِّنَّ وَتَفْقَأُ الْعَيْنَ

نجروح کردہ نمی شود بوسیلہ دشمن دین و لیکن این فعل یا حصاۃ می شکند دندان کسیرا و کور میکند چشم کسے را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیہ و در روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود آنحضرت

صلعم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرَّ أَحَدُكُمْ فِي مَسْجِدِنَا وَفِي سُوقِنَا

صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ بگذرد یکے از شما در مسجد ما و در بازار ما

وَمَعَهُ نَبْلٌ فَلْيُمْسِكْ عَلَى نِصَالِهَا أَنْ يُصِيبَ أَحَدًا

و بسا پرہا مع او پس باید کہ نگاہ بدارد بر پیکانہا آں را بدست خود نہد بر یکے از آں را بجہت آنکہ

مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْهَا بِشَيْءٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

از مسلمانان را زان پیکانہا چیزے را بجراحت متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صلعم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اشارت نکند یکے از شما

ف خذف زدن سنگریزہ بانگشت بدین طور و شکار آن بدین طور نمی شود و دشمن بدین طور نمی شود و بدین طور نمی شود و لیکن این فعل یا حصاۃ می شکند دندان کسیرا و کور میکند چشم کسے را بطرف سنگریزہ بانگشت بگیرد و بیندازد

ف ایشار بسوے مسلمان بچیزے کہ آلہ قتل و جراحت باشد حرام است

عَلٰی اَخِیْهِ بِالسِّلَاحِ فَاِنَّهٗ لَا یَدْرِیْ لَعَلَّ الشَّیْطَانَ یَنْزِعُ

بر برادر خود از سلاح بمعنے از آلات حدید زیرا کہ وے را نمی شاید کہ شیطان بگیرد سلاح را

فِیْ یَدِهٖ فَیَقَعُ فِیْ حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ قَالَ

از حالیکہ در دست اوست پس بیفتد در گوی از آتش دوزخ متفق علیہ و ہم از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَشَارَ اِلٰی اَخِیْهِ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ اشارت کند بسوے برادر خود

بِحَدِیْدَةٍ فَاِنَّ الْمَلَائِکَةَ تَلْعَنُهٗ حَتّٰی یَضَعَهَا وَاِنْ کَانَ

باہنے مثل تیر و شمشیر پس بدرستیکہ فرشتگان لعنت میکنند اورا تا آنکہ مینہد آن آہن را از دست خود اگرچہ

اَخَاهُ لِاَبِیْهِ وَاُمِّهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ

مشار الیہ باشد برادر او را و مادر او را یعنی برادر حقیقی رواہ بخاری و روایت است از ابن عمر

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَمَلَ

ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ بردارد

عَلَیْنَا السِّلَاحَ فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَزَادَ مُسْلِمٌ وَمَنْ

بر ما آلات حرب را پس نیست از ما و در طریقہ ما رواہ بخاری و زیادہ کرد مسلم در روایت خود کہ

غَشَّنَا فَلَیْسَ مِنَّا وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْاَکْوَعِ رض قَالَ

خیانت کرد در ترک نصیحت کرد ما را پس نیست از ما و در روایت است از سلمہ بن اکوع رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَلَّ عَلَیْنَا السَّیْفَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ برکشد بر ما شمشیر را

فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ

پس نیست از ما رواہ مسلم و روایت است از ہشام بن عروہ از

اَبِیْهِ اَنَّ هِشَامَ بْنَ حَکِیْمٍ رض مَرَّ بِالشَّامِ عَلٰی اُنَاسٍ مِّنَ الْاَنْبَاطِ

پدر خود روایت میکند کہ ہشام بن حکیم رضی اللہ عنہ گذشت در ملک شام بر مردمان از انباط

از انباط جمع نبطی کہ از عجم اند و در شام و عراق و جزیرہ میباشند

وقد اقيموا في الشمس وصب على رؤوسهم الزيت فقال

وحال آنکه ایستاده کرده شده اند در آفتاب وریخته شده است بر سر ایشان روغن زیتون پس گفت

ما هذا فقيل يعذبون في الخراج فقال هشام اشهد

چیست این حال گفته شد عذاب کرده می شوند بجهت خراج که مال واجبی نمیدهند پس گفت هشام گواهی میدهم

لسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان الله

هر آئینه شنیده ام آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت بدرستیکه خدا تعالے

يعذب الذين يعذبون الناس في الدنيا رواه مسلم

عذاب میکند آن کسانے را که عذاب میکنند مردمان را در دنیا رواہ مسلم

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم يوشك ان طالت بك مدة ان ترى قوما

علیہ وسلم نزدیک است اگر دراز شود ترا مدت عمر که ببینی گروهے را که

في ايديهم مثل اذناب البقر يغدون في غضب الله ويروحون

در دستهای ایشان است مانند دمهاے گاوان مراد تازیانه هاے است که از چرم میباشد بامداد میکنند

في سخط الله وفي رواية ويروحون في لعنة الله رواه

در بے رضای خدا تعالی و در روایتے است این لفظ که وشام میکنند در لعنت خدا تعالے رواه

مسلم وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

مسلم وهم از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

صنفان من اهل النار لم ارهما قوم معهم سياط

که دو نوع دو گروه اند از اهل دوزخ ندیده ام ایشان را نخواهم دید یکے گروهے اند که با ایشان تازیانه

كاذناب البقر يضربون بها الناس ونساء كاسيات

مانند دمهای گاوان میزنند بآن تازیانه مردم را و دوم جماعت اند از زنان که خداوند پوشش اند

عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ

پوشیده اند بدنهای خود را اما برهنه اند گردانیده اند دوشها مردان را مایل بسوی خود مایل کننده اند بسوی دوشها خود را مانند

الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا

که مائل اند ان کو بان ها بجهت کثرت فربهی نه درمی آیند بهشت را ونمی یابند بوی بهشت وحال آنکه بوی بهشت

تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یافته میشود از مسافت چنین وچنین یعنی مسافت بعید در زمان بعد رواه مسلم وروایت است از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ

جابر رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکه

أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ عَلَى

قتال کند یکے از شما پس مضاربت کند وحی صورت نماید اگرچه بالکفار باشد پس باید که اجتناب کند روے را پس بدرستیکه

صُورَتِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ

صورت خود متفق علیه وروایت است از جابر رضه که نهی کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَعَاطَى السَّيْفَ مَسْلُولًا رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از تناول شمشیر وگرفتن آن برکشیده در برهنه رواه

التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

ترمذی وابو داؤد وروایت است از ابن عمر رضه از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِجَهَنَّمَ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ بَابٌ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر دوزخ را هفت در است یک در

مِنْهَا لِمَنْ سَلَّ السَّيْفَ عَلَى أُمَّتِي أَوْ قَالَ عَلَى أُمَّةِ

ازان در هر کسے راست که برکشد شمشیر را بر امت من یا گفت بجای علی امتی لفظ علی امة

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم رواه ترمذی

بَابُ الْمَيْسِرِ وَالنَّرْدِ وَالشِّطْرَنْجِ وَغَيْرِهِ

يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَّ

سوال میکنند ترا از شراب وقمار بگو در ہر دو گناہ سخت است

مَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَعَنْ

ونفع ہا است مردمان را ہیچ در دنیا وگناہ این ہر دو بزرگتر است از نفع آنہا وروایت است از

بُرَيْدَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ

بریدۃ رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بازی کرد

بِالنَّرْدِ شِيرَ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمِ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ

بانرد شیر پس گویا کہ رنگین نمود دست خود را در گوشت خوک وخون وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلِفِهِ بِاللَّاتِ

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ سوگند خورد پس بگوید در سوگند خود سوگند میخورم بلات

وَالْعُزّٰى فَلْيَقُلْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ

وعزے کہ نام آنہا است پس باید کہ توبہ کند وزود ادا کند بکلمہ توحید وکسیکہ بگوید مر یار خود را

تَعَالَ أُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

بیا قمار بازم با تو پس باید کہ تصدق کند یعنی کہ مراد قمار خواہد ثابت متفق علیہ وروایت است از ابی موسی

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بازی کرد بانرد پس تحقیق

عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

نافرمانی کرد آنکس خدا ورسول را رواہ احمد وابو داؤد وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى

ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دید

رَجُلًا يَتْبَعُ حَمَامَةً فَقَالَ شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ

مردے را کہ پس پشت کبوتر ے میرود پس فرمود کہ شیطان است کہ تابع میگردد شیطان خودرا رواہ احمد

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

و ابو داود و ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ الشَّطْرَنْجُ هُوَ مَيْسِرُ

واز علے رض مروی است کہ او میگفت کہ شطرنج قمار

الْأَعَاجِمِ وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ رض أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ رض

عجمیان است و از ابن شہاب مروی است بدرستیکہ ابا موسی اشعری رض

قَالَ لَا يَلْعَبُ بِالشَّطْرَنْجِ إِلَّا خَاطِئٌ وَعَنْهُ رض أَنَّهُ

گفت بازی نمی کند بہ شطرنج ہیچ یکے مگر گنہگار و ہم از وی مرویست کہ وی

سُئِلَ عَنْ لَعِبِ الشَّطْرَنْجِ فَقَالَ هِيَ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا يُحِبُّ اللهُ

سوال کردہ شد از بازی شطرنج پس گفت کہ شطرنج از کار باطل است و دوست نمیدارد خدا تعالے

الْبَاطِلَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

باطل را روایت کرد بیہقی این سہ حدیث ہارا در شعب ایمان

كِتَابُ الْحُدُودِ

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

زن زنا کنندہ و مرد زنا کنندہ بزنید ہریکرا از ایشان صد درہ

وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ

و باید در نگیرد شما را شفقت برایشان در جاری کردن شرع اگر ایمان آوردہ اید

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ

بخدا و روز آخر و باید که حاضر شوند بعقوبت ایشان جماعت از مسلمانان

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عبادہ بن صامت رضہ روایت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَقِيْمُوْا حُدُوْدَ اللّٰهِ فِي الْقَرِيْبِ وَالْبَعِيْدِ وَلَا تَأْخُذْكُمْ

وسلم بر پا کنید حدہای خدارا بنزدیک و دور و باید که نگیرد شمارا

فِي اللّٰهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

در دین خدا هیچ ملامت ملامت کننده رواه ابن ماجه و از ابن عمر رضہ روایت

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِقَامَةُ حَدٍّ مِّنْ

بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بر پا کردن حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ مَّطَرِ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً فِيْ بِلَادِ اللّٰهِ رَوَاهُ

حدود خدا بہتر است از باران چهل شب در تمام شہرہای خدا رواه

ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَعَنِ

ابن ماجه و رواه نسائی از ابی هریره رضہ و روایت است از

الْمُغِيْرَةِ رض قَالَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَاَيْتُ رَجُلًا مَعَ

مغیره رضہ که گفت گفت سعد بن عباده اگر میدیدم من مردے را با

امْرَاَتِيْ لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْفَحٍ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

زن خود هر آئینه میزدم او را بشمشیر غیر زننده بطرف شمشیر و عرض دے پس رسید آن سخن

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَعْجَبُوْنَ مِنْ غَيْرَةِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس فرمود آنحضرت ایا تعجب میدارید شما از غیرت

سَعْدٍ وَاللّٰهِ اَنَا اَغْيَرُ مِنْهُ وَاللّٰهُ اَغْيَرُ مِنِّيْ وَمِنْ اَجْلِ
سعد سوگند بخدا من غیرت ناک ترام از وی و خدا غیرت ناک ترست از من و بسبب

غَيْرَةِ اللّٰهِ حَرَّمَ اللّٰهُ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

غیرت خدا حرام گردانیده است خدا تعالیٰ گناہان را ہر چہ ظاہر ست ازان و ہر چہ پوشیدہ

وَلَا أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللّٰهِ وَمِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ بَعَثَ

و نیست کسے کہ محبوب تر باشد بسوے او عذر از خدا تعالیٰ و باین سبب برانگیخت خدا

الْمُنْذِرِينَ وَالْمُبَشِّرِينَ وَلَا أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمِدْحَةُ مِنَ اللّٰهِ

پیغمبران ترسانندگان و خوشخبری رسانندگان را و نیست کسے محبوب تر بسوے او ستایش کردن از خدا

عَزَّ وَجَلَّ وَمِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ وَعَدَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

عزوجل و بسبب آن وعدہ فرمود خدا بہشت متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَغَارُ وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ وَغَيْرَةُ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ غیرت میکند و تحقیق مسلمان غیرت میکند و غیرت

اللّٰهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ بَابُ اللِّعَانِ **مش**

خدا آنست کہ بیاید مومن چیزے را کہ حرام گردانیدہ است خدا تعالیٰ

بَابُ إِثْمِ الزِّنَا

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً ط وَسَاءَ سَبِيلًا ۝

و نزدیک مشوید بزنا ہر آئینہ وی بیحیائی ست و بد راہی است

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

از عمرو بن العاص رضہ مرویست گفت شنیدم من آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيهِمُ الزِّنَا إِلَّا أُخِذُوا

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ قومی کہ پیدا میگردد در ایشان زنا مگر آنکہ گرفتہ کردہ میشوند

بِالسُّنَّةِ وَمَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيهِمُ الرِّشَا إِلَّا أُخِذُوا بِالرُّعْبِ

بضط و نسبت بهیچ قومی که پیدا و ظاهر میگردد در ایشان رشوتها مگر آنکه گرفته میشوند بترس و بیم

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا

رواه احمد و از عمر بن خطاب رضی مرویست بدرستیکه خدا برانگیخته است محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَقِّ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ فَكَانَ

صلی الله علیه وسلم بدین ثابت و نازل فرموده است بروی کتاب پس بود

مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى آيَةُ الرَّجْمِ رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

از انچه نازل نمود خدا تعالی آیه رجم رجم فرمود آنحضرت صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجَمْنَا بَعْدَهُ وَالرَّجْمُ فِي كِتَابِ

الله علیه وسلم ورجم کردیم ما پس آنحضرت ورجم در کتاب

اللَّهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى إِذَا أَحْصَنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ إِذَا

خدا حق است بر کسی که زنا کند وقتیکه محصن باشد از مردان و زنان وقتیکه

قَامَتِ الْبَيِّنَةُ أَوْ كَانَ الْحَبَلُ أَوِ الِاعْتِرَافُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

قایم شوند گواهان یا باشد حبل یعنی بارشکم از غیر زوج یا باشد اقرار متفق علیه

وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

و از سمره بن جندب رضی گفت که بود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ رَأَى

علیه وسلم چون فارغ میشد از نماز صبح توجه میکرد بر ما بروی مبارک خود پس میفرمود کیست که دیده است

مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُولُ

از شما امشب خوابی را سمره گفت پس اگر میدید یکی خوابی را میخواند آنرا پس میگفت آنحضرت

مَا شَاءَ اللَّهُ فَسَأَلَنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى مِنْكُمْ أَحَدٌ

انچه خواسته است خدا پس پرسید ما را روزی پس گفت ایا دیده است از شما هیچ یکی

رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لٰكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا

خوابے ما گفتیم نه دیده است فرمود لیکن من دیده ام امشب دو مرد را که آمدند مرا پس گرفتند

بِيَدَيَّ فَأَخْرَجَانِي إِلَى أَرْضٍ مُقَدَّسَةٍ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ

بهر دو دست مرا پس بیرون آوردند مرا بسوی زمین پاک پس ناگاه مردے نشسته است و مردے

قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُّوبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُدْخِلُهُ فِي شِدْقِهِ فَيَشُقُّهُ حَتَّى

ایستاده در دست او کلوب است از آهن که میدرد بآن در کلهٔ هر دو نشسته پس پاره میکند شدق او را

يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرِ مِثْلَ ذٰلِكَ وَيَلْتَئِمُ

تا آنکه سر پس سر او را پشت میکند بشدق دیگرے مانند آنچه کرده بود و بهم می آید

شِدْقُهُ هٰذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ

این کلاه پس باز میگردد و پس میکند مانند آن پس گفتم آن دو مرد را چیست این گفتند آن برو

فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ

پس رفتیم تا آنکه آمدیم بمردے که افتاده است بر قفاے خود و مردے

قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ يَشْدَخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا

ایستاده است بر سر او سنگ و در دست گرمی شکند بآن سنگ سر او گر او را پس چون

ضَرَبَهُ تَدَهْدَهَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ

میزند او را می غلطد سنگ و دور شده پس میرود آن مرد بسوے سنگ تا بگیرد آنرا پس باز نمیگردد

إِلَى هٰذَا حَتَّى يَلْتَئِمَ رَأْسُهُ وَعَادَ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ فَعَادَ

بسوے این مرد تا آنکه بهم میگردد سر او و میگردد سر او چنانکه بود پس باز می آید

إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى

بسوے وی پس میزند او را پس پرسیدم چیست این گفتند آن دو مرد را برو پس رفتیم ما تا آنکه

أَتَيْنَا إِلَى ثَقْبٍ مِثْلِ التَّنُّورِ أَعْلَاهُ ضَيِّقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ

آمدیم ما بسوے سوراخ کرمانند تنور است بالاے آن تنگ است و پایان او فراخ

تتوقد تحته نار فاذا ارتفعت ارتفعوا حتى كاد

می افروزد زیر آن تنور آتش پس چون بلند میگردد آتش بلند میشوند مردم تا آنکه قریب است

ان یخرجوا منها واذا خمدت رجعوا فیها وفیها رجال ونساء

کہ بیرون آیند چون می نشیند آن آتش باز میگردند در وے و درآن مردان و زنان

عراة فقلت ما هذا قال انطلق فانطلقنا حتى اتينا على

برہنہ پس گفتم چیست این گفتند آن رو برو پس فرستادند ما تا آنکہ آمدیم ما بر

نهر من دم فيه رجل قائم على وسط النهر وعلى شط

جوی از خون و در آن جوے مردیست ایستادہ در میان جوے و بر کنار

النهر رجل بين يديه حجارة فاقبل الرجل الذى فى النهر

جوے مردی دیگر است پیش وے سنگہا است پس پیش آید مرد کہ بود در میان نہر

فاذا اراد ان يخرج رمى الرجل بحجر فى فيه فرده حيث

پس چون خواہد کہ بیرون آید می زند آن مرد کہ بر کنار نہر است بسنگے در دہن آنمرد پس میگردانند او را جائی

كان فجعل كلما جاء ليخرج رمى فى فيه فيرجع كما كان

کہ بود پس ایستاد آنمرد باین صفت کہ ہر گاہ می آید آنمرد تا بیرون آید می انداخت در دہن او سنگ پس باز میگردد بجائیکہ بود

فقلت ما هذا قال انطلق فانطلقنا حتى انتهينا الى

پس گفتم چیست این گفتند آن دو برو برو پس فرستادند ما تا آنکہ رسیدیم ما بر سبزے

روضة خضراء فيها شجرة عظيمة وفى اصلها شيخ

بوستانی سبز کہ دران درختے بزرگ است و در بیخ آن درخت پیرے

وصبيان فاذا رجل قريب من الشجرة بين يديه نار يوقدها

و اطفال پس ناگاہ مردے است دیگر نزدیک آن درخت پیش او آتشے است کہ می افروزد آنرا

فصعدا بى الشجرة فادخلانى دارا وسط الشجرة لم ار قط

پس بر بردند مرا بالاے آن درخت پس در آوردند مرا در سرائیکہ میان آن درخت است نہ دیدم ہرگز

أَحْسَنَ مِنْهَا فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَ

بهتر ازان پس دران مردان اند پیران و جوانان و زنان اند

صِبْيَانٌ ثُمَّ أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي

و طفلان پستر بیرون آوردند مرا از انسرا پس برآمدند مرا بالای آن درخت پس درآوردند مرا

دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ مِنْهَا فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ

سرائی را که بهتر و افضل بود ازان پس دراین سرا پیران و جوانان اند

فَقُلْتُ لَهُمَا إِنَّكُمَا قَدْ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا

پس گفتم من مران هر دو را که بسیار گردانیدید شما مرا امشب پس خبر دهید مرا از انچه

رَأَيْتُ قَالَا نَعَمْ أَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ

دیدم گفتند هان اما مردے که دیدی که پاره کرده میشود کنار او

فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكَذْبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ

پس مردے دروغگوست که خبر میدهد بدروغ پس یاد گرفته میشود انحدیث دروغ ازوے تا انکه میرسد اطراف عالم

فَيُصْنَعُ بِهِ مَا تَرَى إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ

پس گرد انیده میشود چنیر یکه ری بینی تا روز قیامت و انکس که دیدی تو اورا

يُشْدَخُ رَأْسُهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَنَامَ عَنْهُ

که شکسته میشود سر او پس مردیست که تعلیم کرد اورا الله تعالی قرآن را پس خواب کرد از قرآن

بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ بِمَا فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفْعَلُ بِهِ مَا رَأَيْتَ إِلَى

در شب و عمل نکرد باانچه در قرآنست در روز کرده میشود بآن انچه که دیدے تا

يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّقْبِ فَهُمُ الزُّنَاةُ وَالَّذِي

روز قیامت و انکس که دیدے تو اورا در سوراخ پس انجماعه زناکارانند و انکس

رَأَيْتَهُ فِي النَّهَرِ آكِلُ الرِّبَا وَالشَّيْخُ الَّذِي رَأَيْتَهُ فِي أَصْلِ

که دیدے تو اورا در نهر سود خوارست و پیر یکه دیدے تو اورا در بیخ

الشجرة ابراهيم والصبيان حوله فاولاد الناس الذي

درخت ابراهیم خلیل است و فلان گرد او بینند پس اولاد مردم اند و کسیکه

يوقد النار مالك خازن النار والدار الاولى التي دخلت

می افروزد آتش را مالک است داروغه دوزخ و سرای پیشین که درآمدی تو

دار عامة المؤمنين واما هذه الدار فدار الشهداء وانا

جای عوام مسلمانان است و لیکن این سرای دوم که از اول تو پس جای شهیدان است و من

جبرئيل وهذا ميكائيل فارفع راسك فرفعت راسي

جبرئیل ام و این میکائیل پس بردار سر خود را پس برداشتم من سر خود را

فاذا فوقي مثل السحابة وفي رواية مثل الربابة البيضاء

پس ناگاه بالای سر من مانند ابر است و در روایتی آمده است که بالای سر من مانند ربابه سفید است

فقالا ذلك منزلك قلت دعاني ادخل منزلي قالا انه

گفتند آن دو فرشته که این مقام تست گفتم بگذارید مرا تا درآیم منزل خود را گفتند بدرستیکه

بقي لك عمر لم تستكمله فلو استكملته اتيت منزلك

از عمر تو هنوز باقی است که تمام نکردی تو آنرا پس اگر تمام میکردی آنرا می آمدی منزل خود را

رواه البخاري باب الرؤيا مش

روایت کرد آنرا بخاری در باب رویا مشکوة

باب اثم اللواطة

عن عكرمة عن ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى

روایت است از عکرمه از ابن عباس گفت فرمود آنحضرت صلے

الله عليه وسلم من وجدتموه يعمل عمل قوم لوط

الله علیه وسلم کسیکه بیابید شما اورا که میکند فعل گروه لوط

صلی اللہ علیہ وسلم عن شراب یشربونہ بارضھم من

صلے اللہ علیہ وسلم از شراب کہ مینوشیدند در ایشان آنرا در زمین خود از

الذرۃ یقال لہ المزر فقال النبی صلی اللہ علیہ وسلم

ذرہ گفتہ میشود ان شراب را مزر پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

او مسکر ھو قال نعم قال کل مسکر حرام ان علی اللہ

یا مسکر است آن گفت آمرد آرے مسکر است گفت آنحضرت ہر مسکر حرام است بدرستیکہ بر خدا

عھدا لمن یشرب المسکر ان یسقیہ من طینۃ الخبال قالو

عہد است مر کسیرا کہ بنوشد مسکر را کہ بنوشاند او را از طینت خبال گفتند صحابہ

یا رسول اللہ وما طینۃ الخبال قال عرق اھل النار

یا رسول خدا و چیست طینت خبال فرمود خوی اہل آتش است یا گفت

او عصارۃ اھل النار رواہ مسلم وعن جابر رض

زرد آبے کہ میرود از اہل نار رواہ مسلم و روایت است از جابر رضہ

ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال ما اسکر

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چیزیکہ مست میگرداند

کثیرہ فقلیلہ حرام رواہ الترمذی وابو داود

بسیارے پس اندکے وے نیز حرام است رواہ ترمذی وابو داود

وابن ماجۃ وعن عائشۃ رض عن رسول اللہ

وابن ماجہ و روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم قال ما اسکر منہ الفرق فملأ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت چیزیکہ مست گرداند از وے فرق پس پری

الکف منہ حرام رواہ احمد والترمذی وابو داود

کفدست از وے حرام است روایت کردہ این حدیث را احمد و ترمذی وابو داود

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از انس رض گفت انس لعنت کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فِي الْخَمْرِ عَشَرَةً عَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا

در مقدمہ خمر وہ کسیرا کہ بیفشرد آنرا و کسیکہ افشردہ شدہ است برائے وی و کسیکہ بنوشد آنرا و کسیکہ بردارد آنرا

وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَآكِلَ ثَمَنِهَا وَالْمُشْتَرِي

و ہر کہ برداشتہ شدہ است بسوئے آن و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد و کسیکہ بخورد قیمت آنرا و کسیکہ خرید

لَهَا وَالْمُشْتَرَاةُ لَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

آنرا و کسیکہ خریدہ شدہ است برائے وی رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَعَنَ اللّٰهُ الْخَمْرَ وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَمُبْتَاعَهَا

کہ لعنت کرد خدا تعالی خمر را و کسیکہ بنوشد آنرا و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد آنرا و کسیکہ خرید کند

وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ

و کسیکہ بیفشرد آنرا و کسیکہ افشردہ شدہ است برائے وی و کسیکہ برداشت آنرا و کسیکہ برداشتہ شدہ است

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

رواہ ابو داود و ابن ماجہ و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِرَجُلٍ قَدْ

آوردہ شد نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مردے کہ

شَرِبَ الْخَمْرَ فَقَالَ اضْرِبُوهُ فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ وَ

کہ نوشیدہ بود خمر پس فرمود آنحضرت بزنید او را پس بود از ما زننده بدست خود و

الضَّارِبُ بِثَوْبِهِ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ ثُمَّ قَالَ بَكِّتُوهُ فَأَقْبَلُوا

زننده بجامہ خود و زننده بنعل خود پس گفت سرزنش کنید او را پس روی

عَلَيْهِ يَقُولُونَ مَا اتَّقَيْتَ اللّٰهَ مَا خَشِيتَ اللّٰهَ وَمَا اسْتَحْيَيْتَ

بروی درحالیکه میگویند پرهیز نکردی خدارا و نه ترسیدی خدارا و شرم نداشتی

مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ أَخْزَاكَ اللّٰهُ قَالَ

از پیغمبر خدا پس گفتند بعضے از قوم خوار گرداند ورسوا کند ترا خدا تعالے گفت

لَا تَقُولُوا هٰكَذَا لَا تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ وَلٰكِنْ قُولُوا

مگویند همچنین یاری ندهید برو شیطان را ولیکن بگویید

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

خداوندا بیامرز اورا خداوندا رحمت کن اورا رواه ابوداؤد وروایت است از

وَائِلٍ الْحَضْرَمِيِّ أَنَّ طَارِقَ بْنَ سُوَيْدٍ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

وائل حضرمی که طارق بن سوید سوال کرد آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْخَمْرِ فَنَهَاهُ فَقَالَ إِنَّمَا أَصْنَعُهَا لِلدَّوَاءِ

علیه وسلم را از شراب خمر پس نهی کرد آنحضرت اورا پس گفت میکنم آنرا مگر برای دوا

فَقَالَ إِنَّهُ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلٰكِنَّهُ دَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس فرمود آنحضرت بدرستیکه آن نیست دارو ولیکن آن درد است رواه مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از عبدالله بن عمر رضه گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةً

الله علیه وسلم کسیکه بخورد خمررا قبول نکند خدا تعالی مراورا نماز

أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ

چهل صباح پس اگر توبه کند رجوع میکند خدا برو پس اگر عود کند

لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ

قبول نمیکند خدا تعالے برای او نماز چهل صباح پس اگر توبه کند رجوع میکند

عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ

برود پس اگر عود کند بشرب خمر قبول نمیکند خدا تعالی نماز او را چهل صباح پس اگر

تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ صَلٰوةَ

توبه کرد رجوع میکند خدا برو پس اگر عود کرد بخوردن خمر در کرت چهارم قبول نمیکند خدا برای او نماز

أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ لَمْ يَتُبِ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَقَاهُ مِنْ

چهل صباح پس اگر توبه کرد این بار رجوع نمیکند خدا برو و می خوشاند او را از

نَهْرِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

جوی زرداب دوزخیان رواه ترمذی و روایت کرد این حدیث را نسائی و ابن ماجة

وَالدَّارِمِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

والدارمی از عبد الله بن عمرو رض و روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ

بن عمرو رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که فرمود در نمی آید

الْجَنَّةَ عَاقٌّ وَلَا قَمَّارٌ وَلَا مَنَّانٌ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ

بهشت را آزار دهنده مادر و پدر را و در نمی آید بهشت را قمار باز نده و در نمی آید بهشت را منت نهنده

الدَّارِمِيُّ وَفِي رِوَايَتِهِ لَهُ وَلَا وَلَدُ زِنْيَةٍ بَدَلَ قَمَّارٍ

دارمی و در روایتی مر او راست و در نمی آید بهشت را ولد الزنا بجای قمار باز نده

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِي رَحْمَةً لِلْعٰلَمِينَ وَهُدًى لِلْعٰلَمِينَ

وسلم بدرستیکه خدا تعالی فرستاده است مرا سبب رحمت مر جهانیان را و سبب هدایت مر جهانیان را

وَأَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيرِ وَالْأَوْثَانِ

و امر کرد مرا پروردگار من عز و جل بباطل کردن معازف و بکاباندن مزامیر و شکستن بتان

وَأَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِي لَا يَشْرَبُ

و باطل کردن تمامہ سوم جاہلیت گفتہ است پروردگار من سوگند میخورم بعزت خود کہ نوشد

عَبْدٌ مِنْ عَبِيدِي جُرْعَةً مِنْ خَمْرٍ إِلَّا سَقَيْتُهُ مِنَ الصَّدِيدِ

ہیچ بندہ از بندگان من دمے یک جرعہ از شراب مگر آنکہ بنوشانم او را از زرداب

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَخَافَتِي إِلَّا سَقَيْتُهُ مِنْ حِيَاضِ الْقُدْسِ

مانند آن و نگذارد او ہیچ بندہ خمر را از ترس من مگر آنکہ بنوشانم او را از حوضہای قدس

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ احمد و از ابن عمر رضہ مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ مُدْمِنُ

علیہ وسلم فرمود سہ مرد اند کہ بتحقیق حرام گردانیدہ است خدا بر ایشان بہشت را

الْخَمْرِ وَالْعَاقُّ وَالدَّيُّوثُ الَّذِي يُقِرُّ فِي أَهْلِهِ الْخُبْثَ رَوَاهُ

خورندہ خمر دوم آزار کنندہ مادر پدر را سوم مرد بیغیرت آنکہ قرار میدہد در اہل و عیال خود پلیدی

أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رض أَنَّ النَّبِيَّ

رواہ احمد و نسائی و روایت است از ابو موسی اشعری رضہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود سہ کس اند در نمے آیند بہ بہشت

مُدْمِنُ الْخَمْرِ وَقَاطِعُ الرَّحِمِ وَمُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

مدمن خمر و برندہ رحم کہ بخواہشان بنوعے کند و تصدیق کنندہ بسحر رواہ احمد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُدْمِنُ

و از ابن عباس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم مدمن

الْخَمْرِ إِنْ مَاتَ لَقِيَ اللّٰهَ كَعَابِدِ وَثَنٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي مُوسَى

خمر اگر بمیرد پیش ے آید خدا را مانند پرستش کنندہ بت رواہ احمد و روایت است از ابو موسی

أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ مَا أُبَالِي شَرِبْتُ الْخَمْرَ أَوْ عَبَدْتُ هٰذِهِ

کہ میگفت و باک ندارم کہ بنوشم من شراب یا پرستش کنم این

السَّارِيَةَ دُونَ اللّٰهِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُقَيْبَةَ

ستون را جز خدای تعالی رواہ نسائی و روایت ست از حکم بن عقیبہ

عَنْ أَنَسِ بْنِ خَدِيفَةَ صَاحِبِ الْبَحْرَيْنِ قَالَ كَتَبْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

از انس بن خدیفہ صاحب بحرین گفت کہ نوشتم من بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ النَّاسَ قَدِ اتَّخَذُوا بَعْدَ الْخَمْرِ أَشْرِبَةً تُسْكِرُ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی مردمان بتحقیق مے سازند بعد از خمر شرابہای کہ

كَمَا يُسْكِرُ الْخَمْرُ مِنَ التَّمْرِ وَالزَّبِيبِ يَصْنَعُونَ ذٰلِكَ فِي الدُّبَّاءِ وَالْمُزَفَّتِ

مستی می آرند ایشانرا چنانکہ مستی می آرد خمر از خرما و مویز می سازند آنرا در دباء و مزفت

وَالنَّقِيرِ وَالْحَنْتَمِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ كُلَّ

و نقیر و حنتم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی ہر

شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ وَالْمُزَفَّتُ حَرَامٌ وَالنَّقِيرُ حَرَامٌ وَالْحَنْتَمُ

شراب کہ مست مے گرداند پس آن حرام ست و مزفت نیز حرام ست و نقیر و حنتم

حَرَامٌ وَأَشْرِبُوا فِي الْقِرَبِ وَشُدُّوا الْأَوْلِيَةَ فَإِنَّ النَّاسَ فِي الْقِرَبِ

نیز حرام ست پس بنوشید در مشکیزہا و ببندید سرہندہا پس آن پس می سازند مردمان در مشکیزہ

مَا يُسْكِرُهُمْ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ إِنَّهُ

چیزیکہ در مستی می آرد ایشانرا پس رسید این خبر آنحضرت را پس ایستاد آنحضرت در مردمان و خطبہ خواند

لَا يَفْعَلُ ذٰلِكَ إِلَّا أَهْلُ النَّارِ أَلَا إِنَّ كُلَّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَكُلَّ مُفْتِرٍ حَرَامٌ وَكُلَّ مُخَدِّرٍ

پس فرمود بدرستی شان اینکہ نمی کنند این فعل مگر دوزخیان آگاہ باشید ہر مسکر حرام ست و ہر مفتر حرام

حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ وَمَا

حرام ست و چیزیکہ در مستی مے آرد بسیار وے پس اندک وے حرام ست و چیزیکہ

خمر القلب فهو حرام رواه ابو نعيم وقال الحكم عنه مرسل ☆ باب

می پوشد قلب را پس وے حرام ست روایت کرد ابو نعیم و گفت حکم از ابو نعیم این حدیث مرسل ست ☆ باب

الشفاعة في الحدود عن عائشة رض ان قريشا

در بیان احادیث وارد شده در شفاعت کردن در حد و بیانے در خواست کردن از امام که درگذرد از اقامت حد ☆ روایت ست از عائشه

اهمهم شان المرأة المخزومية التي سرقت فقالوا من يكلم

یعنے محتاج کرد قریش را زن مخزومیه که دزدیده بود پس گفتند کیست سخن

فيها رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالوا ومن يجترئ

از جهت وے پیغمبر خدا را صلے الله علیه وسلم پس گفتند کیست که دلیری تواند کرد

عليه الا اسامة بن زيد حب رسول الله صلى الله عليه وسلم

بر انحضرت مگر اسامه بن زید که محبوب پیغمبر خدا ست صلے الله علیه وسلم

فكلمه اسامة رض فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس سخن کرد انحضرت را اسامه رض پس گفت انحضرت صلے الله علیه وسلم

اتشفع في حد من حدود الله ثم قام فاختطب ثم قال انما

ایا شفاعت کنی تو در حدی از حدود خدا پس ایستاد آن حضرت پس خطبه خواند بمبالغه پس گفت

اهلك الذين قبلكم انهم كانوا اذا سرق فيهم الشريف

آنحضرت هلاک نگردانیده شدند آن جماعتیکه پیش از شما بودند مگر آنکه ایشان چون دزدی میکرد در میان ایشان مرد

تركوه واذا سرق فيهم الضعيف اقاموا عليه الحد

وتوانائی میگذاشتند او را چون دزدید میان ایشان ناتوانی اقامت می کردند بر وے حد

وايم الله لو ان فاطمة بنت محمد صلى الله عليه

وسوگند خدا اگر ثابت شود که فاطمه بنت محمد مصطفے صلے الله علیه

وسلم سرقت لقطعت يدها متفق عليه وعن

وسلم بدزدی هر آئینه ببریدم دست او را متفق علیه در روایت ست از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن عمر رض گفت عبد اللہ شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُوْنَ حَدٍّ مِنْ

وسلم کہ میگفت کسیکہ حایل گردد در میان آید شفاعت او نزد حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ فَقَدْ ضَادَّ اللّٰهَ وَمَنْ خَاصَمَ فِيْ بَاطِلٍ

حدود خدا پس بتحقیق ضدیت کرد خدا را و کسیکہ پیکار کند در مخالفت حق

وَهُوَ يَعْلَمُهُ لَمْ يَزَلْ فِيْ سَخَطِ اللّٰهِ تَعَالٰى حَتّٰى يَنْزِعَ

و حال آنکہ میداند او را آنکہ باطل ست ہمیشہ میباشد او در غضب خدا ✦ تا آنکہ باز آید از آن

وَمَنْ قَالَ فِيْ مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيْهِ أَسْكَنَهُ اللّٰهُ

و کسیکہ گوید در حق مسلمانی چیزیکہ نیست در او از عیب نقصان جای کند او را خدا تعالے

رَدْغَةَ الْخَبَالِ حَتّٰى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ

در گل زہر آب دوزخیان تا آنکہ بیرون آید از آنچہ گفتہ ست ✦ رواہ احمد و ابو داود

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبَيْهَقِيِّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ مَنْ أَعَانَ

و در روایتے کہ بیہقی در شعب ایمان این لفظیست کسیکہ یاری

عَلٰى خُصُوْمَةٍ لَا يَدْرِيْ أَحَقٌّ أَمْ بَاطِلٌ

در خصومتے کہ در آنے یابد کہ حق ست یا باطل

فَهُوَ فِيْ سَخَطِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْزِعَ ✦ ✦ ✦ ✦

پس او در غضب خدا ست تا آنکہ باز آید

كِتَابُ الْإِمَارَةِ وَالْقَضَاءِ

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ

اے مومنان فرمان بردار باشید خدا را و فرمان بردار باشید پیغامبر را

وَاُولِی الْاَمْرِ مِنْکُمْ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِیْ شَیْءٍ فَرُدُّوْهُ اِلَی اللّٰهِ

و فرمان روایان را از جنس شما پس اگر اختلاف کنید در چیزے پس رجوع کنید او را بسوے خدا

وَالرَّسُوْلِ اِنْ کُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ

و پیغامبر اگر اعتقاد میدارید بخدا و روز آخر

ذٰلِکَ خَیْرٌ وَّاَحْسَنُ تَاْوِیْلًا ۝

این بہتر است و نیکو تر باعتبار عاقبت

بَابُ ثَوَابِ الْعَادِلِیْنَ

بیان احادیثی که وارد شده است در بیان ثواب عادلان

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا کُوْنُوْا قَوّٰمِیْنَ لِلّٰهِ شُهَدَآءَ بِالْقِسْطِ

اے زمرۂ مومنان باشید قیام کنندگان برای خدا گواہان براستی

وَلَا یَجْرِمَنَّکُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰۤی اَنْ لَّا تَعْدِلُوْا ؕ اِعْدِلُوْا

و نه انگیزد شمارا دشمنی گروہی از مشرکان بر آنکه عدل نکنید در باب ایشان عدل کنید

هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰی ۫ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ خَبِیْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝

که عدل نزدیکتر است به پرہیزگاری و بترسید از خدا در ظلم بر کسیکه خدا دانا است بآنچه میکنید

وَاِنْ حَکَمْتَ فَاحْکُمْ بَیْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ

و اگر حکم کنی پس حکم کن میان ایشان براستی و عدل بر کسیکه خدا دوست میدارد

الْمُقْسِطِیْنَ ۝ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

عدل کنندگان را در حکم بروایت است از عبد اللہ بن عمر رضہ گفت فرمود آن حضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلَا کُلُّکُمْ رَاعٍ وَکُلُّکُمْ مَسْئُوْلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم آگاہ باشید ہر شما راعی اید و ہر شما پرسیدہ می شوید

عَنْ رَعِیَّتِهٖ فَالْاِمَامُ الَّذِیْ عَلَی النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِیَّتِهٖ

از رعیت خود پس امامی که قایم است بر مردم باصلاح حال راعی و چرانندہ است و او سوال کردہ می شود از حال رعیت

وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلٰى اَهْلِ بَيْتِهٖ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ

و مرد راعی است بر اہل خانۂ خود و وے سوال کردہ می شود از حال رعیت خود

وَالْمَرْاَةُ رَاعِيَةٌ عَلٰى بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهٖ وَهِيَ مَسْئُوْلَةٌ

و زن راعی است بر خانۂ شوہر خود و فرزندان او و وے سوال کردہ می شود

عَنْهُمْ وَعَبْدُ الرَّجُلِ رَاعٍ عَلٰى مَالِ سَيِّدِهٖ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ

از ایشان و غلام مرد راعی است بر مال خواجۂ خود و آن پرسیدہ شود

عَنْهُ اَلَا فَكُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ازان آگاہ باشید و ہمہ شما سوال کردہ شوید از رعیت خود متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رضہ گفت عبد اللہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْمُقْسِطِيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ امراء عادل و دادگر کہ نزد خدا

عَلٰى مَنَابِرَ مِنْ نُوْرٍ عَنْ يَمِيْنِ الرَّحْمٰنِ وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِيْنٌ

بر منبرہائے از نور اند بجانب دست راست خدا و ہر دو دست خدا راست اند

اَلَّذِيْنَ يَعْدِلُوْنَ فِيْ حُكْمِهِمْ وَاَهْلِيْهِمْ وَمَا وَلُوْا رَوَاهُ

آنانیکہ عدل و راستی می کنند در احکام خود و اہلہای خود و عدل میکنند در چیزیکہ والی اند رو

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مسلم و روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَدْرُوْنَ مَنِ السَّبَّاقُوْنَ اِلٰى ظِلِّ اللّٰهِ

علیہ وسلم کہ فرمود آیا دریابید کہ کیستند زینہ گان بسوئے سایۂ خدا

عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ

عز و جل روز قیامت گفتند خدا و رسول وے دانا تر است فرمود آنحضرت

الَّذِيْنَ اِذَا اُعْطُوا الْحَقَّ قَبِلُوْهُ وَاِذَا سُئِلُوْهُ بَذَلُوْهُ

سابقان کسانے اند کہ چون داده شود ایشان را حق پذیرند و از او چون سوال کرده شوند حق را بذل کنند

وَحَكَمُوْا لِلنَّاسِ كَحُكْمِهِمْ لِاَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و حکم کنند برای مردم مانند حکم کردن ایشان برای ذاتهای خود رواه احمد

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی سعید رض کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَبَّ النَّاسِ اِلَى اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَقْرَبَهُمْ

علیہ وسلم بدرستیکہ دوست داشته شده ترین مردم بسوے خدا روز قیامت و نزدیکترین

مِنْهُ مَجْلِسًا اِمَامٌ عَادِلٌ وَاِنَّ اَبْغَضَ النَّاسِ اِلَى اللّٰهِ

ازو در گاه خدا از روی مجلس پادشاه دادگر است و بدرستیکہ دشمن داشته شده ترین مردم بسوے خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَشَدَّهُمْ عَذَابًا وَفِيْ رِوَايَةٍ وَاَبْعَدَهُمْ

روز قیامت و سخت ترین مردم از روی عذاب و در روایتی این نیز آمده کہ دور ترین ایشان

مِنْهُ مَجْلِسًا اِمَامٌ جَائِرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از خدا از روی مجلس پادشاه جور کننده است رواه ترمذی و روایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عمر بن الخطاب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَفْضَلَ عِبَادِ اللّٰهِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ

علیہ وسلم بدرستیکہ فاضلترین بندگان خدا از روی قدر و مرتبہ در روز

الْقِيٰمَةِ اِمَامٌ عَادِلٌ رَفِيْقٌ وَاِنَّ اَشَرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً

قیامت پادشاه دادگر مهربان نرم دل است و بدرستیکہ بدترین مردم در قدر و مرتبہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِمَامٌ جَائِرٌ خَرِقٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

روز قیامت پادشاه جور کننده نامهربان است رواه بیهقی در شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ہست از ابن عمر رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ السُّلْطَانَ ظِلُّ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ يَاوِيْ اِلَيْهِ كُلُّ

فرمود بدرستیکہ بادشاہ سایۂ خداست در زمین پناہ مے آرد بسوئی ہر

مَظْلُوْمٍ مِّنْ عِبَادِهٖ فَاِذَا عَدَلَ كَانَ لَهُ الْاَجْرُ وَعَلَى

ستمدیدہ از بندگان خدا پس چون عدل کند سلطان باشد مراورا پاداش عدالت و واجب

الرَّعِيَّةِ الشُّكْرُ وَاِذَا جَارَ كَانَ عَلَيْهِ الْاِصْرُ وَعَلَى

رعیت شکر گذاری و چون جور کند بروے بار گناہ ہست و لازم ہست بر

الرَّعِيَّةِ الصَّبْرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رعیت صبر کردن بر آن رواہ بیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت از حضرت معاویہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ وُلِّيْتَ اَمْرًا فَاتَّقِ اللّٰهَ وَاعْدِلْ

علیہ وسلم اے معاویہ اگر والی گردانیدہ شوی تو کارے را پس تقوی کن خدا را

قَالَ فَمَا زِلْتُ اَظُنُّ اَنِّيْ مُبْتَلًى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى

گفت پس ہمیشہ بودم کہ گمان می بردم کہ مبتلا گردانیدہ می شوم بعملے از جہت گفتن آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى ابْتُلِيْتُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

اللہ علیہ وسلم تا آنکہ مبتلا گردانیدہ شدم رواہ احمد و بیہقی

فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ يَحْيٰى بْنِ هِشَامٍ عَنْ يُوْنُسَ

در دلائل النبوۃ و روایت ہست از یحیی بن ہشام رہ از یونس

ابْنِ اَبِيْ اِسْحَاقَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابن ابی اسحاق از پدرش گفت فرمود آنحضرت

عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ

یا برسنبه اند بدنهای خود را امایرهنه اند گردانیده اند در لباس مردمان را مایل بسوی خود و میل کننده اند بسوی مردمان دیگر ایشان

الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا

که مائل اند ان کو بان با بحیث کثرت فربهی نه درمی آیند بهشت را و نمی یابند بوی بهشت وحال آنکه بوی بهشت

تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یافته میشود از مسافت چنین وچنین یعنی مسافت بعید در آنجا بعد رواه مسلم وروایت است از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ

جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ

أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ عَلَى

قتال کند یکے از شما یعنی مضاربت کند وخصومت نماید اگرچه با کفار باشد پس باید که اجتناب کند روے را پس بدرستیکه

صُورَتِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ

صورت خود متفق علیه وروایت است از جابر رض که نهی کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَعَاطَى السَّيْفُ مَسْلُولًا رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از تناول شمشیر وگرفتن آن برکشیده و برهنه رواه

التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

ترمذی وابو داؤد وروایت است از ابن عمر رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِجَهَنَّمَ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ بَابٌ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر دوزخ را هفت در است یک در

مِنْهَا لِمَنْ سَلَّ السَّيْفَ عَلَى أُمَّتِي أَوْ قَالَ عَلَى أُمَّةِ

ازان در هر کسے راست که برکشد شمشیر را بر امت من یا گفت بجای علی امتی لفظ علی امة

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم رواه ترمذی

بَابُ الْمَيْسِرِ وَالنَّرْدِ وَالشِّطْرَنْجِ وَغَيْرِهِ

يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَ

سوال میکنند ترا از شراب وقمار بگو درین ہر دو گناہ سخت است

مَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَعَنْ

ونفع ہا است مردمان را ہیچ در دنیا وگناہ این ہر دو بیشتر است از نفع آنہا وروایت است از

بُرَيْدَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ

بریدہ رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کیکہ بازی کرد

بِالنَّرْدَشِيرِ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمِ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ

بازد شیر پس گویا کہ رنگین نمود دست خود را در گوشت خوک وخون وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلِفِهِ بِاللَّاتِ

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کیکہ سوگند خورد پس بگوید در سوگند خود سوگند میخورم بلات

وَالْعُزّٰى فَلْيَقُلْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ

وعزے کہ نام آنہا است پس باید کہ بگوید کہ نیست ہیچ معبود بحق مگر اللہ وکیکہ بگوید مر یار خود را

تَعَالَ أُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

بیا قمار بازم با تو پس باید کہ تصدق کند بنا کہ مراد قمار خواہد بود متفق علیہ وروایت است از ابی موسیٰ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کیکہ بازی کرد با نرد پس تحقیق

عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

نافرمانی کرد اللہ را ورسول را رواہ احمد وابو داؤد وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى

ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دید

رَجُلًا يَتْبَعُ حَمَامَةً فَقَالَ شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ

مردے را کہ پس پشت کبوترے میرود پس فرمود کہ شیطان است کہ تابع میگردد شیطان خودرا رواہ احمد

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

و ابو داود و ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ الشَّطْرَنْجُ هُوَ مَيْسِرُ

و از علی رض مروی است کہ او میگفت کہ شطرنج قمار

الْأَعَاجِمِ وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ رض أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ رض

عجمیان است و از ابن شہاب مروی است بدرستیکہ ابا موسی اشعری رض

قَالَ لَا يَلْعَبُ بِالشَّطْرَنْجِ إِلَّا خَاطِئٌ وَعَنْهُ رض أَنَّهُ

گفت بازی نمی کند بہ شطرنج ہیچ یکے مگر گنہگار و ہم از وی مرویست کہ وی

سُئِلَ عَنْ لَعِبِ الشَّطْرَنْجِ فَقَالَ هِيَ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا يُحِبُّ اللّٰهُ

سوال کردہ شد از بازی شطرنج پس گفت کہ شطرنج از کار باطل است و دوست نمیدارد خدا تعالیٰ

الْبَاطِلَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلٰثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

باطل را روایت کرد بیہقی این سہ حدیث ہارا در شعب ایمان

كِتَابُ الْحُدُودِ

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

زن زنا کنندہ و مرد زنا کنندہ بزنید ہر یکے را از ایشان صد درہ

وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ

و باید در نگیرد شما را شفقت بر ایشان در جاری کردن شرع اگر ایمان آورده اید

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ

بخدا و روز آخر و باید که حاضر شوند بعقوبت ایشان جماعت از مسلمانان

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عبادة بن صامت رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَقِيْمُوْا حُدُوْدَ اللّٰهِ فِى الْقَرِيْبِ وَالْبَعِيْدِ وَلَا تَاْخُذْكُمْ

وسلم برپا کنید حدهای خدارا بنزدیک و دور و باید که نگیرد شمارا

فِى اللّٰهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

در دین خدا هیچ ملامت ملامت کننده رواه ابن ماجه و از ابن عمر رضہ مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِقَامَةُ حَدٍّ مِّنْ

بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم فرمود برپا کردن حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ مَّطَرِ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً فِىْ بِلَادِ اللّٰهِ رَوَاهُ

حدود خدا بهتر است از باران چهل شب در تمام شهرهای خدا رواه

ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ عَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ رض وَعَنِ

ابن ماجه و رواه نسائی از ابی هریره رضہ و روایتست از

الْمُغِيْرَةِ رض قَالَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَاَيْتُ رَجُلًا مَعَ

مغیره رضہ که گفت گفت سعد بن عباده اگر میدیدم من مردے را با

امْرَاَتِىْ لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْفِحٍ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

زن خود هرآئینه میزدم اورا بشمشیر غیر زننده بطرف شمشیر و عرض دے پس رسید آن سخن

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَعْجَبُوْنَ مِنْ غَيْرَةِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم را پس فرمود آنحضرت ایا تعجب میدارید شما از غیرت

سَعْدٍ وَاللّٰهِ اَنَا اَغْيَرُ مِنْهُ وَاللّٰهُ اَغْيَرُ مِنِّىْ وَمِنْ اَجْلِ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِلْاُمَرَاءِ

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وای مرامرا را

وَيْلٌ لِلْعُرَفَاءِ وَوَيْلٌ لِلْاُمَنَاءِ لَيَتَمَنَّيَنَّ اَقْوَامٌ يَوْمَ

وای مرعرفا را و وای مرامنا را هر آئینه آرزو کنند قومها روز

الْقِيٰمَةِ اَنَّ نَوَاصِيَهُمْ مُعَلَّقَةٌ بِالثُّرَيَّا يَتَجَلْجَلُوْنَ بَيْنَ

قیامت کاشکے موی پیشانی ایشان آویخته باشد بپروین درحالیکه می جنبند

السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ وَاَنَّهُمْ لَمْ يَلُوْا عَمَلًا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ

یا واز هامیان آسمان و زمین و تحقیق که والی نمیشد هیچ عملی را روایت کرد آنرا در شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ غَالِبِ الْقَطَّانِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ

السنة و روایت ست از غالب قطان تابعی از مردی که او روایت کرد از جدش

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعِرَافَةَ

گفت جدا و که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه عریف شدن

حَقٌّ وَلَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ عُرَفَاءَ وَلٰكِنَّ الْعُرَفَاءَ فِي النَّارِ

حق ست و چاره نیست مردم را از وجود عریفان و لیکن اکثر عریفان در آتش دوزخ اند

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواه ابو داود و روایت ست از ابی هریره رض از آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّكُمْ سَتَحْرِصُوْنَ عَلَى الْاِمَارَةِ

علیه وسلم که فرمود بدرستیکه شما نزدیک ست حریص کنید بر امارة

وَسَتَكُوْنُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَنِعْمَ الْمُرْضِعَةُ

و حکومت و نزدیک ست که باشد آن امارة موجب پشیمانی روز قیامت پس نیکو شیر دهنده

وَبِئْسَتِ الْفَاطِمَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ

امارة و بد از شیر باز دارنده ست امارة روایت کرد این حدیث را بخاری و از مقدام بن

مَعْدِيكَرِبَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَرَبَ

معدیکرب مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم زد

عَلٰى مَنْكِبَيْهِ ثُمَّ قَالَ اَفَلَحْتَ يَقْدِيْمُ اِنْ مُتَّ وَلَمْ

بر ہر دو دوشہای وے پس فرمود تحقیق رستگاری یافتی ای قدیم اگر

تَكُنْ اَمِيْرًا وَلَا كَاتِبًا وَلَا عَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَ

بحالیکہ نباشی امیر و نہ نویسندۂ امیر و نہ باشی عریف رواہ ابوداؤد و

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عقبہ بن عامر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ صَاحِبُ مَكْسٍ يَعْنِى الَّذِيْ

علیہ وسلم در نمی آید بہشت را خداوند مکس یعنے آنکہ مے گیرد

يَعْشُرُ النَّاسَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ

عشر از مردم رواہ احمد و ابوداؤد و دارمی در روایت ست از

ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةً

ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرا شش چیز را

اَيَّامِ اِعْقِلْ يَا اَبَا ذَرٍّ مَا يُقَالُ لَكَ بَعْدُ فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ

روز کہ تمیز کن ای ابا ذر چیزیرا کہ گفتہ می شود ترا بعد ازین پس ہرگاہ کہ شد روز

السَّابِعُ قَالَ اَوْصِيْكَ بِتَقْوَى اللّٰهِ فِيْ سِرِّ اَمْرِكَ وَعَلَانِيَتِهٖ

ہفتم گفت آنحضرت وصیت می کنم ترا بہ پرہیزگاری خدا در پنہان کار تو و آشکارا

وَاِذَا اَسَاْتَ فَاَحْسِنْ وَلَا تَسْئَلَنَّ اَحَدًا شَيْئًا وَاِنْ سَقَطَ

و چون بدی کنی کار را نیکی نیز کن کہ حسنہ محو کند سیئہ را و سوال مکن کسے را ہیچ چیز را

سَوْطُكَ وَلَا تَقْبِضْ اَمَانَةً وَلَا تَقْضِ بَيْنَ اثْنَيْنِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

تا زیانہ تو و قبض مکن امانت را و قاضی مشو میان دو کس رواہ احمد

وعن ابی امامة عن النبی صلی الله علیه وسلم انه

واز ابی امامه رض مرویست از آنحضرت صلے الله علیه وسلم کہ ان حضرت

قال ما من رجل یلی امر عشرة فما فوق ذلك الا اتا الله عز وجل

فرمود نیست مردے کہ والی و حاکم شود کار ده کس فما بیش یا ده از ان ظالم

مغلولا یوم القیمة یده الی عنقه فکه برّه او اوبقه

غل کرده شده روز قیامت دست بے بسوے گردن او کہ خلاص مے کرداندا ورا

اثمه اوّلها ملامة و اوسطها ندامة و اخرها خزی

یا ہلاک مے گرداند او را بدی او ابتدای ولایت ملامت ست و میان آن پشیمانی ست و آخر

یوم القیمة رواه احمد و عن عبد الله بن عمرو رض

روز قیامت رواه احمد و از عبد الله بن عمرو رض مرویست

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من نظر الی

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم کہ نگاه کند بسوے

اخیه نظرة مخیفه اخافه الله یوم القیمة رواه البیهقی

برادر خود نگاہیکہ میترساند آن برادر را میترساند او را خدا تعالی روز قیامت رواه البیهقی

فی شعب الایمان و عن ابی سعید عن النبی

در شعب الایمان و از ابی سعید رض مرویست از آنحضرت

صلی الله علیه وسلم قال لکل غادر لواء عند

صلے الله علیه وسلم کہ فرمود مر ہر غادر را لوائی ست نزد دبر

استه یوم القیمة و فی روایة لکل غادر لواء یوم القیمة

دبر وے روز قیامت و در روایتے دیگر آنست کہ مر ہر غادر را لوائی ست روز

یرفع له بقدر غدره الا و لا غادر اعظم غدرا من امیر عامة

کہ بلند گردانیده میشود آن علم برابر اندازه غدر او آگاه باشید کہ نیست غادر کلانتر غدر ست

رواہ مسلم وعن عمرو بن مرۃ انہ قال لمعاویۃ

رواہ مسلم و روایت ہست از عمرو بن مرہ روایت میکند کہ وی گفت مر معاویہ را

سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول من

کہ شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کسیکہ

ولاہ اللہ شیئا من امر المسلمین فاحتجب دون حاجتہم و

والی و متصرف گرداند او را خدا تعالی چیزے را از کار مسلمانان پس پردہ شود از آن کس

خلتہم وفقرہم احتجب اللہ دون حاجتہ وخلتہ وفقرہ

یعنے منع کند ارباب حاجت را از حاجات و پردہ می شود خدا تعالی از فرو دحاجات وی یعنے

فجعل معاویۃ رجلا علی حوائج الناس رواہ ابو داود

منع می کند از مطلوب و پس گردانید معاویہ مر دیرا بر حاجتہای مردم رواہ ابو داود

والترمذی وفی روایۃ لہ ولاحمد اغلق اللہ تعالی

والترمذی و در روایتی از ترمذی اینچنین ہست و مر احمد را نیز می بندد خدا تعالی

ابواب السماء دون خلتہ وحاجتہ ومسکنتہ

درہائے آسمان را از فرو دحاجات وے و محتاجی وے

وعن عمر بن الخطاب رضی انہ کان اذا بعث عمالہ

در روایت ہست از عمر بن خطاب رضی کہ وے بود چون میفرستاد عاملان خود را

شرط علیہم ان لا یرکبوا برذونا ولا یاکلوا نقیا ولا

شرط می کرد بر ایشان کہ سوار نشوند بر ہیچ نری را و نخورند میدہ را و نپوشند

تلبسوا رقیقا ولا یتخذوا ابوابہم دون حوائج الناس فان

جامۂ تنک و نفیس را و نہ بندند درہای خود را فرو د حاجتہای مردم پس اگر

فعلتم شیئا من ذلک فقد حلت بکم العقوبۃ ثم یشیعہم

بکنید چیزے را از ین پس بتحقیق فرو د می آید بشما عذاب پس مشایعت می کرد عمر عمال

رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن عبد الله بن

رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از عبد اللہ بن

مسعود رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من

مسعود رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست

حاكم يحكم بين الناس إلا جاء يوم القيمة وملك آخذ

حاکمی کہ حکم میکند میان مردم مگر آنکہ می آید روز قیامت درحالیکہ فرشتہ گیرندہ است

بقفاه ثم يرفع رأسه إلى السماء فإن قال ألقه ألقاه في

گردن او را پس بر میدارد آن فرشتہ سر خود را بسوے آسمان پس اگر میگوید خدا بیندازد او را در

مهواة أربعين خريفا رواه أحمد وابن ماجة والبيهقي

دوزخ می اندازد فرشتہ او را در محل افتادن چہل سال رواہ احمد و ابن ماجہ و بیہقی

في شعب الإيمان وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

در شعب ایمان و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم تعوذوا بالله من رأس السبعين وإمارة

صلے اللہ علیہ وسلم پناہ جوئید بخدا از سر سال ہفتاد و از امارۃ

الصبيان رواه أحمد وعن جابر بن سمرة رض

خردان رواہ احمد و روایت است از جابر بن سمرہ رضہ

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ثلاثة

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود سہ خصلت است

أخاف على أمتي الاستسقاء بالأنواء وحيف السلطان

کہ میترسم بر امت خود طلب کردن باران بمنازل قمر دوم جور و ستم سلاطین

وتكذيب بالقدر رواه أحمد وعن أبي ذر رض

و سوم انکار کردن تقدیر الٰہی را رواہ احمد و روایت است از ابی ذر رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ اَنْتُمْ وَاَئِمَّةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چگونہ باشد حال شما با ائمہ

مِنْ بَعْدِیْ یَسْتَاْثِرُوْنَ بِهٰذَا الْفَیْءِ قُلْتُ اَمَا وَالَّذِیْ

بعد من کہ مستقل و مستند باشند باین مال گفتم آگاہ باش سوگند بخدا

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ اَضَعُ سَیْفِیْ عَلٰی عَاتِقِیْ ثُمَّ اَضْرِبُ بِهٖ حَتّٰی

کہ برانگیختہ است ترا بحق بنہم شمشیر خود را بر گردن خود بستر میزنم بآن شمشیر تا آنکہ

اَلْقَاكَ قَالَ اَوَلَا اَدُلُّكَ عَلٰی خَیْرٍ مِّنْ ذٰلِكَ تَصْبِرُ حَتّٰی

ملاقات میکنم ترا فرمود آنحضرت ایا راہ نمایم ترا بر بہترین از شمشیر زدن صبر بکن تا آنکہ

تَلْقَانِیْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ اُمَامَةَ رض

ملاقات میکنی مرا رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی امامہ رض

عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْاَمِیْرَ اِذَا ابْتَغَی

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت بدرستیکہ امیر وقتیکہ طلب کند

الرِّیْبَةَ فِی النَّاسِ اَفْسَدَهُمْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ

شک و تہمت را در مردم تباہ میگرداند ایشان را رواہ ابو داؤد و از ابی سعید مروی است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْجِهَادِ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین جہاد

مَنْ قَالَ كَلِمَةَ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

قول کسی است کہ بگوید کلمہ حق را نزد سلطان جور کنندہ رواہ الترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِیُّ عَنْ

و ابو داود و ابن ماجہ و روایت کرد احمد و نسائی از

طَارِقِ ابْنِ شِهَابٍ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ

طارق بن شہاب و روایت است از ابن عباس رض از آنحضرت صلی اللہ

ع

ملائکہ نفرین میکنند بر آن کسی کہ ابتغاء کند در مردم

عليه وسلم قال من سكن البادية جفا ومن اتبع

علیہ وسلم گفت آنحضرت کسیکہ سکونت کند در باد یہ سخت دل گردد وکسیکہ ہمیشہ در پے

الصيد غفل ومن اتى السلطان افتتن رواه احمد

صید رود غافل میگردد وکسیکہ بیاید سلطان را می افتد در بلا و فتنہ رواہ احمد

والترمذي والنسائي وفي رواية ابي داود من لزمه

وترمذی ونسائی ودر روایت ابی داؤد این است کسیکہ ملازمت کند

السلطان افتتن وما ازداد عبد من السلطان دنوا

سلطان را در فتنہ افتد و زیادہ نکند ہیچ بندہ از سلطان قرب و منزلت

الا ازداد من الله بعدا وعن كعب بن عجرة رضه

مگر آنکہ زیادہ میکند دوری را از خدا ورواہت است از کعب بن عجرہ رضہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اعيذك بالله

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در پناہ خدا میدہم ترا

من امارة السفهاء قال وما ذاك يا رسول الله قال

از فرمان روائی بے خردان گفت کعب و چیست امارت سفہا اے پیغمبر خدا گفت آنحضرت

امراء يكونون من بعدي من دخل عليهم فصدقهم

امراء نزدیک ہ باشند بعد از من کسانیکہ در آیند بر ایشان پس تصدیق کند ایشان

بكذبهم واعانهم على ظلمهم فليسوا مني ولست

در وغ ایشان و یاری دہند ایشان بظلم ایشان پس نیستند آن از من و نیستم

منهم ولم يردوا على الحوض ومن لم يدخل عليهم

از ایشان و ہرگز در نیایند بر من حوض کوثر را و آنانکہ در نیایند بر ایشان

ولم يصدقهم بكذبهم ولم يعنهم على ظلمهم

و تصدیق نکنند ایشان را بدروغ ایشان و اعانت نہ کنند ایشان را بر ظلم ایشان

فَاُولٰئِكَ مِنِّي وَاَنَا مِنْهُمْ وَاُولٰئِكَ يَرِدُوْنَ عَلَيَّ الْحَوْضَ

پس آنکسان از من اند و من از ایشان ہستم و آن کسان در می آیند بر من حوض را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

رواہ ترمذی و نسائی و در روایت است از ابی بکرہ رض گفت

لَمَّا بَلَغَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّ اَهْلَ فَارِسَ قَدْ

چون رسید آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را اینکہ فارسیان

مَلَّكُوْا عَلَيْهِمْ بِنْتَ كِسْرٰى قَالَ لَنْ يُّفْلِحَ قَوْمٌ

ملکہ گردانیدہ اند بر خود دختر کسرے را فرمود آنحضرت ہرگز رستگار نمی و پیروز نمی یابند

وَلَّوْا اَمْرَهُمُ امْرَاَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ والی گردانیدند در کار خود زنے را رواہ بخاری

بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ

بیان آنچہ بر قاضیان است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ جُعِلَ قَاضِيًا بَيْنَ النَّاسِ فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيْرِ

وسلم کسیکہ گردانیدہ شد قاضی میان مردم پس تحقیق ذبح کردہ شد بے

سِكِّيْنٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

کارد رواہ احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنِ ابْتَغَى الْقَضَاءَ وَسَاَلَ وُكِّلَ اِلٰى نَفْسِهٖ وَمَنْ اُكْرِهَ عَلَيْهِ

کسیکہ طلب کند قضا را و سوال کند گذاشتہ میشود بسوے نفس وے و کسیکہ اکراہ کردہ شد بر قضا

أَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

میفرستد خدا بر وے فرشتہ را کہ راست می گرداند کردار و گفتار او را رواہ ترمذی و ابو داؤد و ابن ماجہ و

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُضَاةُ

و روایت ست از بریدہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ قاضیان

ثَلٰثَةٌ وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَانِ فِي النَّارِ فَأَمَّا الَّذِيْ فِي الْجَنَّةِ فَرَجُلٌ

سہ قسم اند یکے در بہشت و دو قسم در آتش پس لیکن آن کسیکہ در بہشت ست پس مردیست

عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضٰى بِهٖ وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ فِي الْحُكْمِ

کہ شناخت حق را پس حکم کرد بحق و مردے شناخت حق را پس جور کرد در حکم

فَهُوَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ قَضٰى لِلنَّاسِ عَلٰى جَهْلٍ فَهُوَ فِي

پس آن کس در آتش ست و مردیکہ حکم کرد برای مردم بنا بر جہل پس وے نیز در

النَّارِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

آتش ست رواہ ابو داؤد و ابن ماجہ و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواہد

قَضَاءَ الْمُسْلِمِيْنَ حَتّٰى يَنَالَهٗ ثُمَّ غَلَبَ عَدْلُهٗ جَوْرَهٗ فَلَهُ

قضاء مسلمان را تا آنکہ بیابد او را پس غالب آید عدل او جور او را پس مر او راست

الْجَنَّةُ وَمَنْ غَلَبَ جَوْرُهٗ عَدْلَهٗ فَلَهُ النَّارُ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

بہشت و کسی کہ غالب آید جور او عدل او را پس مر او راست آتش دوزخ رواہ ابو داؤد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از عائشہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى الْقَاضِيْ الْعَدْلِ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ يَتَمَنّٰى أَنَّهٗ

کہ فرمود آن حضرت ہر آئینہ می آید بر قاضی عدل روز قیامت آرزو می برد کہ

لَمْ يَقْضِ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي تَمْرَةٍ قَطُّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ سَعِيدِ

حکم نکرد میان دو کس در یک خرما هرگز رواه احمد ✣ و روایت ست از سعید

بْنِ الْمُسَيِّبِ أَنَّ مُسْلِمًا وَيَهُودِيًّا اخْتَصَمَا إِلَى عُمَرَ فَرَأَى الْحَقَّ

بن مسیب که مسلمان و یک یهودی خصومت کردند وامدند بسوی عمر رضی الله عنه عمر

لِلْيَهُودِيِّ فَقَضَى لَهُ عُمَرُ فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ وَاللَّهِ لَقَدْ

مر یهودی را پس حکم کرد جانب یهودی پس گفت مر عمر را یهودی بخدا سوگند هر آینه

قَضَيْتَ بِالْحَقِّ فَضَرَبَهُ عُمَرُ بِالدِّرَّةِ وَقَالَ مَا يُدْرِيكَ

بتحقیق حکم کردی تو بحق پس بزد آن یهودی را عمر بدرّه وگفت عمر چه چیز در یابندترا که این

فَقَالَ الْيَهُودِيُّ وَاللَّهِ إِنَّا نَجِدُ فِي التَّوْرَاةِ أَنَّهُ لَيْسَ قَاضٍ

پس گفت یهودی بخدا سوگند تا می یابم در توریت انیکه نیست حکم کننده

يَقْضِي بِالْحَقِّ إِلَّا كَانَ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكٌ وَعَنْ شِمَالِهِ مَلَكٌ

که حکم کند بحق مگر آنکه می باشد در جانب راست وی فرشته و در جانب چپ وی فرشته

يُسَدِّدَانِهِ وَيُوَفِّقَانِهِ لِلْحَقِّ مَا دَامَ عَلَى الْحَقِّ فَإِذَا تَرَكَ

پس سداد می بخشند او را و توفیق می دهند او را برای حق مادامیکه آن حکم بر حق ست

الْحَقَّ عَرَجَا وَتَرَكَاهُ رَوَاهُ مَالِكٌ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ

حاکم حق را بالا میبروند آن دو فرشته و میگذارند او را رواه مالک رحمة الله علیه

بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

وباید که باشد از شما گروهی که بخوانند بسوی نیکوکاری و بفرمایند بکار پسندیده

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ يَا بُنَيَّ

و منع کنند از ناپسندیده و آن گروه ایشانند رستگاران ای پسر من

أَقِمِ الصَّلٰوةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

بر پادار نماز را و بفرما بکار پسندیده و منع کن از ناپسندیده

وَاصْبِرْ عَلٰى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ

و صبر کن بر هرچه برسد تو را در آئینه این مقدمه از کارهائے

الْأُمُورِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضہ عَنْ

مقصود ست ✣ در روایت ست از ابی سعید خدری رضہ از آنحضرت

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَأٰى

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود هر که ببیند از

مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهٖ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهٖ

شما ناشائسته را پس باید که تغییر دهد او را از دست خود پس اگر نتواند پس بزبان

فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهٖ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ رَوَاهُ

پس اگر نتواند پس باید که تغییر دهد بدل و این سخت ترین ایمان ست رواه

مُسْلِمٌ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مسلم و در روایت ست از نعمان بن بشیر رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْمُدْهِنِ فِي حُدُودِ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم حال و مثال سستی کننده در حدود شریعت

وَالْوَاقِعِ فِيهَا مَثَلُ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا سَفِينَةً فَصَارَ

و آنکه افتاده ست در حدود خدا مانند مثال و حال قومی ست که نشستند در کشتی و قرعه انداختند پس

بَعْضُهُمْ فِي أَسْفَلِهَا وَصَارَ بَعْضُهُمْ فِي أَعْلَاهَا فَكَانَ الَّذِي

گشتند بعضے در زیر جاے پست و گشتند بعضے در درجه های بلند از وی پس بود آنکس که

فِي أَسْفَلِهَا يَمُرُّ بِالْمَاءِ عَلَى الَّذِي فِي أَعْلَاهَا

در پایان کشتی ست میگذشت آب بر آنکسان که در بالای کشتی نشسته اند

فَتَأَذَّوْا بِهِ فَأَخَذَ فَأْسًا فَجَعَلَ يَنْقُرُ أَسْفَلَ السَّفِينَةِ فَأَتَوْهُ

پس آزار میکشیدند بدان پس گرفت آنکس که در پایان ست تبر را پس کاویدن گرفت بشکستن پایان

فَقَالُوا مَا لَكَ قَالَ تَأَذَّيْتُمْ بِي وَلَا بُدَّ لِي مِنَ الْمَاءِ فَإِنْ

پس گفتند چه شده ست ترا گفت ایذا کشیدید شما بسبب من و چاره نیست مرا از آب گرفتن پس اگر

أَخَذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَنْجَوْهُ وَنَجَّوْا أَنْفُسَهُمْ وَإِنْ تَرَكُوهُ

بگیرند و باز دارند او را ازین کار آنرا در راست کاری سید هند او را و خود را و اگر

أَهْلَكُوهُ وَأَهْلَكُوا أَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

بگذارند او را هلاک میکنند او را و هلاک میگردانند ذاتهای خود را رواه بخاری در روایت ست از حذیفه رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

بدرستیکه آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که سوگند بخدای که بقبضهٔ ذات من در

لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ

هر آئینه امر میکنید شما بمعروف و نهی میکنید از منکر یا نزدیک ست که خدا تعالی بفرستد

أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ عِنْدِهِ ثُمَّ لَتَدْعُنَّهُ وَلَا

بر شما عذابے از نزد خود پس هر آئینه دعا میکنید او را

يُسْتَجَابُ لَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ

و قبول کرده نمیشود دعا مر شما را رواه ترمذی در روایت ست از جریر بن

عَبْدِ اللَّهِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي

که میگفت نیست هیچ مردے که میباشد در قومی که میکنند آنجا در ایشان گناهان

يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِ وَلَا يُغَيِّرُونَ إِلَّا أَصَابَهُمُ اللَّهُ

قدرت دارند آن قوم بر تغیر دادن بر آن مرد و تغیر نمیدهند مگر برساند خدا آن قوم را

اللّٰهُ مِنْهُ بِعِقَابٍ قَبْلَ اَنْ يَمُوْتُوْا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

خدایتعالے از جهت آن عذاب پیش از انکه بمیرند رواه ابوداود و ابن ماجه

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ الْكِنْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَوْلًى لَنَا

در روایت است از عدی بن عدی الکندی گفت عدی حدیث کرد ما را مولی که بود ما را

اَنَّهٗ سَمِعَ جَدِّيْ يَقُوْلُ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وی شنید جد مرا که میگفت شنیدم پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ حَتّٰى

وسلم را که میفرمود که خدا تعالے عذاب نمی کند اکثر قوم را بعمل چند مردم خاص ایشان تا آنکه

يَرَوُا الْمُنْكَرَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ وَهُمْ قَادِرُوْنَ عَلٰى اَنْ يُنْكِرُوْهُ

ببینند عامه امر شرعی را میان خود حال انکه ایشان می توانند که انکار کنند

فَلَا يُنْكِرُوْا فَاِذَا فَعَلُوْا ذٰلِكَ عَذَّبَ اللّٰهُ تَعَالٰى الْعَامَّةَ

پس انکار نکنند و تغییر ندهند آنرا پس چون کنند این را عذاب میکند خدایتعالے عامه را

وَالْخَاصَّةَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ الْعُرْسِ بْنِ

و خاصه را رواه در شرح السنة و روایت است از عرس ابن

عُمَيْرَةَ رضٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا عُمِلَتِ

عمیره رض از انحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود چون کرده شود

الْخَطِيْئَةُ فِي الْاَرْضِ مَنْ شَهِدَهَا فَكَرِهَهَا كَانَ كَمَنْ

گناه در زمین هر که حاضر بود آنرا پس ناخوش دارد آنرا باشد همچو کسے که

غَابَ عَنْهَا وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيَهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا

غایب است از ان و هر که غایب بود از ان پس راضی شود ازان باشد همچو کسیکه حاضر است ازان

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ اَصْحَابِ

رواه ابوداود و روایت است از ابی البختری رض از مردے از یاران

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنْ يَّهْلِكَ النَّاسُ حَتّٰى يَعْذِرُوْا مِنْ اَنْفُسِهِمْ

علیہ وسلم ہرگز ہلاک نشوند مردم تا آنکہ بسا کشود گناہان و عیبہائے ایشان از ذواتہای ایشان

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ ابو داود وروایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا وَقَعَتْ بَنُوْ اِسْرَائِيْلَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہنگامے کہ افتاد نر بنی اسرائیل

فِي الْمَعَاصِيْ نَهَتْهُمْ عُلَمَاؤُهُمْ فَلَمْ يَنْتَهُوْا فَجَالَسُوْهُمْ

در معصیتہا باز داشتند ایشان را دانشمندان ایشان پس باز نماندند پس نشستند دانشمندان

وَاٰكَلُوْهُمْ وَشَارَبُوْهُمْ فَضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوْبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ

و خوردند و نوشیدند با ایشان پس خلط کرد خدا تعالی دلہای بعض ایشان ببعض

فَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ عَلٰى لِسَانِ دَاوٗدَ وَعِيْسَى بْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ

پس لعنت کرد بنی اسرائیل را خدا بر زبان داود وعیسی بن مریم علیہما السلام این بسبب

بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ قَالَ فَجَلَسَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

بسبب تجاوز کردن ایشان بود از حدود گفت ابن مسعود پس نشست آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مُتَّكِئًا فَقَالَ لَا وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ

اللہ علیہ وسلم وبود تکیہ کردہ پس فرمود نخدا سوگند تا آنکہ بجنبید ایشانرا

حَتّٰى تَاْطِرُوْهُمْ اَطْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض

بجنبیدنے دگیرید دستہای ایشان وہم کنید رواہ ترمذی وروایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْحَى اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وحی فرستاد خدای تعالی

إِلَى جِبْرَئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنِ اقْلِبْ مَدِينَةَ كَذَا وَكَذَا بِأَهْلِهَا

بسوے جبرئیل علیہ السلام کہ برگردان شہر چنیں و چنیں را با اہل شہر

فَقَالَ يَا رَبِّ إِنَّ فِيهِمْ عَبْدَكَ فُلَانًا لَمْ يَعْصِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ

پس گفت جبرئیل اے پروردگار در میان اہل این شہر فلان بندہ تست کہ معصیت نکردہ است ترا

قَالَ فَقَالَ اقْلِبْهَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ فَإِنَّ وَجْهَهُ لَمْ يَتَمَعَّرْ

گفت جبرئیل پس فرمود پروردگار برگردان و بر عبد ن آن بلدہ را بر وے و بر ہمہ ایشان زیرا کہ روے آن بندہ متغیر

فِي سَاعَةٍ قَطُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

از جہت من یک ساعت ہرگز رواہ بیہقی در شعب ایمان

بَابُ الظُّلْمِ

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

ہر آئینہ خدا بدل نمیکند حالتے را کہ بقومے باشد تا وقتیکہ ایشان بدل کنند آنچہ در ضمیر ایشان است

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ہر آئینہ خدا ہیچ ظلم نہ کند بر مردمان ولیکن مردمان بر خویشتن ستم میکنند

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا

ہر آئینہ خدا ظلم نمیکند وزن ذرہ و اگر آن عمل نیکی باشد دو چندان میکند آنرا

وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ

و بدہد از نزد یک خود مزد بزرگ و اگر گرفتار کند خدا مردمان را

بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ

بسبب ستم ایشان نگذارد بر زمین ہیچ جنبندہ ولیکن تاخیر میکند ایشان را تا وقت

مُسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

مقرر پس چون برسد آن وقت مقرر ایشان بلز نمانند ساعتے و نہ پیش روند

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ اَلظُّلْمُ

در روایت است از ابن عمر رض بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ظلم کردن

ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

سبب تاریکی است روز قیامت متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

اَنَّهٗ سَمِعَ رَجُلًا يَقُوْلُ اِنَّ الظَّالِمَ لَا يَضُرُّ اِلَّا نَفْسَهٗ فَقَالَ

کہ وے شنید مردرا کہ میگوید ظالم زیان نمیکند مگر نفس خودرا پس گفت

اَبُوْ هُرَيْرَةَ رض بَلٰى وَاللّٰهِ حَتَّى الْحُبَارٰى لَتَمُوْتُ فِيْ وَكْرِهَا

ابو ہریرہ رض آرے بخدا سوگند زیان میکند تا انکہ جبارے ہر آئینہ بمرد

هٰذَا لِلظُّلْمِ لِظَالِمٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

در آشیانہ خود از لاغرے بسبب ظلم ظالم روایت کردہ بیہقی این ہر چہار حدیث را در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَوْسِ بْنِ شُرَحْبِيْلَ اَنَّهٗ سَمِعَ

شعب الایمان و روایت است از اوس بن شرحبیل رض کہ وے شنید

رَسُوْلَ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم يَقُوْلُ مَنْ مَشٰى مَعَ ظَالِمٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ برود با ظالم

لِيُقَوِّيَهٗ وَهُوَ يَعْلَمُ اَنَّهٗ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْاِسْلَامِ

تا تقویت کند او را حال انکہ داند کہ وے ظالم است پس بتحقیق بیرون آمد از اسلام

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم

و روایت است از علی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِتَّقْ دَعْوَةَ الْمَظْلُوْمِ فَاِنَّمَا يَسْاَلُ اللّٰهَ حَقَّهٗ وَاِنَّ اللّٰهَ

دور دار خودرا از دعاے مظلوم زیرا کہ وے نمیخواہد از خدا مگر حق خود را و بتحقیق خدا

لَا يَمْنَعُ ذَا حَقٍّ حَقَّهٗ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

منع نمیکند صاحب حق را از حق وی و روایت است از ابی امامہ رض کہ آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم قال من شر الناس منزلۃ یوم القیمۃ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود از بدترین مردم از روے مرتبہ نزد خدا روز قیامت

عبد اذھب اخرتہ بدنیا غیرہ رواہ ابن ماجۃ وعن

بندہ ایست کہ ضایع کرد آخرت خود را بسبب دنیاے غیر خود رواہ ابن ماجہ و ازو است از

عائشۃ قالت قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الدواوین

عائشہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دواوین

ثلثۃ دیوان لا یغفر اللہ الا الاشراک باللہ یقول اللہ عز وجل

سہ است یکی صحیفہ ایست کہ نمی آمرزد خدا و آن شریک گردانیدن کسے را بخدا است میگوید خدا عز و جل

ان اللہ لا یغفر ان یشرک بہ ودیوان لا یترکہ اللہ

کہ خدا تعالے نمی آمرزد شرک را و دیوان دوم صحیفہ ایست کہ مہمل میگذارد آنرا خدا

ظلم العباد فیما بینھم حتی یقتص بعضھم من بعض

و آن ظلم بندگان است درمیان یکدیگر تا آنکہ قصاص بستاند بعضے ازیشان از بعضے

ودیوان لا یعبأ اللہ بہ ظلم العباد فیما بینھم وبین اللہ

و صحیفہ سوم است کہ باک ندارد خدا بآن و آن ظلم بندگان است میان خود و میان خدا

فذلک الی اللہ ان شاء عذبہ وان شاء تجاوز عنہ وعن

پس آن موکول است بارادت الٰہی اگر خواہد عذاب کند بندہ را و اگر خواہد تجاوز کند از آن و از

ابی موسی رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اللہ

ابی موسے رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا

لیملی للظالم حتی اذا اخذہ لم یفلتہ ثم قرأ وکذلک

ہر آئینہ مہلت میدہد ظالم را تا آنکہ وقتیکہ بگیرد او را نمی گذارد او را بسر خواند و ہمچنین است

اخذ ربک اذا اخذ القری وھی ظالمۃ الایۃ متفق علیہ

گرفتن پروردگار تو چون بگیرد قریہ ہا را کہ ظالم اند تا آخر آیہ متفق علیہ

۱۲ بقیہ حواشی مصالح العلماء

۱۳ بین صلی اللہ علیہ وسلم شکایت کردن حقوق العباد را البتہ موافق است حدیث مفلس را در شب ثانی در شرح حدیث ۱۲

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلِمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ

هرکه باشد مراورا مظلمه مر برادر مسلمان را از آبروے که ریخته یا از چیزے دیگر پس باید که بحلی کند

مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ لَهُ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ إِنْ كَانَ لَهُ

ازوے امروز پیش از انکه نباشد مراورا دینارے و نه درهم اگر باشد اورا

عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلِمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ

عمل نیک گرفته شود ازوے باندازه ظلم او و اگر نباشد مراورا نیکیها

أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِّلَ عَلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

گرفته شود از بدیهای صاحب وے پس برداشته شود بروے رواه البخاری و هم از وے مرویست

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ قَالُوا

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود مر صحابه را یاد دری باید که مفلس چیست گفتند

الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ فَقَالَ إِنَّ الْمُفْلِسَ

که مفلس در میان ما کسے است که نیست درهم مراورا و نه متاع پس فرمود آنحضرت مفلس

مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ

از امت من کسے است که بیاید روز قیامت بنماز و روزه و زکوة

وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هٰذَا وَقَذَفَ هٰذَا وَأَكَلَ مَالَ هٰذَا وَسَفَكَ

و بیاید انکس با نجالت که دشنام کرده است این را و نسبت بزنا کرد این را و خورد مال این را و بخورد

دَمَ هٰذَا وَضَرَبَ هٰذَا فَيُعْطَى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهٰذَا مِنْ

خون این را و زد این را پس داده می شود این شخص که دشنام خورده از نیکیهای وی و هر یک

حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ

از نیکیهای وی پس اگر فانی شود نیکیهای او پیش از انکه حکم کرده شود بجزای آنچه بر وے است گرفته شود

مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از گناہان مظلوماں پس انداختہ شود بر ظالم پس انداختہ شود در آتش رواہ مسلم

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتُؤَدُّنَّ

و ہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ ادا کردہ شود

الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ

حقہا بسوے اہل حقوق روز قیامت تا آنکہ قصاص گرفتہ می شود برائے گوسفند بے شاخ

مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض أَنَّهُ

از گوسفند شاخ دار رواہ مسلم و در روایت است از معاویہ رض کہ وے

كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رض أَنِ اكْتُبِي إِلَيَّ كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ

نبوشت بسوے عائشہ صدیقہ رض کہ بنویس برائے من مکتوبے کہ وصیت کنی مرا دراں

وَلَا تُكْثِرِي فَكَتَبَتْ سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ

و زیادتی مکن پس نوشت عائشہ رض سلام علیک لیکن بعد از سلام پس تحقیق شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ الْتَمَسَ رِضَا اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کسیکہ طلب کند خوشنودی خدا

بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللّٰهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ وَمَنِ الْتَمَسَ

با ناخوشنودی مردم کفایت کند او را خدا تعالیٰ بار گرانی مردم را و ہر کہ طلب کند

رِضَى النَّاسِ بِسَخَطِ اللّٰهِ وَكَلَهُ اللّٰهُ إِلَى النَّاسِ وَالسَّلَامُ

خوشنودی مردم را بہ ناخوشنودی خدا بگذارد او را خدا بسوے مردم و سلام

عَلَيْكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ رض

بر تو رواہ ترمذی و در روایت است از عبداللہ بن حبشی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ببرد درخت کنار را

صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَقَالَ هٰذَا الْحَدِيثُ

وَاژگون گرداند خدا سر او را در آتش دوزخ رواه ابو داود و گفته است ابو داود این حدیث

مُخْتَصَرٌ يَعْنِي مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً فِي فَلَاةٍ يَسْتَظِلُّ بِهَا

مختصر است یعنی تمام حدیث اینست کسیکه ببرد سدره را در دشت که بناه میجوید بسایه او

ابْنُ السَّبِيلِ وَالْبَهَائِمُ عَبَثًا وَظُلْمًا بِغَيْرِ حَقٍّ يَكُونُ لَهُ

مسافر وحیوانات از روی ستم وبغیر حقی که باشد مر آنکسی را

فِيهَا صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بَابُ الشَّفَقَةِ

در آن سدره حق نگون گرداند سر او را خدا در آتش دوزخ رواه ابو داود در باب شفقه

مش وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وشکات در روایت است از ابن عمر رض که تحقیق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَمَّا مَرَّ بِالْحِجْرِ قَالَ لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

را گاه میگذشت مقام حجر فرمود داخل مشوید سکونت گاه کسانی را که ظلم کردند بر جانهای خود

إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ أَنْ يُصِيبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ ثُمَّ قَنَّعَ

مگر انکه باشید شما گریه کنان بخوف اینکه برسد شما را انچه رسیده است ایشان را پس بر گرفت

رَأْسَهُ وَأَسْرَعَ السَّيْرَ حَتَّى اجْتَازَ الْوَادِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر خود را وبزودی رفت تا انکه بگذرد از وادی آن صحرا را متفق علیه

بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ

این باب در مذمت غضب وتکبر است

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا

وبرای آنانکه پرهیز میکنند از گناهان کبیره واز بے حیائی ها وچون

غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ۝ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ

بخشم می آیند ایشان می آمرزند ومتاب رخساره خود را از طرف مردمان

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ

وراه مرو در زمین خرامان هر آینه خدا دوست نمیدارد هر نازنده خود

فَخُورٍ ۝ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

ستاینده را ومیانه روی کن در رفتار خود وپست کن آواز خودرا

إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ۝ وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ

هر آینه بدترین آواز هر آینه آواز خران باشد وشتاب کنید بسوی آمرزش

مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ

از پروردگار خود وبسوے بهشتی که پهنائی آن مانند آسمان ها وزمین است آماده کرده شده

لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ

برای پرهیزگاران آنانکه خرچ میکنند در آسایش وسختی وفرو خورندگان

الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنَّ اللَّهَ

خشم وعفو کنندگان از مردمان وخدا دوست میدارد نیکوکاران را هر آینه خدا

لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ۝ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

دوست نمیدارد کسے را که باشد متکبر خود ستاینده واز ابن عمر رض مرویست گفت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَجَرَّعَ عَبْدٌ أَفْضَلَ عِنْدَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرو نخورد وچاشامید بنده فرو خوردنے بهتر نزد

اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ يَكْظِمُهَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ تَعَالَى

خدای بزرگ وبلند از جرعه خشمی که فرو برده آنرا از جهت طلب خوشنودی خدای تعالے

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ ۝

رواه احمد وروایت است از بهز بن حکیم از پدر خود واو از جد وے

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْغَضَبَ يُفْسِدُ الْإِيمَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه خشم گرفتن هر آینه تباه میگرداند

كَمَا يُفْسِدُ الصَّبْرُ الْعَسَلَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چنانکه تباه میگرداند صبر شهد را و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که گفت موسی بن عمران علیہ

السَّلَامُ يَا رَبِّ مَنْ أَعَزُّ عِبَادِكَ عِنْدَكَ قَالَ مَنْ إِذَا قَدَرَ غَفَرَ

السلام اے پروردگار من کیست عزیز ترین بندگان تو نزد تو فرمود عزیز ترین بندگان

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ

و روایت است از انس رض که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه

خَزَنَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللّٰهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ كَفَّ اللّٰهُ

نگاه دارد زبان خود را از عیب مردم بپوشد خدا تعالے عیب او را و کسیکه فرو خورد خشم خود را باز

عَنْهُ عَذَابَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنِ اعْتَذَرَ إِلَى اللّٰهِ قَبِلَ اللّٰهُ

ازان کس عذاب خود را روز قیامت و کسیکه عذر خواهی کند بسوے خدا بپذیرد خدا

عُذْرَهُ رَوَى الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

عذر او را روایت کرد این هر سه حدیث را بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ

فرمود چون بخشم آید یکے از شما حال آنکه وی ایستاده است پس باید که بنشیند پس اگر رفت ازان

الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خشم بتر و نه باید که بر پهلو بخسپد رواه احمد و الترمذی و روایت است از

عَطِيَّةَ بْنِ عُرْوَةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عطیه بن عروه سعدے رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَاِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ

علیہ وسلم بدرستیکہ خشم کردن از شیطان است و بدرستیکہ شیطان پیدا کردہ شدہ

مِنَ النَّارِ وَاِنَّمَا يُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَاِذَا غَضِبَ اَحَدُكُمْ

از آتش و سرد کردہ نمی شود آتش مگر آب پس چون بخشم آید یکے از شما

فَلْيَتَوَضَّأْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ

باید کہ وضو بسازد رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ

رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْصِنِيْ قَالَ لَا تَغْضَبْ

مردی گفت مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ وصیت کن مرا فرمود خشم نگیر رض

فَرَدَّدَ ذٰلِكَ مِرَارًا قَالَ لَا تَغْضَبْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

پس باز گردانید آمرد آن قول را فرمود خشم نگیر رواہ بخاری و ہم از وے مروی است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الشَّدِيْدُ بِالصُّرْعَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست زبردست آنکس مردم را بر زمین

اِنَّمَا الشَّدِيْدُ الَّذِيْ يَمْلِكُ نَفْسَهٗ عِنْدَ الْغَضَبِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بلکہ زبردست آنست کہ مالک باشد نفس خود را وقت غضب متفق علیہ

وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از حارثہ بن وہب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِاَهْلِ الْجَنَّةِ كُلُّ ضَعِيْفٍ مُتَضَعَّفٍ

علیہ وسلم آیا خبر ندہم شما را باہل بہشت ہر ضعیف کہ حقیری پندارند مردم او را

لَوْ اَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهٗ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِاَهْلِ النَّارِ كُلُّ عُتُلٍّ

اگر سوگند خورد بر خدا راست گوی میگرداند خدا سوگند او را آیا خبر ندہم شما را باہل دوزخ ہر درشت خوی

جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

بیباطل بخیل و متکبر متفق علیہ و روایت است از ابن مسعود رض گفت

۱۹ عن معمول و فوقانیہ
و تشدید لام مرد درشت خو
خصومت کنندہ باطل
و جواظ بفتح جیم و تشدید
و واو و بخیل جمع کنندہ
مال و بعضے گفتہ اند
خرامندہ در رفتار
با تبختر متکبر از اندیک
تفسیر است ۱۲

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ اَحَدٌ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درنمی آید دوزخ را ہیچ یکے

فِي قَلْبِهٖ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ اِيْمَانٍ وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

کہ در دل وی مقدار دانہ خردل از ایمان باشد و درنمی آید بہشت را

اَحَدٌ فِي قَلْبِهٖ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ رواہ مسلم

ہیچ یکے کہ در دل وی مقدار دانہ خردل است از کبر رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ

وسلم سہ کس اند کہ سخن نمیکند خدای تعالی با ایشان روز قیامت و ثنا نمیگوید بر ایشان

وَفِيْ رِوَايَةٍ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ شَيْخٌ زَانٍ

و در روایتے این نیز آمدہ است و نظر نمیکند بسوے ایشان و مر ایشانرا عذاب دردناک است یکے از آنہا

وَمَلِكٌ كَذَّابٌ وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ رواہ مسلم وَعَنْ

دوم پادشاہ دروغ گوینده سوم درویش تکبر کننده رواہ مسلم و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میفرماید

اللّٰهُ تَعَالٰى اَلْكِبْرِيَاءُ رِدَائِيْ وَالْعَظَمَةُ اِزَارِيْ فَمَنْ نَازَعَنِيْ

خدا تعالی کبریا چادر من و عظمت ازار من است پس کیکہ نزاع کند

وَاحِدًا مِنْهُمَا اَدْخَلْتُهُ النَّارَ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ

و مشارکت جوید بمن در یکے از این ہر دو صفت داخل میکنم او را در آتش دوزخ و در روایتے بجای او انداختم

رواہ مسلم وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

رواہ مسلم و در روایت است از عمرو بن شعیب او از پدر خود او از جد خود

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تُحْشَرُ الْمُتَكَبِّرُوْنَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت می کند کہ فرمود آنحضرت بر انگیختہ میشوند

اَمْثَالَ الذَّرِّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْ صُوَرِ الرِّجَالِ يَغْشَاهُمُ

مانند مور ہیای خرد در روز قیامت در صورت مردان بر سے پوشد ایشان را

الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ يُسَاقُوْنَ اِلٰى سِجْنٍ فِيْ جَهَنَّمَ يُسَمّٰى

خواری از ہر جا و ہر سو راندہ مے شوند بسوے زندانی در دوزخ کہ نامیدہ مے شود

بُوْلَسَ تَعْلُوْهُمْ نَارُ الْاَنْيَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ اَهْلِ النَّارِ

آن زندان بولس غلبہ میکند ایشانرا آتش دوزخ کہ آتش آتشہاست نوشانیدہ میشوند ایشانرا از

طِيْنَةِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ رض

از زرد آب دریم دوزخیان رواہ ترمذی ع واز اسماء بنت عمیس رض مرویست

قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ بِئْسَ

گفت شنیدم من آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَيَّلَ وَاخْتَالَ وَنَسِيَ الْكَبِيْرَ الْمُتَعَالَ بِئْسَ

بندہ ہست بندہ کہ برخود زعمی کرد و خود را نیک خیال کرد و فراموش کرد خداوند بزرگ بلند قدر را بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَجَبَّرَ وَاعْتَدٰى وَنَسِيَ الْجَبَّارَ الْاَعْلٰى بِئْسَ

بندہ ہست بندہ کہ جبر نمود و ظلم و فساد از حد در گذشت و فراموش کرد خداوند جبار را کہ بلند قدر ست بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ سَهٰى وَلَهٰى وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبِلٰى بِئْسَ الْعَبْدُ

بندہ ہست بندہ کہ فراموش کرد و مشغول شد بلہو و بیہودہ فراموش کرد مقبرہا را و پوسیدگی بدن را و بد بندہ ایست

عَتَا وَطَغٰى وَنَسِيَ الْمُبْتَدَأَ وَالْمُنْتَهٰى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَتَّلُ الدُّنْيَا بِالدِّيْنِ

کہ از حد در گذشت و سرکشی کرد و فراموشی کرد آغاز حال و انتہای حال خود را بد بندہ ایست بندہ کہ فریب میدہد دنیا را بدین

بِئْسَ الْعَبْدُ يَخْتِلُ الدِّيْنَ بِالشُّبُهَاتِ بِئْسَ الْعَبْدُ

بد بندہ ہست بندہ کہ فریب میدہد دین را بشبہات بد بندہ ہست

عَبْدُ طَمَعٍ يُقَرِّدُهُ بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدُ هَوًى يُضِلُّهُ بِئْسَ الْعَبْدُ

بندہ کہ طمع و حرص می کند او را بر در ارباب دنیا بد بندہ ہست بندہ کہ ہوائے نفس گمراہ می گرداند او را بد

عَبْدُ رَغَبٍ يُذِلُّهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بندہ ہست بندہ کہ رغبت در دنیا خوار میکند او را روایت کرد ترمذی و بیہقی در شعب ایمان گفت بیہقی

قَالَ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

نیست اسناد این حدیث قوی و از امیر المؤمنین عمر رض مرویست گفت وقتیکہ او بر منبر بود

يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوَاضَعُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

ای مردمان تواضع کنید زیرا کہ من شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ فَهُوَ فِي نَفْسِهِ صَغِيرٌ

وسلم کہ ہمی گفت کسیکہ تواضع کند با مردم از برای خدا بلند گرداند خدا مرتبہ او را پس او در نفس خود

وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ عَظِيمٌ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ فَهُوَ فِي أَعْيُنِ

و در چشمان مردم بزرگست و کسیکہ تکبر کند فرو نہد خدا مرتبہ او را پس او در چشم

النَّاسِ صَغِيرٌ وَفِي نَفْسِهِ كَبِيرٌ حَتَّى لَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ مِنْ كَلْبٍ

مردم حقیر ست و در نفس خود بزرگ ست تا آنکہ ہر آئینہ وی سبکتر ست بر مردم از سگ

أَوْ خِنْزِيرٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

یا خوک و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ فَأَمَّا

علیہ وسلم فرمود سہ خصلت رستگاری دہندہ ہست از عذاب و سہ خصلت ہلاک کنندہ پس

الْمُنْجِيَاتُ فَتَقْوَى اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَالْقَوْلُ بِالْحَقِّ فِي

آما خصلتہای نجات دہندہ پس ازان پرہیزگاری از خدا ست پنہان و آشکارا دوم گفتن براستی در

الرِّضَا وَالسَّخَطِ وَالْقَصْدُ فِي الْغِنَا وَالْفَقْرِ وَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ

خوشنودی و ناخوشنودی سوم میانہ روی در تونگری و درویشی آما خصلتہای ہلاک کنندہ

فَهَوًى مُتَّبَعٌ وَشُحٌّ مُطَاعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ وَهِيَ أَشَدُّهُنَّ

یکی هوای نفس که پیروی کرده شده است آن را دوم بخل و حرص اطاعت کرده شده سوم معجب بودن مرد بنفس

رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الْخَمْسَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بدترین خصلت نامذکوره است و روایت کرد این جمله حدیث پنج را بیهقی در شعب ایمان

كِتَابُ الْجِهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا

کتاب در جهاد آنانکه ایمان آوردند و هجرت کردند و جهاد نمودند

فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ

در راه خدا باموال خویش و جان خویش بزرگتر اند در مرتبه نزد یک خدا

وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ

و اینجماعت ایشانند مطلب یابان + مژده میدهد ایشانرا پروردگارایشان برحمت از نزدیک خود

وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ

و بهشتها که ایشانرا در انجا نعمت دایم بود باشندگان انجا همیشه هر آئینه

عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا

نزد خدا مزد بزرگ است هر آئینه شمار ماهها نزد یک خدا

عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

دوازده ماه ست در کتاب خدا روزیکه آفرید آسمانها و زمین را

مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا

از انجمله چهار ماه ست حرام این دین درست پس ستم مکنید

فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا

در آن ماه ها بر خویشتن و جنگ کنید با مشرکان همه ایشان چنانکه ایشان

يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

جنگ می کنند با شما همه و بدانید که خدا با متقیان ست +

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَا لَكُمْ اِذَا قِيْلَ لَكُمُ انْفِرُوْا

ای مسلمانان چیست شما را که چون بشما گفته شود بیرون آئید

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِ اَرَضِيْتُمْ

در راه خدا گران شده میل می کنید بسوی زمین آیا رضا مند شدید

بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْاٰخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا

بزندگانی دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا

فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِيْلٌ اِلَّا تَنْفِرُوْا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا

در برابر آخرت مگر اندکی اگر بیرون نیائید عذاب کند شما را عذابی

اَلِيْمًا وَّيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوْهُ شَيْـًٔا وَاللّٰهُ

دردناک و بدل شما گیرد قومی را بجز شما و بهیچ زیان نرسانید خدا را و خدا

عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝ يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ

بر همه چیز توانا ست ای پیغامبر جهاد کن

الْكُفَّارَ وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ

با کافران و با منافقان و درشتی کن بر ایشان و جای ایشان دوزخ ست

وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ۝ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِهٖ

و بد جائیست + هر آئینه خدا دوست میدارد آنهارا که جنگ میکنند در راه خدا

صَفًّا كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُوْصٌ ۝ وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ

صف زده گویا که ایشان عمارتی هستند محکم بایکدیگر چسپیده لازم کرده شد بر شما جنگ

وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْـًٔا وَّهُوَ خَيْرٌ

و آن دشوار ست بر شما و شاید که شما ناخوش دارید چیزی را حال آنکه وی بهتر باشد

لَّكُمْ وَعَسٰٓى اَنْ تُحِبُّوْا شَيْـًٔا وَّهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ

شما را و شاید دوست دارید چیزی را حال آنکه وی بد باشد شما را و خدا میداند و شما نمیدانید +

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُقَاتِلُوْنَ

مومنان کارزار میکنند در راه خدا و کافران می جنگند

فِيْ سَبِيْلِ الطَّاغُوْتِ فَقَاتِلُوْٓا اَوْلِيَآءَ الشَّيْطٰنِ اِنَّ كَيْدَ

در راه معبود باطل پس جنگ کنید با دوستان شیطان هر آئینه حیله

الشَّيْطٰنِ كَانَ ضَعِيْفًا ۝ اَيْنَمَا تَكُوْنُوْا يُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ

شیطان سست است هر جا که باشید دریابد شما را مرگ

وَلَوْ كُنْتُمْ فِيْ بُرُوْجٍ مُّشَيَّدَةٍ ۗ وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجٰهِدِيْنَ

اگرچه باشید در محلهای محکم و افزون داده است خدا مجاهدان را

عَلَى الْقٰعِدِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا ۝ دَرَجٰتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَّرَحْمَةً

نسبت نشینندگان مزد بزرگ درجها از جانب خویش و آمرزش و بخشایش

وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۝ وَمَنْ يُّهَاجِرْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ يَجِدْ

و هست خدا آمرزنده مهربان و هر که ترک وطن بکند در راه خدا بیابد

فِي الْاَرْضِ مُرٰغَمًا كَثِيْرًا وَّسَعَةً ۗ وَمَنْ يَّخْرُجْ مِنْۢ بَيْتِهٖ

در زمین اقامت گاه بسیار و فراخی معیشت و هر که بیرون رود از خانه خود

مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ

هجرت کنان بسوی خدا و پیغامبر او پس دریابد او را موت پس تحقیق ثابت شد

اَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۝ عن

مزد او بر خدا و هست خدا آمرزنده مهربان روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ الصَّآئِمِ الْقَآئِمِ

حال جهاد کننده در راه خدا بهمچو حال روزه دارنده شب بیدار

الْقَانِتِ بِآيَاتِ اللّٰهِ لَا يَفْتُرُ مِنْ صِيَامٍ وَّلَا صَلٰوةٍ حَتّٰى

طاعت کننده و قیام نماینده آیات خداست که سست نمیشود از صیام قایم از صیام و قیام تا آنکه

يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

باز گردد مجاهد کننده در راه خدا متفق علیه و هم از ابی هریره مروست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْتَدَبَ اللّٰهُ لِمَنْ خَرَجَ

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ضامن شد خدا تعالیٰ مر کسے را که بیرون آمده است

فِي سَبِيْلِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانٌ بِيْ وَتَصْدِيْقُ بِرُسُلِيْ

بجهاد در حالیکه بیرون نمی آرد او را مگر ایمان بمن و راست گردانستن پیغمبران مرا

أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيْمَةٍ أَوْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

که باز گردانم او را بانچه یافته است از ثواب آخرت یا غنیمت یا در می آرم او را در بهشت

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ

دیگر از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخدا سوگند

نَفْسِيْ بِيَدِهِ لَوْلَا أَنْ رِجَالًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَا تَطِيْبُ أَنْفُسُهُمْ

اگر نمی بود ترس آنکه مردان از مسلمانان خوش نمی شود نفسهای ایشان

أَنْ يَّتَخَلَّفُوْا عَنِّيْ وَلَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ مَا تَخَلَّفْتُ

که واپس مانند و جدا شوند از من و نمی یابد آنکه نمی یابم چیزی که سوار کنم ایشان را بران قاعد

عَنْ سَرِيَّةٍ تَغْزُوْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهِ لَوَدِدْتُ

از هر فوجی که جنگ میکند در راه خدا و بخدا سوگند هر آینه دوست میدارم

أَنْ أُقْتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلَ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ

که کشته شوم در راه خدا پس زنده گردانیده شوم پس کشته شوم پس زنده گردانیده شوم

أُقْتَلَ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلٍ

کشته شوم باز زنده گردانیده شوم پس کشته شوم متفق علیه و روایت است از سهل

بن سعد رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رباط

بن سعد رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نگاہداشتن مرز اسلام

يوم في سبيل الله خير من الدنيا وما عليها متفق عليه

یک روز سے در راہ خدا بہتر است از دنیا و ہر چہ بر دنیا است متفق علیہ

وعن انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لغدوة في سبيل الله او روحة خير من الدنيا وما فيها

ہر آئینہ یک بامداد سیر کردن در راہ خدا یا یک شبانگاہ بہتر است از دنیا و آنچہ در دنیا است

متفق عليه وعن سلمان الفارسي رض قال سمعت

متفق علیہ و روایت است از سلمان فارسی رض گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم رباط يوم وليلة خير من

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کہ رباط یک روز و شب بہتر است از

صيام شهر وقيامه وان مات جرى عمله الذي كان

روزہ یکماہ و شب خیزی آن و اگر بمیرد روان میگردد بروی ثواب عمل وی کہ بود

يعمله واجرى عليه رزقه وامن الفتان رواه مسلم

عمل میکرد و زیادہ می شود بروی رزق وی و ایمن میگردد از فتنہ انداز زندہ کہ فرشتہ عذاب گور است رواہ

وعن ابي عبس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی عبس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ما اغبرت قدما عبد في سبيل الله فتمسه النار رواه البخاري

گرد آلودہ نگردد دو پای بندہ در راہ خدا پس مس کند او را آتش دوزخ رواہ بخاری

وعن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ الْكَافِرُ وَقَاتِلُهُ فِي النَّارِ اَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود جمع نمی شود کافر و کشندهٔ کافر در آتش دوزخ همیشه رواه مسلم

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضا گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يُكْلَمُ اَحَدٌ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَنْ يُكْلَمُ

وسلم مجروح گردانیده نمی شود هیچ کسے در راه خدا و خدا داناتر است کسے که مجروح گردانیده می شود

فِي سَبِيْلِهٖ اِلَّا جَآءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجُرْحُهٗ يَثْعَبُ دَمًا اللَّوْنُ

در راه وے مگر آنکه می آید روز قیامت وحال آنکه جراحت او میریزد خون رنگ

لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيْحُ رِيْحُ الْمِسْكِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

خون و بوے بوے مشک متفق علیه و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ جَآءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رضا گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلے الله علیه وسلم

فَقَالَ الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ

پس گفت آن مرد مردے قتال میکند برای غنیمت و مردی قتال میکند برای نام و مردے

يُقَاتِلُ لِيُرٰى مَكَانُهٗ فَمَنْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ قَاتَلَ

قتال میکند برای این غرض که دیده شود مکان او در شجاعت پس کیست در راه خدا آنحضرت گفت

لِتَكُوْنَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

برائے آنکه باشد کلمه خدا بلند تر پس او است جهاد کننده در راه خدا متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَاهِدُوا

و در روایت است از انس رضا از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که فرمود جهاد کنید

الْمُشْرِكِيْنَ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ وَاَلْسِنَتِكُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

مشرکین را بمالهای خود و بذاتهای خود و بزبان های خود رواه ابوداود

وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضه قَالَ قَالَ

و نسائی و دارمی و روایت است از ابی امامه رضه گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاش کنید سلام را و بخورانید طعام را

وَاضْرِبُوا الْهَامَ تُوَرِّثُوا الْجِنَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و بزنید سرہا را تا وارث گردانیدہ شوید بہشتہا را رواہ ترمذی و روایت است

فُضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

فضالہ بن عبید از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت

كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ إِلَّا الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ

ہر مردہ ختم کردہ می شود بر ہمان عمل کہ کردہ است مگر آن کسکہ مرد نگہدارندہ در راہ

اللّٰهِ فَإِنَّهُ يُنَمَّى لَهُ عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَيَأْمَنُ مِنْ فِتْنَةِ

خدا پس بدرستیکہ نشان او زیادہ کردہ میشود برای او عمل او تا روز قیامت و ایمن میگردد از آزمایش

الْقَبْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

قبر رواہ ترمذی و ابو داود و رواہ الدارمی

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضه أَنَّهُ سَمِعَ

از عقبہ بن عامر و روایت است از معاذ بن جبل رضه کہ وی شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَاتَلَ فِي

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کہ قتال کند در

سَبِيلِ اللّٰهِ فُوَاقَ نَاقَةٍ فَقَدْ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ جُرِحَ جُرْحًا فِي

راہ خدا مقدار میان دو دوشیدن ماده شتر پس بتحقیق واجب میگردد برای او بہشت و کسکہ خسته کردہ شود

سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ نُكِبَ نَكْبَةً فَإِنَّهَا تَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَغْزَرِ مَا كَانَتْ لَوْنُهَا

راہ خدا یا رنج رسانیدہ شود رنج رسانیدنی پس می آید روز قیامت ہمچو بسیار تر بودہ آن جراحت در رنگ

الزَّعْفَرَانُ وَرَيْحُهَا الْمِسْكُ وَمَنْ خَرَجَ خَرَاجٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَإِنَّ عَلَيْهِ

زعفران است و بوی آن مشک است و کسیکه بیرون آید ببدن وی ریش در راه خدا پس بدرستیکه بر وی

طَابَعَ الشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

مهر شهیدان است رواه ترمذی و ابوداؤد و نسائی و در روایت است از ابی هریره

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَلِجُ النَّارَ مَنْ بَكَى مِنْ

گفت که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درنمی آید آتش دوزخ را کسیکه بگرید از

خَشْيَةِ اللّٰهِ حَتّٰى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ وَلَا يَجْتَمِعُ عَلَى عَبْدٍ

ترس خدا تا آنکه باز گردد شیر در پستان و جمع نمی شود بر بیچ بنده

غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گرد در راه خدا و دود جهنم یعنی مجاهد در دوزخ نمی آید رواه ترمذی

وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي أُخْرَى فِي مَنْخَرَيْ مُسْلِمٍ أَبَدًا وَفِي

و زیاده کرده است نسائی در روایت دیگر یعنی جمع نمیکرد دو غبار و دود در سوراخ بینی مسلمان هرگز و در

أُخْرَى لَهُ فِي جَوْفِ عَبْدٍ أَبَدًا وَلَا يَجْتَمِعُ الشُّحُّ وَالْإِيمَانُ

روایت دیگر مر نسائی را جمع نمیکرد دو غبار و دود در درون بنده هرگز و جمع نمی شود بخل و ایمان

فِي قَلْبِ عَبْدٍ أَبَدًا وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

در دل بنده هرگز و در روایت است از ابن عباس رض گفت گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دو چشمانند که مماس نمیکند آن دو چشم را اثر دوزخ

عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

یکی چشمی که گریسته است از خوف خدا و دیگر چشمی که شب کرده که نگاهبانی میکند مجاهدان را در لشکر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ مَرَّ رَجُلٌ مِنْ

رواه ترمذی و در روایت است از ابی هریره رض گفت گذشت مردی از

اَصْحَابُ رَسُوْلِ اللّٰهِ اِلٰى شِعْبٍ فِيْهِ عُيَيْنَةٌ مِّنْ مَّاءٍ عَذْبَةٍ

یاران آنحضرت بشعبے کہ در وے چشمے بود از آب شیرین

فَاَعْجَبَتْهُ فَقَالَ لَوِ اعْتَزَلْتُ النَّاسَ فَاَقَمْتُ فِيْ هٰذَا الشِّعْبِ

پس خوش آمد آن جشمہ آن مرد را پس گفت آمرزگارا شکے گوشہ میگرفتم از مردم پس اقامت میکردم در ین شعب

فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا تَفْعَلْ

پس ذکر کردہ شمان نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت مکن این را

فَاِنَّ مَقَامَ اَحَدِكُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَفْضَلُ مِنْ صَلٰوتِهٖ فِيْ بَيْتِهٖ

زیراکہ بدرستی ایستادن یکے از شما در راہ خدا فاضلتر ست از نماز وے در خانہ خود

سَبْعِيْنَ عَامًا اَلَا تُحِبُّوْنَ اَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ

ہفتاد سال ایا دوست میدارید شما کہ بیامرزد خدا تعالی شمارا و در آرد شما را

الْجَنَّةَ اُغْزُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَنْ قَاتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فُوَاقَ

در بہشت قتال کنید با کافران در راہ خدا کسیکہ غزا کند در راہ خدا مقدار زمان دوشیدن

نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ

ناقہ واجب میگردد مر او را بہشت رواہ ترمذی و روایت ست از عثمان رضی اللہ عنہ

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِيْ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بودن یکروز در

سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ يَوْمٍ فِيْمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ

سرحد کفر و بستن اسپان بہتر ست از عبادت ہزار روز در غیر آنجا از منزلہا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ اَنَّ النَّبِيَّ

رواہ ترمذی و روایت ست از عبد اللہ بن حبشی کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَفْضَلُ قَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم پرسیدہ شد کہ کدام از عملہا ست کہ فاضلتر ست گفت

طُولُ الْقِيَامِ قِيلَ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ

دراز ایستادن در نماز گفته شد پس کدام صدقه فاضلتر است فرمود طاقت فقیر

قِيلَ فَأَيُّ الْهِجْرَةِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ هَجَرَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ

گفته شد پس کدام هجرت فاضلتر است فرمود کسیکه جدائی کرده چیزیرا که حرام کرده است خدا بر وی

قِيلَ فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ جَاهَدَ الْمُشْرِكِينَ بِمَالِهِ

گفته شد پس کدام جهاد فاضل تر است فرمود کسیکه جهاد کرده کافران را بمال خود

وَنَفْسِهِ قِيلَ فَأَيُّ الْقَتْلِ أَشْرَفُ قَالَ مَنْ أُهْرِيقَ دَمُهُ

وجهاد کرده است بنفس خود گفته شد پس کدام کشته شدن در جهاد شریف تر است فرمود کشته شدن

وَعُقِرَ جَوَادُهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَفِي رِوَايَةِ النَّسَائِيِّ أَنَّ

وپی کرده شد اسب او رواه ابوداود ودر روایت نسائی اینچنین آمده است که

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پرسیده شد که کدام یکے از اعمال فاضلتر است

قَالَ إِيمَانٌ لَا شَكَّ فِيهِ وَجِهَادٌ لَا غُلُولَ فِيهِ وَحَجَّةٌ

فرمود فاضلترین اعمال ایمان است که نیست شک در وے وجهاد است که نیست خیانت در غنیمت وی

مَبْرُورَةٌ قِيلَ فَأَيُّ الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ قَالَ طُولُ الْقُنُوتِ

که مقبول شده است گفته شد پس کدام نماز فاضلتر است فرمود نماز یکه قیام در وے دراز باشد

ثُمَّ اتَّفَقَا فِي الْبَاقِي وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضه عَنِ النَّبِيِّ

پس اتفاق کردند هر دو در باقی حدیث در روایت است از ابی امامه رضه از آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ

صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود نیست چیزے دوست داشته شده نزد خدا از

قَطْرَتَيْنِ وَأَثَرَيْنِ قَطْرَةُ دُمُوعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَقَطْرَةُ

دو قطره ودو نشان یکے قطره اشکها است از ترس خدا وقطره دیگر

دَمُهَا وَقُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَاَمَّا الْاَثَرَانِ فَاَثَرٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

خونی کہ ریختہ میشود در راہ خدا و اما دو اثر پس یکے نشان زخم ست در راہ خدا

وَاَثَرٌ فِي فَرِيضَةٍ مِّنْ فَرَائِضِ اللّٰهِ تَعَالٰى رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و دوم اثری در فریضہ از فرایض خدا تعالے رواہ ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَرْكَبِ الْبَحْرَ اِلَّا حَاجًّا اَوْ مُعْتَمِرًا اَوْ

اللہ علیہ وسلم سوار مشو دریارا مگر در حالیکہ حج کنندہ یا عمرہ برآرندہ یا

غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَاِنَّ تَحْتَ الْبَحْرِ نَارًا وَتَحْتَ النَّارِ

غزا کنندہ در راہ خدا زیرا کہ زیر دریا آتشے ست و زیر آتش

بَحْرًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ **وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ**

دریایئست رواہ ابو داؤد و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رض کہ ہرقلیہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَفْلَةٌ كَغَزْوَةٍ رَوَاهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود باز گشتن مجاہد از سفر غزا مانند

اَبُوْ دَاوُدَ **وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رض قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ**

رواہ ابو داؤد و روایت ست از ابی امامہ رض گفت بیرون آمدیم با ہمراہ آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَرِيَّةٍ فَمَرَّ رَجُلٌ بِغَارٍ فِيهِ شَيْءٌ

صلے اللہ علیہ وسلم در پارہ از لشکر پس گذشت مردی بغارے کہ در وے چیزی

مِّنْ مَّاءٍ وَّبَقْلٍ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ بِاَنْ يُّقِيمَ فِيهِ وَيَتَخَلّٰى

از آب و ترہ و سبزی بود پس حدیث کرد آن مرد با نفس خود کہ اقامت کند درین غار خلوت

مِنَ الدُّنْيَا فَاسْتَاْذَنَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

گزیند از دنیا پس طلب اذن کرد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در اقامت

فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ بِالْيَهُودِيَّةِ

پس فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ فرستادہ نشدہ ام بملت یہودیت

وَلَا بِالنَّصْرَانِيَّةِ وَلٰكِنِّي بُعِثْتُ بِالْحَنِيفِيَّةِ السَّمْحَةِ وَالَّذِي نَفْسُ

ونہ بملت نصرانیت ولیکن فرستادہ شدہ ام بدین اسلام کہ ملت نرم و آسان است سوگند بخدائیکہ

مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَغَدْوَةٌ أَوْ رَوْحَةٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا

بقای ذات محمد در دست اوست ہر آئینہ سیر کردن در بامداد یا سیر کردن در شبانگاہ در راہ خدا

وَمَا فِيهَا وَلَمَقَامُ أَحَدِكُمْ فِي الصَّفِّ خَيْرٌ مِنْ صَلٰوتِهِ سَبْعِينَ

و ہر چہ در دنیاست و ہر آئینہ ایستادن یکی از شما در صف قتال بہتر است از نماز گذاردہ ہفتاد

سَنَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

سال رواہ احمد و در روایت است از ابی سعید رض کہ آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَضِيَ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ راضی خوشنود گردد بخدا کہ پروردگاری است

دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَعَجِبَ

کہ دین و زیست و راضی گردد بمحمد کہ رسول است واجب گردد برای و بہشت پس خوشی کرد ازین

لَهَا أَبُو سَعِيدٍ فَقَالَ أَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَأَعَادَهَا

کلمات را ابو سعید رض پس گفت اعادہ کن این کلمات را بر من ای رسول خدا

عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ وَأُخْرٰى يَرْفَعُ اللّٰهُ بِهَا الْعَبْدَ مِائَةَ

پس اعادہ کرد آنحضرت کلمات را بر وے پس گفت آنحضرت و خصلت دیگر است کہ بلند میگرداند خدا بآن

دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ

بندہ را در بہشت مسافت میان ہر دو پایہ چنان است کہ میان آسمان

وَالْأَرْضِ قَالَ وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ الْجِهَادُ فِي

و زمین است گفت ابو سعید ہیچ چیز است آن خصلت یا رسول اللہ فرمود آنحضرت مکرر کرد ہ ران

سَبِيلِ اللّٰهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جہاد کردن ست در راہِ خدا رواہ مسلم در روایت ست از

أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

ابی موسیٰ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در ہائے بہشت

تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ فَقَامَ رَجُلٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَقَالَ يَا أَبَا

زیر سایۂ شمشیر ہا ست پس بایستاد مردے کہنہ و سودہ شکل و جامہ پس گفت آمد یا ابا

مُوسٰى أَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ هٰذَا

موسیٰ تو شنیدۂ آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت این سخن را

قَالَ نَعَمْ فَرَجَعَ إِلٰى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ ثُمَّ كَسَرَ

گفت آری شنیدم پس جوع کرد آمد بسوے یاران خود پس گفت آمدہ میخوانم بر شما سلام را پس

جَفْنَ سَيْفِهِ فَأَلْقَاهُ ثُمَّ مَشٰى بِسَيْفِهِ إِلَى الْعَدُوِّ فَضَرَبَ بِهِ

نیام تیغ خود را پس بینداخت نیام را پس رفت با شمشیر خود بسوے دشمنان پس زد بشمشیر

حَتّٰى قُتِلَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

تا انکہ کشتہ شد رواہ مسلم و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ احْتَبَسَ فَرَسًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ببندد اسپے را

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِيمَانًا بِاللّٰهِ وَتَصْدِيقًا بِوَعْدِهِ فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَّهُ

در راہ خدا از جہت ایمان آوردن بخدا و از جہت راست داشتن وعدۂ حق پس بدرستیکہ سیری

وَرَوْثَهُ وَبَوْلَهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

و سرگین او و بول او در میزان او باشد روز قیامت رواہ بخاری و روایت ست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ

جابر رض گفت کہ گفت مردی مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم روز جنگ احد

أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فَأَيْنَ أَنَا قَالَ فِي الْجَنَّةِ فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ فِي

کہ خبر دہید اگر کشتہ شوم پس کجاست جای من فرمود آنحضرت در بہشت است جای تو پس بیفگند آنچہ

يَدِهِ ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ

دست او بود پس قتال کرد تا آنکہ کشتہ شد متفق علیہ و روایت است از ابن عباس گفت

بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ رَوَاحَةَ فِي سَرِيَّةٍ

فرستاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عبد اللہ بن رواحہ را در فوجے و لشکر

فَوَافَقَ ذٰلِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَغَدَا أَصْحَابُهُ وَقَالَ أَتَخَلَّفُ فَأُصَلِّيَ

پس موافق افتاد آن فرستادن در جمعہ را پس وقت بامداد رفتند یاران او و گفت عبد اللہ پس میمانم و نماز جمعہ میگذارم

مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ فَلَمَّا صَلَّى

با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس ملحق میشوم ایشانرا و میرسم پس چون نماز گذارد

مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَآهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَغْدُوَ

با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید آنحضرت او را پس فرمود چہ باز داشت ترا از بگاہ برآمدن

مَعَ أَصْحَابِكَ فَقَالَ أَرَدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ مَعَكَ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ فَقَالَ

با یاران تو پس گفت عبد اللہ خواستم کہ نماز جمعہ بگذارم با تو بعد ازان برسم با ایشان پس فرمود

لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَدْرَكْتَ فَضْلَ غَدْوَتِهِمْ

اگر خرچ میکردی آنچہ در زمین است از اسباب متاع ہمہ را نمی یافتی تو فضل و ثواب بگاہ برین برآمدن

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بَابُ آدَابِ السَّفَرِ مِنْهُ

روایت کرد این حدیث را ترمذی از باب آداب سفر مشکات

بَابُ ثَوَابِ الْإِعَانَةِ عَلَى الْجِهَادِ

باب در بیان ثواب اعانت کردن بر جہاد از مال و اسباب

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از زید بن خالد رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا

فرمود کہ یکہ ساختہ کند اسباب غازی را در راہ خدا پس تحقیق غزا کرد و کسیکہ خلیفہ کرد

فِي أَهْلِهِ فَقَدْ غَزَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ

در اہل و عیال وے پس تحقیق غزا کرد متفق علیہ و روایت ست از ابی مسعود رض

الْأَنْصَارِيِّ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فَقَالَ هٰذِهِ فِي

انصاری رض گفت آورد مردے شتر مادہ را کہ با مہار بود پس گفت آن مرد این ناقہ در

سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ

راہ خدا ست پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مر ترا

بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ سَبْعُ مِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

باین یک ناقہ روز قیامت ثواب ہفتصد ناقہ ست کہ ہمہ آن مہار کردہ شدہ ست رواہ مسلم

وَعَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از خریم بن فاتک رض کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كُتِبَ لَهُ بِسَبْعِ

علیہ وسلم کسیکہ خرچ کند خرچے را در راہ خدا نوشتہ شود برای وی ثواب ہفتصد

مِائَةِ ضِعْفٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

مانند رواہ ترمذی و نسائی و روایت ست از ابی امامہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین صدقہ ہا

ظِلُّ فُسْطَاطٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَمَنِيحَةُ خَادِمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ طَرُوقَةُ

سایہ خیمہ ست کہ بخشیدہ شود در راہ خدا و بہترین صدقات ہبہ خادم ست در راہ خدا یا ناقہ

فَحْلٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

کہ بگمارند او را شتر نر در راہ خدا رواہ ترمذی و ہم از عبد اللہ بن عمر رض ست کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْغَازِيْ اَجْرُهٗ وَلِبَرَاءِ اَجْرُهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرغازی را مژدہ داد است و مرجاعل را بمژدہ او

وَاَجْرُ الْغَازِيْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ عَلِيٍّ

و مژدہ غازی شنیع و اجر است رواہ ابوداؤد و روایت ست از علی

وَاَبِي الدَّرْدَاءِ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ وَاَبِيْ اُمَامَةَ وَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللّٰهِ

و ابی درداء و ابی ہریرہ و ابی امامہ و عبداللہ بن عمر و عبداللہ بن عمرو

وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمْ

و جابر بن عبداللہ و عمران بن حصین رضی اللہ تعالی عنہم

اَجْمَعِيْنَ كُلُّهُمْ حَدَّثَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اجمعین ہمہ ایشان روایت میکنند از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَنَّهٗ قَالَ مَنْ اَرْسَلَ نَفَقَةً فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاَقَامَ فِيْ بَيْتِهٖ فَلَهٗ

و ہر یک میگوید کہ آنحضرت فرمود ہر کہ بفرستد نفقہ را در راہ خدا و اقامت کند در خانہ خود پس

بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ دِرْهَمٍ وَمَنْ غَزَا بِنَفْسِهٖ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

مر او را بہر درہم ہفتصد درہم ست و کسیکہ غزا کند بذات خود در راہ خدا

وَاَنْفَقَ فِيْ وَجْهِهٖ ذٰلِكَ فَلَهٗ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ اَلْفِ دِرْهَمٍ

و انفاق کند در وجہ خدا پس مر او راست بہر درم ہفتصد ہزار درہم

ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَّشَاءُ رَوَاهُ ابْنُ

پس خواند آنحضرت این آیت را و خدا زیادہ کند ثواب مر کسے را کہ میخواہد رواہ ابن

مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ماجہ و روایت ست از جابر بن سمرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنْ يَّبْرَحَ هٰذَا الدِّيْنُ قَائِمًا يُّقَاتَلُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ ست این دین اسلام بر پا کارزار میکنند مر بریا داشتن دین

عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

جماعت از مسلمانان تا آنکه برپا می شود وی آید قیامت رواه مسلم

بَابُ الْتَرْتِيبِ تَارِكِ الْجِهَادِ

این باب در بیان گناه ترک کننده جهاد است

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهِ نَفْسَهُ

علیه وسلم کسیکه مرد و غزا نکرد ﷺ و حدیث نکرد بغزا نفس خود را

مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض

می میرد بر شعبے از نفاق رواه مسلم و روایت است از ابی امامه رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُجَهِّزْ

که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم کسیکه غزا نکند و ساختگی نکند بهیچ غازیرا

غَازِيًا أَوْ يَخْلُفْ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ أَصَابَهُ اللّٰهُ بِقَارِعَةٍ

از مال و اسباب یا خلیفه نشود بهیچ غازی را در اهل وی بنیکی میرساند او را خدا بمصیبتے حادثه سخت

قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

پیش از روز قیامت رواه ابو داؤد و روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَقِيَ اللّٰهَ بِغَيْرِ أَثَرٍ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم کسیکه ملاقات کند خدا را بی نشانی

مِنْ جِهَادٍ لَقِيَ اللّٰهَ وَفِيهِ ثُلْمَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از جهاد ملاقات می کند خدا را و حال آنکه در دین وی رخنه ست رواه ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از ابی هریره رض که مردی گفت یا رسول اللہ صلے اللہ علیه وسلم

رَجُلٌ يُرِيدُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَهُوَ يَبْتَغِي عَرَضًا مِنْ

مردیست که میخواهد جهاد با کافران در راه خدا و حال آنکه آنمرد طلب میکند متاعی از

عَرَضِ الدُّنْيَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمَ لَا أَجْرَ لَهُ

متاع دنیا پس فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ثواب آخرت مر او را

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت کرده ابو داؤد و روایت است از معاذ رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغَزْوُ غَزْوَانِ فَأَمَّا مَنِ ابْتَغَى وَجْهَ اللّٰهِ وَأَطَاعَ

علیہ وسلم غزو کردن دو قسم است اما کسیکه طلب کند بغزو کردن ذات خدا و رضای او و

الْإِمَامَ وَأَنْفَقَ الْكَرِيمَةَ وَيَاسَرَ الشَّرِيكَ وَاجْتَنَبَ الْفَسَادَ

و فرمان بردار شود پادشاه را خرج کند در راه خدا نفیس مالهای برگزیده خود را و رفق نماید کسی را که با وی شریک

فَإِنَّ نَوْمَهُ وَنُبْهَهُ أَجْرٌ كُلُّهُ وَأَمَّا مَنْ غَزَا فَخْرًا وَرِيَاءً

پس بدرستیکه خواب او و بیداری او موجب اجر و ثواب است اما کسیکه غزو کند بجهت نازیدن و برای ریا

وَسُمْعَةً وَعَصَى الْإِمَامَ وَأَفْسَدَ فِي الْأَرْضِ فَإِنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ

و سمعه و بیغرمانی کند امام را و فساد کند در زمین پس بدرستیکه وی باز نگردد

بِالْكَفَافِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

از غزو بسواو ثواب رواه مالک و ابو داؤد و نسائی و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن عمرو رض بدرستیکه او گفت یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَخْبِرْنِي عَنِ الْجِهَادِ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو إِنْ قُتِلْتَ

وسلم خبر ده مرا از جهاد که بچه نهج باید کرد پس فرمود ای عبد اللہ بن عمرو اگر قتل کنی تو

صَابِرًا مُحْتَسِبًا بَعَثَكَ اللّٰهُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا وَإِنْ قُتِلْتَ مُرَائِيًا

در حالتیکه صبر کننده و ثواب چشم دارنده از خدا بر انگیزد ترا خدا بصفت صبر و احتساب و اگر قتل میشوی در حالتیکه ریا کننده

وَمَكَاثِرَ ابْعَثْكَ اللّٰهُ مُرَائِيًا مُكَاثِرًا يَعْبُدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو

بکاثرت برانگیزد ترا خدا استکبار باکار و فخر کنندہ اے عبد اللہ بن عمرو

عَلٰى اَيِّ حَالٍ قَاتَلْتَ اَوْ قُتِلْتَ بَعَثَكَ اللّٰهُ عَلٰى تِلْكَ الْحَالِ

و بر ہر حالتی کہ کار زار کنی و کشتہ شوی برانگیزد ترا خدا تعالیٰ بر آن حالت

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ ابو داؤد و روایت ست از عبادہ بن صامت رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَزَا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَمْ يَنْوِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ غزا کند در راہ خدا و نیت نکند

اِلَّا عِقَالًا فَلَهٗ مَا نَوٰى رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

الا عقالا فلہ ما نوی رواہ النسائی

بَابُ مَنَاقِبِ الشَّهَادَةِ وَفَضْلِ الشُّهَدَاءِ

باب مناقب الشہادۃ و فضل الشہداء

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُّقْتَلُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ بَلْ اَحْيَاءٌ

و مگویند کسے را کہ کشتہ شود در راہ خدا کہ ایشان مردگانند بلکہ ایشان زندہ اند

وَّلٰكِنْ لَّا تَشْعُرُوْنَ ۝ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا

ولیکن شما آگاہ نمیشوید و گمان مکن کسانیکہ کشتہ شدند در راہ خدا مردہ

بَلْ اَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ فَرِحِيْنَ بِمَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ

بلکہ زندہ اند نزد پروردگار خویش روزی داده می شوند شادمان بآنچہ عطا کرده است

وَيَسْتَبْشِرُوْنَ بِالَّذِيْنَ لَمْ يَلْحَقُوْا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ

خدا ایشانرا از فضل خود و خوشوقت می شوند بسبب آنکہ نمیرسند بایشان نمیرسند از پس ایشان

اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ وَعَنِ الْمِقْدَامِ

بر سبب آنکہ ہیچ ترس نیست بر ایشان نہ ایشان اندوہناک شوند و از مقدام بن معدی کرب

بْنِ مَعْدِ يَكْرِبَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن معدیکرب مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لِلشَّهِيدِ عِنْدَ اللّٰهِ سِتُّ خِصَالٍ يُغْفَرُ لَهُ فِي أَوَّلِ دَفْعَةٍ

مر شہید را نزد خدا شش خصلت ست یکی آنکہ آمرزیدہ میشود مر او را در اول دفعہ

وَيَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَيُجَارُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَيَأْمَنُ مِنَ

و نمودہ میشود او را جائے نشست وے از بہشت و نگاہ داشتہ میشود از عذاب قبر و ایمن میگردد از

الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ الْيَاقُوتَةُ مِنْهَا

فزع بزرگتر و نہادہ میشود بر سر وے افسر عزت و تعظیم کہ یک جوہر ازان

خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَيُزَوَّجُ اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً

بہتر ست از دنیا و ہر چہ در دنیاست از متاع و جفت کردہ شود او را ہفتاد و دو زن

مِنَ الْحُورِ الْعِينِ وَيُشَفَّعُ فِي سَبْعِينَ مِنْ أَقْرِبَائِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از حور بہشت و قبول کردہ میشود شفاعت او در ہفتاد کس از خویشان او رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَهْ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجہ و از ابو ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّهِيدُ لَا يَجِدُ أَلَمَ الْقَتْلِ إِلَّا كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمُ

علیہ وسلم شہید نمی یابد درد قتل را مگر چنانکہ می یابد یکی از شما

أَلَمَ الْقَرْصَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

درد گزیدن کیک رواہ ترمذی و نسائی و دارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت ست از ابن عباس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

لَمَّا أُصِيبَ إِخْوَانُكُمْ يَوْمَ أُحُدٍ جَعَلَ اللّٰهُ أَرْوَاحَهُمْ فِي جَوْفِ

مر یاران خود را آنگاہ کہ مصیبت رسید بایشان روز احد گردانید خدا تعالیٰ روحہای ایشان را در اندرون

طَيْرٌ خُضْرٌ تَرِدُ أَنْهَارَ الْجَنَّةِ تَأْكُلُ مِنْ ثِمَارِهَا وَتَأْوِي

پرندہ ہا سبز فرود می آیند آن پرندہ ہا چو بیا بہشت را میخورند آن طیور از میوہ ہا بہشت و بنا وی آرند

إِلَى قَنَادِيلَ مِنْ ذَهَبٍ مُعَلَّقَةٍ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ فَلَمَّا وَجَدُوا طِيبَ

بسوئے قندیلہا از طلا کہ آویختہ شدہ اند آن قندیلہا در سایۂ عرش پس نگاہی کہ فہمند آن گمان

مَأْكَلِهِمْ وَمَشْرَبِهِمْ وَمَقِيلِهِمْ قَالُوا مَنْ يُبَلِّغُ إِخْوَانَنَا عَنَّا

خوشی طعام و شراب خوابگاہ خود را گفتند کیست کہ برساند و خبر کند برادران ما را از جانب ما

أَنَّا أَحْيَاءٌ فِي الْجَنَّةِ لِئَلَّا يَزْهَدُوا فِي الْجِهَادِ وَلَا يَنْكُلُوا

اینکہ ہا در ستیکہ زندگانیم در بہشت تا آنکہ ناخواہانی و بی رغبتی نکنند در جہاد و سستی و بہیلی نکنند

عِنْدَ الْحَرْبِ فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى أَنَا أُبَلِّغُهُمْ عَنْكُمْ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى

در جنگ پس گفت خدا تعالی من میرسانم خبر برادران شما را از جانب شما پس فرود فرستاد خدا تعالی

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ

این آیات را دگمان مبر آن کسانی را کہ کشتہ شدہ اند در راہ خدا کہ مردگان اند بلکہ زندگان اند

إِلَى آخِرِ الْآيَةِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ

تا آخر آیت رواہ ابو داؤد و از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ مرویست کہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عُرِضَ عَلَيَّ أَوَّلُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود عرض کردہ شد بر من نخستین

ثَلَاثَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ شَهِيدٌ وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ وَعَبْدٌ أَحْسَنَ

کسانیکہ در آیند بہشت را یکی شہید دوم پارسائے سوم بندہ کہ نیکو کردہ بندگی خدا را

عِبَادَةَ اللّٰهِ وَنَصَحَ لِمَوَالِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و نیکخواہی کردہ مر صاحبان خود را رواہ ترمذی و گفت

أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ

انس رضی اللہ عنہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچکے کہ در آید

الجنة يحب ان يرجع الى الدنيا وله ما في الارض من شيء

بهشت را دوست دارد که باز گردد بسوی دنیا و باشد مراورا انچه در زمین است از چیزے

الا الشهيد يتمنى ان يرجع الى الدنيا فيقتل عشر مرات لما

مگر شهید که آرزو دارد که باز گردد بسوے دنیا پس کشته شود ده بار از جهت انچه

يرى من الكرامة متفق عليه وعن عبد الله بن

می بیند از بزرگی و ثواب متفق علیه و از عبد الله بن

عمرو بن العاص رض ان النبي صلى الله عليه وسلم قال

عمرو بن عاص رض مرویست که انحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود

القتل في سبيل الله يكفر كل شيء الا الدين

کشته شدن در راه خدا کفایت می کند هر چیز یعنے هر گناه را مگر وام را

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله

رواه مسلم و از ابی هریره رض مرویست که انحضرت صلے الله

عليه وسلم قال يضحك الله الى رجلين يقتل احدهما

علیه وسلم فرمود خنده می کند خدا را بسوے دو مرد که میکشد یکے از ان دو مرد دیگر را

الاخر يدخلان الجنة يقاتل هذا في سبيل الله

سے در آیند هر دو مرد بهشت را قتال میکند این یکے در راه خدا

فيقتل ثم يتوب الله على القاتل فيستشهد متفق عليه

پس کشته می شود پس می در آید بهشت را پس توبه میکند خدا بر حمت بر قاتل که کافر بود

وعن مسروق قال سألنا عبد الله بن مسعود عن هذه الآية

در روایت ست از مسروق گفت پرسیدیم ما عبد الله بن مسعود را از تفسیر این آیت

ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا بل احياء عند ربهم يرزقون

و گمان مبر آن کسانرا که کشته شدند در راه خدا مرده بلکه زنده اند نزد پروردگار خود روزی داده می شوند

قَالَ اِنَّا قَدْ سَاَلْنَا عَنْ ذٰلِكَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابن مسعود بدرستیکه ما بتحقیق پرسیدیم از تفسیر این آیت از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ اَرْوَاحُهُمْ فِيْ اَجْوَافِ طَيْرٍ خُضْرٍ لَهَا قَنَادِيْلُ مُعَلَّقَةٌ

پس فرمود آنحضرت ارواح شهیدان در درون پرندگان سبز است آن پرندگان را قندیلهاست آویخته

بِالْعَرْشِ تَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ ثُمَّ تَاْوِيْ اِلٰى تِلْكَ الْقَنَادِيْلِ

بعرش که حکم آشیانه دارد می چرند آن طیور از بهشت هر جا که میخواهند پس میگیرند بسوی آن قندیلها

فَاطَّلَعَ اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ اِطِّلَاعَةً فَقَالَ تَشْتَهُوْنَ شَيْئًا قَالُوْا اَيَّ

پس مطلع شد بسوی ایشان پروردگار ایشان مطلع شدنی پس گفتا تا خواهش دارید چیزرا

شَيْءٍ نَشْتَهِيْ وَنَحْنُ نَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا فَفَعَلَ

چیز خواهیم و حال آنکه ما می چریم از بهشت هر جا که می خواهیم پس کرد

ذٰلِكَ بِهِمْ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا رَاَوْا اَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوْا مِنْ اَنْ يُسْاَلُوْا

پروردگار این سوال را با ایشان سه بار پس چون دیدند ایشان که البته گذاشته نمی شوند از خواستن

قَالُوْا يَا رَبِّ نُرِيْدُ اَنْ تَرُدَّ اَرْوَاحَنَا فِيْ اَجْسَادِنَا حَتّٰى نُقْتَلَ

گفتند ای پروردگار میخواهیم که باز گردانی جانهای ما را در تنهای ما تا آنکه کشته شویم

فِيْ سَبِيْلِكَ مَرَّةً اُخْرٰى فَلَمَّا رَاٰى اَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرِكُوْا

در راه تو و شهید شویم بار دیگر پس چون دانست پروردگار تعالی که نیست ایشان را حاجت گذاشته شدند

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر حالت اول رواه مسلم در روایت است از انس رضی گفت که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطَى الشَّهِيْدُ ثَلَاثًا اَوَّلُ قَطْرَةٍ

صلی الله علیه وسلم داده می شود شهید را سه چیز اول قطره

مِنْ دَمِهٖ يُغْفَرُ لَهٗ بِهَا ذُنُوْبُهٗ وَاَوَّلُ مَنْ يَمْسَحُ التُّرَابَ

از خون او آمرزیده میشود مر او را بسبب آن گناهان او و اول کسیکه پاک می کند خاک را

عَنْ وَجْهِهٖ زَوْجَتُهٗ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَاِذَا وَقَعَ جَنْبُهٗ وَقَعَ

از روے وے زوجۂ او باشد از زنان بہشت و چون واقع می شود پہلو شہید بر زمین واقع

فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض لَمَّا كَانَ يَوْمُ اُحُدٍ

در بہشت روایت کرد دیلمی این حدیث را و روایت است از انس رض ہرگاہ کہ بود جنگ احد

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَمْزَةَ وَقَدْ جُدِعَ وَمُثِّلَ بِهٖ

گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بحمزہ بن عبد المطلب در حال آنکہ پارہ پارہ کردہ شدہ بود

فَقَالَ لَوْلَا اَنْ تَجِدَ لِتَرَكْتُهٗ حَتّٰى يَحْشُرَهُ اللّٰهُ مِنْ بُطُوْنِ

پس فرمود اگر نیافتم ہر آئینہ میگذاشتم اورا تا آنکہ محشور گرداند او را خدا از شکمہای

السِّبَاعِ وَالطَّيْرِ وَلَمْ يُصَلِّ عَلٰى اَحَدٍ مِّنَ الشُّهَدَاءِ وَقَالَ

درندہ ہا و پرندہ ہا و نماز نگذارد آنحضرت بر ہیچ یکے از شہیدان و فرمود

اَنَا شَهِيْدٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ

کہ من گواہی دہندہ ام بر شما امروز و فردا روز قیامت

بَابُ اَصْنَافِ الشُّهَدَاءِ

این باب در بیان اقسام شہید است

عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از سہل بن حنیف رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ اللّٰهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ

علیہ وسلم کسیکہ سوال کند از خدا تعالی شہادت بصدق البتہ او را خدا تعالی مرتبۂ

الشُّهَدَاءِ وَاِنْ مَّاتَ عَلٰى فِرَاشِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

شہیدان را اگرچہ بمیرد بر فرش خود رواہ مسلم و رواہ است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَعُدُّوْنَ الشَّهِيْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چہ میشمارید کہ شہید کیست در میان شما

فَيَكْرُمُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

گفتند یا رسول اللہ کسیکہ کشتہ شدہ در راہ خدا پس وے شہید ست

قَالَ إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذًا لَقَلِيلٌ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ

گفت آنحضرت بدرستیکہ شہیدان امت من بر این تقدیر ہر آئنہ کم اند کسیکہ کشتہ شود در راہ خدا

شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ

شہید ست و کسیکہ میرد در راہ خدا پس وے شہید ست و کسیکہ میرد در علت طاعون

فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس وے شہید ست و کسیکہ میرد در علت شکم پس وے شہید ست رواہ مسلم و در روایت است

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعُونُ

از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ طاعون

شَهَادَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

سبب شہادت ست ہر مسلمان ست متفق علیہ روایت ست از عائشہ رض گفت

سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الطَّاعُونِ فَأَخْبَرَنِي

کہ پرسیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را از حقیقۃ طاعون پس خبر داد مرا

أَنَّهُ عَذَابٌ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَأَنَّ اللّٰهَ جَعَلَهُ رَحْمَةً

آنحضرت کہ طاعون عذابیست کہ میفرستد آنرا بر ورد گار بر ہر کہ میخواہد و خدا گردانیدہ ست طاعون را

لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَيْسَ مِنْ أَحَدٍ يَقَعُ الطَّاعُونُ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِرًا

مومنان را و نیست ہیچ یکی کہ واقع میشود طاعون پس درنگ کند در شہر خود صبر کنندہ

مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يُصِيبُهُ إِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ إِلَّا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ

و چشم دارندہ مر اجر و ثواب را در حالیکہ یقین دارد کہ نمیرسد او را از مصیبت مگر آنچہ نوشتہ ست خدا

شَهِيدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ قَالَ

شہید رواہ البخاری و روایت ست از سلیمان بن صرد گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَهُ بُطْنُهُ لَمْ يُعَذَّبْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ کشت اورا شکم او عذاب کردہ نشود

فِيْ قَبْرِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

در قبر او رواہ احمد و ترمذی و روایت ست از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْتُ الْغُرْبَةِ شَهَادَةٌ رَوَاهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مردن در غربت شہادت ست رواہ

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ تُوُفِّيَ رَجُلٌ

ابن ماجہ و روایت ست از عبداللہ بن عمرو رض گفت مرد مردے

بِالْمَدِيْنَةِ مِمَّنْ وُلِدَ بِهَا فَصَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بمدینہ از آن کسانیکہ زائیدہ شدہ بودند بمدینہ پس نماز گذارد بر او آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ يَا لَيْتَهٗ مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهٖ قَالُوْا وَلِمَ ذَاكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

پس فرمود آنحضرت ای کاشکے میمرد ایمرد در غیر جائی کہ زائیدن خود گفتند اصحاب چرا ست این آرزو ای رسول خدا

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الرَّجُلَ اِذَا مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهٖ قِيْسَ لَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مرد چون میمیرد در غیر مولد خود اندازہ گرفتہ شود مر او را

مِنْ مَوْلِدِهٖ اِلٰى مُنْقَطَعِ اَثَرِهٖ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از مولد او تا جائی کہ بریدہ شدن نشان پای او در بہشت رواہ نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ مَاتَ مَرِيْضًا مَاتَ شَهِيْدًا وَوُقِيَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَغُدِيَ وَرِيْحَ

کسیکہ مرد بیمار مرد شہید و نگاہ داشتہ شود از فتنہ قبر و عذاب وی و میرسد بامداد و شبانگاہ

عَلَيْهِ بِرِزْقِهٖ مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

بر او بہ رزق از بہشت رواہ ابن ماجہ و بیہقی در

شعب الایمان وعن جابر ان رسول الله صلی الله علیه

شعب ایمان و روایت ہست از جابر رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم قال الفار من الطاعون کالفار من الزحف والصابر

و سلم فرمود کہ گریزندہ از طاعون ہمچو گریزندہ از جنگ کافران ہست و صبر کنندہ

فیہ لہ اجر شہید رواہ احمد وعن سعید بن زید

در طاعون سزاوار اجر شہید ہست رواہ احمد و روایت ہست از سعید بن زید رض

ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال من قتل دون

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ کشتہ شد نزد

دینہ فھو شہید ومن قتل دون دمہ فھو شہید ومن قتل

دین خود پس وی شہید ہست و کسیکہ کشتہ شد نزد خون خود پس وی شہید ہست و کسیکہ کشتہ

دون مالہ فھو شہید ومن قتل دون اھلہ فھو شہید رواہ

برای حفظ مال خود پس وی شہید ہست و کسیکہ کشتہ شد نزد اہل و عیال خود پس وی شہید ہست

الترمذی وابو داود والنسائی وعن ام حرام رض عن

رواہ ترمذی و ابو داؤد و نسائی و روایت ہست از ام حرام رض از ان

النبی صلی الله علیه وسلم قال الماء فی البحر الذی

حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت جنبندہ دریا کہ میگردد

یصیبہ القیء لہ اجر شہید والغریق لہ اجر شہیدین

سرکے بجنبیدن کشتی و میرسد او را قی و غشیان مر او را مر شہید ہست و غرق شوندہ در دریا او را

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَمَاتَ أَوْ قُتِلَ أَوْ وَقَصَهُ فَرَسُهُ أَوْ بَعِيرُهُ

از وطن در راه خدا پس بمیرد یا کشته شود یا بیندازد او را اسپ وی یا شتر وی

أَوْ لَدَغَتْهُ هَامَّةٌ أَوْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ بِأَيِّ حَتْفٍ شَاءَ اللّٰهُ

یا بگزد او را گزنده یا بمرد بر فرش خود بهر مردگی که خواهد خدا

فَإِنَّهُ شَهِيدٌ وَإِنَّ لَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

پس بدرستیکه وی شهید است و بدرستیکه مر او راست بهشت رواه ابو داؤد و روایت است از

عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عتبه بن عبد سلمی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

اَلْقَتْلَى ثَلٰثَةٌ مُؤْمِنٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

کشتگان سه قسم اند یکی مسلمانی است که جهاد کرد بنفس خود و مال خود در راه خدا

فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال کرد تا آنکه کشته شد فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ فَذٰلِكَ الشَّهِيدُ الْمُمْتَحَنُ فِي

اللہ علیہ وسلم درشان این مؤمن پس آن شهید است امتحان کرده شده

خَيْمَةِ اللّٰهِ تَحْتَ عَرْشِهِ لَا يَفْضُلُهُ النَّبِيُّونَ إِلَّا بِدَرَجَةِ النُّبُوَّةِ

در خیمهٔ خدا است زیر عرش وی فاضل و زاید نمی شود آن شهید را پیغمبران مگر بدرجهٔ نبوت

وَمُؤْمِنٌ خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ

و دوم از کشتگان مسلمانیکه آمیخت کردار نیک و کردار بد جهاد کرد بنفس خود و مال خود

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ

در راه خدا وقتیکه ملاقات کند دشمن را قتال میکند تا آنکه کشته میشود گفته است آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ مُمَحِّصَةٌ تَحُتُّ ذُنُوبَهُ وَخَطَايَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم درشان این مجاہد این سنانی است که محو میکند گناہ و بدیهای او را

إِنَّ السَّيْفَ مَحَّاءٌ لِلْخَطَايَا وَادْخُلْ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ

بدرستیکه شمشیر وکشته شدن بدان محو وپاک گرداننده است مرگناهان را وداخل شو از هر دری که خواهی از درهای بهشت

وَمُنَافِقٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى

وسوم از کشتگان منافقی است که جهاد کرد بنفس ومال خود پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال میکند تا آنکه

يُقْتَلَ فَذَلِكَ فِي النَّارِ إِنَّ السَّيْفَ لَا يَمْحُو النِّفَاقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

کشته می شود پس آن منافق در آتش دوزخ است بدرستی شمشیر محو نمی کند نفاق را روایت کرده دارمی

وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِ

در روایت است از فضاله بن عبید انصاری که شنیدم عمر بن خطاب رضی را

يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

که میگفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت

الشُّهَدَاءُ أَرْبَعَةٌ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

شهیدان چهار کس اند یکی مرد مسلمان نیک وبا ایمان که ملاقات کرده است دشمنان را

فَصَدَقَ اللَّهَ حَتَّى قُتِلَ فَذَلِكَ الَّذِي يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ أَعْيُنَهُمْ

پس راست گو گردانید خدا را تا آنکه کشته شد آن مرد پس آنمرد آنکسی است که برمیدارند مردم بسوی او

يَوْمَ الْقِيَامَةِ هٰكَذَا وَرَفَعَ رَأْسَهُ حَتَّى سَقَطَتْ قَلَنْسُوَتُهُ

روز قیامت خود همچنین برداشت سر خود را برای بیان تا آنکه افتاد کلاه وی بجهت مبالغه

فَمَا أَدْرِي أَقَلَنْسُوَةُ عُمَرَ أَرَادَ أَمْ قَلَنْسُوَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

راوی گوید نمیدانم که کلاه عمر رض مراد داشته است یا کلاه آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

علیه وسلم گفت آن حضرت وشهید دیگر مردی مؤمن قوی ایمان است که ملاقات کرده

كَأَنَّمَا ضُرِبَ جِلْدُهُ بِشَوْكٍ طَلْحٍ مِنَ الْجُبْنِ أَتَاهُ

گویا زده شده است پوست او بخارهای درختان طلح از جهت ترسندگی آمد او را

سَهْمٌ عَرَبٌ فَقَتَلَهُ فَهُوَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّانِيَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ

تیری کہ اندازہ وے معلوم نیست پس کشت اورا پس این شہید در پایۂ دوم ست و شہید سوم مرد مومن

خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا لَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى

کہ آمیخت بہ ست کردار نیک را و کردار دیگر را کہ بد ست ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق خدا را تا آنکہ

قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّالِثَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ اَسْرَفَ عَلٰى

کشتہ شد پس آن مرد در درجۂ سوم ست و چہارم مرد مسلمان ست و لیکن اسراف کردہ ست بر

نَفْسِهٖ وَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي

نفس خود و معصیت ورزیدہ ست و ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق کرد خدا را تا آنکہ کشتہ شد پس آن مرد در

الدَّرَجَةِ الرَّابِعَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

پایۂ چہارم ست از ہمہ پایان تر رواہ ترمذی . و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ شہیدان پنج قسم اند

اَلْمَطْعُوْنُ وَالْمَبْطُوْنُ وَالْغَرِيْقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيْدُ

یکے آنکہ بعلت طاعون مردہ دوم آنکہ بعلت اسہال و انتفاخ بطن جاندادہ ست سوم آنکہ در آب غرق شدہ باشد

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيْكٍ رض قَالَ

و ہجم کشتہ شود در راہ خدا متفق علیہ و روایت ست از جابر رض بن عتیک رض کہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلشَّهَادَةُ سَبْعٌ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ شہادت ہفت نوع ست

سِوَى الْقَتْلِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَلْمَطْعُوْنُ شَهِيْدٌ وَالْغَرِيْقُ شَهِيْدٌ

سوائے کشتہ شدن در راہ خدا طاعون زدہ شہید ست و غرق شدہ شہید ست

وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيْدٌ وَالْمَبْطُوْنُ شَهِيْدٌ وَصَاحِبُ الْحَرِيْقِ

و صاحب ذات الجنب شہید ست و بعلت شکم مردہ شہید ست و صاحب آتش زدگی

شَهِيدٌ وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ

شہید است وکسیکہ مردہ است زیر ہدم بنا شہید است وزنیکہ بمیرد بسبب زائیدن

بِجُمْعٍ شَهِيدٌ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس آن نیز شہید است رواہ مالک وابو داود ونسائی

كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ

حرام کردہ شد بر شما مردار وخون وگوشت خوک وانچہ آواز کردہ شود

لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ

بر غیر خدا آن وانچہ بفشردہ باشد گلو مردہ باشد وانچہ بچوب بسنگ زدہ مردہ باشد وانچہ از بلندی زیر افتادہ وانچہ شاخ زدہ مردہ باشد

وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

وانچہ خوردہ درندہ باشد مگر انچہ ذبح کنید وحرام کردہ شد انچہ ذبح شدہ بر بتہا

وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ

وانچہ قسمت کنند بر تیرہا این فسق است

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن العاص رضی اللہ عنہما کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ عُصْفُورًا فَمَا فَوْقَهَا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کیسکہ کشت گنجشک را پس چیزیرا کہ فوق او است

بِغَيْرِ حَقِّهَا سَأَلَهُ اللّٰهُ عَنْ قَتْلِهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا

در صفر با در بغیر حق آن بپرسد او را خدا از قتل آن گفتہ شد یا رسول اللہ وچیست

حَقُّهَا قَالَ أَنْ يَذْبَحَهَا فَيَأْكُلَهَا وَلَا يَقْطَعَ رَأْسَهَا

حق کشتن او گفت آنحضرت حق آنست کہ ذبح کند او را پس بخورد آنرا ونبرد سر او را

فَيَرْمِي بِهَا رواه احمد والنسائي والدارمي وَعَنِ

پس بیندازد آنرا رواه احمد ونسائی ودارمی در روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عمر رض گفت آنحضرت را شنیدم صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَنْهٰى اَنْ تُصْبَرَ بَهِيْمَةٌ اَوْ غَيْرُهَا لِلْقَتْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وسلم که نہی میکرد از انکه صبر داده شود یعنے حبس کرده شود چهارپایه وغیر آن از برائے قتل متفق علیه

وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنِ اتَّخَذَ

وهم از وے مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم لعنت کرده است کسیرا که گرفت وساخت

شَيْئًا فِيْهِ الرُّوْحُ غَرَضًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض

چیزیرا که در وے روح است هدف ونشانه متفق علیه ورواست است از جابر رض

قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الضَّرْبِ فِي

گفت که نهی کرد آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم از زدن در

الْوَجْهِ وَعَنِ الْوَسْمِ فِي الْوَجْهِ رواه مسلم وَعَنْهُ

روے بطباچه یا بتازیانه وحران کردن میباشد باحیوان دهنی کرد از داغ کردن در روے رواه مسلم وهم

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَيْهِ حِمَارٌ وَقَدْ وُسِمَ

که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم گذشت بروے خرے حال آنکه تحقیق داغ کرده شده

فِي وَجْهِهِ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الَّذِيْ وَسَمَهُ رواه مسلم

در روے ان حمار گفت آنحضرت لعنت کناد خدا تعالی آنکسیرا که داغ کرده است اورا رواه مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ غَدَوْتُ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ورواست است از انس رض گفت بامداد بردم بسوے آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِيْ طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ فَوَافَيْتُهُ

علیه وسلم عبد اللہ بن ابی طلحه را تا تحنیک کند آنحضرت اورا پس یافتم من آنحضرت را

فِي يَدِهِ الْمِيسَمُ يَسِمُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

در حالیکه در دست اوست آنچه داغ میکند شتران زکوٰة را تا متمیز شوند از دیگر متفق علیه

بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ

باب در ذکر کلب یعنے کدام سگ نگاہ داشتن جایز است و کدام جایز نیست

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنِ اقْتَنَى كَلْبًا إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ ضَارِ نَقَصَ مِنْ عَمَلِهِ

کسیکہ کرد آرد یعنے نگاہ دارد سگے را مگر سگے کہ برای نگاہبانی مواشی نگاہ دارد یا سگ شکاری نقصان

كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ہر روز دو قیراط متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اتَّخَذَ كَلْبًا

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگیرد سگے را

إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ صَيْدٍ أَوْ زَرْعٍ انْتُقِصَ مِنْ أَجْرِهِ

مگر سگے کہ نگاہبانی مواشی میکند یا شکار میکند یا نگاہبانی زراعت میکند نقصان کردہ میشود

كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ

ہر روز یک قیراط متفق علیہ و روایت است از عبد اللہ بن مغفل رضہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا أَنَّ الْكِلَابَ أُمَّةٌ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر نمی بود کہ این سگان امتی

مِنَ الْأُمَمِ لَأَمَرْتُ بِقَتْلِهَا كُلِّهَا فَاقْتُلُوا مِنْهَا كُلَّ أَسْوَدَ

از امتہا اند ہر آئینہ امر میکردم بکشتن آن ہمہ پس چون سیل نیست بکشتن ہمہ پس بکشید

بَهِيمٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

کہ زیان کننده تر است رواہ ابو داود و دارمی و روایت است از ابن عباس رضہ

قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن التحريش بين

که نهی کرده است آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از برانگیختن و جنگ انداختن میان

البهائم رواه الترمذي وابو داود وعن ابي هريرة

چارپایها رواه ترمذی وابوداود وروایت است از ابی هریره رضه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تصحب الملائكة

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم همراه نمی شوند فرشتگان

رفقة فيها كلب ولا جرس رواه مسلم وعن ابن عباس

گروهے را که دران سگ است و نه گروهے را که جرس است رواه مسلم وروایت است از ابن عباس

عن ميمونة رضه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم اصبح

از میمونه رضه آنکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم صبح کرد

يوما واجما وقال ان جبرئيل كان وعدني ان يلقاني

روزے خاموش وانده وغمگین وگفت آنحضرت در بیان سبب دیگر که آمد جبرئیل وعده کرده بود مرا که ملاقات

الليلة فلم يلقني اما والله ما اخلفني ثم وقع في نفسه

امشب که گذشت پس ملاقات نکرد مرا آگاه باشید سوگند بخدا خلاف وعده نکرد جبرئیل پس بگرفت به

جرو كلب تحت فسطاط له فامر به فاخرج ثم اخذ

سگ بچه که افتاده بود زیر خیمه که بود مر آنحضرت را پس امر کرد به برآوردن آن پس بیرون آورده شد

بيده ماء فنضح مكانه فلما امسى لقيه جبرئيل فقال

بدست شریف آن را پس بپاشید آنحضرت در جاگه که سگ بچه نشسته بود پس هرگاه شام کرد پیش آمد آنحضرت

لقد كنت وعدتني ان تلقاني البارحة قال اجل ولكنا

هر آئینه بتحقیق وعده کرده بودی تو مرا که ملاقات خواهی کرد مرا دوے شب گفت جبرئیل ولیکن ما

لا ندخل بيتا فيه كلب ولا صورة فاصبح رسول الله

در نمی آئیم خانه را که در وے سگ است یا صورت پس صبح کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ فَأَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلَابِ حَتّٰى إِنَّهُ يَأْمُرُ

صلی اللہ علیہ وسلم آن یوم کہ شنید از جبرئیل این سخن پس امر کرد بکشتن سگان تا انکہ چنان شد کہ امر

بِقَتْلِ كَلْبِ الْحَائِطِ الصَّغِيرِ وَيَتْرُكُ كَلْبَ الْحَائِطِ الْكَبِيرِ

بکشتن سگ بوستان خرد و بیگذاشت سگ بوستان بزرگ کہ در آن زیادت احتیاج است

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت ہست از ابی ہریرہ رض کہ بود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي دَارَ قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَدَوَابُّهُمْ

صلی اللہ علیہ وسلم مے آمد سرائے قومی را از انصار را و نزد شان

دَارُ فُسُقٍ ذٰلِكَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ نَاتِي دَارَ فُلَانٍ

سرائے دیگر بود پس دشوار آمد آن آنحضرت نزد آنقوم بر ایشان پس گفتند یا رسول اللہ آئی سرائے فلانرا

وَلَا تَأْتِي دَارَنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي

و نمی آئی سرائے ما را فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ در

دَارِكُمْ كَلْبًا قَالُوا إِنَّ فِي دَارِهِمْ سِنَّوْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ

سرائے شما سگ ہست گفتند بدرستیکہ در سرائے شان گربہ ہست پس فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السِّنَّوْرُ سَبُعٌ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم گربہ از قسم درندہ ہست مضایقہ ندارد رواہ دارقطنی

بَابُ قَتْلِ الْمُؤْذِيَاتِ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت ہست از ابن عمر رض کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ وَاقْتُلُوا ذَا الطُّفْيَتَيْنِ وَالْأَبْتَرَ فَإِنَّهُمَا

می گفت بکشید مارانرا و بکشید مار خداوند دو طفیہ را و بکشید ماریرا کہ نام او ابتر ہست پس بدرستیکہ

يَطْمِسَانِ الْبَصَرَ وَيَسْتَسْقِطَانِ الْحَبَلَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ فَبَيْنَا

این دو چشم ما را پاک میگردانند بنیائی را و طلب سقوط میکنند بارشکم را گفت عبد الله

أَنَا أُطَارِدُ حَيَّةً أَقْتُلُهَا نَادَانِي أَبُو لُبَابَةَ لَا تَقْتُلْهَا

آنگه حمله می آرم ماریرا که بکشم او را آواز داد مرا ابو لبابه انصاری که مکش این مار را

فَقُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْحَيَّاتِ

پس گفتم که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر کرده است بکشتن ماران تو چون منع می کنی

فَقَالَ إِنَّهُ نَهَى بَعْدَ ذٰلِكَ عَنْ ذَوَاتِ الْبُيُوتِ وَهُنَّ الْعَوَامِرُ

پس گفت بدرستی آنحضرت نهی کرد بعد از امر کردن از کشتن خانه و این مارانکه در خانه ها می

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیه و روایت است از ام شریک رضه که آن حضرت صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَقَالَ كَانَ يَنْفُخُ عَلَى

علیه وسلم امر کرده است بکشتن سام ابرص فرمود آن حضرت و بود وزغ که دم میکرد

إِبْرَاهِيمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّ

بر ابراهیم متفق علیه و روایت است از سعید بن ابی وقاص رضه

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَسَمَّاهُ

که آن حضرت صلی الله علیه وسلم امر کرد بقتل وزغ و نام کرد او را

فُوَيْسِقًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

فاسق رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رضه که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ وَزَغًا فِي أَوَّلِ ضَرْبَةٍ

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بکشد سام ابرص را در اول زدن

كُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَفِي الثَّانِيَةِ دُونَ ذٰلِكَ وَفِي الثَّالِثَةِ

نوشته میشود برای او صد نیکی و بکشتن او در زدن دوم نوشته میشود برای او فرود صد نیکی

دُوْنَ ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

نوشته نمی شود اورا کمتر ازین دوم رواه مسلم وهم ازوی روایت گفت فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنَ الْاَنْبِيَاءِ فَاَمَرَ بِقَرْيَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم گزیده مورچه پیغمبری از پیغمبران را پس امر کرد بقریه

النَّمْلِ فَاُحْرِقَتْ فَاَوْحَى اللّٰهُ تَعَالٰى اَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ اَحْرَقْتَ

مورچه که سوخته شود پس سوخته شد پس وحی فرستاد خدای تعالی بسوی آن پیغمبر از جهت آنکه گزیده ترا

اُمَّةً مِنَ الْاُمَمِ تُسَبِّحُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ

امتی از امتها تسبیح میکند خدارا متفق علیه وروایت است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الدِّيْكَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دشنام مدهید خروس را

فَاِنَّهُ يُوْقِظُ لِلصَّلٰوةِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

زیرا که وی بیدار می گرداند برای نماز رواه ابوداؤد وروایت است از عبدالرحمن

ابْنِ اَبِيْ لَيْلٰى قَالَ قَالَ اَبُوْ لَيْلٰى قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ابی لیلی گفت که فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا ظَهَرَتِ الْحَيَّةُ فِي الْمَسْكَنِ فَقُوْلُوْا لَهَا اِنَّا

علیہ وسلم چونکه پیدا آید مار در جای سکونت پس بگویید مر آن مار را بدرستیکه ما

نَسْئَلُكَ بِعَهْدِ نُوْحٍ وَبِعَهْدِ سُلَيْمٰنَ بْنِ دَاوٗدَ اَنْ لَّا تُؤْذِيَنَا

سوال میکنیم ترا بعهد نوح وبعهد سلیمان بن داؤد این را که ایذا نکنی ما را

فَاِنْ عَادَتْ فَاقْتُلُوْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

پس اگر باز گردد و بیاید پس بکشید اورا رواه ترمذی وروایت است از ابی هریره

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَا سَالَمُونَاهُمْ مُنْذُ حَارَبْنَاهُمْ وَمَنْ تَرَكَ شَيْئًا مِنْهُمْ خِيفَةً

صلح نکرده ایم ما ایشان را از ان باز که جنگ کرده ایم ما ایشان و آنکه ترک کند و نگذارد چیزی از ان ما بران

فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ

پس نیست آن کس از ما رواه ابو داؤد و روایت ست از ابن مسعود رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهُنَّ

آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم بکشید ماران همه ماران را

فَمَنْ خَافَ ثَأْرَهُنَّ فَلَيْسَ مِنِّي رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کسیکه بترسد کینه کشی انها را پس نیست آنکس از من رواه ابو داؤد و النسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم

در روایت ست از ابن مسعود رض که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

قَالَ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهَا الْأَبْيَضَ الَّذِي كَأَنَّهُ

فرمود بکشید ماران را همه ماران را مگر مار خورد سفید را آنکه مانند

قَضِيبُ فِضَّةٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

شاخ نقره ست رواه ابو داؤد و روایت ست از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم وقتیکه بیفتد مگس در آوند

فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَامْقُلُوهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي

یکی از شما پس غوطه دهید او را در آن ظرف پس بدرستیکه در یکی از دو بازوی او زهر ست و در بازوی دیگر

الْآخَرِ شِفَاءً وَإِنَّهُ يَتَّقِي بِجَنَاحِهِ الَّذِي فِيهِ الدَّاءُ فَلْيَغْمِسْهُ رَوَاهُ

تندرستی پس بدرستیکه نگاه میدارد نفس خود را بتقدیم بازوی خود که در وی زهر ست پس باید که غوطه دهد

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض عَنِ النَّبِيِّ

ابو داؤد و روایت ست از ابی سعید خدری رض از ان حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي الطَّعَامِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت وقتیکہ بیفتد مگسے در طعام

فَامْقُلُوْهُ فَاِنَّ فِيْ اَحَدِ جَنَاحَيْهِ سُمًّا وَفِي الْاٰخَرِ شِفَاءً وَاِنَّهُ

پس غوطہ زنید او را پس بدرستیکہ در یکی از دو بازوے او زہر است و در بازوی دیگر شفاست و بدرستی وے

يُقَدِّمُ السُّمَّ وَيُؤَخِّرُ الشِّفَاءَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ

پیشتر می اندازد بازوی زہر را و پس می اندازد بازوی شفا را رواہ در شرح السنۃ و روایت است از

عَبَّاسٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ

ابن عباس رض کہ آنحضرت نہی کردہ است صلے اللہ علیہ وسلم از کشتن

اَرْبَعٍ مِّنَ الدَّوَابِّ النَّمْلَةِ وَالنَّحْلَةِ وَالْهُدْهُدِ وَالصُّرَدِ رَوَاهُ

چہار از دواب یکے مورچہ کہ پیش از انکہ بگزد دوم مگس سوم ہدہد چہارم مرزہ رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ يَرْفَعُهُ الْجَنُّ

ابوداؤد و الدارمی و روایت است از ابی ثعلبہ خشنی کہ رفع میکند حدیث را بسوے

ثَلٰثَةُ اَصْنَافٍ صِنْفٌ لَهُمْ اَجْنِحَةٌ يَطِيْرُوْنَ فِي الْهَوَاءِ

سہ گونہ اند و سہ قسم قسمے ہستند کہ مر ایشان را بازوہا ست کہ می پرند در ہوا

وَصِنْفٌ حَيَّاتٌ وَكِلَابٌ وَصِنْفٌ يَحِلُّوْنَ وَيَظْعَنُوْنَ

و قسمے دیگر ماران و سگان اند و صنفے دیگر کہ فرود می آیند در جاہا و بقعہا و اقامت می کنند و ایشان

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

رواہ در شرح السنۃ

بَابُ الْاَطْعِمَةِ

باب در بیان آداب طعام

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَأْكُلَنَّ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ وَلَا يَشْرَبَنَّ بِهَا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

البتہ باید کہ نخورد یکی از شما بدست چپ البتہ باید کہ نوشد بدست چپ ہم زیرا کہ شیطان میخورد

يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ

بدست چپ و می نوشد بدست چپ رواہ مسلم و روایت ست از جابر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ

شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ مے گفت بدرستیکہ شیطان حاضر می شود

أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ حَتَّى يَحْضُرَهُ عِنْدَ طَعَامِهِ فَإِذَا

یکے از شما نزد ہر چیز از شان آن یکی تا آنکہ حاضر می شود نزد طعام وے پس چون

سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللُّقْمَةُ فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى ثُمَّ

بیفتد از دست یکی از شما لقمہ پس باید کہ دور کند از ان لقمہ چیزیکہ مخلوط ست بآن از انچہ کثیفہ می پندارد

لِيَأْكُلْهَا وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ فَإِذَا فَرَغَ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ

پس بخورد آنرا و نگذارد آنرا برای شیطان پس چون فارغ شود از خوردن پس باید کہ بلیسد انگشتان

فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ تَكُونُ الْبَرَكَةُ رَوَاهُ

پس بدرستیکہ وی نمیداند کہ در کدام جزوی از اجزاے طعام وے میباشد برکت رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْ نُبَيْشَةَ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مسلم و روایت ست از نبیشہ رض کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ فِي قَصْعَةٍ فَلَحِسَهَا اسْتَغْفَرَتْ لَهُ

وسلم فرمود کسیکہ بخورد در کاسہ پس بلیسد بعد از خوردن کاسہ را آمرزش میخواہد

الْقَصْعَةُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

برائے وی کاسہ رواہ احمد والترمذی وابن ماجہ والدارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ أَحَبَّ الطَّعَامِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

و روایت ست از ابن عباس رض کہ بود دوستترین طعام ہا نزد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّزَيُّدُ مِنَ الْخُبْزِ وَالتَّزَيُّدُ مِنَ الْحَيْسِ

صلی اللہ علیہ وسلم اشکنہ از نان واشکنہ از حیس

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أُمِّ هَانِئٍ رض قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ

رواہ ابوداؤد وروایت ست ازام ہانی رضہ گفت کہ داخل شد بر من آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَعِنْدَكِ شَيْءٌ قُلْتُ لَا إِلَّا خُبْزٌ

صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسید یا ہست نزد تو چیزے گفتم نیست چیزے مگر نان خشک

يَابِسٌ فَخَلٌّ فَقَالَ هَاتِيْ مَا أَقْفَرَ بَيْتٌ فِيْهِ خَلٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پس سرکہ پس فرمود بیار آنچہ حاضر ست خالی نیست از نان خورش خانہ کہ در وے سرکہ ہست رواہ ترمذی

وَعَنْ أَبِيْ جُحَيْفَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت ست از ابی جحیفہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا آكُلُ مُتَّكِئًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ قَتَادَةَ رض عَنْ

وسلم نمیخورم طعام را تکیہ کردہ رواہ بخاری وروایت ست از قتادہ رضہ کہ

أَنَسٍ رض قَالَ مَا أَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى خِوَانٍ وَلَا

گفت انس رضہ نخورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم طعام را نہادہ برخوان و نخورد

فِيْ سُكُرُّجَةٍ وَلَا خُبِزَ لَهُ مُرَقَّقٌ قِيْلَ لِقَتَادَةَ عَلَى مَا يَأْكُلُوْنَ

در سکرجہ یعنے انا ر صغیر و پختہ نشد برای آنحضرت نان تنک و نخورد ہست گفتہ شد مر قتادہ را

قَالَ عَلَى السُّفَرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ مَا

گفت بر سفرہا رواہ بخاری وروایت ست از ابی ہریرہ رضہ کہ گفت

عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ

عیب نکرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہیچ طعامی را ہرگز و اگر خوش میداشت آنطعام را کنایہ

وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

و اگر ناخوش میداشت آنرا نمی خورد متفق علیہ وروایت ست از عایشہ گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ الْحَلْوَاءَ وَالْعَسَلَ

بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم دوست میداشت حلوا و شہد را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ البخاری و در روایت ست از جابر رضہ کہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

سَاَلَ اَهْلَهُ الْاُدْمَ فَقَالُوْا مَا عِنْدَنَا اِلَّا خَلٌّ فَدَعَا بِهٖ فَجَعَلَ

طلبید از خانۂ خود نانخورش را پس گفتند نیست نزد ما مگر سرکہ پس طلبید سرکہ را پس خوردن گرفت

يَاْكُلُ بِهٖ وَيَقُوْلُ نِعْمَ الْاُدْمُ الْخَلُّ نِعْمَ الْاُدْمُ الْخَلُّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

نان باں سرکہ و میگفت بقصد مدح نیکو نانخورش ست سرکہ نیکو نانخورش ست سرکہ بر آئینہ رواہ مسلم و از

اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُرِّبَ طَعَامٌ

ابی ایوب رضہ مرویست گفت بودیم ما نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس نزدیک گردانیدہ شد طعامے

فَلَمْ اَرَ طَعَامًا كَانَ اَعْظَمَ بَرَكَةً مِنْهُ اَوَّلَ مَا اَكَلْنَا وَلَا اَقَلَّ بَرَكَةً

پس ندیدم ہیچ طعامے را کہ بود عظیم تر از روی برکت ازاں طعام در ابتدائے وقت خوردن ما و ندیدیم

فِيْ اٰخِرِهٖ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ هٰذَا قَالَ اِنَّا ذَكَرْنَا اسْمَ

در وقت آخر آں گفتیم ما ای رسول خدا چگونہ بود حال این طعام کہ در اول برکت داشت و در

اللّٰهِ حِيْنَ اَكَلْنَا ثُمَّ قَعَدَ مَنْ اَكَلَ وَلَمْ يُسَمِّ اللّٰهَ فَاَكَلَ

آخر نے برکت شد فرمود آں حضرت کہ ما خوردیم در ابتدا بنام خدا پس نشست کسیکہ خورد نام خدا نبرد

مَعَهُ الشَّيْطَانُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

با وے شیطان سبب ملی برکتی این بود رواہ فی شرح السنۃ و روایت ست از عایشہ رضہ

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَكَلَ اَحَدُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخورد یکی از شما

فَنَسِيَ اَنْ يَّذْكُرَ اسْمَ اللّٰهِ عَلٰى طَعَامِهٖ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلَهٗ وَاٰخِرَهٗ

پس فراموش کند ذکر کردن نام خدا را بر طعام خود در اول پس باید کہ بگوید آخرہا اگر یاد آمد بسم اللہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أُمَيَّةَ بْنِ مَخْشِيٍّ رض قَالَ

رواه ترمذی و ابو داؤد و از امیه بن مخشی رض گفت

كَانَ رَجُلٌ يَأْكُلُ فَلَمْ يُسَمِّ حَتَّى لَمْ يَبْقَ مِنْ طَعَامِهِ إِلَّا لُقْمَةٌ

بود مردی که طعام میخورد پس تسمیه نکرد تا آنکه باقی نماند از طعام وی مگر یک لقمه

فَلَمَّا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ قَالَ بِسْمِ اللّٰهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ فَضَحِكَ

پس هرگاه که برداشت آن لقمه باقی مانده را بسوی دهن خود گفت آغاز بسم الله اول و آخرش پس

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ مَا زَالَ الشَّيْطَانُ يَأْكُلُ

صلی الله علیه وسلم پس فرمود بود شیطان که میخورد

مَعَهُ فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ اسْتَقَاءَ مَا فِي بَطْنِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

با وی تا این هنگام پس اکنون هر دو نام خدا را ذکر کرد شیطان چیزیکه در شکم وی بود رواه ابو داؤد

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

و از ابی سعید خدری رض گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي

صلی الله علیه وسلم چون فارغ می شد از طعام خوردن میگفت شکر مر خدائرا

أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ

که بخورانید ما را طعام و بنوشانید آب را و گردانید ما را مسلمان رواه ترمذی و ابو داؤد و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ماجه و از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ كَالصَّائِمِ الصَّابِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

علیه وسلم آنکه میخورد و شکر بر نعمت حق میکند مانند کسیکه روزه میدارد و صبر میکند رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أُتِيَ

و از ابن عباس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که آورده شد

بِقَصْعَةٍ مِنْ ثَرِيْدٍ فَقَالَ كُلُوْا مِنْ جَوَانِبِهَا وَلَا تَأْكُلُوْا مِنْ

نزد آنحضرت کاسه از ثرید پس فرمود آنحضرت بخورید از جوانب و اطراف کاسه و مخورید از

وَسَطِهَا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ فِيْ وَسَطِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میانهٔ آن زیرا که برکت در طعام نازل می شود بطعامیکه در میانه کاسه ست رواه ترمذی

وَعَنْ عِكْرَاشِ بْنِ ذُؤَيْبٍ رض قَالَ أُتِيْنَا بِجَفْنَةٍ كَثِيْرَةٍ

در روایت ست از عکراش بن ذویب رض که آورده شدیم ما کاسه بسیار بود

الثَّرِيْدِ وَالْوَذَرِ فَخَبَطَتْ بِيَدِيْ فِيْ نَوَاحِيْهَا وَأَكَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در وی استخوان شکسته و گوشت پارهای نی استخوان پس زدم دست خود را در هر جانب جفنه و خورد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ فَقَبَضَ بِيَدِهِ الْيُسْرٰى عَلٰى

صلی الله علیه وسلم از پیش خود پس گرفت آنحضرت بدست چپ خود دست راست مرا زود دست

يَدِيَ الْيُمْنٰى ثُمَّ قَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ مَوْضِعٍ وَاحِدٍ فَإِنَّهُ

دست من پس گفت ای عکراش بخور از یکجا زیرا که این یک

طَعَامٌ وَاحِدٌ ثُمَّ أُتِيْنَا بِطَبَقٍ فِيْهِ أَلْوَانُ التَّمْرِ فَجَعَلْتُ آكُلُ

طعام ست پس آورده شد نزد ما طبقی که در وی تمرها رنگ رنگ بود پس خوردن گرفتم آنرا

مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَجَالَتْ يَدُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پیش خود بجهت آنچه شنیده از آنحضرت و جولان کرد دست پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

فِي الطَّبَقِ فَقَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ فَإِنَّهُ غَيْرُ لَوْنٍ

در طبق و از هر جانب بخور پس فرمود آنحضرت با عکراش بخور از هر جانب که خواهی زیرا که این طعام

وَاحِدٌ ثُمَّ أُتِيْنَا بِمَاءٍ فَغَسَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

یکرنگ نیست پس آورده شد نزد ما پس شست پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَدَيْهِ وَمَسَحَ بِبَلَلِ كَفَّيْهِ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ وَرَأْسَهُ وَقَالَ

هر دو دست خود را و مسح کرد بتری آب هر دو کف دست بر روی خود و مسح کرد هر دو دست خود را تا مرفقین و سر را

يَا عِكْرَاشُ هٰذَا الْوَضُوْءُ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ای عکراش این وضو از طعام ست که تغیر داده ست آنرا آتش و پخته شده ست رواه ترمذی

وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از انس بن مالک رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ اِدَامِكُمُ الْمِلْحُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

وسلم بهترین نان خورش شما نمک ست رواه ابن ماجه در روایت ست

اَسْمَاءَ بِنْتِ اَبِيْ بَكْرٍ اَنَّهَا كَانَتْ اِذَا اُتِيَتْ بِثَرِيْدٍ اَمَرَتْ بِهٖ

از اسماء بنت ابی بکر که بود عادت وی چون آورده میشد اشکنه نرد وی بفرمود پوشیده نگاهدارید

فَغُطِّيَ حَتّٰى تَذْهَبَ فَوْرَةُ دُخَانِهٖ وَتَقُوْلُ اِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ

پس پوشیده میشد تا آنکه برود جوش و غلبه دود و گرمی وی و میگفت بدرستی شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ هُوَ اَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت این نگاهداشتن طعام موجب بسیار برکت ست رواه دارمی

وَعَنْ بُنَيْشَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و از بنیشه رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه

اَكَلَ فِيْ قَصْعَةٍ ثُمَّ لَحَسَهَا تَقُوْلُ لَهُ الْقَصْعَةُ اَعْتَقَكَ اللّٰهُ

بخورد در کاسه پس بلیسد میگوید مر او را کاسه که آزاد کند ترا خدا

مِنَ النَّارِ كَمَا اَعْتَقْتَنِيْ مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

از آتش دوزخ چنانکه آزاد کردی تو مرا از شیطان رواه رزین و در روایت ست از انس رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ مِنَ الدُّبَّاءِ فَقُلْتُ

گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اکثر و زیاده می میکرد از دبّاء پس گفتم

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّكَ لَتُحِبُّ الدُّبَّاءَ فَقَالَ اَلدُّبَّاءُ يُكَبِّرُ

ای رسول خدا بدرستیکه شما هر آئینه دوست میدارید کدو را پس فرمود کدو بزرگ می کند

اللهم بارك وزد في العقل الدليل

دماغ را وزیاده میکند عقل را روایت کرده دیلمی

باب الآنية وبيان أواني الذهب والفضة

باب در ذکر انواع، شها، احکام آن و بیان ظروف زر و سیم

عن أنس رضي الله عنه قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت ست از انس رض گفت که بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يتنفس في الشراب ثلاثا متفق عليه وزاد مسلم في رواية

که نفس میزد در آب خوردن سه نفس متفق علیه ست و زیادت کرد مسلم در روایتی دیگر این لفظ را

ويقول إنه أروى وأبرأ وأمرأ وعن أم سلمة أن

و میگفت انحضرت که آب باین صفت سیر کننده و صحت کننده و گوارتر ست و از ام سلمه مروی ست که

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الذي يشرب في انية

انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آن کسیکه می نوشد در آوند

الفضة إنما يجرجر في بطنه نار جهنم متفق عليه وفي

نقره گویا می نوشد آنکس جرعه جرعه باو از در شکم خود آتش دوزخ را متفق علیه و در

رواية لمسلم إن الذي يأكل ويشرب في انية الفضة والذهب

روایت دیگر مر مسلم را این عبارت ست هر که می نوشد در آوند نقره و زر

وعن حذيفة رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه

و در روایت ست از حذیفه رض گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیه

وسلم يقول لا تلبسوا الحرير ولا الديباج ولا تشربوا في انية

وسلم که میگفت مپوشید جامهای ابریشمی را و نه دیبا و منوشید در آوندهای

الذهب والفضة ولا تأكلوا في صحافها فإنها لهم في الدنيا

طلا و نقره و مخورید در کاسه های طلا و نقره زیرا که این اشیا مر کافران راست در دنیا

وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه

و آن مر شما راست در آخرت متفق علیه و در روایت ست از ابی سعید خدری رضی

قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ ثُلْمَةِ

گفت کہ منع فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از خوردن آب از سوراخ

الْقَدَحِ وَأَنْ يُنْفَخَ فِي الشَّرَابِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه

قدح و کوزہ و مانند آن و منع کرد از دمیدن در آب رواہ ابو داؤد و در روایت ست از ابن

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَكَلَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخورد

أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَأَطْعِمْنَا

یکے از شما طعامے را پس باید کہ بگوید خدایا برکت دہ ما را در وے و طعام دہ ما را

خَيْرًا مِنْهُ وَإِذَا سُقِيَ لَبَنًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ

طعامے بہتر ازین طعام کہ خوردیم چون بنوشد شیر را پس باید کہ بگوید خدایا برکت دہ ما را

وَزِدْنَا مِنْهُ فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ يُجْزِئُ مَكَانَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

و زیادہ برسان ما را ازان باین وجہ کہ نیست چیزے کہ کفایت کند از طعام و شراب

إِلَّا اللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ

مگر شیر رواہ ترمذی و ابو داؤد و از ابن عمر رضی

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ

مروی ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر کہ بخورد آب در ظرفے

ذَهَبٍ وَفِضَّةٍ أَوْ إِنَاءٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ ذٰلِكَ فَإِنَّمَا يُجَرْجِرُ

از طلا یا نقرہ یا بخورد در ظرفے کہ در آن ظرف چیزے از زر یا نقرہ ست پس مے نوشد

فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ

در شکم خود آتش دوزخ را رواہ دار قطنی و در روایت ست از

أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رض أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی مالک اشعری رض کہ وے شنید آنحضرت صلے اللہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ لَيَشْرَبَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا

علیہ وسلم را کہ میگفت ہر آئینہ باشد کہ بخورند بعضے مردمان از امت من خمر را نام می نہند خمر را

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ ۞ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

رواہ ابو داؤد و ابن ماجہ و روایت ہست از جابر رض گفت شنیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكَلْبِ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت چون بشنوید آواز سگ

وَنَهِيقَ الْحِمَارِ مِنَ اللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

و آواز خران را در شب پس پناہ جوئید بخدا از شیطان رجیم

فَإِنَّهُنَّ يَرَيْنَ مَا لَا تَرَوْنَ وَأَقِلُّوا الْخُرُوجَ إِذَا هَدَأَتِ الْأَرْجُلُ

زیرا کہ ایشان میدانند چیزہا کہ نمی بینید شما و کمتر کنید بیرون آمدن را از خانہ وقتیکہ ساکن

فَإِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبُثُّ مِنْ خَلْقِهِ فِي لَيْلَتِهِ مَا يَشَاءُ وَأَجِيفُوا

زیرا کہ خدا عز و جل پراگندہ و بیرون می آرد از خلق خود در شب ہر چیزے را کہ میخواہد و بر ہم زنید و بند کنید

الْأَبْوَابَ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا

در خانہ سرا و بگیرید نام خدا را بران زیرا کہ شیطان نمی تواند کشود در را

إِذَا جُيِّفَ وَذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَغَطُّوا الْجِرَارَ وَأَكْفِئُوا

چون بستہ شود و برده شود نام خدا و بپوشید دہان کوزہ ہا را کہ در وے

الْآنِيَةَ وَأَوْكُوا السِّقَاءَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ ۞ وَعَنِ

آبست و محکم کنید مشکہا را کہ خالی باشد از چیزے کہ در وے نخسپند دہان بہ بندید مشکہا را رواہ

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَتْ فَأْرَةٌ تَجُرُّ الْفَتِيلَةَ فَأَلْقَتْهَا بَيْنَ

ابن عباس رض گفت آمد موشے در حالیکہ میکشید این فارہ فتیلہ را پس انداخت فتیلہ را

يَدَيْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْخُمْرَةِ الَّتِي

پیش آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بر سجادۂ خرد از حصیر کہ آنحضرت بران نشستہ

كَانَ قَاعِدًا عَلَيْهَا فَاحْتَرَقَتْ مِنْهَا مِثْلَ مَوْضِعِ الدِّرْهَمِ فَقَالَ

پس سوخت آن قارہ ازان خمرہ موضعے مقدار درہم پس فرمود

إِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوا سُرُجَكُمْ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدُلُّ مِثْلَ هٰذَا

چون بخوابید بکشید چراغہائے خود را زیرا کہ شیطان راہ می نماید مثل این را

عَلَى هٰذَا لِخُمْرَتِكُمْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

بر این فعل پس میسوزد شیطان باعث می شود بر سوختن خمرہ رواہ ابو داود

بَابُ الضِّيَافَةِ

باب در بیان فضل ضیافت و آداب آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضہ کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ

کسیکہ ایمان دارد بخدا و روز آخرت پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را و کسیکہ

كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ

ایمان آرد بخدا و روز جزا پس باید کہ ایذا نرساند ہمسایہ را و کسیکہ باشد

يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ وَفِي

ایمان دارندہ بخدا و روز جزا سخن نیک بگوید یا خاموش ماند و در

رِوَايَةٍ بَدَلَ الْجَارِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ

روایتے بدل جار این لفظ آمدہ کسیکہ ایمان آرد بخدا و روز آخرت پس باید کہ

رَحِمَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ رضه أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

رحم کند کہ موجب وصل شود متفق علیہ و روایت است از ابی شریح کعبی رضہ بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد باخدا و روز آخرت

فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ الضِّيَافَةُ ثَلٰثَةُ

پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را عطیہ او تحفہ وی یکروز و شب است و زمان مہمان داری سہ روز است

اَيَّامٍ فَمَا بَعْدَ ذٰلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ وَلَا يَحِلُّ لَهُ اَنْ يَثْوِيَ

و بعد ازان ہر چہ دہد خیر زاید است و روا نیست مہمان را کہ اقامت کند نزد میزبان

عِنْدَهُ حَتّٰى يُحْرِجَهُ جَامِعٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي سَعِيْدٍ رض

تا آنکہ در حرج و مشقت اندازد او را متفق علیہ و روایت است از ابی سعید رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ وَمَثَلُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود قصہ حال مؤمن بہ نسبت ایمان مانند قصہ و حال

الْاِيْمَانِ كَمَثَلِ الْفَرَسِ فِي اٰخِيَّتِهٖ يَجُوْلُ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلٰى اٰخِيَّتِهٖ وَاِنَّ

اسپ است در اخیہ خود جولان میکند پس مراجعت میکند آن اخیہ باز میآید

الْمُؤْمِنَ يَسْهُوْ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلَى الْاِيْمَانِ فَاطْعِمُوْا طَعَامَكُمُ الْاَتْقِيَاءَ

مؤمن ہمچنین بسہو معصیت مے کند پس رجوع میکند بسوے ایمان پس بخورانید طعام خود را بہ پرہیزگاران را

وَاَكِّلُوْا مَعْرُوْفَكُمُ الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ

و بدہید عطیہ خود را ہمہ مومنان را رواہ بیہقی بے در شعب

الْاِيْمَانِ وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ بِهٖ قَالَ قَالَ

الایمان و ابو نعیم در حلیہ و روایت است از ابن عمر بہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَقَلَّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نہادہ شود مائدہ پس باید کہ نایستد

يَقُوْمُ رَجُلٌ حَتّٰى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ وَلَا يَرْفَعُ يَدَهُ وَاِنْ شَبِعَ حَتّٰى يَفْرُغَ

و برنخیزد مردے تا آنکہ برداشتہ شود مائدہ و برندارد دست از طعام اگرچہ سیر گردد تا آنکہ فارغ شوند

الْقَوْمِ وَلْيَعُدْ رِفَانَّ ذٰلِكَ يُخْجِلُ جَلِيْسَهُ فَيَقْبِضُ يَدَهُ وَعَلَى

مرد را از خوردن واگیرد باید که طعام را طلب نکند زیرا که دست بر داشتن بعد از شرمندہ میگرداند

اَنْ يَكُوْنَ لَهُ فِي الطَّعَامِ حَاجَةٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

و شاید که باشد جلیس او را بسوی حاجت بطعام رواہ ابن ماجہ و بیہقی

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در شعب الایمان و روایت ہست از عمر بن خطاب رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُوْا جَمِيْعًا وَلَا تَفَرَّقُوْا فَاِنَّ الْبَرَكَةَ

صلی اللہ علیہ وسلم بخورید باجماعة و جدا و جدا مخورید زیرا که برکت

مَعَ الْجَمَاعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

با جماعة ہست رواہ ابن ماجہ و روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ السُّنَّةِ اَنْ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از جملہ سنت ہست کہ

يَخْرُجَ الرَّجُلُ مَعَ ضَيْفِهٖ اِلٰى بَابِ الدَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

بیرون آید مرد با مہمان خود جہت تکریم او تا در سرا رواہ ابن ماجہ و روایت ہست از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْخَيْرُ

ابن عباس رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خیر و برکت

اَسْرَعُ اِلَى الْبَيْتِ الَّذِيْ يُؤْكَلُ فِيْهِ مِنَ الشَّفْرَةِ اِلٰى سَنَامِ الْبَعِيْرِ

زود تر رسیدہ ہست بسوے خانہ کہ خورده میشود طعام یعنے باہمان از زیرا کہ کارد بر کوہان شتر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

رواہ ابن ماجہ و روایت ہست از وحشی بن حرب او روایت دارد از پدر خود

اَنَّ اَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

و یاران نبی وحشی کہ پدر پدر بعضے ایشان آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفتند ای رسول خدا

صلی اللہ علیہ وسلم انا نأکل ولا نشبع قال فلعلکم تفترقون

صلی اللہ علیہ وسلم ما ہر چند میخوریم سیر نمی شویم فرمود شاید جدا جدا میخورید

قالوا نعم قال فاجتمعوا علی طعامکم واذکروا اسم اللہ

گفتند صحابہ آرے ہمچنین است فرمود آنحضرت پس اجتماع کنید بر طعام خود و ذکر کنید

یبارک لکم فیہ رواہ ابوداؤد

تا برکت داده شود مر شما را در طعام رواہ ابوداؤد

باب فی ذکر لباس النبی والنہی عن الاسبال

باب در بیان لباس آنحضرت و نہی از جر و اسبال

والاحمر والحریر وجلود السباع وتوب الشہرۃ

در رنگ سرخ و لباس حریر و دیبا و پوست درنده ها و پارچه که برای شہرت است

عن ابی ہریرۃ قال اخرجت الینا عائشۃ کساء

روایت است از ابی ہریره رضہ گفت بیرون آورد بسوی ما عائشه چادرے

ملبدا وازارا غلیظا فقالت قبض روح رسول اللہ صلی اللہ

رقعها بر هم دوخته و ازارے درشت پس گفت قبض کرده شد روح پیغمبر خدا صلے اللہ

علیہ وسلم فی ہذین متفق علیہ وعن عائشۃ قالت

علیہ وسلم درین دو جامه متفق علیہ و در روایت است از عائشه رضہ گفت

کان فراش رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الذی ینام

بود بستر خواب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که خواب کردے

علیہ ادما حشوہ لیف متفق علیہ وعنہا قالت کان

بر وے چرم و باخته کرده شده که درمیان او پوست خرما بود جمع پنج متفق علیہ و هم از عائشه رضہ

وساد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الذی یتکیء علیہ

بالش آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که تکیه کرده بر وے

مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهُ لِيفٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ

از چرم دباغت کرده شده که اندرون وے پوست خرما بود رواہ مسلم و روایت ست از ام سلمہ رضہ گفت

كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَمِيصُ

کہ دوست داشتہ ترین جامہا بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پیراہن بود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رضہ

رواہ ترمذی و ابو داؤد و روایت ست از اسماء بنت یزید رضہ

قَالَتْ كَانَ كُمُّ قَمِيصِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى

گفت بود آستین پیراہن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم تا

الرُّصْغِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ

بند دست رواہ ترمذی و ابو داؤد و روایت ست از ابن عمر رضہ گفت

كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اعْتَمَّ سَدَلَ بَيْنَ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون عمامہ می بست فرو میگذاشت گوشہ

كَتِفَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ رضہ قَالَ كَانَ كِمَامُ أَصْحَابِ

دو شانۂ خود رواہ ترمذی و روایت ست از کبشہ کہ گفت بود کلاہ ہای یاران

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُطُحًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَمُرَةَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چسپیدہ بشر بلند فرو ہوا رواہ ترمذی و روایت ست از سمرہ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْبَسُوا الثِّيَابَ الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا أَطْهَرُ

کہ تحقیق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بپوشید جامہای سفید را زیرا کہ جامہای سفید

وَأَطْيَبُ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ

پاکیزہ و خوشتر ست و کفن کنید در آن مردہ ہای خود را رواہ احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ عُبَادَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ

و روایت ست از عبادہ رضہ کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بر شما باد

بِالْعَمَائِمِ فَإِنَّهَا سِيمَاءُ الْمَلَائِكَةِ وَأَرْخُوهَا خَلْفَ ظُهُورِكُمْ

وستارها زیرا که دستارها علامت فرشتگان هست و بگذارید اطراف عمایم را پس پشت خود ا

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ

رواه بیهقی در شعب ایمان و در روایت هست از عمرو بن شعیب

عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پدرش و پدر او از جد عمرو گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى أَثَرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ خدا دوست میدارد کہ دیدہ شود اثر نعمت خود بر بندۂ خود رواہ ترمذی

وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت هست از معاذ بن انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ أَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هٰذَا

فرمود کسیکہ بخورد طعامے را پس بگوید شکر مر خدائرا کہ بخورانید مرا این خوردنی را و روزی داد مرا

الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ

این طعام را بی حول و قوۃ کہ از جانب من باشد آمرزیدہ شود ہر چہ گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَزَادَ أَبُو دَاوُدَ وَمَنْ لَبِسَ

از گناہان او رواہ ترمذی و زیادہ کرد ابو داؤد و کسیکہ بپوشد

ثَوْبًا فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي كَسَانِي هٰذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ

جامہ را پس بگوید شکر مر خدائرا کہ پوشانید مرا این را و روزی داد مرا این جامہ را بی

حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ

حول و قوۃ کہ از جانب من باشد آمرزیدہ شود مر او را ہر چہ گذشتہ است از گناہان او

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت هست از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ

هر کس که مشابه کرد خود را بقومی پس آنکس از ان قوم ست رواه احمد و ابو داؤد و از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كُلْ مَا شِئْتَ وَالْبَسْ مَا شِئْتَ مَا اَخْطَاَتْكَ

ابن عباس گفت بخور هر چیز را که میخواهی بپوش هر چیز را که میخواهی تا وقتیکه نرسد ترا

اِثْنَانِ سَرَفٌ وَمَخِيْلَةٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ تَرْجَمَةِ بَابٍ

دو خصلت اسراف و تکبر رواه بخاری در ترجمه باب

وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت ست از سالم از پدرش و او از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

اَلْاِسْبَالُ فِي الْاِزَارِ وَالْقَمِيْصِ وَالْعِمَامَةِ مَنْ جَرَّ مِنْهَا شَيْئًا

کہ جر و اسبال که حرام ست نه تنها در ازار ست بلکه در ازار و پیراهن و عمامه نیز میباشد کسیکه در ازی کند

خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ اِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

و بکشد ازین جامها بطریق تکبر نظر نه کند خدا تعالی بجانب وی روز قیامت رواه ابو داؤد و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ سَمِعْتُ

و ابن ماجه و روایت ست از ابی سعید خدری رضہ گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ اِلٰى اَنْصَافِ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت یعنی حالت محمودہ در ازار پوشیدن مومن تا نصف

سَاقَيْهِ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ فِيْمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ مَا اَسْفَلَ مِنْ

ساقین اوست نیست گناه بر مومن در پوشیدن ازار تا میان نصف ساق و میان دو ساق تا گیرے که پایین است از هفت لنگ

ذٰلِكَ فَفِي النَّارِ قَالَ ذٰلِكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ وَلَا يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

پس در آتش دوزخ ست گفت آنرا سه بار و نظر رحمت نمی کند خدا تعالی روز قیامت

اِلٰى مَنْ جَرَّ اِزَارَهُ بَطَرًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بسوے کسیکه در ازار خود را بطریق تکبر و خیلاء رواه ابو داؤد و ابن ماجه و روایت ست از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیکہ باشد پایان تر از شتالنگ از ازار در آتش دوزخ ست رواہ بخاری

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و در روایت ست از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بَيْنَمَا رَجُلٌ مُجَرٌّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ خُسِفَ بِهِ فَهُوَ

وسلم در اثنای آنکہ مردی میکشید ازار خود و تکبر طغیان میرفت فرو برد شد او را پس او

يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ

بزودی میرود در زمین تا روز قیامت رواہ بخاری در روایت ست از ابن

عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ

عمر رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بکشد جامہ خود را بطریق تکبر

لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

نظر عنایت نکند حق تعالی بسوے او روز قیامت متفق علیہ و در روایت ست از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

ابی ہریرہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود خدا

لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نظر عنایت نکند روز قیامت بسوی کسیکہ بکشد ازار خود بطریق تکبر و اسراف متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ

و در روایت ست از عبد اللہ بن عمرو بن العاص رضہ کہ دید آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ ثَوْبَيْنِ مُعَصْفَرَيْنِ فَقَالَ إِنَّ هٰذِهِ

صلی اللہ علیہ وسلم بر من دو جامہ رنگین بعصفر پس فرمود کہ این جامہ ہا

مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا وَفِي رِوَايَةٍ قُلْتُ أَغْسِلُهُمَا قَالَ بَلْ

از جنس جامهای کافران ست پس مپوش آنها را و در روایتی آمده ست که گفت عبدالله بشویم

أَحْرِقْهُمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضه قَالَ

بسوزان آن هر دو جامه را رواه مسلم و روایت ست از عبدالله بن عمر رضه که

مَرَّ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

گذشت مردی و بروی دو جامه سرخ بود پس سلام کرد آنمرد بر پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

صلی الله علیه وسلم پس جواب سلام وی نداد رواه ترمذی و ابوداود

وَعَنْ عُمَرَ وَأَنَسٍ وَابْنِ الزُّبَيْرِ وَأَبِي أُمَامَةَ رضه عَنِ

و روایت ست از عمر و انس و ابن زبیر و ابی امامه رض

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم از هر چهار که فرمود آنحضرت هر که پوشد جامه ابریشم در

الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

دنیا نپوشد آن را در آخرت متفق علیه و روایت ست از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نمی پوشد

يَلْبَسُ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ

حریر را در دنیا مگر که نیست نصیبی او را در آخرت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ نَهَانَا رَسُولُ اللّٰهِ

علیه و روایت ست از حذیفه رض گفت که نهی کرد ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

صلی الله علیه وسلم از نوشیدن در ظرفهای طلا و نقره

وَاَنْ نَاْكُلَ فِيْهَا وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيْرِ وَالدِّيْبَاجِ وَاَنْ نَجْلِسَ

و از خوردن در ین ظروف و از پوشیدن جامہ ابریشمی و دیبا و از نشستن

عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

بر حریر و دیبا متفق علیہ و روایت ست از ابن عمر رض کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيْرِ اِلَّا هٰكَذَا وَرَفَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

علیہ وسلم نہی کرد از پوشیدن جامہای ابریشمی مگر اینچنین یعنی اینقدار و برداشت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِصْبَعَيْهِ الْوُسْطٰى وَالسَّبَّابَةَ وَضَمَّهُمَا

صلی اللہ علیہ وسلم دو انگشت خود را کہ میانہ ست و انگشتے کہ متصل ست از جانب خود انگشت و پیوست این

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ اَنَّهُ خَطَبَ بِالْجَابِيَةِ

متفق علیہ و در روایتے مر مسلم را آمدہ کہ عمر رض خطبہ خواند بجابیہ

فَقَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُبْسِ

پس گفت در خطبہ نہی کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از پوشیدن

الْحَرِيْرِ اِلَّا مَوْضِعَ اِصْبَعَيْنِ اَوْ ثَلٰثٍ اَوْ اَرْبَعٍ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى

حریر مگر جای دو انگشت یا سہ انگشت یا چہار انگشت و روایت ست از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اُحِلَّ

اشعری رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود حلال ساختہ

الذَّهَبُ وَالْحَرِيْرُ لِاِنَاثِ اُمَّتِيْ وَحُرِّمَ عَلٰى ذُكُوْرِهَا

و مباح گردانیدہ شدہ استعمال طلا و پوشیدن ابریشم مر زنان امت من و حرام گردانیدہ شد استعمال ہر یکی ازان

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ رَيْحَانَةَ رض

رواہ ترمذی و نسائی و روایت ست از ابی ریحانہ رض

قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ عَنِ الْوَشْرِ

کہ نہی کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از ده خصلت از تیز کردن دندان و باریک گردانیدن

وَالْوَشْمِ وَالنَّتْفِ عَنْ مَكَامِعِ الرَّجُلِ الرَّجُلَ بِغَيْرِ شِعَارٍ

اطراف آن از خلانیدن سوزن در پوست بسبب پاییل و از کندن موے سفید از لحیه و رهن و از مضاجعت

وَمَكَامِعَةِ الْمَرْءَةِ الْمَرْءَةَ بِغَيْرِ شِعَارٍ وَأَنْ يَجْعَلَ الرَّجُلُ

دهم خوابی مرد با مرد بیجامه اگر خوف فتنه نباشد و نهی کرد از هیچ خوابی زن با زن بیجامه و نهی کرد از

فِي أَسْفَلِ ثِيَابِهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ أَوْ يَجْعَلَ عَلَى

مرد در زیر جامهاے خود جامه ابریشمے را مانند عجمان و نیز از گردانیدن مرد بر

مَنْكِبَيْهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ وَعَنِ النُّهْبَى وَعَنْ

دوشهاے خود حریر عجمیان و نهی کرد از

رُكُوبِ النُّمُورِ وَلُبُوسِ الْخَاتَمِ إِلَّا لِذِي سُلْطَانٍ رَوَاهُ

غارت کردن مال مردم را و نهی کرد از سواری بر پوست پوز و از پوشیدن خاتم مگر از

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ابو داؤد و از ابی هریره رض مرویست که گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً

صلے اللہ علیہ وسلم همراه نمی روند فرشتگان گروهی را

فِيهَا جِلْدُ نَمِرٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

که در آن گروه جلد درنده ایست که آنرا پوز گویند رواه ابو داؤد و از ابن عمر رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَبِسَ

که فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بپوشد

ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا أَلْبَسَهُ اللّٰهُ ثَوْبَ مَذَلَّةٍ فِي الْآخِرَةِ

ثوب شهرت را یعنی جامه نفیس را بقصد تعزز و تکبر در دنیا پوشاند او را خداے تعالی جامه خسیس

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ الْخَاتَمِ وَالتَّعَارِ وَالْإِجْرَاسِ

رواه احمد و ابو داؤد و ابن ماجه ✦ باب در بیان خاتم و اشاره ابن از جنس یعنی ابو

وعن عبد الله بن عباس رض ان رسول الله صلى الله عليه

گفت عبد اللہ بن عباس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم رای خاتما من ذهب فی يد رجل فنزعه فطرحه

وسلم دید انگشتری را از طلا در دست مردے پس برکشید از پس دست خود

فقال يعمد احدكم الى جمرة من نار فيجعلها فی يده فقيل للرجل

پس فرمود قصد میکند یکی از شما بسوے اخگرے از آتش دوزخ پس میگیرد آنرا در دست خود پس گفته

بعد ما ذهب رسول الله صلى الله عليه وسلم خذ خاتمك

بعد از رفتن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که بردار انگشتری خود را

انتفع به قال لا والله لا اخذه ابدا وقد طرحه رسول الله

گیرید بصرف خود ان شخص گفت آن مرد سوگند بخدا نمیگیرم آنرا هرگز در حالیکه بتحقیق انداخت

صلى الله عليه وسلم رواه مسلم وعن علي رض ان النبي

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ مسلم + و از علی رضہ مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم اخذ حريرا فجعله فی يمينه واخذ ذهبا

صلے اللہ علیہ وسلم گرفت جامه ابریشمی را پس نهاد آنرا در دست راست خود و گرفت طلا را

فجعله فی شماله ثم قال ان هذين حرام على ذكور امتي

در نهاد آنرا در دست چپ خود پس فرمود که این دو چیز حرام ست هر یک ازان بر مردان امت من

رواه احمد وابو داود والنسائي وعن بريدة رض ان النبي

رواہ احمد و ابو داؤد والنسائی و در روایت از بریده رضہ که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال لرجل عليه خاتم من

صلے اللہ علیہ وسلم گفت مر مردی را که بود بر دست او انگشتری از

شبه مالي اجد منك ريح الاصنام

برنج چیست مرا که می یابم از تو بوے بتان

فطرحه ثم جاء وعليه خاتم من حديد فقال ما لي أرى
پس انداخت آنمرد از خود انگشتری را پس آمد آنمرد و حال آنکه بود بر وی انگشتری از آهن پس فرمود
عليك حلية أهل النار فطرحه فقال يا رسول الله من أي
بر تو زیور و پوشش دوزخیان پس انداخت آنمرد آنرا پس عرض کرد ای رسول خدا از چه
شيء أتخذه قال من ورق ولا تتمه مثقالا رواه الترمذي
چیز بسازم انگشتری را فرمود بسازاز نقره و تمام کن انگشتری را تا مثقال بلکه کمتر ازان کن روایت ترمذی
وأبو داود والنسائي وعن ابن الزبير رض أن مولاة لهم ذهبت
وابو داود و نسائی و مرویست از عبد الله بن الزبیر رضی که مولاة ایشان برود
بابنة الزبير إلى عمر بن الخطاب رض وفي رجليها أجراس فقطعها
دختر زبیر را بسوی عمر ابن الخطاب رضه در پای دختر که جرسها بود یعنی زیور
عمر ثم قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول
بریست جرس که آواز میکرد و شن جرس پس آمد آنرا عمر رضه و گفت شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که می گفت
مع كل جرس شيطان رواه أبو داود وعن
با هر جرس شیطانی ست رواه ابو داود و در روایت می کند
بنانة مولاة عبد الرحمن بن حبان الأنصاري
بنانه مولاة عبد الرحمن بن حبان انصاری
كانت عند عائشة رض إذ دخلت عليها جارية
آنرا که بود نزد عائشه صدیقه رضه ناگاه در آورده شد بر عائشه دختر که بود بدان جاریه
وعليها جلاجل يصوتن فقالت لا تدخلنها علي إلا أن تقطعن
جلاجل که آواز می کردند آن جلاجل پس گفت عائشه باید که در نیاورد آن زن که در وی باشد
جلاجلها سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا تدخل
جلاجل او از بر که من شنیده ام پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت در نمی آیند

الملئكة بيتا فيه جرس رواه ابو داود وعن ابي هريرة

فرشتگان خانه را که در وے جرس ست رواه ابو داود و روایت ست از ابی هریره رض

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من احب ان يحلق

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکه دوست دارد که حلقه بپنداز

حبيبه حلقة من نار فليحلق حلقة من ذهب ومن احب ان

در بینی یار گوش دوست خود را از آتش دوزخ پس گوید که حلقه بپوشاند ورا از طلا

يطوق حبيبه طوقا من نار فليطوقه طوقا من ذهب ومن

که در گردن اندازد دوست خود را طوق از آتش پس گوید که طوق سازد کردن او را از طلا و کسیکه

احب ان يسور حبيبه سوارا من نار فليسوره سوارا من ذهب

دوست می دارد که بپوشاند دوست خود را دست برنجن از آتش پس گوید که بپنداز دست وی سوار

ولكن عليكم بالفضة فالعبوا بها رواه ابو داود وعن

ولیکن بر شما باد که زیور کنید از نقره سازید پس لهو و لعب کنید بفضه و بسازید بزیور از وے رواه ابو داود

عقبة بن عامر رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يمنع اهل

روایت ست از عقبه بن عامر رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود که منع میکرد آنهارا که

الحلية والحرير ويقول ان كنتم تحبون حلية الجنة وحريرها

اهل زیور و حریر بود و از پوشیدن آن وے گفت اگر هستید شما که دوست میدارید زیور بهشت را و

فلا تلبسوها في الدنيا رواه النسائي وعن مالك رض

پس نپوشید آنرا در دنیا رواه النسائی و منقول ست از امام مالک رض

قال انا اكره ان يلبس الغلمان شيئا من الذهب لانه بلغني

که میگفت من مکروه می پندارم که پوشانیده شود پسران را چیزے از جنس طلا زیرا که بتحقیق

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم نهى عن التختم بالذهب فانا اكره للرجال

که پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نهی کرده ست از پوشیدن خاتم طلا پس من مکروه می پندارم مردان را

الکبیر منهم والصغیر رواه فی الموطا وعن ثوبان رض

کلان را از ایشان و خرد ان را از ایشان روایت کرد در مؤطا و روایت است از ثوبان رض

قال کان رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا سافر کان

گفت ثوبان بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون قصد مسافرت میکرد بود

اٰخر عهده بانسان من اهله فاطمة رض واول من تدخل

آخر عهد آنحضرت بسخن وصیت وی با دمی که از اهل خانه آنحضرت بود فاطمه یعنی بعد از همه

علیها فاطمة فقدم من غزاة وقد علقت مسحا او سترا

بروی در وقت قدوم از سفر فاطمه پس قدوم آورد آنحضرت از جنگی و حال آنکه آویخته بود فاطمه پلاسی را

علی بابها وحلت الحسن والحسین قلبین من فضة فقدم

بر در خانه خود و پوشانیده بود فاطمه حسن و حسین را دو دستوانه از نقره پس قدوم آورد آنحضرت

فلم یدخل فظنت ان ما منعه ان یدخل ما رای فهتکت

پس نیامد بر فاطمه موافق عادت پس گمان برد فاطمه که انچه باز داشت آنحضرت را از درآمدن بر وی چیزیست

الستر وفکت القلبین عن الصبیین وقطعتهما فانطلقا

پرده و پس بر در فاطمه پرده را و جدا کرد هر دو دستوانه را از هر دو کودک و برید هر یکی دو دستوانه را پس فرستاد هر دو

الی رسول الله صلی الله علیه وسلم یبکیان فاخذ منهما فقال یا

بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در حالیکه میگریستند پس گرفت آنحضرت را از ایشان چیزی را فرمود

ثوبان اذهب بهذا الی ال فلان ان هؤلاء اهلی اکره ان

ثوبان ببر این پرده را بسوی آل فلان نیرا که اینها که اهل اویند من اند مکروه می پندارم که

یاکلوا طیباتهم فی حیوتهم الدنیا یا ثوبان اشتر لفاطمة

بخورند لذایذ خود را انچه خوش آید در زندگانی ایشان در دنیا ای ثوبان بخر از برای فاطمه

قلادة من عصب وسوارین من عاج رواه احمد وابو داود

گردن بندی را از عصب و بخر دو دستوانه را از عاج رواه احمد وابو داود

باب اللحی فی الشوارب والنهی عن نتفہ

باب در مسائل لحیہ و شوارب و منع بر کندن

الشیب فی ذکر الخضاب والقزع والاکتحال

موی سفید و ذکر خضاب و قزع و سرمہ

والمخنثین والمترجلات والوصل والوشم

و مخنثین و مترجلات و وصل و وشم

عن ابن عمر رضہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

روایت ہست از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

خالفوا المشرکین اوفروا اللحی واحفوا الشوارب وفی روایۃ

مخالفت کنید مشرکان را پس وافر دراز کنید لحیہ ہا را و کوتاہ پست کنید بروتہا را

انہکوا الشوارب واعفوا اللحی متفق علیہ وعن

آمدہ ہست کہ انہاک یعنی بمبالغہ کوتاہ کنید بروتہا را و فروگذارید ریشہا را متفق علیہ

ابی ہریرۃ رضہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الفطرۃ

ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سنت قدیمہ

خمس الختان والاستحداد وقص الشارب وتقلیم

پنج ہست یکی ختان دوم استعمال حدید بر حلق عانہ سوم کوتاہ کردن سبلت و چہارم گرفتن

الاظفار ونتف الابط متفق علیہ وعن انس رضہ

ناخنہای دست و پای و بر کندن موی بغل متفق علیہ و روایت ہست از انس رضہ

قال وقتت لنا فی قص الشارب وتقلیم الاظفار ونتف الابط

گفت وقتی معین کرد آنحضرت ما را در کوتاہ کردن سبلت گرفتن ناخنہا و بر کندن موی بغل

وحلق العانۃ ان لا نترک اکثر من اربعین لیلۃ رواہ مسلم وعن

و حلق عانہ کہ ترک نکنیم بیشتر از چہل روز رواہ مسلم و روایت ہست از ابن عباس

قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُصُّ وَيَأْخُذُ مِنْ

گفت کہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم می برید یا می گرفت از

شَارِبِهٖ وَكَانَ اِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ الرَّحْمٰنِ يَفْعَلُهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بروت خود و بود ابراہیم کہ آنرا مے کرد رواہ ترمذی

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

و روایت ست از زید بن ارقم کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

سَلَّمَ قَالَ مَنْ لَّمْ يَاْخُذْ شَارِبَهٗ فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

وسلم فرمود کسیکہ نگیرد از بروت خود و پست نگردد انرا پس نیست آنکس از ما رواہ احمد و

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

ترمذی و نسائی و روایت ست از عمرو بن شعیب از پدرش از جد عمرو رضہ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَاْخُذُ مِنْ لِّحْيَتِهٖ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ میگرفت از لحیہ مبارک خود را

مِنْ عَرْضِهَا وَطُوْلِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رُوَيْفِعٍ

از پہنا و دراز ی وے یعنے از جانب لحیہ رواہ ترمذی روایت ست از رویفع

بْنِ ثَابِتٍ رضہ قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن ثابت رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيٰوةَ سَتَطُوْلُ بِكَ بَعْدِيْ فَاَخْبِرِ النَّاسَ

ای رویفع شاید کہ زندگانی دراز گردد ترا پس از من پس خبر دہ مردم را

اَنَّ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهٗ اَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا اَوِ اسْتَنْجٰى بِرَجِيْعِ

بدرستی کسیکہ گرہ زند ریش خود را یا کسیکہ قلادہ سازد زہ را یا استنجا کند بہ پس افگندہ

دَابَّةٍ اَوْ عَظْمٍ فَاِنَّ مُحَمَّدًا مِّنْهُ بَرِيْءٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

چارپایہ یا با استخوان بدرستیکہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم از ہر کہ این کار ہا کند بیزار است

بَابُ آدَابِ الْخَلَاءِ مِنَ الْمِشْكٰوةِ وَعَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيْدٍ

باب آداب الخلاء از مشکوٰۃ و روایت ست از یحیی ابن سعید رض

اَنَّهٗ سَمِعَ سَعِيْدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ رض يَقُوْلُ كَانَ اِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ

کہ وی شنید سعید بن المسیب رض را کہ میگفت بود ابراہیم خلیل

الرَّحْمٰنِ اَوَّلَ النَّاسِ ضَيَّفَ الضَّيْفَ وَاَوَّلَ النَّاسِ اخْتَتَنَ

الرحمن اول کسیکہ ضیافت مہمان کرد و اول کسیکہ کردہ

وَاَوَّلَ النَّاسِ قَصَّ شَارِبَهٗ وَاَوَّلَ النَّاسِ رَاٰى الشَّيْبَ

و اول کسیکہ پست کرد بروت خود را و اول کسیکہ دید پیری را و موی سفید را

فَقَالَ يَا رَبِّ مَا هٰذَا قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى وَقَارٌ

پس گفت ای پروردگار من چیست این گفت پروردگار تبارک و تعالیٰ این وقار ست

يَا اِبْرَاهِيْمُ قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِيْ وَقَارًا رَوَاهُ مَالِكٌ

گفت ابراہیم ای پروردگار من زیادت گردان مرا موجب وقار رواہ مالک

وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مُرَّةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از کعب بن مرہ رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْاِسْلَامِ كَانَتْ لَهٗ

علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کسیکہ پیر شد در مسلمانی میباشد پیری مر او را روشنائی

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ

روز قیامت رواہ ترمذی و نسائی و روایت ست از عمرو بن

شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

شعیب از پدرش و او از پدر خود کہ جد عمر ست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَنْتِفُوا الشَّيْبَ فَاِنَّهٗ نُوْرُ الْمُسْلِمِ مَنْ شَابَ شَيْبَةً

علیہ وسلم نہ چینید موہای سفید را از سر کہ پیری نور اینست مسلمان ست کسیکہ پیر شود پیری در مسلمانی

فِي الْاِسْلَامِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَكَفَّرَ عَنْهُ بِهَا خَطِيْئَةً

در مسلمانی می نویسد خدا تعالی برای او بسبب آن یکی را و محو می گرداند از نامه سیاه او گناهی را

وَرَفَعَهُ بِهَا دَرَجَةً رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

و بلند می گرداند او را بجهت آن پایه رواه ابو داود و از ابی هریره رضه مروی است

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْيَهُوْدَ وَالنَّصَارٰى

آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه یهود و نصاری

لَا يَصْبُغُوْنَ فَخَالِفُوْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِ

خضاب نمی کنند پس مخالفت کنید ایشان را متفق علیه و روایت است از ابن عباس رضه

قَالَ مُرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ قَدْ خَضَبَ

گفت که گذشت بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم مردی که خضاب کرده بود

بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ مَا اَحْسَنَ هٰذَا قَالَ فَمَرَّ اٰخَرُ قَدْ خَضَبَ

بحنا پس فرمود آنحضرت صلعم چه خوب است این گفت ابن عباس پس گذشت دیگری که خضاب کرده بود

بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ فَقَالَ هٰذَا اَحْسَنُ مِنْ هٰذَا ثُمَّ مَرَّ اٰخَرُ

بحنا و کتم پس فرمود این بهتر است از اول پس گذشت دیگری

قَدْ خَضَبَ بِالصُّفْرَةِ فَقَالَ هٰذَا اَحْسَنُ مِنْ هٰذَا كُلِّهٖ

که خضاب کرده بود بزردی پس فرمود این بهتر است از همه آنها

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

رواه ابو داود و روایت است از ابن عباس رضه از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَكُوْنُ قَوْمٌ فِيْ اٰخِرِ الزَّمَانِ يَخْضِبُوْنَ

علیه وسلم فرمود که میشوند قومی در آخر زمان که خضاب میکنند

بِهٰذَا السَّوَادِ كَحَوَاصِلِ الْحَمَامِ لَا يَجِدُوْنَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ

این رنگ سیاهی را که مثل چوصله کبوتر است نمی یابند بوی بهشت را

رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ ابْنِ عُمَرَ رض

رواہ ابو داؤد ونسائی وروایت ہست از نافع بن عمر رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهٰى عَنِ

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ نہی کرد از

الْقَزَعِ قِيْلَ لِنَافِعٍ مَا الْقَزَعُ قَالَ يُحْلَقُ بَعْضُ رَأْسِ الصَّبِيِّ

قزع گفتہ شد مر نافع را قزع چیست گفت ستردہ شود پارۂ از سر کودک

وَيُتْرَكُ الْبَعْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَأَلْحَقَ بَعْضُهُمُ التَّفْسِيْرَ بِالْحَدِيْثِ

وگذاشتہ شود پارۂ دیگر متفق علیہ ولاحق کردہ اند بعضے از راویان این تفسیر قزع را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

رَأَى صَبِيًّا قَدْ حُلِقَ بَعْضُ رَأْسِهِ وَتُرِكَ بَعْضُهُ فَنَهَاهُمْ

دید کودکی را کہ بتحقیق حلق کردہ شدہ بعضے از سر وے وترک کردہ شدہ بعضے دیگر از سر پس

عَنْ ذٰلِكَ وَقَالَ احْلِقُوْا كُلَّهُ أَوِ اتْرُكُوْا كُلَّهُ رَوَاهُ

منع کرد ایشان را از آن و فرمود حلق کنید تمام سر را یا بگذارید تمام آن را رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ حَسَّانَ رض قَالَ دَخَلْنَا عَلٰى

مسلم وروایت ہست از حجاج بن حسان رض گفت در آمدیم ما

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض فَحَدَّثَتْنِي أُخْتِي الْمُغِيْرَةُ قَالَتْ

بر انس بن مالک رض پس حدیث کرد مرا خواہر من مغیرہ گفت

يَوْمَئِذٍ أَنْتَ غُلَامٌ فَلَكَ قَرْنَانِ أَوْ قُصَّتَانِ فَمَسَحَ

کہ در آن روز تو پسر خرد بودی وبود مر ترا در آنوقت دو گیسو یا دو قصہ پس مسح کرد انس

رَأْسَكَ وَبَرَّكَ عَلَيْكَ وَقَالَ احْلِقُوْا هٰذَيْنِ أَوْ قُصُّوْهُمَا

سر ترا و دعا برکت کرد بر تو وگفت تراشید این دو گیسو را یا پست کنید

فَإِنَّ هٰذَا زِيُّ الْيَهُودِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

پس بدرستیکہ این ہیئت یہود است رواہ ابوداؤد و روایت ست از ابن عباس رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اكْتَحِلُوا بِالْإِثْمِدِ

کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود سرمہ کنید بہ اثمد

فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعَرَ وَزَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ص

زیرا کہ آن سرمہ جلا میدہد بینائی را و میرویاند موی مژہ را و زعم کرد ابن عباس کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَهُ مُكْحُلَةٌ يَكْتَحِلُ بِهَا كُلَّ

صلے اللہ علیہ وسلم بود مرا و را سرمہ دان کہ سرمہ میکرد بوے ہر

لَيْلَةٍ ثَلٰثَةً فِي هٰذِهِ وَثَلٰثَةً فِي هٰذِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب سہ بار دریں یعنے چشم راست و سہ بار دریں یعنی چشم چپ رواہ ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ لَعَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابن عباس رض گفت لعنت کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَقَالَ

مخنثان را از مردان و زنان را کہ در ہیئت مشابہ بمردان کنند و فرمود آنحضرت

أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

بیرون کنید مخنثان را از خانہاے خود رواہ بخاری و ہم از ابن عباس رض روایت ست گفت

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللّٰهُ الْمُتَشَبِّهِينَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم لعنت کند خدا تعالی تشبہ کنندگان را

مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ

از مردان بزنان و مشابہ شوندگان از زنان بمردان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواہ البخاری و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت کہ لعنت کرد آن حضرت

صلی اللہ علیہ وسلم الرجل یلبس لبسۃ المرأۃ والمرأۃ

صلی اللہ علیہ وسلم مردی را کہ می پوشد پوششِ زن را و زن را

تلبس لبسۃ الرجل رواہ ابو داود وعن ابن

کہ می پوشد پوششِ مرد را رواہ ابو داؤد و بروایت ست از ابن

ابی ملیکۃ رض قال قیل لعائشۃ رض ان امرأۃ تلبس

ابی ملیکہ رض گفت پرسیدہ شد مر عائشہ را کہ زنی ہست کہ می پوشد

النعل قالت لعن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم الرجلۃ

نعل را کہ مخنثین ہم دارند گفت لعنت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آنرا زنانی را کہ

من النساء رواہ ابو داود وعن ابی ہریرۃ رض قال

مشابہت جویند بمردان رواہ ابو داؤد و مروی ست از ابی ہریرہ رض گفت

اتی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بمخنث قد خضب

آورده شد نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم مخنثی کہ بتحقیق رنگ کردہ بود

یدیہ ورجلیہ بالحناء فقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

دست ہا و پاہای خود را بحنا پس فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ

وسلم ما بال ہذا قالوا یتشبہ بالنساء فامر بہ فنفی

وسلم کہ چہ حال دارد این شخص گفتند کہ وی مشابہت میجوید بزنان پس امر فرمود آنحضرت بآنرا پس بیرون

الی النقیع فقیل یا رسول اللہ الا نقتلہ فقال انی نہیت

پس رانده شد بسوی نقیع پس گفته شد ای رسول خدا آیا نکشیم او را پس گفت آنحضرت بدرستیکہ منع کرده شده ام

عن قتل المصلین رواہ ابو داود وعن عائشۃ رض

از کشتن نماز گذاران رواہ ابو داؤد و روایت ست از عائشه رض

ان ہند بنت عتبۃ قالت یا نبی اللہ ما کان

گفت ہند بنت عتبہ گفت ای رسول خدا ما بعیت کن مرا پس فرمود آنحضرت

لَا أُبَايِعُكَ حَتّٰى تُغَيِّرَ كَفَّيْكَ فَكَأَنَّهُمَا كَفَّا سَبُعٍ

بیعت نمی کنم ترا تا آنکہ تغیر دہی ہر دو کف دست خود را پس گویا دو کف تو دو کف درندہ است

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض قَالَ قَدِمْتُ

رواہ ابو داؤد و روایت ست از عمار بن یاسر رض گفت آمدم بر اہل و عیال خود

عَلٰى أَهْلِي مُسْبِرًا وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ فَخَلَّقُونِي بِزَعْفَرَانٍ فَغَدَوْتُ

از سفرے حال آنکہ بتحقیق کفیدہ بود ہر دو دست من پس بوئے خلوق الید نمود مرا بزعفران پس آمدم بامداد

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ

بر پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس سلام کردم بر آنحضرت پس

يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ اذْهَبْ فَاغْسِلْ هٰذَا عَنْكَ رَوَاهُ

نداد جواب سلام بر من و گفت برو پس بشو این را از خود رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ابو داؤد و مروی ست از ابی موسی رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقْبَلُ اللّٰهُ صَلٰوةَ رَجُلٍ فِي جَسَدِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم قبول نمی کند خدا تعالیٰ نماز مرد را کہ باشد در بدن او

شَيْءٌ مِنْ خَلُوقٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

چیزے از خلوق رواہ ابو داؤد و روایت ست از ابن عمر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاصِلَةَ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کند خدا زنی را کہ پیوندد

وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ

موہائے خود را بموہائے دیگر و زنی را کہ بگوید دیگری را کہ پیوندد و لعنت کند خدا واشمہ و مستوشمہ را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

متفق علیہ

بَابُ التَّصَاوِيرِ

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرویست از ابی طلحه گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُ الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا تَصَاوِيرُ

علیہ وسلم در نمی آیند فرشتگان خانہ را کہ در وے سگ ست و نہ آنخانہ را کہ در وے

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ واز عائشہ رضہ مرویست از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

اللہ علیہ وسلم فرمود سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت

الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

آن کسان اند کہ مشابہت میکنند بہ پیدایش خدا تعالی متفق علیہ واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت کہ شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ

وسلم کہ میفرمود کہ میفرماید خدا تعالی و کیست ظالمتر از کسیکہ رفت کہ پیدا می کند

كَخَلْقِي فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً أَوْ شَعِيرَةً مُتَّفَقٌ

بمخلوق پیدا کردن من پس باید کہ پیدا کند ذرہ را یعنے مورچہ را یا پیدا کند دانہ را یا جو را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

علیہ واز عبد اللہ بن مسعود رضہ روایت ست کہ گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود سخت ترین مردم از روی عذاب

عِنْدَ اللّٰهِ الْمُصَوِّرُوْنَ متفق علیہ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

نزد خدا صورتگران اند متفق علیہ و روایت ہست از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كُلُّ

گفت کہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود ہر صورتگر

مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يُجْعَلُ لَهُ بِكُلِّ صُوْرَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسًا فَتُعَذِّبُهُ فِيْ

در دوزخ ہست گردانیدہ میشود مر او را بہر صورتیکہ ساختہ ہست آنرا ذاتی پس بتخصیص پس عذاب میکند

جَهَنَّمَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رض فَإِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَاصْنَعِ

در دوزخ گفت ابن عباس رض پس اگر ہستی تو البتہ سازندہ صورت پس بساز صورت

الشَّجَرَ وَمَا لَا رُوْحَ فِيْهِ متفق علیہ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

درخت را و چیزے کہ نیست جان در وے متفق علیہ و از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ عُنُقٌ مِّنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بیرون می آید گردنی از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَاُذُنَانِ تَسْمَعَانِ

آتش روز قیامت کہ باشد مر آن را دو چشم کہ می بینند و دو گوش کہ می شنوند

وَلِسَانٌ يَنْطِقُ يَقُوْلُ اِنِّيْ وُكِّلْتُ بِثَلٰثَةٍ بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيْدٍ

و زبانیکہ سخن میکند میگوید بدرستیکہ من وکیل ساختہ شدہ ام بسہ کس کہ آنہا را عذاب کنم یکی متکبر سرکش

وَكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِيْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و کسیکہ بخواند با خدای عزوجل خدای دیگر و بصورتگران رواہ ترمذی

وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ اَبِي الْحَسَنِ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و روایت ہست از سعید بن ابی الحسن گفت بودم من نزد ابن عباس رض

اِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ اِنِّيْ رَجُلٌ اِنَّمَا مَعِيْشَتِيْ

چون ناگہان آمد ابن عباس را مردے پس گفت آن مرد ای ابن عباس بدرستیکہ من مردی ام کہ زندگانی من

مِنْ صَنْعَةِ يَدَيَّ وَإِنِّي أَصْنَعُ هٰذِهِ التَّصَاوِيرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رض

مگر از پیشهٔ دست من وبتحقیق کہ من پیشہ میکنم این صورتہا را پس گفت ابن عباس رض

لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حدیث نمیکنم ترا مگر انچہ شنیدہ ام از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ اللّٰهَ مُعَذِّبُهُ

وسلم شنیدم او را کہ میفرمود کسیکہ صورتگری کند صورتے را پس بتحقیق خدا معذب عذاب

حَتّٰى يَنْفُخَ فِيهِ الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا فَرَبَا الرَّجُلُ

تا آنکہ بدمد در آن جان را حال آنکہ نیست آنکس دمندہ در آن جان ابدا پس بلند شد مرد

رَبْوَةً شَدِيدَةً وَاصْفَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنْ أَبَيْتَ إِلَّا

بلند شدن سخت وزرد گشت روے او پس فرمود او را وای بر تو اگر ابا میکنی تو از

أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهٰذَا الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ

ہمہ پیشہ باگر آنکہ پیشہ کنی صورتگری پس بر تو باد این چیز کہ صورت در خستان نیست و ہر چیز یکہ نیست در وے

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا

روح روان کند او را بخاری و از عائشہ رض مرویست کہ گفت وقتیکہ

اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ بَعْضُ نِسَائِهِ

بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یاد کردند بعضے از زنان آنحضرت ص

كَنِيسَةً يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيبَةَ

کہ میگفتہ شد مر او را ماریہ وبودند ام سلمہ وام حبیبہ

أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرَ فِيهَا

کہ دیدہ بودند زمین حبشہ را پس یاد کردند از خوبی آن کنشت وصورتہای کہ در آن بود

فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أُولٰئِكَ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ

پس برداشت آنحضرت سر خود را پس فرمود آن جماعت اند کہ چون بمیرد در ایشان مرد صالح

بَنَوْا عَلٰى قَبْرِهٖ مَسْجِدًا ثُمَّ صَوَّرُوْا فِيْهِ تِلْكَ الصُّوَرَ اُولٰٓئِكَ

بنا کنند بر سر گور او مسجدے را پس تصویر کنند در آن مسجد آن صورتہا را آنہا

شِرَارُ خَلْقِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

بدترین خلق خدا اند متفق علیہ و مروی است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَنْ قَتَلَ نَبِيًّا اَوْ قَتَلَهُ

سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت کسی است کہ کشت پیغمبر را یا کسیکہ کشت او را

نَبِيٌّ اَوْ قَتَلَ اَحَدٌ وَالِدَيْهِ وَالْمُصَوِّرُوْنَ وَعَالِمٌ لَمْ

پیغمبر یا کسیکہ کشت یکے از پدر و مادر خود را و صورت گران و عالمیکہ

يَنْتَفِعْ بِعِلْمِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

سود مند نشد بعلم خود رواہ البیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْفَالِ وَالطِّيَرَةِ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا طِيَرَةَ وَخَيْرُهَا الْفَالُ قَالُوْا وَمَا

علیہ وسلم را کہ میفرمود شگون بد گرفتن را تاثیری نیست و بہترین اقسام طیر فال نیک گرفتن ست گفتند

الْفَالُ قَالَ الْكَلِمَةُ الصَّالِحَةُ يَسْمَعُهَا اَحَدُكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چیست فال فرمود سخن نیک کہ بشنود آنرا یکے از شما و فال گیرد ازان متفق علیہ

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا عَدْوٰى وَلَا طِيَرَةَ وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفَرَ وَفِرَّ مِنَ الْمَجْذُومِ

نیست تجاوز از علت از یکے بدیگرے و نیست طیرہ و نہ ہامہ و نہ صفر و بگریز از مجذوم

كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْأَسَدِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

چنانکہ مے گریزی از شیر رواہ البخاری و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبداللہ بن مسعود رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ الطِّيَرَةُ شِرْكٌ قَالَهُ ثَلٰثًا وَمَا مِنَّا إِلَّا وَلٰكِنَّ

وسلم فرمود فال بد گرفتن از اعمال مشرکان ست این سخن را سہ بار فرمود و فرمود نیست ہیچ یکی از ما

اللّٰهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

و لیکن خدا بتوکل می برد آنرا یعنی بسبب توکل کم شد رواہ ابو داؤد و ترمذی

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت ست از بریدہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَتَطَيَّرُ مِنْ شَيْءٍ فَإِنْ بَعَثَ عَامِلًا سَأَلَ

وسلم بود کہ فال بد نے گرفت از ہیچ چیز پس چون سفر ستادہ کسے را عامل میپرسید

عَنِ اسْمِهِ فَإِذَا كَانَ أَعْجَبَهُ اسْمُهُ فَرِحَ بِهِ وَرُئِيَ

از نام وے پس چون خوش می آمد آنحضرت صلعم را نام وے خوشحال میشد بدان و ظاہر میشد اثر خوشحالی

بِشْرُ ذٰلِكَ فِي وَجْهِهِ وَإِنْ كَرِهَ اسْمَهُ رُئِيَ كَرَاهَةُ

آن از روے مبارک وی و اگر کراہت میشد از نام ویرا دیدہ میشد اثر کراہت

ذٰلِكَ فِي وَجْهِهِ فَإِذَا دَخَلَ قَرْيَةً سَأَلَ عَنِ اسْمِهَا فَإِنْ

آن در روے مبارک وے صلعم پس چون در می آمد دیہی را می پرسید نام آنرا پس اگر

أَعْجَبَهُ اسْمُهَا فَرِحَ بِهِ وَرُئِيَ بِشْرُ ذٰلِكَ فِي وَجْهِهِ

خوش مے آمد آنحضرت را نام وے خوشحال میشد بدان و دیدہ مے شد اثر خوشی آن در روے مبارک وے صلعم

وَإِنْ كَرِهَ اسْمَهَا رَأْيِ كَرَاهَةَ ذٰلِكَ فِي وَجْهِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُد

واگر ناخوش میداشت نام او را ظاهر میشد اثر ناخوشی آن در روی شریف وی صلعم رواه ابو داود

بَابُ الْكِهَانَةِ

عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

از عائشه رضه مرویست گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الْمَلٰئِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ

علیہ وسلم را که میفرمود بدرستی که فرشتگان فرود می آیند در عنانه

وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرِقُ

که وے سحاب است پس ذکر میکنند کار را که تقدیر کرده شده است در آسمان پس دزدند

الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُهَّانِ

شیاطین سمع را پس بشنوند پس میرسانند آنرا بسوی کاهنان

فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةَ كَذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ

پس دروغ میگویند کاهنان با آن کلمات صد دروغ را از نزد خود رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بخاری و روایت است از حفصه رضه گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتٰى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بیاید عراف را پس بپرسد آنرا از چیزے

لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلٰوةُ أَرْبَعِينَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

قبول کرده نشود آنکس را نماز چهل شب و روز رواه مسلم و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن عباس رضه گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ عِلْمًا مِنَ النُّجُومِ اقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ

علیہ وسلم کسیکہ حاصل میکند پارہ از علم بنجوم حاصل میکند شاخے از

السِّحْرِ زَادَ مَا زَادَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

سحر زیادت کرد ہر قدر کہ زیادت کرد اقتباس سحر را چند آنکہ زیادت کرد اقتباس بنجوم را رواہ احمد وابو داؤد وابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

وازابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ أَوْ أَتَى

علیہ وسلم ہر کہ بیاید کاہن را پس تصدیق کند در انچہ می گوید یا بیاید

امْرَأَتَهُ حَائِضًا أَوْ أَتَى امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا فَقَدْ بَرِئَ

پیش زن خود را در حالت حیض یا وطی کند زن خود را در دبر او پس بتحقیق بیزار شد

مِمَّا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ

از انچہ فرستادہ شدہ ست بر محمد صلے اللہ علیہ وسلم رواہ

أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ قَتَادَةَ رض قَالَ خَلَقَ اللَّهُ

احمد وابو داؤد وازقتادہ رض مرویست گفت کہ پیدا کرد خدا تعالے

تَعَالَى هَذِهِ النُّجُومَ لِثَلَاثٍ جَعَلَهَا زِينَةً لِلسَّمَاءِ وَرُجُومًا

این ستارہ ہا را برای سہ فائدہ اول گردانیدہ ست اللہ تعالے آنرا زینت

لِلشَّيَاطِينِ وَعَلَامَاتٍ يُهْتَدَى بِهَا فَمَنْ تَأَوَّلَ فِيهَا

مر شیاطین را و نشانہای کہ راہ یافتہ شود بدان پس کسیکہ بیان کرد در وے

بِغَيْرِ ذَلِكَ أَخْطَأَ وَأَضَاعَ نَصِيبَهُ وَتَكَلَّفَ مَا لَا

سوای این خطا کرد از منہج صواب وضایع کرد بہرۂ خود را و بر خود گرفت کاری را کہ

يَعْلَمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيقًا وَسَيَأْتِي فِي رِوَايَةٍ رَزِينٍ

نداند است روایت کرد بخاری بطریق تعلیق و خواہد آمد در روایت رزین

وَتَكَلُّفُ مَا لَا يَعْنِيهِ وَمَا لَا عِلْمَ لَهُ بِهِ وَمَا عَجَزَ عَنْ عِلْمِهِ

و تکلف کردن چیزی که سود مند نیست و چیزی که نیست او را علم بدان و تکلف کردن دانستن چیزی

الْأَنْبِيَاءُ وَالْمَلَائِكَةُ وَعَنِ الرَّبِيعِ مِثْلُهُ وَزَادَ وَاللَّهِ مَا جَعَلَ

پیغمبران و فرشتگان و از ربیع مرویست مانند آن و زیادة کرد و سوگند بخدا نگردانیده

اللَّهُ فِي جَمِيعِ خَلْقِهِ أَحَدًا وَلَا رِزْقَهُ وَلَا مَوْتَهُ وَإِنَّمَا يَفْتَرُونَ

اللہ تعالی در هیچ کس کسی زندگانی کسی و نه رزق کسی و نه موت کسی و جز این نیست که بر می بندند

عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَيَتَعَلَّلُونَ بِالنُّجُومِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِ

بر خدا تعالی دروغ را و بهانه می جویند به نجوم و روایت ست از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ

گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه حاصل کند

بَابًا مِنْ عِلْمِ النُّجُومِ لِغَيْرِ مَا ذَكَرَ اللَّهُ فَقَدِ اقْتَبَسَ

علم نجوم را برای غیر کاری که ذکر کرده ست الله تعالی پس تحقیق حاصل کرد

شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ الْمُنَجِّمُ كَاهِنٌ وَالْكَاهِنُ سَاحِرٌ

شعبه از سحر منجم حکم کاهن دارد و کاهن حکم ساحر

وَالسَّاحِرُ كَافِرٌ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِ

و ساحر کافر ست رواه رزین و از ابی سعید رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر

أَمْسَكَ اللَّهُ الْقَطْرَ عَنْ عِبَادِهِ خَمْسَ سِنِينَ ثُمَّ أَرْسَلَهُ

بند کند خدا تعالی باران را از بندگان خود پنج سال مثلا پس بفرستد آنرا

لَأَصْبَحَتْ طَائِفَةٌ مِنَ النَّاسِ كَافِرِينَ يَقُولُونَ سُقِينَا

هر آئینه صبح کنند طائفه از مردم بحالت کفر میگویند آب داده شدیم ما

بِنَوْءِ الْمَجْدُوحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

بمنزل نمر کہ نام وے مجدوح ست رواہ نسائی

بَابُ الرُّؤْيَا

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ [illegible]

از ابی ہریرہ رضہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ [illegible] سلم

قَالَ مَنْ رَاٰنِيْ فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَاٰنِيْ فَاِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ

فرمود کسیکہ دید مرا در خواب پس بتحقیق دید مرا زیرا کہ شیطان متمثل نمی تواند

فِيْ صُوْرَتِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در صورت من متفق علیہ واز ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَاٰنِيْ فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دید مرا در خواب پس قریبست کہ بیند مرا

فِي الْيَقْظَةِ وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

در بیداری ونمی تواند کہ تمثیل کند شیطان بصورت من متفق علیہ واز

اَبِيْ قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی قتادہ رضہ مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللّٰهِ وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَاِذَا رَاٰى

خوابہای خوش از جانب خدا است وعلامت لطف او ست وخوابہای ناخوش از شیطانست پس چون

اَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلَا يُحَدِّثْ بِهٖ اِلَّا مَنْ يُّحِبُّ وَاِذَا رَاٰى

یکی از شما خوابی کہ خوش دارد آنرا پس نباید کہ نگوید مگر کسے را کہ دوست دارد وچون بیند

مَا يَكْرَهُ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّهَا وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ

خوابی را کہ ناخوش دارد آنرا پس باید کہ پناہ جوید بخدا از شر آن واز شر شیطان

وَلْيَتْفُلْ ثَلٰثًا وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا اَحَدًا فَاِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهٗ

و باید کہ تف کند سہ بار و نگوید آن خواب را بکسے زیرا کہ نگفتن البتہ ضرر نمی کند اورا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ و از جابر رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا

اللہ علیہ وسلم چون بیند یکے از شما خوابی را کہ ناخوش دارد آن را

فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهٖ ثَلٰثًا وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلٰثًا

پس باید کہ آب از دہن افگند بجانب دست چپ خود سہ بار و باید کہ پناہ جوید بخدا از شیطان سہ بار

وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِيْ كَانَ عَلَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و باید کہ بگردد از پہلوی خود کہ بود بر آن پہلو رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ رَزِيْنٍ الْعُقَيْلِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از ابی رزین عقیلی رض مرویست گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِّنْ سِتَّةٍ

صلے اللہ علیہ وسلم خوابہای مومن پارہ ایست از شش

وَّاَرْبَعِيْنَ جُزْءًا مِّنَ النُّبُوَّةِ وَهِيَ عَلٰى رِجْلِ طَائِرٍ

و چہل پارہ ہای از نبوت و این رؤیا بر پاے طایر ست

مَا لَمْ يُحَدِّثْ بِهَا فَاِذَا حَدَّثَ بِهَا وَقَعَتْ وَاَحْسِبُهٗ قَالَ

تا آنگہ نگفتہ ست آنرا پس چون گفت خواب را باغیر واقع میگردد و آنگہ تعبیر کرد و می پندارم آنحضرت را

لَا يُحَدِّثُ اِلَّا حَبِيْبًا اَوْ لَبِيْبًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

کہ فرمود کہ خواب را مگر یار دوست یا شخص دانا رواہ ترمذی و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رض گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ مَنْ تَعَلَّمَ خِلَافَ لَمْ يَرَ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ

کہ میفرمود کسیکہ دروغ بند دخوابی را کہ ندیدہ ست آنرا تکلیف کردہ میشود کہ بند دمیان

وَلَنْ يَفْعَلَ وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ

وہرگز نمی تواند کرد وکسیکہ گوش نہند بسوئے سخن قومی کہ آنرا بشنوند

أَوْ يَفِرُّونَ مِنْهُ صُبَّ فِي أُذُنِهِ الْآنُكُ يَوْمَ

یا میگریزند ازوے ریختہ میشود در ہر دو گوش وے سرب

صَوَّرَ صُورَةً عُذِّبَ وَكُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا

وکسیکہ تصویر کند صورتے را عذاب کردہ میشود وتکلیف کردہ میشود باینکہ روح دمد

وَلَيْسَ بِنَافِخٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ونیست در دمندہ روح رواہ مسلم

وَتَكَلُّفُ مَا لَا يَعْنِيهِ وَمَا لَا عِلْمَ لَهُ بِهِ وَمَا عَجَزَ عَنْ عِلْمِهِ

و تکلف کردن چیزی که سودمند نیست و چیزی که نیست او را علم بدان و تکلف کردن در دانستن چیزی

الْأَنْبِيَاءُ وَالْمَلَائِكَةُ وَعَنِ الرَّبِيعِ مِثْلُهُ وَزَادَ وَاللَّهُ مَا جَعَلَ

پیغمبران و فرشتگان و از ربیع مرویست مانند آن و زیادة کرد و سوگند بخدا نگردانیده

اللَّهُ فِي نَجْمٍ حَيْوَةَ أَحَدٍ وَلَا رِزْقَهُ وَلَا مَوْتَهُ وَإِنَّمَا يَفْتَرُونَ

الله تعالی در هیچ کوکبی زندگانی کسی و نه رزق کسی و نه موت کسی و جز این نیست که بر می بندند

عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَيَتَعَلَّلُونَ بِالنُّجُومِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِ

بر خدا تعالی دروغ را و بهانه می جویند به نجوم و روایت ست از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ

گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه حاصل کند

بَابًا مِنْ عِلْمِ النُّجُومِ لِغَيْرِ مَا ذَكَرَ اللَّهُ فَقَدِ اقْتَبَسَ

علم نجوم را برای غیر کاری که ذکر کرده ست الله تعالی پس تحقیق حاصل کرد

شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ الْمُنَجِّمُ كَاهِنٌ وَالْكَاهِنُ سَاحِرٌ

شعبه از سحر منجم حکم کاهن دارد و کاهن حکم ساحر

وَالسَّاحِرُ كَافِرٌ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

و ساحر کافرست رواه رزین و از ابی سعید رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر

أَمْسَكَ اللَّهُ الْقَطْرَ عَنْ عِبَادِهِ خَمْسَ سِنِينَ ثُمَّ أَرْسَلَهُ

بند کند خدا تعالی باران را از بندگان خود پنج سال پس بفرستد باران را

لَأَصْبَحَتْ طَائِفَةٌ مِنَ النَّاسِ كَافِرِينَ يَقُولُونَ سُقِينَا

هر آئینه صبح کنند طائفه از مردم بحالت کفر میگویند آب داده شدیم ما

بِنَاءِ الْمَجْرُوحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

بمنزل نمرکہ نام وے مجروح ہست رواہ النسائی

بَابُ الرُّؤْيَا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ

فرمود کسیکہ دید مرا در خواب پس بتحقیق دید مرا زیرا کہ شیطان متمثل نمی تواند

فِي صُورَتِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در صورت من متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِي

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دید مرا در خواب پس قریب ست آنکہ بیند مرا

فِي الْيَقَظَةِ وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

در بیداری و نمی تواند کہ تمثیل کند شیطان بصورت من متفق علیہ واز

أَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی قتادہ رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللّٰهِ وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا رَأَى

خوابہای خوش از جانب خدا ست و علامت لطف اوست و خوابہای ناخوش از شیطانست پس چون

أَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلَا يُحَدِّثْ بِهِ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ وَإِذَا رَأَى

یکی از شما خوابی کہ خوش دارد آنرا پس باید کہ نگوید مگر کسے را کہ دوست دارد و چون بیند

مَا يَكْرَهُ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّهَا وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ

خوابی را کہ ناخوش دارد آنرا پس باید کہ پناہ جوید بخدا از شر آن واز شر شیطان

وَلْيَتْفُلْ ثَلٰثًا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا

و باید کہ تف کند سہ بار و نگوید آن خواب را بکسے

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رضی

متفق علیہ و از جابر رضہ مرویست گفت

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى أَحَدٌ

اللہ علیہ وسلم چون بیند یکے از شما

فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلٰثًا وَلْيَ

پس باید کہ آب از دہن افگند بجانب دست

وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِ

و باید کہ بگردد از پہلوی خود کہ بود بر

وَعَنْ أَبِي رَزِينٍ الْعُقَيْ

و از ابی رزین عقیلی مروی

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَ

صلی اللہ علیہ وس

وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا

و چہل پارہ ہای ا

مَا لَمْ تُحَدِّثْ بِهَا

تا آنگہ نگفتہ ست آنرا پس

لَا تُحَدِّثْ إِلَّا حَبِيبًا

کہ فرمود کہ خواب را مگر یار دوست یا

ابْنِ عَبَّاسٍ رضی قَالَ

ابن عباس رضہ گفت